14. 3. Q. 12.

Exodus cap. XI.

Exodus cap. VII.

Exodus cap. VII.

DISQVISITIONVM MAGICARVM LIBRI SEX,

IN TRES TOMOS Partiti.

Auctore

MARTINO DELRIO SOCIETATIS IESV preſbytero, SACRAE THEOLOGIAE Doctore, & in Academiâ GRAETIENSI S.S. Profeſſore.

Tomus Primus.

NVNC SECVNDIS CVRIS AVCTIOR longè, additionibus multis paſſim inſertis: correctior quoq; mendis ſublatis.

Exodus cap. X

Exodus cap. X.

Exodus cap. VIII.

Exodus cap. VIII

MOGVNTIAE,
Apud IOANNEM ALBINVM.

ANNO M.D.CIII.
Cum gratia & priuil. Caeſ. Maieſt. ad annos viginti.

Exodus cap. VIII.

Exodus cap. VIII.

Exodus cap. VIII.

Exodus cap. VIII.

14-3-Q-12

Digitized by Google

SERENISSIMO PRINCIPI ERNESTO, ARCHIEP. COLONIENSI, S. R. MP. PER ITALIAM ARCHICANCELLARIO

& Principi Electori: Epiſcopo Leodienſi, Adminiſtratori Monaſterienſi, Hildeshiemenſi, Friſingenſi, & Stabulenſi: Comiti Palatino Rheni, Duci vtriuſque Bauariæ, Angariæ, Weſtphaliæ, & Bullonen. Marchioni Francimontenſi: Comiti Loſſenſi, Longienſi, Hornenſi, &c. Bonorum & litteratorum Patrono.

MARTINVS DELRIO SOCIET. IESV PRESBYTER, SE SVAQVE L. M. D. D.

VNIVERSAE MAGIAE; quæ diuinæ humanæq; ſapientiæ pars magis, vt abdita, ſic erui digna; DISQVISITIONES; lucubrationem arduam & multiplicem (PRINCEPS SERENISS.) humiliter adfero. Equidem verebar docti Principis iudicium ſubire; ſed, quia ſubeundum alicuius, eum elegi; qui poſſet iudicare. Non TVTELAM magis, quàm CENSVRAM amo: naturá & vſu doctus, à peritis doceri & moneri malle, quàm ab imperitis ſuſpici & laudari. Quod pauci PRINCIPES; ad ingenij acrimoniam, & iudicij præſtantiam; multam lectionem, & eruditionem variam, & ad hanc; SECRETORVM NATVRAE diuturnam experientiam, ſollerter prudenterque adiunxiſti. Quâ diligentiâ conſecutus es, vt intermiſſam à REGIBVS, tot iam ſæculis, philoſophandi conſuetudinem, REGALI dignam ſolio, reuocaris; & illorum laudatiſſimorum PRINCIPVM; quorum, dum tempus erit & homines viuent, viuet, vigebitque memoria; cum imitatione, laudis te participem feceris. Qui REGVM olim potentiſſimi & ſapientiſſimi, MAGI vocabantur. Vulgari ſtudium cæptum, & proinde cũ nomine res vileſcere: quia pro SAPIENTIA ſuperſtitionem Malus ille ſuppoſuit. Peſtis iſta, propter adnatam hominibus ſciendi cupidinem, breui ſe per orbem totum diffudit. ſic falſa pro veris, noxia pro vtilibus, tartarea pro cæleſtibus obtinuere. Ita quod ſummæ neceſſitatis erat, paris ſagacitatis, & induſtriæ operoſiſſimæ factum; ſaluâ ſemente bonâ, venenatas herbas ſecernere, & euellere. Vidi, & indolui, &, multis probantibus, conatus ſum morbo medicinam facere: nec formidaui me, IESV ductore, hac etiam parte Satanæ furenti obiicere. Laboris ſpecimen edo, & ferculorum quendã prægustum, de ſex libris iam adſectis & conſcriptis duos; quia, per Nundinarum

)(2 tempus

tempus imminens, & varias eorum, ſine quibus in lucem exire non poterant, dilationes, plures non potui dare. Hiſtoriarum veterum & recentiorum varia condimenta adhibui, vt æui huius, quâ bile, quâ felle nauſeanti ſtomacho, cõſulerem. Sed quis Apicius adeò diligens aut peritus, vt queat pro omnium palato? Si pro tuo (PRINCEPS SERENIS.) quod probum & ſanum eſt, fuerit; ſecurus ſinam ceterorum verba præterfluere. Nec diffido. Semper enim VIRTVS ſibi comites MVSAS amat iungere; & ſcriptioni fauent, quorum ſcriptione geſta non indigna. Plus aliis nimiò fuiſſet, vel Nobilitate, vel Pontificali dignitate, vel Principatu præſtare; tibi hæc ſimul omnia parùm viſa. Non contentus IMPERATORIO & REGALI genere; cui nullum ſe meritò, ſiue antiquitate, ſiue ſplendore antepoſuerit; quod alienæ magis, quàm propriæ virtutis indiciũ eſſe ſcires: non Eccleſiaſticis tot tiaris, quibus certè nulli niſi PASTORVM PASTORI ſecundus es; quæ poſſunt indignis contingere: non ditione latiſſimâ & copioſiſſimâ; quæ ad ocium aliis illecebræ foret; addidiſti multa BELLO fortiter & fæliciter geſta, & ſeditiones periculoſas celerrimè compreſſas, & inclyta PACIS decora, ſummâ cum Eburonum ceterorumq; ſubditorum beneuolentiâ & gratulatione; qui ſibi gaudent, ſeque ERNESTO Principe fælices ducunt; & quot NESTORI tribuuntur, tot annos, vel de ſuis ademptos, precantur PATRIAE PATRI. Præterea ſic te totum CATHOLICAE fidei, & columnæ veritatis ECCLESIAE ROMANAE commodis impendis; vt in illâ Aquilonari plagâ, PROCVBITOR, MVRVS, & SPECVLA delectus à Deo videaris. Quis enim feruentiore zelo, pro verâ & priſcâ religione tot tam acres contentiones ſuſcepit, & ſuſceptas conſtantiùs ſuſtinuit? quis induſtrioſior hoſtiũ inſidias deprehendere, & deprehenſis obuiam ire, & conſilia conatusque impiorum diſturbare? Demum, quod (meâ quidem ſententiâ) rari exempli eſt, & multis Principibus inuidendi; tot curis diſtrictus, inuenis quod ſtudiis SAPIENTIÆ tempus impendas; cuius ſi quam horulam his meis legendis dare dignum duces, ſpero non vndecunque diſplicitura: Certè, quod ab ingenio meo nequibunt, id ſaltem à SAPIENTIS & DOCTI PRINCIPIS FAELICI GENIO conſequentur. Tum mihi meritò iudicium meum probabitur, & Catonis illud veriſſimum deprehendam; Idem benefactũ loco in quo ponas, nimiùm intereſſe. « *Nimirum quia, quod malis impenſum, malefactum fit; id, bonis bono collatum animo, nequit nomen amittere, nec eſſe non gratiſſimum atque ratiſſimum.*

LOVANII, VII. ID. MART. CIↃ. IↃ. XCIX.

IN R. V.

IN R. V.

MARTINI DELRII

DISQVISITIONES MAGICAS,

Iuſti LipsI Carmen.

CVius doctum opus hoc? quod ima, ſummà
Pennâ permeat, & ſagace mente
Sagas & Stygias ſtriges reuelat?
Quod tu Theſſala terra, vosque Colchi,
Infames malè cantibus patraſtis;
Quod Panes, Satyrique, Duſiique
Peccaſtis, genus improbum ſalaxque;
Totum hoc eruit, erutis medetur:
Sed quis? DELRIVS eruditione,
Idem religione, clarus. ergo
Hîc pura & liquida omnia; hîc venena
Nulla, quæ timeas opinionum.
Huic libro faueas, faue tibi ipſe,
Atque iſtum lege, vt ima, ſumma noris.

IN EASDEM

PARODIA.

MAGIA, quam libro hoc videtis obſidem,
Ait fuiſſe fraudium peculium,
Neque vllius medentis arte gloriam
Nequiſſe præualere, ſiue toxico
Opus foret necare, ſiue faſcino.
Et hoc negat feraciora THESSALI
Negare rura, noxiumque CAVCASVM,
SCYTHÆQVE ſaxa, conſcioſque COLCHICOS,
IBERIAM, tuumque TAVRE verticem:
Vbi iſta, poſt MAGIA, floruit prius
Agreſtis herba; nam PROMETHEI in iugo
Vapore ſæpe tabido imbuit ſata.
ZARATE Mede, letiferque DARDANE,
Tibi hæc fuiſſe & eſſe cognitiſſimâ
Ait MAGIA; poſtumâ ex origine,
Tuâ exiiſſe dicit è proſapiâ,
Tuo exaraſſe perfidas ſtylo notas;
Et inde tot per æmulæ dolos manus
Decus tuliſſe, læuâ ſiue dexterâ
Opus patraret. aut vtrumque mutuas
Suo dediſſet impigrè vices hero.
Neque vlla vota NOXIALIBVS DEIS
Sibi eſſe facta, cùm veniret à viro
Nouiſſimo hoc ad vſque ſæculum recens.
Sed hæc priùs fuere: nunc APOLLINE
Silet loquente, ſeque dedicat tibi
APOLLO DELRIE, atque APOLLO DELRII.

HERIBERT. ROSWEIDVS.

✠ IAL.

ΦΕΔΕΡΙΚΟΥ ἸΑΜΩΤΙΟΥ ἸΑΤΡΟΥ ἘΠΟΣ ΕἸΣ

τὴν τοῦ Πατρὸς Μαρτίνου Δελρίου βίβλον περὶ Μαγείας.

Δῆναιοὶ πάρος ἄνδρες, ὅσοι μεγαλήνορα τιμὴν,
Οὔνομά τ' ἐκτήσαντο θεοδμήτοιο Μαγείης,
Ἰδμοσύνῃ σοφίῃ τε μετέπρεπον, ἠδὲ συνεργὸν
Εἰδυίαις πραπίδεσσι συνηρμόξαντο προνοίην.
Μυστιπόλοι γεγαῶτες, Ἀνάκτων τε πάρεδροι,
Φύσιος ἰχνευτῆρες ἀμύμονες, ἴδριες ἄστρων,
Μουσέων θεράποντες, Ἀκεστορίης τ' ἀγερώχου.
Τοῖος ἔην φύλοισι μετ' ἀλλοδαποῖσιν Ἰωσήφ·
Τοῖος ὁ καὶ Φαρίοισι πολύτροπα θαύματα δείξας
Μωσῆς, Ἀσσυρίῃ τε πόλει Δανιῆλος ἀγαυός·
Καὶ Σολόμων περίπυστος Ἰουδαίοις ἐπιπέστων.
Τοῖοι δ' ἀντολίηθι Μάγοι δίζηντο κιόντες
Χριστὸν, ἐπικλινθέντα χαμαιζήλῳ ἐνὶ λίκνῳ.
Τοῖς δ' ἔπι Δαίμονος οἶστρος ἀλάστορος ἄνδρας
ἐλαύνων
Δειλαίους, σφετέρῃσιν ἀτασθαλίῃσι δαμέντας,
Ἀσεβίην ἐφέηκε, Γοητείης τε πανέργου
Μήσατο κήδεα πολλὰ, καὶ ἄπλετα δεινὰ λώβης,
Μαντοσύνην, πόσιας τε, καὶ ἐχθίστας ἐπαοιδάς.
Κείνων ἐξεγένοντο, παλαιγενέων ἐπὶ φωτῶν,
Μαινάδος Αἰγύπτοιο θυηπόλοι, ἥ τε Σαούλῳ
Εἰρομένῳ μάντευμα θεοστυγὲς ἤνεπε Γραίη.
Καὶ πινυτὴ Μήδεια, κακὸν σκίναρ Αἰήταο.
Καὶ Σίμων ἀθέμιστος, ἐπωνυμίην τε Μάγοιο
Δεξάμενος, καὶ Καρποκράτης, ὃς ἀπεχθέα τέχνην
Ἀμφαδίην ἐδίδαξεν, ἀναιδείηφι πεποιθώς. (των,
Νῦν δὲ Μάγων κακόεργα σίνη, δολερῶν τε Γοή-
Γαίης ἄχθεα λυγρὰ, κατ' ἀνθρώπους ἀλάληνται),
Πασσυδίῃ πλάζοντα, Θεοῦ κρατέοντος ἕκητι,
Ἔνδικον ὃς βροτέῃσιν ἀλιτροσύνῃσι χολωθεὶς,
Ἐμβάλλει κραδίῃσι βροτῶν μελανόπτερον ὄρφνην,
Καὶ νέφος ἠερόφοιτον ἀπεκμάρτοιο Μαγείης.
Καὶ τίσιν ἠλιτόποινον ἀμοιβάδα τοῖσιν ὀπάζει,
Ὅσσοι πίστιν ἀμεμπτέα ἐπιτρέψαντες ἀέλλαις,
Ψεύδεος ἀσσεβέεσσιν ὑποζεύγνυντο λεπάδνοις.
Καί κεν ἀμαυρώσασα πολυσπερέων γένος ἀνδρῶν
Γαῖαν ὅλην ἐκάλυψε μελαγκρήδεμνος ὀμίχλη
Εἰ μὴ Δέλριος ἐσθλὸς ἑῇ παιήονι βίβλῳ
Ἰητὴρ ἐπίκουρος ἀθέσφατον ἐκ ζόφον ὦσεν,
Ἀτρεκίης πάντεσσιν ἄγων φαεσίμβροτον αἴγλην.
Εἴδεα γὰρ μορφάς τε, καὶ αἴτια πάντα Μαγείης
Ἀμφοτέρης ἑκάτερθε κλυτῇ ὑφηγήσατο δέλτῳ.
Ψεύδεος ἐμπεδόμυθον ἐτητυμίην τε διείρξας,
Πρυμνόθεν ἐξέρριψε πλάνης ἀπατήνορος ἄτην.
Ὦ μέγα τολμήεντος, ὃς ἀκνάμπτοισι μενοιναῖς,
Μῶλον ἄγων πέτρῃσιν ἀμαιμακέτοισιν ἐρέξης,

FEDERICI IAMOTII MEDICI CARMEN

in patris Martini Delrij librum de Magia.

TEmporibus priſcis veterũ quicunq; Magiæ
Cæleſtis magnũq; decus, nomenq́; tulerunt,
Illuſtri Sophia & doctrina laude cluebant.
Cultaque iungebant ſolerti pectora menti:
Sacrifici quondam celebres, à Rege ſecundi,
Naturæ indagatores, aſtrumq; periti,
Egregias artes Medicas, Muſasq́; colentes.
Talis erat Ioſeph peregrinæ gentis alumnus:
Talis apud Pharios Moſes oracula promens:
Talis & Aſſyria Daniel ſpectabilis vrbi.
Talis erat Solomon, dum regia ſceptra teneret
Iudææ: talesq́; Magi, qui Solis ab ortu
Vilibus in cunis Chriſtum petiere iacentem.
Intereà miſeros infeſti Dæmonis æ-
ſtrus
Mortales agitans, ſua quos vecordia torſit,
Emiſit ſcelus, & fraudes, variosq́; nocendi
Fallendiq; aſtus, varias & repperit artes,
Falſidicum vatum præſagia, pocula, cantus.
Hinc exorta lues; ætas hinc priſca parentum
Protulit Ægypti Myſtas bacchantis, Anumq;
Fatidicam, quæ tetra dedit reſponſa Saülo.
Hinc Medea ſagax Æeta dira propago:
Impius hinc Simon, Magus & cognomine dictus:
Hinc quoq; Carpocrates, Magicæ q tradidit artis
Publicus interpres poſito præcepta pudore.
Nunc Magicæ peſtes, impoſturæq;, nefanda
Pondera telluris, totum graſſantur in orbem,
Ludificantq́; animos: at non ſine numine patris
Ætherij, qui iure malis offenſus, opacas
Mentibus humanis tenebras offundit, & atra
Improuiſa oculos præſtringit nube Magiæ.
Exigit & meritas hominum de crimine pœnas,
Quiq; fidem ſanctam leuibus liquere procellis,
Quiq; iugo falſi ſummittunt impia colla.
Iamq; adeò genus humanũ terrasq; patentes
Caligo obrueret furua circundata vitta:
Ni bonus & Medica ſpectatus Delrius arte,
Diſcuteret tenebras ſani medicamine libri,
Et clara veri perfunderet omnia luce.
Nam ſpecies formasq́; omnes, cauſasq; Magiæ
Duplicis aggreſſus docta ſignare tabella
Strenuus, & ſimplex falſo diſtinguere verum,
Funditus euertit noxas, quas intulit error.
O nimium audacē, qui forti pectore & armis.
Terrarum peſtes, immania monſtra, laceſſens,

IN EASDEM

PARODIA.

MAGIA, quam libro hoc videtis obſidem,
Ait fuiſſe fraudium peculium,
Neque vllius medentis arte gloriam
Nequiſſe prævalere, ſiue toxico
Opus foret necare, ſiue faſcino.
Et hoc negat feraciora THESSALI
Negare rura, noxiumque CAVCASVM,
SCYTHÆQVE ſaxa, conſcioſque COLCHICOS,
IBERIAM, tuumque TAVRE verticem:
Vbi iſta, poſt MAGIA, floruit prius
Agreſtis herba; nam PROMETHEI in iugo
Vapore ſæpe tabido imbuit ſata.
ZARATE Mede, letiferque DARDANE,
Tibi hæc fuiſſe & eſſe cognitiſsima
Ait MAGIA; poſtumâ ex origine,
Tuâ exiiſſe dicit è proſapiâ,
Tuo exaraſſe perfidas ſtylo notas;
Et inde tot per æmulæ dolos manus
Decus tuliſſe, læuâ ſiue dexterâ
Opus patraret. aut vtrumque mutuas
Suo dediſſet impigrè vices hero.
Neque vlla vota NOXIALIBVS DEIS
Sibi eſſe facta, cùm veniret à viro
Nouiſsimo hoc ad vſque ſæculum recens.
Sed hæc priùs fuere: nunc APOLLINE
Silet loquente, ſeque dedicat tibi
APOLLO DELRIE, atque APOLLO DELRII.

HERIBERT. ROSWEIDVS.

ΦΙΛΙ-

ΦΕΔΕΡΙΚΟΥ ἸΑΜΩΤΙΟΥ ἸΑΤΡΟΥ ἘΠΟΣ ΕἸΣ τὴν τοῦ Πατρὸς Μαρτίνου Δελρίου βίβλον περὶ Μαγείας.

Δ Ηναιοὶ πάρος ἄνδρες, ὅσοι μεγαλήνορα τιμὴν,
Οὔνομά τ' ἐκτήσαντο θεοδμήτοιο Μαγείης,
Ἰδμοσύνῃ σοφίῃ τε μετέπρεπον, ἠδὲ συνεργὸν
Εἰδυίαις πραπίδεσσι συνηρμόξαντο προνοίην.
Μυστιπόλοι γεραῶτες, Ἄνακτος αὐτῶν τε πάρεδροι,
Φύσιος ἰχνευτῆρες ἀμύμονες, ἴδριες ἄστρων,
Μουσάων θεράποντες, Ἀκεστορίης τ' ἀγέρωχοι.
Τοῖος ἔην φύλοισι μετ' ἀλλοδαποῖσιν Ἰωσήφ·
Τοῖος ὁ καὶ Φαρίοισι πολύτροπα θαύματα δείξας
Μωσῆς, Ἀσσυρίῃ τε πόλει Δανιῆλος ἀγαυὸς·
Καὶ Σολόμων περίπυστος Ἰουδαίοις ἐπιπάσσων.
Τοῖοι δ' ἀντολίηθε Μάγοι δίζοντο κιόντες
Χριστὸν, ἐπικλινθέντα χαμαιζήλῳ ἐνὶ λίκνῳ.
Τοῖς δ' ἔπι Δαίμονος οἶστρος ἀλάστορος ἄνδρας ἐλαύνων
Δειλαίους, σφετέρῃσιν ἀτασθαλίῃσι δαμέντας,
Ἀσεβίην ἐφέηκε, Γοητείης τε πανούργου
Μήσατο κήδεα πολλὰ, καὶ ἄπλετα δείνεα λώβης,
Μαντοσύνην, πόσιας τε, καὶ ἐχθίστας ἐπαοιδάς.
Κείνων ἐξεγένοντο, παλαιγενέων ἐπὶ φωτῶν,
Μαινάδος Αἰγύπτοιο θυηπόλοι, ἥ τε Σαούλῳ
Εἰρομένῳ μαντεῦμα θεοστυγὲς ἤνεπε Γραίη.
Καὶ πινυτὴ Μήδεια, κακὸν σκίναρ Αἰήταο.
Καὶ Σίμων ἀθέμιστος, ἐπωνυμίην τε Μάγοιο
Δεξάμενος, καὶ Καρποκράτης, ὃς ἀπεχθέα τέχνην
Ἀμφαδίην ἐδίδαξεν, ἀναιδείηφι πεποιθώς. (των,
Νῦν δὲ Μάγων κακόεργα σίνη, δολερῶν τε Γοή-
Γαίης ἄχθεα λυγρὰ, κατ' ἀνθρώπους ἀλάληνται,
Πανσυδίῃ πλάζοντα, Θεοῦ κρατέοντος ἕκητι,
Ἔνδικον ὃς βροτέῃσιν ἀλιτροσύνῃσι χολωθεὶς,
Ἐμβάλλει κραδίῃσι βροτῶν μελανόπτερον ὄρφνην,
Καὶ νέφος ἠερόφοιτον ἀτεκμάρτοιο Μαγείης.
Καὶ τίσιν ἠλιτόποινον ἀμοιβάδα τοῖσιν ὀπάζει,
Ὅσσοι πίστιν ἄμεμπτον ἐπιτρέψαντες ἀέλλαις,
Ψεύδεος ἀστεβέεσσιν ὑποζεύγνυνται λεπάδνοις.
Καί κεν ἀμαυρώσουσα πολυσπερέων γένος ἀνδρῶν
Γαῖαν ὅλην ἐκάλυψε μελαγκρήδεμνος ὀμίχλη
Εἰ μὴ Δέλριος ἐσθλὸς ἐῇ παιήονι βίβλῳ
Ἰητὴρ ἐπίκουρος ἀθέσφατον ἐκ ζόφον ὦσεν,
Ἀτρεκίης πάντεσσιν ἄγων φαεσίμβροτον αἴγλην.
Εἴδεα γὰρ μορφάς τε, καὶ αἴτια πάντα Μαγείης
Ἀμφοτέρης ἑκάτερθε κλυτῇ σφρηγίσσατο δέλτῳ.
Ψεύδεος ἐμπεδόμυθον ἐτητυμίην τε διείρξας,
Πρυμνόθεν ἐξέρριψε πλάνης ἀπετήνορος ἄτην.
Ὦ μέγα τολμήεις, ὃς ἀκνάμπτοισι μενοιναῖς,
Μῶλον ἄγων περάτεσσιν ἀμαιμακέτοισιν ἐρύκεις,

FEDERICI IAMOTII MEDICI CARMEN in patris Martini Delrij librum de Magia.

TEmporibus priſcis veterũ quicunq; Magiæ
Cæleſtis magnũq; decus, nomenq; tulerunt,
Illuſtri Sophia & doctrina laude cluebant.
Cultaque iungebant ſolerti pectora menti:
Sacrifici quondam celebres, à Rege ſecundi,
Naturæ indagatores, aſtrumq; periti,
Egregias artes Medicas, Muſasq; colentes.
Talis erat Ioſeph peregrinæ gentis alumnus:
Talis apud Pharios Moſes oracula promens;
Talis & Aſſyria Daniel ſpectabilis vrbi.
Talis erat Solomon, dum regia ſceptra teneret
Iudæa: talesq; Magi, qui Solis ab ortu
Vilibus in cunis Chriſtum petiere iacentem.
Intereà miſeros infeſti Dæmonis æ-
ſtrus
Mortales agitans, ſua quos vecordia torſit,
Emiſit ſcelus, & fraudes, variosq; nocendi
Fallendiq; aſtus, varias & repperit artes,
Falſidicum vatum præſagia, pocula, cantus.
Hinc exorta lues; ætas hinc priſca parentum
Protulit Ægypti Myſtas bacchantis, Anumq;
Fatidicam, quæ tetra dedit reſponſa Saülo.
Hinc Medea ſagax Æeta dira propago:
Impi⁹ hinc Simon, Magus & cognomine dictus;
Hinc quoq; Carpocrates, Magicæ q tradidit artis
Publicus interpres poſito præcepta pudore.
Nunc Magicæ peſtes, impoſturæq;, nefanda
Pondera telluris, totum graſſantur in orbem,
Ludificantq; animos: at non ſine numine patris
Ætherij, qui iure malis offenſus, opacas
Mentibus humanis tenebras offundit, & atra
Improuiſa oculos præſtringit nube Magia.
Exigit & meritas hominum de crimine pœnas,
Quiq; fidem ſanctam leuibus liquere procellis,
Quiq; iugo falſi ſummittunt impia colla.
Iamq; adeò genus humanũ terrasq; patentes
Caligo obrueret furua circundata vitta:
Ni bonus & Medica ſpectatus Delrius arte,
Diſcuteret tenebras ſani medicamine libri,
Et clara veri perfunderet omnia luce.
Nam ſpecies formasq; omnes, cauſasq; Magiæ
Duplicis aggreſſus docta ſignare tabella
Strenuus, & ſimplex falſo diſtinguere verum,
Funditus euertit noxas, quas intulit error.
O nimium audacẽ, qui forti pectore & armis.
Terrarum peſtes, immania monſtra, laceſſens,

Δυσσεβίην ἐδάμασσας, ἀλεξικάκου Διὸς υἱὸν
Ἄλκιμον Ἡρακλῆα καλῷ μιμούμενος ἔργῳ.
Τοίοισδ' ἔμφυτον ἔμμεν ἑταιρείῃ φρενὸς ἀλκὴν
Ὑμετέρῃ πινυτός κεν ἀνὴρ ῥεῖα τεκμήραιτο.
Ἥτε πολυκμήτοιο μόγου ποτὶ δύσβατον αἶπος
Ἐρχομένη, θνητοῖς μετέρχεται ἠνεκὲς ἔργα.
Πληθὺν δ' οὐκ ἂν ἔγωγε θεοσπεσίων ἱερήων
ἸΗΣΟΥ χαριέντος ἐπώνυμον ἐξονομήνω,
Οἵτινες ἠνορέῃσι καὶ ἔργμασιν ἔξοχα πάντων
Ἔπρεπον ἀργαλέοισι· Σὺ δ' ἀμφιλύξας ἕκαστα
Καλλιόπη· σοὶ γὰρ οἶδα πολυαστερέων στίχας αὐ-
Οἵτε πρὸς ἠῶ, οἵθ' ἕσπερον, οἵτ' ἀνὰ μεσσηνὴν (δρῶν,
Κλήρους ἐστήσαντο, τεράστια τόσσα καμόντες·
Ἡμεῖς δὲ κλέος οἶον ἀκούομεν, οὐ σαφὲς ἴδμεν·
Οὔτι γὰρ ἐσχατόωντος ἀφίγμεθα τέρματα κόσμου·
Ἀλλὰ σὺ πάντ' ἴσαισα θεὰ καὶ πατράσι κεδνοῖς
Θυμήρη τάδε δῶρα τῆς πόρσυνον ἀοιδῆς.
Θούμορος ἐκ Μουσῶν ἔθελε τὰ πρῶτα φέρεσθαι
Πορφυρέων κορυφὴ Βελλαρμῖνος ἀρητήρων.
Ὃς βέλος ἀρμόδιον ἧκεν ἀνικήτοιο φαρέτρης,
Ὠκύ τε, καὶ φωνῆεν ὅσοις νόος ἐστὶν ἐχέφρων·
Καππαύων διχόμηνιν ἔριν, καὶ νεῖκος ἀναιρῶν,
Καὶ κλόνον ἀμφήριστον ἀληθέος ἀμφὶ λατρείης,
Καὶ ζαθέου θεσμοῖο· καὶ οὐκ ἀπεπαύσατο σείων
Πάντα λίθον, καὶ πάντα κάλων, καὶ πᾶσαν ἀνάγκην,
Ταῦτα πρὶν ἢ σοφοῖσιν ἀναμφήριστα τιθείη· (στέρης
Οὐδ' ἄρα Μαλδωνᾶτος Ἰβηρίδος αἶθος ἀρ-
Ἥσσονα μόχθον ἔμεινεν, ὅπως εὐάγγελον ἠχὼ
Χριστοῦ παμβασιλῆος ἀνάκτορος, ἣν ὑποφῆται
Τέσσαρες ἐσφρήγισσαν ἐν τετραζύγι δέλτῳ,
Πᾶσιν ἀναπτύξειεν, ἀρίζηλόν τε τελέσσῃ
Παρισίοις ἀστοῖσι καὶ ἀλλοδαποῖσι γενέσθαι.
Πιερίῳ τοῖόν τε Περήριος ἔνθεος οἴστρῳ,
Μαντιπόλου Δανιῆλος ἀπήλασε δάσκιον ὄρφνην
Καὶ ζόφον ἀχλυόεντα, καὶ ἀμφαδίοις ἐπέεσσιν
Ἀμφιβόλου σκοτόεντα διήιεν ὄργια φωτός.
Τυρριάδην μέγα κάρτος ὁμοῦ καὶ θοῦρος ἀλκή,
Μαρνάμενον θείοιο δίκης ὕπερ Ἀρχιερῆος
Καὶ κανόνων, ὤτρυνε μέσην ἀνὰ δῆριν ὀροῦσαι
Θαρσαλέοις στήθεσσι· τὸ καὶ μεγαλήτορος ἀνδρὸς
Ὑψηλαῖς ἀρεταῖσιν ἀναντία δείματο πύργον
Ἀμβαίνειν, καὶ ἔνθενδε φαάντερον ἔμμεναι αὐτόν.
Πόσσος ἀγών, πόσση δὲ βίη πέλε Ποσσηβίνου,
Ἦμος Ἀρισταρχοίο δίκην, ἔστιξε δικαστὴς
Ἀνδρῶν μνήματα πυκνὰ σοφῇ καὶ ἀπείρονι βίβλῳ;
Πελτάνου πόσσον ἔργον, ἀπφρεσίησιν Ἀχαιῶν
Ἀρχετύπων σελίδεσσι Λατινίδα γῆρυν ἄγοντος;
Πόσσος ἔην Ῥιβέρας, ὅτε θέσφατα σεμνὰ Προ-
φητῶν,
Μείονας οὓς καλέουσιν, ἑῷ διεπέφραδε μύθῳ;
Ὦ πόσση Σκανδόγχως ἀγάκλυτος ἀλκὶ πιθήσας,

Impia corda domas, auerrunco Ioue nati
Æmulus Alcida, factoq́ exempla ſecutus.
Hinc catus & prudens vir colligat inſita prorſus
Eſſe ſodalitio fortiſſima pectora veſtro,
Aſpera quæ ſpectent, & ſemper ad ardua tendāt,
Magnaq́ ſuſcipiant duro comitata labore
Sed mihi nec catus liceat memorare piorum
Myſtarum, placidi IESV *de nomine dictos,*
Qui ſolida virtute cluent, operumq́ labore
Difficili praſtant reliquis. Tu ſingula pande
Calliope: tibi namq́ datum cognoſſe, quis horum
Auroram, mediumq́ axem, ſolemq́ cadentem
Incolat, & qui tot faciant miracula rerum.
Fama leuis tantùm noſtras peruenit ad aures,
Nec ſtabilis: neq́ enim fines penetrauimus orbis
Extremos. At tu, quæ diſpicis omnia, Muſa,
Patribus hæc claris grati da munera cantus.
Poſtulat à Muſis primas Bellarminus Heros
Ferre, Sacerdotum columen quos purpura veſtit:
Commoda qui mittens inuicta tela pharetra,
Et cita, conſultisq́ ſonantia mentibus, acres
Compoſuit lites, & iurgia plena tumultu
Ancipiti, vera de relligione, Deiq́
Legitimo cultu: nec deſtitit ante mouere (eſt
Saxū omne, atq́ omnē funē, & quæcunq́ neceſſe
Voluere; quàm doctis hæc indubitata reliquit.
Nec fuit inferior, quem Maldonatus Ibera
Gentis honos adiit, labor, vt vox nuntia læti,
Quā dedit Omnipotens Chriſtus quā quatuor olim
Quadruplici vates obſignauere tabella,
Plana foret cunctis, nec ciui cognita tantùm
Pariſio, ſed & externis manifeſta pateret.
Sic & Pierio ſtimulante Pererius aſtro,
Fatidico Daniele procul caliginis vmbram
Diſpulit & tenebras, verbisq́ interpres apertis
Expoſuit dubij myſteria tecta Propheta.
Inclyta Turriaden virtus & roboris ardor,
Pontificis pro iure ſacri, Canonumq́ vetuſto
Dogmate pugnātem, mediū protraxit in agmen
Intrepidum: ſummisq́ viri virtutibus altam
Extruxit turrim, facili quam magnanimus vir
Aſcenſu ſuperaret, & hinc conſpectior eſſet.
Quanta fuit vis, quæ contentio Poſſeuini,
Cùm docto ſimul ingentiq́ volumine index,
Inſtar Ariſtarchi, variorum ſcripta notaret?
Quantus Peltani labor, exemplaria Græca
Pleraq́ vulgantis Romano comta lepore?
Quantus erat Riberas, cùm nos oracula va-
tum,
Quos paruos dixere, ſuo ſermone doceret?
Nobilis ô quanto ſcondonchus robore fretus,

Βασκανίην δ' συκόφασιν φιλολοίδορον ἀνδρῶν
Ἐργολάβων, ἀπάνευθεν ἑῶν ἀπέερξεν ἑταίρων;
Γράμμασι κωστῆροιο περίφρονος Αὔσονα κόσμον
Ἀμφιβαλὼν, κείνῳ τε συνέμπορος ἴχνεσιν ἐμ-
βάς.

Τίς Μολίναιον κε δυνάιτο Συαρέσιόν τε καὶ αἴσαν
Εἰπέμεν αἰνήσαι τε; τίς ἔμφρονα Βάζκιον ἔργον
Ἄξια μυθήσαιτο, Βαλεντιάδην τε περίφαντον;
Ναὶ μὴν Σερβιάδαο πιφάσκεο λευκάδα
χαίτην,
Χριστιάδην τε γέροντα, νέων κοσμήτορε δισσῶ,
Τῶν ὁ μὲν Αὐδομαρῆας, ὁ δὲ πόλιν ἀγλαόθω-
Δουακίην κόσμησε περιγλαύστοισι ῥεέθροις, (κον
Ἀμφαδίοις ἀγοραῖσιν ἁμαρτάδος ἀνδρας ἐλέ-
γχων.

Τῷ καὶ μοχθίζοντι βοηθὸς ὤρεγε χεῖρας
Ἀνδρὶ φίλῳ Δαυχεῖος, ὃ καὶ Μούσησι μεμηλὼς,
Ἑλλάδος Αὐσονίης τε συνήορα δόγματα βάζει.
Ὅς τε Σελευκείοιο καταυγάζων Βασιλείου (λου,
Μνήματα σιγαλόεντα σοφῇ μετεφράσατο δέλ-
Ἐξείης ἅ, τε δῖον ἀπ' ἀχλύος ἐς φάος ἄξει.

Ὡς ἄρα Κασταλίοιο κυβερνητῆρα χαλινὸν
Δώματος ἰθύνοντα, παρ' Αὐδομάροις τεθνήεοντι,
Χριστιάδη παρέμεινε φέρων Βερβήκιος ἀλκαρ·
Ὃν θέσαν ἀρχηγοὶ φιλοπευθέος ἥρανον ἥβης,
Ἧς, ἅτε δὴ κτίλος ἠιθέων, προκέλευθος ὁδεύει;
Ἠν σοφίης ἐπὶ νάματα, καὶ ἐς νομὸν ἡδὺν ἐλαύνει.

Μυρίοι ἄλλοι ἔασιν ὅλης ἐνὶ πείρασι γαίης,
(Εὐμενέες πελέθοιεν ἐμῇ ξύμπαντες ἀοιδῇ)
Τάξιος ἀγλαΐῃσιν ἀριστεύοντες ἑταῖροι.
Ἡμεῖς δ' ἀνδρομέοισι νοήμασι μέτρα φέρωμεν·
Τούσδε γὰρ οὐ σθενέοι κεν ἀνὴρ σάφα τεκμήρασθαι
Θνητὸς ἐών. ὀλίγος δὲ νόος μερόπεσσι καὶ ἀλκή.

Δέλερι καρτερόθυμε, σὺ δ' ἄγρια δήρια φ-
ύλλων
Θηρσὶν ἀνδροδίκησιν, ἀδειμάντῳ φρενὸς ὁρμῇ,
Θαμβαλέοις ἔργοισιν ἀγήραον ἤραο κῦδος.
Ἀλλὰ μόθον πείρασινε, φέρων διαλθὲ ἀρωγὴν
Ἀτρεκίῃ πολεμιζομένῃ, καὶ νηλεκὲς ἀλκαρ·
Εἰσόκεν ἡ μὲν ἔλῃσι φίλην ἐπαλκέα νίκην.
Ἡ δ' ἀπάτη κακοτεχνὸς, ἀερτάζουσά τε χεῖρας
Ἀμφοτέρας, καὶ νίκος ἀπεωσθήσεται, λυγχθῇ.

Δὴ τότε Βελγικὸν οὖδας ἀληθείῃ κε τεθήλοι
Καὶ σε διηνεκέεσσιν ἐφυμνήσειεν ἀοιδαῖς.

ΤΕ´ΛΟΣ.

Propulit à Socis odium, linguaſque procaces,
Et Quadruplatorum conuicia falſa remouit?
Scitaq; donauit cultu monimenta latino
Coſteri, ipſiusq; comes veſtigia preſſit.

Quis digno Molinãq; Suareſiumq; diſertũ
Extulerit cantu? quis Vaxquî fortia facta
Laudibus ornauit meritis, clarũq; valentẽ?
Iam mihi Seruiadæ canos circumſpice cri-
nes; *(ra eſt,*
Chriſtiademq; ſenẽ: iuuenũ queis tradita cu-
Quorũ hic Audomaros, ſublimis at ille Duacẽ
Mania facunda decorauit flumine lingua,
Deteſtanda palàm paſſimq; piacula dam-
nans.

Aſtitit hinc copifer, ſociãq; laboris amico
Porrexit dextram, Muſarum maxima cura
Danſqueius, latiæ doctor Graiæq; camanæ.
Splendida qui monumenta Seleucenſis Baſilij
Doctis explicuit chartis: quæ protinus almã
Proferet in lucem cæcis exemta latebris.

Sic & Caſtaliæ moderãtem legibus aquis
Fræna dom⁹, apud Audomari memorabile fa-
Chriſtiadẽ leuat auxilio Vernecuis aſtãs. (nũ,
Rectores docili quem præfecere iuuentæ,
Cui præit, vt veruex iuuenũ ſectarius, & q̃
Ad Sophiæ fontes, & dulcia paſcua ducit.

Sunt alij innumeri varijs in finibus orbis,
(Adſint ô facilesq; meæ placidiq; camanæ)
Ordinis eximia clari virtute ſodales:
At nos humanis certum finemq; modumq;
Mentib. addam⁹: nec. n. hos cõprahẽdere poſ-
Mortales, quib. exigua eſt ſolertia mẽtis (ſint

Tu verò impauido conſtantique impete, Delri,
Acria bella gerens ſæua cũ gente ferarum,
Mirificis auſis decus immortale tuliſti.
Perge modò inſigni bellum finire triumpho:
Affer opem vero, belloq; tuere petitum.
Dum palma laudem referat: fallacia contrà
Subdola, damnoſis infeſtans artibus orbem,
Victori det victa manus, palmãq; relinquat.

Belgica tum tellus vero florebit & æquo,
Et te perpetuum cantu celebrabit in æuum.

FINIS.

IN EVN-

IN EVNDEM

TRIMETRI.

GAudebat ORCVS arte dæmonas ſuâ,
Magicisque monſtris vertere ORBEM cardine:
Gemebat ORBIS Tartari victus dolo,
Malisque tabeſcebat æger cantibus.
Quid hoc? gemit nunc ORCVS, & versâ vice
Lætatur ORBIS fraudibus liber Stygis.
Etiámne SORTI tertio in regno locus?
Non. Iſta virtus eſt viri. cuius viri?
DELRIO. notum BELGICIS nomen ſcholis,
Notumque IBERIS. plura vis? librum lege.

IOANNES GAVDA.

APPROBATIO SVPERIORVM.

EGo Oliuerius Manareus Societatis IESV per Belgicam Viceprouincialis; pro conceſsâ mihi à Reuerend. admod. Patre Claudio Aquavivâ, Societatis eiuſdem Præpoſito generali, poteſtate; concedo P. Martino Delrio Societ. noſtræ Presbytero facultatem, edendi in vulgus; *Sex libros Magicarum Diſquiſitionum*; grauium & doctorum Theologorum iudicio approbatos: in cuius permiſſionis fidem, nomen meum huic breuiculo ſubſcripſi. Datum Leodij, VI. menſ. Iulij, Anni CIↃ.IↃ.XCVIII.

Oliuerius Manareus.

APPROBATIO CENSORIS.

DVOS *iſtos priores Magicarum Diſquiſitionum libros à R. P. Martino Delrio Societatis* IESV *Theologo conſcriptos, quòd multiplici variaq́; ſint eruditione referti; nihilq́; contineant quod Catholicæ fidei aduerſetur, dignos iudico qui prælo mandentur. Datum Louanij. 8. Febr. Ann. Dom. 1599.*

Guilielmus Fabricius Nouiomagus Apoſtolic. ac Regius librorum Cenſor.

PRIVI-

PRIVILEGIVM.

RVDOLPHVS Secundus diuina fauente clementia Electus Romanorũ Imperator ſemper Auguſtus ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclauoniæ, &c. Rex, Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Stiriæ, Carinthiæ, Carniolæ, & Wirtembergæ, &c. Comes Tirolis, &c. Notum facimus tenore præſentium vniuerſis. Expoſitum nobis Martinum Del Rio Societatis Ieſu presbyterum, multa à multis annis, & olim cum in Belgio Sereniſſimo Hiſpaniarum Regi Catholico Philippo Secundo à Cõſiliis fuit, & poſtea cum Societati Ieſu aggregatus, variis in Academiis vtilitati publicè pro virili concionando, docendo, componendo incubuit in humanioribus artibus, Iuriſprudentia & Theologia laboraſſe, quæ partim edita, partim vt edantur, vel confecta vel affecta habeat, aut ſecundis curis recudi deſideret. Vereri autem ne quod iam non ſine aliquo nominis ſui & lectorum diſpendio expertus, à quibus minimè expediat, ea typographio ſibi ſuisq; in fraudẽ exprimantur, ac proinde humiliter rogare vt Priuilegio ſe noſtro aduerſus eiuſmodi iniuriam ac fraudem muniamus. Nos itaq; benignè conſiderantes, quam vtilem Martinus ipſe Del Rio qui nobis ab inſigni pietate ac doctrina prędicatur, Rei litterariæ publicæ operam nauet, quod in iis quæ iam ante ab ipſo edita ſunt, liqueat, Omnibus & ſingulis Typographis, Bibliopolis ac aliis quamcunque librariam negotiationem exercentibus, ſeriò firmiterq; vetamus & inhibemus, ne quiſquam prænarrata opera per viginti annorum ſpatium à prima editionis die computan. intra Sac. Romani Imperij Regnorumq; & Dominiorum noſtrorum hæreditariorum fines, ſimili vel alio charactere aut forma ſiue in toto ſiue in parte recudere, vel aliò recudenda mittere, aut alibi etiam impreſſa adducere, vendere, & diſtrahere clam ſeu palam, contra voluntatẽ & conſenſum ſupradicti Martini Del Rio præſumat, Si quis verò ſecus faciẽdo Priuilegium hoc noſtrum Cæſareum negligere vel tranſgredi conatus fuerit, eum non ſolum prænarratis libris perperam quippe recuſis & adductis (quos prænominat⁹ Del Rio eiúſve Mandatarij vbicunq; deprehenſos, vel propria authoritate vel Magiſtratus illius ope & auxilio ſibi vendicare poterunt) de facto priuandum, ſed & pœna decem Marcharũ auri puti fiſco noſtro Cæſareo fraudis vindici, & ſæpe fato Del Rio eiúſve Mandatariorum vſibus ex æquo pendenda decernimus irremiſſibiliter puniendum. Mandamus ergo omnibus ac ſingulis noſtris & Sacri Romani Imperij Regnorumq; ac Ditionum noſtrarum hæreditariarum ſubditis, cuiuſcunq; ſtatus, gradus, ordinis, conditionis, aut dignitatis exiſtant tã Eccleſiaſticis quam Sæcularibus, præſertim vero iis qui in Magiſtratu conſtituti vel proprio vel ſuperiorum nomine & loco Ius ac Iuſtitiæ adminiſtrationem exercent, ne quenquam hoc Priuilegium noſtrũ Cæſareum temerè & impunè tranſgredi aut violare patiantur, quin potius contumaces, ſi quos forte cõpererint præſcripta pœna puniri aliisq; modis idoneis coërceri curent, Quatenus & ipſi eandem mulctam euitare voluerint. Harum teſtimonio literarum manu noſtra ſubſcriptarum ac ſigilli noſtri Cæſarei impreſſione munitarum. Datum in Arce noſtra Regia Pragæ die decima quinta Menſ. Iunij, Anno Domini Milleſimo ſexenteſimo ſecundo, Regnorum noſtrorum Romani vigeſimoſeptimo, Hungarici trigeſimo, & Bohemici itidem vigeſimoſeptimo, &c.

RVDOLPHVS

Mandatum Sacræ Cæſ. Maieſtatis

Rud. Coraducius, &c. *Proprium*

Io. Barnitius, &c.

VIR ORNATISSIME.

PAX CHRISTI.

QVAS *octauâ decimâ Ianuarij ad me dediſti Ioannes Albine, eas decimaſeptima Februarij recepi. moleſtum fuit intelligere, moleſtiam tibi vanorum hominum iactantia creari. bono ſis animo, nihil ha laruæ metuendæ. cacodæmonis* MORMOLYCIA *ſunt, qui ſe ringitur impugnari. Præualebit tandem mendacio* VERITAS. *Confeſtim Pragam ſcripſi ad eos, quorum opera* CAESAREVM DIPLOMA *impetraui; vt obſiſtant Stellionibus, & calida quam merentur perfundant. Recens eſt memoria conceſſi mihi Priuilegij: nihil vereor ne obrepant ſubſeſſores, vel ſubrepant: clauſa inuenient omnia. Tu tantùm tace, & vrge cœpta. Tibi ſoli* MAGICAS DISQVISITIONES *tam luculento auctas & meliores auctuario cudere permitto. Ceteris, quotquot* AVGVSTI IMPERII MAIESTATEM *agnoſcunt Typographis, ne mea me neſcio attingant cudendo, recudendóve, vel alibi excuſa venum proponendo, poteſtate mihi ab* INVICTISS. CAESARE NOSTRO *conceſſa veto, prohibeo. hortor ne ludum faciant, quod ære graui ſint luituri. Tibi etiam, quod* MAGICAS DISQVISITIONES *meas, ſic abs me auctas caſtigatasq́, vt in cauſa mea propria, quo poſſum optimo iure,* SPECIALE MANDATVM PROCVRATIONEMQVE *do, delego; poſtulandi perſequendiq́, vbiubi commodum fuerit, exemplarium confiſcationem & multæ marcharum auri, quot in diplomate expreſſa fuerunt exactionem, receptionemq́.* LECTORES *verò omnes certiores reddo, me pro meis germanis non habere, quæ vel Ioan. Philipp. Speiſſius, vel Ioan. Theobald. Schönvvetterus (quos iſta ſcribis moliri) vel quiſquam abs te alius, me non modò ignaro, ſed inuito malo exemplo, peiore fide, ritu plagiario, vel charactere, vel icone alia, librorum iſtorum expreſſerint. Et, ſi quod Priuilegium finxerint, id obreptitium & ſubreptitium, vel etiam Corneliæ legi ſubiectum fore, id palàm his ad te litteris denuncio, dico, & atteſtor. Videant, ne dum falſum & incertum lucrum aucupantur per iniuriam; iure in verum & certum nominis & pecuniæ incidant detrimentum. Hanc mentis meæ & voluntatis erga te indicem vt* Cæſareo Diplomati *ſubiungas, permitto, & alia vt à me breui exſpectes iubeo. Animo ſis alto, & muſcas iſtas noli metuere, ſed ventilabro celeritatis & conſtantiæ diſcute. Ego non deero, & beneficium meum, quoad potero, ſtrennuè tuebor. Vale, Gratij Stir.* XVII. *Feb.* CIↃ. IↃCIII.

Tuus ex animo

MARTIN. DELRIO SOCIETATIS IESV, &c.

Continentur libris ſingg. ſeqq.

LIB. I. De Magiâ generatim, & de Naturali, Artificiali, & Præſtigiatrice.
LIB. II. De Magiâ Dæmoniacâ & eius efficacitate.
LIB. III. De Maleficio & vanâ obſeruatione.
LIB. IV. De Prophetiâ, Diuinatione, & Coniectatione.
LIB. V. De Iudicis officio & ordine iudiciario in hoc crimine.
LIB. VI. De officio Confeſſarij, ac remediis licitis & illicitis.

SVMMA-

SVMMARIA BREVIA
LIBRI I.

PROLOQVIVM.

DÆmonum ſuperbia, odium, & doli. A
Scriptionis occaſio & difficultas. B
Auctoris conſilium & inſtitutum. C
Operis neceſſitas. D
Locus ad Epheſ.6.verſ.12.explicatus.
Hæretici Hiſpani duo Magi.
Hodie tot malefici propter defect. fidei. E
Virginalis liber damnatus.
Hæretici plerumque ſimul malefici. F
Hæreſis cur in maleficia ſoleat deſinere. G
Geneuenſes Stryges.
Precatio Scriptoris.

LIB. I. DE MAGIA.

Cap. I. De ſuperſtitione & eius ſpeciebus.

Etymologia ſuperſtitionis, ſecundum Iſidorum, & locus eius explicatus. A
Superſtitio Chriſtianis in malam partem ſumitur. Locus Act.17.v.22.explic. B
Superſtitio & religio differunt contra Epicuræos. Locus Ciceron. emendat. & alius Nonij. Lactantij dictum diſcuſ- C *ſum. Religio quid ſit, quæ vitia illi contraria, quomodo ſit exceſſus in religione?*
Superſtitio falſi cultus. idem quod i- D *dololatria, quæ duplex tacita, & expreſſa. Superſtitio indebiti cultus. Locus 1. Paral.16.v.26.explicat.* אליל.

Cap. II. De magiæ definitione, diuiſione, & Magorum variis appellation.

Magia in genere quid. Dupliciter diui- A *ditur ab efficiente cauſa, & à finali. ab* B *illa in Naturalem, Artificioſam, & Dæmoniacam; ab hac in bonam & malam. male definitio, & quatuor ſpecies.* C *Magia ſpecialis. Diuinatio. Maleficiũ. Vana obſeruantia, quid. Magorũ va-* D *ria ex ſac. ſcript. nomina, quid. Aouoth, Iddeghoni,* ארב·ארבות ידעני *ventriloquus,* Ἐγγυκλῆς.
חרתמים מכשפים בשח נחש קסם ענין חכר לחש·
Locus Exod.22.v.18. quid, ibi malefici? alius 4.Reg.9.v.22. Ieſabel malefica, Samaritis hoc malum affricuit. Samaritanus pro incantatore dici ſolitum. Locus Ioan.8.v.48.& 49. Φαρμακὸς quid ſignificet LXX. interpp. Græcorum nominat: ἐπαοιδὸς, μάντις, φαρμακὸς, *γόης. Latinorum, Magi, venefici, Theſſali, Chaldæi Augures, Arioli, Aruſpices, Genethliaci, Lamiæ, Stryges, Maſcæ, Veratrices, ſagæ, Sortilegi, Sortiarij.* E

Cap. III. De Magia naturali, ſeu phyſica.

Perſarum Magia duplex, naturalis & ſu- A *perſtitioſa. Quod initium ſeu origo vtriuſque? Magiæ naturalis definitio* B *& exempla. Qualis Magia, Salomo-* C *nis, Trium Regum, & Apollonij. Magiæ naturalis diuiſio.*

Iudiciũ de ſcriptis quæ in hoc genere edita, quæ licita, quæ illicita, &c.
- *Guilh. Pari. & Robertus Triezs᷒, Picatrix, Agrippa, Anſelm. Parmenſis, Petrus de Abono, Cicchus Eſculanus, Alchindus, Geber, Roger. Bacon. Raimun. Lullus, Arnol. Villanouan. Poncetus & Ardoinus.*
- *Cardanus de ſubtilit. & variet. Ioan. Bapt. Portæ, & Auto. Mizaldi Magia naturalis. Alb. Magni libri quidam. Pomponat. de incantation. Eſculanus in Sphærã de Sacrobоſco. Io. Fran. Pici Magica. Ioann. Bodini libri.*

Quæſt. I. Quid cœli aſpectus & influxus ad Magicos effectus conferat?

Fundamentum magorum ab aſtrologia A *mutuatum, de imaginibus cœleſtibus & earum ſympathia cum inferioribus refutatum, reſponſum argumẽtis eorum. Nugacitas detecta ex ipſorummet poſitio-* B *nibus. Cælum & aſtra animæ exper-* C *tia ſunt. Regula ad intelligenda varia SS. loca, quæ videntur iis animam tribuere. Influentiæ an vlla, & quales.* D *Quid cæli & aſtra in hæc inferiora poſſint. De diebus Criticis.* E

Articulus de hac re Pariſ. confirmatus. F

Q. II. An huiuſmodi effectus magici miraculis ſimiles oriri poſſint ex hominis naturali complexione?

An animæ humanæ res materiales o- A
mnes obediant? quod non, cont. Auicen.
& Pomponatium. Neq; hoc proueni- B
re ex temperamento æqualitatis, contra
quoſdam medicos. Nullos naſci medicos
vel faſcinatores.

Q. III. Quanta qualiſque ſit vis imaginationis, quo ad huiuſmodi effectus?

Plurimum poteſt in corpus proprium. A
Noctubula horum cauſa. Exemplũ mi-
rabile. Quæ ad hoc concurrere debeant.
Aliquid aliquando in corpus proxim. B
& diſpoſitum. In corpus diſtãs aut diſ- C
poſitum, nihil poteſt omninò contr. mul-
tos. Imaginatio non poteſt alium loco D
mouere, ſanare, vel faſcinare, nec poteſt
tempeſtates vel pluuias ciere. Calpurnij
locus explicatus. Gen. 30. Locus. De va-
rietate partus propter imaginationẽ vel
ante conceptum vel poſt. Varia exempla:
Et an ſufficiat alterius parentis imagina-
tio. Pauones albi quo pacto fiant. D. Au-
guſtini locus.

Q. IIII. An ſolo contactu, afflatu, viſu, voce, oſculo, vel nudi lintei applicatione vulnera, vel morbi ſanari, & alia huiuſmodi mira perfici poſſint naturaliter?

Fundamentum eorum, qui affirmant. Sed A
contrà. Non eſſe hoc tribuendum voci
ſoli. De tauro cadente & erecto. De pa-
rentum exſecration. exempl. Weſtfalæ
mulieris filum voce reddentis immobi-
lem. Nec etiam aſpectus ne cum imagi- B
natione quidem id poteſt. Viſio fit reci-
piendo non emittendo. Amor quomodo
naſcatur aſpectu. item lippitudo. infectio
ſpeculorum per aſpectum menſtruatæ. a-
ſpectus vetular. quomodo noceat pueris.
Galgalus quomodo ſanet ictericum. Quo
pacto lupi ingerant raucedinem. Stru-
tiocamelus & teſtudo an viſu oua exclu-
dant. Leo cur metuit gallinaceum. De
Hiſpania Zaburiz, *ſeu Lynceis. Nec* C
etiam contactus ſolus ad hoc ſufficit. D

Explicantur variæ experientiæ, de *torpedine icta. hyena umbra, Serpente & querno folio, vel ibidis penna, vipera, & fagina virgula. veſpertilione & foliis platani. capra & eryngo. aquilæ pennis. lepore marino. lupinis agninisq; fidibus.*

De Echineide ſeu remora. vna fides alte-
rius cithara tinnitum prouocat. De ma-
gnete & ferro, tauro ad ficum alligato. De
puella napello enutrita. De cadauere ſan-
guinante in præſentia occiſoris. Locus
Lucret. explic. fundamentum Pompo- E
natij. Donum ſanitatum eſt donum Dei
& gratia gratis data. de ſeptima prole
maſcula, De Angliæ Regum chariſmate.
Elizabetha an hoc donũ habeat. Tookeri
liber diſcuſſus: huc pertinent filij Para-
ſceues in Belgio. De regib. Franc. & Angl.
De Pyrrho rege. Quidam aliquando F
contactu ſanarunt. De ſalutatorib. Hiſp.
diſputatum. Nauarri locus explic. Vera-
cruzij fundamenta diſcuſſa. Mendacia
ſalutatorum & ſuperſtitiones. De Pi- G
ci herba & ſimilibus. Fundamentum H
Pomponatij euertitur. De gentilibus. S.
Paulli. & curatione militari falsò aſcri-
pta D. Anſel. De duobus pueris Alb. Ma-
gni. De Pſillis & Marſis. Alchimi locus.

Cap. IIII. De Magia artificiali.

Magia hæc quædam diuinatoria, *quæ-* A
dam operatrix. *Operatrix quædã* Ma-
thematica, *quædam* Præſtigiatrix.
Mathematica exempla varia & aucto-
res. Os æneum Alb. Magni locutum non
fuit, contra Guilh. Pariſ. & alios. Præ- B
ſtigiatricis exempla plurima. Quando C
illicita operatrix, & naturalis.

Q. I. An vis caract. annulorũ, ſigillo. & imagin. ſit, qualem magi cõrendunt?

Opiniones variæ. Imaginum triplex ge- A
nus, & de ſing. vi. De ſigillis & chara- B
cteribus. Nullam his omnib. vim in- C
eſſe. Sigilla Hermetis, & Lud. Dulcis D
liber notatus. Caiet. & Pomp. fundamẽta
ſubruuntur. Figura an vis ſit vlla for-
maliter, ſiue, qua figura.

Q. II. An numeris magicis vis vlla?

Quomodo Patres de numeris philoſopha- A
ti. Pars abnutiua defenditur. De anno
clima-

climacterico & partu octimeſtri. De B
herba Pentaphylli, de granis heliotropij,
de ligaturis, de pilulis inæquali numero
datis, de numeris muſic. Quo ſenſu C
magi loquantur de numero. Pet. Gregor.
reprehēſus, & Patres defenſi. Fabij Paul-
lini liber, de numero ſeptenario. De vi
muſices Orphei fuſiſſimè diſputatum &
Platonica deliria refutata, Macrobij lo-
cus. Magnes. Pandanta, Androdamas.
Automata Ferd. II. Archiducis Specu-
lorum infectio. Echo. Selenites, Theri-
aca. Marſilij Ficini regula notatæ, & Ta
rantulæ morſus & curatio.

Q. III. An verbis & incantationibus
vis inſit morbos ſanandi, aut alia
mirifica perficiendi?

Varij errores, & eorum fundamenta. Ve- A
ra ſententia; explicatur & probatur. B
De poculo Zelotypiæ. Naturalis operatio
quot modis ſumatur, fusè explicatum &
clarè. Ordo rerum naturalis, miraculo-
ſus, & præternaturalis, ſeu ſuperſtitioſus,
quomodo differant, item artificialis C
ordo quid, & quantum poſſit. Spondani
error. Pomponatij futilia fundamenta.
Ferrerij, Pici & Petri Gregorij & Thſia
ni dicta diſcuſſa. Stulta magorũ fun- D
damenta, Ananias incautè quædam de
hac re. Nulla cæleſtibus rebus cum verbis
ſympathia. Nulla certis verbis vel no-
minibus, quæ talia ſunt, vis maior quam
aliis. Nomina non ſunt vitæ participia,
nec radij rerum quas ſignificant. Quo-
modo Deus nomina rebus vocat Pſal. E
146. v. 4. Quomodo quorundam nomi-
na ſcripta in cælis, Luc. 10. v. 19. Nomina
non ſignificant per influxum cæleſtem.
Complexæ orationis non eſt vis maior F
quam incomplexæ. ſoluuntur argumenta
Agrippæ. Circumſtantia, quas addunt G
varia & vana.

Q. IV. De amuletis & periaptis.

Romanorum amuleta, præfiſcini. Græco- A
rum quoque & Iudæorum Phylacteria.
Chriſtianis quæ licita, & quæ non. Cir- B
nelus notatus. Quæ vis horum. De Hi-
ſpanico Gagate pueris appendi ſolito. D.
Baſi. Incertus, Chryſoſt. & Hieron. expli-
cati. Alia. Magni numiſmata ſuperſtitio-
ſa. Exempla S. Simeonis Sali, & D. C
Antonini. Explicantur c. 1. & 4. 26. q. 1.
D. Leoni falsò inſcripta oratio. Hæretici
vſi his falſis periammatis. Falſa in quib.
vana angelor. nomina, quæ ſcriptura nõ
nouit: & de his decretum Concilij Rom.
ſub Zacharia contra Adelbert. hæret. D

Cap. V. Ars aurifactoria, quã Alchy-
miam vocant, ad quam Magię ſpe-
ciem ſit referenda?

Q. I. An hac arte verum aurum con-
ficiatur?

Sect. I. *Quid ſit, & quando hæc ars inuen-*
ta? Alchimia nec Græcum, nec Arabi- A
cum, ſed Hebræum vocabulum. Ægyptus
nõ vocata Chemia, ſed Cham, ſiue cham-
mia, contra Plutarchum. Alchimiæ de-
ſcriptio, cur Spagirica dicta. Manilij B
locus explicatus. Chymices laudes, ex- C
plicata inſcriptio vetus. Chryſopoeia D
quæ origo & antiquitas, refutantur fa-
bulæ multa ſemiblaſphema. De Adamo,
de Noë, de Moſe & ſorore eius Maria, de
Salomone. De Pandoræ poculo, de vellere
Colchico, de femore aureo Pythagoræ; de
Cratena ſacro terræ opere. Locus Eſdr. E
4. c. 8. v. 2. fuit hæc ars ſub Caligula, &
Diocletiano. Græci de ea ſcriptores Zozi-
mus & Nicephorus Blemmidas. Præci-
puus, non primus Gebrus Arabs.

Sect. II. *De efficacitate artis in auri pro-* A
ductione. Argumenta putantium nõ poſ-
ſe aurum verum, oſtenditur ea non pro-
bare. De nominibus lapidis philoſophici,
& de eiuſdem materia & modo cõficien-
di. De natura metallorum. Ea eſſe in- B
animata, nec viuere. De metall. genera-
tione. Paracelſiſtarum locutiones impro-
priæ. Aurum facilius gigni ex metallo, C
quam in terra venis gignatur metallum:
Auri cauſa efficiens. De ſandaracha, ori-
chalco, ſtomomate. De metallorũ præ- D
cipuè auri materia. Duplex materia 2.
remota & proxima. Ariſtoteleorum do-
ctrina defenſa, de remota Chemyc. ſen-
tentia explic. & defenſa conciliataque,
nempe de proxima, quomodo reſolutio
fiat in hac princip. proxima. De artis E
& naturæ poteſtate ac vi. An metalli F
vnica ſit ſpecies, aurum? Definitio metal-
li. Diuerſitas ſpecifica, non benè probatur
per definit. generis. Poſſunt imperfecta

& etiã monſtra de inferioribus ſuis prædicari. Poteſt inanimatorum ſpecie differentium materia proxima eſſe eadem, aliter atque aliter diſpoſita. Cur citius G
aurum fiat per artem, quam per natu H
ram. An gemmas ſic poſſit veras pro- I
ducere. Agens principale hic eſt ſemen auri.

Sect. III. *De eadem efficacitate. Proba-* A
bile eſt ſic aurum produci poſſe. Calor ignis ad varia efficax, vt & natiuus. Variarum transformationum experien- B
tia. Ex cadauere veſpæ & crabrones. Ex fimo ſcarabæi. Ex baſilico ſcorpij. Ex auripigmento aurum. Cayri fornacibus educuntur ex ouis pulli. Galena plumbi vena. Vermiculi mutantur in muſcas. Sal, bitumen, atramẽtum artificio fiunt, non minùs quam natura. Triticum & ſiligo mutãtur in inuicem. Lolium commutatum in triticum. Calchitis migrat in Miſii. Ligna per aquam lapideſcunt. Fructus arborum, & fruſta nauium fiunt anates in Scotia. Dæmones ſaltem no- C
runt modos tranſmutandi metalla.

Sect. IV. Aliqui verum aurũ fecere.
Gallus quidam. Arnold. Villanouan. A
Ber. Treuiſan. Raim. Lullus. Anton. Taruiſin. De Græculo tempore Anaſtaſii. Reſpondetur exempla impugnanti B
bus. explicatum. c ſpondent. de crim. falſi, in extrau. Teſtimonia pauperum, vel ſociorum aut familiarium quæ admittenda. Nemo vltimum artis vllius apicem conſequitur.

Q. II. An Chryſopœia habenda in numero artium ingenuarum, an mechanicis annumeranda?

Secundum ſe eſt ingenua & pars phyſices, A
per accidens Mechanica. Qui Chymici ſint mechanici. Qui ſint philoſoph.

Q. III. Alchymia ad quam Magiæ ſpeciem pertineat?

Pertinere ad omnes oſtenditur. A

Exempla B
- *Naturalis,*
- *Artificioſa,*
- *Dæmoniaca*
- *Et Deluſoria.*

Q. IV. Licita an illicita ſit alchima?

Iure communi non eſt prohibita, expli- A
cantur, c. epiſcopi 26. q. 5. & c. ſpondent, de crim. falſi in extrau. com.

In foro conſcientiæ pauciſſimis eſt per- B
miſſa propter circumſtantias varias..

Quomodo peccatur defectu finis, per a- C
uaritiam. Auro alchymico quo pacto liceat vti. Non ad commercia, nec medicinas: quando ad ornatum & vtenſilia. Nunquam admiſcendum monetæ. ſtultum, hinc lucrum petere. Peccatur etiam per curioſitatem, & quàm hoc ſit periculoſum.

Quomodo peccetur ratione modorũ, D
ſiue mediorum, ſi ex ſuperſtitione vel pacto cum dæmone. Alchymiſtæ multi, Magi vel ſaltem ſuſpecti. Præſumptio magiæ eſt contra alchymiſtas & de facto ſit adhibitis ſuperſtitioſis, vergunt in maleficium phyltrorum vel venenorum. Peccatur etiam quando ſacra ſcriptura verbis vel ſacris picturis abutuntur.

Quomodo peccetur ratione temporis. E
malè impenſi, aut omiſſis aliis oportunis, ad quæ quis tenebatur.

Quomodo peccetur ratione perſonæ, F
quia non ſatis diues, parui iudicij, aut ingenii. Gaudentes decipere, ſeu verſipelles. Incõtinentes vt luxurioſi & iracundi. Variabiles, inconſtantes, impatientes, indocti & philoſophiæ imperiti. ſuperbi, curioſi, impij, iniuſti, non timẽtes Deum, nec proximum amantes, vel impuri.

Quomodo quiſque ſeipſum debet exa- G
minare. Quomodo confeſſarius ſe de- H
beat gerere cum alchimico pœnitente. De opinione putantium poſſe hominem hac arte verum gigni.

Lex Angliæ deberet vbique promulga- I
ri & ſeruari, vt non niſi Principis permiſſu hæc ars exerceatur à ſubditis.

Ars iſta faciliùs licita, imò ferè pecu- K
liaris Principibus, aut valdè opulentis.

Opinio illa communis Iuriſtarum non L
excuſat à peccato in hac re, & quare.

Quam vim vbique debeat obtinere d. c. ſpondent.

PROLO-

PROLOQVIVM
DE DIFFICVLTATE ET NECESSITATE HV-IVS TRACTATIONIS.

ORdior arma, quibus, cæli ſuper aurea templa,
Molitur ſolium ſupremo aquilone locare
Praua Dei ſoboles; patrio conſidere regno
Quæ vetita; atque, imis Erebi detruſa ſub antris,
Gliſcit atrox odiis, animiſq́; furentibus iras
Nutrit, nec damnis hominum exſaturata quieſcit.

A PRorsvs ita eſt. nullæ ſunt induciæ, pax nulla; vbi nec odij, nec inuidiæ modus aut finis vllus. hoſtium Dei *ſuperbia aſcendit ſemper,* [a] augetur malitia, crudelitas inualeſcit. amat ſibi tribula metere, dum nobis ſpinas ſerat: gaudet ſuas augere pœnas & ſupplicia propria exacerbare, dummodò in cruciatus æterni partem quamplurimos homines aſciſcat; & diuinæ huic illudens imagini, pretioſo Christi ſanguine dealbatam decoloret, aſſertamq́ue in libertatem, priſtinæ mancipet ſeruituti. & Cadmeiâ planè victoriâ perdat pereundo, perq́ue latus hoſtile in ſuamet ferrum viſcera conuertat. Nihil ſinit inauſum, nihil intentatum relinquit. Videt animum imbecillem, pauidumq́ue? circuit vt leo, ac vim intẽtat. nouit imperterritum, conſtantemq́ue? vulpem induit, exúuium ponit leoninum. Heu, quàm multi [b] *partes vulpium* ſunt & fuere? quot luctator doloſus pellaciis & technis irretitos ſupplantauit? Mille nocendi artes habet, innumeris vtitur telis. præcipuum omni ætate de eadem pharetra fuit illicium, quàm curioſarum, tam ſuperſtitioſarum artium; quam multa, tam ſtulta dæmonum commenta mortalium animos dementia; quæ
B cuncta *Magiæ* nomen ambitu ſuo comprehendit. De qua, diſceptare, futurum neſcio difficultatis ſit maioris, an neceſſitatis. Etenim vbique locorum graſſante præcantricum & maleficorum colluuie diriſſima, medicinam facere neceſſarium; ſed eandem facere inueterato & recrudeſcenti ſemper malo, difficile imprimis & laborioſum. Nam etſi fuere conati quamplures, qui de Magicis ſcripſere: quæ tamen illi hac de re ſcriptis mandarunt, vel quod fidei & moribus noxia [c] vetitæq́ue lectionis repellenda; vel quòd perpauca & exilia, multiplicanda & augenda; vel quòd obſcurè, ſine methodo, & parum firme tradita, luculentiùs & ordinariùs proponenda, rationibuſque & auctoritate teſtium meliùs ſtabilienda fuêre. Sanè, qui fibras omnes artium ſuperſtitioſarum vnus ſit ſcrutatus & eruerit, neminem me legere memini. Scripſere Philoſophi, Iuriſconſulti, Theologi; ſed ſuo quiſque duntaxat inſtituto, vt cùm ſuæ ſcholæ ſectæq́; vtcunque ſatis fecerit, ceteris certè minùs profuiſſe, minùs conſuluiſſe videatur. Equidem debitorem me omnibus agnoſco, & in his tribus facultatibus longo tempore verſatum, ſi dicam; nec mentiar, quia verum dicam; nec gloriabor, quia profectum mihi non arrogo: culturam

[a] *Pſ. 73. inf.*

[b] *Pſ. 61. inf.*

[c] *Cornelij Agrippæ, Petri de Abono, Picatricis Hiſp. Anſelmi Parmenſis, Ioan. Bodini, Ioan. Wieri, Georg. Godelmanni & ſim. Item Trithemii Steganograph. & Peuceri, Eraſti, Danei, &c.*

profiteor & operam, de fructu iudicium aliis permitto. Conatus aliquò pro- C
gredi, & hoc opere commune tribus ſcientiis ſtadium ingredi: quòd vide-
rem trium communem, non vnius peculiarem, hunc fundum atque heredi-
tatem. Quare (quod neglectum, vel minùs ab aliis animaduerſum) ſuperſti-
tioſarum artium fundamenta diligenter inueſtigaui, & ex ſcitis humanæ di-
uinæque ſapientiæ neruoſiùs quàm prolixiùs ſubruenda ſuſcepi: gnarus eſſe
Chriſtiani hominis fallacias has non ignorare, & *ſpiritalia nequitia* (vt ait Ter-
tullian.) *non quidem ſocia conſcientia, ſed inimica ſcientia noſſe; nec inuitatoria opera-
tione, ſed expugnatoria dominatione tractare multiformem luem mentis humanæ totius
erroris artificem, ſalutis pariter animæque vaſtatorem*: Nec in ſpeciem adfinxi quid-
quam, quod refellerent; ſed ex ipſorum vanitatis ac perfidiæ magiſtrorum ar-
canis & myſteriis, ipſa ab incunabulis crepundia deliriorum, de libris obſcu-
riſſimis deprompta, in lucem extuli: deinde in re, vt diffuſiſſima, ita & minu-
tiſſima, ad artem rationemque reuocanda, non minimum laboris poſui, &,
niſi fallor, non incommoda methodo digeſſi, vt huc illuc lacera & diſiecta
membra, in vnum quaſi corpus coaleſcerent: denique, vt à quouis facilè in-
telligantur, plano & dilucido, quali vtimur in ſcholis, ſtylo, in lucem publi-
cam typis mandaui. Quod vt facerem, licet benè multorum, qui flagitabant, D
deſideria nonnihil excitarint; longè tamen fortiùs impulit lues quàm ob-
ſcæna, tam proſerpens, veneficorum & incãtatorum; quæ hoc nouiſſimo ſæ-
culo ſe per omnem indies Europam lõgiùs ac latiùs diffundit. Vt iure quam-
optimo liceat ingerere auribus mentibusq; illud ſonoræ & inuictæ Eccleſiæ
petræ.[a] *Sobrij eſtote & vigilate, quia aduerſarius veſter diabolus tanquam leo rugiens
circuit, quærens quem deuoret*: Nec non eandem in ſententiam alia Gentium A-
poſtoli;[b] *Induite vos armaturam Dei, vt poſitis ſtare aduerſus inſidias Diaboli: quo-
niam non* (tantùm) *eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem* (aduerſus ho-
mines, qui carne conſtant & ſanguine, ac proinde fragiles ac caduci, facilè
laſſantur ac vincuntur) *ſed* (præcipuè) *aduerſus principes & poteſtates* (videlicet)
aduerſus mundi rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ in cæleſtibus: hoc
eſt contra naturas non corporeas, ſed ſpirituales, longè vt potentiores, ſic &
vafriores hominibus; & quarum habitatio non in luteis hiſce domibus, ſed
in ſublimi & aëris regionibus. Reuera non cum anilibus deliramentis, aut i-
diotarum inſomniis; quod quidam dictitant, depugnandum; ſed cum ipſis
dæmonibus, quorum ope, conſilio magi vtuntur, quod ratio & experiẽtia do-
cet, nobis nunc manus conſerendæ. Hi, vt auctores & ſatores, ſic etiam fauto-
res propagatoresque ſuperſtitionis omnis ſunt habendi. Hi ſe de tot anima-
rum, quas ſubiecerunt, poſſeſſione deturbari, & ab illaqueandis aliis, quas ſpe
deuorauerunt, ratione & iure, velut armata manu, depelli, tulerunt ſemper
iniquo animo; nunc eò ferunt moleſtiùs, quòd cùm inſtante vltima die Lu-
cifer ſoluendus, multò ſitiunt auidiùs ſuam explere in genus humanum cru-
delitatem. Si quis ſuperioris æui Annales non indiligenter euoluat, ſtatim E
comperiet; nunquam tot, vbique prouinciarum, examina maleficorum de-
prehenſa; quot ſe hodierna die iudicibus, vel leuem aliquam quærendi cu-
ram adhibentibus, offerunt, & à non quærentibus etiam reperiuntur. Quid
mirum, exundare perfidiam, vera fide exareſcente? Sunt quidem alia quoque
peccata mortalium, diuini huius flagelli cauſſæ; ſed peſtilitatis partem maxi-
mam ſibi vendicat, languor quidam & contemptus Catholicæ fidei. Fides e-
nim vna maximè eſt virtus; qua cuncta Diaboli conſilia, ſtudia, conatus, vi-
resq; omnes refringuntur. hanc horret, hanc refugit, cum hac metuit com-
pulſare. Sapienter ideo B. Petrus eam rugienti, velut panopliam, vt obiicia-
mus, admonet; *cui*[c] *reſiſtite* (inquiens) *fortes in fide*. Conſentit inuictus athleta
Paulus

[a] *1. Pet. 5. verſ. 8.*
[b] *ad Eph. 6. v. 12.*
[c] *ſupra c. 5.*

Paulus collegæ ſuo, quando ſpondet nos *in omnibus* (hoc eſt inprimis & ſuper omnia) *Scuto fidei omnia tela nequiſsimi ignea exſtincturos* [a]. Confirmat experientia, ſiue præteriti, ſiue præſentis temporis, ſemper acriùs & petulantiùs Tartareas acies hominibus inſultaſſe, quotieſcunque fidei deminutio vel depravatio aliqua viguit. Ante ſalutarem CHRISTI Domini aduentum, idololatria totum penè orbem occupabat: nonne dæmonum vbique tum multitudo maxima paſſim in ſimulacris loquebatur, & cætus hominum frequenter inuiſebat, & in virorum feminarumque ſpecie conſpiciendam ſeſe præbebat? Nato tandem IESV, quibus locis fides nondum annunciata; peſtis eadem idololatriam comitatur, & veneficis referta ſcatent omnia, vt locupletes ſunt teſtes noſtrorum ſociorum de rebus Indicis epiſtolæ, & hiſtoriæ: quibus verò regionibus ſemel recepta Euangelij prædicatio refrixit, vel variis errorum maculis obſoleuit, vel ab hæreſibus oppreſſa penitùs elanguit, vt in Africa & Aſia inter Mahumetanos; in Germania, Gallia & Britannia inter hæreticos; in Italia & aliis locis, inter Catholicos planè languidos, quos Polyticos vocant; iiſdem quoque in locis Magica ſuperſtitio nimis inualuit. Sic agros olim tritici mirè feraces, cicuta & aconitũ & alia venena teterrima contaminarunt. Hæreſibus profectò, vt vmbram corpori, ſic Magicam ſpurciF tiem ancillari, adeò manifeſtum eſt, vt proteruiæ ſit negare. Præcipui olim hæretici etiam Magi fuere. ab his artibus Princeps hæreticorum cognomen adeptus fuit, Samaritanus ille Simon Magus. [b] De Carpocrate, Menandro, Marco, Euphrate, Ophitis & eorum diagrammate [c] Priſcilliano, [d] & Berengario [e] fidem faciunt grauiſſimi & veraciſſimi ſcriptores. Vt enim, quæ de Simone Clemens fuſiſſimè prodidit, prætermittam; quæ de hoc & ſucceſſore ſimul, Iuſtinus Martyr eorum conterraneus tradidit, adſcribam; is [f] in hanc ſententiam; *Simonem, inquit quendã Samaritam ortum de Gitta oppido, qui ſub Claudio Cæſare ſubnixus ope dæmonum, & fretus Magicis artibus, in hac vrbe Regia, Deus eſt habitus, & quaſi Deus honoratus, ſtatua poſita in Tiberi inter duos pontes eſt, cum hoc Latino titulo*, SIMONI DEO SANCTO, &c. Deinde; *Menandrum etiam æquè Samaritam huius Simonis diſcipulum, inſtructum viribus dæmoniacis, & profectum Antiochiam, multos arte Magica decepiſſe cognouimus.* D. autem *Irenæus* [g] *de Marco* ſic breuiter; *Marcus Magicæ impoſturæ peritiſsimus, per quam & viros multos & non paucas feminas ſeducens ad ſe conuertit*, &c. Mox, *Anaxilai enim ludicra cum nequitia eorum qui dicuntur Magi commiſcens, per hæc virtutes perficere putatur apud eos, qui ſenſum non habent, & à mente ſua exceſſerunt.*] quibus ſubiungit Irenæus nonnullas hæretici huius præſtigias, *vinum album in rubrum mutare; non ipſum modò, ſed & alios per ipſum; Paredri dæmonis opera vaticinari*, & huiuſmodi alia. De diſcipulis Carpocratianis ſic Epiphanius; *Magia apud ipſos (ait) excogitata eſt, incantationeſque diuerſas ad omnem machinationem inuenerũt, ad amorem & ad illectamenta. Quin & Paredros dæmones ſibiipſis attrahunt, ad hoc, vt per multas præſtigias in magna poteſtate, omnibus dominentur quibus velint, & vt vnuſquiſque quamcunque actionem aggredi audeat. Nimirum ſeipſos decipientes ad perfectionem occæcata mẽtis ipſorum.*] Priſcillianum, qui Gnoſticorum væſaniam in Hiſpanias intulit, Marci Ægyptij diſciplinis (qui Magus fuit) imbutum, Seuerus ſcribit *gemino iudicio auditum conuictumq; maleficij, nec diffitentem obſcœnis ſe ſtuduiſſe doctrinis.*] D. Hieronymus; [h] *Priſcillianum* (ait) *Zoroaſtris Magi ſtudioſiſſimum & ex Mago Epiſcopum.*] idem Seuerus Sulpitius, *in vita S. Martini*, talem quendam memorat Anatolium. Machometus hæreticus fuit, ſed & Magus *teſte Zonara tom. 3. & Paulo Diacono lib. 18. hiſt.* Gallorum Hiſtorici tres nobis Pſeudo-Chriſtos hæreticos depingunt, & magicis præſtigiis excelluiſſe addunt: nec mirum Antechriſti anteambulones miracula ſimulaſſe. Vnus Bituricenſis fuit, alter Burdegalenſis, de vtroq;

[a] *d. c. 6. v. 15.*

[b] *Clemens Romanus libr. 2. recognit.*

[c] *Irenæus l. 1. c. 21. 24. Euſebius l. 2. Hiſt. c. 20. Epiphan. hær. 27.*

[d] *Seuer. Sulpit. in Sac. hiſt. l. 2.*

[e] *Nangiac. in Chron.*

[f] *Apolog. 2.*

[g] *d. l. 1. c. 8.*

[h] *Epiſt. ad Cteſiphontem contra Pelag.*

Digitized by Google

legendus Gregor. Turonenſ. *de priore lib.12. hiſtor. de poſteriore lib.9.* Tertius Eun vocabatur, natione Britannus, de quo mirifica referũt Robertus, *in Chronico* & Guilhel. Neubrigienſis *lib.1. rerum Britann. cap.19.* Ad Berengarium quod attinet, Sacramentariorum Principem, Nangiaci hiſtoriam, qui volet, legat; libet ad manum mihi nõ eſt, vt verba repræſentem. Et quid opus? magna ſemper hæreticis cum magis commercia, vt notauit Tertullian. Præſcriptione

[a] *c.43.cũ ſeqq.* [b] *cap.57.* adu. hæret.[a] & lib. de anima[b] priore loco hæc habet; *Notata ſunt etiam commercia hæreticorum cum Magis quamplurimis, cum circulatoribus, cum Aſtrologis, cum Philoſophis, curioſitati ſcilicet deditis. Quærite, & inuenietis, vbique meminerunt.*] poſteriore verò *Magiam* vocat *hæreticarum opinionum auctricem.*] Meritò. non enim confirmat modo hæreticorum delitia, ſed & veteribus adiungit noua, nouaſque ſcholas aperit curioſitatis. Legimus, poſt Sarracenicam per Hiſpanias illuuionem, tantum inualuiſſe Magicam; vt cum litterarum bonarũ omnium, ſumma ibi eſſet inopia & ignoratio; ſolæ fermè dæmoniacæ artes palàm Toleti, Hiſpali, & Salmanticæ docerentur. In hac quidem ciuitate, bonarum nunc artium matre, cùm illic degerem; oſtenſa mihi fuit crypta profundiſſima gymnaſij nefandi veſtigium; quam virilis animi mulier Iſabella Regina, Ferdinandi Catholici vxor, vix ante annos centum, cæmentis ſaxiſque iuſſerat obturari. Inuaſerunt prius Bohæmiam Huſſitæ, poſtea Germaniam Lutherani: illos, quanta maleficorum vis fuerit ſubſecuta, Sprengerus & Nide-

[c] *In Malleo maleſic. & in Fornicario.* rius,[c] hæreticæ prauitatis quæſitores, docuerunt: hi vero, quos Sagarum torrentes in Aquilonarem tractum infuderint, norunt qui; hoc frigore Arctoo quaſi gelati; metu torpuerunt. vix enim illis in locis quidquam innocuum vel immune ab his ſub humana ſpecie feris, dicam neſcio, an dæmonibus. Pleriq; qui ætate prouectiores non in eculeo modò, ſed poſt quæſtiones quoque, Treuirenſi in ditione, confitebantur iudicibus, ſe hac labe primùm imbutos; quo tempore tetrum illud & Tartareum Lutheraniſmi fulcrum, ipſe quoque Magicæ nomine famoſus, Albertus Brandeburgicus, prouinciam illam flamma ferroque prædabundus vaſtabat. Quotquot Inalpinas regiones vicinas Heluetiis incolunt, raras illic feminas maleficij expertes, pleraſque crimine vno nobiles norunt: nec alia verior aut promptior occurrit cauſa, quam quòd, in hanc vſque horam, Waldenſium reliquiæ nefariæ, illic, vt in ſpelæis, occultatæ hæſerunt. Nihil per Angliam, Scotiam, Frãciam, Belgium, hanc peſtem celeriùs & vberiùs propagauit, quàm dira Caluiniſmi lues. Antea paucis in locis, de non multis & vilibus tantum incertus rumor ſpargebatur; nunc cum ipſa hæreſi, vt cum febri furor, plurimos paſſim & palàm nobilitate, eruditione, diuitiis & dignitate claros inuaſit. Sic Behemoth inſatu-

[d] *Iob 40.v.18. Habac.1.ver.16.* rabilis epoto iam pelago ſperat, *quòd Iordanis influet in os eius,*[d] *electoq; paſtus* cibo ipſam Domini ſortem deuaſtabit. Quid? quod Danæus Caluinianus miniſter ſtrigum conuentum Geneuæ ordinarium eſſe propè ſummam ædem, & in ea vrbe ſpacio trium menſium pluſquam quingentas perſonas iudicum ſententia morte punitas narrat? *lege Creſpetum de odio ſatanæ li.1. diſcurſu.15.* Cauſas autem mihi perquirenti, cur hæreſim comitetur aſſiduè Magica; commodum occurrere, quas meus quondam Doctor Io. Maldonatus Societatis IESV Presbyter, vir doctus iuxta & ſanctus, diſertiſſimè prodidit; cùm de Dæmonibus publicè Lutetiæ Pariſiorum profiteretur: ille cauſas commemorabat quinque, his verbis:

Prima cauſa eſt, quòd dæmones in hæreticis, vt olim in idolis, habeant domicilium. Rectè enim ſolet Hieronymus dicere, diabolum cum idola, in quibus habitabat antè, diſiecta vidiſſet, peiora idola in hæreticorum animis ex ipſis diuinis litteris fabricaſſe. Caſſianus grauis & antiquus auctor, *Collat.7. cap.32.*

Digitized by Google

PROLOQVIVM.

cap.32. affirmat ſe dęmonem audiuiſſe confitentē, ſe per Arium & Eunomium impietatem ſacrilegi dogmatis edidiſſe. Quare neceſſe eſt, vt; quemadmodum finito bello milites per omnes partes diffuſi prædones fiunt omneſque vias obſident; ita dæmones, inclinatis aut abolitis hæreſibus, quæ ante vigebant, quaſi euerſis templis in quibus colebantur, nouas in aliis hominibus ſedes quærant. Solent enim dæmones cùm ex homine in quo erant egredi coguntur facere; quod ij faciunt, qui obſidione fatigati, coguntur arcem tradere quam tenebant. Petunt enim conditionis loco, vt ſibi liceat ſe in alium locum recipere: quod exemplo illius legionis intelligimus, quæ à CHRISTO petiuit, vt fineret ſe porcos occupare.

Secunda cauſa eſt, quòd omnis hæreſis initiò violenta eſt prorſus & vehemens; ſed ſtare in eodem gradu non poteſt. quia, prætetquam quòd id diuina prouidentia non patitur, natura quoque ipſa ita ſe habet, vt non poſſit error diu veritatem imitari. Quare omnem hæreſim neceſſe eſt, niſi ad eam religionem vnde egreſſa eſt maturè reuertatur, aut in magicas artes, aut in extremam atheiſmi impietatem degenerare. Cùm enim duæ ſint potiſſimùm cauſæ, quibus hæretici homines efficiantur; altera ſuperbia laſciuientis ingenij, nihilque credentis, niſi quod oculis cernat; altera curioſitas quædam intemperans & ſtudium nouitatis: fit omninò neceſſariò, vt qui ſuperbia hæretici facti ſunt; cùm iam, quam primæ inuentionis ardore in ea ſecta, quam nimis ſubito amplexi lucem eſſe iudicabant; eodem ardore frigeſcente, tenebras eſſe comperiant; deſperatione alibi inueniendæ veritatis, prorſus nihil credant: & quos in hæreſim curioſitas impulerat; cùm ea quæ principio noua eſſe videbātur, paullulum inueterauerint, eadem curioſitate & ad ineundam cum dæmonibus familiaritatem, & ad diſcendas exercendaſque dæmonum artes impellantur.

Tertia cauſa, quòd ita videatur eſſe natura comparatum, vt, quemadmodum famem peſtilentia ſequitur; ita hæreſim varia curioſarum artium genera ſequantur. Nam & hæreſis fames quædam eſt verbi Dei. *Amos 8.* Etenim vt in annonæ caritate homines coguntur cibis vti non ſalutaribus; vnde fit, vt corruptis humoribus gignatur peſtis: ita hæreſi vigente, dum homines corruptis ſcripturæ ſenſibus vtuntur, ad Magicas tandem artes deueniunt, quæ quaſi animi morbi ſunt.

Quarta cauſa, quod ſoleant dæmones hæreticis vti ad fallendos homines, quaſi formoſis meretricibus. Nam hæreſim in ſcriptura meretricem appellari manifeſtum eſt. Iſa. 1. *Quomodo facta eſt meretrix, ciuitas fidelis?* Quare quemadmodum lenones, quando ſcorti forma defloruit, ex ſcorto lenam faciunt: ita dæmones, cùm prima hæreſis ſpecies ita perijt, vt minus homines in errorem pelliciantur; ex hæreticis, Magos faciunt.

Quinta cauſa eſt, vt opinor, negligentia eorum qui regunt Eccleſiam. Nam quemadmodum in incultis agris locuſtæ gigni ſolent: ita, ex inopia verbi Dei, gignuntur præſtigioſæ artes. Nam & locuſtæ in ſcriptura dæmones ſignificant *Apoc. 9.* Itaque videtur etiam in hoc tempus conuenire, quod ait Ioel c. 1. *Reſiduum erucæ comedit locuſta, & reſiduum locuſtæ comedit bruchus.* Nā quod hæretici reliquum fecerant, malefici dæmonum arte populātur, & quod malefici relinquunt athei perdunt.] Hæc non minùs acutè quàm vere Pater Maldonatus.

Atque vtinam non in oculos ea nobis incurrerent. Vidimus olim florentes Belgæ, Geuſios Caluiniſmo, Lutheraniſmo, & Anabaptiſmo erucarū inſtar cuncta depaſcentes. Vidimus hos *tres immundos ſpiritus, de draconis ore, & de ore beſtiæ, & de ore Pſeudopropheta exeuntes.* [a] Videmus illis iam marceſcētibus, [a *Apoc. 16. v. 13.*]

& ipſa

& ipſa temporis diuturnitate fermè exſpirantibus; varia locuſtarum ſortiariarum examina totum Septentrionem depopulantia. Videmus parte alia ſic creſcere numetum atheorum ſiue polyticorum; vt, cùm tam pauci ſuperſint feruentes & veri Catholici, ipſa paucitate planè nulli queant videri. Hæreticis illis de SOCIETATE noſtra multi ſe ſtrennuè oppoſuerunt, & eorum rabiem præclarè ſcriptis libris infregerunt. [a] Atheos quoque Theologi, & Philoſophi noſtri, non ſemel, hydræ lerneæ inſtar repullulantibus capitibus, ignito veritatis gladio reſecantes profligarunt. Locuſtas haſce, quas illi prætermiſere, vel obiter & leuiter tantùm velitati cum illis fuere; nunc mihi ex profeſſo diſputationis ventilabro diſpellendas, & veriratis caritatiſque, velut chalybeo ſpeculo, vſtulandas delegi; non virium vlla mearum fiducia, ſed ſupremi Numinis auxilio præſumpto. Illud enim pro cuius honere & gloria hoc certamen ſuſcepi, ſuum vti ſpero pugilem non deſeret. Age, ô vera & æterna SAPIENTIA; cuius nomen perfidi Magi abnegarunt; iuua & tuere. G
Tu, ô VIRGO SACRATISSIMA; quam præ cælitibus cunctis deprecіant & deſpuunt; clientem tuum protege, & faue pugnanti. Tu, ô ſancte MICHAEL cum æthereis quibus præes legionibus; qui Luciferum cum ſociis rebellionis, cælo deturbaſti, & in abyſſi profundum compuliſti; auxiliare in arenam deſcendenti. Voſq; Superi omnes, Beatæ animæ, hanc infernorum ſpirituum tyrannidem reprimite, & à fratrum veſtrorum mentibus diriſſimam peſtem auertite, & ſæpe triumphatas furuorum ac terrorum cacodæmonum acies; vti ſoletis; cædite, ſternite, profligate. Veſtris fretus ſuggeſtionibus atque ſuppetiis; quodq́ue mihi lectoribusq́ue vertat benè; ſi prius de ſuperſtitione ipſa nonnulla ad ſequentium intelligentiam clariorem neceſſaria delibaro; rem aggredior.

[a] *Turrianus, Bellarminus, Buzeus, Caniſius, Coſterus, Tyreus, Valencia, Molina, Zuares, Fonſeca, Pererius, Vaſquius, Serarius, Poſſeuinus, Maldonatus, alij.*

MARTI-

Digitized by Google

MARTINI DELRIO PRESBYT. SOCIETATIS IESV,

LIBER PRIMVS.

De MAGIA in genere, & de NATVRALI ac ARTIFICIOSA in ſpecie.

CAPVT I.

De Superſtitione, & eius ſpeciebus.

A ETYMOLOGIAM nimis curioſè D.Iſidorus[a] ſcrutatur his verbis; *ſuperſtitio dicta eo quòd ſit ſuperflua, aut ſuperſtatuta obſeruatio. Alii dicunt, à ſenibus, quia multis annis ſuperſtites, per ætatem delirant, & errant ſuperſtitione quadam, neſcientes quæ vetera colunt, aut quæ veterum ignari aſciſcunt. Lucretius autem ſuperſtitionem dicit ſuperſtantium rerum, id eſt cæleſtium ſeu diuinarum quæ ſuper nos ſtant: ſed malè dicit.*] non malè ſi analogiam, ſed ſi mentem ſpectes. Nam Epicureus poëta nullam Deo rerum humanarum curam eſſe cenſebat, & ideò ſupremi numinis timorem ſuperſtitionem vocabat, eo quòd, quaſi horribili aſpectu, timor iſte mortalibus ſuperſtet & impendeat, alludit enim ad verſus illos Lucretii,[b]

[a] lib. 8. Orig. cap. 3.

[b] lib. 1.

Humana ante oculos fœdè cùm vita iaceret
In terris, oppreſſa graui ſub relligione;
Quæ caput à cæli regionibus oſtendebat,
Horribili ſuper aſpectu mortalibus inſtans.

Nam Lucretio, vt & aliis gentilibus, relligio ponitur pro ſuperſtitione. Etymologia autem illa etiam Seruio placuit: cui,[c] *ſuperſtitio* eſt, *ſuperſtantium rerum (id eſt cæleſtium & diuinarum quæ ſuper nos ſtant) inanis & ſuperfluus timor.* De ſenibus quod addit Antiſtes Hiſpalenſis, non eſt eius commentum. ſic enim Donatus, vel quiſquis ille:[d] *ſuperſtites ſunt ſenes vel anus, quia ætate multis ſuperſtites iam*
B *delirant. Vnde & ſuperſtitioſi, qui Deos timent nimis, quod ſignum eſt deliramenti.*] Chriſtianis ſcriptoribus nomen ſuperſtitionis in malum ſumi ſolet, etiam in illo D. Pauli;[e] *Viri Athenienſes per omnia quaſi ſuperſtitioſos vos eſſe video.* Syriacè eſt, nimios in cultu dæmonum; Græcè δεισιδαιμονεστέρους, æquo ſuperſtitioſiotes: eò ſcilicet, quod vano dæmoniorum timore, lapides, ligna, ſpiritus, ignota quoque & ambigua numina, colerent. Quo ſenſu gentilium errorem Patres *Superſtitionem* nuncupant, non *Religionem*; niſi additâ vanæ vel falſæ denotatione. Quoniam inter *Religionem* & *Superſtitionem* multum intereſt. *Non enim philoſophi ſolum* (ait Cicero)[f] *verùm etiam maiores noſtri Religionem à ſuperſtitione ſeparauerunt, nam qui totos dies precabantur & immolabãt, vt ſui ſibi liberi ſuperſtites eſſent, Superſtitioſi*

[c] in VIII. Aeneid.

[d] in Terent. Andr.

[e] Act. 17. v. 22.

[f] lib. 1. de nat. Deor.

ſunt appellati, quod nomen patuit poſtea latiùs. Qui autem omnia, quæ ad cultum Dei pertinerent, diligenter retractarent, & tanquam relegerent, ſunt dicti religioſi ex relegendo, vt elegantes ex eligendo, tanquam à diligendo diligentes, ex intelligendo intelligentes. His enim verbis omnibus ineſt vis legendi eadem, quæ in religioſo. Ita factum eſt in ſuperſtitioſo & religioſo, alterum vitij nomen, alterum laudis.] Adſcripſi verba vt

g lib. 4. c. 28.
h lib. 14. de ciui. Dei c. 30.

legenda cenſeo ex Lactantio[g]; ex quo & Diuo Auguſtino[h] corrigendus Nonius Marcellus eadem aliter referens. Nonius etiam vult *Superſtitioſos* dici, *quod præ cultura deorum cetera ſuperſedeant*, id eſt negligant: itidem & *Religioſos quaſi relinquoſos (ſic membrana) quod cæteris relictis ſolis ſacrificijs deſeruiant*, ridiculum commentum, & Nonio dignum. Lactantius eruditè, quâ ſolet argumentorum vi & copiâ Ciceronis diſcrimen refellit, & concludit, *Religio veri cultus eſt, Superſtitio falſi.*] hoc præclarè: non ita quod ſubdit; *Omnino quid colas intereſt, non quemadmodum colas, aut quid precere.*] parum id conſideratè dictum. C
nam ſuperſtitio quoque naſcitur, ſi quod oportet coli Deum Optimum Maximum, non vt oportet colas aut precere. Religioni duntaxat locus; ſi qui vni ac vero Deo ſupplicant, ita quemadmodum oportet id faciant. Optimè enim Theologi noſtri, *Religionem* definiunt virtutem, qua Deo vero cultum verum ac debitum exhibemus, ideoque dictitant, duo illi vitia extrema repugnare. Vnum in defectu poſitum, quod cum debito honori detrahat, *Irreligioſitas* vocatur; alterum in exceſſu, quod non quidem verum cultum æquo maiorem exhibet; (quis enim, quantum par eſt, queat exhibere illi infinitæ bonitati, immenſæque maieſtati?) ſed ideó nimium; quia nec verum, nec bonum, ſed ſuperfluâ quadam circumſtantia vitiatum; quæ, quòd perperam & in Dei potius iniuriam, quàm honorem, materiæ debitæ adiicitur; ideo in exceſſu poſitum vitium vocant.[i]

i Vide Gregor. Valenciam 22. diſp. 6. q. 10. punc. primo.

Cum enim bonum idem ſit quod perfectum, omnemque defectum ſiue vitium repellat; nihil etiam verum dici mereatur, niſi quod idem ſit bonum: perſpicuè intelligitur, ſi mali quidpiam in cultu diuino reperiatur, verum cultum eum non eſſe, quare nec *Religionem* dici poſſe. Deinde cum *Superſtitio* omnis, nomine ſuo vitium in cultu ineſſe indicet; conſequitur nullum cultum, qui ſuperſtitioſus ſit, verum cultum vocandum: atque adeò ſuperſtitionem omnem falſi cultus eſſe, vt Lactantius dixerat. Sed falſitas iſta non vno tantum ex fonte; vt putabat; ſed ex duobus oritur. Capitalis omninò eſt, quem ille non ignorauit; ſi videlicet id pro Deo colatur, quod Deus non eſt; hunc noſtri nominant, *Superſtitionem* D
falſi cultus. alter minus eſt deleterius, ſæpè tamen lethalis, ſemper noxius, quem Firmianus perperam videtur à ſuperſtitione excludere; ſi cui qui debetur cultus, non quo debetur modo, exhibeatur: hunc vocant Theologi, *indebiti cultus ſuperſtitionem*, eò quod non, qualis debetur. Prior generali nomine ſolet *Idololatria vocari*, quia quicquid cum non ſit Deus, vti Deus adoratur, idolum nominatur, iuxta illud: [k] *Omnes Dij populorum, idola*, hoc eſt vanitas & inaniæ, nihilque minùs quàm quod volunt haberi. Nam vis iſta eſt vocis Hebreæ אליל E L I L. Poſterior nomen ſuum retinet, nec proprium, quod ſciam, aliud habet; nec impoſuit D. Auguſtinus,[l] contentus deſcripſiſſe cum de imaginariis indebiti cultus ſignis ageret, his verbis; *quæ ad remediorum, aliarumque obſeruationum curam pertinent; quæ non ſunt diuinitùs ad dilectionem Dei & proximi, tanquam publicè conſtituta; ſed per priuatas appellationes rerum temporalium, corda diſſipant miſerorum.*] De hoc indebito cultu nulla nunc à nobis diſputatio inſtituitur: de falſi tantùm cultus ſuperſtitione diſſerendum; cumque ea duas ſpecies complectatur, *Expreſſam Idololatriã*, quando cultus Deo debitus clarè & diſertè transfertur in creaturam; cum Iudæi vitulum, Ægyptii Anubim, Romani Quirinũ coluêre: & *tacitam* ſiue vt alii vocant *Implicitam*; illam quoque priorem nunc miſſam facimus,

k 1. Paral. 16. ver. 26.
l lib. 2. de doctrina Chriſtia. c. 24.

facimus, contenti quæ ad poſteriorem pertinent, & ſunt obſcuriora; pro modulo noſtro elucidare. Tacita idololatria eſt omnis magia prohibita, vt ſuo loco oſtendemus.

CAPVT II.

De Magia, eiuſq; diuiſione, & Magorum variis nominibus.

A MAgiam vniuerſim ſumptam definio terminis latiſſimis, *vt ſit ars ſeu facultas, vi creata, & non ſupernaturali, quadam mira & inſolita efficiens, quorum ratio ſenſum & communem hominem captum ſuperat.* Vſus ſum terminis latiſſimis, quia video viros magnos Fr. Victoriam [a] ſecutos, dum pomeria circundant ſtrictiora, artificioſam & naturalem excluſiſſe. *Artem* dixi, ſeu *Facultatem*, pro quauis cognitione & operatione, apodictica, topica, ſcientiam gignente vel non gignẽte, mechanica vel liberali, artificioſa vel artis experte, vera vel circulatoria, ſuperſtitioſa vel vitii experte. *Efficiendi* vocabulum pro omni mentis, animi, ſenſus, aut membrorum functione poſui. *Vim* intelligo, ſiue rei adhibitæ, ſiue perſonæ adhibentis; hominis nempe vel dæmonis. *Creatam & non ſupernaturalem* nominaui, vt excluderem vera miracula; quæ ſolius Dei ſunt opus: quocirca malui *mira*, quàm miracula dicere. *Communis* denique *captûs* & *ſenſûs* mentionem inſerui, quia multorum magicorum effectuum cauſas ſoli ſapientiores,
B qui omni ætate pauci, conſequuntur. Tàm latè ſumptæ Magicæ; diuiſio, petenda ex cauſis finali & efficiente. *Ab efficiente* ducitur diuiſio in *Naturalem, Artificioſam & Diabolicam*; quia cuncti effectus eius aſcribendi ſunt, vel inſitæ rebus naturæ, vel humanæ induſtriæ, vel cacodæmonis malitiæ. *A finali cauſa*, rectè diſpartias; primò *in bonam*, ſi bona intentione & licitis mediis vtatur; (quod tantum competit artificioſæ ac naturali) & *in malam*, cuius nempe finis vel media quibus vtitur praua ſunt; hæc peculiaris eſt Magiæ prohibitæ; quam idolo-
C latriam tacitam & ſuperſtitionis ſpeciem eſſe diximus. Hæc prohibita Magia ſic deſcribi poteſt, *Facultas ſeu ars, qua, vi pacti cum dæmonibus initi mira quadam, & communem hominum captum ſuperantia, efficiuntur.* Dixi *vt pacti*, quoniam omnis Magiæ huius vis, pacto tacito vel expreſſo nititur, vt ſuo loco docebo. *Tacitam* vocant, *idololatriam* Theologi; quia non tam (vt plurimum certè) intendunt Magi cultum illum exhibere creaturæ, vt Deo; quam tanquam benefactori cuidam & munifico, à quo aliquid conſequantur. Quæ intentio, ratione multiplicis ſui obiecti, quatuor quaſi ſpecies huius tacitæ idololatriæ, ſeu prohibitæ Magiæ gignit. Fit enim aliquando, vt dumtaxat extraordinarii & miri effectus cognitio vel operatio quæratur; & tunc ſibi nomen *Magiæ ſpecialis*, ac ſtrictæ ſumptæ, vindicat: aliquando fit, vt quis nitatur cognoſcere res futuras, vel etiam præteritas aut præſentes, ſed arcanas & occultas; conatus iſte *Diuinatio* nominatur: aliquando deſiderat inſtrui & iuuari, non vt proſit, ſed vt noceat aliis, vel vltionem ſumat; huic ſceleri *Maleficium* eſt nomen. Denique ſunt aliquando; quibus decretum eſt, ſine noxa cæterorum, ſibi vel aliis hoc opere prodeſſe vtilitate vel voluptate, & tunc Theologi nuncupant *Nugatoriam ſeu vanam obſeruantiam*. Sic Magia reproba, in *Magiam ſpecialem, Diuinationem, Maleficium, & Vanam obſeruantiam* diuiditur; de quibus ſingulis ordine diſputabimus.

Ab hac ſpecierum Magiæ diuerſitate, mira nominum varietas apud Hebræos, Græcos, Latinos manauit, ad eos ſignificandum, qui ſtygiis hiſce myſteriis forent initiati. Proſequamur præcipuas appellationes. אובות ידעני

Quædam Hebræorum, ad ſolam diuinationem videntur pertinere, vt duo illa coniungi ſolita, AOVOTH & IDDEGHONI; quorum niſi fallor poſteriùs latiùs paulo pater, ideóque in ſacris litteris illi ſolet poſtponi, locis [b] paſſim obuiis. *Aouoth*, à radice אוב of, quod vox reddatur obſcurior & quaſi ex vtre ſtridens.

[a] relect. de Magia, num. 8. Angles in floribus ad 2. d. 7. & alios.

[b] Leuit. 19. ver. 31. & 20. v. 6. Deut. 19. ver. 11. 4. Reg. 23. v. 24. Eſai. 8 v. 19 & 19. verſic. 3.

ſtridens [e]. nam OF primò ſignificat ipſum dæmonem reſpondentem, ſecundò ſignificat Magum qui reſponſum elicit; ſicut & *Python*, & *ventriloquus*, vocarur, vel ipſe dæmon inhabirans, & ex imo hominis reſpondens; vel ipſe homo, cui dæmon inhabitar [d]. Græcis etiam εὐρυκλῆς vtrumque ſignificat, à quodam Eurycle, qui Pythonem habebat, & primus venrriloquus Athenis fuir, vnde & alii εὐρυκλεῖς dicti. quod docent Suidas & Heſychius, & Scholiaſtes Ariſtophanis [e] & ex Ariſtophane, Plutarchoq; poſſet probari. IDDEGHONI non ſpectat ad Chyromanticos & ſimiles; vt quidam cenſet; ſed ad oracula dæmonum, ſiue per AOVOTH, ſiue ex viſceribus relluris, ſiue per vmbrarum euocationem, vt colligitur comparatione locorum S S. vbi hoc nomen vſurpatum [f]; ſiue ad genus quoddam diuinarionis, de quo libro tertio.

Alia nomina non tam quid dæmon efficiat, quàm quid Magus conetur, reſpiciunt, patentq; latiùs. Ad omnes enim diuinationes pertinenr, NACHAZ, KISEM, GHONEM, ad omnes verò incanrationes, CHABAR, & LACHAZ; ad omnem denique Magicam in genere, CHARTVMMIM, & MECHASSEPHIM, de quibus nunc agendum. NACHAZ ſignificat augures, & omnes alios coniectores vanos; qui ex fortuiris quibuſdam futura ſolent diuinare; qualem ſe, prudenri vocis æquiuocatione, ad tempus Ioſephus finxit [h]. hæc diuinatio prohibira multis locis [i].

KASAM ſignificat vniuerſim diuinare, vnde KISEM diuinans ſeu ariolus, & KESEM diuinatio. ſumitur eriam in malam parrem de quacunq;, rerum quoq; non fortuitarum, prohibitâ coniectatione. paſſim in S S. eius mentio obuia eſt [k].

YONEN quibuslibet auguribus & coniectoribus accommodatur [l], etiam Oniroctiricis [m]: quare perperam Rabbini recentiores reſtringunt, ad eos; qui ſuperſtitioſè dies & tempora obſeruant, fauſtáne ſint an infauſta. ſed hoc genus ad omnia pertinet.

CHABAR [n] & LACHAZ [o] quomodo diſcrepent nondum inueni; quare (ni fallor) idem ſignificant, nempe ἐπαοιδὸν incanrarorem, ſeu (vt Gentiles vocabanr) exorciſtam; qui profanis ſeu malis verbis aut muſſitationibus mira patrarer.

De CHARTVMMIM falli puto Abenezram, Ben-Natan & alios Rabbinos, qui ad naturalem ſeu bonam Magiam videntur referre. Quæſo, ſi hanc ſignificaret, cur tam ſeriò in S S. prohiberetur? Equidem puto hoc nomen complecti Magorum genus omne; qui, cum dæmone fæderati, diuinant [p] vel præſtigioſa miracula operantur [q]: imó & quoſcunque cantatores & veneficos comprehendere probatur. quia LXX. modò vertunt expoſirores, ἐξηγητὰς [r]; modò φαρμακοὺς veneficos [s]; modò ἐπαοιδοὺς incantatores [t]. Vulgatus quoque noſter aliquando vertir coniectores, [u] aliquando verò ariolos [x], aliquando maleficos [y], vt iſtorum auctorirare vocabulum intelligamus adeò diffuſum eſſe.

Denique MECHASSEPHIM vox, eſt orta ex radice CHASAPH, ſignificans quemuis maleficum præſtigiis, vel aliis quibuſuis malis artibus Magicis, vtentem. ideo noſter tam larè interpreratur, maleficos, [z] maleficas artes [aa], maleficia, [bb] aur veneficia [cc]. Non defuit ramen quidam vehementer huius criminis ſuſpectus, & ex profeſſo ſagarum patronus; qui lectoribus conaretur perſuadere hoc vocabulum ſaltem in lege Exodi XXII. cap. reſtringendum ad ſolos venenarios, cuius error facilè refellitur. Primò quia radix nominis, CHASAPH, non ſignificat toxico perimere (vt ipſe putat) ſed quando ſolitariè ponitur, nec ſententia narrarionis reſtrictionem poſtulat, nunc

[c] 1. Reg. 28. v. 7. & 9.
[d] Vt docui pluribus comment. in Iſa. c. 8. v. 19.
[e] Suid. & Heſych. in voce εὐρυκλῆς Plutar. lib. de defectu oraculor. Ariſtophā. in Veſpis, & ibi Schol.
[f] ſup. litt. [b].
נחש
[h] Geneſ. 41. v. 5. & 15.
[i] Leuit. 19. v. 26. num. 23. v. 23. & 24. v. 1. Deut. 18. v. 10. 2. Par. 33. v. 6.
בסבי
[k] vt d. v. 23. & d. v. 10. 1. Reg. 28. v. 8. 4. Reg. 17. v. 17. Iſa. 3. v. 2. Ierem. 27. v. 9. Ezec. 12. v. 24. & 21. v. 21. & 22. v. 28.
עבר
[l] d. loco Ier. & Mich. 3. v. 11.
[m] vt Deut. 18. ver. 10. & 2. Paralip. 33. v. 6.
חבר
[n] Iob. 40. v. 25. & Pſal. 57. v. 6.
לחש
[o] d. v. 6. Eccleſ. 10. v. 11.
חרטמים
[p] vt Geneſ. 41. verſ. 8. & 24.
[q] vt Exod. 7. v. 11. & 22. & 8. v. 7. ac 18. cap. 9. v. 11.
[r] vt in Geneſ. ſupra.
[s] vt in Exod. ſupra.
[t] In Exod.
[u] in Geneſ.
[x] Daniel. 1. verſic. 20. & 2. verſic. 2.
[y] In Exod. ſupr.
[z] Exod. 7. v. 11. & 22. v. 18.
[aa] 2. Paral. 33. ver. 6.
[bb] Iſai. 47. verſic. 9. & 12. Ierem. 27. verſ. 9. Daniel. 2. verſic. 2. Mich. 5. verſic. 12. Nahum. 3. verſic 4. Malach. 3. verſic. 5.
[cc] 4. Reg. 9. verſic. 22.

lat, tunc Magicorum ludibriorum genus omne continet, vt apud Malachiam, & Nahum, & in libris derelictorum: Si quando autem reſtringatur, id contingit, rei, quæ deſcribitur, conditione hoc poſtulante. Sic Exod. 7. reſtringitur ad præſtigiatores propriè dictos, de quibus tantum agebatur: ſic apud Ieremiam, ponitur pro Diuinatoribus; apud Danielem, pro ſomniorum interpretibus. Det aduerſarius locum vllum, vbi pro ſolis Venenariis vſurpetur. Benè eſt, quòd duo tantum loca adduxit. Vnum de [dd] Iezabele: quaſi verò Iezabel clanculum venenis, & non ferro palàm, atque cædibus, in prophetas graſſari fuerit ſolita. Quanto veriſimilius eſt fœminam inſano dæmonum cultu furentem, incantationibus quoque, & rhombis, aliiſque philtris Achabum, & alios dementaſſe? vt ibidem benè, poſteriore loco, cenſuit Toſtatus. Sanè ante Iezabelem Magiæ ſuſpecta non fuit Samaria: poſteà, per hanc fortem excetram, peſtis hæc immiſſa, hæſit adeò pertinaciter, vt Samaritani nomẽ pro incantatore vſurparetur. Vnde & IESV Domino obiectum, *Samaritanus es, & dæmonium habes* [ee], quaſi genti proprium eſſet cum dæmone commercium habere. Quare & Dominus conuitium illud vnicâ negatione refutauit; *ego dæmonium non habeo:* quaſi dicat, cum dæmonio paredro, vel euricle, vel fæderato, nulla mihi familiaritas intercedit, quapropter nec Samaritanus ſum, & poſt Chriſtum Dominum ſollennes Samariæ Magi principes, eorumque ſcholæ, Simonianorum ſcilicet & Menandrianorũ. Secundum adfert locum ex d. c. 22. Exod. eò quod LXX. verterint φαρμακὸς; quod ipſe contendit ſolos venenarios ſignificare; tam bonus certè Græcus, quàm bonus Chriſtianus, refellitur ipſâ conſuetudine LXX. Interpretum, quos conſtat eâ voce latiùs vti. Primò, quia Exod. 7. v. 11. etiam vertunt φαρμακοὺς, vbi conſtat agi de præſtigiatoribus. nam & incantationem ſeu præſtigias ibi vocant φαρμακίας; & quos ante φαρμακοὺς dixerant, iidem ab illis vocantur ἐπαοιδοὶ. Deinde æquè diffusè ſumpſerunt in Paralipomenis, ἐφαρμακεύετο. Tertiò quoniam in Ieremiæ verbis, nomine φαρμακῶν, complexi ſunt diuinatores. Quartò quia, inter ſomniorum interpretes, apud Danielem, recenſent φαρμακοὺς. Tam ergo latè ſumunt hoc vocabulum ſeniores iſti Hebræorum doctiſſimi: quod verò peritè id faciant; ſi putarem operæ pretium, & antè non alii id feciſſent; probarem Hippocratis, Platonis, Ariſtotelis, Theocriti & aliorum veterum teſtimoniis. Ioſephus vt non ſuffragatur aduerſariis, ſic nec nobis refragatur. Pro nobis ſtant Philo. lib. de ſpecialibus legibus circa medium, & Catholici Patres [ff] plerique; qui legem illam Moſis ad omnes Magorum ſpecies retulerunt. Hæc de Hebraicis.

[dd] 4. Reg. 9. v. 22.

[ee] Ioan. 8. v. 48. & 49.

[ff] D. Hieron. in Ierem. & Daniel. D. Auguſt. libr. 21. de ciuit. Dei, c. 6. Iſych. libr. 6. in Leuit. c. 19. & 20. Raban & alii ad c. 22. Exodi.

E Græcis ſua quoque ſunt nomina; quæ, ſtrictè ſumendo, differunt. nam ἐπαοιδὸς incantatorem, μάντις ariolum ſeu diuinum, φαρμακὸς venenarium, γόης præſtigiatorem propriè ſignificat. Sed frequenter primum, tertium & quartum, ad omnem Magicam porriguntur. γόης etiam, quemcunque denotat impoſtorem. Videas illa tria Homonymῶs coniungi à Platone, Syneſio, Herodoto, Chryſoſtomo, & Heſychio.

Sic Latinis alia eſt propria ſignificatio, alia per extenſionem accommodata. *Magorum* nomen à Barbaris ad Græcos, latinosque traductum, initio Perſis & Chaldæis in honore fuit, [gg] vt proprium Sacrorum antiſtitibus, Regum moderatoribus, philoſophis atque Theologis; in infamiam cœpit vergere, & cunctis malis artibus attribui. *Venefici* dicebãtur antè, ſoli qui malis pharmacis lædebant, & venenarii vocantur; poſtea de incantatoribus hoc nomen vſurpatum, & cunctis Theſſalis accommodatum. *Arioli, Augures, Aruſpices, Chaldæi, Theſſali, Genethliaci*, ſæpe confunduntur. *Lamiæ* dictæ, quod pueris necem adferant, deſumpto nomine vel à famosâ illâ & crudeli Reginâ Lamiâ, de qua

[gg] Hieron. in cap. 2. Daniel. Apuleius 2. Apolog. Heſych. & Suidas.

Anton. Liberalis. Diodorus & alii; vel à ſuccubis dæmonibus, de quibus Philoſtratus; vel à fetis Libycis, de quibus Dion Sophiſta.[hh] *Striges*, ab infauſtâ & nocturnâ aue, quæ creditur exitium infantulis adferre[ii]. Veteribus etiam Romanis dictæ hæ mulieres ſunt, *Veratrices*; quod diuinandi ſcientiam profiteantur, vt ſolent illæ feces quæ ſe iactant Aegyprias, colluuies omnium populorum ac nationum. Longobardi ſuis legibus *Maſcas* nominant; eò fortè, quòd in conuenticulis ſuis, laruis ſe tegant;[kk] vel quod deformi ſpecie oris, vt ſunt pleræque, laruis ſeu maſcaris, quàm feminis ſimiliores. *Sortilegos* veteres nominabãt, qui quarumlibet ſortium ſuperſtitioſo iactu aliquid diuinare nitebantur[ll]: Sed Theologi & Iuriſperiti poſteriores cum nefando ſtrigum crimine confuderunt. *Sortiarios* eoſdem, & *ſortiarias*, vocatos comperio iam inde ab Hincmari Remenſis Archiepiſcopi æuo[mm]. Hi venefici ſimul & Dæmonis vaſalli Ligii ſunt, quare poſſunt etiam dici *Satanici Veneharij*. Horum crimen verus, & ante CHRISTI Domini aduentum. Tales enim Canidia Horatij, & Eriſichto Lucani, Martini Taciti, & Theſſalæ Luciani, & Apuleij. Nomen ſortiariorum recentius eſt.

hh Vide Adagiũ *Lamiæ turres*, & Commẽ. noſtrum in Senecæ Traged.
ii vide comment. in Medeam v. 732.
kk Remigius lib. 1. dæmonolat. c. 18.
ll extra tit. de Sortileg.
mm c. vlt. 33. q. 2.

CAPVT III.

De Magiâ naturali ſeu Phyſicâ.

QVi ſupra mortales omnes Magicis deditifuere, Perſæ; à quibus id Marcion & Manes mutuari; duos credidere Deos auctores, & rerum Dominos; alterum bonum Oromazum vel Oromagdam; quem ſolem cenſebant; & malum alterum Arimanem, ſiue Plutonem[a]: deinde ab his numinibus duplicem Magicam deduxerunt, vnam quæ ſuperſtitioſa rota cultum falſorum Deorum tradebat, & huiuſmodi plura; alterã quæ naturas intimas rerum callebat, quam Perſis vtramque Apuleius[b] adſcribit Fallax prior & nocua, ſatis diabolum indicat auctorem; qui ante diluuium eam docuit malos illos gigantes, à quibus eâ Chamus imbutus, ab hoc eius poſteri Ægyptij, Chaldæi, Perſæ. ſic enim interpretor D. Clementis verba[c] de Angelis peccatoribus; *docuerunt* (ait) *homines quod dæmones artibus quibuſdam obedire mortalibus, id eſt magicis inuocationibus, poſſent; ac velut ex fornace quadam & officinâ malitiæ totum mundum ſubtracto pietatis lumine, impietatis fumo repleuerunt. Pro his & alys nonnullis cauſis diluuium mundo introductum eſt, & omnes qui erant ſuper terras deleti ſunt, exceptâ Noë familia; qui cum tribus filiis eorumque vxoribus ſuperfuit: ex quibus vnus Cham nomine, cuidam ex filiis ſuis, qui Mezraim appellabatur, à quo Ægyptiorum & Babyloniorum & Perſarum ducitur genus, malè compertam Magicam tradidit diſciplinam. hunc gentes quæ tunc erant* Zoroaſtrem *appellauerunt, admirantes primum magicæ artis auctorem, cuius nomine etiam libri plurimi ſuper hoc habentur, &c.*] addit hunc poſtea ictũ fulmine, *Zoroaſtrem*; quaſi viuens aſtrum dictum, & pro Deo habitum. Zoroaſter non vnus, ſed multi fuere (nam Goropius nugatur qui nullum putat fuiſſe) Primus iſte Chaldæus Magiæ inuentor: falluntur Sixtus Senenſis & alij, qui bonam illi tantum tribuunt. Secundus fortè Bactrianus; qui cum Nino bellum geſſerit, de quo Plinius, Iuſtinus & Arnobius; Tertius qui & Erus dictus, ſiue Armenii filius, iuxta Clementem Alexandrinum; ſiue Oromazi, iuxta Platonem: nec enim arbitror hos Eros fuiſſe diuerſos, vt cenſuit Fran. Patricius. Suidas videtur primum cum ſecundo confundere, non quartum aliquem ſuggerit. Arnobius quatuor comemorat: primum illum Chaldæum; ſecundum Bactrianum, tertium Pamphilium genere, qui & Erus dictus; quartum Armenium genere, non Armenii filium, de quo Clemens; ſed alium Hoſthanis nepotem: Quinti fortè meminit Suidas cum Zoroaſtri Aſtronomi memi-

a Plutarch. lib. de Iſide & Oſyride, Laertius initio ſuæ hiſtoriæ. Agathias & alii.
b Apolog. 1.
c lib. 4. recog.

meminit, & Perſomedum dicit fuiſſe. Sexti Proconneſij mentionem facit Plinius. omnes hi Magi fuere. Sic etiam de dæmonibus agens Lactantius[d]: *Magorum quoque ars omnis, & potentia harum adſpirationibus conſtat, &c.* Idem aſſerit[e] & D. Cyprianus & addit Hoſthanem Magorum præcipuum fuiſſe. huic famoſos alios addit Tertullianus[f] his verbis; *Hoſthanes, Typhan & Dardanus, & Damigeron, & Nectabis, & Berenice, publica iam litteratura eſt, quæ, &c.* his conſentiunt Arnobius, ſi rectè verba diſpungas[g] & cum Euſebio,[h] D. Auguſtin. ac Marcellinus. Zoromazdis meminit Suidas. Azonacis Plinius, eumque facit præceptorem Zoroaſtris. Corrupit vocem Noachi ab hoc enim Cham & filii eius Chus Magiam bonam edocti. Scripſere etiam Magica, Iulianus Chaldæus philoſophus lib. 4. de dæmonibus, & Theurgicorum auctor illius filius, Iulianus ideò Theurgus vocatus: de quibus, Suidas & Proclus conſulendi. Porphyrius citat quendam Palladem, & Symbulum, & alios, nempe Adelphium, Acylinum, Alexandrum Lybicum, Philocomum, Demoſtratum Lydum, Zoſtrianum, Nicotheum, Allogenem, Meſum; quorum impiis ſcriptis vtebantur Gnoſtici. Picus teſtatur etiam legiſſe ſe libros Chaldaicè ſcriptos Efre & Melchiat magorum. Ex his hodiè tantum exſtant, Zoroaſtri χαλδαικὰ. ſeu μαγικὰ λόγια, quæ ex Platonicorum ſcriptis laborioſè collegit Fran. Patricius, obſcuritatis maioris quàm vtilitatis. Naturalem verò legitimamque Magicen cum ceteris ſcientiis Adamo Deus largitus; à quo poſteritas docta, per manus & orbem

A eam propagauit. Ea (vt Pſellus[i] & Proclus aduertère) nihil eſt aliud quàm exactior quædam arcanorum naturæ cognitio, qua cœlorum ac ſiderum curſu & influxu, & ſympathiis atque antipathiis rerum ſingularum obſeruatis, ſuo tempore, loco, ac modo, res rebus applicantur, & mirifica quædam hoc pacto perficiuntur; quæ cauſarum ignaris præſtigioſa vel miraculoſa videntur. Veluti cùm Tobias paternam cæcitatem felle piſcis diſcuſſit,[k] quam vim Callionymo piſci tribuunt cum Galeno[l] plerique: item, cùm tympani ex lupinâ pelle ſonus, aliud tympanum, ex agninâ tenſum, diſrumpit:[m] cum Venetus Turca quidam liquato plumbo manus lauit innoxius[n], illuſtria quoque illa quæ narrat B. Auguſtinus lib 21. de ciuita. Dei cap. 4. 5. & 6. de pauonis carne neſciâ putreſcere; de paleis frigore ſuo niues conſeruantibus, & calore fructus maturantibus, vi contrariâ; de calce quæ, cum ignitam in ſe vim habeat, aquis accenditur, & oleo infuſo non accenditur; de Agrigentino ſale, qui liquatur igne, aquâ verò induratur & crepitat; de magnete, de Epyri fonte & ſimilibus. his addunt alii patres,[o] de dictamo, quo ceruus ſagittas expellit; & chelidoniâ, qua hirundines cæcos oculant pullos. confirmat Plinius[p] de Pſyllis & Marſis odore ſerpentes ſoporantibus, & impunè laceſſentibus; de pici[q] Martii herba cuneos adactos expellente: vnde communis fabula inctebuit eam ſeras aperire. Confirmat Alex. ab Alexandro,[r] de veneno Tarantulæ ſeu Phalangii Calabri; à quo motis non aliud vitæ & remedii præſidium, quàm ſi certo muſicæ ſono ſaltitare ad numerum compellantur, donec concidant fatigati. Prætereo innumera, quæ congeſsère Ariſtoteles (ſi auctor ipſe lib. de admirandis auditionibus) & Guilhelm. Aluernus opere pereruditio, de Vniuerſo[s], & ex Belgis Robert. Triczius auctor libri *de dæmonum deceptionibus*[t]; apud quos tamen duos quædam narrantur, meritò Satanici pacti ſuſpecta, vt quod Guilhelm. narrat Heliotropiam facere homines inuiſibiles, & argento viuo inter duas cannas poſito incantationes impediri. Vt, quod Robertus docet, rutam furto ſublatam, & ocimum cum conuitiis plantatum vberius prouenire: item ſeptem certæ herbulæ gramina, iacta in ſympoſio, conuiuas omnes ad rixas & Lapitharum certamina prouocare. Nec minus friuola ſunt, quæ Ludouic. Dulcis memorat de vi gem-

[d] lib. 2. c. 14. idē affirmat cap. 16.
[e] lib. de idolor. vanitate, ca. 16.
[f] lib. de anima, c. penult.
[g] lib. 2. contra gent.
[h] Euſeb. lib. 10. de præparat. Auguſt. lib. 18. de ciuit. Dei. Marcellinus hiſtoriar. lib. 23.
[i] Pſellus lib. de dæmonib. Proclus lib. de Magia.
[k] Tobiæ 7.
[l] Galen. lib. 10. ſimplic. medicam. Plinius, Aelianus, & alij.
[m] Oppianus lib. 2. Cynege.
[n] Cardanus lib. 6. de ſubtilita. Boiſteau Hiſt. Prodigio. c. 8.
[o] Tertullianus lib. de pœnitentia, c. vlt. Pacianus lib. de pœnitent. & D. Hieron in Eccleſiaſt.
[p] lib. 7. c. 2.
[q] lib. 10. c. 10.
[r] lib. 2. Genial. dier.
[s] partis 2. principal p. 3. c. 23.
[t] cap. 4.

marum per eas effici poſſe, quicquid homo queat imaginari. *libr. de gemmis c.1.* ô vanam auxeſim! an gemmæ omnipotentes? Solidiora longè & tutiora B peti poſſunt exempla, ex Sirenio, Fracaſtorio, & Langio. [x]Naturalis huius Magicæ peritiſſimum fuiſſe Salomonem Regem minimè dubitandum. Quæ tamen de morbis ab eodem Rege curatis incantatione, Flauius Ioſeph. retulit, [z]ea vel falſa ſunt, vel in illud referenda tempus, quo ſe idololatriæ & omni ſuperſtitioni immerſerat. Tres magos Euãgelicos hac Naturali Magicâ imbutos volunt nonnulli & crediderim. Sed an hac ſolâ, & non Dæmoniacâ quoq;? poſt Chriſtum Dominum adoratum; certo certius, à crimine hoc alienos; quid ante fuerint, parum refert. Sanè Theophilactus[y] cenſuit etiam vetitâ imbutos. De Apollonio Tyanæo? videtur Iuſtinus[a] Martyr eum Phyſicis magis annumerare: ſed, vt frequentius credam dæmonis vſum operâ, faciunt quæ per doctè ſcripſit Euſebius contra Hieroclem.

[x] Siren. lib. 9. de Fato, c. 6. Fracaſtor. lib. de Sympath. & antipath. Ioan. Langio epiſt. 33.
[z] lib. 8. Antiqu.
[y] in Matth.
[a] q. 24. ad Orthodox.

Naturalis Magia diuiditur in operatricem & diuinatricem. hæc in abditis & futuris coniectandis verſatur, de quâ libro ſequenti diſſerendum nobis copioſè: illa miros effectus producit, de qua nunc agimus. multi de eâ libros ediderunt, quorum qui catalogum nudum proponunt * ſine antidoto, videndum ne venenum aureo Babylonis calice propinent incautis. Imprimis ab hoc numero remoueo; vt dæmoniacos Magos, *Robertum Perſcrutatorem* cuius *Magiam cæremonialem*, & *lib. de myſterijs ſecretorum* Agrippa legerat, & ex iis deſumpſit non pauca; Picatricem Hiſpanum, Anſelmum Parmenſem, Cicchum Eſculanum, Petrum de Abono, & Cornel. Agrippam, & Paracelſum, & auctorem peſtilentis libri ארבעתאל, innominatum, ſed mirum hypocritam; homines partim atheos, partim hæreticos. Alchindus, Rogerius Bachonus, & Geber Arabs multis ſcatent ſuperſtitioſis, ideo vetitæ lectionis etiam hos putarim. Raymundus Lullus, & Arnoldus Villanouanus, ſunt ipſi quoq; in nonnullis hæreſeos notati [aa]: quare libros eorum nullus deberet legere, qui Theologicorum dogmatum non ſit probè peritus. In eandem claſſem referendus Thomæ Bungey *lib. de magiâ naturali*, & eodem titulo lib. Georgii Riplay, qui poſt mortem necromanticus fuiſſe iudicatus. Ponceti & Ardoini *libri de venenis* legendi non videntur, niſi à medicis conſcientiæ timoratæ ac piæ: ceteris ea lectio intuta. In Cardani *de Subtilitate* & *de Varietate* libris paſſim latet anguis in herbâ, & indigent expurgatione Eccleſiaſticæ limæ. Ioannes Baptiſta à Portâ, ſpecioſo *Magiæ naturalis* titulo, ſuperſtitioſa multa & illicitæ Magicæ velare nititur, verbi gratiâ de conficiendo ſagarum vnguento, & his ſimilia. De Antonii Mizaldi *Naturalis Magiæ* libro, nõ habeo quod dicam, quia nondum legi: ſuſpicor, quod facit in *Centurijs memorabilium*, ſuperſtitioſa illum à Naturalibus non ſecreuiſſe. Alberto Magno tributus *liber de Mirabilibus* vanitate & Superſtitione refertus eſt; ſed magno Doctori partus ſuppoſititius. Cicchi de Eſculo *Comment. in ſphæram Sacrobuſti* inter ſuperſtitioſa ſcripta collocandus. Pomponatij *de Incantationibus* opuſculum, certè miratus fui tam diu tolerari ab Eccleſiâ; nunc recens, & meritò, in Romano Indice damnatur, veriſſimum enim; quod ab Antonio Mirandulano [bb]ſcriptum, hoc opere Pomponatium, ſe nec philoſophum bonum, nec, quod fœdiùs, Chriſtianum bonum exhibuiſſe; cùm effectus omnes mirificos cœlorum inflexionibus adſcribit, adeò vt velit & religiones & leges earumque latores ab ijs dependere. Quod prorſus impium. Edidere quidam, nomine Franciſci Pici Comitis Mirandulani, *poſitiones Magicas*, in quibus certè ſunt quæ meritò, etiam Bodinus, vt noxiæ ſuperſtitionis, repræhendit. Quid ipſe cenſor ille? *Dæmonomaniam* ſuam multis erroribus referſit, nec qui poſtea edidêre, vt emendatam, Antuerpienſes; vti par erat expurgarunt. manent multa noxia, & quæ ambiguam auctoris fidem ſatis conteſtantur, noceréq; legentibus poſſint. Vnde &

* Mich. Medina lib. 2. de recta in Deum fide, cap. 7. ex Agrippæ libris.
[aa] Vide Directorium Inquiſitorum Eimerici & Marianũ lib. 14. de rebus Hiſpan. cap. 9. & lib. 15. c. 4.
[bb] libr. 6. de ſingulari certamine.

Vnde & ab inquiſitoribus Romanis, iure optimo, liber ille inter vetitos refertur. *De theatro vniuerſæ naturæ* eiuſdem Bodini, ſi Deus vitam dederit, oſtendam aliàs, plus in eò corpore Rabbinicorum eſſe deliriorum; quàm ſolidæ philoſophiæ, multa quoque cum Theologicis placitis adeò pugnantia, vt qui leniùs de illis loqui velit, erronea & prorſus temeraria cogatur vocare. de quo alias. Adeò lubricum & periculoſum de his diſſerere; niſi Deum ſemper, & Catholicam fidem, Eccleſiæque Romanæ cenſuram, tanquam Cynoſuram ſequaris. Quæ quidem breuiter à me commemorata ſunt, vt iuuenibus conſultum; non, vt viros doctos irem ſugillatum. Nunc quædam diſcutiamus dubia, vnde ſequentium deciſio dependet.

QVÆSTIO I.

Quid cæli adſpectus & influxus ad Magicos effectus conferat.

OMnium ſuperſtitionum caput præcipuum hoc veterum Magorum fundamento nititur; de quibus ita Pſellus cum exponit λόγια ζωροάστρου. *Magicas verò rationes conſtituunt à ſummis poteſtatibus, & à terrenis materiebus. Compati aiunt ſupera inferis, & præſertim ſublunaria.*] Hos ſecuti recentiores, quæcumque per caracteres, figuras, ac numeros ipſi perficiunt, ea produci volunt à virtute iis figuris communicatâ ab aliis figuris ſublimioribus, ex ſympatiâ quadam naturali rerum inter ſe ſimilium, quatenus hæ figuræ ad amuſſim inuicem coaptantur. Quod confirmant ſimilitudine non vnâ. Primò, ſicut Echo ex oppoſito pariete cauſatur: ſecundò, ſicut in concauo ſpeculo collecti radii oppoſitum corpus repercuſſu inflammant: tertiò, ſicut cithara eodem modo, quo alia, tenſis fidibus; ſi ferias, alteram tinnitu ſuo cogit concinere: ſic iſtas imaginum, numerorum, characterumque ſimilitudines efficientiam miram contendunt habere. Sed iſta prorſus friuola eſſe conuincitur.

Primò quia ſimiles illæ, quas in cœlo comminiſcuntur imagines, prorſus ſunt fictitiæ, & quædam (vt philoſophi vocant) entia rationis; quatenus figuræ quædam ſimilitudo & imago picturæ illis aſcribitur, nominaque ad placitum impoſita, ſtellas ab inuicem diſtinguendi causâ, vt benè Bartholom. Sibyllanus [a] aduertit; & patet ex imaginibus pictutiſq; Aſtronomorum. quis enim neſcit nullas in cœlo eſſe veras vrſas, angues, leones, cratetes, naues, Pegaſos; ſed hæc, dicis causâ tantum, nos imaginari? Fictitiæ verò figuræ nulla poteſt eſſe efficientia, quâ talis eſt; nec cum verâ figura ſympathia, vel amor naturalis: id enim quod non eſt, quem effectum, in eo quod eſt, queat producere?

[a] Peregrinar. quæſtionum 1. Decad. c. 9. quæſt. principal. 5. q. 1. & 2.

Deinde comparationes illæ nihil prorſus ad rem faciunt. In Echo cuncta ſunt realia entia; homo loquens, vox repercuſſa, paries repercutiens: nec tamen vlla parietis cum homine ſimilitudo, vt illarum ipſi dicunt eſſe imaginum. In ſpeculis quoque illis incendiariis, omnia ponuntur reipsâ conſiſtentia, nihil confingitur: nec vlla quoque formæ ſimilitudo inter terminos extremos, ſolem vrentem & lignum quod vritur. In citharis autem, euidens requiritur à parte rei conuenientia, intenſionis modus idem, fidiũ concinnitas, citharatum debita propinquitas, ſimilis aëris criſpatio, quæ ſonitum quaſi plectro eliciat.

Deniquequis figurarum huiuſmodi, characterumq; vires atque ſimilitudines vnquam nugonibus iſtis reuelauit? quod reuelationis teſtimonium proferunt? ſi Chaldæos, Ægyptios, & Platonicos laudent; quæram rurſus, à quibus iſti acceperint, quod ſanè mortalium nullus ſolo ſtudio vel experimento, intelligentiâ quiuit conſequi?

Præterea fatentur magi, quaſdam imagines non ad ſimilitudinem cœleſtium illarum, quas diximus; ſed ad ſimilitudinem rei quam operans animo

conce-

concepit conficiendas; verbi gratia, ſi magis optet duos committere duorum inter ſe pugnantium; ſin verò amorem conciliare velit, duorum ſe complectentium effigies ſculpendas; ſi ſecundi aliquid petitur, in rectâ iconis ſuperficie; ſi vero infauſtum quid in dorſo ſeu auerſâ parte inſcribendum, quod velis euenire. Harum imaginum Nectanabum tradunt inuentorem, & Albertum *in Speculo*, approbatorem: quæ omnia ſeipſa vanitatis arguunt & poſtea reuellentur [b]. Ex his tamen delirijs pergunt maiora ſerere deliramenta.

[b] infra c. 4. q. 1.

Primò ſi cui morbum vel ſanitatem velis adferre; principio id attendendum, vt ætati eius conueniens planeta deligatur, verbi gratiâ, ſeni Saturnus, puero Mercurius, viro Iupiter; deinde etiam planeta conueniens affectioni ſeu qualitati inducendæ, vt odio Mars, amori Venus; denique ſignum quod parti corporis, quam velis iuuare vel lædere, præſit, vt ſi capiti aries, ſi pedibus piſces. Nituntur hac ratione quia cæleſtibus corporibus, non Hebræi modò & Græci gentiles, ſed ex Catholicis etiam olim quidam Patres & recentiores philoſophi Itali [c] animam intelligentem tribuerunt. B

[c] Archangelus Mercenarius, Balduin. de monte aureo, Paul. Pernumia.

[d] Eckius lib. de prædeſtinatione, Eſpencæus lib. de Animatione cœlorũ.

[e] in 1. ſentent.

[f] Pſal. 113. v. 3. Leuit. 26. 34. Deut. 32. v. 1.

[g] Geneſ. 6. v. 11. 1. Paralip. 16. v. 33. Matt. 11. v. 22.

[h] Luc. 19. v. 40. Pſal. 103. v. 7.

[i] Geneſ. 1. v. 16. Ierem. 7. v. 18. & 44. v. 17. Iob. 15. v. 1. & 38. v. 7. Pſal. 32. v. 6. Daniel. 4. v. 32.

[k] Sophon. 1. v. 5. cum ſimil.

Sed hæc omnia vt ſtolida, ita falſa & periculoſa. Inprimis dicere cœlum aut aſtra ſenſu vel intelligente animâ prædita, damnatum olim fuit Conſtantinopolitanâ ſynodo, & articulis Pariſienſibus; eſtque erroris & ſcandali plena opinio, propter ſuperſtitionem & idololatriam annexam, vt cùm alij, tum copioſiſſimè Eckius & Eſpencæus [d] docuerunt. Patres autem qui videntur hoc aſſeruiſſe, illi de cæli animâ figuratè & allegoricè ſunt locuti, vt & ipſa S S. cuius omnia loca quibus id innuitur, vno ex quinque modis, accipienda docuit me Ioan. Maldonat. noſter. [e] *Primò* per *Proſopopeiam*, qua quæ animatorum ſunt, inanimis tribuuntur; vt mari videre & fugere, cœlis & terræ audire ac placere &c. [f] *Secundo* per *Metonymiam*, continens ponitur pro contento, vt cum terra dicitur corrupta, vel à Deo iudicanda, aut vrbi alicui remiſſiùs futurum [g]. *Tertiò* per *Hyberbolen*, vt quando lapides dicuntur clamaturi, terra dicitur aſpectu Dei tremere, vel reſponſura interroganti. [h] *Quartò* per *Analogiam & Metaphoram*, vt cùm ſol dicitur præeſſe diei, [i] luna nocti, Luna vocatur regina cœli, ſtellis tribuitur immunditia, aſtra dicuntur laudare Deum, item nominantur virtutes cælorum. *Quinctò non ex* veritate, ſed ex *hominum opinione*, vt cum [k] legimus militiam cœli de aſtris & ſtellis. Quâ regulâ aptè accommodatâ ſoluuntur omnia Paulli Ritij, & ſimilium impiorum de animatione cœli argumenta ex ſacris literis petita. C

[l] vt Picus libr. 3. contra Aſtrolog. Medina lib. 2. de recta fide. e. Buccaferreus in 2. de cœlo.

Deinde cœlorum & aſtrorum putida illa analogia ad ſingulas ætates, & corporis partes, & animi quoque affectiones, nonne nugatoria eſt? ſanè qui rectè philoſophantur, illi vel nullos præter lucem & motum influxus in hæc inferiora cælis & aſtris concedunt; [l] vel potius influentias quidem agnoſcunt à motu & lumine realiter diſtinctas; per quas, non calorem (hunc enim motu & luce producunt) ſed alias elementorum qualitates etiam gignunt, quarum in corporearum rerum temperamentum vis eſt aliqua. Sed addunt hanc poteſtatem certis cancellis circumſcribendam. Primò poſſe cœlos per ſe res inanimas, mixta & elementa, producere. Secundò cœlos viuentia imperfecta, quando naſcuntur ex putredine, ea gignere, per accidens tamen; ſcilicet quando particulares cauſæ materiam ſic diſpoſuerunt, vt ſit ſemen aptum viuentis, tunc enim huic temperamento cœli ſuo influxu maiorem calorem largiuntur, & illud perfectius reddunt. Tertiò conſentiunt, quoad perfecta viuentia, ad eorum generationem non poſſe cœleſtia corpora aliter concurrere, quàm coadiuuando particularem cauſam eiuſdem ſpeciei cum te genitâ. quo ſenſu ſol & homo dicuntur hominem gignere: quæ cuncta in D

Scholis

Scholis Peripateticis contra quoſdam[m] ſunt receptiora. Quartò quoad animi affectiones facilè conceſſerim; quoniam hæ ſequi ſolent corporis diſpoſitionem; etiam aſtra influxu ſuo, mediante corporis temperie hominem nonnihil inclinare: ſemper tamen arbitri, libertas integra manet homini. Fuſius iſta differunt & probant multi[n] ſcriptores huius æui pereruditi; eos cenſeo conſulendos ijs, quibus iſta non ſufficiunt. Attamen his nihil confirmatur figmentum illud aſtrologorum, quia cœlum & aſtra cauſæ ſunt communes tantùm & vniuerſales, quatenus conſeruant inferiora ne à contrarijs ſuis diſſoluantur: atque ita indirectè tantùm & mediatè particularibus agentibus ad agendum ſuppetias ferunt: ſed cum ijſdem cauſſis particularibus immediatè ad agendum concurrere nequaquam poſſunt. Vnde & illud conſequitur, quod, cum influunt, in ſolam vnam corporis partem nequeant influere, quin ſimul in alias influant.

[m] contra Auicennam, And. Cæſalpinum, & alios

[n] Ant. Mirandul. lib. 22. ſingu. certam. Georg. Venetus Cant. 1. lib. 5. Harmon. mundi à cap. 7. Veracrucius in lib. 1. Meteor. & Valeſius de Sacra philoſ. c. 31.

Quare meritò tales aſtrologomagorum obſeruationes à medicis peritis reijciuntur, vt inter ceteros à Bapt. Condroncho *de morbis veneficis lib. 2. c. 6.* & iam olim fuere decretis Eccleſiæ damnatæ, vt fuit oſtenſum à Pico & Bened. Pererio.[o] Meritò D. Baſilius ſcripſit,[p] ridiculum eſſe aſtrologis contradicere, cùm eorum dicta ſint omnia ignorantiæ & impietatis plena. Et D. Bonauentura[q] obſeruationem hanc eſſe à Deo maledictam, & ab Eccleſiâ interdictam; &, quæ per aſtra procurantur, dæmonum illuſiones atque deceptionem eſſe. Hæc cauſa fuit, cur Tertullianus[r] aſtrologiam inter Magiæ ſpecies recenſuerit: multis etiam Glycas. *P. 1. Hiſtor.* in Mathematicos huiuſmodi inuehatur.

[o] Fra. Picus d. opere, Perer. lib. de Diuina. Aſtrolog.

[p] In Hexam.

[q] 1 p. Centiloquii.

[r] lib. de idololatr. ante medium.

Obijciunt, de *diebus Criticis*; quos medici in ſanguine minuendo, & potionibus præbendis, ſeruant, eo quòd talibus diebus Planetæ certi ægritudini illi propellendæ idonei dominantur. Verùm hæc cauſa quam adferunt, nec vera eſt, nec propoſito ſubſeruit. Agite enim, certum aliquem planetam nominate; qui dominetur primo die critico. v. g. dies ſit craſtinus, cui Luna præſit: ſint ergo ſeptem ægrotantes, qui ſingulis ſeptem diebus continuis in morbum inciderint: profectò tunc futuri ſunt ſeptem dies critici continui. nã primus erit ſeptimus dies criticus primi, ſecundus ſecũdi, atq; deinceps ita ſinguli ſeptẽ aliorum ordine ſuo: ſeptẽ etiam continuis luna diebus pręerit. quo nihil abſurdius. Cauſa igitur verior petẽda, ex ipſa humoris in corpore tunc ſequientis proprietate. Nam quidam humores adeò celeres & acres ſunt, vt vnoquoque die ſubiectum inuadant; alij ſecundo die; ſunt qui tertio, & qui quarto (vnde Febrium differentiæ manant) quidam tardiores ſeptimo tantùm vel octauo die recurrunt. Harum acceſſionum dies medicis coniecturam præbent, quid ſperandum ſit de ęgri valetudine. Vnde & decretorij ſeu critici dies vocantur. Nihil ergo hoc cœlicolis iſtis ſuffragatur.

F Concluſio ſit, ex articulo Pariſienſi. XXI. *Quod imagines ex metallo vel cerâ, vel alia materia, ad certas conſtellationes fabricatæ, vel certo caractere aut figura efformata, aut etiam baptiſata, exorciſata, aut conſecrata aut potius execrata, ſecundum prædictas artes, & ſub certis diebus, habeant virtutes mirabiles, quæ in libris huiuſmodi ſuperſtitioſis recitantur; error eſt in fide, & philoſophia naturali, & aſtronomia vera.* Probatur concluſio. Fidei hoc repugnat, quia peccatum eſt idololatriæ, effectus qui à ſolo Deo procedunt, exſpectare à dæmone, vel conſtellationibus. blaſphemum quoque & ſacrilegum eſt, ritus ſacramentorum & rerum ſacratum talibus ſuperſtitionibus inquinare. Phyſicæ & aſtronomiæ iſta repugnant, quia nec iſta tales ſiderum influxus agnoſcit; nec illa naturalibus cauſis tales effectus attribuit. Nã hæ figuræ, neque vim habent quidquam ex aſtris elicìendi; neque in ſubiectum nouam aliquam qualitatum mixturam inducũt, aut vllam eſſentialẽ for-

mam

mam imprimunt: ſed manentibus eadem formâ & materiâ, qualitatibus etiam operatiuis iiſdem perſeuerantibus, quæ priùs fuerant; arte tantùm noua figura extrinſecùs aduenit; ad quam nihil ſidera pertinent, & quæ nihil poteſt in ea, in quæ priùs non potuerat: niſi fortè ceram vel aliam materiam mollem ſigillare; quod tamen facit, non quatenus ſic vel ſic eſt figurata, ſed quatenus durior eſt, & angulos aſperos habet. Viderunt hoc multi, qui ſobrii, etiam non Chriſtiani. Nam Rabbi Moſes Maymon,[f] Tatianus, & alii poſtea citandi, ſatis clarè hoc profitentur. Idem aſſerunt Iuris conſulti quidam, & plures cum D. Thomâ Theologi.[g] Multa de his imaginibus lectu grata habet Laurentius Ananias *Lib. 4. de Nat. dæmon. à fol. 168.*

[f] cap. 72. Ductoris dubitant.
[g] Martinus de Arles lib. de ſuperſtit. D. Thomas 2. 2. q. 96. a. 2. lib. 4. contra gent. c. 104. & 105. & ibi Ferrar. Silueſ. verb. ſuperſtitio. q. 10. Vairus lib. 2. de Faſcino, cap. 14. Pet. le Loyher. libr. 1. de ſpectris.

QVÆSTIO II.

An effectus Magici huiuſmodi, miraculis ſimiles, oriri poſſint ex naturali hominis complexione.

QVi hoc arbitrati, nec olim defuere, nec deſunt hodie. Auicenna quidem id homini tribuit, ratione animæ. nam cenſet intellectui benè diſpoſito & ſupra materiam eleuato, res cunctas, quæ materiâ conſtant, cœleſtes & terrenas, ſimplices ac mixtas, obedire. Quod ſi de morali dictum obedientiâ, inſanum eſt; quia hæc ſolis ratione præditis competit: ſi de naturali obedientiâ dictum, parùm id philoſophicè. Nam creaturæ ſpiritualis & corporalis, vnius quoque ſpeciei ad aliam ſpeciem, nulla nunc eſt naturalis ſubiectio; niſi ratione actionis & paſſionis, propter quam, quod imbecillius eſt, id cedit fortiori. Sed illa, quam Arabs videtur inſinuare obedientia, Vniuerſalis, ſoli Deo ratione omnipotentiæ debetur, & à creaturis exhibetur. Meritò igitur hoc delirium refellunt Theologi.[a] A

[a] Ananias d. lib. 4. & Sibyllan. Decade 3. peregrina. quæſt. q. 3. c. 8.

Alii hanc virtutem largiuntur ſpeciali cuidam temperamento corporis. Confingunt enim temperamentum quoddam æqualitatis ex humorum & qualitatum actiuarum ad pondus æquâ mixtione reſultare.[b] quo qui ſit præditus, aſſerunt temerarii, poſſe miracula eum perficere; &, vt videas non conſiſtere vno in gradu impietatem, adiiciunt blaſphemiam; huius temperamenti vi, CHRISTVM Dominum tot miraculis coruſcaſſe. ſic impii non tantùm Magi,[c] ſed & Fulginas Medicus. B

[b] Sic Fulginas, Forliuius, Garbus & alii medici.
[c] Agripp. Paracelſ. & Conciliator Differ. xx. qui tamen eo nomine Fulginatem reprehenderat.

Verùm hoc totum prorſus ridiculum, oſtendit Condronchus medicus *lib. 2. de morbis veneſ. c. 4.* & impium eſſe, tam accuratè docuit Mich. Medina[d], vt malim eò vos remittere, quàm nihil addendo mutandóue aliena ſcrinia compilare. Mihi ſemper viſum parum philoſophicè, talem εὐκρασίαν, ſeu (vt ipſi vocant) iuſtitiale temperamentum humanæ complexionis, excogitari; quod ſi non impoſſibile, prorſus tamen eſt ſupervacuum.

[d] d. lib. 2. c. 7. à fol. 66.

Ex hoc conſequitur neminem naturâ naſci vel medicum vel faſcinatorem aliorum. Nam ſi ſpeciei ratione hoc competeret, omnes tales eſſent: ſi ſpeciei ratione non competit; cedo (ſodes) quæ ſint illæ conditiones indiuiduæ, quæ hoc naturaliter tribuant ſuppoſito? ſed vide de hac re Leonar. Vairum.[e]

[e] lib. 3. de Faſcino c. 6.

QVÆSTIO III.

Quanta qualisque ſit vis imaginationis, quoad effectus hoſce miros?

DE vi imaginationis multi multa ſcripſère, vt Picus Mirandulanus libr. de imaginat. Marſil. Ficinus lib. 13. de Theolog. Platonicâ & in Priſciani Lydi commẽtar. de phantaſiâ & intellectu, Anton. Mirandulanus lib. 29. de ſingula. A

certam.

certam. Toſtatus in Gen. c. 30. Michaël Medina lib. 2. de rectâ in Deum fide c. 7. Vairus lib. 2. de faſcino c. 3. Valeſius de Sacrâ philoſoph. c. 11. Pererius in d. c. 30. Gen. & Conymbricenſes noſtri in 7. phyſicor. cap. 2. q. 1. & alii mox citandi.

In eo conueniunt omnes, imaginationis vim eſſe maximam: & quia vis hæc conſiderari poteſt, vel quoad corpus ipſius imaginantis, vel quoad corpus alterius: ideo de vtroque ſeorſim diſquirendum. Conueniunt omnes, quoad corpus proprium imaginantis plurimùm in illud poſſe. docetur id ratione & experientiâ, ratione, quia imaginatio, dum retractat rerum obiectarum ſenſu perceptarum ſimulacra, excitat potentiam appetitiuam, ad timorem, vel ad pudorem, vel ad iram, vel ad triſtitiam: hæ verò affectiones hominem ſic afficiunt, vt calore vel frigore alteretur, vt palleſcat vel rubeſcat, vt quaſi exiliat ſeu efferatur vel torpeſcat ſeu deiiciatur. Et ideo D. Thomas optimè tradidit, imaginationem poſſe in corpus imaginantis omnia quæ naturalem coordinationem habent cum imaginatione: vt ſunt motus localis in dormientibus; & alterationes per frigus & calorem & quæ hanc alterationem conſequuntur: nullam verò vim obtinere ad alias proprii corporis diſpoſitiones, quæ naturalem cum imaginatione coordinationem non habent, vt puta ad figuram manus vel pedis; vel vt quis adiiciat ſtaturæ ſuæ palmum vnum, & quæ ſunt ſimilia. *Vide D. Thom. 3. pag. quæſt. 13. a. 3. in ad. 3. & libr. 3. contra gent. cap. 103.* Experientia quotidiana cernitur in Noctambulis illis, qui in ſomnis mira faciunt, in quibus conſtat hæc per imaginationem fieri ſenſibus ſopitis; de quibus exſtat viri eruditi Libauii liber. Putarim verò hoc contingere potiſſimùm in his, quorum imaginatio vehementior eſt, & acriùs perturbari, ac tenaciùs apprehendere ſunt ſoliti; & ſufficere vt quæ imaginantur aliquando ſenſu aliquo perceperint, vel totum illud quod imaginantur coniunctim, vel partes eius ſeorſim, vt cum quis Chimæram vel Tragelaphum aut ſimilia voluit imaginatione. nec enim neceſſarium arbitror, vt ſimul ſenſu percipiat; neque vt paulloantè perceperit; neque vt ad eum modum, quem imaginatio repræſentat perceperit ſenſu. Narrabo quod geſtum Legione, in quodam Religioſorum collegio ante annos vix viginti: noui perſonas, quibus accidit. Erat laicus vnus, ſolitus interdiu pueros rudimentis Catechiſmi imbuere: cogitationes eædē dormienti recurrebant, ita vt in ſomnis & præcineret, & doceret, & hortaretur, & increparet pueros æquè clamosè & feruenter, ac ſolebat interdiu: ſic turbabat vicinorum ſomnum. itaque qui propinquior illi habebat alius laicus, & ſæpè monuerat; quodam die illi per iocum minatur, ſi pergat hos clamores edere, ſurrecturum ſe noctu, & ad thalamum eius iturum, & flagello ex funiculis intemperies haſce abacturum. Quid noſter Gundiſaluus? ſic enim vocabatur, ſurgit circa noctis medium dormiens, & egreſſus, vt decubuerat, in induſio cubiculum fratris collegæ ingreditur, manu forfices ferens & prætentans, & rectâ ad lectulum alterius, qui fuerat interminatus contendit. Vide Dei prouidentiam. Luna lucebat, & nox innubis erat, & frater iſte vigilabat: videt accedentem, & celeriter ſe de lecto deiicit, quâ paries erat nonnihil remotior. Noctambulus lectulo proximus forficibus culcitam ter quaterúe petit, & confeſtim redit vnde venerat. Mane facto interrogatus, negat ſe meminiſſe, neque id facere vnquam in animum vel leuiter induxiſſe; Tantum cogitaſſe, ſi alter cum flagello ad ſe accederet, illum intentatis forficibus perterrefacere, & abigere. Non ergo neceſſe eſt; tùm, cùm imaginatio operatur, immediatè præceſſiſſe rei externæ ſenſum: licet neceſſe ſit, vt earum rerum ſit naturæ ſenſus aliquis, & earum ſenſu quis à natiuitate deſtitutus non fuerit: ideò enim, nec cæcus à natiuitate colores, nec ſurdus à natiuitate ſonos imaginari poterit[a]. nam imaginatio motus eſt à ſenſu actu factus, auctore Ariſtotele *2. de anima.* Sufficit

[a] Ariſtot. 3. de anima.

 etiam

etiam vt rerum quas imaginamur ſimilitudines aliquas ſenſu aliquando perceperimus; ſic enim vel illud idem, vel ſimile aliquid poterimus imaginari; & ſæpè ab externis, quæ remotiſſima à nobis vel tempore vel loco, imaginationē moueri & præſagire nobis, quæ certò poſtmodum eueniunt, Ariſtoteles fatetur *in lib. de Diuinatione*. Nec abſurdum mihi videtur, res futuras aliquando, priuſquam contingant, ſignificationes quaſdam aduentus ſui præmittere, quæ aërem ambientem nos moueant; quo moto, ſenſus noſter moueatur; & ſic ſenſus motio præparatio quædam eſt ipſius imaginationis: & ad præparationem imaginationis neceſſaria ſemper eſt ſenſus motio; ad ipſam veró imaginationem, nullo alio ſenſus motu prętereà indigemus, hæc haud dubiè eſt ſententia D. Iſidori; & D. Hieronymi; & Thomæ Mori, mox citandorum, nec ampliùs probant argumenta And. Cæſalpini *lib. 5. Peripateticor. quæſt. c. vlt.* vbi contendit imaginationem à rebus externis moueri poſſe, non moto ſenſu.

Quoad corpus alienum, nonnulli cenſent imaginationis vim ſe longiſſimè portigere, adeò vt poſſit etiam remotiores faſcinare, vel ſanare, & res loco mouere, & fulgura, & pluuias cœlo deducere: vt *Auicenna lib. de anima ſect. 4. c. 4.* & alii, qui tamen in modo efficienti explicando diſſentiunt. quidam hoc illam poſſe volunt, per certos, quos ipſi ſomniant, radios (*Alkindus lib. de imaginibus*) alii per ſpiritus ex corpore vi imaginationis expulſos; *Paracelſus lib. de imaginib. Pomponatius lib. de incantament. c. 3. & 4. And. Catanæus lib. de mirabil. effectuum cauſis. Sibyllan. d. cap. 8. q. 3.* Ceteri cum Auicennâ & Fulginate, ſolo animæ præſtantioris imperio: imaginationis virtuti hoc tribuit Augerius Ferrer. *lib. 2. methodi c. 11.* non indicat vtrum animæ imperio, an fluore ſpirituum mediante: ſed puto eum in Auicennæ ſententiam conſpirare. B

Sed nihilominus ſit concl. talis; *In corpus alienum disiunctum & ſeparatum ab imaginante, anima humana neq; per imaginationem, neq; per aliam potentiam, mediantibus vllis radiis, ſpiritibus, vel ſpeciebus, vlla mirifica huiuſmodi poteſt efficere.*

Hæc concluſio eſt communis Theologorum, D. Thom. Ferrarienſ. Medinæ, Pici, Vairi citatorum, & medicorum Valeſij, Condronchi, Bokelii & Cæſalpini & aliorum.

Probatur, quoniam imaginatio eſt actio immanens: & ideò anima imaginans nullam realem qualitatem poteſt imprimere rei diſiunctæ; quod vt in eam agat foret neceſſarium. Conf. quia radii tales, nulli ſunt: ſpirituum tanta vis eſſe non poteſt: ſpecies dumtaxat habent vim repræſentandi: anima deniq; vnius ad alterius animam vel corpus nulla eſt naturalis coordinatio. Et ideò præſtigiator ille Mirabiliarius Cęſarius Malteſe, qui Antuerpiæ anno 1599. ſortilegas quaſdā diuinationes ſic palliabat; quaſi, ſpiritus ſui efficaciâ prædominātis ſpiritui alterius, alter ad eligendū q; ipſe volebat cogeretur; pręclarè mentiebatur.

Pomponatius contendit, has ſpecies ſpirituales poſſe gignere aliquid reale, nempe id cuius ſunt ſpecies; ſicut faciunt ideæ in mente diuinâ. Verùm hoc imperitè dicitur. Nam ideæ in mente diuinâ ſunt ſubſtantiæ, non accidentia: ſunt etiam altioris ordinis, quā hi ſpiritus; nec illæ quicquam in Deo innouant aut immutant. In creaturis verò nunquam viſum fuit, vt imaginaria ſpecies ſibi ſimile producat. v. g. ſpecies equi gignat equū; ſpecies caloris, quam ego imaginor, nudum & algentem alium à me remotū calefaciat. Si quid tale valeret vis imaginatrix, iamptidē alchimici aureos montes eſſent adepti. Deniq; ſpiritus hos neceſſe eſt, ſi ſunt, rem eſſe planè debilem; quæ, cùm extra imaginantē, velut extra matris vterū fœtus, effuſa, ſtatim ab aëre circumſtante corrūperetur. Cæterum quæ aduerſarii obiiciūt, ea vel falſa ſunt, vel in iis ad imaginationem actio per contactum acceſſit, quare pertinent ad ſequentem concluſionem. Hinc porro eliciuntur tria, primò non poſſe aucupem ſolo viſu & imaginatione auce

ne aues cœlo detrahere, quod tamen aſſeruit Michaël Montanus, *lib. 1. des Eſſais c. 2.* Secundò non poſſe quenquam ſolâ imaginatione alterius faſcinari, vt accuratè oſtendit Valeſius *lib. ſacræ philoſophiæ c. 68.* Tertiò multo minùs ſic aliud ſanari poſſe, vt rectè Ariſtoteles *in problemat.* & Grataтolus *apud Pomponat. cap. 6.*

Secunda concl. *ſatis veriſimile eſt, per accidens poſſe aliquid imaginationem in corpus vicinum, arctâ quaptam coniunctione, & contactu ei copulatum; ſi tamen & imaginatio ſit valdè intenſa, & vicinum corpus ad eam affectionem valdè diſpoſitum.*

Sic puto conciliari poſſe ſententias contrarias, vnam abſolutè negantium imaginatricem vim externa corpora immutare poſſe, quæ eſt Fran. Soarez *diſp. 18. Metaphyſ. ſect. 8. v. 28.* & Conymbricenſium *in 7. Phyſic. c. 2. q. 1. a. 7.* Valenciæ *2. 2. diſp. 6. quæſt. 13. puncto 2. Vairi & aliorum.* alteram abſolutè id affirmantium, vt Michaël. Medinæ *lib. 2. de rectâ fide c. 7.* Marſilii Ficini *lib. 13. de Theolog. Platonicâ.* & Bened. Pererii ſupr. ſolent ad hoc probandum adducere mirifica exempla diuerſitatis liberorum à parentibus, vt artificium ruſticum, de quo Columella lib. 8. & ad quod alluſum à Calpurnio Eglo. 2.

Me docet ipſa Pales cultum gregis: vt niger albæ
Terga maritus ouis naſcenti mutet in agnâ;
Quæ neque diuerſi ſpeciem ſeruare parentis
Poſſit, & ambiguo teſtetur vtrumque colore.

quod primùm factitaſſe Iacobum Patriarcham legimus Geneſ. xxx. & licet D. Chryſoſt. *tom. 57. in Geneſ.* cenſuerit hoc naturæ modum tranſcendiſſe, & Iſidorus *lib. 12. Origin. c. 1.* contra naturam fuiſſe ſignificet; id tamen non ita capiendum, quaſi negent naturali rationi conſentaneam hanc colorum in fœtu varietatem; ſed tantum præter ordinarium naturæ curſum: nam ſolent parentibus colore ſimiles agni gigni: hîc autem induſtriâ Iacobi, quam ab Angelo tamen edoctus erat, teſte Theodoreto *q. 88 in Geneſ.* contra accidit. Nec enim naturali rationi conſentaneum id fuiſſe, ignorauit Iſidorus; qui rationem mox ſubiunxit, & exemplis confirmauit; vt & D. Hieronym. & D. Auguſtinus, & Galenus, & Plinius, quorum omnium verba habes apud Pererium noſtrum. addi poteſt ſimile exemplum de prole albâ, ex vtroq; parente Æthyope ex Heliodori Æthiopicæ Hiſt. lib. 1. Et tale, quod Buſcoducis perſonatus dæmon ad vxorẽ concubuit, aſſerens, vt ſunt petulantes ebrioſi, ſe dæmonem gignere velle; natus ex eo concubitu infans dæmoni faciẹ ſimilis, qui ſimul ac natus laſciuire & ſaltitare cœpit, *narratur ab Hier. Torquemada in Horto Florum.* Sed hoc exemplo & ſimilibus concluſio non ſatis probatur. Nam hæc tribui poſſunt imaginationi matris; vt tribuit D. Iſidorus his verbis; *hanc enim fœminarum dicunt eſſe naturam, vt quales perſpexerint, ſiue mente cogitauerint, in extremo voluptatis æſtu, dum concipiunt, talem ſobolem procreent. Etenim anima in vſu venereo formas extrinſecas intùs tranſmittit eorumq; ſatiata typis, rapit ſpecies eorum in propriam qualitatem.*] quod apertè à D. Hieronymo *Tradition. in Geneſ. cap. 30.* accepit; qui matri quoque totam vim tribuit; vt & D. Auguſtin. de Apiboue agens *lib. 18. de ciuit. Dei cap. 5.* ſed & Thom. Morus Martyr carmine lepido, quod etſi totum Pererius refert, ego partem decerpam, quæ nobis vſui;

Atqui graues tradunt ſophi:
Quodcumque matres interim
Imaginantur fortiter
Dum liberis dant operam;
Eius latenter, & notas
Certas, & indelebiles,
Modoq; inexplicabili,
In ſemen ipſum congeri:
Quibus receptis intimè
Simulq; concreſcentibus;
A mente matris inſitam,
Natus refert imaginem.

& ita vult factum, vt quæ marito quatuor diſſimiles proles legitimas pepererat,

quia ſecura de abſente non cogitabat; vnum ex adulterio conceptum curucæ huic ſimillimum ediderit; eò quod concipiens metuerit ne velut lupus in fabulam maritus interueniret. Diſſimilitudinis tamen illius cauſa eſſe potuit, quod dū illos conciperet, mente & imaginatione aliis mæcha intenderet. Putarim itaq; fieri poſſe, vt propter ſolam fœminæ imaginationē id contingat, licet fatear vt plurimùm concurrere imaginationē vtriuſq; vt docet Fran. Valcſius *d.lib. de Sacrâ philoſophia cap.11.* Neuter tamen tunc agit per imaginationē in corpus alterius. Nam imaginatio operatur dumtaxat in ſemē prolificum, quod pars imaginantis fuit, & ideo ſemini anima imaginātis non quidē actu talē formam imprimit (v.g. colorē cutis vel criſpitudinē capillorum) cuius actu ſemen capax nō eſt; ſed virtutem quandā & ex generante deferēdi & cōferendi in fœtum quem format, ea quæ generāti ſecundū animam inſunt, vt in corpore generato incipiat eſſe corporaliter, quod in animâ generantis erat ſpiritualiter. *lege eundem Valeſium, cuius ſententiā coniunxi cum explicatione Toſtati q.10. in d.c.30. Gen.* ſed an ſufficiat ad hoc imaginatio ſolius maris? videtur velle Plinius lib. 7. c.12. dum vtriuslibet cogitationem memorat & forte Marſilius Ficinus ſupra, dum promiſcuè parentum meminit, & Calpurnius verſibus ante laudatis; putarim tamen eos id noluiſſe, ſed requirere vtriuſq; concurſum; non maris duntaxat, qui an ſolus ſufficiat, problematicū, quia incertum eſt quid, & quantū conferat ſemen virile aut fœmineum ad fœtus materiam atq; conformationem. Si fœmina ſemen non emittit, vt voluit Ariſtoteles *in lib. 1. & 2. de generat. animal.* aut ſi formam viuenti tribuit ſolus pater, vt nonnullis viſū; aut ſi ad generationem vtriuſque ſemen pro materiâ & formâ ſimul accurrat, quod medicorum præcipuis placuit: probabile eſt, patris imaginationem ſufficere: ſi verò pater ſolum ad formam conferat, mater ad formam conferat æquè, & ſola materiam ſuppeditet; probabilius foret, non ſufficere. Quicquid eſt, illud conſtat ex imaginatione tempore conceptus, non ſatis efficacem eſſe concluſionis noſtræ probationem. Magis vrget imaginatio quæ poſt conceptionem ſuccedit. Nam videmus prolem etiam iam formatam in vtero maternæ imaginationis diſpendia ſentire, vt in prægnantibus accidit quotidiè. Legi VVitebergæ ciuem cadauerosâ facie natum: eo quòd mater vtetum ferens obuio cadauere ſubitò fuiſſet paueſacta: Iſenaci. pudicam & formoſam matronam, ſcribunt peperiſſe glirem; quia *ex vicinis aliquis gliri nolam appenderat, ad cuius ſonitum reliqui fugarentur: is occurrit mulieri grauidæ, quæ ignara rei ſubito occurſu & aſpectu gliris, ita eſt conterrita, vt fœtus in vtero degeneraret in formam beſtiolæ.* Nicolao 3. Pontifice Romæ quodam in palatio mulier infantem vrſo ſimilem peperit, eò quod (medici iudicârunt) ibidem variis in locis vrſi depicti cernebantur. Quid aliunde exempla peto? maternum paternumque genus ſuggerit. fuit in materno genere Antuerpiæ quæ vterum geſtans, ſimiam in deliciis habebat; vnica ei nata filia multa ſimiorum retinuit: nā & puellula latitare, & geſticulari, & ſimilia non pauca. Ex paterno Lud. Delrio Vir honoribus clarus, ob fidelem Regi nauatam operam, à perduellibus Bruxellæ captus in pleno Senatu; vxor grauida, cùm in domum irrumpentes ſeditioſorum duces vidiſſet, exterrita; poſt peperit, quem de fonte luſtrali ſuſcepi: is infans ſemper oculis externatis maternum pauorem; iam adoleſcens emotæ mentis perſiſtit. Fugio domeſtica mala. Scribit Fernelius *lib. de hominis procreat.* pauonem, ſi dum ouis incubat linteis albis circumtegatur, albos omnino pullos, non variantis coloris edere. Quæſo, num oua non ſunt corpus ſeiunctū? Vides tamen imaginationis efficacitatem in illud. Præterea, cùm imaginatio accenderit calorem in corpore imaginantis; cur contiguum ei corpus nequeat etiam calefieri.

N. Comment. in cap. Gen. 30.

Manum tollo de tabula: moneo tantum, vel moueo potiùs dubium.

B. Augu-

B. Auguſtinus narrat quendam, *quandocunque ei placebat, ad imitatas quaſi lamentantis cuiuſlibet hominis voces, ita ſe auferre à ſenſibus, & iacere ſolitum mortuo ſimilli-mum; vt non ſolum vellicantes atque pungentes non ſentiret; ſed aliquando etiam igne vreretur admoto, ſine vllo doloris ſenſu niſi poſtea ex vulnere. Hunc porro non obnitendo, ſed non ſentiendo non mouiſſe corpus ſuum probat; quod tanquam in defuncto, nullus inueniebatur anhelitus: hominum tamen voces, ſi clariùs loquerentur, tanquam de longinquo inaudiſſe ſe poſtea referebat.* lib. 14. de Ciuitat. Dei cap. 23. Hoc vir eruditus factum vult, quia per vehementem imaginationem ille ſeipſum abſtraxerit à ſenſu rerum præſentium. Cogita (lector) an non ſit veriſimiliùs hunc magum fuiſſe, & ope dæmonis ex pacto in exſtaſim ſic abripi conſueuiſſe. Nam huiuſmodi effectus omnem imaginationis vim clarè ſuperat; cùm exſtaſis à voluntate humana non dependeat, vt ſuo loco oſtendetur. Pergamus ad aliam quæſtionem.

QVÆSTIO IV.

An ſolo contactu, viſu, voce, afflatu, oſculo, vel nudi lintei applicatione vulnera & morbi ſanari, & alia mira huiuſmodi perfici naturaliter poſſint?

A QVotquot aſſeruere, commune hoc ponunt fundamentum ſuperſtitionis ſuæ: ſpiritus per arteriam ex corde promanare, & per viſum aſpicientis, vel per os loquentis, vel per poros tangentis erumpere; &, viſi, audientis, vel tacti ſe arteriis inſinuare, indeque cor petere, & eò efficacius penetrare; quo ſpiritus vehementiori voluntate videntis, loquentis, aut tangentis fuerint emiſſi.

Prima concluſio, *vis iſta voci non eſt tribuenda.* probatur, quia vox in audientem nihil poteſt operari niſi per accidens, ratione ſoni vel ſignificationis verborum alterans audientem eâ quam adfert lætitiâ, timore, mærore, &c. vt optimè Vairus docuit.[a]

Non obſtat quod adferunt, mirabiles effectus malis carminibus Magos operari, v. g. inſuſurratis quibuſdam verbis in aurem tauri, belluam proſterni vt mortuam; rurſus aliis, eam in pedes erigi. Parentum quoque exſecrationes vix vnquam irritas cadere: Non inquam hæc obſtant, quia illa de tauro ac ſimilia fiunt à dæmone, vi pacti. Execrationum verò effectus; ſi repentinus, oriri poteſt ex vehementi alteratione verecundiæ, timoris, triſtitiæ; ſi verò lentus ſit & tardus, non id putandum ſono verborum perfici, ſed Deum punire iuſto iudicio liberorum nequitiam & impietatem. Hùc ego retulerim illud VVeſtphalæ mulieris, quæ diris & deuotionibus filium reddidit immobilem; quod ad dæmonis operationem alii retulere.[b]

[a] d. libr. 2. c. 11. Item Condronchus libr. 2. de morb. venefic. c. 5.

[b] Ananias lib. 4. de Nat. dæm.

Secunda concluſio, *nec etiam viſio ſola, vel cùm imaginatione nudâ, ad hoc ſatis efficax eſt.*

B Hoc de faſcinatione probant Vairus *l. 2. c. 9. Ananias d. l. 4. Condronchus d. l. 2. c. 2. Bokelius lib. de philtris c. 1.* ſed de ſanitate & ſimilibus effectibus par ratio eſt.

Supponunt contrariæ ſententiæ auctores, oculum aliquid emittendo cernere cum Platonicis. Sed quomodo iampridē exhauſti non ſunt viſiui radij iſti, aut quæ hæc vis ſuppeditatrix nouæ ſemper materiæ? verior lōgè ac receptior eſt ſententia Peripateticorum & Theologorum, viſionem fieri introſuſceptione ſpeciei obiectum repræſentantis: poteſtatemque videndi, potentiam eſſe paſſiuam, quæ alterari, non alterare queat. Viſio quoque actio immanens eſt; qua finitâ nihil in obiecto ſupereſt, vtpote cui nihil acceſſit, vel in illud tranſiuit. Sunt hæc veriſſima, multa tamen primâ ſpecie videntur repugnare. Amor ex mutuo aſpectu, lippitudo, anicularum faſcinatio, ſpeculorum vitia-

tio, galgali, lupi, ſtruriocameli, gallinacei, & reguli pet viſum efficacia; quæ nunc breuirer remouenda.

Viſus, amoris initij & incrementi, dumtaxat eſt occaſio quædam. nam principio viſæ formæ ſimulacrum viſus offert imaginarioni: quod ſimulacrum phantaſia voluens ac reuoluens, cauſa eſt, cur homo iſtud obiectum iudicet dignius eſſe, quod ametur & expetatur, rebus cæreris. Sic incipir quis amare: mox amor præſentia rei amatæ fouetur & gliſcit: non quòd obiectum externis oculis videat (nam & abſenres magis amore crucianrur) ſed quod aſſiduè de illo cogiter, illudq́; plus quàm par eſt æſtimet, & ſibimet imaginando fomenra & faces præbeat ardori. Etenim ſi non intrinſecum malum foret, & ab externa penderet viſione; cur, cùm plures ſimul eandem videant & ab eadem videantur; vnus iſte deperit, contemnunt ceteri?

Lippitudo & à menſtruatæ viſu ſpeculis inuſtæ maculæ, non ab ipsâ viſione & oculi organo manant; ſed vel ab halitu infecto per os ac nares erumpẽte, vel ex concauitaribus oculo vicinis, & ſuffuſioni mixtis ſpiritibus contagioſis. Ad oculum enim eſt foramen, cui indita pupilla, ex qua per neruum opricum viſio procedit, actio ſanè innoxia. Eſt etiam foramen cerebri aliud, vnde neruus motiuus, de ſecundo neruorum coniugio narus, prodit; per hoc foramen cerebrum fundir lacrymas, lippitudinem, & alios prauos humores ac ſpiritus, & inde per exteriores oculi partes, & orbis ipſius circumferentiam, inter palpebras & tunicam candidam, huiuſmodi fluores ſtillant.

Trux aſpectus vetularum, deformi ſuo ſquallore ac tetritudine, poteſt infantulos perrerrefacere. timor poſtea concitans humores facir, vr citiùs morbi erumpant, ad quos tenellum corpuſculum iam erat diſpoſitum ac præparatum.

Galgalum, ſeu rupiculam, ſeu hianticillam, auem ſcribunr Plutarchus lib. 5. Sympoſiac. c. 7. & Heliodorus li. 3. Hiſt. Ærhiop. ſi oculos in ictericũ defigar, ſibi morbum, ægro ſaniratem adferre. quod ſi verum, de quo meritò Vairus dubitat; retulerim ad occultam aliquam ſimilirudinem ac ſymparhiam morbi & auiculæ, non ad eius viſionem. hæc tantum occaſio eſt alterationis, quæ rem perficir.

Mœrim lupi quia priores videranr, vocis ei facultarem eripuerunt? Miſſas fac, bone vir, nugas poëtarum de Maëri. quin potius D. Ambroſium laudas, ita ſcribenrem; *Lupi ſi quem priores hominem viderint, vocem ei quadam naturæ vi videntur eripere: ſi autem eos homo priùs viderit, exagitari memorantur.* lib. 7. in Luc. c. 10. Sed cauſam cape. Thom. Canripratenſis, hoc vulr fieri, quia lupus radiis oculorum ſuorum immiſſis homini, eius ſpiritus viſiuos in inſtanri deſiccet: iis arefactis arreriæ deſiccentur, & ſic inſtrumenro vocis obligatius impedito hominem rauceſcere *lib. 2. de apib. cap. 57. p. 39.* Verum hoc de radiis non admitto. Ideò malim cum aliis dicere, id accidiſſe, quod qui in feram improuiſam incidũnt, ob micantes eius oculos & aſpectum formidabilem, metuunt vehementius: timor repenrinus ſanguinem ad cor fugat, & frigus cereris membris inducit, & ſubitam rorius corporis alterationem, hinc raucedo & vocis impedimentum. Nec vana videtur rario venatorum, nempe lupum; ſi prior hominem videar, ſe ad vindictam recolligere, & ſic noxium quendam illi, ne clamare queat, vaporem quaſi inſufflare, qui cum venenatus ſit, poteſt raucedinem adferre: cùm verò ſe ab homine iam deprehenſum vider, ac viſum fuiſſe, metuere & fugam mediranrem de hoc vapore emirtendo non cogitare. Iul. Schaliger hoc de lupo totum falſum conrendir.

Nec ſtruthiocamelus, nec rardigrada & domiporra teſtudo aſpectu pullos ouis excludunt: in arenis enim ea relinquunt, & adſpiciunr, ſolùm vt ar-

ceant

ceant nocitura: poſtea benigna mater tellus ea calore maturat. ſicut & lacertis accidit.

Ferarum rex Gallinacei metuit aſpectum te verâ, nec fucus eſt dæmonum (vt quidam ſcripſit[d]): ſed metuit ex quadam arcanâ antipathiâ. Sic enim videas buffone hiante, quaſi coactam, miro cum eiulatu muſtelam ſe ori deuorandam inſerere. [d] Ananias d. lib. 4.

De reguli ſeu baſiliſci intuitu notior narratio eſt quàm verior. Si reperitur hoc animal, violento halitu ac virulento vicinum inficit aërem, iſte necat accedentes. Quod addunt ſi ſe in aquâ purâ & limpidâ conſpiciat, ipſummet emori: dicam verbulo, non credo. Nam ſi ſpiritus iſti ex eius oculis exirent, ipſi videnti forent connaturales, quare nec interimerent: ſin connaturales non ſint, priùs in oculis incluſi, debuerant nocuiſſe, ab aqua verò eos infici & venenati ridiculum.

C Adiiciam his Vairi argumentis, vnum quod mihi videtur difficilius. Norunt Hiſpaniæ genus hominum, quod vocant ZAHVRIS, nos *Lynceos* poſſumus nuncupare. cùm Madriti Anno cIↄ. Iↄ. LXXV. verſarer, talis ibi puer viſebatur. Ferunt hoſce videre, quæ abdita in penitis terræ viſceribus, venas aquarum & metallorum, theſauros, & ſub ſarcophagis ſita cadauera. res receptiſſima & celeberrima eſt: & fieri poſſe cenſuerunt, non Pindarus, Tzetzes & alij poëtæ modò; ſed & philoſophi[e]: quorum nonnulli vim habent hanc humori melancholico, & natorum inde ſpirituum vehementiæ aſcribunt. Melior hæc ratio foret, ſi tantùm putarent ſe videre non viſa: nunc cum viſis veritas reſpondeat, inanis eſt. quid ſentirem, alias explicui[f], nec muto ſententiam, venas aquæ nouerunt, ex vaporibus manè & veſperi locis illis expiratis. Venas metallorum cognoſcunt, ex herbæ quodam genere illic naſci ſolito. Theſauros & cadauera (dicunt enim, quæ & qualia) putatim à dæmonibus oſtendi & indicari. Poteſt acies oculorum, quando nullum denſum corpus interiicitur, diffuſiſſima ſpacia tranſmittere: ſed mediũ iſtud ſarcophagorum aut telluris, tam denſum, ſolidum. & opacum, id vel omnino expers, vel parum capax eſt illuminationis & pellucidatis; quæ ad videndum neceſſaria. Accedit quod hanc iſti facultatem videndi ſolent ad certos dies reſtringere, feriam tertiam & ſextam quod latentis pacti indicium. Quin etiam rubedo oculorum, quæ in Zahuris maxima conſpicitur, plus noceat quàm iuuet aciem oculorum.

[e] Cælius Rhodiginus lib. 16. antiq. lect. c. 2. & Vairus d. lib. 2. c. 4.
[f] Comment. in Medeæ v. 232.

D Concluſio tertia, *Neque contactus ſolus per ſe ad hæc eſt idoneus ſatis.*] De faſcinatione probant Vairus & Condronchus, ſed argumenta id æquè conuineunt de cæteris mirandis effectibus. [g] d. l. 2. c. 10. d. l. 2. c. 3.

Primò, Tactus, quatenus tactus, homini datus fuit ad propriæ vitæ conſeruationem, nec vim habet aliam, niſi tangẽdi. Si verò vim aliquam habet huiuſmodi mira perpetrandi; vis illa ſit oportet ſalutaris naturâ ſuâ, vel noxia. Si ſalutaris; ſuo priùs corpori ſalutem adferret: ſi noxia, prius necaret eum cui ineſt. horum tamen nihil cernimus contingere. Deinde in omnes æqualiter ageret, quos tangeret; ſanaretq; vel lęderet etiam quos nollet. Nullis deniq; foret opus aliis obſeruationibus ac ritibus. quæ cuncta videmus aliter ſe habere.

Scio farragines multiplices experimentorum contra ſententiam noſtram adferri: ſed parui ſunt momenti.

Primò tradunt torpedinem fariſſâ ictam tenentis manum corpusq; totum torpefacere: hyenæ vmbrâ canes obmuteſcere: ſerpentem quernis contactam frondibus emori; eandem ibidis pennâ ſiſti: viperam arundinis vel faginæ virgulæ percuſſione obſtupeſcere: veſpertiliones foliis platani abigi, eryngium capræ ſumtum ore, greges totos ſiſtere: ceteras pennas aquilæ pennis mixtas,

 contactu

contactu abſumi: lepore marino viſo vel tacto, necari nonnullos: lupinas fides ſi iungas agninis, iſtas diſſilire. *Reſpondeo* hæc cuncta ratione antipathiæ naturalis euenire, & occultarum qualitatum diffuſione noxia his aliis. nec valet conſequentia, ſi inde ad hominis contactum quo tangit alium hominem argumenteris. nam homo homini ſpecie ſimilis eſt, nec naturalis antipathia in eâdem ſpecie locum habet, illa alia ſpecie differunt.

Secundò illud Lucani de Echineide ſeu remorâ, vrgent;

——— Puppim retinens auro tendente rudentes
In mediis echineis aquis. ———

Reſpondeo, id cùm ſemel aut bis tantum acciderit, ſi accidit; caſu ex aliâ quapiam causâ accidiſſe. Ecquid poſt tot centurias annorum tam frequenti nauigatione cauſæ, vt nihil huiuſmodi audiatur? certè non mortua ſpecies; Vidi vnam apud Iacob. Plateau Tornacenſem, habent & alii alias. vis potius illa ſiſtendi conficta fuit; ſed quia D D. Baſilius & Ambroſ. in Hexam. meminere: potes confugere ad occultam aliquam qualitatem huius beſtiolæ, quæ vim habeat ſiſtendi motus. Lege ſi lubet Conimbricẽſes noſtros *in lib. 7. Phyſic. 2. q. 1. a. 6.*

Tertiò icta fides aliam vniſonam cogit tinnire. *Reſp.* cùm æqualiter vtraque ſit extenſa, nec admodum procul ab inuicem remotæ ſint, recipiunt eandem aëris criſpati reuerberationem.

Quartò Magneti ferrum affricatum poteſt aliud ferrum attrahere. Taurum furentem ſi ficui alliges, ſtatim manſueſcet. *Reſp.* vtrumque fieri poſſe occultâ quadam ſimpathiâ atque conſenſu qualitatum. De magnete multis noſtri Conimbric. d. q. 1. a. 3. eos adi. De tauro non ego credulus, nec qui velim periculum facere, ſcio tamen ad cauſam phyſicam referri à Glycâ; quod ficus inter arbores ſucci pleniſſima ſit: quamobrem halitum ex ſe calidum, aërem ſecantem, penetrabilemque emittere; qui tauri alligati ferociam domet, & appenſarum carnes auium mollefaciat.

Quintò. Cum puella napello educatâ, ſi Alexander Macedo conſueſſet, lethalis ei, iudice Ariſtotele, contactus fuiſſet. *Reſp.* non contactu ſolo, ſed ſudoris & halitus commixti contagione, hanc eum peſtem fuiſſe hauſurum. Sed contagio nihil habet mirum, neque inſolitum.

Sextò. Cadauer coram occiſore, propter præcedentem contactum, ſanguinem ſolet fundere. *Reſp.* Varias reddi cauſas. quidam miraculo tribuunt; quidam caſui, quo factum ſit aliquando, vt cadauer tum cruorem mitteret, cùm præſens erat reus homicidii. recenſui alio loco multas hac de re ſententias, & auctores laudaui [b]: neque adhuc dum video, quid ſolidius adferatur illâ antipathiâ, ex vehementi odio occiſi in occiſorem; quod qualitatem latentem & arcanam impreſſerit corpori, cum cadauere permanentem: & huc referendum illud Lucretij.

[b] Comment. in Octauiam Senecæ ver. 127.

Idque petit corpus mens vnde eſt ſaucia amore.
Namque homines plerumque cadunt in vulnus, & illam,
Emicat in partem ſanguis, vnde icimur ictu.
Et ſi comminus eſt, hoſtem ruber occupat horror.

Vt ſit viui amantis & mortui hoſtis comparatio. *Sic Lemnius lib. 2. de occul. natur. mirac. cap. 7. Langius epiſt. 40. Pictorius Dialogo 9. Gemma lib. 1. de caracteriſm. cap. 6.*

Septimò obiiciuntur varia curationum genera mirè frequentia. Inprimis praxis quotidiana militum, qui ſolo afflatu, oſculo, aut nudi linthei appoſitione ſanant; etiam atrociſſima vulnera; quam vocant *artem S. Anſelmi.* item genus illud *Salutatorum*, vt vocant in Hiſpaniâ, vel *Gentilium S. Catharinæ, aut S. Pauli*, vt nuncupant in Italiâ, vel *feria VI. paraſceues filiorum* vt nominant Belgæ; qui E

gæ; qui omnes dono ſanitatis In variis morbis ſe prædito ſgloriantur, iuuat eos auctoritas Pomponatii *lib. de Incantation. c.* 3. qui reſpondet, ſicut in herbis, lapidibus & animantibus inueniuntur hæ virtutes ſanandi: ſic nihil repugnare, quin & in tota humanâ ſpecie ſimiles vires inueniantur, vt in vno homine ſit virtus talis lapidis, in alio talis plantæ. Quod ergo planta hæc vel lapis ille poſſit, idem hominem etiam hunc & illum naturæ vi effecturum.] Implicatior hæc res eſt, quàm vt vnâ propoſitione queat enodari. Quare dico primò, Donum conferendæ ſanitatis ſiue curationis, eſſe donum ſupernaturale, & gratiam gratis à Deo datam.] hoc certâ fide tenendum, ex D. Paulli verbis [k]; *alij quidem per ſpiritum datur ſermo ſapientia; alij autem ſermo ſcientiæ, ſecundum eundem ſpiritum; alteri fides in eodem ſpiritu; alij gratia ſanitatum in vno ſpiritu; alij operatio virtutum, alij prophetia; alij diſcretio ſpirituum.*] Tale curationis donum; ſed à febribus tantùm ſanandi, habere putantur in Flandriâ, quotquot nati ſunt ipſo die Paraſceues, & quotquot nullo fœmineo fœtu intercedente ſeptimi maſculi legitimo thoro ſunt nati: quod nequit ad naturalem cauſam reduci. quare prodigioſa eſt curatio; &, ſi nihil ſuperſtitionis accedat reducenda ad hanc primam concluſionem. non enim abſimile verò eſt, ob diei honorem & myſterii ſanctitatem, & honorem coniugii, hoc Deum conceſſiſſe. Nec etiam potuit niſi virtute diuinâ fieri, quod refertur Reges Angliæ olim quoſdam annulos benedixiſſe vtiles neruorum contractioni & ſpaſmo ac morbo comitiali: eoſdem etiam contactu ſtrumoſos ſanare ſolitos, & vtrumque conceſſum D. Eduardi Regis meritis, ſcribit Polydorus Virgilius *lib. 8. Hiſtor. Angl. fol.* 140. Neſcio an eodem referendum illud Petri Bleſenſis Archidiaconi Bathonienſis; cuius opera ſtudio Ioannis Buſæi noſtri partim de nouo, partim correctiùs edita anno ſuperiore; ſcribit Bleſ. *Fateor quidem* (ait) *quod ſanctum eſt Domino Regi aſſiſtere: ſanctus enim & Chriſtus Domini eſt, nec in vacuum accepit vnctionis regiæ ſacramentum; cuius efficacia ſi neſcitur, aut in dubium venit; fidem eius pleniſſimam faciet defectus inguinariæ peſtis, & curatio ſcrophularum.*] tantum ille epiſt. 150. ad clericos aulæ Regiæ. Prodiit ante annos duos libet benè prolixus cuiuſdam Guilh. Tooketi, cui titulus *Chariſma ſiue donum ſanationis*, quo conatur docere hoc chariſmate ſanandæ ſtrumæ præditam, quæ hodie regnat in Angliâ Elizabetham; accepi librum dono Illuſtris Viri *Marci Velſeri* Patricij & Conſularis Auguſtani, qui quâ eſt eruditione & humanitate, noluit me beneficentię ſuæ expertem eſſe. Eo in libro mihi multum adulationis, & fuci, parum ſinceritatis & veritatis viſum ineſſe; nec fidem mereri. Inprimis vult hoc donum Regibus Anglię ab ipſo vſque Lucio competiiſſe: nec quidquam affert ad id probandum. nec fieri id poteſt. Nam poſt Lucium multi Reges nō Chriſtiani fuêre; quos ille vnctus non dicet opinor. defiit ergò penes illos chariſma & interruptū fuit. Et cur meritis D. Eduardi demit, quę tribuunt ceteri? an vt Frāciæ Regibus antiquioris priuilegij ſplendorem eripiat? an vt doceat (*quod impudenter aſſerit pag.* 84.) Reges Franciæ per quandam propaginē ab Anglię Regibus accepiſſe? & vide, vt probet. quia Francorū ferè totæ prouincię iuriſdictioni Regū Angliæ ſubijciebantur. bellâ rationem & dignâ à Francis elucidari, quod nō diffido facturos: niſi inepto huic ardelioni reſpondere dedignentur. Nec illud quidē probat, vt nec Polydorus, licet afferat idem ſucceſſoribus Eduardi collatum; quę Eduardo: de quo quis nō immeritò dubitet. nā nec in bullâ canonizationes D. Eduardi, nec in vitâ eius cōſcriptâ ab Eilthedo Rhiuallenſi amplius habetur, quàm D. Eduardū quandam mulierē ſtrumoſam pſanaſſe; nec vnū verbum additū de ſucceſſorum chariſmate, vt nec à Tagātio, quem ipſe etiam adducit, & vtriuſque verba adſcribit; vt in manifeſto mendacio deprehendatur. Solum ergo illi de Eduardo probatur. Addo ex Bleſenſi Henricum II. de quo loquebatur: Polydorus addit ſui temporis Henricū VII. & Henri-

[k] 1. Cor. 12. ver. 9.

Digitized by Google

Henricum fortè octauum,ſed nondum ſchiſmaticum,nondum hæreticū: nam Hiſtoriam ante ſcripſerat. Quid ſi Polydoro dicam, me credere, ſi ipſe Henricus 8.pro mendaciſſimo ſcriptore eum non habuit; ſi non idem Cambdeni, & quotquot rerum Anglicarum benè periti, iudicant? Res tanta vnico teſte non poteſt probari. Tookerus autem idem donum contendit non ſimpliciter conceſſum Elizabethæ, ſed multò excellentius, quia ſanctior Eduardo. Non mirere: nam & Apoſtolis, & Sanctis omnibus, & ipſi Sancto Sanctorum præfert eo libello in Præfat.& c.3. 4. non ſemel. Demum quo pacto probat hoc Reginale miraculum? Primùm *pag.90.* per fictitium quoddam ſuum colloquium cū Pontificiis quibuſdam, quorum nec nomina, nec colloquii locum aut tempus addit; ne deprehendatur. cur non finxiſti, Sanderum, Campianum, Alanum, Stapletonum? glorioſè de his triumphares. Nunc reſpondeo eſſe quendam, qui de quodam, cuidam nihil credit. vis ſcire? ego, tibi, de toto hoc colloquio. Summa colloquii ſe illos conuiciſſe bullas excommunicationis in Henricum VIII. à Clemente VII. & à Paullo 3. & in Elizabetham à Pio V. latæ impias fuiſſe; quia Reginę Elizabethæ chariſma ſanationis integrum remanſiſſe poſſit oſtendere. quo audito, illos quaſi animis conſternatos ſubitò conticuiſſe, opinor impudentiam tantam admirantes; vel metu delationis negare non audentes. Sed quo pacto probat? primum ſe à teſte fide digno inaudiuiſſe quendam Romanenſium fidei, in viâ ſibi occurriſſe propè Londinum qui fateretur, ſe ſtrumâ Reginæ contactu liberatum. Quaſi verò ille vnicus teſtis; nec nominatus, nec iuratus, nec temporis, nec circumſtantiarum ceterarum memor; ſufficiat ad conuincendum. His addit poſtea teſtes alios alio curatos tempore quos nominat omnino quatuor, duos maſculos & fœmellas totidem; vt ſint duo paria. Et hi ſunt *multa millia, quos ait ſanaſſe, & velle ac poſſe infinitiorem numerum.* Probat etiam à cæremoniarum ſanctitate; quæ mihi ſuſpectæ, quia video medicos priùs emplaſtra applicare; & eas longè diuerſas eſſe, ab iis quibus vſum fuiſſe, D.Eduardum, ex Eilrhedo Tookerus non ignorat. Tertia probatio deducitur, ex eo quòd Regina nec omnibus, nec ſemper, ſed aliquibus aliquando hanc gratiā & grauatè ſolet impertiri (*pag. 105. & 106.*) item quòd pars magna hominum curata iſtius gratię beneficio, quaſi relabitur in priſtinū morbi ſtatum (*d.p. 106.*) quod potiùs eſt indicio, non eſſe hoc chariſmà à Deo; cuius perfecta ſunt opera & ſanationes; cōtra, quę ope malorum ſpirituum fiunt, nec planè ſanent, nec perpetuò liberant. Nec ad rem facit quod ex Chryſoſtomo ſubdit: nam id ad principium ſanationis pertinet, non ad recidiuam morbi: de qua nunc loquimur. Probat etiam quia quidam Iudocus Hundius eam curationem pictam in lucem dedit. cur non addidit epigramma aliquod? Nam *pictoribus atque poetis, quidlibet audendi ſemper fuit æqua poteſtas.* Nec plura habet probandi genere: poſtea cap. 9. ſoluere conatur obiectiones aduerſariorum; quas ita proponit, & appareat eum Puritanos & ceteros merè Caluiniſtas planè habere diſſentientes, & inficiantes ac damnantes totam hanc ſcrophuſanam ſtropham. ſi nec fratres eius Euangelici credunt: fruſtrà petat, me Catholicum ſibi credere; qui ipſum & fraterculos illos omnes pro hæreticis habeo: & ex ipſiusmet opere poſſum efficaciter Catholicis (nam Caluinianos aut Caluinopapiſtas nihil moror) perſuadere, nō temerè credendum libro Tookeriano. Argumenta hæc ſunt. Miracula propria ſunt Eccleſiæ Catholicæ, & nulli dantur qui ſit extra Eccleſiam Catholicam (*hoc probat c. 5.*) Sed Elizabetha eſt extra Eccleſiam Catholicam. ergo Elizabethæ non dantur miracula. Minorem probo. quia Eccleſia Romana, ſola eſt Catholica. Elizabetha, vt ſchiſmatica, eſt extra Eccleſiam Romanam. ergo Elizabetha eſt extra Eccleſiam Catholicam. Maior probatur, quia Eccleſia Catholica eadem eſt, quæ vniuerſalis. Romana ſola
eſt vni-

eſt vniuerſalis. ergo ſola eſt Catholica. ſolam eſſe vniuerſalem; docent omnia Hiſtoriarum monumenta: certè veſtra Anglicana, cuius caput eſt Elizabetha, mediam inſulam non egreditur. *Secundò*, Non poſſunt miracula fieri,ad confirmationem falſæ fidei: (*non ſemel hoc dicis,& verè dicis.*) Sed fides quam profitetur Elizabetha eſt falſa fides. ergo ad confirmationem fidei, quam profitetur Elizabetha,non poſſunt fieri miracula. Minorem negabis; probabo,quando articulos fidei Elizabethinæ mihi propoſueris. interea quia Catholicos alloquor, quibus certum eſt Elizabetham eſſe Sacramentariam, & proinde hæreticam, argumentum eſt prorſus apodicticum. Nec potes retorquere, dicendo non faceret miracula, niſi vera eius fides foret; ſed facit, ergo vera eſt eius fides. nam aſſumis pro explorato, id de quo diſceptamus: ego verò præmiſſis nitor, quæ Catholicis ſunt fidei, hoc eſt certiſſimæ. *Tertiò* in Eccleſiâ Catholicâ ſemper effulſiſſe chariſma ſanitatis, probas toto cap.4. ex D.Irenæo, D. Auguſtino, D. Nyſſeno, D. Gregorio Magno, & aliis, de reliquiis D. Stephani, de Gregorio Thaumaturgo,Hilarione,& aliis Sanctis, vſque ad noſtra fermè tempora. Vnde argumentor: Horum fuit vera Eccleſia: nos Papiſtæ ſumus in eâdem in qua ipſi fuêre. ergo nos ſumus in verâ Eccleſiâ: vos in aliâ eſtis,quàm nos: ergo vos non eſtis in verâ Eccleſiâ. Vnde ſequitur verum & inuictum eſſe primum argumentum noſtrum. Illorum Patrum veram Eccleſiam fuiſſe, tu ipſe fateris; quia fateris, per hæc miracula illorum probari miraculorum continuam efficientiam. Negas nos in eadem cum illis Eccleſia eſſe? probo. illi Romanum Pontificem,pro capite Eccleſiæ viſibili agnouerunt,vt & nos: illi crediderunt, quicquid nos credimus; purgatorium, ſeptem Sacramenta, præſentiam corporis Dominici in Euchariſtiâ, orandum pro defunctis, &c. quæ vos negatis, nos profitemur: nec nos quicquam credimus, quod illi non crediderunt: vos autem nec vnum illorum,quos nominaſti,miraculorum verorum patratorem, laudare poteſtis,quo cum in fidei catholicæ articulis per omnia conueniatis, aut à quo nos in collo diſſentiamus. Ergo non vos,ſed nos,in ipſorum Eccleſiâ, hoc eſt vera, ſumus. Ergò præterea fatearis oportet, vel illorum miracula non fuiſſe vera miracula,vel Reginæ veſtræ; quæ alterius Eccleſiæ, alterius fidei eſt, quàm illi fuêre; vera miracula non eſſe.

Denique ſi quæram à te; cur in ſanitatibus à Veſpaſiano, Pyrrho & aliis Gentilibus, vel hæreticis collatis, non recognoſcas manum Dei, ſed Diaboli? reſpondes c. 5. quia infidelium opera huiuſmodi actu & factu impurorum ſpirituum fiunt,& laudas D. Auguſtinum huius ſententiæ veriſſimæ auctorem. Reſponde igitur, cùm hanc ſententiam veram eſſe credas; an fas tibi ſit, credere miraculis, quæ CHRISTIANISSIMI Franciæ Reges in hoc genere ad fidei Apoſtolicæ Romanæ confirmationem operarentur? ſi fas credere, ergo iam concedis in probationem falſæ fidei (ſic enim profiteris) vera miracula patrari poſſe, quod negaſti, & eſt falſiſſimum. Si verò dicis id tibi fas non eſſe; nec nobis Catholicis fas erit credere, quæ facit Elizabetha ad confirmationem fidei ſuæ, Dei ope fieri, aut vera eſſe miracula: ſed ea cogimur dicere, vel fictitia, ſi non verè ægri; vel fieri phyſicâ aliquâ vi emplaſtrorum, aut aliorum adhibitorum; vel ex pacto tacito vel expreſſo cum dæmone; à quo nec hæreticorum genius, nec aliæ quædam circumſtantiæ multum abludunt. In Tookere videris,quid me horum omnium malis credere: nam tibi credere,in iis quæ aſſeris, nondum decretum mihi neque conſtitutum. Neque tu cures ſuadeo,quid ego de hac re credam: perge potiùs Dominam tuam palpare, & ſcribere, vnde caput vnctius queas referre. De Franciæ regibus; quorum adhuc nullus apertè hæreſim profeſſus fuit; res non Annalium modò, ſed & medicorum publicis libris,*vt Guidonis in Chirurg. magna tracta. 2. doctri. 2. c. 5. & Ioan. Tagautij lib. 1. inſtitution.*

lib. 10. de ciuitat. Dei.

tution. chirurgicar. & quotidiana certaque experientia eſt conteſtata; hoc illis beneficium quondam conceſſum fuiſſe, vt contactu ſtrumas ſeu ſcrofulas ſanarent. Si vis ea naturalis fuiſſet, non per traducem hæreditariam regni tranſiuiſſet in Regem ſolum, excluſis ceteris fratribus; quorum ſæpè temperies, & complexio patri ſimilior, quàm Regis ipſius. Conditio quoque ſceptri ſeu coronæ, cui comes illa facultas medica, nihil tale poterat naturaliter largiri. De Pyrrhi Regis digito, contactu morbos ſanante; iure optimo Anton. Mirandulanus cenſuit hoc mendaciis inercdibilibus adnumerandum; vel, vt puto, dæmonicis potiùs. Nihilominus.

Dico 2. *negandum non eſt aliquando nonnullos inuentos & inueniri, qui ſolo contactu* F *ſanant*. hæc concluſio probatur legendis ſanctorum paſſim, & quotidianâ experientiâ. Et hæ ſanitates conferuntur interdum, dumtaxat ad certum tempus, vt legimus B. Petronillam à S. Petro, ſpirituali eius parente, ad breue tempus ſanatam fuiſſe; & quod narrat Mich. Medina [l] de puero quodam Salmanticenſi: interdum ad totam vitam non redeunte morbo. Ad tempus quidem id contingit, quando ſanans id à Deo impetrauit certam ob cauſam, maiusq; bonum ſanitati, v. g. ne ſanitate is abutatur, aut ad maius meritum patientiæ; alioqui ordinariè curationes miraculoſæ perfectæ eſſe conſueuerunt. Sanatio verò naturalis fit ad tempus, quando, ſubſecuta in melius immutatio, proficiſcitur ex ſolâ vi imaginatrice ægri, vt de puero illo cenſuit idem Medina. Eſt in Hiſpania genus hominum, quod Saludadores vocant, vel Enſalmadores, eo diſcrimine, quòd iſti dicant ſe ſanare vi orationis, quas conceptis verbis dicunt: illi, vi ſaliuæ & halitus, quẽ ægro inſpirant. de his dico 3. *Salutatores, & Enſalmatores, nec poſſunt diſtrictè & in vniuersũ damnari, nec etiã in vniuerſum approbari.*] etenim poteſt fieri vt aliquando nonnulli habeant donum ſanitatis: ſic Victoria & Veracrucius [m]: & ſic admittenda quæ Nauarrus [n] ſcripſit his verbis; *Porrò illi qui vulgò Salutatores vocantur (quantumcunque aliàs ſint perditiſſimi homines) licitè poſſunt ſuo munere perfungi: quoniam gratia illa gratũ data huiuſmodi hominibus à ſolo Deo, conceditur in vtilitatem aliorum, & allegat, Margaritam confeſſor.*] Sed hoc nimis generaliter dictum. rarò enim ſicuti vtuntur, licitè vtuntur: nec credendum tot hominibus peſſimis hoc donum à Deo attributum. Quamobrem conſulo Vicariis & Officialibus Epiſcoporum, ceteriſque ordinariis, vt priuſquàm permittant eos, hoc curationis munus obire, diligenter examinent, an naturalibus vtantur remediis, an verò per gratiam gratis datam, an per pactum cum dæmone operentur: quæ ſunt ex circumſtantiis cognoſcenda. Quod vniuerſim non ſint reiiciendi contra quam inſinuat Ciruelus *3. p. de ſuperſtition. c. 3. & 7.* probatur. quia nunquam abbreuiatur manus Domini, ne hanc gratiam quibus vult largiatur. certum tamen puto, hanc nunquam largiri niſi Catholicis: hactenus enim nulla hæretici miracula fecerunt.

[l] d. lib. 2. c. 7.

[m] Victor. relect. de Magia. Veracruz. lib. 2. de anima ſpeculat. 2.

[n] Manual. c. 11. num. 36.

Dico 4. *ſolo contactu, aut ſibilo, aut halitu, aut oſculo, naturaliter quenquam alteri grauem & verum auferre morbum, vel vulnera ſanare, vel ferrum extrahere poſſe, non credo.* hæc concluſio tota eſt contra Pomponatium; &, quo ad contactum, etiam repugnat Veracrucio. illius fundamentum iam poſui, huius autem hoc eſt: naturali complexione vel conſtellatione quidam ſunt nociui, quod in faſcinatione patet ex ſolo aſpectu. ergo ex iiſdem cauſis, quidam naturali complexione vel conſtellatione erunt ſalutares & medici. Sed tam paucis verbis multa ſupponit, non concedenda. primò quod de conſtellationibus, Albertum ſecutus, ait, verum non eſt. Si loquitur de conſtellatione, quando iſte naſcebatur: omnes eam vim habituri, qui tum nati. quod quis credat? ſi de conſtellatione ſub tempus contactûs; poterunt ſanare omnes, quotquot tunc tangent: ſi de vtraque ſimul; annus ille magnus interceſſerit oportet, qui eandem ſtellarum poſituram

ram & influxus reduxerit quando tangit; qui erant, quando natus, àt quis
tanto viuit vel vixit tempore? Alioquin nõ poterit hoc alia die præſtare, quàm
quando poſiruræ æqualitas iſta, quam oporter, acciderit. quàm igitur incerra
furura hæc curario? Secundò quod vulgarem illam de faſcinatione opinionem
admittit, hoc poſtea docebo prorſus à vera Philoſophiâ alienum. Tertiò pec-
cat illarione. nec enim ſequitur, nociua eſt qualitas hominis in hominem; ergo
& qualiras hominis in hominem farenda eſt eſſe ſanatiua. nam auctote Ariſto-
tele ° plura neceſſaria ad ſanitatem, quàm ad ægritudinem. malum enim ex ° Problem. ſect. 7.
quouis defectu, bonum ex integrâ cauſâ. Deinde contagio ſolo hauritur affla-
tu. Verum in hac curatione ſedulò obſeruant modos tangendi certos, nume-
G rum & alias ceremonias. Accedunt multa ſuſpicione plena & periculo. Primò
quod ſalutatores illi dicunt, ad virtutem hanc exercendam multo vini potu o-
pus ſe habere. fieri aurem nõ poreſt, vr vini potus proſit ad contrariorum mor-
borum curarionẽ. ſi proſit frigidis, non proderit calidis. Item ſolent panem à ſe
admorſum porrigere morſis a cane rabido, vel infectis toxico: cui pani neurra
cauſarũ Veracrucii ſuffragatur. Tertiò dicunt in præſentiâ alterius ſaluraroris,
vim maiorem ſalutandi habenris, ſe ſanare nequire. quod eſt abſurdum. debe-
ret enim potius vis illa, ſi naturalis eſſet, magis intendi. Quartò mentiuntur,
cum dicunr naturaliter vnum ſalutatorem ab aliis ſalutaroribus cognoſci, li-
cet eum prius nunquam viderint: quod ſignum alicuius notæ illis à dæmone
impreſſæ. Sanè pleriſque toræ veſtigium ineſt, vt dictitanr ipſi, S. Catharinæ
vel Quireriæ. Quintò falluntur, dum putant hanc vim competere ſeprimo
cuique filio, ſi maſculinum ordinem fœmineus partus non interruperit. quod
eſt ridiculum. Sextò ſæpè iactitant ſibi reuelari, quæ procul in eorum abſentiâ
geſta fuere, vt ille qui Torquemadæ patrem à morſu canis rabidi ſanauit. nar-
rar Hiſtoriam ipſe Torquemada. p. Septimò gloriantur ſine nocumento ſe tra- p Horti Florũ colloq. 3.
ctare poſſe carbones & ardentem clibanum ſubire; quæ naturaliret fieti ne-
queunt; niſi ſe præmunianr lotione & inunctione rerum frigidiſſimarum, quæ
tamen non poſſunr niſi ad modicum rempus ignis actiuitati reſiſtere. Vnde &
Vairus q narrat, ex hoc grege quendam, cùm ingreſſus furnum fuiſſet, & alius, q lib. 2. de Faſcino c. 11.
eo ignaro ianuam occluſiſſet, ibi flammis abſumptum.

H Venio ad Pomponatij fundamentum, & reſpondeo; lapides, herbas & ani-
malia, quæ vim aliquam beneficam huiuſmodi à naturâ acceperunt, eam ob-
tinere ex remperamẽto cerro & definito totius ſpeciei. fit enim inde, vt omnis
magnes ferrum attrahat, omne rhubarbarum bilem expurget, omnis rupica
morbum ictericum ſanet. Oporteret ergo, ſi ſalutatoribus vis ea naturalis ineſ-
ſet; ratione ſpeciei humanæ eam accepiſſent, & ſic omnes homines eâ vi polle-
rent. Si rarione indiuidui & ſingularis complexionis hoc vni tribuis, quod al-
teri adimis: cur non in magnete quoque & rupicâ hæc diuerſitas, ratione indi-
uidui, reperitur, vt vnus magnes nequeat, quod poteſt alter? Neutrà ergo ex
parte ſimilitudo locum habet. Item quod rhubarbarum bilem temperet, id fa-
cit ratione peculiaris ſui temperamenti. cuncta enim ſpeciei illius indiuidua &
nulla alterius, eodem planè modo morbis medentur. Sed in hominibus non
poreſt eſſe hæc ſimilitudo & paritas tempetamenti: quia hominis forma di-
uerſiſſima eſt, à forma rhubarbari; quare & temperamentum corporis diſcre-
pat à temperamẽto rhubarbari. nam alias longè requirit diſpoſitiones materiæ
forma hominis, quàm forma plantæ, ſucciue. Quo ergo pacto vis eadem natu-
ralis rarione temperamenti competat homini; quæ rupicæ, vel rhubarbaro?

Quoad illos aurem, qui genus & cognationem B. Paulli tumidis buccis cre-
pant, ſeq; angues ſine læſione conrrectare poſſe; iam pleriſq; impoſtura cogni-
ta eſt, ſolere priùs contra morſum ſeſe antidotis præmunire.

De militari illâ vulnerum curatione; audacter dico, niſi dæmonico pacto. & ex genere ſuo, id lethale crimen. Blaſphemum quoque eſt vocare artem D. Anſelmi, quæ fuit Magi illius Anſelmi Parmenſis commentum. Accedit quod ſicà vulneribus aut morbis ſanati, poſtea in dolores grauiſſimos & ſæpè morbos ſæuiores reincidant, [r] & vt plurimùm vitæ exitum peſſimum ſortiantur; quod poſſem mihi notorum multorum exemplis aſtruere. Sed parco nominibus mortuorum.

[r] Anania libr. 4. de nat. dæm.

Reſtat quiddam Alberti Magni, [ſ] qui refert duos ſe vidiſſe pueros, quorum vnus cum ferretur iuxta oſtia clauſa, omnia, quæ ad dexterum eius latus ſita, aperiebantur: ab altero verò idem in ſiniſtris oſtiis præſtabatur. cur non ergo ferrum ex vulnere ad ſolum cõtactum vel præſentiam alicuius excidat? Nonne ſcribit Matthiolus, in Italiæ montibus herbam ſe nouiſſe, qua ab equis calcatu continuò ferrei calcei ſoluuntur. Pici herbâ cuneum adactum extrahi, teſtibus Democrito & Theophraſto. Æthiopide herbâ certo ritu incantatâ, feras omnes ſi admoueatur aperiri; & ſuo tempore Venetiis furem ſuſpendio damnatum, cui ſic fores omnes patefiebant.] *ſic ille epiſt. Nuncupatoria in* Dioſcoridem. *Reſp.* In vltimis duobus apertam incantationem acceſſiſſe; in prioribus duabus herbis, occultam attrahendi & diſiiciendi vim à naturâ inſitã: quæ vis naturaliter hominibus ineſſe nequit. Nec ratione ſpecificâ, quia non omnes habent; nec indiuiduali; quia conditiones indiuiduantes non producunt talem effectum. Quare nec Ariſtoteles, nec quiſquam rectè philoſophantium, hoc eſt crediturus. *mirandumq́, vehementer vnum Albertum, plura narrare ſolum, ſe huiuſmodi creditu difficilia vidiſſe, quàm ad illum vſque* (vt ait Anton. Mirandulanus) *ceteri qui exſtant ſcriptores tot ſæculorum ſimul omnes.*] Si tamen hoc accidit, dæmonis præſtigiis aſcribendum. Cuius etiam pacto & incantationibus fretos fuiſſe Pſyllos & Marſos, ſatis colligitur, ex Plutarcho, Plinioq́ue, clariùs etiam Alchimus Auitus lib. 2. his verſibus;

[ſ] ex li. 3. de motu animalium.

Iam Magicam dignè valeat quis dicere fraudem,
Occultas tacito tentantem pectore vires?
Legifer vt quondam vates, ſub rege ſuperbo,
Dum noua monſtraret iuſſi miracula ſigni,
Commouit liuore magos, vt talia tentent,
Accumulentque ſuas zelo feruente ruinas:
Queis forſan ſi ſuppeteret non vana poteſtas,
Demere, non etiam properarent addere monſtra;
Æmula ſed ſignis tantùm, non viribus æqua.
* *Quod remouere nequit, duplicata ſuſtinet irâ.*
Hinc eſt laudato quod poſſunt carmine Marſi,
Cùm tacitâ ſæuos producunt arte dracones
Abſentes, & ſæpè iubent confligere ſecum.
Tunc vt quiſque grauem bello perſenſerit hydrum,
Aſpidis aut duræ clauſas cognouerit iras,
Concutit interiùs ſecreti carminis arma,
Protinùs & laxis verbo lactente venenis,
Mox impunè manu coluber tractatur inermi,
Et morſus tantùm, non virus in angue timetur:
Interdum perit incantans; ſi callida ſurdus
Adiuratoris contempſit murmure ſerpens.
Hoc quoniam de matre trahunt & origine primâ,
Anguineæ fraudis quod ſic, linguaque periti
In ſpeciem reddunt commercia mutua fandi.

Circe, quæ & Anguitia.

CAP.

CAPVT IV.

De Magiâ artificiali.

A HÆc mira quædam perficit per humanam induſtriam. tantum enim nunc loquor de operatrice; diuinatoriæ ſuum locum reſeruo. Magica *operatrix artificialis* & ipſa duplex eſt, *Mathematica & Præſtigiatoria*. *Mathematicam* voco, quæ nititur principiis geometricis, arithmeticis, vel aſtronomicis. huius exempla ſunt, Sphæra illa Archimedis, ſecundum Claudianum vitrea, de quâ M. Tullius [a] & in Siracuſarum obſidione nauium per ſpecula combuſtiones [b]: Archytæ columba lignea volans [c]: Leonis Imp. auiculæ aureæ cantillantes: [d] & Boëtii æreæ; volantes & cantillantes, ſerpentes ex eodem metallo ſibilantes, & ſimilia multis narrata [e]. Hæc Magia vocatur ab Herone & Pappo *θαυματουργική*. Supponendum autem nihil hanc efficere poſſe quod rerum naturæ repugnet: quin imò indigere cauſarum naturalium ope, certo motu & dimenſionibus applicatarum, vt in ſpeculis illis Archimedis, & hydraulicis noſtris & automatis patet. Quare ſi quis effectus proponatur, cauſarum naturalium efficacitatem ſuperans, ille ad prodigioſos referri debet, etiamſi humana induſtria ad inſtrumenti confectionem motumue concurrerit. Idcirco diſſentio à Guilhel. Pariſienſi, Medinâ & aliis; qui caput æneum Alberti Magni (quod narrant) humano credunt artificio articulatè locutum. nec enim humana induſtria huc vſque pertingit: nec naturalis ratio patitur, vt res inanimata, vocem humanam, ad lubitum interrogantium reſpondendo, emittat. nam hæc vitam, & reſpirationem in loquente, & perfectiſſimam vitalium organorum cooperationem, & diſcurſum quendam loquentis, requirunt. Quæ cùm huic capiti defuerint omnia; ſi loquebatur, ille in capite loquebatur, qui in ſtatuis idolorum oracula fundebat; qui ſolus cacodæmon fuit. Notum enim ſimulacra vocis propriæ expertia fuiſſe. *Simulacra*, enim *Gentiũ argentum & aurum: os habent & non loquentur. neq; enim eſt ſpiritus in ore ipſorum.* Fuit illa ſententia Guilhelmi, & olim Hermetis, ſed à Theologis confutata iampridem [f]. Huc pertinet globus ille artificioſus, ſeu ahenea ſtatua, ſic confecta, vt ex occulto loco, funiculo, qui intenſus erat, remiſſo, ſagittas in ſpectantem eiacularetur: quo pacto Kennerhum M. Scotorum Regem, à Fenella interemptum, in Maiotis & Boëthi *Scotiæ Annalibus* legitur. Eodem reducenda quorundam mirifica ſollertia, ferentium immania pondera fronte, & funambulorum globis inſiſtétium (vt vidi) & qui membra, quaſi lutea confractáue, vti lubet, flectunt; de quibus egit D. Chryſoſtom. *hom. 19. circa fin. ad Pop. Antiochen.* ad quæ ſolet plurimum iuuare corporea diſpoſitio, & naturalis agilitas, vt plurimis exemplis docet Andr. Libauius *p. 2. Mirabilium tracta. de Noctambulis in fine operis.*

B Altera ſpecies ludicra & deceptoria, vocari poteſt *Præſtigiatrix*: cuius effectus non ſunt quales, aut qui videntur: ad eam pertinent pleraque quæ ab agyrtis, circulatoribus & funambulis creduntur patrati incantationibus, cùm agilitate pedum vel manuum fiant; vt quæ de Reatino quodam narrat Pomponatius: interdum fiunt etiam per animalia bruta longo vſu edocta, vt quæ Ioannes Leo narrat, de aſino & camelo [g]: interdum per meram impoſturam, & meatus occultos aliquibus ſubingreſſis, vt faciebant ſacerdotes Beli, qui à Dracone cibos deuorari fingebant: [h] vt fiebat in celebri illa ſolis menſa [i], quàm vulgus peregrinorum putabat ſponte ſua cibos ſuggerere, reuerà tamen cibi à vicinæ vrbis incolis ſuggerebantur [k]. Et etiam accidebat, in fictitiis illis idolorum amoribus ac ſtupris, de quibus Ioſephus, & Rufinus [l].

C *Thaumaturgica*, vt & Magia naturalis, per ſe bona eſt, & licita, vt omnes artes per ſe ſunt bonæ. Per accidens vtraq; fit illicita. primò quando in malum finem

[a] 1. Tuſcul. & 2. de nat. Deor.
[b] Plutarch. in Marcel. & Zonaras tom. 2.
[c] Gellius lib. 10. Noct.
[d] Glycas & Manaſſes in Annal.
[e] Caſſiodor. l. varia. epiſt. pen. & Politian. in Panepiſtemone.
Pſal. 134. v. 15.
[f] D. Thom. lib. 3. contra gent. c. 104. Valencia 2. 2. diſp. 12. p. 2.
[g] Deſcriptio Africæ lib. 8. & lib. 9.
[h] Daniel. 14.
[i] D. Hieron. epiſt. 103. ad Paulin.
[k] Herodot. lib. 3.
[l] Ioſeph. lib. 18. antiq. c. 4. Rufin. libr. 2. hiſt. Eccleſ. c. 25.

referuntur. ſecundò quando ſchandalum oritur, eò quòd putentur hæc fieri dæmonum operâ. quare non deberent huiuſmodi permitti, niſi circulatores publicum & idoneum à Catholicis haberent artis ſuæ teſtimonium. Tertiò ſi quod inde ſpirituale vel temporale damnum corporis aut animæ immineat ipſi circularori, vel ſpectatoribus. Ex hoc enim capite damnantur, qui ſine neceſſitate vel cauſsâ iuſtâ, ſe mortis periculo per luſum exponunt [m].

[m] Silu. & Fumus in verb. ars. Nauar. c. 15. num. 8.

Ceterum *Naturalis* & *Artificioſa* Magia, duo ſunt velamina; quibus ſe occulere ſolet Magia *Diabolica*. ſemper enim vel naturæ vim mentitur, vt in iis quæ de aſtrorum influxu, & temperie hominis ſuperiore capite diſſeruimus: vel mentitur artificium; vt in characteribus, imaginibus & huiuſmodi, de quibus diſputandum q. ſequ.

Nunc de præſtigiatrice quædam, ad illa quæ poſtea diſſerentur *lib. 2. q. 8.* ſapienter ab Vlrico Molitore *lib. de Phytonicis mulierib.* animaduerſum fuit, à Diabolo ſic mediũ diſponi poſſe, vt vna res alia videatur: & talia experimenta plurima fieri à ioculatoribus: cùm autẽ ſatanas *ſit magiſter* (ait) *ioculatorum*; nemini dubiũ eſſe, quin ſubtiliùs hæc Diabolus operari poſſit. hîc, nũquam diſcipulus eſt doctior præceptore. Talis illa, de qua Niderius, *in Formicario, cap. de maleficiis et eorum deceptionibus*; *Colonia*, inquit, *citabatur virgo quadam, qua mira in conſpectu nobilium feciſſet, qua arte magicâ videbantur fieri. mappam enim quandam dicebatur laceraſſe, & ſubitò in oculis omnium redintegraſſe: vitrum quoddam ad parietem à ſe iactatum & confractum, in momento reparaſſe & ſimilia. Manus inquiſitorũ euaſit excommunicata.* Bodinus notat, eos ſolere decem magicis præſtigiis vnum ſubtilitatis ſeu agilitatis artificioſæ actũ miſcere; vt perſuadeant, quæcunq; ab ipſis geruntur, citra præſtigiũ, ſolâ dexteritate & arte fieri. procurant, vt quicquid ſortilegii admiſcẽt, id ſubtilitatis & agilitatis eſſe videatur. Amat ſatan homines ad riſum prouocare, vt læti ac hilares imbibant impietatem. ſic præſtigiatores iſti agyſtæ, ioculari, miriones, circulatores, ipſos iudices ſæpe ad ineptam quandã lætitiam & admirationem pertractos faſcinant, vt cuncta ipſis iocatoria tãtum, nec punienda videantur. frequens taliũ ſemper vbiq; prouentus fuit, & ſeges etiã hodie in aulis quorundã Principũ, allio & cicutâ nocẽtior. In Francia Triſcalinus corã Carolo IX. alias laudato Rege; ex cuiuſdam nobilis, ab eo remoti, torque, annellos ad ſe ſigillatim cunctis ſpectãtibus pelliciebat, eoſq; manu recipiebat aduolantes, vt videbatur: nihilominùs mox torquis integer, & illæſus repertus fuit. Hic conuictus multorum, quæ nec arte, nec actu humano, nec naturâ fieri poterant; faſſus eſt ope diaboli cuncta ſe perfeciſſe; quod antè obſtinatus negauerat. Ioannes Trithemius, ex antiquioribus refert, anno 876. tempore Ludouici Imp. Sedechiam quendam religione Iudæum, profeſſione medicum, ſtupenda quædam corã Principibus viris feciſſe. videbatur hominibus deuorare hoplomachum equitem; currũ quoq; onuſtum fœno cum equis & aurigâ: amputare capita, manus & pedes; quæ pelui coram impoſita ſanguine ſtillantia cunctis ſpectanda præbebat, & ea ſtatim hominibus illæſis ſuo quoque loco reſtituebat venationes, decurſiones, & haſtiludia, & quæ homines in terris agitant ea in aëre audiri faciebat: mediâ brumâ hortum amœniſſimum, in Cæſaris palatio, arboribus, herbis, floribus, cantillatione auicularum, ſubitò natis & auditis, producebat: Si quis pedem attraheret alterius, pes ſubſequebatur, & homo innoxius perſiſtebat. In Siciliâ Eunum proponunt, ſed eius facinus illud quo inter verba flammam ore videbatur vomere, artificio quoq; non præſtigiis planè tribuendum. nam in ore additam nucẽ ſulphure & igne plenã habebat, qua leniter exſpiratione motâ, fũdebat flam̃am, vt ſcribit Thomas Fazellus *decad. 2. rerũ Siculorum li. 5. c. 2.* idẽ *c. 1. li. 3. deca. 1.* mira refert de quodã Diodoro, quem vulgus Liodorũ vocat: hunc magica arte imbutũ, miranda præſtigiorũ machi-

Bodin. in dæmonan.

natione

natione Catanæ floruiſſe. *Is namque potenti carminum ſuorum vi homines in bruta animantia conuertere, omniumque fermè rerum formas in nouas metamorphoſes transfundere; longiſſimiſque à ſe ſpatiis diſſitos, repentè ad ſe trahere poſſe videbatur. Catanenſes præterea adeò crebris laceſſebat iniuriis, & contumelia dehoneſtabat, vt vaniſſimæ credulitatis laqueis circumuenti, ad cultus ei pendendi ſtudium concitarentur. Qui cùm capitis reus cruci tradendus eſſet, elicitorum carminum præſentiſſimâ arte è Catanâ Byzantium, cuius imperium eo tempore Sicilia agnoſcebat, & rurſus è Byzantio Catanam è lictorum manibus dilapſus, paruo temporum interſtitio, per aerem deuehi ſe iuſſit. Quibus veneficiis adeo populo factus eſt admirabilis, vt in ipſo quandam numinis potentiam eſſe rati, errore ſacrilego cultum ſacris debitum ei exhiberent. Sed tandem à Leone Catanenſi Epiſcopo, diuina virtute ex improuiſo captus, frequenti in media vrbe populo, in fornacē igneam iniectus, ignis incendio conſumptus eſt.*] Sic diuina iuſtitia præualuit, & qui ſe iudicibus fortè minùs iuſto zelo motis eripuerat, è ſancti viri manibus elabi non potuit. His ſimilia præſtigia narrabo ſequ. libr. 6. in princ. & quædam Cratiſtheni cuidam tribuit Cteſperus ex Athenæo, & aliis quibuſdam ex Antonii Gueuaræ Epiſcopi Modonedenſis *lib. 3. horologij principum cap. 43. & 44.* & meritò ſubdit, quod iam monui, iſtos ioculatores quantumuis artificioſis operam dæmonum adhibere; ideò legibus latis Frāciæ Reges S. Ludouicus, Philippus Auguſtus, & Henricus 3. regno exulare tales ſanciuerunt. *Creſpet. de odio Satanæ diſcur. 12. lib. 1.* Noſtris tēporibus Cæſarium Malteſium Pariſiis captum fuiſſe, ſed aſtu carceribus elapſum ferebant; idque ei Baxius inquiſitor inter cetera in iudicio obiiciebat; ſed cùm vrgeretur & damnationem metueret; à gubernatore, qui tum erat, iudicibus Eccleſiaſticis ſuperſedere iuſſis, ereptus, in aulam irrepſit; & ibi multa de nouo cœpit edere. chartas luſorias in alterius eas tenentis manu, ipſe diſtans, ſic mutabat, vt bis terque alia in eis figura appareret: in altera menſæ parte poſita vaſa ad ſe alliciebat moto vitri tantum fruſtulo: cogitationes nonnunquam diuinabat alienas, vt cum ſparſa ſaccari granorum minutorum in menſam magnâ multitudine, quod quis ſibi granum mente delegiſſet indicabat; etiam ſi quis, in deligendâ re propoſitâ, dubitaſſet, addebat hæſitationem, & reſolutionem: iactabat quod alter eſſet electurus, id ſe diu ante prænouiſſe; & alia multa: propter quæ tertiò in ius ab Illuſtriſſimo Archiepiſcopo Mechlinienſi, D. Houio anno 1600. vocatus; cum ſiſtere ſe pollicitus eſſet, aufugit ad aſylum omnium Antichriſti præcurſorum. Princeps ille; qui præſtigiatorem iudicio, auctoritate, non iure eripuerat; vix biennium ſuperuixit, & florente ætate interiit; nec quicquam illi, poſtquam malæ cauſæ defenſionem ſuſceperat, poſtea feliciter in gubernatione ceſſit. Non impunitos vnquam Deus Principes ſinit, hoſtium ſuorum defenſores; quia nominatim vetuit, ne præſtigiatricem quis viuere patiatur, *Exod 22. v. 18.* hoc eſt, vt Philo interpretatur, noluit differri ſupplicium, ſed ipſo quo conuicta foret die, interfici mandauit.

QVÆSTIO I.

An vis characterum, annulorum, ſigillorum, aut imaginum ſit, qualem Magi contendunt?

A CVm Magis ſentiunt Ptolomæus, Aphrodiſæus, Porphyrius & alii Platonici, & ſtultiſſimi Artephius ac Thebith; ex recentioribus Pomponatius, Ficinus, Dulcis, & Anton. Mizaldus in Centur. Memorabil. ſed ſuperſtitioſè.

Verè & prudenter negarunt Hippocrates, Galenus & quos citabimus inter. q. 3. omnes. Sanè rem acu tetigit Tatianus Aſſyrius; cenſens, ſi quid his efficiatur, id ex conſtituto fieri, dumtaxat quia dæmones hæc ſibi ſigna conſtituerunt, & quaſdam quaſi teſſeras militares, aut pacta conuenta; vt homines

 ſolent

ſolent verborum certas formulas. Moſes Maymon pronuntiat [a], mendaces & ſtultos eſſe, qui ſoli figuræ, ſoli ſcripturæ, ſolis denique lineamentis, aut vocibus aëre fracto natis, tantam mirabilium poteſtatem adſcribunt, conſentiunt Medici, Theologi, & Iuriſperiti noſtri [b].

[a] Ductor. dubitant. c. 72.

[b] D. Thom. 2. 2. q. 96. a. 2. & 4. contra gent. c. 104. & 105. & ibi Ferrar. Silu. verb ſuperſt. q. 10. Ciruelus de ſuperſtit pag. 3. Martinus de Arles libr. de ſuperſtitionib. Condronchus lib. 3. de morb. venefic. c. 2. Bokelius libr. de philtris c. 1. Vairus, Anan. & alii.

Notandum ex Conrado VVimpinâ, [c] Magos triplex genus imaginum ſeu B figurarum habere. Quibuſdam adhibendas docent ſuffumigationes & incantationes, & per quinquaginta quatuor angelorum nomina exorciſationes, & alia, quæ perfida ſunt & manifeſtam continent idololatriam. primò quia hæc nomina non niſi à dæmonibus potuerunt accepiſſe (quod Cardanus fatetur [d].) Secundò, quia dicere quòd tales fumigationes honorent Deum, aut Deo placeant, eſt error in fide: dicere autem quod talibus vti, non ſit dæmones ſacrificio honorare, & ideò damnabiliter ἰδολολατρεύειν, etiam eſt error. Vtrumque definiuit Facultas Theologica Lutetiana. *Artic. 10. & 11.*

[c] libr. de ſuperſtit. c. pen. & vlt.

[d] lib. 16. de varietat.

Alterum genus imaginum, characteribus & ſculpturis innititur, barbaris & peregrinis; in quibus ſunt nouem caldariæ, & nomina quatuor principum huius mundi cardinum, & ter ſeptem nomina ex Mahumeticis deliriis Arabum decerpta: quas illi figuras auctoribus tribuunt Germoni Babylonico, Hermeti Ægyptio, & Thori Græco: tales etiam numerant quatuor Salomonis annulos. talia cuncta pater annumeranda primo generi ſuperſtitioſorum & execrabilium; nec vim vllam habere poſſe, niſi à dæmone, quo Doctore & Dedicatore miſeri ea acceperunt: quæ per ſe vana & inana eſſe, deliciis & laminis agens, docuit D. Hieron [e]. Fatentur etiam ipſimet Albertus Magnus, & Rogerius Baconus. Eſt etiam in fide error, quod vnus dæmon ſit Rex Orientis, alius Occidentis, & præſertim ſuo merito [f].

[e] in vita S. Hilarionis, circa med.

[f] Artic. Pariſ. 25.

Tertiam ſpeciem genuit axioma quoddam Ptolomæi, *vultus inferiores cælo ſubiectos vultibus cæleſtibus*; & hinc intulere ſcorpios omnes terreſtres regi à ſcorpio cœleſti, piſciculos omnes fluuiatiles à cœleſtibus piſcibus. hoc nugamentum defendunt cum Ptolomæo permulti [g]. Sed ſuperius iam ex parte hoc confutatum fuit. [h] nunc addo, ſi tam potens illa correſpondentia imaginariæ figuræ ſuperioris in hanc veram figuram inferiorem; cur adiungunt ritus quoſdam ſuperſtitioſos? v. g. vt ſi talem expetas effectum, in tergo figuræ eum debas inſcribere; ſi contrarium, in fronte, idq́ faciendum aliquando manu dextrâ, aliquando læuâ: ſigillum modò fodiendum capite deorſum, modò capite ſurſum, & cetera de hoc genere. Vnde nihil vereor concludere, cum Gerſone, & VVimpinâ, hanc etiam vltimam ſpeciem ſuperſtitioſam & damnatam eſſe. Fundantur enim hæc omnia in aphoriſmo Magico libri impij, qui inſcribitur Artabel ארבעתאל in Septenâ 2. vbi traditur, quod quãdo Deus nomina rebus vel perſonis impoſuit, ſimul cum nominibus vires & officia quædam illis diſtribuit; & ita characteres ac nomina conſtellata (. h. *Imagines ſub certa conſtellatione formatæ & nominatæ*) habent vim non ratione figuræ vel pronunciatione, ſed ratione virtutis ſeu officii illius, quod Deus ad tale nomen vel characterẽ ordinauit.] Hoc totum eſt mendacium confictum ad ſtabiliendam hanc ſuperſtitionem. Nomina quidem Deus in ſcripturis impoſuit ſanctis quibuſdam, myſterii ſignificandi cauſſa, & officio eorum, quo iſti functuri, conuenientia: ſed ipſi nomini Deus vim effectiuam nullam indidit. Animantibus verò cunctis Adam nomina indidit, non Deus.

[g] Trallian. Albertus, Bacconus, Miſaldus.

[h] ſup c. 3. q 1.

Par ratio eſt de annulis & ſigillis Magicis, quantumuis præferant ſpecioſiſſima nomina Raphaëlis Machabæorum, Salomonis, Elizæi, Zachariæ, Cõſtantini, & quorundam ſanctorum; quibus nominibus etiã interuenit blaſphemia, dum hoſce ſanctos fingunt nefariè Magicis initiatos. item quia ſignum crucis, quo in ſigno vicit ille Magnus Imp. annumerant ſigillis ſuis dæmoniacis. C

Deniquè

D Denique certò tenendum quando effectus aliquis ſequitur vſum characterum, annulorum, ſigillorum vel imaginum; quod fieri interdum contendunt[1]: id totũ à dæmone fieri, qui conſtitutarum à ſe nugarum credulitatẽ conatur, vel de nouo mẽtibus inſerere, vel inſertã profundiùs & ſtabiliùs infigere.

Portò vt nugacitas Hermetis & ſimilium deprehendatur, vel ab indoctis, decerpam nonnulla, ex Italico lib. Ludouici Dulcis; qui nõ vtili exemplo fictitij Salomonis & Hermetis ſigilla in lucẽ edidit. deceret potiùs in Eccleſiã Catholicã talia obrui ſilentij cinere, quàm typis tã ſplendidè euulgari. Aiunt ergo nugones; Qui gemmã poſſideat, cui inſculptus aries, leo, vel ſagittarius; cunctis eum gratum & gratioſum fore; cui virgo, taurus, capricornus, hunc religionis amplectẽdæ auidum effici; cui gemini, libræ, aquarius, hos amicos fidos, legum tenaces, & concordiæ ſtudioſos fore; contrà cui cancer, ſcorpius, piſces, iis inſerendum amorem, iniquitatis, leuitatis, mendacij: cui Saturni character, is gliſcens robore; cui Iouis, amabilis, fortunatus, ad ſummos honores prouehẽdus; cui Martis, inuictus; cui Solis, opulentus; cui Veneris, immerſabilis, & omnium compos votorũ; idem, cùi Lunę. Quid multa? nulla eſt imago ſtellæ, cui non peculiaris efficacitas inhęreat. Mitto ſtellas, draconis figura, lętũ facit, & diuitem; aſtrolabij, fatidicum; idem (ride) aſini, ſi chryſolitho inſculpta; ranę inimicos ad pacem, amicos ad odiũ impellit; cameli, dæmones cogit, &c. *hæc ille lib. 3. de gemmis à c. 6. vſq. ad c. vlt.* Si nugabatur, certè craſsè ridet Prelatũ illum, vnũ ex Eccleſiæ cardinibus, cui opus inſcribit: ſi ſeriò, non habeo quî excuſem, cũ ea quæ ſolius Dei ſunt; infundere, prophetiã, & religionis ac fidei amorem, tenacitatẽq; & ſimilia, tribuit aſinorum & ſiderum figuris: Nonne hoc eſt ſuadere, vt relictis bonis artibus, & ſtudiis Ethicis, demergat ſe humana curioſitas in barathrũ ſuperſtitionum, & facere, vt cuiq; ſit Deus annulus ſculptus quem dextra gerit?

Sed alia ex parte negotium faceſſunt Pomponat. & Caietanus. Ille, cùm obiicimus, pentagonos, circulos, & alia huiuſmodi ſigna aut characteres, dumtaxat eſſe, qualitates quaſdam quantitatis: ipſam verò quantitatem, non eſſe principium operatiuum: *Reſpondet*, non eſſe figuram principiũ operationis, ſed tamen ad operationem plurimum conferre. ſic enim deformem materiæ figuram, hominis animo triſtitiam, ſpecioſam verò eidem gaudium adferre. quod ſine ratione ab eo dicitur, quia Magici characteres, nihil neq; pulchritudinis, neque deformitatis notatu dignæ, aut idoneæ ad has paſſiones gignendas, habent. Quod cùm ipſemet videret Pomponat. tandem confugit ad credulitatem iis vtentium. Verùm credulitatis non maior vis eſt, quàm imaginationis; de qua vide dicta præcedenti capite.

Caietan. vt erat acuto ingenio & peracri, vltrò etiam communem ſententiam nonnullis laceſſit.[k]

Primò ſic ratiocinatur. figura, licet non ſit ipſum principium operationis, eſt tamen conprincipium. ergo, vt eſt figura, habet peculiarem effectum. Antecedens probat, tum quia in artificum inſtrumentis efficit figura; vt illa ſic, vel ſic operentur: tum quia ferrum latum ſuper aquas fertur, quod ſi in formam aliam contrahas, demergetur. *Reſpondeo* figuram eſſe conprincipium in motu locali, & operationibus quæ per hunc motum fiunt; vt ſunt variæ diuiſiones continui per dolabram, per malleum, per aſciam, per ſerram: non verò in operationibus, quæ fiunt per alterationem: neq; id probant eius cõfirmationes: quarum etiam vltima fortaſſis falſa eſt. vix enim ferrum in tantam latitudinem queat extenuari, vt poroſum fiat, & aquis immerſabile. Sed eſto fiat, erit non ratione figuræ, ſed ratione quantitatis, quæ re non differt ab ipſa ſubſtantia, ſecundum multos. quæro enim, quã figurã velit eſſe ferrum, circularẽ, quadrã, an pentagonã? ſi dicat, hac vel illã: inferam idem fore ſi aliã ſit formata lamina; æquè tenui

[1] Plato 2. de Repub. Tralhanus lib. 10. c. 1. Philoſtra. lib. 3. vitę Apollonii. Ioſephus libr. 8. antiq. c. 2.

[k] 2. 2. q. 96. a. 2.

& latâ figurâ: quod indicium eſt nihil operari figuram. ſi dicat qualibet in figurâ ſufficere illam extenſionem & diductionem ferri; certè fateatur neceſſe eſt, à figurâ hoc non pendere. non minùs enim differunt extenſio quantitatis, & figura quantitati extenſæ impreſſa, quã albedo à ſuperficie parietis dealbati.

Secundò adfert fundamentum illud tertiæ ſpeciei imaginum. quod iam exploſum eſt.

Tertiò prætendit auctoritatem D. Thom. quaſi ſanctus doctor. *d. cap. 104.* conceſſerit, imagines haſce virtutem aliquam de cœlo habere, quatenus ſunt imagines, & rem conſtituunt in ſpecie artificiali. *Reſpondeo* D. Thomam cum eo capite has ſuperſtitiones impugnet, hoc tantum ex perſonâ aduerſariorum dixiſſe, quaſi dicat; licet tibi de imaginibus id concederem, de characteribus tamen hoc falſum foret.

Quartò ſubdit, videri durum & difficile eos omnes damnare, qui talibus vtuntur imaginibus. *Reſpondeo* ſtultorum eſſe numerum infinitum; ideò ſufficere quod re verâ res ſit mala & ſuperſtitioſa. Hactenus ſufficiant dicta: plura ſuppeditant, qui ex profeſſo de hac re [1].

[1] Langius d. epiſt. 34. Medina d. cap. 7. fol. 72. Ananias d. libr. 4. Cardanus li. 16. de variet. & lib. 18. de ſubtilita. Ciruelus ſup & Bapt. Segnius lib. de vero ſtudio Chriſtiano c. 7.

QVÆSTIO II.

An numeris arithmeticis aut muſicis magica vis vlla inſit?

PArtes Orthodoxi paſſim de numerorum connexione multa philoſophantur: iidem tamen dumtaxat, in hac proportione & connexione numerali, diuina quædam myſteria contemplabantur; nec vllam vim naturalem, vel Magicam, numeris ipſis, quâ tales, tribuebant. Pythagoræi verò & Platonici, putidè ſuperſtitioſi hac in re fuerunt. Sit

Concluſio. *Numerus, quâ numerus eſt, nullam neque naturalem, neque ſupernaturalem vim operandi continet.*] Hanc probat optimè Leonard. Vairus lib. 2. de faſcino cap. 11. & Catholici ceteri, ad vnum, concedunt; præſertim, quotquot numerum, nihil reale eſſe à rebus numeratis diſtinctum contendunt. quid enim operetur, quod ipſum ſolummodò imaginarium eſt? ſed & ab illis concedenda concluſio, qui volunt eſſe aliquid reale rebus numeratis ſuperadditũ. Fatentur enim, numerum eſſe quantitatem: quantitas verò per ſe non eſt operatiua, niſi fortè motûs localis, de quo nunc non agitur. Denique quæcumque de figurâ diximus, eadem in numeris locum obtinent. Numerus enim, eſt quantitas diſcreta; cuius, quàm continuæ, non poteſt eſſe maior efficacitas.

Cur igitur (dicat aliquis) annus climactericus homini ſolet eſſe lethalis, & B
octimeſtris partus minimè vitalis; ſi non aliquid momenti numerus habet? Quoad partum octimeſtrem, id contingit: quia ſemen humanum multiplex eſt. quoddam perficit fœtum ſeptimo menſe, & tunc fœtus poſt ſextum menſem conatur exire: quod ſi non reperit magnam reſiſtentiam, tunc validus exit & robuſtus; ſi verò reperit, continuã illã menſis pugnâ debilitatur, & octauo menſe debilis atque inualidus prodit in lucem. Aliud ſemen perficit fœtum nono tantum menſe, & tunc fœtus ante hunc menſem non conatur exire, ſoletque adeò robuſtus eſſe, vt impedimenta cuncta contraria, vel ei non reſiſtant, vel per reſiſtentiam, quando mater vterum fert diutiùs, non admodum debilitetur. Vide Hippocratem *lib. de Octrimeſtri partu*, quem tutiùs hac in re ſequeris, quàm Academicos ad numerorum vim ſuperſtitioſè confugientes; quorum dicta inuenies in opere erudito Fabii Paullini *lib. 6. Hebdomad. c. 4.* Annorum climactericorum ratio, vt & Criticorum dierum, potiſſimum pendet ab humorum & complexionis, quæ in hominibus ſunt, ratione ac periodo quadam naturali.

Ex di-

Ex dictis ſequitur, ſi quos Pentaphylli herba effectus habeat; non ipſi quinario, ſed ſubſtantiæ foliorum, tribuẽdos. Superſtitioſum autem eſſe, quod vnum eius folium ephimeram, tria tertianam, quatuor quartanam ſanent; item quod heliotropii grana tria tertianæ, quatuor quartanæ proſint; item alia, huiuſmodi in medicinis per ligamenta ſeruari malo exemplo ſolitis. tale quoque fuerit arbitrari pilulas ſeu catapotia impari numero plus prodeſſe quàm pari, licet æquali præbeantur quantitate. Muſici numeri vi magna pollent, non vt numeri; ſed vt tonorum varietate, & ſoni modulamine ſuauiter animum afficientes: qua de re mox plura. Sequitur etiam ex dictis vanos eſſe ac ſuperſtitioſos, qui vim aliquam ineſſe volunt certis pſalmis: eo quòd certo numero ſint collocati; & eos credunt efficaces, vt proſperè cœpta legenti ſuccedant, vel vt grauibus periculis liberentur, vt Pſal. 1. *Beatus vir:* quia vnitas eſt quid perfectũ, quaſi verò ſeptenariis & ſenariis, & quinariis, & ternariis ſua quoq; nõ ſit perfectio. Dicũt etiam Pſal. 10. *In Domino confido*, felicem eſſe, quia denarius numerus eſt bonus: & quia centenarius ex decies decẽ conflatur, ideò adhuc feliciorem eſſe centeſimum Pſalmum, *Miſericordiam & iudicium*. Refelluntur, quia denarius aut centenarius, quatenus numeri ſunt, bonitatem realẽ nullam habent. Nã nec phyſicam, nec ethicã bonitatem habẽt; ſed artificioſam tantũ ab imaginatione numerantis procedentẽ; quæ non obtinet vllã in corpora, ſeu res quæ numerãtur, efficacitatẽ. Deinde in Hebræo fonte alius eſt ordo Pſalmorũ, quàm in verſione Latina, ergo qui pſalmus felix eſt ſecundũ verſionem Latinã, infelix erit ſecundum fontẽ Hebræum; quod eſt dictu abſurdiſſimũ: vel, dicenti Hebraicè vnus erit felix, & dicenti Latinè alius; quod æquè ridiculum. Meritò igitur hos numerarios pſalmiſticos damnat Ciruelus Darocenſis *p. 3. de ſuperſtitionib. c. 6. in fine.*

Ceterùm fraus & dolus Magorum numerariorum ex eo quoque deprehenditur, quòd Archimagus ex Proclo tradidit; non agere ipſos de numero ſenſili & materiali, ſed de formali (vt vocant) & rationali. Etenim ratio formalis numeri nihil eſt aliud quàm illud ipſum; quo plura indiuidua, plura ſunt & ab vnitate recedunt; quod ſiue ſit pura negatio, ſiue quid poſitiuum, certè nihil ad operandum efficax indiuiduis adiungit. Nimirum nebulones, ſub hac voce formalis numeri, aliquid occulũt, quod ad ipſam dæmonis ex pacto operationem pertineat. Confirmatur hæc coniectura vehementer, quia priſci hæretici; qui numeris multum tribuerunt, de Magia iidem conuicti non ſemel fuerunt. De Baſilidianis id Irenæus prodit [b] poſt quem ceteri [c]. idem de Marco conſtat vetuſtiſſimo illo hæretico, [d] & de Gnoſticis omnibus [e].

Cautè igitur legenda, quæ; de efficacia imparis numeri, maiore, quàm paris; congerit, nec ſatis digerit, Petrus Gregorius in Syntaxi artis mirabilis [f]: qui, quod eam ſententiam tribuit orthodoxis patribus D. Hieronymo, & Cypriano, magnam illis iniuriam facit. cumque loca eorum nulla citet, meritò vanitatis ea in re argu[illegible]r; dum, quod patres de imparis numeri myſteriis, (quod vnitas, & trinitas in ſacroſancta cernantur Trinitate) & præſtantia diſſerunt; hoc ille, ad neſcio quam vim phyſicam, cum Agrippa Mago & hæretico, quem patribus teſtem adiungit, ne quid dicam grauiùs, inconſideratè retulit. Vide D. Hieron. apolog. pro libris contra Iouinianum ſub finem, & deprehendes meritò hæc à me dici, & ab Hieronymo, Origenem, Tertullianum, Cyprianumque citari, quibus hoc Petrus Gregor. impegit. videndum etiam ne quid vanæ ſuperſtitionis haurias ex libro Fabii Paulini. *De numero Septenario:* nam quæ ille, non tam ex ſua, quàm Platonicorum ſententia, plurima retulit, ea Catholicæ Theologiæ parum ſunt conſentanea, vt quod illi muſicis numeris Magicam vim ſatis apertè tribuerunt. Nam quæ de vi muſices commenti poëtæ, illa Platonici in Numerorum, qua numeri, virtutem tranſtulerunt. De vi muſices

[b] lib. 1. cap. 23.
[c] Tertul. de præſcript. cap. 46. Epiphan. hæreſ. 24. & alii.
[d] Irenæus lib. 1. c. 12.
[e] Irenæus lib. 1. c. 27.
[f] lib. 15. c. 10.

Scripſerant de Orphei muſicâ,illam dæmonibus,animantibus brutis,ſaxis, arboribus imperaſſe. Sic enim Ouidius, de arboribus; D

——— qua poſtquam parte reſedit
Dis genitus vates, & fila ſonantia mouit;
Vmbra loco venit: non Chaonis abfuit arbor.
Non nemus Eliadum, non frondibus eſculus altis
Nec tilia molles, nec fagus & innuba laurus.
Vos quoque flexibiles hedera veniſtis, & vnà
Pampinea vites, & amicta vitibus vlmi, &c.

Metamorph. lib. 10. & Seneca Herc. Fur. addit de dæmonibus, feris, & ſaxis, & fluuiis.

Quæ ſiluas, & aquas, ſaxaque traxerat
Ars, quæ præbuerat fluminibus moras:
Ad cuius ſonitum conſtiterant feræ;
Mulcet non ſolitis vocibus inferos.

Ventos addit Horatius.

Vnde vocalem temerè inſecutæ
Orphea ſiluæ;
Arte maternâ rapidos morantem
Fluminum lapſus, celereſque ventos.

de manibus, & dæmonibus idem tradidere Virgilius 4. Georg. & 6. Æneid. Ouid. Seneca, Horatius, Propertius, & hæc breuiter complexus Manilius, adfinxit de ſideribus:

At lyra diductis per cœlum cornibus inter
Sidera conſpicitur, qua quondam ceperat Orpheus
Omne quod attigerat cantu; Maneſque per ipſos
Fecit iter domuitque infernas carmine leges.
Huic ſimilis honos, ſimiliſque potentia cauſæ:
Tunc ſiluas, & ſaxa trahens, nunc ſidera ducit,
Et rapit immenſum mundi reuolubilis orbem.

Ecce vt vim muſici numeri porrigant in aquam, aërem, terram, cœlum, ſidera, & inferos. Sed & illud inuenio apud Plinium, de cantu; *Figlinarum opera multi rumpi credunt tali modo*; & de ſerpentibus *contrahi Muſarum cantu, etiam in nocturna quiete.* lib. 28. c. 22. Cuius rei, quamuis noſter amicus, de re litterariâ, vt qui optimè, meritus, credat rationem non quęrendam, ſed eſſe anilem quandam veterum opinionem; tamen, quia de ſerpentum incantatione nonnulla in S. S. mentio eſt, *vt oſtendam lib. ſeq.* videtur ratio diligenter inueſtiganda.

Inprimis arbitror, diſtinguendum inter modos muſicos, & ſuſurros magicos, ſeu mala carmina: his nullam vim ineſſe naturalem, ſed dæmonem ex pacto ſerpentes ſopotare, vrnas diffringere, & quæ talia facere: illis vim phyſicam ineſſe. Vt verò intelligamus, quę & quanta inſit, rurſus diſtinguendum inter ea, quæ ſenſu prædita, & quæ ſenſus expertia. nam nihil dubito animalia ſenſu auditus prædita, muſicis modis capi poſſe, & eatenus admiſerim quæ de miris muſices effectibus adferunt prædicti poëtæ, &, vt ipſe ait, *ſenilem recitans fabulam* Martianus Capella *lib. de Muſica.* Nam quod Fabius Paullinus ea vult vlteriùs obtinere, non credo: Sed in iis, quæ ad animantia aurita pertinent, veriſimilia fateor; vt & in Euſebii verbis *de laudibus Conſtantini*; quæ verò ad inſenſibilia, reiicula & ridicula puto, vt de ſaxis & ſiluis; &c. Et ideò argumento Plutarchi *in Sympoſ.* & Solini *c. 7. Polihiſt.* quo ab Arionis delphine, ad Megarenſes vel Thebanos muros argumentantur, non aſſentior. capi carmine fera potuit, ſaxa non potuere. Nihilominus cenſet vir ille doctus, diſputandi ſaltem (vt ait) gratia oſten- E

oſtendi poſſe, hanc attractionem ſiluarum & ſaxorum veram fuiſſe: Sed poſtea *fol. 184.* proteſtatur, ſe, quæ ad probandum affert omnia ex Platonicorum ſolummodò mente aſſerere; nec aſſentiri, niſi quatenùs cum ſacroſanctæ Eccleſiæ ſanctionibus conſentiunt. Prudenter hoc & cautè, ſibi: melius etiam aliis cauiſſet, ſi poſtquam poëtarum illa & Platonicorum deliria, tam diligenter & calidè aliquot capitibus propoſuerat; cēſuram ſingulis ſeu antidotū ex Catholicæ Theologiæ apotheca appoſuiſſet, ne phaleratis illis dictis minùs eruditi decipiantur. Nōn fecit: quare nonnullum precium operæ futurum, ſi coner præſtare, quod ab inſtituto noſtro minimè alienum arbitror: ſtrictim tamen & indicando, quid in eius argumentis lectori cauendum.

Primùm *c.5.* citat poëtas, & quos citaui ſcriptores Ethnicos; quibus quatenus credendū, non repero. Nec Nicolai Vicentini muſici verba pertinent ad fabuloſa illa de Amphione & Orpheo; ſed ad veros effectus, quos veteres memorarūt: nec Stenchus Eugubinus in Pſal. 67. initio aliud adfert, quā nudam fabulæ Threiciæ commemorationē. Hæc quo ad auctoritates ab eo citatas ſufficient.

Cap. 6. & 7. modos proponit omnino ſeptem, quibus hæc mira Orpheus facere potuerit; quos priuſquàm diſcutiamus, illud mihi ſpero neminē fore qui non concedat: non qui probat fieri potuiſſe, cum continuò id factum euincere. quid? qui ſe demonſtraturum id pollicitus, ne probabiliter quidem (aut fallor magnoperè) id fieri poſſe probauit, niſi vltimâ ratione, quæ ad muſices vim nihil omnino facit. Et principio fundamentum locat omnium modorum, quod eſt huiuſmodi. *mouetur cælum harmoniā, & potiſſimū ipſi planetæ.* quid ſi cum Ariſtotele id negem? nonne delebitur tota ædificii delineatio? agam benignius. eſto. quid tum? hæc Harmonia, ipſo Proclo & Platonicis aliis teſtantibus, nō eſt ſenſu corporeo perceptibilis, ſed animo tantū ac mente; cuius qui ſaxa & arbores expertes eſſe neget, caures ipſe ſit ꝑfecto & caudex. Deinde, ait, *inferiora omnia ſubiecta eſſe planetis, & à ſtellis vim accipere.* quod, quia nimis indefinitè, & vniuerſim dictum, certè negamus. probat experimento florum & herbarum; quæ ad lunæ incrementa & ſolis conuerſiones mutantur, mouentur, creſcunt, marceſcunt; animalium quoq; quæ ſiderum naturas ſequuntur; & lapidum, quorū eadem lex eſt, vt Heliotropij qui ſolem imitatur, Selenitis qui lunam, Helioſelini qui vtrumq; ſidus, magnetis qui cynoſuræ. Quæ tamē omnia dicimus ad occultas quaſdā qualitates, iis rebus inſitas, referenda. nam ſi non pendet hoc à peculiari naturâ lapidum, animalium, fruticum horum; ſi hoc totum oritur à ſubiectione illâ inferiorum corporum ad ſtellas; cur non ceteræ herbæ, animalia, lapides idem perpetiuntur? ſed pergit, & admirandos ſympathiæ & antipathiæ memorat effectus, & contendit eos inde naſci, quòd omnes res naturales à ſtellarū radiis illis dicatis, peculiari charactere virtutis earum participe inſigniantur; & ſuperiora corpora in hæc inferiora vires ſuas infundant: cogor repetere nonnulla ex *c.3.q.1.* & leuiter iterū delibare. fateor cœlorum orbes & aſtra nonnihil influere viriū in res inferiores; ſed non quiduis promiſcuè cuiuis, verùm pro naturâ ſubſtantiæ ſiue eſſentiæ cuiuſq; rei, aptè & diuerſimodè, & præterea pro diſpoſitione quoque qualitatum, & conditione ſingulorum indiuiduorum. Sic enim, non adamas, ſed magnes conuertitur; non ad Orientis viciniora ſigna, ſed ad Arcton. Si cynoſura influit in magnetem quia inferior; cur non in ferrum, plumbum, aut alios lapides? Deinde multò præſtantioris eſt efficaciæ, vim attrahendi tribuere alteri: quàm ipſum illud attrahere ad ſe. verbi gratia, efficaciore influxu indigeret cynoſura, ad dandum magneti vim ferrum alliciendi, quàm ad attrahendum ipſum magnetem. Nec ſequitur, magnes attrahit ferrum, & magnes attrahitur à cynoſurâ; ergo magnes vim ferrum attrahendi accepit influxu cynoſuræ. Quæ poteſt eſſe tanta vis efficaciæ

ſiderum

ſiderum, vt in res adeò differentes ſpecie ac genere; ventos, fluuios, montes, ſiluas, ſaxa, dæmones; muſicum ſonum faciant efficaciter hæc omnia imperio quodam operantem? quo pacto idem ſonus vnius citharæ tam diuerſa potuit attrahere? fruſtrà confugias ad ſympathias & antipathias: nam hæ non defluunt ex ſideribus, non depluuntur ab orbibus cœleſtibus, ſed ipſas rerum differentias & ſpecificas formas conſequuntur. At quæ de peculiari illo charactere aſtrorum Platonici iactirant; ea Theologi (hoc eſt philoſophi Chriſtiani) vt commentitia, & de ſuperſtitione vehementer ſuſpecta, iampridem exploſerunt. Nos ergo iubeamus illa valere, quia Catholici ſumus, quia ſuperſtitionem deteſtamur. Quæ addit, maioris momenti non ſunt. Nec enim *naturalis magia*, cùm *vult ſummis infima ineſſe, & in imis latere ſumma*; tam confuſum chaos voluit inducere, vt cunctis imis omnia ſumma, & cuncta ima ſummis omnibus velit ineſſe; ſed quædam quibuſdam: nempe iis, quorum formæ ſpecificæ idoneæ ſunt, ad ſummorum influxus recipiendos: quæ conditio inſenſilibus iſtis deeſt. Vnus eſt ac ſolus Deus; in quo vno cetera omnia excellenti quadam eminentique ſunt dignitate: ipſe ſolus eſt harmonia ſui, & vniuerſi: & hoc ſenſu ſolummodò verum eſt, *ἁρμονίαν συνέχειν τὸ πᾶν*, harmoniam vniuerſa continere: quia videlicet Deus omnia in numero, pondere, & menſurâ diſpoſuit. Quod vlteriùs Anton. Mizaldus retenderit *libr. de harmonia cœli & terræ*, factum ab eo, nec piè, & philoſophicè. Quod Macrobius aſſerit, *Muſica capi omne quod viuit:* id ſi de muſicâ ſoni corporei & veri loquimur; non niſi de illis creaturis verum eſt, quæ ſenſu auditus verè prædita ſunt: ſi de muſicâ capias metaphoricâ vel imaginariâ aut ſpeculatiuâ illâ, quæ in nudâ quadam proportione quantitatiuâ poſita eſt; nihil ad Dionyſiũ, quod aiunt. nam ſaxas & ſiluas talis muſica, non niſi imaginariè & metaphoricè duxerit. *Mũdi anima quadã, animari & viuere quæcunq; in mundo ſunt*, eſt merũ figmentum gentilium philoſophorum, in Theologorũ ſcholis iampridèm damnatũ: cùm nulla ſit mundi anima ſegregata à formis ſubſtantialibus rerũ ſingularum. Si ſaxa viua ſunt, vt voluere poſt Thaleẽ & Timæũ Philoponus *lib. 1. de anima* & alii, & multis Paulinus *c.6.* nititur probare; viuunt animâ propriâ, non communi; & propriâ, quali viuæ ſunt arbores, vegetante dumtaxat, non ſenſitiuâ. nec aliud vel Hippocratis *libr. de natura pueri* vel Plotini *4. Ennead. 4.* argumentis probatur. Quale verò illud, & an Eccleſiæ tolerandum? *ſtellas viſu & ratione præditas*, quod dicitur *fol. 198.* cuius dogmatis falſitas erronea doctiſſimè ab Eſpencæo *libr. de animatione cœlorum* antè multos annos fuit demonſtrata. *At lapides varij variè à ſtellarum radiis mouentur*; vt *ſelenites*, qui non ſolùm figura & coloribus lunam imitatur, ſed etiam motu, illam enim vſq; ſubſequitur, vel potiùs cum illa circumfertur; vt *magnes*, qui vim quoque morum aliis tradendi, & in alios transferendi accepit; vt *pantaura*, lapis ab Apollonio inuentus, qui ceteros ipſe lapides trahit; vt *androdamas*, qui argentum, æs, & ferrum; vt *lapis* ille *Cyzici* fugitiuus, quem Argonantæ pro anchora vſi ibi reliquerant, & Cyzicæni è Pritanæo ſæpè profugum plumbo fixerunt: vt *automata* varia Boëtii & aliorum, quæ motum hunc accepere à radiis ſiderum, ſeſe in loca & corpora iſta inferiora penetrantium, & in ea agentium: ſicut etiam obiecta imago *in ſpeculare vitrum*, & *paries* in *vocem* teflectendam, & *ignis* in *ſulphur* atque eſcam. Hæc ille: quæ me à ſententia nequeunt dimouere. Nam ſine neceſſitate vlla hi radij conſtituuntur, quos aliàs refutauimus. *Automata* illa, cùm ſint artificioſa, ab artificio humano per certa quædam inſtrumenta mathematicis fulta proportionibus, tendiculis, rotulis &c. vim acceperunt, non à ſtellis; & ab intrinſeco, non extrinſecùs patiebantur, & mouebantur: vt cernere eſt in illo B. Franciſco, & aliis nonnullis, quæ ſereniſſimus Archidux Auſtriæ, dux Styriæ, Carinthiæ, &c. Ferdinandus Caroli F. Ferdinandi N. maioribus

ſuis re-

ſuis religionis zelo, & virtute, digniſſimus, poſſidet. *Ignis* agit in ſulphur & in eſcam, non in alia, quia alia carenr diſpoſitionibus ad ſubitam inflammationem requiſitis. *Specula* reddunt imagines ſolâ ſuperficiei politura diaphana, & ſplendida æqualitate, per congruam incruſtationem terminata. *Echo* ſola vocis repercuſſione reſultat: & hæc omnia promiſcuè obtinent, quouis plàneta, aut ſidere dominante. Quod & in *magnete* androdamante, pantaura, & aliis lapidibus deprehendas. Vnde patet non à cœleſti corpore, ſed à propria (quod cogor ſæpiùs repetere, quia aduerſarii eadem ſæpiùs inculcant) forma & ſpecie hanc vim hiſce gemmis inditam, cœlo nihil largiente præter communem ſuum & ordinarium influxum: atq; ita ſelenites propter occultam aliquam qualitatem, à ſpecificâ differentia eius manantem, admirandas illas murationes colorum & motus edir; eò quòd qualitas illa lunaribus qualitatibus amica quadam naturæ ſimilitudine, & (vt ſic loquar) amoris phyſici vinculo, colligetur. Nec mirum nos has qualitates explicare non poſſe; quia ipſi fontes earum, nempe differentiæ ſpecificæ, nos latenr. Ponendas tamen differentia ſpecifica conuincit. Nam diuerſa ſpecies diuetſas diſpoſitiones naturales requirit: & medicis experimento compettum eſt, quædam ſe totis, hoc eſt differentiæ ſpecificæ ſeu formæ tatione: quædam, non niſi vna aliqua qualitate ad certos effectus idonea reperiri: & quæ talia, illa quouis tempore vim illam apta nata ſunt exercere, nec opus eſt expectare dum iſtud vel illud aſtrum dominetur.

Vanitas commenti huius Platonici adhuc clariùs eluceſcit, ſi modum ipſum, quem ex teſutatis hiſce argumentis eliciunt, preſſiùs conſideres: hunc ita expreſſum habes *fol. centeſimo nonageſimo ſeptimo.* Quemadmodum ex certâ herbarum & vaporum commiſtione & compoſitione, per artem medicam aſtronomicamq; confectâ, conflatut communis quædam froma, velut harmonia, ſiderum muneribus & quaſi dote ornata; vt in *theriaca*, quæ mirificam habere vim exiſtimatur, aduerſus aduentantem ſenectutem atque venenum, tribus in ea pariter conſentientibus virtutibus; cœleſti ſcilicet, pet artificium oporrunæ admixtionis accerſitæ; altera item cœleſti, ſed partibus eius naturaliter inſita; tertia demum elementari. Sic ex tonis, primò quidem ad ſiderum normam delectis, deinde ad eorummet exemplar & conuenientiam inter ſe compoſitis, communis quaſi quædam harmoniæ forma colligitur, & in ea cœleſtis etiam vis ſuboritũr: cœleſti illa huic ſimiliter temperatæ reſpondenti harmoniæ; quæ virtus cœlirus deuocata, poſſit animos flectere, delenire, ad iram impellere cohiberéq;.] In quibus verbis congeriem quandam video falſarum ſuppoſitionum. I. Quod per aſtrologicas obſeruationes vult theriacam & cetera medicamenta componi & admiſceri, quæro quo tempore pharmacopæo ſit aſtrorum iſte ſitus conſiderandus? an herbarum legendarũ, an miſcendarum, an vtroq; ? ſi vtroq;, annus Platonicus ille magnus eſt expectandus, & interea virtus herbarum emarceſcet. Si legendarum; atqui quandò miſcebuntur, fors erit influxus contrarius: ſi miſcendarum; non vno die, ſed ſæpe multis hæc commiſtio fit, deinde quî fieri pôteſt, vt cum tanta ſit diuerſitas, imò & contratiæ quandoq; qualitates herbarum miſcendarum, vnus & idem cœli influxus vno tempore, idem tribuat ſingulis quod ſingula requirunt, & quod conueniat vniuerſis? Item communis illa fotma, eſt chymæra tantum Platonica, & quoddam ens rationis, nuſquam ſubſiſtens vel exiſtens: vt etiam prima illa vis cœleſtis dependens à certa dierum, & menſium, & annorum obſeruatione ſuperſtitioſa. Hanc denique vim, volunt commiſceri virtuti primæ cœlo deuocatæ (nonne videris, lector, tibi audire ritus magicos Numæ de Ioue Elicio, & ſimilibus?) ſed pergunt; ad deuocandum autem, eſſe

neceſſe cognitionem conuenientiæ tonorum cum regulis; ad hanc cognitionē, teſte Ficino, tres regulas aſtronomos proſcribere. Prima eſt indagare, quas in ſe vires habeat, & quos effectus ex ſe producat quælibet ſtella, ſidus, & aſpectus; & quæ horum quodque ferat, & quæ auferat; & in ſonis atque verborum ſignificationibus hæc cuncta inſerenda; reijcere oportere quæ auferant, & ea muſicum deteſtari, probare verò quæ ferant. Secunda eſt, conſiderare quæ ſtella cui loco, vel rei, vel homini maximè dominetur; & obſeruare qualibus paſſim ſonis atque cantibus illi homines vtantur, & ex quo genere harmoniæ quælibet ex natura res ſit conſtituta (id eſt qua proportione, & quomodo.) vt ipſe ſimiles quaſdam muſicus adhibeat, vna cum ſignificationibus, quæ ſideribus iiſdem ſtudet exponere.

Tertia eſt regula; animaduertere ſitus aſpectusque ſtellarum quotidianos, & ſub his explorare ad quales potiſſimùm ſermones, cantus, motus, ſaltus, mores, actus incitari homines, & res ſingulæ ad quos effectus ſoleant: vt ſimilia pro virili in cantibus adhibeat, & imitetur cœlo ſimili placituris, ſimilemque ſuſcepturis influxum.] Hactenus illi: quæ omnia nos, vt futilia & magiæ vetitæ quædam tegmina & inuolucra, reiecimus *capite 3. quæſt. 1. & capite 4. quæſt. 1.* &, quoad verba illa ſignificantia, reijciemus mox ſeq. quæſtione. Prima regula illis falſis fundamentis innititur, & obſeruationem exigit, cui adipiſcendæ nullius hominis vita, ſed nec cornicis ſæcula, ſufficiant; quæ etiam eſt in ſe incertiſſima. Secunda non eſt expers erroris & hæreſis, cenſentium aſtra hominibus dominari, de qua diſſeremus (Deo dante) *libro tertio diſputationum contra diuinationem aſtrologicam.* Tertia, quoad res ſenſus expertes, cantu aut voce mouendas, vt docui, ridicula, & indigna philoſophis eſt cenſenda.

Cùm ergo talia ſint Platonicorum fundamenta, non obſcurum eſt aliquid videntibus, quàm ſolidè & prudenter arenæ inædificentur ſeptem illi modi; quibus *capite 7.* aſſerit, Orpheum verè & reapſe ſaxa, & ſiluas, trahere cum animantibus ad citharæ modulos potuiſſe. Sed qui iſti modi?

Primus eſt id fieri potuiſſe vi ipſa muſices cœlorum, vt dixi, influxum eliciente, deducente attrahente.] Hic modus nititur duabus falſis hypotheſibus: ſcilicet, eſſe quandam communem mundi animam, harmonicis numeris compoſitam, res ſingulas peruadentem, quæ muſico concentu delectetur. item cœlum & ſidera eſſe animata anima rationis compote, & quæ ira concitetur, & voluptate ſonora demulceatur. Quæ cuncta à Theologis improbari, ipſemet Paullinus fatetur.

Secundus eſt, hac virtute præditum eſſe cantum, non ſoni tantum ratione, ſed ex occulta quoque vi verborum, qua cœleſtem illam vim detrahi de ſuperna ſede poſſe cenſent; & confirmant prodigii plenis verborum aliis effectibus quæ omnia prudenter Paullinus ex Theologorum præſcripto ad dæmonum fraudes referenda non diffitetur *fol. 204. & 206.*

Tertius eſt dependens ex illa aſtrologica obſeruatione; cui Ptolomæus, & Albumazar, & ſimiles plurimùm tribuere: hunc quoq; Paullinus *fol. 207.* Magicæ annumerat; addere debuit, illicitæ & dæmoniacæ, ne quis de naturali accipiat.

Quartus inde petitur, quòd proportiones numerorum vim habeant ſimilem figuris: figurarum verò certis lineis & punctis conformatarum admiranda ſit efficacia: & quia lyra Orphei, ad cœleſtis lyræ figuram

fuerit

fuerit conformata. Sed hanc rationem, & Platonicorum de figurarum virtute deliramentum, meritò Paullinus, cum Theologis, nugas & ſomnia eſſe credit, & addit Conciliis ac Pontificum decretis eſſe prohibitum huiuſmodi ſtudium. Ego refutaui d. q 1. c. 4.

Quintus modus, eſt petitus à vi quadam eximia naturæ ſ qua id ſoli Orpheo, vel cum paucis, erat conceſſum; per quandam ſympathiæ rationem illi cum rebus omnibus, per quaſdam indiuiduas conditiones ad hoc aptas, inditam: vt videmus rebus innumeris à natura quaſdam virtutes mirificas inſitas, quarum plurima exempla idem accumulat Paullinus *à fol. 210.* ſed miſcet vera falſis, comperta incompertis; iis quæ in S. S. legimus, quæ apud poëtas leguntur; & quæ diuino facta miraculo, iis quæ naturali vi perficiuntur. Quid enim cum natura commune robori Samſonis; aut quæ virtus illa naturalis comæ vel capillis inſita? nec vlla vi naturali Franciæ Reges ſtrumam ſanant contactu: nec aſina Balaam loquens, nec campana Vililla, nec piſciculi cœnobii Mauriciani, inter naturæ admiranda debuerunt numerari: nec veriſimile eſt Orpheo vim illam attractiuam lapidum ac ſiluarum à natura datam. Nam exemplorum, quæ phyſica ratione conſtant, & ab eo referuntur, omnia ſic vim exſerunt in vnius tantum ſpeciei materiam, vt in alterius nihil tale queant. Magnes ferrum attrahit, auri minorem molem. Tentiritas crocodili fugiunt, non aſpides aut hippopotami. lupini tergoris tympanum in agninæ pellis tympanum valet, non in vitulinæ. Gallicantum formidat leo, non vulpes, & ſic de ceteris dicendum. At Orpheum cenſent iſti vim habuiſſe deducendi cantu non tantum quercus, ſed omnes omninò ſpecies arboreas; nec arbores tantum, ſed & qualiacunque ſaxa & marmora, rupes ipſas & vaſtos montes, Oſſam, Rhodopen &c. animalia quoque, non docilia modò, vt ſunt elephas, ac delphin, & ceruus; ſed feras maximè efferas ac ſtolidas cuiuſque ſpeciei.

Sextus modus tradit admixtionem artificioſam & naturalem elementorum. Verùm hæc etſi mirifica quandoque perficiat, in quæſtione tamen, de qua nunc agimus, eſt ſuperflua. Nam hîc nulla naturalis elementorum admixtio interuenit; ſed nuda per ſonum citharæ aëris verberatio, quæ res inanimas non poteſt attrahere, nec ſenſus aurium experta demulcere. Naturalis elementorum in cantu admixtionis nihil reperio; ſed ſolam illam imaginoſam triplicis generis virium commixtionem, quam eſſe nullam oſtendi.

Septimus eſt vis attractiua quædam faſcinatrix ſeu magica: quam cùm Plotinus d. libro 4. fieri velit, vel ex occultis quibuſdam qualitatibus rerum, vel figuris, vel cantu, vel deſiderio ſeu imaginatione; ſecundum & tertium modum iam reiecimus: quartum quoque, qua tribuit imaginationi virtutem efficacem in longè ab imaginante diſtantia: ſed & primum refutaui, oſtendens nullam dari poſſe phyſicam qualitatem occultam, quæ in tàm diuerſæ ſpeciei, imò & generis res ſimul eodem modo queat operari, cùm id eam ſit neceſſe facere per modum cauſæ, non primæ ſeu vniuerſalis, ſed ſecundariæ & particularis. Nec enim vlla qualitas ineſt ſingularis vlli rei ſingulari, qua ſingularis eſt, quin ad diſpoſitiones indiuiduas pertineat, & ab ipſis dimanet; & proinde non niſi effectum particularem & ſibi proportionatum poteſt producere.

Reſtat ergò, *illa quæ de inanimatorum attractione feruntur, eſſe vel fabuloſa, vel dæmoniacæ operationis*, vt veriſſimè iudicauit Pauſanias libro 6. Nam Orpheum magum inſignem fuiſſe, memini me apud Suidam legere.

Addamus muſices effectum alium mirabilem. *Tarantulam* vocant, inſectum ab vrbe Tarento Apuliæ, vbi frequens; eius duo ſunt genera, quæ videntur Buſtamantius *in libro de animantibus ſacra ſcriptura* & alii, non ſatis diſcernere. *Vnum eſt* ex genere lacertarum, quod ſtellio vocari poteſt, *Salmanqueſam* vocant Hiſpani, de quo non loquimur modò: alterum eſt ex genere araneorum, ſeu phalangiorum, Hiſpaniæ (quod ſciam) ignotum, huic peculiare eſt, quod ex Mathiolo *in Dioſcoridem libro 2. capite 57.* referam. Vagatur æſtate in campis, & proſerpit ex terræ cauernulis, & icit meſſores, quorum crura ocreis non munita, icti alii perpetuò canunt, alii rident, alii plorant, alii ſaltant, alii clamitant, alii dormiunt, alii vigiliis afficiuntur, alii vomitionibus laborant, alii ſudant, alii tremebundi fiunt, alii pauoribus infeſtanrur, alii alia patiuntur incommoda fiuntque phreneticis, lympharicis, ac maniacis ſimiles. *Sed mirum* (addir Matthiolus) *certè, quàm facilè huiuſce veneni vis muſica mulceatur. Quandoquidem, vt equidem atteſtari poſſum, auditis lyricis inſtrumentis, vel tibiarum ſono, primo ſtatim occurſu à languoribus ceſſant, & in medium tripudiare & ſaltare incipiunt, tamque diu rem proſequuntur, ac ſi ſani eſſent, & nullo vnquam tenerentur dolore, quod ſi eueniat, vt tibicines tantillum conquieſcant, ac interponant, non multo poſt tempore in terram concidunt, & ad priſtinos redeunt languores: niſi tamdiu indeficiente ſonitu ſaliant, atque tripudient, donec veneni virus partim inſenſibiliter per cutis meatus, partim per ſudorem exeat & diſcutiatur. Ob id igitur tibicines ſtipendio conducuntur, alternatimq́ mutantur, vt abſque vlla ſonitus intermiſſione, tamdiu tripudient demorſi, quouſque penitùs curati: cùm tamen dum hæc aguntur, ſint, qui antidotis eos corroborent, nimirum theriaca, mithridatico, ca aliis, quæ venenoſorum morſibus aduerſantur.*] Hæc ille; quibus addendum videri muſicam iuuare, quia melancholicos & lymphaticos affectus venenum illud inſerit, ſi ad hoc aptum nacta humorem corporis & ideò muſica, quod S. S. profiterur, lætitiam in animo gignente, pellitur noxa contraria. Confirmatur: quia non quiuis moduli quibuſuis admorſis, ſed certi certis proſunt. Vnde natum, vt quidam hoc non perpendentes; qui in eos inciderant, quibus congrua modulatio non adhibebatur; hanc experientiam auſi fuerint negare, lippis & tonſoribus notiſſimam. Audiui, qui adderent; ſi quæ pupugerat tarantula, etiam alio in loco, moreretur, confeſtim morbo liberari ictum ab eâ: quod ſi verum, admirandum ſanè eſt huius veneni miraculum, de cuius cauſa mihi non liquet. quæ enim dependentia veneni tam remoti à ſua matrice ſeu fonte? aut quæ hæc operatio in tam diſtans?

QVÆSTIO III.

An verbis, & incantationibus vis inſit morbos ſanandi, aut mirifica perficiendi?

[a] *lib. 1. & 5. cōtra Celſum.* [b] *Serenus li. de remedi. Aetius li. 8. c. 5. Octauianus in Emporiſtis. Marcel. & Trallianus paßim.*

VIDETVR Origenes [a] non immunis ab hoc errore, quem ſecuti qui- A
dam medici valdè ſuperſtitioſi, Q. Serenus, [b] & Aëtius, & alii. conatur Trallianus etiam Galeno aſcribere: conſentiunt Arabes ferè omnes Cabbaliſtæ & recentiores Iudæi; Magi quoque omnes, cum Agrippa &

Para-

Paracelſo: Plinius[a], & cum eo recentiores quidam[b], qui Platoni nimis addicti. Verum hi omnes diuerſis fundamentis nituntur. Quidam impiè negant, curandum hiſce rebus dæmonum opera interueniat, nec ne (vt Paracelſus) qui proinde ſatis indicant ea naturaliter non perfici: & hoc dicere hæreticum eſt. Alii (vt quos citaui medici, & Plinius) ſolis adhærent experimentis, & quæ fieri vident, leuiter nimis illis ipſis, quæ cernunt adhiberi, mediis aſſcribunt, de iis quæ non vident nihil cogitantes. Platonici quoque Phyſiologiæ minùs addicti, Magicis autem nugis nimis creduli, facile pro naturalibus ſuperſtitioſa multa receperunt. contra hos omnes hanc ſtatuimus

B Concluſionem, *Nulla vocabula vim habent naturalem vulnera vel morbos ſanandi, vel noxas alias depellendi.*]

Dixi, *Nulla* (negans de quouis verborum genere) ſiue ore prolata, ſiue ſcripto comprehenſa; ſiue ſola & incomplexa (vt vocant) ſiue complexa, & in propoſitionem vel orationem aliquam verſu aut proſa relata; ſiue ſignificatiua, ſiue nihil ſignificantia; ſiue Hebræa, ſiue alterius linguæ; ſiue dicta cum ſibilo aut afflatu, ſiue aliter, quomodocunque, abſente, vel præſente ægro.

Dixi, *Vim naturalem*, quia Zelotypiæ illa adiuratio & lex TORATH KINA, quicquid habebat efficacitatis, de ſurſum habebat; ferè ſicut hodie, preces Eccleſiaſticæ, formulæ Sacramentorum & Sacramentalium, & exorciſmi, vim habent ſupernaturalem ex Dei inſtitutione, vel gratioſo concurrendi modo: qua de re non eſt noſtri inſtituti nunc differere. Nec enim (quod pro tota hac materia notandum) nunc agimus de opere naturali, vt opponitur operi animali, vel operi libero, vel operi violento, ſed vt opponitur operi artificiali, vel etiam operi ſupernaturali. Deus ad huius vniuerſi perfectionem primò ſtatuit quendam *ordinem naturæ*, dum rebus ſingulis largitus eſt naturam ſuam atque eſſentiam peculiarem, & ſingulis dedit proprias huic naturæ congruentes operationes; quæ vocantur *operationes naturales*, quia naturæ ſuppoſiti ſunt conuenientes. Deinde Deus addidit alium *ordinem ſupernaturalem*, qui poteſt diuidi in duas ſpecies. prima *eſt ordo gratiæ ſeu miraculoſus*, (pro iiſdem enim hæc duo nunc ſumo) ad quem ordinem pertinent quædam operationes, quæ vires hominum & Angelorum omnium exſuperant; quarum operationum principium non eſt rei ſingularis natura, ſed ipſa illa Dei gratia, voluntas abſoluta, & omnipotentia: hæ dicuntur *operationes gratiæ & ſupernaturales* ſtrictè ſumpta voce, item *operationes miraculoſæ*. Altera eſt, *ordo prodigioſus*, qui ordo reipſa non excedit terminos naturalis ordinis, ſed tantum dicitur excedere ratione modi, quem vel omnes homines, vel plerique ignorant; & ideo ſolemus eum quoque vocare ſupernaturalem, largè accepto vocabulo, clariùs autem ac ſignificantius vocatur ordo *præternaturalis*: ad quem referuntur multæ mirificæ operationes factæ per bonos, vel malos angelos motu locali, vel ſubita naturalium agentium applicatione. Quoniam verò in his, effectus naturæ rerum ſecundum eſſentiam non repugnat, nec modus operandi vires angelicas exſuperat; ideò tales effectus potiùs ſunt naturales latè ſumpta voce, quàm ſupernaturales aut miraculoſi propriè loquendo; & præternaturales, quàm contrarii naturæ aut violenti: quia tamen vulgò cenſentur ordinem naturæ ſuperare, ideò ſolent ſupernaturalibus annumerari; ſed propriè ac preſſe præternaturales, aut miri, aut prodigioſi debent vocari. Tres ergo Deus ordines ſtatuit, naturalem, miraculoſum, & prodigioſum: ſeu, ſi duos malis, naturalem & ſupernaturalem. His alium adiunxit ordinem homo, nempe *Rerum artificialium*; quando res naturales, fini à ſe intento accommodans, & applicans, diuerſas rebus formas indidit; quas illis natura non tribuiſſet, niſi induſtria humani intellectus adlaboraſſet. Nunquam tamen poteſt humana

 indu-

a *lib. 28. c. 2.*
b *Picus in Poſition. Magicis, Ficin. li.* li de vita ſtudioſor. *Pompona. &c. ex I.C. etiā Grilland. de ſortileg. q. 8. & Pet. le Loyer. li. 1. de ſpect. c. ult. & li. 4. c. 4. & Aug. Tinanus* in Parabata vincto. *dicens,* Verba medentur morbis corporis &c. *quod ſane erroneum eſt.* Niſi quis illos velit excuſare dicẽdo, loqui de verbis, vt ſunt pacto nixa: ſed hoc foret impropriè vim verbis tribuere; *quæ non exiſt, ſed ex pacto conuenio, & quidem per dæmonem.*

תורה קנאות *Numer. 5.*

induſtria quicquam efficere, quod rerum naturæ repugnet: quare naturali ordini accedit iſte artificialis, non verò eum deſtruit, & ſubſeruit potiùs quàm tranſcendit:& naturale,in hac & ceteris hoc tractatu quæſtionibus primo tantùm illo modo ſumimus; vt tres illos alios ordines excludamus: artificialem prodigioſum,& miraculoſum.

Notandum præterea, naturalem effectum à natura non produci, niſi motu vel mutatione. ſanitas autem mutatione fiat neceſſe eſt. mutatio non contingit,ſine qualitatum actiuarum virtute.actiuæ qualitates ad operandum exigunt ſubiectum aptum,& idoneè ad agendum præparatum.

Ex hoc fundamento contra cunctas aduerſariorum machinas validè conſurgit concluſio; quæ fuit omnium Patrum:excepto fortaſſis Origene: D. Thomæ,Gerſonis, & Theologorum cunctorum(quod ſciam): Vlpiani etiam[f] I. C. negantis incantationes medicinis annumerandas. fuit medicorum[g] & philoſophorum ſaniorum[h].

Vt auctoritate, ſic & ratione præualemus. Ita enim ratiocinamur. Verba nullam vim neque artificialem, neque naturalem, neque ſupernaturalem habent, adhuiuſmodi effectus. de vi arteficiali, nemo vnquam vel ſuſpicatus fuit. Supernaturalis ſi foret: gratiæ,aut miraculi foret: hoc autem dici nequit. quia Deus nihil tale promiſit, nec Eccleſiæ reuelauit, quale Magi iactant: nec iuuat Deus Magicas incantationes: nec in Beelzebub ſic operatur, ne gloriam illi ſuam ea menſura communicet, qua ſolet Angelis & Beatis. Vnde apparet, quàm incautè nuperus ille Homeri interpres Spondanus[i] ſoleat repetere illud axioma: *Dei bonitatis eſſe, ad eiuſque gloriam pertinere,tam admirandas effectiones creaturæ nempe dæmoni, conceſſiſſe.* Sed Caluinianus erat, cùm illa iuuenis ſcriberet: maturior ætate, cùm reſipuit, & ad Catholicos rediit, nunquam hoc effutiiſſet. Si ſupernaturalis iſta vis non eſt:reſtat, vt ſit prodigioſa, vel naturalis. Si prodigioſa: non ſit miniſterio bonorum Angelorum: quia (vt poſtea docebo) hi ſe non immiſcent Magicis operationibus: ergo miniſterio malorum angelorum. quod negant aduerſarii quidam, ſed vim argumenti nequeunt euadere: fatentur alii, & ideò coguntur etiam fateri vim verbis nullam ineſſe. C

Denique nullam verba hæc vim habent naturalem. quia verba ſi ſcripta: ſunt quid mortuum, & omnis energiæ expers: quæ ſi quam vim habent, ab atramenti vel chartæ, cui inſcripta ſunt, temperamento vim illam accipiant oportet. & proindè ſua propriaque vi non operantur. Ore verò prolata verba, vim tantum habent contactu aërem feriendi, vt & animalium reliquorumque inanimorum ſoni. Sed ſonus tactum non magis valet immutare, quàm color auditum, vel dulcedo viſum, quia non ſunt ſenſuum iſtorum obiecta. Quare cùm ad ſanationem corporis neceſſe ſit, ſenſum tactus immutari: fateantur oportet, ſanationi morborum ſolam verborum prolationem vel ſcriptionem nihil conferre.

Reſpondet Pomponatius, verbis primò & per ſe duntaxat auditum, affectionibus deinde animi immutatis per accidens tactum quoque immutari. *Sicut videmus* (ait) *fieri ab oratoribus facultate Rhetorica, & à peritis muſicis vi harmoniæ.*] Sed contra: Oratores non verbis nudis, verùm pondere ſententiarum & rationum momentis perſuadent: ſi nuda tantum barbaraque & nihil ſignificantia, vel parum apta permouendis animis, aut veſana & ridicula, vt ſunt incanratorum verba, proponerent: nunquam animos concitarent.In muſicis, ipſa concentus ſuauitas & harmonica modulatio diſtrahit animum à doloris cogitatione, & ad lætitiam prouocans lenit & contempe-

tat hu-

[f] *li. 1. in prin. D. de extraord. cognit.*

[g] *Hippocra. li. de ſacro morbo. Galenu li. 6. & 10. ſimplic. medica. Fernelis de abdit. rer. cauſis lib. 2. c. de curat. ſup. nat. Beniuenius lib. de abdit. morb. cauſ. Io. Langii epiſt. 33. Fran. Valeſii de ſacra Philoſop. c. 3. Angeri Ferrer. li. 2. method. c. 11. Scalig. lib. 16. de ſubtilit. c. 349. Condronchi li. 2. de morb. venefic. c. 5. Bokelus li. de philtris c. 1.*

[h] *Theophra. lib. 9. de Hiſt. plantar. Plutarchi in vita Periclis, Rab. Maymon lib. 1. perplexor. c. 72. Leonar. Varri li. 2. de Faſcino, c. 11. Ant. Miran. lib. 26. de ſing. certam. Greuini lib. 1. de venenis.*

[i] *In Odyſſ. agens de Lycãthropia.*

rat humores: cui, quid ſimile in horrificis ac ſtridulis ſibilis atque ſuſurris magorum?

Vidit etiam Pomponatius hîc ſe operam luſiſſe: quare ad ſactam confugit anchoram; hæc contingere propter fidem vehementem incantatoris, & incantati. Hæc dicens cauſam præuaricaris (Pomponati) & vim verbis omnem detrahis. ſi totum illud credulitas operatur, quam tu fidem nuncupas; quæro qualis iſta fides? non dices opinor ſupernaturalem? ſic enim vocare ſuperſtitionem atque perfidiam, prorſus impium & perfidum. dices ergo naturalem, ſiue humanam. euge, habes tuæ cauſæ fauentem Ferrerium [k], qui fiduciam hanc etiam ab adſtantibus exigit. ridiculè. quaſi poſſit imaginatio, vel adſtantium, vel ipſius incantatoris, quicquam operari in ægroti imaginationem, corpus, vel animam [l]. Ipſius ægri credulitas confidentis ſe iuuari poſſe ab ea re, quæ nullam iuuandi vim habet naturalem, tam vehemens eſſe poſſet; vt humorum inducat alterationem, vnde ſanitas ſubſequeretur, vt bene Galenus, ſi tamen ipſe auctor libri de Incantationibus: ſed eo caſu ſanitas verbis dumtaxat adſcribenda vt occaſioni cuidam, non vt cauſæ.

Simili modo ſinceræ & rectæ philoſophiæ repugnant, ſententia Origenis *lib. 1. & 5. cont. Celſum*, nomina in vna lingua producere effectus, quos nequeant in aliam tranſlata; & ſententia Pici, barbara & nihil ſignificantia nomina plus habere efficacitatis; ea quoq; quæ Gregorius Toloſanus [m] tradidit; cùm de Hiſtrionibus oratoribus & poëtis dicta, ad excantatores accommodat; quod eorum verba tùm demum rata ſint & efficacia, cùm animo intento & obfirmato ea proferunt. nôn enim iſti perſuadendo & affectiones concitando operantur, vt illi.

D Videte nunc friuola & impia Magices patrocinia, & quibus ſuperædificat, vana fundamenta; quæ Cabbaliſticæ tamen inſaniæ amatoribus mirificè placuerunt. Aſſerunt primò litteris & ſyllabis quandam eſſe cum cœleſtibus corporibus & mentibus ſympathiæ connexionem. quod tamen non probant vlla ratione, ac ne traditione quidem: nec poſſet probari, niſi illorum teſtimonio, quibus id à dæmonibus foret reuelatum. dæmones autem ſunt mendaciſſimi, nunquam ſponte verum dicturi, nec à magis, vt verum promant, compelli poſſunt, id nunc ſuppono, inferiùs probaturus.

Secundò dicunt verba illa maioris natura ſua efficaciæ eſſe, quæ ſunt orta à lingua digniore, & à ſanctiore dignitate inſtituta, & quæ res ſanctiores ſignificant: qua in re mirè nugatus deprehenditur Laur. [n] Ananias. Hoc diabolus commentus, vt ſanctiſſimis quibuſque rebus faciliùs & libentiùs myſtas ſuos faciat abuti. Sed refellitur, quia nec rei ſanctæ ſignificatio, nec linguæ dignitas, nec probitas hominis inſtituentis, vllam qualitatem phyſicam operatiuam poſſunt vocabulis imprimere. Deus etiam formulis Magorum nihil gratiæ vel virtutis promiſit, nec elargitur. quomodo ſit Deus ſibi contrarius? quomodo approbet artes, quas ipſe vetuit? denique talia aſſerere blaſphemum & erroneum eſſe Pariſienſis facultas Theologica iampridem definiuit *artic. 9. & 10. de Magia*.

Tertiò ſomniant, nomina propria radios quoſdam eſſe rerum, quas ſignificant, & in ipſis nominibus, quaſi vitam quandam latere. Quid dignum Anticyris, ſi non iſtud? Quicquid enim Platonici dicant, nomina ſunt hominum arbitratu indita. Nomina quoque nec ſunt ſubſtantiæ corporeæ aut ſpirituales, nec ſunt accidentia inhærentia ſubiecto; quare vitam in ſe habere non poſſunt: adueniunt quoque ſeu induuntur rebus, quas ſignificant

D 4 atque

[k] *loco citato.*

[l] *Refutatum id ſup. c. prox.*

[m] *li. 19. Syntax. c. 1.*

[n] *li. 3. de natur. dæmon. fol. 99.*

atque denominant, extrinſecus planè: quare nec emanantes à rebus radii dicendi. Multa quoque ſunt nomina nihil ſignificantia; multa quid aliud à rei natura ſignificantia: quin & ipſa illa, quæ naturam rei ſignificant (qualia putantur quæ creaturis Adamus impoſuit,[o]) hæc nullum potuerunt à naturis rerum influxum recipere: quia res corporeæ naturaliter nihil efficere poſſunt in id quod corporis expers eſt, vt ſunt nomina.

[o] *Gen.2.v.20.*

Obijciunt nobis, Deum ipſum rebus nomina indidiſſe. Probant, quia E ſcriptum ſit, *Omnibus iis nomina vocat*[p], & alibi[q]; *gaudete, quia nomina veſtra ſcripta ſunt in cælis.*] *Reſpondeo* Deum quidem noſſe cunctarum rerum, ſingulorum etiam angelorum, & ſtellarum (de quibus eo loco agit propheta) naturas proprias, & ſic ea, cùm lubet, propriis nominibus, hoc eſt conuenientibus earum naturæ, vocare poſſe: ſed ea nomina mortalibus incognita ſunt, nec magis reuelata. deinde præſens poſitum pro futuro, *vocabit*; vt patet ex Hebræo vocabulo, quod futuri eſt temporis. Prior ergo locus nihil iuuat hos argutarores: multo minus poſterior. nihil enim aliud eſt nomina diſcipulorum in cœlo ſcripta eſſe; quàm eſſe in amicorum Dei relata album, quod alibi dicitur *inſcripta eſſe libro vitæ*; quod ſiue accipias ſecundum æternam Dei prædeſtinationem, quæ mutari nequit; ſiue ſecundum præſentem iuſtitiam, quæ mutationi obnoxia; certè id homines impii parum reuerenter ad indititia nomina, quibus ab hominibus diſcipuli compellabantur, audent transferre. quid magnoperè gaudendum illis, ob communem ſibi nominationem cum ceteris hominibus, brutis etiam & vrticis: quorum nomen non minus Deo notum erat, qui nouit omnia?

[p] *Pſal.146. ver.4.*
[q] *Luc.10.v.19.*

Hinc tamen illi inferunt, voces ſignificatiuas primariò, per influxum cœleſtem, ſignificare; ſecundariò, tantum per hominum impoſitionem: & quia in ſignificatiuis nominibus vtrumque concurrit, in non ſignificatiuis alterum tantum; ideò plus virium habere nomina ſignificatiua. Quod imprimis alii pernegant, qui non ſignificatiuis ampliùs deferunt. Equidē lubet ab his omnibus quærere: num neceſſe non ſit quemlibet influxum cœleſtium orbium per traduces qualitates in ſubiectum tam remotum influere, ipſis influētiis recipiendis aptum & accommodatum? deinde, num res incorporeæ, vt ſunt nomina, ſint ſubiectum idoneum recipiendis qualitatibus corporeis? quorum vt prius nequit negari, ita poſterius nequit affirmari. Nihil ergo tribuit energiæ primus ille influxus cœleſtis. Impoſitio quoque humana, cùm ſit nuda & merè arbitraria denominatio, quid queat influere; nec Argus videat, quem ferunt fuiſſe oculatiſſimum.

Quartum delitium eſt, vim complexorum verborum, (propoſitionum F ſcilicet & orationum) efficaciorem eſſe. Primò quia veritas (inquit archimagus) in ipſa propoſitione contenta hîc accedit; cuius veritatis vis maxima eſt, quando formula ſeu carmen virtutis ac operationis aſtri ſeu numinis, quod comprecantur, continet commemorationem. O Satan, Satan! tibi quàm perpetuò ſimilis es! pergis hoc telo diuinos honores conſequi. Nonne ſatis hoc indicant, quæ myſtes ille tuus, exempla petit, ex Hymnis Orphei & Apuleii ſcriptis, idololatrię plena? tum quia auctoritates illę poëtarum refertę vanitatis: tum quia ſenſum ac intellectum carminis aſtris aſſcribit: tum quia per hoc numen, intelligit cacodæmones; quos aſtris & ſingularum rerum ſpeciebus Magica diſtribuit. Conatur etiam probare, quia qui integram orationis texturam promit, magis animo dictis intendit, quàm qui verbum vnum atque alterum: quare vis quoque vehementior imaginationis concurrit, & ſpititus copioſior in rem incantatam tranſit. Quæ vana ſunt, nec empſitanda ritiuillitio. Nec enim imaginatio extra imaginantem in res ſeiunctas vim habet

vllam;

vllam; nec ſpiritus vllus à loquente prodit, qui rem incantatam contingit: præter afflatum: afflatus autem facultas ad ſanitatem nulla eſt; ad morbum & noxam per contagium aliqua, vt docuimus.

G Ex his manifeſtum fit, falſa quoque eſſe, quæ ex tam bellis axiomatibus inferunt corollaria. primò quod aſſeruut oportere, vt ſic ſanantes afflent ægro, & ei vocabula quaſi inhalent. 2. quamlibet huiuſmodi incantationem præter ordinem ſolitum & retrogradè prolatam aut ſcriptam, inſolitos effectus gignere. 3. debere ea quæ Magus vult impetrare, inſcribi rei, quam vt inſtrumenrum adhibet. exempli gratia, ſi rabella, vel pergameno vel herbæ foliis vtatur, debete inſcribere folio, membranæ vel tabellæ; ad quem id effectum faciat. cur cedo? an quod verba non ſatis efficacia per ſe prolata? an quod alioqui dæmon ſurdus, vt ea non audiat; vel quòd ſcripta quàm audita melius intelligit? an quòd ad memoriæ lapſum fulciendum opus hac induſtria? nihil horum in cauſa, ſed vafer ille vanarum obſeruationum multiplicatione, velut variis retium plagulis, ſic pluribus peccatis, miſeros amat illaqueare. Legi exempla quæ Leonar. Vairus collegit,[a] ſed in his omnibus pactum cum dæmone intercedens cauſa fuit effectionum. Vide inf. lib. 6. anacephalæoſ. monito. V. [a] li. 1. de Faſcino, c. 5.

QVÆSTIO IV.

De amuletis & periaptis.

A NOTA Romanorum gentilium conſuetudo, qui ſoliti puerulis de collo res turpiculas ſuſpendere, *Prefiſcini*, vt dicebant, ne faſcinarentur (vnde & *Faſcini* nomen inter obſcœna relatum) alia quoque amuleta ſuccini aut alterius materiæ contra morbos geſtitabant: quemadmodum & Græcis ſua fuere περίαπτα, περιάμματα, ἀποτρόπαια, malorum, vt putabant, auerruncatoria. Sic etiam prodeſſe ſibi putabant Iudæi ſua philacteria, ſeque per illa cuſtodiri ac præſeruari à malis, perperam accipientes diuinum præceptum[a]. Eundem errorem Catholicis, non hæreticus tantum Wierus; ſed & qui Catholicus videtur ex ſcriptis, Remigius Lotharingus,[b] impingit; hinc omnium periaptorum vſum temerè condemnantes ex Patribus non ſatis intellectis. [a] Exo. 13. 16. Deut. 6. 8. Mat. 3. 2. 5. [b] lib. 3. demonolat. c. 3.

B Dico primò, *Amuleta huiuſmodi, quæ collo dependent, vim nullam obtinent naturalem ratione verborum, characterum, vel figura, vel conſtellationis: ſed dumtaxat ratione materiæ, ſi qua huic antipathia vel Sympathia vis naturalis inſit.*] Hæc concluſio eſt Catholicorum omnium, & etiam gentilium, quos præcedenti quæſtione citauimus. probatur. quia phyſicæ ligaturæ facultas neceſſe eſt, vt à natura rei ipſius dependeat; quæ non competit niſi ratione materiæ ſeu ſubiecti. Quare ſi quis effectus producatur, cuius cauſa nequit eſſe vis naturalis ſubiecti; effectus ille prodigioſus erit, & amuletum ſuperſtitioſum, qualia multa congeſſit Coſta Ben Lucas, Iudæus Luſitanus[c]. Huc referendum; ſi figuram attendunt; quod Hiſpanicis pueris ex Gagete ad collum deligant, manu in deriſum, inſerto intra digitos primores pollice, conformata. *Higam* vocant. [c] li. de ligaturis.

Dico ſecundò. *Quando in ipſis verbis, modo ſcriptionis, crucium numero, figurâ vel ſimilibus ſpes non ponitur; pium & ſanctum eſt, reuerentiæ cauſa Sanctorum reliquias, careas agni Dei effigies, Euangeliũ S. Ioannis, Pſalmũ Dauidis, & ſimilia S. ſcripturæ teſtimonia ſecũ geſtare collo appenſa: ſed effectus qui inde oritur erit ſupernaturalis, Dei beneficentiæ adſcribendus.*

bendus. Aliis autem ligaturis vti; quas vel vſus Eccleſiæ Cathol. vel proborum medicorum ars non commendat; omnino eſt prohibitum.]

Quod ad reliquias, videtur non ſatis cautè locutus, inſignis Doctor Theologus Ciruelus Darocenſis *lib. de ſuperſtit. c. 4. p. 3.* quando leuiculis fultus rationibus ſacrarum reliquiarum ad collum geſtationem improbare non veretur. Diſſentit ille ab hæreticis. nam ipſe vult reliquias Sanctorum in templis honorificè ſeruari, & adorari: ſed non vult eas à priuatis collo appenſas geſtari; temerè reprehendens antiquam virorum valdè ſanctorum conſuetudinem. Nonne B. Helena clauorum CHRISTI vnum freno equi, alium galeæ Conſtantini indidit? Nonne B. Antonius palmatam illam Anachoretæ S. Pauli; & ipſius Antonii tritum cum melote pallium exultans tulit? Similia de Theodoti Martyris puluere Nyſſenus: de catena B. Petri magnus Gregorius. Sed in re nota non eſt immorandum.

Concluſionis prior pars probatur, Eccleſiæ Cathol. inueterato & ſalutari more, nec non ſententia D. Thomæ, Maldon. [d] Nauarr. Siluestri & alior. ratio eſt, quia Sanctorum reliquias ita ſemper maiores noſtri ſunt venerati: Agni illi ad hoc à ſolo Pontif. Maximo quotannis benedicuntur: ſacræ ſcripturæ teſtimonia, vt licet ore proferre, licet etiam deſcripta collo deferre, & narrat Leontius Epiſcopus ſanctum Simeonem Salum mulieri magæ amuletum in tabella conſcripſiſſe; quo geſtato illa non potuit amplius diuinare, nec magica amuleta facere. (*Sur. 1. Iul.*) nec vllus ſanctorum patrum hoc vnquam improbauit. Nam D. Baſilius [e] damnat περιάμματα characteribus (*nempe magicis*) inſignita. Incertus auctor in Matth, qui exſtat inter Chryſoſtomi opera [f], inuehitur in duo nequam genera hominum: primum, qui ex huiuſmodi ad collum ſuſpenſis ipſi ſanctiores volebant videri, vt Phariſæi olim: ſecundum, qui ex eadem ſuperbia, quæ ad collum alii ſuſpenderent, ipſi de capillis, vel veſtimentis ſuis largiebantur. Ipſe D. Chryſoſtomus [g] mulierculas illas reprehendit, vel quòd non recta, ſed Phariſaica, id intentione facerent; vel quòd, per opinionis errorem, non à Dei gratia miraculoſum auxilium, ſed ab ipſa materia, vel forma ſcripturæ, id præſtolarentur: vt faciunt hodiè, qui dicunt debere eſſe ſcriptum Euangelium in membrana virginea, litteris vel lineis miniatis & cætera. Sanè Chryſoſtomus eâdem id mente reprehendit, qua D. Hieronymus; [h] qui ſatis indicat, phariſaicam illam ſuperſtitionem præſidium ab ipſis pictatiolis, non deſuper à Cuſtode Iſraël, Deo Sabaoth, exſpectantem, ſe reprehendere: item quòd quæ extrinſecus gerebant, eorum cultum & obſeruantiam intrinſecam, quæ præcipua, negligebant. Denique in vita S. Antonii infeſtationem quandam dæmonum, cum preces quaſdam membranulæ inſcripſiſſet, & in cubiculo ante Deiparæ Virginis imaginem affigi iuſſiſſet, legimus diſpuliſſe. (*Surius to 3. Fol. 43.*)

[d] *Tho. 2. 2. q. 96. art. 4. Maldon. in 1. cap. Ioan.*

[e] *hom. in Pſ. 45.*

[f] *homil. 43. in Matth.*

[g] *in Matth. hom. 73.*

[h] *in d. c. 23. Matth.*

Poſterior pars concluſionis probatur canonibus, qui anathema fulminant in eos, qui philacteriis (hoc eſt conſeruatoriis) vtuntur; & ſi clerici ea faciant, iubent eos Eccleſiis eijci. *Can. 1. & 4. 26. q. 5.* qui canones quomodo ſint intelligendi, & de quo genere philacteriorum loquantur, petendum ex alio canone, *nempe vlt. eiuſdem quæſtionis*, vbi inter cetera in hunc modum ſcribit B. Iſidorus: *ad hæc pertinent ligaturæ exſecrabilium remediorum, quæ ars non commendat medicorum, ſeu in præcantationibus, ſeu in characteribus ſuſpendendis atq; ligandis: in quibus omnibus ars dæmonum eſt, ex quadam peſtifera ſocietate hominum & Angelorum malorum, exorta.*] Confirmat D. Auguſt. [i] his verbis: *Fingunt ſpiritus maligni vmbras quaſdam honoris ſibimet ipſis, ut ſic decipiant eos, qui ſequuntur Chriſtum. Vſque adeò, fratres mei, vt illi ipſi qui ſeducunt per ligaturas, per præcantationes, per machinamenta inimici; miſceant præcantationibus ſuis nomen Chriſti, qui iam non poſſunt ſeducere Chriſtianos,*

[i] *tract. 7. in Ioan.*

C

ſtianos, vt dent venenum addant mellis aliquantum.] Chryſoſtomus homil. 25. ad P. Anton. *Quid verò diceret aliquis de his, qui carminibus, & ligaturis vtuntur: & de circumligantibus aurea Alexandri Macedonis numiſmata capiti vel pedibus? Dic mihi, hæ ne ſunt ſpei noſtræ, vt poſt crucem & mortem Domini, gentilis regni imagine ſpem ſalutis habeamus? &c.* Tales ſunt nefarię illæ formulę precum; quas contra vulnera, & pericula ignis, aquæ & alia, quidam per mendacium adſcribunt B. Leoni, & aliis ſanctis, & (proh dolor) multi hodie geſtitant; quibus Diabolus ſemper tandem imponit, & quando ſunt in ſtatu peſſimo lethalis culpæ, ſinit eos occidi, & deſerit quos antè aliquoties defenderat. Poſſem nominare mihi probè notum; cui id accidit. Norunt Franci, cum ſuperioribus annis, cum Barone Danou, hæreticorum Germanorum examina in Franciam irrupiſſent, & à Duce Guiſio ſtrenuè debellata fuiſſent; huiuſmodi ſchediaſmata collo cæſorum ferè omnium appenſa, fuiſſe reperta ab iis, qui cadauera ſpoliarunt. Hoc genus ſuperſtitionis ſubſannat Lucianus[k], & Antoninum Caracallam ſuppliciis cō-
D peſcere conſtituiſſe teſtatur Spartianus. Et Tarianus Aſſyrius[l] hæc omnia refert ad dæmonum dolos, & pacta per Magos cum illis inita. Huc etiam refero quod, de vrſariis, ſic refert Balſamon Commen. Syn. 6. in Trullo; *Vrſas trahere dicuntur ii, qui arctotrophi appellantur; qui quidem in capite & totius animalis corpore tincturas appendentes, & pilos ex ipſo tondentes eos vnà cum tincturis dant perinde ac remedia & amuleta, tanquam contra morbos & faſcinantes oculos conferre poſſint.*] Huc pertinent etiam formulæ omnes, quibus immiſcentur nomina ignota Angelorum, hoc eſt alia præter, Michael, Gabriel, Raphael. hoc mirum fortaſſis alicui videbitur; quia Trithemius, & Rabb. alia quoq; nomina confingunt eorum, quos dicunt eſſe motores orbium cœleſtium, item fata decernere, & fatales caſus adminiſtrare, & mirifica quædam homines ab his diſcere; & ſimiles impietates, quibus ille liber ארבעתאל ſcatet. Sed nitor auctoritate & ſanctione concilii Romani, quod fuit congregatum Romæ ſub Zacharia Pontifice, ad damnãdos errores Aldeberti & Clementis hæreticorum Germaniam turbantium; vbi inter cætera, lecta vna oratio Aldeberti, in qua continebantur hæc verba; *ſupplico vos Angelus Vriel, Angelus Raguel, Angelus Tubuel, Angelus Michaël, Angelus Adimis, Angelus Tubuas, Angelus Sabaoth, Angelus Simihel.*] Quibus lectis, Zacharias Papa, interrogauit Epiſcopos, ſententiam de his ſuam proferrent: illi damnandum Aldebertum pronunciarunt, vt hæreticum. cauſa verò ſubditur & ipſum Decretum concilii his verbis; *octo enim nomina Angelorum, quæ in ſua oratione Aldebertus inuocauit, non Angelorum, præter Michaëlis, ſed magis dæmonum nomina ſunt, quos ad præſtandum ſibi auxilium inuocauit. Nos autem, vt à veſtro ſancto Apoſtolatu edocemur, & diuina tradit auctoritas, non plus quàm trium Angelorum nomina agnoſcimus: id eſt, Michaël, Gabriel, Raphaël. Zacharias Papa dixit, optimè prouiſum eſt à veſtra ſanctitate, vt conſcripta illius omnia igne concrementur: ſed oportunum eſt, vt ad reprobationem eius in ſcrinio noſtro conſeruentur ad perpetuam confuſionem. Nunc verò, quia omnia peracta ſunt, de vtrorumque ſententia, quorum ſuperiùs mentio facta eſt, nunc pertractatum eſt. Vniuerſum concilium dixit: Aldebertus, cuius nobis actus & nefaria commenta lecta ſunt; & qui ſe Apoſtolum cenſuit nominari; & qui capillos & vngulas ſuas populis pro ſanctitate tribuit; quique ſub obtentu Angelorum dæmones in ſuum auxilium inuocat: ſit ab omni officio ſacerdotali alienus &c.*][m] Igitur ex concilii huius ſententia, damnanda cuncta periammata, periapta ligaturarum & ſimilia, vbi alia nomina leguntur, quàm trium, quos ſacra ſcriptura nominat, Angelorum. Nominatur

quidem

[k] *in Dialog. Philoſ.*

[l] *Orat. contra gent.*

[m] *vide apud Sur. tomo 3. menſ. Iunio in vita S. Bonifacii, fol. 494.*

quidem Vriel. *4. Ezdr. 4. v. 1.* Sed liber ille Canonicus non eſt, nec tantæ auctoritatis: & in eodem reperias Ieremiel, quem nemo recipit: Aldeberti verò cetera nomina nonnihil ſunt deprauata ex iis, quæ in Necromanticorum libris habentur. Sed de Vriel accuratè ſcripſit Nicol. Serarius noſter comment. in c. 12. Tobiæ q. 10. cum quatuor ſequentibus. Vnus tamen (ne quid diſſimulem) me, quoad *Vrielis* nomen, ſcrupulus torquet: nam concilium illud Romanum inter concilia edita, vel in Germania, vel in Italia, non reperio: Vnde nonnihil nutat auctoritas illius Hiſtoriæ. Et *Vrielis* nomen præter Aethiopas, etiam aliquando Romani in Miſſalibus ſuis receperunt. Et dicat aliquis à Zacharia ſolam deciſionem (nempe declarationem hæreſeos & ſcriptorum combuſtionem) approbatam: non verò eum ad rationem à Patribus illis allatam reſpexiſſe: nam licet conciliorum deciſio de fide ſit, non tamen rationes pro deciſione allatæ, vt conſtat.

CAP. V.

Ars aurifactoria, quam Alchimiam nuncupant, ad quam magiæ ſpeciem ſit referenda?

NOn poteſt ſufficienter huic quæſtioni reſponderi, niſi priùs conſtet, quò ſe vſque vires eius extendant. quare quatuor ſunt diſcutienda. primò, an ars iſta finem ſuum conſequatur? ſecundò habendane in numero artium liberalium? tertiò ad quam Magiæ ſpeciem pertineat? quartò licita ſit, an illicita?

QVÆSTIO I.

An aurum hac arte verum conficiatur?

DVo quæſtio hæc complectitur; quid naturæ ope fieri queat, & quid fieri ſoleat? quorum non eadem ratio eſt. priùs quam decidamus quæſtionem, quædam de nomine & origine ſunt præmittenda.

SECTIO I.

Quid ſit Alchimia & quando inuenta?

NOmen Arabicum eſſe volunt, viri docti; & id indicare nomini præfixum A *Al*, vt in *Almanach*, & *Almageſtum*, & ſimilibus.[a] Mixobarbarum ergo vocabulum fuerit, ex Arabico *Al*, & Græco, χύω ſeu χύνω, quod idem ac *fundo*. alii Græcam planè vocem cenſent, ex quibus eſt Ioannes Chryſipp. Fanianus, qui deducit, παρὰ τὴν χυμεῖαν ἢ ἅλα à ſale & fuſione[b]. Sed huic Græci ſcriptores repugnant, qui plerumque ſcribunt χημεῖαν;[c] non χυμεῖαν. Sed quid χημεῖα ſignificat? quidam ex Plutarcho[d] tradunt, Ægyptum ſacra lingua à ſacerdotibus vocari *Chemiam*: & inde ſuſpicantur, vocari *Chemiam*, quaſi Ægyptiam: videlicet quia primi mortalium Ægyptii illam à Mizraimo Chami filio acceperint, ab Ægyptiis Arabes didicerint, & articulum illum ſuum *Al*, addiderint; ab Arabibus, Europęi acceperint & nomen & artem, vt & reliquam ferè medicinam & philoſophiam Græcanicam. Nimis iſti benigni ſunt in Arabes. Nomen enim notum Romanis fuit antequam vlli noti philoſophi vel docti inter Arabes, & quo Arabia tempore adhuc Chriſtiana. Inuenias illud apud Iulium Firmicum Latinum[e] ſcriptorem, qui tempore vixit Conſtantini Magni. Apud Ægyptios quidem hæc ars in vſu etiam Diocletiani tempore videtur fuiſſe, ſi Suidæ credimus[f]. & ab iis fortè Romani acceperunt. Verum illud de *Chemia* merum eſt commentum: Ægyptus enim non *Chemia*, ſed *Chammia* dicta

[a] *N. commēt. in Manil.*
[b] *Dialogo de Chryſopeia*
[c] *Cedrenus in Annal. Suid. mox citand.*
[d] *li. de Oſir. & Iſid.*
[e] *Lib. 3. in Lunæ decretis.*
[f] *in Dioclet.*

dictaà Chamo, ſic enim in Pſalmis legimus; *In tabernaculis Cham*, g. Ægyptio- g *Pſal.78.57.*
rum; & poſtea [h]; *terra Cham*, vocatur ipſa Ægyptus. hoc ergo nomen ſacerdo- h *Pſal.105. 23*
tes, vt teſtimonium antiquitatis ſuæ aſſeruarunt, vulgo *Miſraim* dicebatur
Ægyptus: vnde & hodiè adhuc Turcæ & Arabes vocant, *Maſra*. Quare ſi Ara-
bes voluiſſent ab Ægypto hanc artem denominare; & addere ſuum illud,
Al, vocaſſent *Almaſram*. Quid ergo? ſuſpicor, vt multa Arabum vocabula,
eſſe Hæbreum illud, & quidem ſolidè: nec aliud ſignificare quam artem fu-
ſoriam ſiue liquatioram. Etenim Hebræis, *Alichim* [i]; ſignificat itinera ſiue אלכים
fluxus. ab *Alich*, quod ſignificat facere ambulare ſeu fluere [k]. Vnde ars liquans i *Iob.29.6.*
ſeu fundens metalla: abiecta litterula, ab *Alichim*, fit *Alchimia*, facilima for- חזסך
B matione. Quid enim aliud eſt Alchimia, quam pirotechnia ſiue igniaria ars, k *Iob.24.10.*
reſolutoria, & purificatoria metallorum? quæ vt *Chymia* ſpecies quædam eſt:
ſic etiam aurifactoria, ſiue Chryſopæia, ſpecies quædam eſt Alchimiæ, quæ
in extrahendo ſiue ſeparando, & in congregando ſiue coagulando ex aliis
metallis auro tota occupatur: vnde non malè *Spagiricam* vocant nonnulli,
παρὰ τὸ σπᾶν καὶ ἀγείρειν, à ſegregando & congregando. Ad hanc quidam retu-
tulit illum Manilii verſum [l]. l *li. 4. Aſtron.*

Materiamque manu certa duplicarier arte:

& quia de Alchimicis dictum, per errorem, putauit, ideo (quæ eſt Critica audacia) contra veterum codicum fidem, eum tollendum, vt ſpurium; iudicauit. vtrumque male. nam & Manilii verſiculus eſt, & non de Chryſopæis, ſed de bracteariis accipiendus, qui malleando aurum in bracteas ſeu foliola tenuiſſima diducunt & dilatant, & ſic ſuperficiem adeò dilatatam quaſi duplicant. Alchimice certè non tam duplicant manu, quam igne.

C Non ſtatui de tota Chymica agere; quam ego artem, qua medicinæ adminiculatur, ſanè laudo, & veneror; vt phiſiologiæ fœtum præſtantiſſimum; inuentricem auri potabilis, rei non minus vtilis ad ſanandum; quàm ad alendum, ac quoad fieri poteſt, vitam prorogandam; ſpiritus enim ſubtiliſſimos ex metallis, gemmis, plantiſque educens; quo ſubtiliora, hoc puriora; & quo puriora, hoc efficaciora remedia prebet; metalla depurat, ſegregat, perficit; lapides conflat, aquam elicit, ignem vegetat; & in igne vegetato, ac quaſi perennato, ſpecimen edit artis & efficacitatis ſuæ, in humana vita propaganda. Mihi quidem dubium non eſt liquorem illum Olibii Maximi, cuius beneficio lucerna multis ſæculis conſervata fuit ardens, Chymicum fuiſſe; de quo Bernardus Scardeonus [m], ſcribit Patauii ante aliquot annos, vrnam fictilem effoſ- m *in Hiſtor.*
ſam his inſcriptam verſibus. *Patauina.*

P L O T O N I *ſacrum munus ne attingite fures,*
Ignotum eſt vobis hoc quod in orbe latet.
Namque elementa graui clauſit digeſta labore
Vaſe ſub hoc modico Maximus Olybius.
Adſit fœcundo cuſtos ſibi copia cornu,
Ne precium tanti depereat laticis.]

Plutoni Deo diuitiarum dedicauit hoc ſuæ artis ſpecimen homo gentilis, diuitias illi acceptas ferens. Intra maiorem illam vrnam minoralia reperta; in hac, duæ ampullæ adfabrè laboratæ, argentea vna, aurea altera: puriſſimo quodam ambæ liquore plenæ; quo lucerna multis iam ſæculis ardens conſeruata cenſebatur.

De ſola Chryſopœia ſtatui dicere; quæ vel ex adſperſis pauculi pulveris aurei ramentis, aurum multiplicat; vel ex non auro verum aurum producit: nam quæ ex auro liquato tantumdem vel minùs auri producit, ſed

purgatius; eâ nomen aurifactoriæ non meretur. Chryſopœiæ igitur originem quidam nobis valdè faciunt antiquam, qui præclaro Adami titulo libellum quendam inſignem obtrudunt: vt & alii Moyſis, & Mariæ ſororis eius, & Solomonis, & Hermetis Triſmegiſti, & Ariſtotelis, & Pythagoræorum quorumdam libros venditant: hæc enim omnia pro impoſturis habenda duxerim, & ocioſorum hominum ſomniis. Quid? an, quia ab Adamo prima ſcientiarum principia, idcirco & de hac ille arte ſcripſit, quem de nulla conſtat ſcripſiſſe? An, quia Moyſes in omni Ægyptiorum ſapientia excellens, idcirco & ipſe, & ſoror eius (miror Aaronem non additum, & Beſeleel) animum ad alchimiam excolendam adiecere? An, quia Cabbaliſtæ nugantur Chamum in arca Noacho patri ſuo *libros de Magia naturali* furatum, quos Miſraimo filio ſuo donauerit; idcirco inter illos etiam Chymici libri fuere? Sed Chamum ſcimus non philoſophiæ naturalis, verum Magiæ Dæmoniacæ fuiſſe propagatorem [a]. Hermetis Triſmegiſti non pauci ſuperſunt libri; quis quæſo vel color tenuis in illis huius artis? erunt opinor, qui Phaetontæo auſu eò detorſerunt; quæ de Turri Babel, & quæ de terra promiſſionis, SS. commemorauit & quæ Salomon in *Eccleſiaſte* de meretrice, mores eius depingens, Spiritu ſancto afflatus, ſcripſit; illi ad Chymices myſteria deflexerunt: qui auſi diuitias; quas, œconomicæ prudentiæ, & nauigationi in Ophir, diſertè acceptas refert Regum Hiſtoria; Salomonis alchimiæ adiudicarunt. In quos (vt mitiſſimè agam) nihil dicam aliud, quàm quod fatuis ſolemus, ſanam mentem iis optandam. Minore longè periculo peccant, Aimar. Ranconetus & Cardanus, qui Sibyllæ vaticinium illud;

[a] *ſu. lib. 1. c. 3.*

ἔννεα γράμματ' ἔχω. τετρασύλλαβός εἰμι. νόει με. &c.

ad Arſenicum, admirandi lapidis materiam tranſtulerunt; quaſi quatuor ſyllabarum & nouem litterarum vox alia nulla foret. Item qui Pandoræ poculum hoc eſſe contendunt, ab Heſiodo notatum: ſed hi plures Epimetheos, ſolâ ſpe reliquâ, quam Prometheos, ex hoc grege fateantur oportet. Nec minus illi ſuaues, qui Siſyphium ſaxum extollunt, & propter huius lapidis inuentionem meruiſſe nomen, quaſi diuina ſapientis autumant: propter promiſcuam in vulgus beneficii communicationem, ad inferos detruſum ſemper reuolubilis ſaxi ſubuectione damnatum. homines præparcè auari. Liberaliores alii, cum Suida Colchis auratam pellem auertunt. illud enim δέρας τὸ χρυσόμαλλον Iaſonis; libros fuiſſe in membranis arietinis deſcriptos, artis alchimicæ doctrinam aurifactoriam continentes. Addunt alii, hoc illud aureum fuiſſe femur, χρυσοῦν μηρὸν, ſiue (vt corrigunt alii) χρυσοῦν ῥοῦν, aureum flumen, à Pythagora in Olympiis oſtenſum, quod tamen Origenes eburneum appellauit *lib. 6. contra Celſum*. Hoc illud eſſe apud Hippocratem mirabile, & imprimis ſacrum terræ opus; ex quo animantia, plantæ, alimenta, pharmaca, fortuna, & ipſe Plutus profluant [b]. Hinc apparet quam vetuſtam iſti originem arti arceſſant. Equidem opinor vetuſtam: ſed certa teſtimonia ante æuum Caligulæ non comperio. Nam quæ dicta, mera ſunt coniectanea nec magis certum, quod quidam probant ex Eſdr. lib. 4. ca. 8. v. 2. (*Quomodo autem interrogabis terram & dicet tibi: quoniam dabit terram multam magis, vnde fiat fictile, paruum autem puluerem vnde aurum fit.*) Hoc enim perſpicuè non ad artem fuſoriam, ſed ad naturalem metalli ex terræ puluere productionem poteſt referri. Si tamen quis contenderet, ad materiam auri tranſmutatoriam pertinere; is ſciat, neq; infallibili ſe teſtimonio niti, quia liber iſte apocryphus eſt; neq;

Siſyph. quaſi σιόσοφος.

[b] *Hippocra. in epiſtol. de Cratea.*

eſt: neque loco claro & aperto antiquitatem artis ſe probare. Cæpiſſe ſub Caligula docet Plinius,[q] rationem ex auripigmento aurum liquandi, ſed mox deſiiſſe. Foditur hoc in Syria auri colore, fragili, lapidum ſpecularium modo. Vim eius magnam Caligula, auri quàm ſanguinis non minùs auipus exco-qui iuſſit: & planè fiuxit aurum excellens, ſed ita parui ponderis, vt detrimentum ſentiret. nec poſtea tentatum ab vllo. Diuturnum poſtea ſcriptoribus ſilentium fuit. Vſque ad Diocletianum ſiluere. Nam Snidas auctor eſt, cùm eo regnante Ægyptii res nouas molirentur, cæde multorum illuſtrium virorum in ipſo exordio hoc incendium ſopitum fuiſſe: & conquiſita tum ibi veterum de argenti & auri fuſione ſcripta, omnia tyranni iuſſu flammis tradita, nec ex illa arte ditati Ægyptii, pecuniis freti, Romanis in poſterum rebellarent[r]. Aliquot annis poſtea Zozimus Græcus ſcriptor vixit, cuius de Arte ſacra, & Chryſopæia libri M. Scripti aſſeruantur in Regis Chriſtianiſſimi Bibliotheca Fontisbelli: ubi & Blemmidæ liber de eadem Chryſopœia dicitur exſtare. hic ille Nicephorus Blemmidas eſt, qui ſub Duca Imp. mnlra præclara philoſophiæ monimenta edidit. Zozimo Græcum antiquiorem, non noui: ille Arabes omnes, qui circumferuntur æuo antecedit: fictitium Morienum (Eremitam Romanum fingunt inepti Arabicè ſcribentem) & verum Geber, ſiue Gebrum Arabem: qui non inuentor artis, vt putant Fallopius & Eraſtus: ſed cultor & ornator præcipuus. Hæc de origine habui dicenda.

[q] *lib. 33. hiſt. c. 4.*

[r] *Snidas in Diocletiano.*

SECTIO II.

De artis alchimicæ in auro faciendo efficacitate.

MIRVM quam hîc in contrarium funis contentioſus trahatur. cultores alchimiæ affirmatiuam adeò tuentur, vt & perfectius aurum ſuis ſe fornaculis fouere, & educere, quàm natura ſolita, contendant: oſores contrà Chymicorum, omnia huiuſmodi, vt præſtigias, ludibria, & meros iactatorum bombos opinantur. Equidem puto inter hæc extrema, vt fit, media via tutiſſimè incedi. Videamus breuiter, quid pro vtraque parte diſputari queat.

Tres inuenio ſententias. *prima* eſt, non poſſe aurum verum ſic produci. *ſecunda*, poſſe aurum quidem quaſi verum, ſed quod tamen pro verò, nec liceat vendere æquali pretio quo verum venditur; nec liceat illud in medicinis exhibere. *tertia*, perfectiùs & puriùs aurum ſic fieri poſſe, quam quod in terræ viſceribus gignitur. Prima ſententia eſt Thoſtati *in Exod. cap. 7. quæſt. 10.* Ægid. Romani, *quodlib. 3. q. 8.* (qui Auicennam quoque pro ſe citat, ſed malè. nam Auicen. verè cenſuit contrarium, & ex profeſſo de hac arte ſcripſit) negarunt etiam Auerr. *in lib. 1. de Generat.* Aponenſis, *differ. 209.* Sed & ipſemet Chymicus Paracelſus *lib. de philoſoph.*

Secunda ſententia (vt opinor) verè fuit D. Thomæ. nam licet vbi noluit quæſtionem decidere, ibi ex hypotheſi tantum locutus fuerit:[a] tamen ubi abſolutè & deciſiuè locutus, ibi apertè & clarè hanc ſententiam tenuit: produci poſſe aurum, quoad externas qualitates, ſed quod ad intrinſecam auri perfectionem non pertingat[b]: quod etiam Caietano[c], & reliquis Thomiſtis placuit poſtea citandis.

[a] *22. q. 77. a. 2. ad 1.*

[b] *in 2. ſent. d. 7. q. 3. a. 1.*

[c] *ad d. a. 2.*

Tertia ſententia eſt omnium Chymicorum, & præterea Timonis *in lib. 3. Meteor. q. vlt.* Antonii Mirandulani *de ſingula. certam li. 10.* Marcelli Palingenii

 Car-

Cardani, Lacinii, & aliorum; quàm accuratè tuetur And. Libauius Syrraxi 2. lib. 1. ſingularium.

[d] diſput. de Magia. [e] in 2. 2. diſp. 6. q. 13. punc. 2.

Quartam his ſententiam poſſemus addere Pyrrhoniam, & Academicam *Dubitantium*; qui fatentur ſibi non ſatis liquere: quam puto verè communiorem eſſe hominum huius ætatis. Ex noſtris illam defendere Bened. Pererius, & Gregor. à Valencia [e]; nam de bonitate & perfectione alchimici auri dubitant; & ſuſpicantur, nunquam ab vllo verum & perfectum aurum fuiſſe productum; & Valencia quoque indicat ſtudio & arte humana vel non poſſe, vel vix fieri poſſe. Quid dicemus? amicus Plato, amicus Socrates, ſed magis amica veritas.

Axio. 1. *Nullis idoneis argumentis contraſentientes conuincunt aurum verum per alchimiam fieri non poſſe.* Ad probationem huius concluſionis ſufficit onus probandi transferre in aduerſarium: quia eſt concluſio negatiua: & affirmanti eſſe impoſſibile, incumbit onus oſtendendi cur id ſit impoſſibile; eò quod is contendat ſe id idoneis argumentis poſſe conuincere; quod nos negamus. Veruntamen ſic poteſt concluſio probari; neq; ex parte materiæ ſeu ſubiecti; neq; ex parte modi repugnat naturæ talis metamorphoſis. Non ex parte materię. nam illa eſt alterari, & corrumpi apta, & perduci etiã apta ad formam præſtantiorem; & eſt capax formæ introducendę. Non ex parte modi: quia modus eſt, per decoctionem naturalem ignis; qui decoctionem naturalem caloris naturalis proximè imitatur. Quid ergo deſit? aut ſi quid horum, oſtendatur. A

Oſtendere conantur ſequentibus argumentis, quæ ſigillatim diluemus adfuſa ſolutione. Primò argumentantur ab artis ipſius incertitudine & diſſenſione artificum; quia chymici inter ſe nec conueniunt in modo loquendi, nec in modo operandi, nec de materia aut nomine ſui lapidis. Conueniunt, beneficio lapidis hanc transformationem tribuendam; ſed hunc ipſum lapidem, quo appellent nomine, non conueniunt. Longum ſit omnia Merculini, Treuiſani, Faniani, Vallenſis, Roſarii & aliorum nomina congerere, quæ ſunt ſignificationis planè diuerſæ. ex paucis cætera poſſunt diiudicari. vocant χρυσόσπερμον, aquam viuam, aquam vitæ, aquam ſiccam, lignum vitæ, ſanguinem humanum, lac virginis, Mercurium philoſophorum, draconem, coruum, laton, elixir, medicinam morborum omnium, id de quo qui bibit non moritur, & ſimilia partim ridicula, partim pugnantia, partim irreligioſa. Modos operandi diuerſiſſimos comminiſcuntur, & de eo inter ſe digladiantur; cum Brácheſcho certat Tauladanus, Villanouanum impugnat Treuiſanus, alii alios, & inuicem fatuos ignorantesque nuncupant. Sed de lapidis materia fortè ſaltem conſentiunt? nihil minus. ſunt qui ferri ſcoriam, ſunt qui ſalem, alumen, magneſiam, cadmiam, calchantum, arſenicum expoſcant: ſunt qui obtrudant bufones, capillos, ouorum putamina, menſtruum fluorem, vel humanum ſanguinem. *Reſpondeo*, tam diuerſis nominibus eandem rem ſignificari; ſed his vſos ſcriptores ſcientiæ occultandæ cauſa, quam non voluere paſſim intelligi. licuit ſanè Ægyptiis ſymbola ſua adhibere, licuit poëtis per metaphoras & fabulas ſapientiæ principia occulere, licuit Ariſtoteli ſe dictorum obſcuritate, vt ſepia ſolet, atramento, inuolre; ipſæ ſacræ litteræ in Parabolis loquuntur. cur culpas, ſi & hi diuerſis nominibus luſere? Si quid minùs aptè, & feliciter, & piè, ignoſce. rem vide, verba deſpice. nunquam rei veritatem, aut artis efficacitatem, ineptia aut infantia docentis potuit exſtinguere. Deinde quid mirum hanc quoque artem ſuas habere compulſationes diſſidentium; quibus nec philoſophiæ pars ulla, nec medicina, nec iuriſprudentia, nec Scholaſtica Theologia noſcitur carere? Diſſenſio illa de materia, vel verborum eſt & nominum; vel ſa-

vel ſanè fuit olim, cum ars minùs culta, & magis incognita: periti, in ſulphur & hydrargirum conſentiunt.

B Probant poſtea, naturam metallorum ab iis ignorari. primò quia cenſent illa viuere & nutriri; cum Cardano; vel ſuperioris ordinis animam habere, verum valdè reconditam, cum Fr. Georgio in Harmon. mundi. 2. quia lapides putant eſſe reiectamenta ſiderum (vt Paracelſus) metalla verò adipem & medullam lapidum; & proinde metalla cœli eſſe præſtantiora excrementa: 3. quia vnicam volunt eſſe perfectam ſpeciem metalli, nempe aurum; cæteras eſſe tantum rude & inchoatum aurum. de quo mox plura. 4. non habent perſpectam auri ſui cauſam efficientem. qui ſoli colori efficientiam tribuunt: quo tamen ſola non poteſt auri ſubſtantia perfici. Oportet enim vt ſol aquæ ſuſtantiam primùm calore concoquat & commutet: frigus deinde & ſiccitas terrena, faciant aquam concreſcere. 5. de auri materia valdè diſcrepant. Gilgil vult eſſe cinerem ex terra genitum & aqua miſtum; Barceſchus vitriolum; plerique ſulphur, & argentum viuum; nec deeſt, qui arſenicon addat. qua in re indaganda videntur, vt vmbri, indicium ſagæ naris ſecuti; certum ſanè, vt ad ceruæ cunabula perducat; fallax in rerum eſſentia diſcernenda. Præterea quomodo poſſunt mixta reſolui in mixtum illud, ex quo proximè generata fuerunt? nonne priùs oportet reſolvantur in corpora ſimplicia? igitur ſi, quod eorum eſt fundamentum, metalla in ſulfur & hydrargirum reſolvuntur; certè hæc duo nequeunt eſſe propria metallorum materia. Hoc argumenrum multas inuoluit quæſtiones quas ſi velim exactè diſcutere, non ſectionis vnius, ſed libri opus integri futurum. Vno fortaſſiis verbo præſtiterit abſoluere, ut hæc illis omnia largiamur, nihil aliud conſequi, quàm alchimicos ſic opinantes non eſſe veros philoſophos, neque cauſas operationis ſuæ tenere, nec operari ſcientificè, ſed duntaxat eſſe nudos flaturarios pyrotechnicos, mechanicos, & non philologos. nullo autem pacto conſequitur, probandum quod erat, aurum ab illis confici non poſſe: non enim gladium non facit faber, quia quæ ferri natura, quæ gladij ad pugnam rotatio vibratioque ſit accommodata, neſcit: non aquam roſaceam minus perfectam chymicus elicit, qui cetera adhibet ab arte requiſita, etiamſi roſæ eſſentiam, & vim ignis, & principia diſtillationis ignoret. Quid igitur, ſi qui naturam ignoret metalli, ſegregatione, congelationeque quæ requiſita, cæteris quoque omnibus peritè vtatur; minúſne ad flatum compoſitionemq́; eius, quàm ad alterius, nihil ad operationem effectumq́; ampliùs præter cauſarum cognitionem adijcientis, vix excoctrix ignium eſt effectura? Intelligentiæ igitur iam ignis particeps, qui vnum inter & alium nouit diſcrimen. Pone autem aliquem, qui optimè metallorum naturam nouerit: huic certè nihil argumentatio hæc oberit, quoad auri productionem: poterit ergo produci ab aliquo. ſufficerent iſta: dicam tamen quid de ſingulis illis cenſeam. Viuere & nutriri metalla, vt animam habentia vegetatiuam: id non admodum abſurdum eſt, ſed fateor verius quod Ariſtoteles cenſuit[f], nec lapides, nec foſſilia huiuſmodi viuere vel nutriri: excreſcere autem, per adiectionem materiæ, decreſcere per ſubtractionem eiuſdem: cùm verò Plinius[g] & alii, dicunt ea concipi, parturire, viuere, ſeneſcere, mori, metaphoricè tantum loquuntur. ſed de hoc plura Schaliger, Fallopiusq́;[h]. Volo cum illis liberaliter depeciſci. Eſto non viuant metalla: quid inde? facilior profectò inanimæ rei in aliam inanimam, quàm animatæ in animatam erit tranſmutatio. Paracelſiſtarum illas locutiones ſanè non ſatis rectas nec commodas. ſed improprias & tranſlaticias, nihil moror: loquuntur illi inquinatè ſentiunt perperam. eos non defendo: de re loquor, non vocabulis. Hoc vnum veriſſimum puto, neque negari poſſe, plus humidi pinguis, & ſi vis plus adipoſi

f lib. 1. mag. nor. moral.

g Plin. lib. 36. cap. 18. & 19. Leo Baptiſt. Albertus li. 2. de re ædifi. c. 9.

h Schalig. exercit. 1. Fallopius li. 1. de metallis & foſſil.

eſſe ſucci in metallis, quam in lapidibus ac gemmis. hinc enim metalla ductilia & dilatabilia ſunt, quod lapidibus ob ariditatem & ſiccitatem denegatum. Vnicáne ſpecies metalli ſit, mox videbimus. De auri efficiente cauſa, conſiderandum. puto longè plura requiri, vt ex terra, atque vt ita dicam elementis ferè nudis primum corpus mixtum exiſtat & coaguletur: quam requirantur, vt ex mixto iam coagulato & exiſtente aliud conficiatur mixtum, dumtaxat differens perfectione. Auri ſubſtantia, ex terræ puluere aquæ liquore, in venis cauernatum ſolo calore non poteſt perfici, ſed frigiditas quoque & ſiccitas requiruntur: poſtquam verò iam ſemel metallum coaluit in metalli ſubſtantiam iam ignis ſolus poterit ſupplere, quæ ad perficiendum commutandumque illud in alterius metalli qualitates erunt neceſſaria. quia qualitates illæ accidentariæ ſunt & quæ actiuitatis igneæ vim non exſuperant. Quod exemplo poteſt declarari. nam ſandaracha naturalis non poteſt gigni citra frigus illud: ſed poſtquam plumbum ſemel in terræ viſceribus genitum fuit, ſi illi miſceas acetum, ceruſſam conficies [i]: vt vero ex ceruſſa prodeat ſandaracha nulla iam opus refrigerationis, ſed ſufficit ſola aduſtio, vt ſandaracha fictitia ſeu ſandix Syricum naſcatur [k]. Orihalcum quoque ſine frigore ex ære, vitri puluere, & calaminaris lapidis tinctura fit; ſolaque decoctione & percolatione per ignem indiget [l]: cum tamen foſſitium & naturale, ſi quod eſt huiuſmodi, etiam frigus illud poſtularet. Quid quod & [m] Plinius cenſuit, ſolo igne lapides in æs fundi; & ferrum gigni? Quid, quod & ſola decoctione ferrum fit ϛόμωμα Græcorum [n] ſeu *Chalamiſch* Hebræorum [o] quod nos hodie calybem vocamus ſiue *aciarium*, veteres Latini, *ferri nucleum*, quia proprio nomine deſtituebantur. nam chalybs illis idem, quod ferrum in genere [o]. Neque in his alio frigore opus; quàm cum omnia peregit ignis, vt tunc materia ſe ad naturale frigus recipere ſinatur: vel aquæ iniecta citiùs refrigeretur, & induretur. Porrò quam ſubdunt de auri materia diſſonantiam, obſtrepit illa, non obtundit. cedo, quam illi eſſe volunt? quamcunque dixerint, ex hac etiam cetera metalla conſtare philoſophi chymici contendent: ſi facilem fore ad aurum tranſitum. Sed doctiores conueniunt in vnam ſententiam: quam ego quoque ſequor, & ſic Ariſtotelem cum his auctoribus conciliari poſſe puto. Non agitur nunc de materia remotiſſima, quæ eſt materia prima, quam eandem eſſe nemo addubitat: ſed agitur, de materia ſecunda: quæ iam certis formis eſt imbuta. hæc rurſus eſt, quædam remotior, & quædam propinquior. non enim ſtatim ab vltima ad primam hîc immediatus eſt tranſitus. capiamus ergo exempli gratia, aurum. hoc aurum materiam remotiorem habebit, exhalationem quandam humectam ex vna parte (quæ materia liquida à quibuſdam vocatur, vel aqua intrinſecus vnctuoſa, ab aliis vnctuoſum aqueum incorporatum, vel humidum liquidum) ex alia parte habebit terræ portionem craſſam & viſcoſam: ſic huic terræ aqua illa pinguis & aërea commiſta, corporatur in primam & (vt ſic vocem) elementarem auri materiam. hæc materia non eſt adhuc propria auri materia, ſed eſt materia communis omnium metallorum, & etiam lapidum. etenim ſi plus habeat ariditatis, deficiente humiditate, fit lapis: ſi plus habeat pinguedinis humidæ, exit in metallum: & propter copiam huius humidi, nitidi, puri ac ſolidi, ſplendida adeò ac nitida ſunt metalla. Et hæc eſt ſententia Platonis & Ariſtotelis ac ſequacium [p]. Neque huic ſententiæ repugnat (meo iudicio) eorum Chemicorum, qui phyſica principia & norunt & amplectuntur, hoc eſt non empirici, ſed philologi ſunt, ſententia. Tales enim facile aſſentiuntur huic remoto principio metallorum omnium. Equidem mihi videtur negari non poſſe. Quæro enim, num argentum viuum & ſulphur ſic imme-

diatè

[i] *Galen. lib. 9. de ſimpl. medicam. facult.* *Plin. li. 34. in f.* *Vitruu. l. 7.*

[k] *Plin. li. 35. c. 6. Aetius li. 2. Amat. in Dioſc. li. 5. enarr. 63.*

[l] *Vide Plin. li. 33. ca. 4. & Vannoccium li. 1. pyrotechniæ c. 8.*

[m] *li. 26. c. 27.*

[n] *Ariſtot. lib. 4. Meteor. Vannoccius d. li. 1. c. 7. Alb. Magn. li. 2. de lapidib. tra. 3.*

[o] *vide Hier. Magium li. 2. miſcella. c. 8.*

[p] *Plato in Timæo. & ibi Procl. & Calchidius. Ariſt. li. 3. Meteor. in fi. Theophr.*

diatè ex materia prima ſint enata? ſi adfirmas, quæro qua diſpoſitione præcedente hæc potiùs, quàm alia forma. ſit introducta? ſi negas, immediatè prodiiſſe: quæro quæ præceſſerit? non enim omni forma potuit illa materia caruiſſe. Negandum itaque id non eſt: ſed vlteriùs progrediendum, & poſt hanc materiam communem adeò remotam, quærenda quædam materia propinquior. De hac omnis eſt diſceptatio. Cenſuerim itaque illam materiam remotam, non ſubitò prætermiſſis mediis ab extremo ad extremum progredi, &, quod dici ſolet, per ſaltum promoueri: ſed primò gigni imperfectiora quædam, & ſic naturam progredi ad perfectiora. Ex illa materia remota primùm gigni ſulphur, & argentum viuum ſiue ὑδράργυρον: iſtud potiſſimum coaleſcere ex humido iſto pingui & aëreo (ideò adeo mobile eſt); ex terræ verò pinguedine ſeu viſco ſitare potiſſimum, gigni ſulphur. Sulphur illud poſtea in metalli generatione fungi vicem viri, ὑδράργυρον vicem feminæ volunt [q] Chymici: hoc parum refert, crediderim potiùs vtrumque agere & pati ininvicem, reactione. Nec conuincit contrarium quorundam obiectio; nec in pleriſque fodinis ſulphuris, vel argenti vivi, inueniri aurum; nec in auri pleriſque inueniri ſulphur aut argentum viuum. ſufficit enim in quibuſdam veſtigia horum reperiri, vt pyrotechnici ſæpe experti. Et, vt ex his gignuntur, tanquam ex materia: ſic in hæc ruſus metalla reſolui volunt chymici, & hanc reſolutionem odore probant, & guſtu: ſe in materia reſoluta qualitates ſulphuris & argenti viui dictitantes inuenire. Quoniam verò hîc agimus de accidentariis dumtaxat differentiis quibus hæc inanimata dignoſcuntur ſolis: fruſtra obiicitur odora canum vis. Non enim dicitur hæc reſolui in ſulphur & hydrargyrum formale atque perfectum, ſed in materiam quandam, quæ ſulphuris & hydrargyri qualitates pleraſque retinens, ſatis indicat formam illam præceſſiſſe horum foſſilium: ſicut homo occiſus cum eſt, & iam cadauer ferè diſſolutum corruptione, indicium facit fœtor, corpus illud carneum fuiſſe: aut quod ſimilius, cùm ſalem vel ſaccarum in aliquod ferculum diſſoluis, ſapor indicat, ſubſtantiam illarum rerum condimenti huius materiam fuiſſe: & odor aquæ diſtillatæ, ſatis apertè docet, quæ herbæ diſtillatæ fuerint. præterea non eſt neceſſe res omnes reſolui in proximam ſuam materiam: nec enim corpus reſoluitur in ſemen: ſed ſufficit reſolui in materiam remotiorem, ſiue elementarem. Ad vltimum itaque argumenti membrum dicimus: metalla reſolui immediatè in illa ſua principia, quando alterantur, & per alterationem deſinunt videri talia metalla, & fiunt quid liquidum, vel aridum, retinens principiorum illorum qualitates multas: & cùm hoc fit, tunc quodammodo reſoluuntur iterum in corpora ſimplicia ſeu elementaria, nempe in liquidum humidum & terreum pingue: ſicut etiam paulatim, per varias alterationes pyrotechniæ, principalia illa proxima in iſtud vel illud metallum coaluerunt.

lib. de lapid. Ianus Lacinius Minorita li. 1. Chemica art. c. 13. Albert. lib. 3. de reb. metal. tr. 1. c. 2. Contaren. lib. 3. philoſoph. c. 6. Geor. Agrico. de re Metall.

[q] *Avicen. epiſt. ad Hazon, Geber, Lullus & alii vid. Lacin. d. lib. 1.*

Tertiò argumentantur: fundamenta Chymicorum, ſi penitiùs inſpiciantur, vel falſa eſſe, vel prorſus dubia: & proponunt, ac impugnant ſequentia: quibus ſigillatim ac ordine ſolutiones adiungam.

E Primùm ergo adferunt illud Rogerii Baconis [r]: *licet natura potens ſit, & mirabilis: tamen ars vtens natura pro inſtrumento, potentior eſt virtute naturali.* Hoc ergo videtur eſſe falſum. tum quia nihil poteſt ars humana, quod vires ſuperet naturæ (quæ nihil eſt aliud, quàm ordinaria Dei in creaturis diſpoſitio:) quare ſi quis effectus producitur, qui naturam rerum ſuperet: ille non humanus, ſed vel diuinus, vel prodigioſus eſt. tum quia omnis ars mechanica

[r] *li. de mirabi. poteſtat. artis & natura.*

natu-

naturæ, vt baſi, inſiſtit, & eam imitatur, nec ſuis poteſt conatibus operum naturæ perfectiones adæquare. Nam veriſſimè Fabius, ita ſcripſit; *imitatio, quæ artis eſt propria, nunquam tam feliciter naturam exprimit: quin inter hanc & illam ſemper aliquid interſit, ipſaq; veritas pluribus paraſangis ſua ſequentem veſtigia hypocriſin poſt ſe relinquat*.[b]] qui neget; iubendus agri lilia cum vetis, Dedali volatum cum alitibus comparare, & cum Praxitelis aut Phidiæ caballo hoſtiles manus effugere. *Reſp.* Comparationem naturæ & artis inſtitui duobus modis poſſe: primò præciſè ac nudè ſolam cum ſola conferendo, vnumque alteri, ſiue vtriuſq; potentiam, ſeorſim inuicem & mutuò componendo; hoc ſi Baconus voluit vt inde fornaculis ſuis ea tribuat, quæ naturæ denegata; fateor omni illum reprehenſione digniſſimum fuiſſe, & argumento contrarium ſolidè probari. Altero verò modo poſſunt iſta comparari, non præſcindendo vnum ab altero, ſed extenſiuè; v.g. artificium humanum cum ipſa natura; qua in comparatione, artificium præſupponit naturæ vim. plus autem tum poſſe artem natura ſubnixam & adiutam, quàm poſſit natura ſola plurimis patet experientiis. ſic enim naturalis operatio, iuuatur, acceleratur & perficitur per humanam induſtriam & artem: quod voluiſſe dumtaxat Rogerium eius verba indicant, & veriſſimum eſt.

b *lib. 5. inſtit. orat.*

Secundò reprehendunt quod dicitur à Chymicis, vnicum eſſe perfectum metallum, ſiue vnicam metalli ſpeciem (aurum) cætera metalla dumtaxat eſſe auri inchoationes: & ideò tam facilè metalla reliqua ad aurum, naturalem ſuam perfectionem, reduci; quàm homo æger ad ſanitatem, & ouum ad pullum. Hoc illi triplici ariete ſibi, non tam quatere, quam ſubruere videntur: & ita mihi quoq; aliquando viſum: nunc maturiùs re perpenſa, video illa ipſa, quæ tum arbitrabar argumenta; vt obſeſſi ſolent, ſaccis laneis, arietis impetũ infringere; poſſe commoda explicatione exarmari, & eneruari. Arietes iſti tres erant triplici teſtudine contecti. Primus petitur à definitione metalli, quam Geber, Petrus Bonus & multi chymici admittunt: *metallum, eſt corpus foßile, durum, & naturam ſuam ſeruans, à malleo dilatabile.* Sed hæc tota definitio æquè conuenit argento & plumbo ac auro; æquè ergo ſunt metalla, atque aurum. *Reſp.* differentias rerum eſſentiales, præterquam hominis, nobis eſſe ignoras: ideò nos cogi definitiones formare ab accidentariis differentiis, quæ poſſunt ſæpè communes eſſe pluribus, quæ probabiliter videntur ſpecie differre. veluti ſi definias canem, certè definias per proprietatem latratus, hyæna tamen hunc imitatur, quæ canis non eſt: & ſic totum iſtud congeſtum, canis eſt animal irrationale, quadrupes, velox, latrabile, conueniet etiam hyenæ. nam & illa erit, animal irrationale, quadrupes, velox, latrabile. Nemo tamen inferat canis nomen hyenæ competere, vel hyenam æquè canem eſſe: ſed potiùs inferendum, quiddam in hyena reperiri, quod in cane ſit perfectius. Sic dico definitionis huiuſmodi accidentariæ conditiones in ſingulis metallis inuentas, non conuincere ſingula hæc quibus conueniunt metalli ſpecies eſſe. Nam hæc non eſt conuenientia generis in ſubſtantia, ſed dumtaxat quaſi generis in accidentibus. Specificæ namque differentiæ ab eſſentia rei ſunt deſumendæ. Quare vt aduerſarii probent à definitione, identitatem genericam; neceſſe eſt, prius probent; vel ſimul, & conſequenter probent, prætenſarum ſpecierum differentiam eſſentialem, vel quid ei quodammodo æquipollens. v. g. Homo & equus ſpecies ſunt ſub animalis genere. id probare nequit eo dumtaxat, quòd animalis definitio, quæ tamen eſſentialis eſt, conveniat vtrique (ſic enim conuenit Petro & Paulo, & tamen P. & P. ſpecie non differunt) ſed probari præterea debet; quia homo eſt rationis compos, equus non eſt. ſic etiam quod aquila & leo differant ſpecie, non probandum tantum eo, quod ratio generica illis competat; ſed

tat; ſed etiam, quia vtruſque eſſentia diuerſa eſt, cum vnum ſit volatile, aliud beſtia ſeu gradiens. Sic igitur non quia hæc definitio eadem quæ auro, competit argento: ideò hæc duo ſpecie diſtinguuntur: ſed ſequitur ſolummodò ambo hæc metalla eſſe: argentum quidem imperfectè, quia poteſt perfici aurum perfectiſſimè, quia nequit in metalli ratione perfici. Infanti iuxta ac viro conuenit hominis definitio, vt & vitulo ac bovi animalis; ſed infans adhuc perfici, & definitionis membra perfectius poteſt participare: non tamen infans & vir ſunt hominis ſpecies: idem de aliis metallis, & auro ſtatuendum, nam alia illa natura ad hoc inſtituit, vt queant ad auream perfectionem progredi.

Verum hic nouæ ſuboriuntur difficultates, noui ſcopuli aſſurgunt. dicat enim aliquis, hinc ſequeretur, naturam ſic ſæpiùs à ſcopo ſuo aberrare, quam finem ſuum conſequi. quod conuicium ferretur in Deum. Naturæ quoque aberrationes de ſuis infetioribus, more ſpecierum, non ſolent prædicari. quia natura non multiplicat rerum imperfectarum indiuidua, vt videmus monſtra ſterilitatis damno multata. hæc autem metalla de ſuis indiuiduis rectè prædicantur; vt argentum de hoc vel illo. *Reſpondeo.* Non aberrat à ſcopo ſuo natura, quia finis eius eſt, rerum varietate hunc mundum ornare: & perfectiora vult eſſe rariora. fit autem hominum auaritia, qui metalla effodiunt priuſquam ad debitam perfectionem perueniant; vt minùs auri ſit, quàm ceterorum metallorum. Sicuti quia vituli plerique occiduntur à lanionibus, idcirco pauciores boues exiſtunt: ſi his parceretur, boues fiant; ſi illis abſtineretur effodiendis, paulatim aureſcerent. Enunciandi verò ratio, quædam eſt ſpecierum, ſiue generica; quædam verò merè accidentaria. Monſtrorum de inferioribus attributiua enunciatio accidentaria, poteſt æque locum habere, ac argenti auri &c. ſicut enim dicas rectè, hoc vas eſt argentum, ſic etiam rectè dicas, Gorgò, eſt monſtrum, ſphinx, eſt monſtrum: & ſicut etiam dicas vaſis huius eſſentia eſt ſtannea, vel materia eius eſt ſtannum; nihil prohibet quin verè dicas, pygmæus iſte eſt monſtroſus, vel ſubſtantia huius pigmæi eſt monſtroſa. Sed parum hæc ad rem quæ de prędicatione. Quia reuera, non quicquid imperfectum adhuc eſt, eo nomine monſtroſum eſt: maximè ſi aptum ſit perfectionem ſuā recipere, pullus in ouo non eſt monſtroſus, vitulus non eſt monſtroſus, infans non eſt monſtroſus; quia hic ad virum, ille ad bouem, ille ad gallinaceum tendit; etiam ſunt poteſtate, quod actu futuri. idem de metallis aliis ab auro dicunt Chemici. Sterilitate demnata ſunt tantum monſtra perfectorum animantium; non inſectorum, non inanimatorum. Atq; ita ruit hæc replicatoria machina.

Secundò contendunt aduerſarii proximam metallorum omnium materiam eandem eſſe non poſſe, ſed uniuſcuiuſque ſpeciei debere eſſe materiam proximam diuerſam, quod etiam nōnulli Chemici fatentur[t], & probatur: quia diuerſæ ſpecie formæ eandem ſpecie materiam proximam nequeunt informare: vt de anima humana & equina patet, quarum neutra corpus alterius apta eſt informare. videretur alioqui, vetus illud delirium ſtabiliri poſſe: *omnia ex omnibus*, ſiue *quodlibet ex quolibet gigni*: & ſic, ſi remotæ materiæ ſufficeret identitas, poſſet vnus Alchymicus alterum, in Apuleium illum, vel Lucianum auritum transformare. *Reſp.* Animas animalium perfectorum requirere corpora organica, certis perfectè modis diſpoſita: animas animalium imperfectorum, ipſa quoq; quia ex materia educuntur, requirete ſuam & propriā minùs tamen perfectam, organorum corporis compoſituram, quæ compoſitura ſiue (vt dicam) organizatio, de illius indiuidui eſſentia eſt. Inanimas verò res dumtaxat cenſeo requirere, materiam illam communem, & præ-

[t] *Richardus Anglic. in Correctorio, & Ioan. Braceſcus contra Tauladanū.*

& præcipuè conſtantem partibus homogeneis eiſdem & eſſe perfectiùs diſpoſitam,ad plumbi, ſtanni, argenti vel auri formam: quia formæ iſtæ, non ad compoſituræ vel organorum fabricam, ſed ad qualitatum primarum maiorem minorenue participationem,conſequuntur. Si plus habeant terrenæ admixtionis, fient ferrum, æs, plumbum; ſi plus aërei liquidi, fient ſtannum,argentum, aurum. Conatut quidem natura ſemper aurum producere; ſed, cum nequit eò mineralis decoctio pertingere, contenta eſt aliorum metallorum generatione pro modò virtutis & materiæ proximæ diſpoſitione. Si non ſatis multum adſit ſulphuris ſubtilis ac rubei,adſit tamen ſatis hydrargyri ſubtilis& albi; fiet argentum: ſi verò vis ſulphuris excedat,& vnctuoſum illud liquidum omni ſit ex parte probè defœcatum,producetur aurum.

Tertius illorum aries erat,Nunquam conquieſcere naturam,ſponte ſuâ; ſed moueri & moliri donec perfectionem ſuam ſit indepta: metalla verò hæc apparere omnibus, etiam præſente cauſa efficiente, in venis ſuis conquieſcere, nihil ſolicita vt in aurum transformentur. licet enim centum annis illic permaneant non impedita, nunquam tamen magis illa aureſcent, ſed in ſuo ſtatu permanebunt, ferrum, plumbum, argentum. Si ſic igitur quieta iacent, ſuam iam nacta ſunt perfectionem. *Reſpondent* Chemici & benè reſpondent, nos hanc commutationem deprehendere non poſſe: ſed cur nequeamus,incredibilem reddunt rationem: quòd ad alterius metalli in aurum metamorphoſin millenarium annorum tempus requiratur. Quis hoc illis definitum rempus reuelauit? quis credat quod ad ceterorum metallorum perfectionem, curſus viginti vel triginta ſufficiat annorum? Maior ergo in auro formando mora, ſed non tot ſeculorum admittenda. Sicut autem herbarum & arborum incrementa non cernimus dum creſcunt; ſed creuiſſe deprehendimus:ita latens eſt alteratio hæc & commutatio metallorum; quæ, non, dum fit, ſed dum facta eſt, cerni poteſt, quod verò illam non cernimus, impatientia fecit & cupiditas, dum malunt homines præſens lucrum minus capere, & quale eſt metallum effodere; quàm ſpem pretio redimere, & illam tam longinquam opperiri tranſmutationem. Sed cur ad hanc, fornaculis & follibus ſuis ſe triennio peruenire poſſe Fanianus & alii gloriantur, ſi non niſi luſtris aliquot exactis id poteſt natura? cauſam puto, quia in terræ venis plus liquidi humidi affluit, & calor quoque agit leniter ac paulatim: hîc in chryſollo, nihil adfluit liquidi: quare quicquid reſiſtit, & reuocat curſum efficientis cauſæ, id faciliùs hîc abſumitur: ignis quoque eſt continuus, & non impeditus, & quantum poteſt urget. Præterea nonnunquam aliquid auri maturi & perfecti artifices admiſcent, vt ſic ars adiuuans naturam, cauſa ſit velocius reliquum conuertendi,vt notat Treuiſanus *lib. de tranſmutat. metallor. ante medium.*
Ex his apparet admodum probabilem eſſe ſententiam Calliſthenis, Alberti Magni, & Chemicorum vnicam eſſe perfectam metalli ſpeciem [P]. Sed pergam eſſe liberalis ac comis; eſto: ſpecie differant metalla, quid tum? ſpeciei (inquiunt) in ſpeciem quæ non ſit alteri ſubordinata immutatio impoſſibilis eſt naturæ. Nos mox non eſſe impoſſibilem oſtendemus. Nec ad rem facit illud de ſubordinatione. Reuera enim multorum commutatio oſtenditur, quæ ſic ſubordinata non ſunt: & ſubordinatio iſta eodem modo poteſt intelligi de plumbo & auro, ſtanno & argento; quo illi de his intelligunt, quæ in tertia ſect. producemus.

[P] *Alb. Magni lib. 3. de metall. tract. 1. c. 7. Gebri, Roſarii, Vanocci Birin. gucci. & alior.*

Quartum argumentum eſt, ars iſta nequit veras gemmas transformare in gemmas alias veras. ergo nec metalla poteſt in alia. *Reſp.* gemmas, ſi quæ ſint liquabiles, poſſe ad maiorem fortaſſis redigi perfectionem: non tamen in alias diuerſæ ſpeciei mutari poſſe, quia non poteſt ignis quemlibet inducere colorem;

colorem: nec gemmæ ad gemmam ea cognatio eſt, quæ metalli ad metallum. Gemmæ verò pleræque vel potiùs omnes, quia lapidum ex genere ſunt, etiam ſunt illiquabiles: quia non habent humidum vnctuoſum, vt metalla; ſed aqueum, quod igne difflatur [x]. [x] *ſic Alb. Magn. in 5. Metaph.*

Vltimò obijciunt, non dari cauſam ſufficientem, quæ hoc operetur: cælos enim naturaliter hæc metalla in venis producere per calorem, & frigus; non quà calor ille vel frigus qualitas tantum eſt, ſiue calor aut frigus, ſed quà eſt organum ac inſtrumentum cœlorum, in cuius virtute agit. hic verò nec frigus adeſſe in Chemica operatione, nec calorem operari vt inſtrumentum agentis principalis, quia hic non adeſt agens principale. *Reſpondeo*, de frigore iam diximus. de calore verò dico hunc agere vt inſtrumentum ignis; & eſſe eiuſdem ſpeciei cum calore cœleſti ſeu elementari. Agens autem principale eſt ſemen auri ipſis metallis inſitum: quod ſemen calore fouetur, & adoleſcit in aurum Probatio verò huius, non incumbit alia, quàm ab experientia, ad quam alchymici ſolent prouocare. ſolemus enim à poſteriore probare vim ſeminis alicui rei infuiſſe, cùm genitum ex eo aliquid & ex potentia eius in actum deductum cernimus. Denique concluſio noſtra dumtaxat exigebat, nos oſtendere naturæ rerum hanc non eſſe contrariam Chryſopœiam: neque id argumenta aduerſariorum conuincere. quod puto ſufficienter oſtenſum à nobis. Hæc de primo axiomate.

SECTIO III.

De eadem efficacitate.

A SIT 2. axioma, *longe probabilius eſt poſſe alchimicam artem finem ſuum conſequi, & alia in aurum igne transmutare: quàm non poſſe.*

Dico eſſe *probabilius*, quia reuera id non probatur apodicticè, ſed tantum topicè. ſic tamen, vt moraliter ferè conuincant rationes.

Primum argumentum, quo concluſio probatur, pendet ex ſupradictis, quia contraria negatiua habet argumenta non concludentia; imò nec admodum vrgentia.

Secundum, quia multarum rerum cauſæ naturales nos latent, & poteſt hæc eſſe de illarum numero: multa quoque fiunt naturaliter, quæ quis, propter cauſarum ignorationem, ſi facto certò neſciat: vel neget facta, vel non facta naturaliter, contendat.

Tertium, quia Magorum illa induſtria, qua mutarunt angues in virgas, & è conuerſo: iuxta D. Auguſtinum [a] naturalis mutatio fuit: mirabilior tamen eſt hac, de qua nos agimus. [a] *li. 3. de Trinit.*

Quartum, quia calor ignis vim habet transformandi metalla per varias alterationes, liquationem, ſeparationem, congregationem, & alias huiuſmodi: ſicut & calor natiuus, cibum poteſt variè conformare, priuſquam augeat & incrementum præbeat ipſi alito. nec minùs eſt miranda illa cibi, puta pomi, in carnem: quam hydrargiri in aurum commutatio. Deniq; ſi ſingulas illas alterationes conſideres: quas Chryſopœi requirunt, etiam qui plurimas nullam inuenias, quę vices ignis in materiam diſpoſitam agentis excedat. cedo enim quæ illarum? quod ſi ſingulis par, cur non ſucceſſiuè omnibus, cùm eius vis non retundatur ſuggeſtis ſemper nouis fomentis?

B Quintò, perſuadere id debent intellectui non malè diſpoſito, cum variæ ſimiles experientiæ, tum plurimorum id ſe conſecutos aſſerentium aſſertio. hoc poſterius probabo ſectione ſequenti: prius verò probatur, iis quæ fusè retulerunt Schaliger [b] & Benedict. Perer [c]. primùm ars poteſt gignere veſpas, ſcara- [b] *exercit. 23.* [c] *quæſt. de alchimia, lib. de Magia.*

ſcarabæos crabroneſq́; ex cadaueribus, & ex ſtercore animalium: imò & ſcorpiones, ex herba Baſilico ritè poſita & collocata certis locis, ſed viuentia hæc ſunt excellentiora metallis: poterit igitur & metalla. Dices in his hominem arte tantùm materiam materiæ apponere, cetera naturam per putrefactionem & calorem ſolis producere: Verum in noſtro quoque caſu manum tantùm homo adhibet, cetera calor ignis in materia efficit, &, quæ in eius potentia latebant, educit. 2. aurum ex auripigmento produci arte Plinius auctor eſt, ut diximus. ſi dicas auripigmentum venam eſſe auri ſterilem ac inopem, hoc eſt aurum imperfectum, vt ait Fanianus [d]; hoc, vt dicitur ſine probatione, negari quoque poteſt. Nam plus videtur differre ab auro, quam cuprum: nam cuprum metallis annumerandum, illud verò potiùs coloribus ac tincturis. 3. ex ouis [e] calore fornacis Cayri ſolent pulli educi, non ſecus quàm fotu matris: cur non & hîc fornax ſuppleat vteri terræ vicem? ſi dicas, ouum natura ordinari ad pullum; & eſſe pullum potentia: contendunt alchimici idem eſſe plumbum auri reſpectu, imò & argenti: ideoq́; ſolere hæc metalla iuxta inuicem reperiri. Sanè Plinius dicit [f] venam plumbi, quæ vicina ſolet eſſe & contigua venæ argenti, vocari *galenam*. Sed & ouum quoque magis differt à pullo, quàm inter ſe metalla. 4. Naturaliter videmus multos vermiculos mutari in volatilia, vtpote muſcas; & tamen reptile & volatile, pluſquam ſpecie diſtant. 5. vt natura producit ſalem, bitumen, & atramentum: ſic etiam illa nobis artificum exhibet induſtria. Si dicas ſpecie differre hæc ab illis: contra vrgebo: cùm eaſdem habeant qualitates (quod docet experientia) non magis differre, quàm pulli quos fornaces Cayri produxerunt, à pullis adpectoratis à matre. 6. Plinius auctor eſt triticum & ſiliginem in inuicem commutata. dices, ſolis accidentibus ea differebant, eademq́; fuiſſe ſpecie? Galeni [g] quidem ſententia videtur, ſed multis id non probatur. eſto tamen; hoc ſi verum, quid ad 7. Nam Theophraſto lolium quoque in triticum fuit mutatum. loliumné hoc ſiluestre triticum fuiſſe dicent? quo autore? ſcimus enim quid inter triticum & lolium interſit. 8. calchitim in miſii mutari, ſatis notum eſt, veriſimilius etiam ea ſpecie differre, quam idem eſſe. 9. lapideſcere ligna, ſi in fontes certos incidant; norunt Arduennæ: & lignum ſit caudexque, qui neget. Benè eſt non negant aduerſarii: Sed hanc dicent fortè commutationem in deterius, viuentis nempe ligni, in lapidem vitæ expertem: mortem hanc eſſe quandam ligni faciliùs res degenerare quàm meliorentur. Vrgeo, etiam meliorari. nam in Scotia ex putridis nauium fragmentis, & ex arborum fructu in mare deciduo (res eſt vulgo notiſſima, & probabitur libro ſequ.) gignuntur anates. Si tam admirabilem effectum tranſmutationis aqua nobis exhibet: cur ignis efficacitati, cuius maior longè vis eſt in agendo, maligne detrahimus? Herodotus etiam ſcribit platanum in oleam vertiſſe: & alii cadauera, in ſtatuas ſalis, de quo plura dicam lib. 2. q. 18. in fine.

Denique notiſſimum eſt poſſe ſaltem dæmones producere, per applicationem naturalium agentium, nonmodo res inanimas, ſed & animalia imperfecta, quæcunque ex putrefactione naſcuntur [h]: multò igitur faciliùs poterit metallum vnum, in aliud eadem applicatione commutari. quia longè minor eſt metallorum differentia, quam inanimis & animati. Sed Diabolus nullum huiuſmodi effectum producere poteſt, qui naturæ vires ſuperet: vt conſtat: alioqui poſſet vera edere miracula. ergo effectus huiuſmodi naturæ vires non ſuperat. Igitur poteſt fieri vt vel docente Diabolo, vel induſtria & ſtudio tandem homo ad hanc cognitionem pertingat.

[c] d. c. 4.
[d] libr. de re metallica.
[e] Schal. ſ.
[f] lib. 33. c. 6.
[g] libr. 2. ad Glaucum c. 7.
[h] Eſt Scoti, Lycheti, & communis in 2. d. 7. vel 8. & probabo lib. ſeq. q. 14.

SECT.

SECTIO IIII.

An aliqua narratione conſtet aliquando aurum hac arte factum?

NVllum aduerſarii fortius telum intorquent, quàm ab experientia. cur igitur inquiunt, nullus hactenus effectum conſecutus? cur omnes oleum & operam perdidere? nonne moraliter hinc colligimus, id eſſe impoſſibilibus annumerandum? 2. quia, quæcumque adferuntur experientiæ, nituntur teſtimoniis ipſorum chymicorum, quibus minimè credendum: tum quod in cauſa propria, tum quod mendicitas & paupertas fidem detrahat, tum quòd ſpe faſcinati & imaginationis vehementi apprehenſione, putant eſſe aurum, quod non eſt, vt ait pōtifex Ioannes 22.[a] 3. quia poſſunt eſſe operationes, vel fraudulētę & deceptoriæ, vt fuit Bragadini Veneti Alchimia; qui in Bauaria ſupplicio affectus anno 1591. ipſemet coram omnibus impoſturam ſuam confeſſus fuit; ſe ex auri ramentis pulueribusque quos mixtos carbonario pulueri habebat, aurum ſuum liquaſſe. Quare cauendum ne lectorem decipiat deceptus ipſe Villamontius pertinaciter defendens, veram fuiſſe & ſinceram Anto. Bragadini Chryſopœiam: cùm enim illa ſcriberet, nondum dies fraudem huius Cyprii planè aperuerat. *Vide quæ de illo Villamontius itinerarii lib. 3. c. 28.* vel poſſunt eſſe prodigioſæ, dæmone faciente. 4. quia hanc artem nemo vnquam calluit; quod patet, eò quod nemo ſe vnquam dixit vltimum eius effectum conſecutum: nemo etiam verbis vel ſcriptis eam alios docere potuit. His illi pugnant.

Sit concluſio. *De facto aliquos hac arte verum aurum feciſſe, videtur eſſe valde credibile.*

Probo, quia tot ea de re narrationes ſunt diuerſorum, vt videatur procacis animi & perfrictæ frontis, nulli credere. adſcribam quæ nunc mihi ad manum. Cælius Rhodiginus auctor eſt[b], ſuo tempore in Gallia quendam ex infima plebe hominem, mirè ſagacem, modum excogitaſſe, quo chryſulcæ aquæ vi, ex metallo quolibet aurum ſecerneret: & addit tales artifices vocari *Chryſoplyntas*, officinam verò *Chryſoplyſium*. De Arnoldo Villanouano referunt grauiſſimi Iuriſconſulti[c], eum virgulas aureas chemica arte produxiſſe, quas omnium examini ſubiecerit in aula Pontificis, & ideò concludunt chemiam veram eſſe ſcientiam. Obiiciunt, Arnoldum fuiſſe valdè ſuſpectum familiaritatis cum dæmonibus[d]: & ideò vel dæmonem hoc verè feciſſe, vel ſaltem verum aurum ſuppoſuiſſe. *Reſp.* has eſſe malicioſas coniecturas. Si ſuſpectus Arnoldus, quomodo non in Romana curia, vbi aſſiduus erat, comprehenſus, vt maleficus, & caſtigatus? mala autem coniectura eſt, dæmonem verum aurum ſuppoſuiſſe. Alii dicunt examini ſubieciſſe, hoc eſt obtuliſſe: non verò quēquam veritatis periculum feciſſe. primùm explicatio illa verbo non congruit. deinde quis credat illo offerente aurum ad examen, neminem Romæ periculum feciſſe; ego verò, inde; quod non ſcribitur ab auctoribus illis falſum aurum deprehenſum; probabilius crediderim experientiam Arnoldo ſuffragatam. Sanè id confirmat quod de ipſius cum Raymundo Lullo concertatione auctor Theatri humanæ vitæ tradidit[e]; Raymundum hunc Balearicum, hominem acutiſſimum, multis rationibus demonſtraſſe Villanouano artis huius ἀδυναμίαν, tum Arnoldum diſputandi pertæſum, quin potius, inquit, te ſenſu craſtina conuincam die: quæ cum illuxiſſet, metamorphoſim illi oculata exhibuit fide: qua ille motus, hanc ipſe artem amplexus, multa de eadem ſcripſit opuſcula, ante annos fermè 250. De hoc Lullo ſcribit quidam noſtri temporis medicus; non alchimiſta[f], *Hunc ego inquirendò comperio apud Anglos, re quidem vera præſtitiſſe, quod ſuis libris profitetur: & in arce Londini, iuſſu Regis probatiſ-*

[a] *Extrauag. ſpondent. de crimin. falſi.*

[b] *li. 11. c. 13.*

[c] *Io. Andr. in addition. ad Speculat. tit. de crim. falſi. Oldrad. conſi. 74. de ſortil. Abb. in c. ex tuarum de ſortil. & ibid. Bald. Io. Platean. in l. 1. C. de argen. pretio. quod in theſ. infer. li. 10.*

[d] *Pena Cōm. 36. ad 2. p. Directl. Eymerici q. 11.*

[e] *vol. 20. li. 3.*

[f] *R. C. in Nomenclatore inſignium ſcript.*

probatiſſimum aurum confeciſſe: mihique genus nummi oſtenſum eſt, quod adhuc appellant Nobile Raymundi, auri ſcilicet puri & obryzi, ſummeque indicaturæ.] Idem auctor Theſauri, hoc etiam narrat de Bernardo Treuiſano; eum cum initiò fruſtrà magnas opes in hac Chryſoplyntica prodegiſſet; tandem accuratiore ſtudio conſecutum, vt biennio artem in opus, ſpem in rem, deduceret. Hieronim. Cardanus teſtatur [g], Antonium pharmacopolam Taruiſinum, coram And. Gritto Duce, & præcipuis patriciis Venetis, argentum viuum in aurum commutaſſe, & eius operis quædam adhuc exſtare veſtigia. Hoc Iulius Scaliger in contradictoria exercitatione eludit potiùs, quàm diſſoluit, dicens; ſi hoc verum aurum fuiſſet, Venetos eum fuiſſe coacturos Reipublicæ operam hanc nauare, vel artificium indicare. Quis enim Scaligero indicauit, Taruiſinum eis non indicaſſe? ſanè crediderim Venetos, vel incerti euentus ſpem contempſiſſe, vel præſtigiis effectum adſcripſiſſe. Tu, Lector, ne idem ſentias, accipe teſtimonium aliud eiuſdem rei, vt in Cardani & Aragoſii fide, hoc experimentum ſtet. Guilhelmus iſte Aragoſius, vir philoſophiæ & medicinæ apprimè peritus, ſtudiorum cauſa degebat Pataui: ſemel, anno 1550. Venetias exeurrit, & honoris cauſa Hectorem Auſonium, matheſis & medicinæ laude clarum, inuiſit: ibi eum intra alia Alchimicæ aurifieæ mentio fieret, eamque Guilhelmus ſolidis, vt ipſi tum videbatur, argumentis ſubrueret: *Auſonius in ſequentem diem conuentum indixit, eòque tres patricios Venetos, è nobiliſſima Corneliorum gente adductos; ex eo auro, quod Taruiſinus ſpectantibus patribus, hoc eſt, celeriter, non magna interpoſita mora, momento feciſſet, confectos annulos ſpectandos contrectandoſque exhibere curauit. Ipſe deinceps Aragoſius Taruiſium excurrens, hiſtoriam facti didicit. Narrabat ille à Gallo quodam, Aragoſio facie ſimillimo, domi ſua per aliquot menſes hoſpitaliter accepto, eum ſe puluerem honorarii loco accepiſſe, ſed vt eo tanquam arcano vteretur. Se verò non tam priuati commodi, quàm publicæ fidei erga Rempublicam Venetam ſtudio, eo inſcio, Venetias nauigaſſe, rem patribus indicaſſe: ſpecimen artis exhibuiſſe: priuatim quoque in Corneliorum ædibus non ſemel. Interea verò Gallum illum inſalutatis omnibus diſceſſiſſe, neque ſe quidquam de eo ampliùs reſcire potuiſſe.*[h]] Vides cauſam cur Veneti non vrſerint Taruiſinum, & quàm inanis illa magni viri, ſed ſæpè iniqui Cardanomaſtygis, ſuſpicio. Fortaſſis eadem arte apud Cedrenum ille frenum aureum confecerat, quod Anaſtaſio Imperatori obtulit: poſt primam operis huius editionem incidi in librum And. Libauii medici, *qui p. 1. ſingularium, Syrraxi 11. de re metallica* plura teſtimonia retulit. ſed videtur iſte præſtigiator potiùs fuiſſe, quam Chymiſta.

[g] *opere de ſubtilita. lib. de metallis.*

[h] *Theſaur. vita hum. ſu. Omitto quod de ſe ſimilia Fernelius teſtetur lib. de abd. rer. cauſ.*

Nunc ad obiectiones reſpondeamus. Ad primum; multos ego commemoraui, quos non Chemici tantùm, ſed & medici & I. C. grauiſſimi teſtantur rem ipſam factam exhibuiſſe, Arnoldum Lullum, Taruiſinum. Et hodie nominare poſſem, quos noui viros graues, in dignitate poſitos, & Deum timentes; qui de ſeipſis idem profitentur. Quos mentiri, vel impoſturis, aut præſtigiis, aut dæmoniacis artibus vti, nunquam in animum meum poſſim inducere: & ſint iniurii viris honeſtiſſimis, qui queant id ſuſpicari. Ad 2. dico, Pont. loqui de gregalibus, ſiue fece illa Chemieorum, qui lucrum captant, & auiditate pecuniæ in præceps ruunt: non de iis qui honeſtam inde rerum naturæ cognitionem dumtaxat petunt. Nec verum eſt, nullos niſi mendicos vel pauperes huic ſtudio incumbere; quod Principes viri multi non fugiunt. nec etiam paupertas omnis à teſtimonio arcet; ſed tantum, quam vilitas aut vitioſitas vitæ dehoneſtat. Phocion pauper erat: plus illi tamen iniurato, quàm iurato Paridi crediddiſſem. Teſtimonium in propria cauſa reiicitur, ſed hîc teſtimo- B

ſtimonium dixere ſcriptores, qui non erant Alchimiſtæ. acceperant illi quidem hoc ab alchimiſtis; ſed alchimici dicta ſua, factis probarant. Nec ſanè domeſticum teſtimonium, vt nec alia aliàs inidonea, reijciuntur, quando aliunde teſtimonia habere non queunt [h]. Er quæſo, vnde hîc initium hiſtoriæ haberi potuit, niſi ex ipſorum artificum dictis & relatione? Ad 3. poſſe aliquando eſſe tales, & fuiſſe: hinc tamen non ſequi, nullas non fuiſſe tales. Ad 4. multos hanc artem verbis ſcriptisque prodidiſſe, & hodie eam tenere & alios docere. ſi qui contingant in praxi errores, nihil mirum; quia facilè peccatur in iis, quæ ab ignis operatione dependent. Nec vllius artificis eſt, in iis, quæ ab actiuitate extrinſeci agentis naturalis pendent, ſecurum ſemper effectum ſpondere. Nec vlla quoque ars alia, in qua quis mente ſanâ perfectionis vltimum apicem ſe conſecutum aſſeueret. ſemper aliquid diſcendum ſupereſt: neque hoc huic arti peculiare, quod opponitur.

[h] *Pet. Gerar. ſing. 100. Hip. pol. ſing. 71.*

QVÆSTIO II.

An Chryſopœia habenda ex numero artium ingenuarum, an mechanicis annumeranda?

A Facilis eſt deciſio, *nihil in ea mechanicum eſſe præter ipſam operationem, & igniariam illam applicationem: Theoricam verò ſiue ſpeculationem artis ipſius, phyſiologia in remotiſſimis latebris latentem, æquè ingenuam, æquè ſcientificam eſſe natura ſua, quam ſit phyſica: cuius eſt portio non ignobilis: aut medicina, cui ſubſeruit & ancillatur: eoque nomine acroamaticis & epopticis diſciplinis annumerandam.* Si verò conſideres ipſos Alchimiſtas, quidam illorum meri ſunt mechanici, & flaturarii, ac ciniflones; quidam verò philoſophorum nomen honeſtum inprimis ac laudabile, iure ſuo ſibi vendicant. Etſi enim omnis Alchimiſta ingenio ſimul ac manu, vtatur: tamen id omni mechanico artifici commune eſt, & manus præcipuam operis partem in illis vendicat; qui, principia cauſasque artis ignorantes, nec certum in rebus præparandis vſum, iuxta præcepta congrua & ſcientifica adhibentes, tempus & carbones abſumunt; fuliginoſi itaque & merè mechanici dicendi ſunt. Sed qui in oleis, & aquis, & gummis, & auro extrahendo, cauſas & præcepta artis norunt; quibus freti effectum ſibi pollicentur; ii, etſi manum ingenio, & operationem ſpeculationi adiungant: non mechanici, ſed philoſophi dicẽdi; operatio enim illa, & manuum auxilium, accidentaria ſunt ſcientiæ: vt in medico, & chirurgo ſatis eſt manifeſtum.

QVÆSTIO III.

Ad quam magiæ ſpeciem pertineat?

A Æque expeditum eſt reſpondere huic quæſtioni, *Si alchimicus effectus verus non eſt*, quia falſum eſt aut apparens dumtaxat aurum; *pertinet ad magiam præſtigiatricem. ſi verus eſt effectus, tunc aut fit ope dæmonis, & pertinet ad Dæmoniacam:* verum effectum voco, quando aurum verum quis conſequitur; hoc autem poteſt fieri dupliciter, vel vera tranſmutatione, vel ſuppoſitione, quando hoc facit dæmon. poteſt etiam reduci hoc factum, ad præſtigiatricem; quando illud non niſi, vt dixi ad dæmoniacam. *Si verò verum aurum, ſine ope dæmonis homo extrahit pyrotechnia ſua, tunc alchimia pertinet, ſecundum ſe & propriè, ad Magiam naturalem: per accidens ad artificioſam.* Nam, qui [a] ad ſupernaturalem referunt, propter cœlorum influxus; illi meo iudicio falluntur: nihil enim hîc cernitur, vt oſtenſum, quod naturæ vires excedat. Naturalis ergo alchimiæ exempla,

B

[a] *Aragoſius & Swinger.*

[b] *ſup. q.1. ſect. vlt.* [c] *lib.3.c.3.*

iam nonnulla propoſui [b]. Dæmoniacæ refert vnum auctor dæmonomaniæ, B [c]; ſe ex Guilhelmo Conſtantino, famoſo alchimico, audiuiſſe ſocios ipſius, cum perdiu flantibus, ſpes ſpecieſue auri oſtenderetur nulla, conſilium à Diabolo petiiſſe, rirène operarentur, & optatum finem contingerent; an in aliquo peccatum ab ipſis eſſet, quod metallum arcerer expetitum. Diabolum (vt ſolet) latebroſum dediſſe reſponſum; quàm breue, tam ambiguum: *Laborate, laborate.* hoc illos pro ſecunda pollicitatione arreptum mirè animaſſe: ergo perrexiſſe in flando, & fornaculis cõtinuandis. idq; adeò ſtrenuè, vt in nihilum cuncta redegerint; parati nihilominùs pergere, & ad imum cunctam rem decoquere, & pro philoſophico lapide bona cuncta dilapidare: niſi miſertus dementiæ Conſtantinus ſuggeſſiſſet, morem hunc eſſe dæmonis, vt decipiat amphibologia ſignificati: cùm laborare iuſſit, hoc voluiſſe: deſiſterent ab irrito conatu, & ad honeſtum opificium aliquod ſe transferrent, in quo certius operæ pretium cerneretur. ſic ille. Sed alii paulo alirer narrant, idque ſe ex ore Natalis, qui Conſtantini ſocius fuit, accepiſſe, bona fide, ſcribunt: hos operarios auri auidos familiarem paredrum ſub ſpecie vnius nymphæ exciuiſſe, & ſacro carmine lapidis confectionem ab eo poſtulaſſe. dæmonem iuſſiſſe, vti ex ſex metalli (vt dicunt) aniſatis, hoc eſt æquali proportione, & hydrargyri certa mole mixtis, malagma componerent. cum itaque hoc igni impoſuiſſent, ecce tibi, fraudis miniſter, catus ille Mercurius, more grandinis cum tonitru metalla huc illuc diſiicit, & ſpem ſimul eorum; cachinnante luſos cacodæmone. Illi abacti à chryſollo, non à furore; rurſus magiſtellum adeunt, expoſtulant primùm de iniuria; deinceps ſupplices fiunt, & vt nunc ſaltem, meliore fide, quid agendum doceat, pergunt obſecrare. demum ille nihil aliud retulit, quàm, *ſtrenuè laborate.*

Deceptorii effectus duæ Hiſtoriæ occurrunt, prior præſtigiarorius Diabolicus: poſterior ad deceptorios & emunctorios per humanam calliditatem pertinet.

Priorem ſic narrat Cedrenus; *Quidam ex eorum numero, qui chemicam artem profitentur, callidus hominum oculos impoſtura præſtringere, argentariis aliiſque obtulit manus pedeſque ſtatuarum, & alia aurea, dicens ſe theſaurum reperiſſe: multosque ita deceptos ad paupertatem redegit. Fama vulgata captus, & ad Anaſtaſium perductus, frenum equi ex ſolido auro conflatum ac margaritis conſertum obtulit. Sed Imperator, freno accepto;* Vt omnes, *inquit*, fefelleris, me profectò non decipies: *ſtatimque hominem, in caſtellum quoddam relegauit, in quo tandem periit.*] nimirum omnia hæc aurea, nihil erant niſi per magiam facta oculorum ludibria. Poſteriorem deſcribit Ieremias Mederus *in Acroamat.* Chymiſtas duos ſocietatem initam pacto firmaſſe, vt alrer Chryſopœiæ certiſſimam artem ſe tenere profiteretur, alrer rhizotomum ageret, ſeu agyrtam empiricum, & inter cetera ſcobem auri atro infectam colore, pro lunariæ puluere, venderet. Erneſtus Badenſis Marchio mirè deditus erat pyrotechniæ. hunc ergo prior ille adit, & circumuenit, aureos montes pollicitus, & atria diuitis Creſi. parantur omnia, & iam ille, cetera belle, inquit; vnum dumtaxat opus, *Reſch* vocant (Hebræa voce) huius puluetes faciles inuentu, apud quemuis pharmacopæum, vel rhizotomum. Marchio puerum mittit: commodùm in palatii aditu ille alter merces ſuas expoſuerat; & vt ſolent hoc genus, nihil ſibi deeſſe Stentorea voce prædicabar. adit eum Principis puer. Ille *reſch* expromit de pixidula fumoſa, & pro ſolido appendit, & quaſi quid foret obuium ac conculcatum, addit ſuperpondium. Puer Domino refert. Impoſtor eum puluerem inſpergit hydrargyro, & aurum verum producit, ſed quod liquatum ex puluere. fit examen, verum aurum deprehenditur. Marchioni res mirè grata, & ipſe in magiſtrũ bene-

ficus

ficus ac gratus probè donatum dimitttit. Chryſopœiam pergit vrgere: feliciter, quamdiu *reſch* durauit: vbi eius reſiduum parum fuit; vndiq; conquiri iuſſit auriprolificam hanc materiam. Negabant omnes ſe quis puluis, *reſch* diceretur, audiſſe vel didiciſſe vnquam. itaque Marchio quod ſuperaret igne ſolùm liquat, & auri ſcobem, i mpoſturamq́ue ſimul deprehendit.] finis non foret ſcribendi, ſi quæ ſingulis diebus talia contingunt, vellem perſequi. Vtilius erit, quod reliquum eſt, & ad animæ ſalutem ſpectat, diſcutere.

QVÆSTIO IIII.

Licitáne an illicita ſit alchimia?

PRohibitam cenſuit Angelus de Clauaſio,[a] ſed id nullo iure probat, verum rationibus dumtaxat P. Valençia eò inclinat, vt ſaltem ratione circumſtantiarum ſit illicita & pernicioſa; idem P. Pererius cenſuit: vterque locis ante citatis.

[a] *in verb. Alchimia.*

Licitam verò nec vllo iure prohibitam, imò & inter artes metallarias à iure ciuili receptam, communis eſt ſententia iuris interpretum [b]. Pedetentim progrediendum. nam facilis hic in via lubrica, lapſus.

Prima Conc. *Nullo iure in foro fori hac ars videtur prohibita, vt non liceat eam exercere, ex defenſione iuris poſitiui.*]

Quoad ius ciuile & commune Romanorum (de communi enim iure nunc loquor, non de particularibus locorum ſtatutis, vel regnorum ſanctionibus) res eſt expedita: nec vlla conſtitutio talis reperitur. Quod ad ius Canonicum, videntur obſtare duo canones, nempe. *c. Epiſcop 26. q. 5. & c. ſpondent, in extrauag. commun. lib. 5. de crim. falſi.* Sed, ſi benè conſideres, neuter canon conuincit intentum. Nam *d. c. Epiſcopi*, tantummodo damnat eos qui credunt perſonarum tranſmutationem in varias ferarum ſpecies fieri: quod & ratio docet addita; *ſiquidem* (ait) *Satanas transformat ſe in varias ſpecies ferarum.*] Non eſt igitur cur ad quamlibet ſpeciei in ſpeciem tranſmutationem canon extendatur. Et licet eò extenderetur, dicerent alchimici ſe non credere hanc à dæmone, ſed à natura fieri metamorphôſim: nec eam eſſe veræ ac perfectæ ſpeciei, in aliam perfectam ſpeciem, ſed imperfecti & inchoati in ſuam perfectionem. Fortiùs ſtringit alterum illud *c. Spondent*, nam illud diſertè alchimiam prohibet, & infamiæ carceriſq; pœnam præfigit, clericos etiam poſſeſſis beneficiis priuat, & ad capienda reddit inhabiles. Reſpondet Arfoncinus, Pontificem egiſſe tantum de iis, qui Sophiſticè tranſmutationem confingunt: tamen Canonis verba ſatis clarè indicant cenſuiſſe Ioann. 22. nullum à quoquam eorum verum aurum fieri, & ideò omnes pro impoſtoribus habuiſſe, ſic enim verbotenùs habet ſanctio; *Spondent, quas non exhibent, diuitias pauperes alchimiſtæ: pariter, qui ſe ſapientes exiſtimant, in foueam incidunt quam fecerunt. Nam haut dubiè huius artis alchimiæ profeſſores alterutrum ſe ludificant. cùm ſua ignorantia conſcii eos, qui ſupra ipſos aliquid huiuſmodi dixerint, admirentur: quibus cùm veritas quæſita non ſuppetat, diem cernunt, facultates exhauriunt, iidemq́; verbis diſſimulant falſitatem, vt tandem, quod non eſt in rerum natura, eſſe verum aurum vel argentum ſophiſtica tranſmutatione confingant: eoq́; interdum eorum temeritas damnata & damnanda progreditur, vt * fidis metallis cudant publicæ monetæ characteres fidis oculis, & non alias alchimitum fornacis ignem vulgum ignorantem eludant. Hæc igitur perpetuis volentes exulare temporibus, hac edictali conſtitutione ſancimus: vt quicunq; huiuſmodi aurum vel argentum fecerint, vel fieri ſecuto facto mandauerint, vel ad hoc ſcienter (dum id fieret) facientibus miniſtrauerint, aut ſcienter, vel argento, vel auro vſi fuerint vendendo vel dando in ſolutum: verum*

[b] *Oldradi, Ioan. Andr. Abbat. & Baldi locis ſuſcita. q. 1. ſect. 4. Albert. de Roſate in ver. alchimia, Guido. Papa deciſ. 388. Fabiani tracta. de empt. & vendit. q. 5. Zanetinus c. 1. extr. de accuſat. Thoma Arfoncini, quodã de hac re conſilio.*

* *Sic legitur in editione etiam Plantiniana & Romana ſed deprauatè ac mutilè. Va-*

lentia cõiicit legend. fictis, facili mutatione. Sed adhuc reliqua mendoſa manent.

tanti ponderis aurum vel argentum pœnæ nomine inferre cogantur in publicum pauperibus erogandum, quantum alchimitum exiſtat. circa quod eos aliquo prædictorum modorum legitimè conſtiterit deliquiſſe: facientibus nihilominùs aurum vel argentum alchimitum, aut ipſo vt præmittitur ſcienter vtentibus perpetuæ infamiæ nota reſperſis. Quod ſi ad præfatam pœnam pecuniariam exoluendam delinquentium ipſorum facultates non ſufficiant, poterit diſcreti moderatio iudicis, pœnam hanc in aliam (puta carceris, vel alteram iuxta qualitatem negotii, perſonarum differentiam, aliaſque attendendo circumſtantias) commutare. Illos verò &c. Subdit pœnam in eos qui alchimica materia abutuntur ad monetarum adulterationem, de quibus eſt eiuſdem Pont. conſtitutio alia, in *c. prodiens, extran. ſingular. tit. de crimine falſi.* Ad hunc Canonem duplex mihi occurrit reſponſio, vna eum non fuiſſe vſu receptum, ſed non vſu abolitum. Nam poſtea hæc ars in ipſa adhuc vrbe viguit; maximè, vix centum annis poſtea, ſub Leone X. nam illi Aurelius Augurellus egregius poëta librum ſuum *de Chryſopæiâ* dedicauit: Qui inter cætera illud nimis iactanter, de philoſophico ſuo lapide.

Ipſius vt tenui proiecta parte per vndas
Aequoris, argentum ſi viuum tum foret æquor,
Omne vel immenſum verti mare poſſet in aurum.

Pici quoque Mirandulani circumfertur liber hac de re, titulo, *de Auro conficiendo*: nec huiuſmodi in Italia libri ex illo tempore vetitæ lectionis vnquam fuere. Altera Canonem ex hypotheſi procedere (aurum omne alchimitum eſſe falſum) & ideò damnari tantum, qui falſum cudant; idque ad lucrum; nempe, vt vtantur in contractibus & ſolutionibus (quod clarè indicat textus) ideo non damnantur hoc capite, qui verum aurum producunt, & arti vacant animi dumtaxat cauſa, nolentes in commerciis aut ſolutionibus hac arte vti. Quare non ars, quæ ritè inſtituitur, & exercetur: ſed artis abuſus damnaretur. Sit

Secunda concluſio; *In foro conſcientiæ non promiſcuè, ſed cum delectu ars hæc permiſſa: immò pleriſque, vt pernicioſa, ſic illicita cenſenda.* Hanc concluſionem optimè probant argumenta Angeli & auctorum primæ ſententiæ, contra præcedentem verò vim habent nullam. Notandum quoque, quicquid illiciti eſt, id non ex artis natura (quæ in ſe mala non eſt, imò, quatenus ars eſt, & ſcientias imitatur, ſecundum ſe bona eſt, vt & ceteræ ſpeculatiuæ cognitiones) proficiſci, ſed à vitio circumſtantiarum, quæ vt plurimum in hac operatione inueniuntur. Hæ ſi deſint, non video quid reprehendi queat: ſed quia vix vnquam deſunt omnes, rarò fit vt alicuius ratione non adſit vitium & peccatum. Ideò dixi *pleriſq; pernicioſam & illicitam cenſendam.* B

Sed quæ iſtæ circumſtantiæ? præcipuæ & capita ceterarum; quatuor; finis, modi, temporis & perſonæ.

Si finis ſit lucrum, & auaritia; illicita eſt, quia lucrum ex hac arte eſt illicitum, non enim licet hoc auro vti ad commercia contractúſue, vt ſtatuit Ioann. 22. Intellige, ſi pro vero auro quis vti vellet. nam hoc illicitum contendunt communiter DD. de hac re ſcribentes [c]: & meritò, nam aurum iſtud vel nunquam habet proprietates omnes veri auri, vel id adeò rarò contingit, vt cenſendum ſit non contingere. quare tam veriſimili cauſa dubitandi exiſtente, non licet in commercium deducere, vt verum aurum: vendi tamen poſſe pro auro alchimico, & iuxta æſtimationem peritorum aurifabrorum, nemo DD. illorum negat, neq; negandum eſt. Non licet etiam id facere, vt in medicamentis quis eo vtatur: nam propter rationem iam memoratam, nec veri auri vires ſalutares habere, nec noxiis qualitatibus, ab igne carbonario & venenato hydrargyro contractis carere cenſendum. Multò minus licet eo vti ad monetarũ mixtio- C

[c] Sic D. Thomas in 2. d. 7. q. 3. a. 1. & 22. q. 77. a. 2. ad 1. & ibi Caieta. Silu. & Fumus in Sum. Fabianus d. q. 8. Alberic. in verb. emptio.

mixtionem: hoc enim vnum caput foret criminis monetarii, iuxta dictam ſanctionem Ioann. 22. & prædicti D D. iuris concedunt tales puniendos pœna monetæ adulteratæ. His caſibus ſubeſſet peccatum Mortale. Si verò quis illud cuderet ſiue produceret tantùm ea gratia, vt ipſemet in annulos, cathenas, aut ſupellectilem propriam eo vteretur: huic omni cura foret adnitendum, & vigilantia, ne quis eo viuo vel mortuo per hoc deciperetur. Alioqui pro negligentiæ latitudine, hîc quoque peccati grauitas naſceretur: & quantumuis quis diligens, vix vanitatis culpam euaderet. Nunquam ſanè ſtultitiæ & imprudentię euadit, qui ex hac arte lucrum quęrit. Semper enim ſtultus eſt mercator, qui in illud negotiationis genus incumbit, quo videt nullum, vel de millibus aliquot vnum, lucrum feciſſe; omnes verò, vel mille contra vnum facultates ſuas abſumpſiſſe. Quod cum alchimicis contingat, idem de his damni lucrionibus dubio procul ſentiendum. Nec tuti ſunt in conſcientia, qui hac in re ſola vana ducuntur curioſitate, nam *curioſitas* peccatum eſt oppoſitum *ſtudioſitati* per exceſſum: quo quis deſiderat immoderatè ſcire quod non expedit, vel plus quàm expedit ipſi, vel modo quo non expedit; & eſt ex filiabus ſuperbiæ, [*Vide D. Tho. 2. 2. q. 167*. Et animus deditus vanitatibus atq; inſaniis falſis, exponit ſe decipiendum Diabolo; atque hoc eſſe omnis ſuperſtitionis initium docet B. Auguſtinus *lib. 2. de doctr. Chriſt. c. 22. & 23*. Et diuinæ ſcripturæ teſtimonio, qui amat periculũ peribit in illo. Sic enim ſapiens loquitur; *In ſuperuacuis rebus noli ſcrutari multipliciter, & in pluribus operibus eius* (Dei) *non eris curioſus. Multos enim ſupplantauit ſuſpicio eorũ* (hoc eſt vana ſpes & expectatio.) *Et in vanitate detinuit ſenſus illorum*. Denique ſubdit; *qui amat periculum peribit in eo*. Eccleſiaſtic. 3. à verſ. 24. Denique vno verbo, *quando finis malus, ars illicita: & qualis finis, tale exercitium*.

D *Si modus* (huc media pertinent) *exercendi artem illicitus, ars quoque ſi vanus, ars vana, ſi ſordidus & inquinatus, ars erit inquinata & impura*. Huc referenda media ſuperſtitioſa, vt ſi ex pacto expreſſo vel tacito cum dæmone; quod frequens, eſſe docuit auctor Dæmonomaniæ [d], & ſanè docet experientia: adeò vt Arnoldus Villanouanus, & Lullus, & Geber, & Bachonus, & Richardus Anglicus, Magiæ huius nigræ ſuſpecti vehementer fuerint: & Paracelſus, & Agrippa, & ille Guilh. Conſtantinus, & alii nonnulli deprehenſi: & inter inſtructiones inquiſitorum fidei ſit vna, hac quoque nota magos hæreticos dignoſci, *Director. Inquiſit. fidei p. 3. fol. 443. edition. Romanæ, quæ in lucem prodiit iuſſu Gregorii 13.* vbi rationem ſubdit auctor libri, Nicola. Eymericus; quia vt plurimum alchimiſtæ, quando non poſſunt pertingere ad finem intentum, quærunt auxilium dæmonis (*exemplum poſui præcedenti quæſtione*) eum inuocant & implorant, & implorando obſecrant, & tacitè vel expreſsè ei ſacrificant.] Accedit experientia, quia quandocumque viguit inter multos alchimia, etiam inter multos tum viguerunt maleficia & ſortilegia, vt hoc infelici æuo experimur. Tum quia nõ deſunt, qui adhibent vanas obſeruantias cæremoniarum, nihil ad effectum conducentium, vt certæ diei, tunicæ ex lino crudo, certorum ciborum abſtinentiam, & alia huiuſmodi inania. Quod ſi ad auiditatem odium accedat aut incontinentia, procliuè admodum fuerit ad philtra & intoxicationes recurrere. Peccatur quoq; non leuiter in artis traditione, quando ſacrę ſcripturę nominibus & verbis abutuntur ad ſuas nomenclaturas vel præcepta: neque minùs, quando libris ſuis, inſerunt figuras ſeu imagines, vel planè obſcœnas, vel etiam propter abuſum rei ſacræ prorſus blaſphemas, quod fecit ille typographus Baſilienſis, qui Roſarium excudit; & ſacræ Triadis, Chriſti Domini reſurgentis, & B. Virginis Mariæ coronationis icones; quas homines hæretici templis eiecerunt, eas ad alchimica myſteria & transformationes tranſtulit. Sed mirum

[d] *lib. 3. c. 3.*

mirum id non eſt. ſunt enim Sacramentarii vbique præpoſteri. Peccatur deniq; nimis curioſis ſæpè experimentis, dum modò hanc rationem, modò illam ſequuntur, & ſic nunquam ſciunt, quod ſemper addiſcunt.

Temporis quoque *circumſtantia perpendenda*. Nam temporis iactura pretioſiſſima: eiuſq; malè conſumpti ratio reddenda Deo. quare peccant, qui nimis multùm his vacant artibus, item qui eo tempore; quo officii ratio, vel debitum aliud charitatis aut iuſtitiæ poſtulat; vt ad ſeria magis ſe conferant: v. g. magiſtratum quis gerit? non poteſt detrahere horis, quæ ad rectè munus exercendum neceſſariæ: familiæ præeſt? œconomiæ recta ratio non debet incommodum ſentire. Eccleſiaſticus eſt? quæ ratio ordinis poſtulant ea præponenda fornaculis, & voluptati ſuæ. Proximi neceſſitas operam tuam depoſcit? charitas ei iubet adeſſe, non facis? peccas. Demum, vno dicam verbo; quod tempus ocio, licet honeſtè dare, illud licebit his ſtudiis: nec amplius. Ocium voco, quietem & vacationem ab actionibus & ſtudiis, ad quæ quis tenetur. E

Deniq; *perſonarum conditio hic vel potiſſimum diſcrimen inducit*: hæc enim, & finem ſolet illicitum intẽdere, & in modo errores gignere, & tempus inopportunum facere. Inprimis ars hæc illicita cenſenda pauperibus, imò & priuatis omnibus periculi pleniſſima eſt. manifeſtum id fit, tum quia hi ſolent lucrum ſpectare, & ſic arcentur eorum ratione, quæ dicta ſunt in circumſtantiâ finis. nam auro illo intendunt vti ad commercia, medicinas, vel monetam: aut ſi ipſi non vſuri, periculum apertum eſt, ne vtantur hæredes. Iſti hac arte depauperantur; familiæ neceſſaria non præbent; cauſa ſunt vt vxores & filiæ cogantur indigno ſe quæſtu ſuſtentare: cùm media & inſtrumenta, propter inopiam deficiunt, facile progrediuntur ad ſuperſtitioſa, imò & pacta quæ diximus in circumſtantia modi: ſanè hoc ipſi quoq; chymici ſcriptores ſunt teſtati. Nam Geber [e], *non ergo*, inquit, *hæc ſcientia pauperi & egenti conuenit: ſed potiùs eſt illis inimica. Secundò Polyt. dicit philoſophus, impoſſibile eſt indigentem philoſophari.*] h. alchimiæ ſtudere. (nam ſolos alchimicos, in libris *Turbæ philoſophorum*, vulgati illi vocant philoſophos. ſatis ſuperbè.) Et idem Geber alibi [f]; *Artificem* (ait) *huius ſcientiæ oportet eſſe ſubtiliſſimi ingenii, & naturas metallorum & eorum generationes, infirmitates & imperfectiones in ſuis mineris ſcire & cognoſcere antequam perueniat ad hanc artem. Non autem ad ipſam indagandam accedat artifex groſſo ingenio & duro repletus, nec cupidus, nec auarus in ſumptibus & expenſis.*] *Nec vir duplex animo ſine felle & ceruice, vel mente variabilis, nec nimis feſtinus: ſed doctrinæ filius, vir ſubtiliſſimo ingenio decoratus, ſufficienter locuples, largus, ſanus, firmus in propoſito & conſtans, patiens, mitis, longanimis, & temperatus.*] Auaro igitur, & pauperi hæc ſcientia, ſecundum eius Principem Gebrum, inacceſſum & vetitum habet limen. Et nota requirere ſufficienter locupletem: hoc eſt cui ſuperſit, à neceſſariis, ad hoc ſtudium. Arcet etiam ſimplices & parui iudicii, cum dicit ibidem, non debere eſſe ſine felle & ceruice: huiuſmodi enim facillimè à dæmone, & aliis impoſtoribus circumueniuntur: ideò vetita illis hæc ars propter periculum. Arcet etiam eos qui amant alios decipere, cum addit; nec vir duplex animo. quia hos arcet pernicies aliorum, quam quærunt. Arcet intemperantes, vt luxurioſos & amantes vindictæ, cùm vult eſſe longanimes & temperatos: alioqui periculum eſt ne recurrant ad maleficia hoſtilia vel amatoria. Arcet variabiles, inconſtantes, & impatientes: quia hi facilè, cùm non ſuccedit, ad dæmoniaca ſubſidia confugiunt. Arcet eos qui obtuſo ſunt ingenio, quia oleum perdunt & operam; item qui philoſophiæ veræ imperiti, eandem ob cauſam. confirmat id Arnoldus Villanouanus [g] his verbis; *Quicunq; velit ad hanc ſcientiam peruenire, & non eſt philoſophus fatuus eſt: quia hæc ſcientia non eſt, niſi de occultis philoſophorum.*] propter irritos itaque conatus, temporis & ſumptuum iacturam, his quoque F

[e] *Roſarii philoſop. fol. 224.*

[f] *li. de perfecto magiſterio.*

[g] *d. fol. 224.*

vide-

videtur illicita: & cùm plerique alchimici vulgares ſint tales, ſequitur pleriſq; illicitam eſſe, in foro poli, de quo nunc agimus. Denique exigunt artis magiſtri & meritò, vt ſit homo humilis, iuſtus, pius, & Deum timens. citantur iſta Hermetis [h]: *Oportet illum, qui introduci vult in hanc artem & ſapientiam occultam arrogantia vitium à ſe repellere, & pium eſſe, ac probum*. & poſtea: *Fili ante omnia Deum oportet timere, in quo diſpoſitionis tua viſus eſt*. & illud Alphidii neſcio cuius: *Scito fili quod iſtam ſcientiam habere non potes, quouſque mentem tuam Deo purifices, & ſciat te Deus habere certum animum ac rectum.*] Cùm ſuperbos arcet, docet illicitam eſſe curioſis: cùm pietatem, ſuperſtitioſos reijcit; cùm probitatem & Dei timorem, & animi puritatem; vitioſas omnes quas diximus circumſtantias deteſtatur. Non aliis ergo licita, ratione circumſtantiarum, alchimia; quam huiuſmodi:

[h] *è quarto tractatuum, Roſar. fol. 223.*

G hinc primò poteſt vnuſquiſque ſecum perpendere an ipſe talis: & an vlla, & quæ, pericula ipſi ex aliquo harum circumſtantiarum defectu immineant; & ea cum Confeſſariis ſuis communicare, & eorum ſequi iudicium debet.

H Secundò poteſt videre confeſſarius, quando ſit talis à peccato immunis, vel quando adſit veniale, aut etiam mortale; quando impendenda, deneganda vel differenda talium abſolutio. differenda, cùm recidiuæ veriſimile periculum: deneganda, quando grauiter, contra iuſtitiam vel charitatem ob ſtudium iſtud peccat, nec vult deſiſtere.

Tertiò. Quia ſæpiùs curioſitas cauſa eſt ſtudii, & hoc vitium valdè proſerpit à minoribus ad maiora, diligenter videndum, ne quis ad experientias & opiniones erroneas excurrat; v.g. ne putet hac arte hominem verum, modo à natura ad hanc generationem nõ inſtituto; ſed vrina vel alio humore, igne aut ſole in vitreis phialis decocto, poſſe produci, quod temerè Iul. Camillus aſſeruit, & incautè Tho. Garzonus *diſcur. 41. vniuerſ.* credidit & quidam hoc inuentum Arnoldo Villanouano tribuunt, verò an mendacio diſputare non eſt neceſſe, inquit Mariana *lib. 14. rer. Hiſpan. ca. 9.* Nam quod tale quid fieri queat vel aſſerere, vel experiri ſtultum, impium, erroneum & blaſphemum foret. tum quia cum homo præſupponat corpus & animam rationalem, ſi quod producis homo eſt; ſequeretur Deum ex lege & ordine, quem naturæ præfixit, teneri huic animam rationalem corpori infundere, quod blaſphemum: vel rationalem animam ex materiæ potentia illuc educi, quod hæreticum: foret enim tunc anima corruptioni obnoxia & mortalis. Deinde talis anima non haberet peccatum originale: quia per generationem viri non eſſet propagatum hoc corpus, & homo conceptus: nec indigeret Chriſti redemptione: quæ hæretica quoque omnia.

I Quartò. Ex his omnibus patet, optimam eſſe, (quam aiunt Angliæ) legem, ne cui ſine permiſſu Principis, ſub pœna capitis, liceat alchimicam exercere. quam legem expediret etiam alibi ferri. Nam tunc cum delectu Princeps talia poteſt permittere, conſideratis circumſtantiis prædictis: ipſi enim reddenda Deo ratio: ſi temerè permittat & promiſcuè: damnorum inde ortorum. Tunc etiam ceſſarent pericula pleraq; quæ diximus.

K Quintò. patet (niſi quæ circumſtantia impediat) ordinariè hanc artem Principibus & valdè locupletibus eſſe licitam: qui & ea ſunt philoſophiæ cognitione, & eo ingenio, vt fraudibus & impoſturis non pateant: & ea pietate, vt à proximi & Dei offenſione ſe abſtineant: & illis opibus, vt ſubditos propterea non grauent: & eo ſubditorum amore, ac Dei timore, vt publicum regimen vel pauperum ſubuentionem propterea non negligant, & habenas ſibi à Deo creditas ipſi abiiciant, & aliis planè tradant. Vt enim aliis honeſtis ſtudiis animum principes, quantum opus eſt, ſic & hoc ſtudio relaxare quin poſſint, non eſt dubitandũ. Sanè quod Eymericus de indiciis Magiæ hæreticæ

teticæ dixetat, eam præſumptionem in Principibus viris & valdè locupletibus non eſſe admittendam, in ceteris locum habere, ibi in Commentat. optimè Penna annotauit. Et Cardin. Caietan. diſettè ſcripſit, ac prudentet; *hanc*
2.2.q.77.a.2. *artem vel nullorum hominum eſſe; vel Principum dumtaxat, audito ſapientum conſilio, eſſe.* Sanè peticula pletaque ſuperioribus commemorata ceſſare in Principibus manifeſtum eſt.

Cæteri, non eſt cur ſibi blandiantut, vel tutos in conſcientia ſe arbitrentur opinione illa Oldradi & aliorum Iuriſconſultorum. Nam illi de foto tantum exteriote agebant, de quo ab illis quætebatur. Et plerique eorum rem non diſcuſſerunt; ſed, vt oues ſolent ducem gregis caprum, ſic ipſi Oldradum (cuius etiam argumenta, iam diſſoluimus; iis quæ dicta ſunt) clauſis oculis, vt oraculum, ſunt ſecuti, nihil eius addentes dictis (*vt Ioan. And. Abb. Alberic. & Guido pap.*) plerique etiam ambiguè loquuntur, ſi faciant verum aurum, idque arte naturali (*vt Oldrad. Iſern. Bald. Brun. & Fabianus*) nullus verò ipſotum omnium, prętet Th. Arſoncinum, mentionem fecit d. extrauagantis Pontificię, *c. Spondent*, vt vel eius nō ſint recordati, vel non bona fide diſſimularint. Et licet, vſu canon ille non obſeruetur: tanti tamen Pontificis ſententia, & iudicium ſufficere debet, vt vulgus hominum (hoc eſt quibuſcunque conditiones ſuperiùs requiſitæ deſunt) ſibi exiſtimet, ab hoc ſtudio abſtinendum; quod grauiſſimis verbis Summus Pontifex Romanus ſibi cenſuit damnandum, & à quo illos tam ſtudioſè Chriſti vicarius, Petri ſucceſſot dehortatur. Sed hæc ſuffecetint, de materia non paſſim obuia.

SVM-

SVMMARIA LIB. II.

DE MAGIA DÆMONIACA

Q.1. An ſit aliqua magia dęmoniaca?
Probatur eſſe. A
Q.2. Vnde ſit hæc Magia, ſiue quẽ habeat primum auctorem?
Non eſſe à Deo, vt gratia gratis data. A
Non eſſe effectus bonorum Angelorũ. B
Magia nulla alba, & de falſa Theurgia.
Planetaria ars B.
Eſt orta & adminiſtratur per malos Angelos. C
Glycæ error: ipſe & alii quidam Græci Hiſtorici nimis ſuperſtitioſi fuere.
Palingenii impietas.
Non fiunt magici effectus per animas defunctorum. Grimoyriæ *artis vanitas.* D
Efficiens harum artium cauſa eſt diabolus, & humani ingenii deprauatio. E
Apologus de generatione & ortu Magiæ.
Q.3. Quæ ſit diuiſio dæmoniacæ magiæ, & de eius libris.
Refellitur Agrippa diuiſio. A
Oĩs magia iſta nititur pacto cũ dæmone.
Auctores q̃ de hac ſcripſerũt & ideò cauẽdi. B
Zabulus, quis.
Barnabas Cyprius.
Item fictitii libri. { *Adæ. Abelis. Enoch. Abrahæ. Paulli. Cypriani. Honorii:*
De clauicula, & aliis libris Salamonis.
Trithemii ſteganograph. Itẽ libri Agrippæ & recentiorum nominati & vetiti.
Q.4. De baſi huius Magiæ, pactoq; explicito & implicito.
Probatur tale pactum intercedere. A
Locus Iſaiæ c.28.v.15. B
Alius Matthæi 4.v.9.
Similitudines duæ huius pacti.
Dæmoni liberum fallere pactum.
Libellum offerunt Magi Sybillis. C
Pacti expreſſi forma & genera, & exempla.
Grillandi error.
Communia his pactis ſolemnia.
Signa dæmonis, in his vetuſta & noua.
D. Irenæi locus correctus.
Promiſſa ſimilia factis hæreticorum noſtrorum.
Quæ vtrinque vis huius pacti. & quale peccatum. E
Pactum tacitum ſiue implicitum quale. F
Quid dæmonem inducat ad pactum & obedientiam?
Quam malũ ſit cũ eo paciſci aut federari?
Quo pacto Chriſtus & Apoſtoli ſatanæ imperauerint?
Pacta hæc vana, inania, & periculi plena ſunt.
Theodori Maillotii factum.
Germanus à dæmone necatus.
Q.5. Quibus indiciis diſcernendi effectus Magiæ ex pacto conuento, ab effectibus phyſicis, artificioſis & miraculoſis?
Ratione diſtantiæ. A
Ratione verborum, characterum. B
Circumſtantiarum, rituũ, obſeruantiarũ.
Cauſa à qua.
Q.6. An hæc Magia habeat quoſdam effectus veros, & quo pacto dignoſcantur?
Effectus triplices ſunt, falſi, veri, mixti. A
Exempla præſtigiatoriorum effectuum. B
De Lamia & Menippo.
De Gelo & Mauricio.
De Paſete, & eius obolo.
Simonis Magi varia.
De Mago qui fecit à Domino cũcta vaſa frangi. *De Zy-*

De Zytone Bohemo.
De herbis magicis.
Circulatoris cuiuſdam moderni præſtigia.
Verorum effectuum exempla. C
Incantatio ſerpentum.
Signa Pſeudoprophetarum in Euangelio.
An Samuel per Pythoniſſam ſuſcitatus verè? Locus 1. Reg.28. Eccl.46.v.vlt.
De effectibus Magorum Pharaonis, Exo. 7.verſ.11.
Quomodo virga mutata.
*De effectibus mixtis,eò relata SS.exẽp.*D.
De duorum magorum certamine,ex Triezio.
Quomodo hi effectus diſcernendi, regulæ duæ. E

Q.7. An magi poſſint facere aliquod verum miraculum?
Opinio affirmatiua multorum erronea. A
Miraculum & mirum quomodo differant & diſcerni debeant. B
Nõ poſsũt miracula fieri niſi à ſolo Deo. C
Miraculis efficaciter fides probatur.
Elizabethæ regina Angliæ curatio ſtrumaria.
Non poſſunt Magi facere abſolutè mira locus pſal.71.v.18. D
Poſſunt facere mira quæ ſint reſpectu noſtri. E
De partu feminarum in regno Neapolitano, quarum fœtum ranunculi præcedunt decretorii.
Cur Nero non potuerit quidquam miri per Magiam?
De miraculis Antichriſti. Item hæreticorum Caluinianorum &c.

Q.8. Quo pacto magi per diabolum hæc mira perficiant?
Quæ poſſit per motum localem. A
Non poteſt integrum elementum loco mouere.
Firmiliani locus explicatus.
Celeritate mentitur transformationes,vt Iphigenia & aliorum gentilium.
Actorius hanc fraudem in Phenycia detexit. B
Quæ poſſit applicanda paſsiuis.
Quo pacto hic dæmon ſit cauſa, & quomodo conſideranda tum vis naturæ,ac curatè inueſtigatum. C
Quæ faciat mira præſtigiosè.
De triplici modo deceptionis, per mutationem obiecti,medii,vel organi.
De mutatione multiplici obiecti. varia exempla.
Per foramen ad latus videntur imagines, quæ ſunt nudæ & incondita lineæ.
Palea & iunci immoti videntur ſerpentes ſaltitantes. D
De mutatione medii.
Vt præſentes videantur eſſe ſpectra.
Videantur habere capita aſinina.
Denarius in ſcutella fundo videatur eſſe in ſuperficie.
Gallinaceus habens feſtucam videatur trabem trahere.
Claudia veſtalis quomodo nauem zona traxerit?
Variæ apparitiones per conſpicilia.
Res videtur præſens cùm ſit abſens & remota.
Viſio philoſophi apud D. Auguſtinum qualis.
De deceptione ratione organi. E
Vt res abſentes videantur præſentes.
Vt quod vnicum videatur geminum.
De aoraſia Sodomorum.Geneſ.19.
De præſtigiis Zedechiæ Iudæi.
Regula ad diſcernenda præſtigia à veris effectibus. F
Quomodo faciant videri repente flumen in cubiculo.
Videntur equos vorare & reſtituere.
Videntur magnos ſerpentes immittere vt fecit Michael Sicidites.
Eonis hæretici præſtigia.
Iacobi Melſtinski Poloni feſtiua ſycophãtia per ſimulata miracula.
Circulatoris præſtigia apud Apuleium.

Q.9. Quam admirandos effectus veteres magis tribuerint?
Quid Saxo Grammaticus de Magis ſeptentrionalibus. A
De Lappis,Finnis,Biarmiis.
De tartaris quibuſdam
De aliis famoſis Magis ſingulis. { *Zoroaſtre. Doſitheo. Simone. Pythag. Orpheo. Baiano. Ollero.*
Item, Ericus Rex Gotthorum, Apollonius

nius, Iulianus, Manethon, B
Apuleius, Regina *Copa,*
Iam olim quadam ſaga dicta Reginæ,
Pamphila Hypatenſis.
De effectibus magicis, herbarum, lapidum, hyena C
Vis Magorum apud poëtas, Empedoclis, Moeridis. D
Circes, Carmentis, Medae, de aliâ quadam Tibulli
Aliâ Petronij, & Nemeſiani. Foliâ & Canidia
De Erichto Lucani & alijs Theſſalis. De Medeâ ex Senecâ, de aliâ ſagâ quadam, Alecto E

Q. 10. Quid poſſint Magi circa leges naturæ & ordinem vniuerſi?

Non poſſe contra has leges vel ordinem vniuerſi. Exempla. A
Non poſſunt vllam formam ſubſtantialem vel accidentalẽ immediatè producere. B
Nec creare. nec ex quolibet facere quidlibet, nec quouis inſtrumento quemuis effectũ, nec eodem tempore.
Nec in inſtanti operari.
Nec vacuum producere. B
Nec infinitum producere. nec eſſe vbiq;. Locus Tertulliani explicatus.
Non poſſunt tollere connexionem neq; conſeruationem partium vniuerſi agentium naturalium actiuitatem directè impedire.
Linteum ex Caryſtio lapide purgatur igne.
Adamas impedit actiuitatem Magnetis.
Lutheri error de halone, coronâ, &c. de ignibus Aethnæ. Medea ignes.
Marci Ieſuati miraculum.
Ieſuati alij à Ieſuitis.
Abbatis locus correctus.
Fumi error.
Balei error.
Papyrij Maſſoni improbus error cum hypocriſi.
De flammis non vrentibus ſeu fatuis ignibus, latè. C
De igne ad aquas Stantias. D
De albo igne S. Telmi, in naufragij metu.
De flammis loquentibus.
De brachijs & digitis ardentibus ſine noxâ.
De Aethnæ ignibus non liquantibus niuem.
De cribro Tucciæ non effluente. De flamma non conſumente Iouis Apameni templum.

Q. 11. Quæ magorum poteſtas in orbes cœleſtes, ſydera & elementa?

Aug. Thuani error.
Nec cœleſtem motum vel ſyderum curſum impedire vel ea corrumpere poſſunt. A
Non poſſunt Lunam detrahere cœlo.
Vnde orta fabula De aſino qui Lunam putabatur bibiſſe.
Non poſſunt integrum elementum loco mouere vel deſtruere. B
Idem de cæteris partibus vniuerſi præcipuis.
Poſſunt terram mouere, ventos ciere. De dolijs duobus Brachmanum. Sopater magus ideò ſupplicio affectus.
Poſſunt procellas & tempeſtates, & nymbos producere, & ſedare. C
Cleonis fuere ſpeculatores grandinis, & quo modo auertebant.
Seneca reprehenſus. Recentiores refutati qui eum ſequuntur.
Regula, quomodo in S. S. Deo tribuantur, quæ homines quoque poſſunt.
Vlrici Molitoris error, & Burchardi locus.
Locus Iob. 1. & alius Exod. 9. & alius Apocal. 7.
Magi tempeſtatem ſedarunt tempore Xerxis
De Finnis ventos vendentibus. D
Ariſtæus Eteſias elicere docuit. Sed & ignem magi eliciebãt Hypæpis. ritus nouus Strigid. in Lotharingiâ.
Hiſtoria de ruſticella Treuirenſi. Mos vetus ſcrobiculam fodiendi & commouendi. ſceleſtiſſima ratio, qua quidam ſacrificus in regno Neapolitano tempeſtatem excitauit, vt hoſtes obſidionem ſoluerent. Propertij locus explicatus.
Ritus trahendi ſacras imagines in flumen & malè tractandi vnde manarit? Conſtantinopolitanorum factum. E
Explicatus Canon Concilij Braccarenſis Primi.
Fulmina ciere poſſunt.
Poſſunt tenebras inducere. fecêre Tartari.
Poſſunt aërem contagione inficere. tetrum odorem excitare.
Fecêre magi Perſici, vt Marutham calumniarentur.

Poſſunt fontes producere & ſiccare, fluuios ſiſtere, aquas dirimere, &c.

Poſſunt per mineralia mira efficere, vt pluuias.

Q.12. Quid Magi valeant circa externa ſeu fortunæ bona?

Poſſunt
- *Greges & armenta perimere.* A
- *Meſſes aliò traducere, vt Saga Treuirenſis lac.*
- *Meſſes & fructus perdere, & ſterilitatẽ inducere. Modi varij.*
- *Domos incendere. vt oppidum Schilsachium.*

Poſſunt varijs modis nocere famæ alienæ. B

De Triſcalino presbyterum diffamante.

De Moguntino dæmone.

Poſſet ſocios in conuentibus repræſentare, ſed non innoxios & cur? Sic infamauit B. Siluanum, S. Kunigundem, B. Euſtochiam Patauinam.

Vicinas tempore S. Germani.

Per energumenos interdum diffamantur, vt quidam in German. & Dorotheus Abbas.

Quæ conuiuia exhiberi poſſins & ſoleant. Ficta, Brachmanum, Paſetis, Scotsi. Vera & qualia ordinariè. Cur ſal & panis ſoleant deeſſe. C

Poſſunt carceribus & vinculis eripere. Hiſtoria Friderici Auſtriaci. Appollonius ſe cippo eripuit. Veſtales mancipia fugitiua ſiſtebant.

An in bellis ad victoriam poſſint momentum adferre? probatur poſſe, ſi Deus ſinat. Probatur exemplis multis Septentrionalium, & Tartarorum: Lucenſium, Chinenſium. Noema numen & ſaga. Epheſtor. Chryſamnes, Hunnorum. Sed ſæpe Deus non permittit, & tunc Diabolus E *ſuos fallit vt Magnentium, Erricum Regem Sueciæ, Hadingum Ferrantem comitem Flandriæ. Guidonem Iuliacẽſem. Iuuenem quendam Bohemum, Frid. Stuphium.*

Innocentius papa noluit per Magos ab obſidione liberari. Allobrogũ Comes reſpuit auxilium Magi, & eum gladio necauit. F

Poſſunt dignitates & honores procurare De Martino 2. De Silueſtro 2. De Benedicto 11, Ioanne 21, 22. & de Gregorio 7. de libro Cardinal. Benonis.

De Theoph. vicedomino. de Stuphio. de Barone Raitzio Britanno, Duce Aurelianẽſ.

Poſſet Deo permittente veros theſauros & diuitias largiri, & cur Deus nõ permittat: ſed ipſimet ſemper ferè ſint valde inopes.

Pſellus & Damhauderius explicati. Quomodo dæmon materiam & formã monetæ poſſit producere? quomodo potuerit Deus per Angelos creare mundum? exẽpla varia deceptionum, & cur dæmon nolit etiã quando poteſt veras vel multas largiri pecunias.

Exempla male pereuntium qui ſic theſauros quærebant. Græculus quidam, Marcianus & alius Baſileæ, & Anaſtaſius, Piſani quidam. Grillandi ſententia. H

Saraceni cuiuſdam factum. Malindenſium ſuperſtitio quædam.

Caroli V. Imp. laus reſpuentis talia.

Q.13. An magi valeant incantare animalia bruta?

Poſſunt, vt Atyr, Medæa, Nigritæ, Marſi, A *Peruani, Andini.*

Locus D. Hilarij explicatus conciliatus cum alijs patribus.

Saltzburgenſis Magus à ſerpente necatus.

Locus Pſ. 57. v. 5. & Ierem. 8. v. 17. B

An idem poſſint in alia animantia? D. Auguſtini locus explicatus.

Magus tantum funiculo domans, Grillandi error.

An colores queant immutare. Aquarum varia miracula, fontium, fluminum.

Q. 14. An arte ſuâ poſſint aliqua mixta producere?

Poſſunt imperfecta viuentia, vt inſecta. A *quomodo id ſoleant facere? Anſeres Scoticos imperfectos, an perfecta animalia poſſint. mira ex Guilh. Paruo, Cane reperti viui in lapide impernio*

Monſtra quædam inſolita & quomodo? de Monſtro Baſilaenſi, & de Saxonicis. B

De natis ex commiſtione hominum & ferarum. hominis cum elephanto, Leone, catto, cane, porco. mirus partus mulieris Auguſtanæ. de muliere Luſitana quæ ex ſimio duas proles peperit. Gotthici Reges ex vrſo. A

Sianitæ & Peguſiani ex cane orti.
Refutata & explicata hæc omnia. D
Monſtra ex hominibus & ſimiis.
De viro qui putabatur ex vacca natus diſquiſitio.
Caſalpinii opinio de homine ex putrefactione examinata.
Monſtra ex diuina vltione.
Docomenſes caudati.
Angli caudati.

Q.15. An ſint vlli dæmones ſuccubæ & incubi, & an ex tali copula proles naſci queat?

Probatur ſolere hoc dæmones, & agere & pati. A
Probatur poſſe ex incubo dæmone naſci prolem, & explicatur, quod id modo fieri queat. B
Dæmones inter ſe non multiplicantur. contra Niſſenum. non habent corpora aërea, contra Caietan. Nec etiam proprium ſemen, contra Tertullian. Ioſephum & alios veteres.
Sententia Chryſoſtomi & Caſſiani explicata.
Reſpondetur contrariis argumentis. C
Exempla natorum ex tali commixtione, Semidei Gentilium, Merlinus, Hunni, Cliuiæ duces, Iaponum Xaca, muliercula Louanienſis, & alii multi. Corocoton.
Ex diuerſa ſpecie poſſe aliquid naſci.
Marci Epheſii argumentum refellitur & explicatur. D
Ex ſuccuba dæmone prolem ſuſcipi non poſſe. E
De Meluſina, & ſtemmate Comitum Pictauorum, & Andegauenſium. de Bauari nobilis vxore reſuſcitata, & poſtea euaneſcente. De Cambionibus ſeu vagionibus.
De puero Gallæco ſeu Aſture. F
Quomodo Dæmon virginem poſſit illæſo clauſtro impragnare? Non poteſt idem in partu.
Caluiniſtæ virginitatẽ adimũt Deiparæ.
Explicatur narratio Nideris de Virgine Bambergenſi.
De miris aliis conceptibus, Hebræorum fabula de filia Ieremiæ & nepote eius.
Dæmones cum ſagis interdum exercere libidinem præpoſteram.
An gigantes à dæmone produci queant. fuiſſe Gig. probatur.
Gigas Antuerpienſis defenditur contra Goropium.
Siculi Gigantes. Britanni & alii.
Pigmæiné poſſint produci. fuiſſe, & quales. de hodiernis in Peruuia. Ezech. c.27. v.11. explicatum.

Q.16. De nocturnis ſagarum conuentibus, & an vera ſit illarum de loco ad locum translatio.

Auctores ſententiæ negantis refelluntur, ſolutis argumentis. Illuſionum varia exempla. A
Subſtitui loco abeuntium aliquid.
Explicatur locus lib. de ſpiritu & anima. ca. 28.
Item c. Epiſcopi 26. q. 5.
Nauarrus explicatus.
Auctores ſententiæ affirmatiuæ: hæc multis probata. B
Coguntur ſagæ adeſſe conuentui, probatur exemplo quodam ex Grillando.
Deſcriptio conuentus ſagarum, & ſollemnia adorationis conuiuii, choreæ &c.
Sacrilegia, inunctiones, translatio &c.
Cur dæmon vnguento vtatur ad trãſuectionem. quæ vis vnguento inſit. C
Loca Matth. 4. verſ. 8. & Luc. 4. verſ. 9. παραλαμβάνειν
Ad transferendum æqualis vis dæmonis & boni angeli cõtra Vlricũ Molitorẽ.
Exempla varia translationum dæmoniacarum, prædicta futura tempore Antichriſti Anglicum vetus exemplum. D
D*octoris Edelini Mons Veneris. Puerulus Auenionenſis. Maſguillon quid.*
Simon Magus, Abaris, Bududuc, Ericus, Berẽgarius, Angla venefica, Comes Maticonenſis.
Puerulus quidam, Lucretia quædam. & alia mulier Sabinenſis.
De *puella Bergomati.* De *muliere vallis Tellinæ.*
De *Hollando.* De *Lotharingicis ſagis variis.*
Probatur hæc non potuiſſe eſſe illuſoria & phãtaſtica. Iudicis curioſi ſuppliciũ.
De *quatuor modis translationum.*

Quo pacto queat Diab. rē corporeā loco mouere. G
Poſſe dæmonem deferre ſine defatigatione hominis quem transfert, contra Remigium.

Q.17. An poſſit dæmon quantitatem corporum ſic mutare, vt penetratio partium ſequatur: ſiue vnū corpus in duob. locis diſiūctis, vel duo corpora in vno loco cōſtituere:

Nihil horum poteſt. A

Exempla eorum qui viſi eſſe duobus locis, quomodo intelligenda?

S. Nicol. S. Agatha, S. Bened. filius Cōſtātini Imp.

Ananias reprehenſus. quomodo duos ſimul homines poſſidere, vel tentare dæmon poſſit?

Non poſſet facere vt homo cōuerſus in muſtelā per exile rimā ingrediatur: vel vt p ianuas clauſas. B

Apuleii fabula. Remigius deceptus.

Scaſii mendacium. Quomodo Dæmon latenter aperiat & claudat ianuas præcedēs ante Magos.

Locus Act. 2. de B. Petro. Locus D. Chryſoſtomi expenſus. De modo apertionis parietum per fiſſionem. De praſtigio Magdalena Crucia.

Chriſtus Dominus verè ingreſſus clauſis ianuis, contra Caluinum. Et de egreſſu ex vtero virginis, & ſepulchro contra Bezam.

Dæmon nō poteſt aliquod corpus facere verè inuiſibile ſed benè poteſt facere inuiſum.

Quomodo inuiſibiles, Apollonius, Gyges. De Perſei ſcuto. Ioan. Sariſberienſis locus. Guilb. Ilsacenſis deceptio.

Heliotropia gemma non reddit inuiſibilem.

Vt membra grandiora, vel minora, vel ſublata appareant. Cichoranorum opinio.

Q.18. An magi queant corpora ex vna ſpecie tranſformare in aliam? falſa quorundā opinio. Liodorus. Vberius Pendragon. Nicaraguani.

Non poſſe perfectam ſpeciem in aliam perfectā & organicam. A

Non poteſt anima hominis informare corpus belluæ, nec ex aduerſo. Nec poteſt corpus & anima ſimul ſic mutari.

Locus Horatii in Epod. Spondani error. B

Diſtinguendum inter ipſam transformationem, & effectus eam concomitantes: hi veri, illa illuſoria eſt.

De Lycāthropia ſeu inſania lupina morbo. Quomodo videntur ſibi tales & non aliis.

Quomodo faciat Diabolus, vt & aliis tales videantur. C

De variis exēplis & quomodo fiat, vt relinquant terra impreſſa veſtigia lupina, vt inueniantur homines læſi in membris, quibus illatum lupo, vel catto vulnus.

De ſaga Ferra. de alia Flādr. mutata in Buffonē.

De mutatione Nabuchodonoſor, Dan. 4. v. 30. & 33. & vxoris Loth, Gen. 19. D

De platano verſa in oleam apud Herodot. & cadaueribus hominum in ſtatuas ſalis.

De S. Spiridione vertente ſerpentem in aurum, & aurum in ſerpentem.

Q.19. An magi poſſint facere beſtias loqui, & an intelligant vocem beſtiarum?

Quo pacto bruta & res inanima, Argelorum opera, queant loqui? & quo pacto nobis de hac tali locutione loquendum ſit.

De aſina Balaam Num. 22.

De angelo in rubo alloquente Moſem & Eſdram Exod. 3. v. 2. Eſd. 4. v. 14.

De filia Spiridionis ex ſepulchro loquente.

De cadauere Macarii iuſſu [illegible] cante homicidā.

De caluaria eidem loquente.

De Africa confeſſorib. loquentibus ſine lingua.

De Anglo Sacerdote. A

De capite loquace inter cadauera Hūgarica poſtulante confeſſionem, mira hiſtoria, cōtra hæreticos. cui ſimilis alia citatur.

Pſeudomiracula gentiliū varia in hoc genere. B

Caput homicidam indicans. Orphei mortui. Cyro prædicit exitum. Narratio mira de Polycrito. Publii Romani caput vaticinatur.

Columba loquuta, Vt & quercus Dodonea, Argus carina, equus Achillis, Vlmus Gymnoſophiſtarum, Cauſius fluuiē, canis Simonis Magi, & alius Franciſci a Senenſis; Theotecnus ſtatuam Iouis fecit loqui.

Nulla creatura poteſt facere, vt bruta vel inanima intelligant, quæ loquuntur: benè tamen, C *vt aptè ſuo tempore & artificiosè id faciant.*

De ſerpente Epidaurio, de Apollonii Leone, de aſino Cayri. De Greta Eßlingenſi. voces in vteris prægnantium. Brutorum voces vt edat homo, facile facit dæmon. Magi quas brutorū voces queant intelligere, quas non? D

Porphyrii locus de Apollonio.

An beſtiæ ſe inuicem intelligant?

Exempla elephanti, ſcorpii, piſcium. E

Q.20. An intelligentiam diſcurſiuam queat dæmon brutis largiri?

Cōtra multos belluas nec ratione, nec prudentiā, nec prudentiā, nec diſcurſū, nec ſcientiā habere. A

Quid Galē. vocet ἀδιάθετον λόγον. cōtra Eraſ.

Cardinalis Hoſius explicatus.

Sunt quædā in illis rationē & prudentiā & prouidentiā imitantia. Quomodo ſcriptores intelligēdi qui rationē videntur tribuere & prudētiā.

Quomodo animalia tendant in ſuum finem, & an eum cognoſcant. B

Alius eſt finis rei particularis, alius vniuerſi.

Pulcher & acutus diſcurſus Hiero. Fracaſtorii.

Q.21. An poſſint dęmones facere vt homo nō ſentiat, vel vt longiſſimo tempore dormiat, aut inediam ferat?

Iamblici locus notatus. A

Cur Deus ſolitus permittere, vt Martyres gladio necarentur; quos à beſtiis, flammis, & ſimilibus præſtiterat illæſos? Locus ad Heb. 11. v. 34.

Superſtitioſa quibus aliqui ſe putant inuulnerabiles. arma incātata. Crucifixus cō[illegible]. Camiſia inferni. Orat. Leonis Pap. & Caro. Magn.

Exemplum cuiuſdam Quirini Belgæ ſic decepti. Item alius Scaſii Heluetii.

Vnde fiat, vt quidam malefici tam forti- B
ter

ter & contemtim ſubſtineant tormẽta.
Cauſa tres.
De ſtigmate quod ſagis dæmon imprimit. & mirum de ſtigmate Ioan. de Vaulx. & alia quædam exempla. C
De diuturno quorundam ſomno diſquiſitio; ruſtici Germani, ebriorum in Apaturiis, Epimenidis, Heroum Sardorum, Septem dormientium.
Quo pacto contingat, vt quis diu perferat inediam. de herba Coca, Scythica & aliis. D
Locus Hippocratis.
Exempla vera, de Anglicana puella. Sacerdote Gallo. puella Spirenſi.
De ſanctorum ieiuniis miraculoſis. Baconus refutatus.

Q. 22. An magicis artibus opera dæmonum ſexus murari queat?
Exempla eorum, qui ex mulieribus facti viri: vetera ex Plinio & Gellio, & Hippocrate & aliis. A
Gallina in gallum conuerſa. Iouianus in Neapolitana Hiſtoria & Sabellicus multa exempla ponunt, quæ in Italia contigerunt.
Alia duo mira valdè, quæ in Hiſpania.
Alia duæ apud Fulgoſum, vt & duæ olim apud Phlegontem.
Alia in Picardia.
Ratio naturalis quâ hoc contingat. B
Suſpicio, hos androgynos factos. Si ſit naturâ; poſſe à dæmone id procurari.
Exempla dæmoniacæ commutationis per idola. Non poſſe ex viro fœminam fieri.
Auſonii locus de hac re non credibilis.
Opinio auctoris. de hyæna.

Q. 23. An dæmon poſſit ſeni iuuentam reddere?
Problematicè deciditur, quo ad accidentia, quæ ſenium à iuuentute diſcriminant, poſſe.
Explicantur Ouidii & poëtarum dicta de tali Metamorphoſi. A
Locus pſ. 102. v. 5. & Eſai. 40. v. fin. de aquilæ iuuentute. Serpens cum liberi de ponit ſenium.
Fabula de aſino ferente poculum iuuentutis. Corui candidi.
Exempl aſenum, iuuentuti reſtitutorum hiſtorica. B
Tarentinus quidam ſenex. Et alius Rioſanus. Et abbatiſſa Monuedrienſis.
Indus quidam. Fons in Bonica id præſtans. alius in Lucaia.
Vita humana periodus quæ & quomodo intelligẽda. C
Locus Geneſ. 6. v. 6.
Locus Deutero. 31. v. 2. Valeſius reprehenſus.
An humidum radicale poſſit reparari?
Quod ita, non tamen poſſet ſic vita æternari. D
De ligno vitæ locus Gen. 2. v. 9. expenſus.

Q. 24. Quid magia poſſit circa animam quamdiu illa corpus ſuum informat?
Quid poſſit in ſenſus externos. A
Sardiryolis.
Achamenidon.
Adamantis.
Otriuſſa.
Potamantis.
Theangelis.
Manicum Solanum.
Gelotophyllis.
Oenothetis & ſimiles.
Quid in ſenſum internum, maximè phãtaſiam.
Quid in appetitum concupiſcibilem & iraſcibilem.
Concupiſcentiæ motus non ſunt peccata contra hæreticos.
Quid poſſit in memoriam. Memoria mira Athalidæ, & Apolonii. Obliuio Sacerdotis Germani, & Simonis Turbaii Angli. B
Quid in intellectum. Contraria operationes bonorum & malorum Angelorũ.
Poſſitnè dæmon artes & ſcientias intellectui inſerere, & quomodo? Exemplũ tempore ſancti Norberti. Anabaptiſtarum hodie. Et Sagarum per vnctionem in Germania. C
Modus & vſus vnguenti ex pueri corpore confecti.
Ritus promotionis ad magiſterium lamiarum.
Diſcutitur opinio eorũ, & detegitur fallacia dæmonis. Hiſt. de P. Ignatio Loyola.

De Chryſanthii Sardiani filio. Item Euage, Thynico, Amphiarao, Anu Pindari, Sopatra, recens de Romano Ramirez Moriſcone in Hiſpania. D

Quid & quam modicum poſſit in voluntatem. Voluntas cogi nequit, contra hæreticos. Locus 1. Cor. 10. v. 13. explicatus, contra quoſdam. Nec eos cogi poſſe, qui ſunt in Mortali. Nec impedire poteſt, ne ſagæ queant pœnitere, contra dubitationẽ Nicol. Remigii. B. Angelæ de Fulgino vexationes in voluntate vehementiſſimæ. E

Q. 25. Quid Diabolus queat in anima à corpore ſeparanda, ipſáque ſeparatione? vbi de ecſtaſi & admirandis circa cadauera.

Ecſtaſis naturalis & dæmoniaca modi. Lappiorũ ecſtaſis mira. Olaus no- A *tatus. Errores hac in re Cardani, de* B *ſpõtino raptu. Virginis Cæſarauguſtanæ, & Magdalenæ Cruciæ raptus. Bodini error refellitur de anima corpus relinquẽte. De Errore Armenio, de Ariſtea Proconeſio. De anima militis ex ore imagine muſtelæ egreſſa & ingreſſa. Finnus, Hermotyno. Locus pſal. 115. v. 15. Qualis D. Pauli raptus: dubium, nec ſequenda de eiſto B. Hildegardis. Aphereſis & ecſtaſis differunt. Error refellitur confun-* C *dentium raptus diuinos cum magicis.*

De raptu diſquiruntur ſcripta Macenigi. Quale ſit ſubiectum raptus. Quæ cauſa formalis. Quæ finalis. Quæ efficiens, & quomodo hæc duplex. Quomodo concurrat intellectus agens. Raptus ſupernaturalis ex parte hominis eſt inuoluntarius. Exemplum virginis Burgenſis. D

Non poteſt intellectus agens ſolus eſſe cauſa raptus efficiens. Deus quomodo intellectus, & multa cognoſcit extra ſe.

Au-rroes ſuos inducit in graues errores. An raptus omnis ſucceſſiuus. Diabolus poteſt accidere homines. Multa poteſt in cadaueribus mortuorum. Vt ſanguis E *fluat, vt cadauera non puteant, nec putreſcant. Hoc etiam naturaliter fit, vt in cadaueribus Perſarum. Et vnde hoc proueniat, diuerſæ cauſæ. De cadauere in Elea. Item ne cadauer comburi poſſit, quæ cauſa. Vt capilli & barba defunctorum creſcãt. Miraculum crucifixi Dammenſis. Furor iconoclaſticus.*

Miraculum in puero Lintzienzi.

Q. 26. An opera dæmonum fieri poſſit, vt ſpiritus ſeu animæ defunctorũ viuentibus appareant?

Vtrum animæ vnquam queant apparere. Et fuſiſſimè probatur pars affirmatiua contra Epicureos, Lauatherum & alios noſtri temporis hæreticos. A

Sect. 1. *Notata temeritas Magii, Tiraquelli & aliorum.* B

Gentilium priſca ſententia, etſi vana, pro nobis tamen. Patet verbis poetarum, patet ex Necyomantia, Et ritu animas peregre mortuorum in patriam reuocandi. Violenter occiſos, eſſe vexatores ſuorum homicidarum. Remuria, Silicernia, culinæ, parentationes. Platonis & ſectatorum de hac re doctrina. Quid Genii, Lares, Laruæ, Lemures, Manes. Differentia animæ, vmbræ, ſimulachri. Exempla apparitionum à gentilibus tradita varia. Lernum. C

Sect. 2. *Philoſophia recta idem docet.*

Quomodo anima ſit in loco, & moueatur localiter. Conciliantur modi loquendi varii. Poſſet vna anima in pluribus locis eſſe, & quo pacto. Quomodo moueatur loco. Quomodo corpus ſubeat & intret.

Poſſe animas oculis corporeis, vel alio ſenſu percipi, & quomodo. D

Cardani dictum ridiculum exploſum.

Cæſarii Ciſtercienſis dictum de forma animæ ſeparatæ perpenſum & explicatum. Viſio & viſum differunt. Apparitio triplex: Intellectualis, imaginaria, corporata, & quid ſingula. quo pacto fiat ſpiritualis, quo pacto corporea. An animæ ſeu ſpiritus defũctorũ aliquando aſſumant corpora? E

Moſes quo in monte Thabor modo apparuerit. Temerariè id dictũ Aug. Thuarii & iudicium de eius Tragadia. Item de iis qui cum Chriſto Domino reſurrexerunt.

Quando anima apparet in corpore aëreo, an ipſa, an angelus hoc fabricetur, & quo pacto? Item quomodo ſubeat corpus & illud moueat. F

Sect.

Digitized by Google

Sect.3. *Quo pacto deceat, & vtile ſit, Deum hoc aliquando permittere.* G

Eſt vtile ipſis animabus.

Locus 2.Corin.5.v.4.

Eſt vtile nobis viuentibus.

Quo pacto ſpiritus à dæmonibus vel angelis bonis diſcernendi. H

Iacobi de Chuſa liber hoc docens. Et alius Thyrai.

Regulæ ad dignoſcendum dæmonem ab angelo vel anima beati.

Quomodo diſcerni queat damnata anima, à dæmone. I

Quo pacto angelorum & beatorum ab inuicem.

Angelus apparuit Anachoretæ, in forma ſenis, D. Auguſtino in forma pueri, Vt & B. Dorotheæ, aliis fortè habitu fœmineo, & in forma columbæ, Et aliis aquilæ.

Sect.4. *Probatio ab auctoritate, Philoſophorum, Aſtrologorum, Chaldæorum, Mahumetanorū, Rabbinorum, Magorum, Indorum, Item legum, & Iuris interpretum. Item ſacra ſcriptura veteris & noui teſtamenti. 1. Reg. 28. Samuelis anima verè excitata defenditur. Refelluntur obiectiones Leloyherii. probatur exemplis Moſis, Ieremiæ & Oniæ. Locus, Luc. 24. v. 37. Io. 20. v. 19. Mat. 14. v. 16. Act. 12. v. 15. Gal. 5. v. 16. & 17. 1. Pet. 3. v. 19. & c. 4. v. 6.* K L M

Sect.5. *Probatio ab exemplis & auctoritate ſcriptorum, qui ſingulis ſæculis vixerunt. Oſtenditur eorū dicta ſimpliciter & citra metaphoram accipienda.* N

Seculo 1.
- *B. Virginis.*
- *Chriſti Domini ſemel.*
  - *Petro.*
  - *Carpo.*
- *B. Valeria.*

Seculo 2. O
- *Apparere teſtantur*
  - *Iuſtinus Martyr.*
  - *Tertullianus.*
  - *Origenes.*
- *Apparuere.*
  - *S. Potamiena.*
  - *& alii.*

Seculo 3.
- *S. Maria virgo, & B. Ioannes.*
- *Martyres Africani varii.*
- *B Cyprianus.*
- *B. Petrus.*
- *B. Agnes.*
- *B. Agatha.*

Seculo 4.
- *Chriſtus* Dominus.
- *Petrus & Paulus.*
- *B. Virgo Maria.*
- *Spiridion & Triphillius.*
- *Filia patri Spiridioni reſpondit.*
- *Duo Epiſcopi mortui ſubſcripſere.*
- *Explicatus Canon conc. Eliberitani.*
- *B. Virgo iterum cum S. Mercurio.*
- *Item S. Artemius.*
- *S. Febronia. D. Ammon.*
- *Iterum B. Virgo. & anima Latronis.*
- *D. Cæſarius. D. Paulus. S. Mamano.*
- *Hoc tenuere D. Baſilius. Naziāzenus & Nemeſius.*

Seculo 5. Q
- *Apparuere.*
  - *D. Martinus.*
  - *S. Ioannes Baptiſta.*
  - *S. Geruaſ. & Prothaſ.*
  - *S. Ambroſius.*
  - *S. Eulalia.*
  - *S. Fructuoſus.*
  - *Latro quidā inſepultus D. Germano.*
  - *Felix Nolanus, & alii multi, vt Baſili. Mart. Euagr. philos. Gamaliel. S. Stephanus Micheas & Abacuc. S. Zacharias Euthimius.*
  - *B. virgo cum SS. Ioanne Baptiſta & Euangeliſta. S. Ianuarius. S. Apollinar. S. Cyprianus. S. Eulalia. iterū S. Petr. S. Leo. S. Barnab.*
- *tenuere hoc*
  - *D. Hieronymus, & explicatur.*
  - *D. Auguſtinus, & explicatur.*
  - *D. Chryſoſtomus, & explicatur.*
  - *Auctor epiſt. Ad Cyrill. de morte Hieron. Theodoretus.*

Damna-

- *Sæculo 6.*
  - *Apparuere*: *Damnatus quidã. B. Virgo ſæpius. S. Ioann. Silentiarius. D. Bartholomæus. Macedonius Patriarcha. Theodoricus rex. Neſtorius, & alii hæretici. Principes Apoſtolorum. S. Stephanus, S. Eutichius S. Tetricius & ſocii Epiſc. S. Sergius.* R
  - *Tenuere hoc ſæculo hanc ſententiam, Procopius, Euagrius & alii.*
- *Sæculo 7.*
  - *Apparuere.*: *B. Muſa apparuit Deipara SS. Iuuenalis & Eleuth. Theodor. rex, & monialis quæd. Paſchaſius, & Balnei Dominus. Iuſtus monachus. Deipara apparuit S. Ildephonſo. S. Leocadia.* S
  - *tenuere hãc ſentẽtiam.*: *D. Gregorius Magn. Gregorius Turonenſ. S. Ildephonſus. S. Iſidorus.*
- *Seculo 8.*
  - *Apparuere.*: *S. Suibertus. Deipara, B. Sabinus. SS. Euphemia & Glyceria, B. Tharaſius. S. Andræas. S. Gertrudis. D. Iacobus maior.* T
  - *Tenuere.*: *Iulianus Pomerius, Venerabilis Beda. Conſtãtinus Epiſcopus. Paulus Diaconus.*
- *Seculo 9.*
  - *Apparuere.*: *D. Iacobus Apoſtolus. D. Maurilius Pandulphus tyrannus. & dæmones.*
  - *Tenẽt.*: *Iulian. Toletan. iunior. Theophilactus.*
- *Sæculo 10.*
  - *Apparent.*: *S. Libuinus. SS. Petr. & Paulus. B. Virgo. S. Mauricius* D. *Iacob.* V
  - *Tenẽt.*: *Euthymius Monachus. Hugo Ætherianus.*
- *Sæculo 11.*
  - *Apparuere.*: *Chriſtus,* Deipara, *BB. Apoſtoli & multi Angeli.* D. *Andr. B. Adimarus. Quidã amicus* Dunſtani. *B. Odilo. Fauentini duo. Benedictus 8. & 9. B. Gregorius. Canonicus Pariſienſis. Epiſcopus Colonienſis. S. Benno.*
  - *Tenẽt.*: *Petrus* Damianus. *Guilhelmus Tyrius.*
- *Seculo 12.*
  - *Apparuere.*: *Chriſtus.* D. *Iſidorus. B. Virgo. Benedict. X. B. Norbertus. Gualdricus.*
  - *Tenẽt.*: Dodechinus. D. *Bernardus. Petrus Cluniacenſis. Rupertus, & Honor. Auguſtodunenſ.*
- *Seculo 13.*
  - *Apparuere B. Vrſul. & innumeri apud auctores citatos. & de Martino Presbytero Canonico Regulari Legionenſe eiusq́; ſcriptis.*
  - *tenuere hãc ſentẽtiã plurimi.*: *Vincentius Belluacenſ. Cæſarius Ciſtercienſis. Helinandus. Thomas Cãtiprat.* D. *Thomas.* D. *Bonauent. & Guilhelm. Pariſ.*
- *Seculo 14.*
  - *tenuere hoc*: *Scotus. Richar. de Mediauilla, Paludan.*
- *Seculo 15.*
  - *Tenuere.*: *S. Antonius. Gerſon. Iacobus Cuſanus,* Dionyſ. *Carthuſiã. & epiſ. Abulenſ. Toſtatus, qui omnes varia ſuppeditãt exempla.*
- *Sæculo 16.*
  - *Tenuere & exẽpla retulere Catholici plurimi, iidemq́; viri doctiſſimi, in libris Theologic.* Domin. *Sotus, Peltanus, Caniſ. Maldonat. Bellarmin. Valencia, Tyræus, Angles: in ſcriptis Hiſtoricis, Alb. Krantzius, Marul. Egnat.* Sabellic, *Fulgoſ. Iouius,* Baron. Sigon. *Oſor. & Maffeius.* X
- *Variis temporib. appar.*
  - *Senior quidam excommunicatus ſed martyr. Hiſtoria Vdonis Epiſcopi Magdeburgen. & Galeatii Sfortiæ. Alodiſii Imolenſis pater. Ferdinandus rex Neapolitan. locus Guicciardini. Ioan.*

Picus

Picus Mirandula Comes. Marſilius Ficinus. Petri de Paz tribuni, Catharina Inda exempl.

Quæſtio de ſpectris ſimilis cauſæ Seauriana oſtenditur. Y

Sect.6. *Soluuntur argumenta aduerſariorum, Melanchthonis, Ioannis Riuii, Marbachii, Centuriatorũ, & Lauatheri. locus Luc. 14. v.26. Item 2. Petr. 3. v. 4. 1.Theſſal. 4. v.15. Dormientes pro morientibus in SS. locus 2. Reg.14. v.14. Pſal. 102. v.15. & 16. Iob.7. v.9.*

Sententia Patrũ explicata. { *D. Auguſtinĩ, Anaſtaſii Niſſeni, D. Chryſoſtomi, & Theophilacti, & Tertulliani.* Z

Sect.7. *Dæmones non poſſunt exhibere veras defunctorum animas. Superſtitioſum eſt, putare animas eorũ qui morituri dexteram porrexerint apparituras. Periculoſum paciſci cum moriente vt appareat. Exemplum S. Lutgardis. Exemplum Monachorum Zamorenſium.*

Q.27. De Dæmonorum apparitionibus, ſiue de ſpectris, quæ Dæmones nobis obiiciunt.

Sect. 1. *Naturalia quædam, habentur pro ſpectris. Ignes fatui, inſulæ natitãtes, itẽ ſiluæ, ligna putrida lucentia, Cicindela indica, Ignes concurrentes & compulſantes apud Syrtim, Auditus deceptiones. Echo, ſtatua Memnonis, murus Megarenſis, cauerna Britannica, D. Patricii antrum, Perſici montes.* A

Artificialia, quæ pro ſpectris, vt αὐτόματα, ſtatua Dædali, Archytæ, Archimedis, Boëtii, aquila volãs, triremis ex argẽto, hydraulica, fictitiæ ſpectrorum voces, Bonifacii VIII. coniugia his obtenta, à Scotis de Pictorum gente victoria, Teſtudines cum candelis, Abderitanorum iuuenum, Paluti ſeruuli, Simonis Athenæi, Mundi, Tyrannionis. Nectanabi, qui pater Alexandri Magni. B

Quale peccatum ſit in fictione Spectrorũ. C

Ex ſenſuũ vitio quædã habẽtur pro ſpectris, quæ nõ ſunt talia, de ebriis, Locus Prouerb.23. & 33. D

Oculorum morbi, vt ſuffuſio. halabol. arcuatus morbus. quibus ſui vmbra ſemper obuerſatur, alteratio oculorum ex inſpectione ſolis.

Auditus vitia in hoc genere, Phrenitis, & Corybantiaſmos ſpecies morbi imaginoſi.

Vitia ex auditu & guſtu, Coryza, Polypus.

Vitia ex phantaſia triplici læſione. de iis qui putant ſibi adeſſe tibicines. E

Exempla, vnum Theophili, aliud Argiui, tertium Abyderi, quartum eius qui putabat naues omnes eſſe ſuas, quintum Tauromiuitanorum iuuenum putantium ſe pati naufragium, cum eſſent Agrigenti in diuerſorio.

Item de hydrophobia.

Vtitur his morbis dextrè dæmon, & ſe immiſcet frequens.

Sect.2. *Varia dæmonum genera, & ſpecies, ac ſtudia.*

Terreſtres vocàntur feræ, ſeu canes.

Lubenter vexant initia Religioſorum conuentuum. F

Vt Diui Antonii, Diui Simeonis, Sancti Norberti, Societatis IESV *viuo adhuc P. Ignatio, & eius virtute precum ceſſantibus terriculamentis.*

Diſputatio de ſpeciebus Dæmonum & diſtinctio à Trithemio propoſita, diſcuſſa, explicataque fuſiſſimè.

De igneis: an ſint? Auguſtini locus.

De aëriis, & quæ illorum natura.

De terreſtribus, & varia ſpecies iſtorum & ſtudia.

Hellequini familia. locus Petri Bleſenſis.

De aquaticis, varia horum ſtudia & apparitiones.

De ſubterraneis: ſpecies & ſtudia iſtorum.

De Sibylla Nurſina rara quædam fabula.

Dominicus Mirabellius.

Theſaurici dæmones. Mammon.

De Lucifugis.

Aſmodeus. locus Gen. 31. v. 24. varii errores Trithemii in his refutati.

Nomi-

Nomina Graecorum, Hebraeorum, Latinorum, Hiſpanorum, Gallorum, Italorum, &c.
De Hecate, & Empuſa, De Plutone ſeu Orco, & Pluto, & Serapi, & Mammona, Charon. Cerberus.
Luctatores daemones, vt Temeſius.
Alaſtor, qui & exterminans, & Nemeſis.
Locus Apocal. explicatus & à deprauatione ſeruatus contra Bezam, Apocal. c. 9. v. 11.
Primaſii & Ausberti error.
De Satyris & Fauno, varia eorum in Sacra Scriptura nomina, onoſcelides, piloſi, ſirenes, onocentauri, lamiae, & alia huiuſcemodi.
Eorum tripudia.
Locus Pſalm. 90. v. 5. & 6. de daemonio meridiano. G
Refelluntur Nouatores.
daemon meridianus, & daemon deſerti, pro ferociori, idem. & cur, daemones deſertis gaudent.
Locus Iob. 1. v. 19.
Daemon in meridie ferocior & importunior.
Pan daemon meridianus.
De Rußia daemone meridiano.
Cum inuadente peſte cernuntur ſpectra daemonum.
vt ſub Iuſtiniano.
Conſatenſe ſpectrum in India.
De Empuſa & onoſcelide ſeu onocentauro. H
De nocturnis daemonibus & Lucifugis.
Locus Senecae in Oedipo.
Locus Gene. 32. v. 24.
De Lilith.
De *incubo.*
Et locus Hymni Ambroſiani.
De pane, cur Inuus dictus.
Locus Caſsiani explicatus.
Nulli daemonum amant homines, omnes odere.
De Ephialte morbo, de Mare, *ſeu* coquemare, *Eurynomus. Sphinx: & quid.*
Harpyae. Gorgones. Sirenes, Eumenides ſub Poena, Nympharum omnia genera. quos morbos huiuſmodi daemones inferant, qui Nymphati, Ceriti, attoniti. pauidi. vexati vano metu. I
Nutricum mormolycia, Aceo, Alphito, Mormo. K
Gello, & Gilo diuerſa
Nicephori locus notatus.
Lamia, quid.
Striges, Laſtrigones. Alven.
D. Hieronymi locus explicatur.
Piloſus ſeu Zahir. cur templis gentilium affixa ſpecies leonina. L
Varia forma animalium, in quibus Diabolus apparet.
Beelzebub. Noctua Athenienſis.
Serpens Epidaurius. Mira apparitiones facta cuidam conuerſo in Francia.
De ſpectris acierum, caſtrorumq; militarium: quae oblata, S. Norberto. M
S. Guthlaco, Monacho Limpurgio.
Leloyherii ſententia improbata.
Duae viſa prope Montenakum acies.
Duo armigeri temere ad videndum propius acceſſere.
Miles Rhenanus à talibus Ieroſolymam vectus & redux.
Ante Naclam Poloni propter Quadrageſimae ieiunium violatum à ſpectris decepti cladem accepere.
Familia Hellequini.
Quouſque ſe vis talium militum porrigat.
Spectra matronarum & puellarum varia. Rußiana matrona, Sibyllae albae, Dominae *nocturna. Domina bona & Regina Abundia. Fatales Nymphae. Meluſina, Alcina, Morga.* N
Spectra gigantaea denunciantia peſtem, bellum & ſimilia mala. O
Spectra ſolita certis locis turbas dare, & vexationes exhibere, vt Temeſius daemon, & alii paßim, citantur nomina & loca. P
An conductam domum propterea liceat relinquere?
Quae vera cauſa huiuſmodi inquietationum exemplis oſtenſum.
Quo pacto Spiritus poſſunt ſaxum vel lapidem iacere?
Spectra famulantia, in Boruſſia Koltri *ſeu* Koboldi, *Sueonum* Trulli, Q
Gutelfens/ Kabbauterfens.
Eros & Anteros. Montani virunculi in fodinis. Daemones metallici.

Combali. *Dæmones non ſunt animantia contra Georg. Vallam.*

Theophraſti Paracelſi hæreſis de quatuor hominum ſpeciebus confutata.

Dæmonum theſauros cuſtodientium ſpectra. Fugarunt Cabaden Perſarum Regem. B

Theſaurus Baſileenſis.

Cur ficta fabula cuſtodis aureorum malorum, & aurei velleris; & in theſauris cur ſoliti poni ſerpentes aurei. Magus theſaurum quærens oppreſſus.

Q. 28. Quomodo poſſit dæmon cum ſit inuiſibilis ſe viſibilem corporeis oculis exhibere?

Sect. 1. *Quo pacto poſſit aſſumere, & mouere cadauer aliquod, & in illo comparere.*

Poteſt illud ſic temperare, vt ſenſum tactus fallat.

Locus Luc. vlt. v. 39.

Cur hæc cadauera ſentiantur frigida.

Illuſio militis cuiuſdam.

Hiſtoria Polycriti, & alia Machatis & Philenij.

Phlegontis laus.

Baltazus dæmon ſic apparuit.

Agrippæ facinus ſimile, & aliorum aliquot exempla.

ſic etiam plerumq. ſagarum amaſij.

Sagarum odor cadaueroſus vnde?

Sect. 2. *Quo pacto poſſit ſibi formare corpus ex elementis, & in illo moueri & apparere.* B

Non aſſumit ex ſolo aëre.

Error Magorum Mantenſium.

Poteſt exhibere ſolidum & palpabile.

Locus Geneſ. 19.

Locus Virgilij.

Dæmon ſæpe apparet in forma vaporis.

Dæmoniacarum apparitionum exempla. C *Fratrum Tarquiniorum.*

Athenodori, Facij Cardani, Philippi Melanchtonis colloquia cum dæmonito ſpectro.

Perſæ incaſtuoſi.

& alia plurima. & quotieſcunque euaneſcunt.

Diſcrimen harum duarum aſſumptionum.

Vnde proueniat facilitas molis augendæ, & minuendæ in ſpectris?

Genus mirum per ſtatiunculas ſeu figmenta.

Sect. 3. *An dæmon poſſit tam accuratè corpus effingere, vt nullo ſigno queat dignoſci?* D

De ſignis quibus dæmon dignoſcitur.

B. Alberto obiectum ſpectrum.

Cur nondum viſus in forma agni, vel columbæ. Cur in formis, hirci, canis, catti, equi, muſtelæ, veſpertilionis, Galli gallinacei, & innumera alia.

SAHIR cur dæmon. πανῖος *& Follon, ſeu Fatuellus.*

Item in forma Dei, vel Chriſti Domini, vel Angeli: humanam formam induit omnis conditionis, ſexus, ætatis: probatum id exemplis.

Qui defectus vt plurimũ in eius apparitionibus.

Cur morientibus ſemper adeò terribilis appareat.

Quomodo loqui poſſit in corpore aſſumpto? D

An poſſit audiri & videri tantùm à quibus vult ipſe?

Capita ſeu caluaria quæ loquelam imitata, exempla vetera, nouaque, quomodo fit hæc locutio?

Sect. vltim. *An liceat procurare vt appareant nobis ſpectra?*

Cur antiquis tam crebrò dæmones viſi, nobis tam raro?

Q. 29. An diabolus poſſit facere, vt homo verè reſurgat?

Sect. 1. *Errores hac de re varij.* A

Animalia quæ naſcuntur ex putrefactione, poſſet viuificare.

Vicilicinus auis.

Perfectiora, non poſſet.

Idem numero reproducere non poteſt.

Non poteſt facere, vt anima vnius bruti migret, vel informet corpus alterius bruti.

Hominem nullo modo poteſt viuificare. B

Poſſunt ſimulatas reſurrectiones facere ſubintrando in corpora.

Iouanij id olim Cornel. Agrippà curante factum.

Sect. 2. *Diſcuſſa exempla falſarum reſurrectionum primò fabuloſarum: deinde ceterarum Gentilium: vt Galieni, Zaclæ, Apollonij, Simonis Magi, Enarchis.*

Mirum

Mirum exemplum, &c. recens ex Nicol. Remigio.
Mortuus amplectens Comitem Richardũ.
Populi Lucomoria quotannis rediuiui.
Dæmonum in his fraus.
aliquando ſubſtituit alios ac ſupponit.
aliquando ipſe corpora ſubintrat & mouet.
Apulei, Platonis, Philoſtrati loca.
aliquando fingit mortuos, qui non ſunt. D
De morbis, qui faciunt, vt quis mortuus appareat.
De bobus quas ſtriges putant reſuſcitari.
Ioannis Duns Scoti mors. E
Chriſti Domini & Sanctorum reſuſcitationes, quo pacto ab his morbis diſcernantur.

Q. 30. Quid magia poſſit in ipſos cacodæmones?

Sect. 1. *Battiadis & Campeſtris libri.* A
Quam vim habeant boni Angeli in malos.
Quam cacodæmones in inuicem.
Species eorum.
Pithonici, Paredrij, Catablici, Oniropompi.
An ſit ſubordinatio inter malos genios.
Iob. locus c. 9. v. 22.
Caſſiani locus.
Locus ad Epheſ. vlt. v. 12.
Certamina Magorum. B
Vnum in Burgundia.
Secundum in Anglia.
Tertium in Germania.
Quartum in Bohemia.
Quintum in Suecia.
Sextum in Dania.
Septimum in Græcia.

Sect. 2. *Sancti homines quantam vim acceperint magos & dæmones compeſcendi.*
vis exorciſmi.
Salomonis exorciſmi quales.
locus Luc. 11. v. 19.
Dæmones à Magis non coguntur, ſed ex pacto obtemperant tantùm. D
Magi vim non habent eliciendi manes vel ſpectra.
Varia exempla.
inprimis Ioannis Teutonici.
nec habent vim euocandi vrbium cuſtodes.
Sanctis vis iſta quandoq; conceſſa. E

Sect. 3. *Res corporeæ, vt herbæ quædam, thura, unctiones & verbera, quam vim habeant in dæmones accuratè diſputatum.*
Errores hac in re varij infideliũ: ſed & abuſus Catholicorum exorciſtarum quidam.
An flagra obſeſſis infligenda.
an balnea proſint?
Quid ruta, cornucerui & ſimilia.
Locus Ioſephi explicatur.
Locus Tobiæ c. 6. v. 8.
Chriſtus cur dictus ἰχθὺς.
Proſperi locus.
Locus 1. Reg. 16. v. vlt.
Nec dæmones certis rebus ligari, aut locis includi per Magos queunt.
vana hac in re ars Hermetis.
Periculoſum tales habere incarceratos.
Probatur vno exemplo, quod in Germania contigit.
Factum ſigno crucis ſecurè à S. Lupo Senonenſi.
Satanam ligatum quid in S. S. locus Apoc. 9. v. 14. & 15. & 20. v. 2.
Tob. 8. v. 2.
A Sanctis quomodo dæmones ligari queant.
Locus D. Hieronymi.
Locus Euſebij.
De Paredris illos ſponte ſeruire, ratio ex teſtato. & quam periculoſum id ſemper.
Exempla varia, in his vnum mirum militis Germani.

F I N I S.

MARTINI

MARTINI DELRIO

MAGICAR. DISQVISITION. LIBER SECVNDVS. QVI EST DE MAGIA DÆMONIACA.

Præcipua hæc operis noſtri tractatio eſt, & ideò pluribus capitibus, ſiue quæſtionibus, luculenter, quoad poterimus, diſcutienda. Sit,

QVÆSTIO I.

An ſit aliqua Magia dæmoniaca?

A QVI *dæmones eſſe negant, etiam hanc eſſe negarunt* cum Sadducæis, Democrito, Ariſtotele, Auertoë & Simplicio, *quorum ſententiam & impia & hæretica.*

Nam & *dæmones eſſe* & *dæmoniacam Magiam*; quæ nec induſtria aut artificio hominum, nec naturalibus cauſis, ſed immateriali quapiam & ſeparata virtute nititur; hoc & ſacræ ſcripturæ teſtimoniis, & omnium ætatum memoria atque experimentis tam eſt compertum, vt velle pròbare, nihil ſit aliud quàm lychnis accẽſis meridianæ luci opitulari. hoc probant cum B. Auguſtino Theologi Catholici omnes[a], & philoſophi pleriq;, Triſmegiſtus, & Pythagoręi; ex Platonicis, Pſellus, Plotinus, Proclus, Iãblicus, Chalcidius & Apuleius; ex Ariſtotelicis, Theophraſtus, Ammonius, Philoponus, Auicenna & Algazel. Anne dare reſponſa de furtis occultis, & de theſauris; conſequi ſcientias nonnullas ſtatim, & ſine labore addiſcendi; ſubtrahere corpus præſens oculis videntium, & innumera huiuſmodi, queũt reduci ad vllam aliam cauſam; quàm intellectualem aliquam & ſeparatam naturam? Deniq; ſcimus Salmanticæ, & in Italia, ad lacum Nurſinum, & in ſpelæo Viſigniano, adhuc auorum memoria huius Goëtiæ celebres ſcholas fuiſſe[b].

[a] *Auguſt. lib. 11. de ciu. Dei. c. 6. D. Thom. lib. 3. contra gent. c. 104. & qui optime, Victoria, de Magia nu. 9.*

[b] *Vide Laur. Ananiam li. 3. de nat. dæmõ. fol. 104.*

QVÆSTIO II.

Vnde ſit hæc Magia, ſiue quem habeat primum auctorem?

A SVnt qui dæmones eſſe fateantur, ſed negent tamen hanc Magiam à dæmonibus ſeu diabolis manaſſe: tribuunt autem effectus eius vel immediatè Deo per Magos huiuſmodi operanti; vel Deo, per angelos bonos ea perficienti. Priores *dicunt eſſe quaſdam gratias gratis datas*, ſicut ſunt gratiæ linguarum, &

 ſanita-

a 1. Corin. 12. v. 28.
b Num. 23.
c Matth. 7. 22, 1. Cor. 13. v. 1.

ſanitatum[a]; & hæc dona vt Balaamo[b], ſic & aliis improbis concedi non rarò ſo-
lere[c].

Dico primò, *hac ſententia eſt merè blaſphema.* tribuit enim Magicis artibus
id quod eſt proprium gratiarum gratis datarum ; & cum veris miraculis præ-
ſtigias confundit. Deinde gratuita Dei dona ſubiicit humano artificio, & cer-
tis ac ridiculis obſeruationibus. Denique iniquè & inuidè Deus vetaret,
id quod ipſe hominibus, vti gratiam, gratiosè largiatur. Aduerſatiorum ar-
gumenta ex locis illis ſcripturæ petita, ſolùm probant, aliquatenus ſimiles effe-
ctus per artes magicas & per gratias gratis datas fieri; Deum quoque per malos
aliquando miracula edere, ad fidei & diuinæ gloriæ propagationem. Accedit,
quod qui ex dono gratiæ gratis datæ operatur; ille ad certum tempus, occaſio-
nem, aut ceremonias certas non reſtringitur, vt ſolent magi; qui, ſi vel in mini-
mo deficiant, nihil efficiunt. Nec etiam huiuſmodi Dei dona gratuita poſſunt
aliis, per diſciplinæ ac præceptorum modum, tradi: Magi verò ſuis diſcipulis
hanc Magicam tradunt; & auditores, magiſtrorum ſecuti præcepta, quæ ma-
giſtri eadem operantur.

Alii dicunt *hos eſſe effectus bonorum Angelorum*, quos per excellentiam vo- B
cant, *Spiritus.* Sic iactitabat his annis celebris ille magus Scottus Parmenſis,
qui Gebhardum Truchſeſium Epiſcopatus Vbiorum Apoſtatam dementa-
uit: eſtq; peruetus impoſtura magorum maximè Platonicorum, Iamblici, Por-
phyrii, Plotini, Procli & Iuliani Apoſtatę. Ex quorum traditione, *Magia* omnis
diuiditur in *Albam*, quam cenſent eſſe licitam, & *Nigram*, quæ ſit illicita. Albam
ergo vocant θεουργίαν, & Nigrã γοητείαν. Verùm hanc fictitiam planè & pallia-
tam Theurgiam ſatis ipſe Archimagus[d] reiicit, cùm diſertis verbis teſtatur

d lib. de vanit. ſcien.

*ſæpiſſimè ſub nominibus Dei & Angelorum, malis dæmonum fallaciis eam obſtringi.
& licet eius ceremoniarum pars maxima, munditiam animi, corporis & rerum externa-
rum, vtenſiliumque oſtentet, immundos tamen ſpiritus & deceptrices poteſtates hanc ex-
quirere, vt adorentur pro Diis.*] poſtea addit, *huius ſpeciem eſſe artem Almadel, artem
notoriam, artem Paulinam, artem reuelationum, & huiuſmodi ſuperſtitionum plura, quæ
eo ipſo* (inquit) *ſunt pernicioſiora, quo apparent imperitis diuiniora.*] Habeant illi hoc
Principis & anteſignani ſui de hac *alba Magia* iudicium, ab homine mendaci
veritatem meram. His adde fictitiam illam artem *Planetariam*, laminis in-
ſcriptam, & ad Carolum Magnum à quodam Bedæ diſcipulo (*ſic mentiuntur &
Alkindum Alcuino ſupponunt*) miſſam, vtilem (*ſcilicet*) obtinendæ omni cognitioni
ſupernaturali artium & ſcientiarum, & conſequendis dignitatibus, diuitiis,
robori, amotis fruitioni &c.

Dico Secundò cum Catholicis, *vt nec per ſe, ſic nec per bonos angelos his magicis* C
*operationibus Deum ſe immiſcere magis quàm ceteris rebus, in quibus concurrit, vt cauſa
vniuerſalis. Quare cenſeo hæc omnia vt inſtituta fuere à malis angelis, ſic etiam ab illis per-
fici & adminiſtrari, & contrarium eſt erroneum.*]

e c. illud quod in fin. c. qui ſi-ne. v. vlt. 26. q. 2. & c. epiſc. in prin. 26. q. 5.

Probatur primò ex variis Canonum reſcriptis, quæ Gratianus exhibet
cauſa XXVIe. Secundò ex Pariſienſibus articulis, nono, decimonono, & viceſi-
mo tertio. Verba ſunt, *quod Deus per artes magicas & maleficia inducatur cõpellere dæ-
mones ſuis incantationibus obedire*: Error. *Quod boni angeli includantur in lapidibus &
conſecrent imagines, vel veſtimenta, aut alia faciant, quæ in iſtis artibus cõtinentur:* Error
& blaſphemia. *Quod aliqui dæmones boni ſint, alii omnia ſcientes, alii nec damnati nec
ſaluati.* Error.]

Tertiò ex his Arnobii *Cont. Gent. Magi non tantum, ſciunt dæmonas, ſed etiam
quicquid miraculi edunt, per dæmonas faciunt: illis aſpirantibus & infundẽtibus præſtigias
edunt, vel quæ non ſunt videri, vel quæ ſunt non videri &c.* & ex his Ioan. Salisberien-
ſis lib. 1. de nugis curialium c. 9. *Eos autem qui nocentiora præſtigia arteſq; magicas, &
varias*

varias ſpecies mathematicæ reprobatæ exercent; iampridem ſancti Patres ab aulâ iuſſerunt exire, eo quòd omnia hæc artificia, vel potius maleficia, peſtiferâ quadam familiaritate dæmonum & hominum nouerunt profluxiſſe.]

Deinde probatur ratione, hos ſpiritus bonos dici non poſſe. tum quia iubent ſe tanquam Deos adorari, & ſacrificia ſibi fieri; quod boni angeli iubere nequeunt. tum quia hæ artes non minùs diriguntur ad inferendũ aliis exitiũ, per furta, neces, adulteria, &c. quàm ad iuuandum. tum quia miſcent multa mendacia & deceptiones. tum quia docentur Magi in ſpiritus vti imperio, & coactione, imò & minis rerum impoſſibilium ac planè abſurdarum, vt apud Euſebium[a] docet Porphyrius, quorum nihil bonis angelis poteſt conuenire. [a] *lib. 5. de præparatio. ca. 6.*

Hinc apparet conſideranter legendum Glycam,[b] dum Magiam ſic diſtinguit à Goëtiâ, quod illa, ſit beneficiorum geniorum ad boni alicuius effectionem; Goëtiâ, maleficorum ad mali effectionem. Nam nõ tantum impropriè vſurpauit nomen Magiæ genericum, pro ſpecifico theurgiæ, ſed in errorem quoq; labitur ponentium albam Magiam, & eius adminiſtrationem bonis angelis tribuentium. Vtq; hoc ſemel moneam ſcriptor iſte, vt & Conſtan. Manaſſes, Gregoras, & Nicetas, nimis multum tribuere videtur ſuperſtitioſæ prodigiorum obſeruationi. [b] *par. 2. annal. fol. 179.*

Errauit eundem errorẽ Palingenius Stellatus, dum in vetito iurè libro *Zodiaci 8.* cenſet aërem etiam bonis dæmonibus plenum eſſe, quos harum artium auctores facit, & Deos appellat, Plotini & Iamblici deliriis nimis deditus; & quàm non malus poëta, tam non bonus Chriſtianus; vtpote hæreticus potiùs (ſcripta probant) quàm catholicus. Auſus tamen opus illud Ferrariæ Duci dedicare.

D Succedit his *error 3.* eorum, *qui cenſebant Magicos effectus per animas defunctorum fieri:* quos Catholici Theologi iampridẽ exploſerunt,[c] idq; nõ difficulter. nam quæ rationes id conuincunt de bonis ſpiritib. eædem in animab. beatorum locum habent: quæ verò in purgatorio ſunt animæ; nõ exeunt, niſi ſpeciali permiſſione Dei, vt petant ſuffragia viuorũ: animæ deniq; perpetuis addictæ ſupplicijs, nullâ dæmonũ licentiâ vel permiſſione poſſunt exire, vtpote diuino iuſſu, peſſimo carceri mancipatæ. Apertiſſimæ ſunt igitur impoſturæ; quę de euocandis per *Grimoyriã* animab. Necromantici cõfinxere. Si exirent, ad vnius Dei exirẽt imperiũ. cur verò id Deus iubeat vel ꝑmittat, cauſa ſubeſt nulla. Vt ad Magorũ preces & incantationes id iubeat, impium eſt opinari.[d]

[c] *Victor. de Magia nu. 17. Angles in 2. ſentent. q. de arte Magica 4. 2.*

[d] *vide Anan. lib. 3. de Nat. dæm. fol. 97. Petri Thiræi lib. 1. de appa. rit. ſpirit. c. 11. à nu. 216. & c. 13. à. n. 302.*

E Præcipua ergo efficiens cauſa iſtarũ artiũ eſt, ipſe Diabolus; proxima, eſt humani ingenij ex originali labe detorta indoles; quam feſtiui Apologi frondibus velatam nobis protulit, perquam ſalsè, Cælius Calcagninus *Libello de Amatoriâ Magiâ*, cuius verba non piget adſcribere, & vos ni fallor legere iuuabit: *Vanitas* (inquit) *olim iuncta* miraculo *furtiuo concubitu genuit* Magiã *ſecundam cognomine; reformidansq́; ne fortè* veritas; *cum qua perpetuas inimicitias gerit, à qua etiã paribus ſignis congreſſa ſæpiùs profligata eſt; ſuum partum enecaret; illum* impudentię *ac* timori *iunctis connubiali fœdere cõmendauit: at illi in ſinu* incõprehenſibilitatis *è veſtigio collocarunt, mandaruntq́; furtim, & ſub* præſtigiarũ *crepundijs educandam. Quæ mox in grandiorem ætatẽ adulta, iamq́; pinnulis præmunita, euolauit in* fatuorũ arces; *ibiq́; nidulans,* credulitatẽ *peperit. Quæ, vtpote parentis beneficijs grata, illam mutuò enutrit & quaſi ἀντιπελαργίζει, alioqui breui interituram.*] Hæc ille, pari acumine & veritate. Pergamus nos quoq; pro *Veritate* confligere, & *Vanitatem* expugnare, & fugatis *timore* ac *impudentiâ*, labyrinthum illum *incomprehenſibilitatis* (quis enim, quæ nihil ſunt, vel intelligat, vel comprehendat:) Theologiæ vetæ filo permetiri; & *præſtigiarum crepundijs* in lucem prolatis, tandem *fatuorum* hanc *arcem* demoliri, & è nidulis ſuis *credulitatem* adeò pernicioſam profligare: quod vtinam Deus Opt. Max. nobis largiatur.

QVÆSTIO III.

Quæ ſit diuiſio dæmoniacæ Magiæ, & de libris eius.

CVm nulla ſit *Theurgia* neque *alba Magia*, ſequitur, omnem hanc prodigio- A
ſam Magiam, non aliam eſſe; quàm *Goetiam* & *nigram*: hanc ſolemus voca-
re *Magiam ſpecialem*. eam Archimagus in duas ſpecies diſtinguit. vnam, cuius
cultores dicit ſe dæmoni ſubmittere, ei ſacrificare, & eum adorare: alteram
quam ipſe vellet perſuadere à pacto cum dæmonibus immunem eſſe; ſed eam
dæmonibus vel inuitis imperare, virtuteq; quadam diuinorum nominum ad-
iuratos aduocare, & cogere. priorem illam fatetur eſſe legibus humanis diui-
niſque vetitam, nefandiſſimam, & cunctis ignibus plectendam. poſteriorem
aſſerit, conſequi quidem quod prætendit, nempe dæmones cogere (*quod poſt
oſtendetur eſſe erroneum*) ſed tamen manifeſtis periculis illuſionum obnoxiam
eſſe. De priore verum eſt eius teſtimonium, de poſteriore bis *mentitur*; *primò,
dum negat eam niti fœdere cum dæmonibus inito*: nam reuerâ ſemper expreſſo vel
tacito pacto corrumpitur; *Secundò, cum aſſerit eà dæmones cogi*, de quo poſtea. Vo-
lunt vetitæ huius Magiæ inuentorem fuiſſe, quendam Mercurium *ſic contra
Simon. Prudentius & Saliſberienſis lib. 1. Polycrat. c. 9.* alij quendam Zabûlum, (quẽ
ego non alium exiſtimo ab ipſo cacodæmone, cui D. Cyprianus & alij Patres
hoc nomen tribuunt) deinde magiſtrum laudant. quendam Barnabam Cy- B
prium (hunc confinxere in contumeliam D. Barnabæ Apoſtoli, vt deformi
ſuæ meretrici lenocinarentur.) Item oſtentant, paris mendacij iactantiâ, li-
bros Adæ, Abelis, Enoch, Abrahæ, Pauli, Cypriani, Honorij, Alberti Magni, &
aliorum; & blaſphemè mentientes dicunt, quæ his libris continentur, ea fuiſ-
ſe tradita ab Adami cuſtode angelo Raziele, & à Tobiæ Comite Raphaële
reuelata. Prætexunt etiam Salomonis auctoritatem; cuius quandam *Clauicu-
lam*; (quam egregiè refutat Bap. Segnius *lib. de vero ſtudio Chriſtiano c. 7.*) & aliud
ingens *volumen in ſeptem partes diſtinctum* obtrudunt, plenum Sacrificijs. & in-
cantationibus dæmonum. Hunc librum Iudæi & Arabes in Hiſpaniâ ſuis po-
ſteris hæreditario iure relinquebant, & per eum mira quædam atque incre-
dibilia operabantur: Sed quotquot inueniri potuerunt exemplaria iuſtiſſimè
flammis inquiſitores fidei concremarunt, & vtinam vltimum exemplar nacti
fuiſſent [a]. Vix dubito aliquod in manus Ioan. Tritthemij incidiſſe, vnde &
partitionem & materiam ſuæ *Steganographia*, periculi & ſuperſtitionis pleniſ-
ſimæ, acceperit; cuius operis nomen, quod nondum prohibitis ab Eccleſiâ li-
bris ſit inſertum, ſuſpicor accidiſſe; quia liber nondum typis vulgatus, in pau-
corum manus incidit: alioqui, quando prohibiti libri omnes Magici, ſatis iſte
prohibitus cenſendus, qui inter alios familiam ductat. idem dixerim, de A-
grippæ libris *tribus de occultà Philoſophià*, & omnium pernicioſiſſimo *quarto* ſe-
orſim poſtea addito & edito: necnon de Thomæ Eboracenſis, Petri Aponi &
ſimilium venenis; *& libro artis Grimoria*; qui, Patrum noſtrorum ætate, circum-
ferebatur, docens mortuorum euocationes. Omnia horum placita ſceleſta;
de antiquioribus etiam illis operæ pretium duco Archimagi verba aſcribere.
credendum illi in arte ſuâ, nec magiſtri auctoritatem diſcipulis licet ſubter-
fugere. ſic ergo ſcribit; *Hi libri acutiùs intuenti præceptorum ſuorum canonem, ritum,
conſuetudinem verborum, & characterum genus, exſtructionis ordinem, inſulſam phra-
ſin; apertè ſeſe produnt, non niſi meras nugas & impoſturas continere, & poſterioribus
temporibus ab perditiſſimis perditionum artificibus eſſe conflatos, ex prophanis quibuſ-
dam obſeruationibus, noſtræ religionis cerimonijs permixtis, inſitiſque ignotis multis no-
minibus ac ſignaculis; vt perterreant rudes & ſimplices, & ſtupori ſint inſenſatis, & his
qui neſciunt bonas litteras.*] Hæc miſer ille, qui videns meliora in finem vſque vi-
tæ deterioribus adhæſit.

[a] *Eimericus Director. inquiſitor. p. 2. c. 28. & Penna ibi comment. 53. meminit Nicetas hiſt. lib. 4.*

QVÆ-

QVÆSTIO IV.

De baſi Magiæ huius; ſiue de pacto, expreſſo, & implicito.

COncl. I. *Omnes operationes magicæ, velut baſi, innituntur pacto per magos cum dæmone inito: ita vt quotieſcunque collibitum mago aliquid efficere adminiculo artis ſuæ; expreſſè, vel implicitè teneatur à dæmone poſcere, vt ex condicto concurrat.*]

A Probatur hoc primò Patrum auctoritate. D. Cyprianus [a] dicit, eos habere fœdus cum dæmone. D. Auguſtini verba [b] retulit Gratianus in Decretorũ codicem, quæ ſunt illa; *Omnes artes huiuſmodi, vel nugatoriæ, vel noxiæ ſuperſtitionis, ex quadam peſtiferâ ſocietate hominum & dæmonum, quaſi pacta infidelis & doloſæ amicitiæ, conſtituta.*]

Probatur deinde ex iure ciuili, ſanctione Imperatoriâ [c]; *Multi magicis artibus vſi elementa turbare, vitam inſontium labefactare non dubitant, & manibus accitis* (ſic legendum) *audent ventilare, vt quiſquis ſuos conficiat malis artibus inimicos: hos (quoniam naturæ peregrini ſunt) feralis peſtis abſumat.*]

Tertiò, id ſtatuitur credendum articulis Pariſienſis ſcholæ [d] in hæc verba; *Quod inire pactum cum dæmonibus tacitum vel expreſſum, non ſit idololatria vel ſpecies idololatriæ:* Error. *Et intendimus eſſe pactum implicitum in omni obſeruatione ſuperſtitioſà, cuius effectus non debet à Deo vel naturâ rationabiliter exſpectari.*]

[a] lib. de dupli. ci martyr.
[b] libr. 2. de doctri. Chriſtia. cap. 23. habes. c. illud v. vlt. 26. q. 2.
[c] l. multi. C. de maleſi. & mathemat.
[d] artic. 3.

B Quartò id ratio perſuadet. hoc enim & multi mali homines optant, & dæmon cupit; nec eorum id vires ſuperat. docet hoc Iſaias Propheta, [e] apud quem impij dicunt; *percuſſimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum.* quod ſanctus Thomas ſatis probabili interpretatione Magis accommodat. vt & Pontifices Ioannis 22. in Extrauag. contra Magos quæ incipit; *ſuper ſpecula.* & Sixtus V. in Bulla contra Aſtrolog. Mali ergo hoc lubenter faciunt, nec minùs ipſe dæmon; qui, ipſi quoque Chriſto Domino, auſus pacti conditionem offerre [f]; *Hæc omnia* (inquit) *tibi dabo, ſi procidens adoraueris me*] vbi videre licet pactum contractus innominati, do vt facias. Ita nunc diabolus Magis ait, *ſi te mihi addixeris, vlciſcar te, ditabo te, &c.* quæ germana & perfecta eſt pacti formula [g]. Deinde, vt dixi, hæc fiunt operâ dæmonum, non magorum [h] viribus: dæmones ab hominibus cogi nequeunt, vt id faciant: ſponte ergo dæmones accurrunt. Dæmones autem graui hominem odio proſequuntur. quare nec putandi gratis accurrere, ſed viciſſim aliquod operæ ſuæ precium ſtipulari. Vnde patet talem eſſe hanc conuentionem & ſocietatem: qualis eſt duorum latronum, quorum alter palàm in ſyluâ vagatur, alter clàm in ſubſeſſis latitat; excitatuſque certo ſibilo vel ſigno prioris, viatorem poſterior doloſâ ſagittâ transfigit; priore id ſæpè nec vidente, nec gnaro, quo necem telo intulerit, in miſeri tamen necem conſentiente. priori magus, poſteriori dæmon ſimilis. Satis etiam idonea rei declarandæ ſimilitudo eſt: quæ petitur à potentibus vindictæ auidis; qui manu promptos ſicarios ſibi adiungunt; quibus conſtituto ſigno innuunt, quos & quando, velint interfici.

Denique conſentiunt hac in re Theologi tam veteres [h] quam recentiores [i] Iuriſconſulti quoque [k] & Medici, *Codronchus lib. 1. de morbis venefic. & Ceſalpin. diſquiſit. dæmon.* & res prorſus comperta vnanimi maleficorum & ſagarum confeſſione, mirè per Europam omnem, & cunctas ætates conſentiente. Lucanus etiam dubius licet, tamen huiuſmodi fœdus agnouit, eo tantum deceptus, quod cogi pacto dæmonem exiſtimet. [l]

[e] c. 28. v. 15.
[f] Matt. 4. v. 9.
[g] l. Labeo ſcribit. l. iuriſgen. de pact. Bald. & Caccialu. in tractat. de pact.
[h] D. Thom. 2. 2. q. 96. a. 4. Guilb. Pariſ. Scot. Gabr. Gerſon. Trithemius q. 5.
[i] Abulenſ. Alph. à Caſtro, Victoria, Valentia, Binsfeld Spineus, Angl. Sprenger. & alii.
[k] Nauarr. Grillan. Remig. Binsfeld. prælud. 6. & alii.
[l] lib. 6. paulo poſt medium.

Quis labor hic ſuperis cantus herbaſque ſequendi
Spernendique timor? cuius commercia pacti.
Obſtrictos habuere Deos? parere neceſſe eſt,
An iuuat? ignotâ tantum pietate merentur,
An tacitis valuere minis? hoc iuris in omnes
Eſt illis ſuperos, an habent hæc carmina certum
Imperioſa Deum; qui mundum cogere quicquid
Cogitur ipſe poteſt? *

* Exempla pactorum pete ex vita D. Baſil. per Amphilochium conſcripta *apud Surium tom. 1.* & *eodem to.* de Theophilo Adenenſi, & nobilis Leodini *apud Cæſar. l. 2. c. 21. de quibus alias.*

Solus ſagarum patronus recalcitratur, adeò futilibus ratiunculis cartas implens [a]; vt condemnendas potiùs, & ſilentio tradendas, quã refellendas mihi cenſuerim, maximè cùm alii id diligentiùs, quàm difficiliùs præſtiterint. [b]

Concl. 2. *hoc pactum dæmoni, liberum eſt, praſtare, vel fallere.*] probatur experientiâ & ratione. ratio docet dæmonem cogi ab homine non poſſe, vt ſtet promiſſis; experientia verò, mendaciſſimum eſſe & decipiendi cupidiſſimum: ideoque rarò præſtare, quod policitus: cùm verò ſtat promiſſis (quod facit nonnunquã) non facit coactus, ſed ſpontè ac ſubdolè, vt ſic magos ſibi retineat deuinctos, & alios alliciat, & huiuſmodi nugis vim iſtã ineſſe pſuadeat.

Tertia Concl. *Pactum huiuſmodi duplex eſt, vnum expreſſum, alterum tacitum: de vtroq; verò, non idem per omnia iudicium.*] Explicanda hæc concluſio potius quàm probanda. pro explicatione notanda ſequentia.

[a] *l. 6. de præſtig. dæmon. & l. de Lamiis.*
[b] *Binsfel. vbi ſupra Eraſtus Bod. & Trithem d. q. 5.*
[c] *Hoc deſcribitur in Malleo maleſi. p. 2. q. 1. c. 2. & ab Alf. à Caſtro l. 1. de iuſt. hæretic. punit. c. 6.*
[d] *l. 2. illuſt. miraculorum, c. 12.*
[e] *anno Domini 537.*

Primò ſciendum *pacti expreſſi* huius *triplicem eſſe modum. primus fit ſolemnitate variâ*, & ipſi cacodæmoni viſibiliter in corporeâ aliquâ formâ apparenti, coram teſtibus, fidelitas, & homagium promittitur. [c] Huiuſmodi pactum iniuit nobilis ille ditionis Leodicenſis narrante Cæſario Heiſterbacenſi [d], vbi tamen dæmon loquens audiebatur, ſed non cernebatur. hîc inter cetera, iuuenis, ille inconſultus creatorem ſuum ore negat, manuque exfeſtucat, & diabolo homagium præſtat; hic viciſſim, illi diuitias & honores pollicetur. eò lectorem amando, ſpondeòque lectionis & laboris ſui vberem legendo fructum relaturũ. Huc etiam referendum Theophili Vicedomini factũ, *qui ad dignitatẽ recuperandam à principe dæmoniorum opem* (vt ſcribit Sigisbertus [e]) *expetiit, & ab eo iuſſus abnegare* Chriſtum *filium Dei eiuſque matrem* Mariam *cum omni Chriſtianiſmi propoſito, & ipſam abnegationem ſcripto firmare, & ſcriptam ſignare, & ſignatam ſibi tradere, eius ſe ſeruitio addicere.*] In hac teſtis fuit Magus, in illa villicus iniquitatis.

Aliquando id faciunt per libellũ ſupplicem, quẽ diabolo præſentãt. Sic noſtro tẽpore Mantenſes in Normanniâ magi libellũ conſcripſerãt, quẽ oblaturi erãt Sibyllis Magiæ Necromanticæ præſidib. cuius ſumma; Se orare Dominas; vti dignentur libros ſuos magicos conſecrare; ad eum effectũ, vt mali ſpiritus ipſis per omnia prõptè obediãt, iuxta formulas cõiurationis in libris contentas; &, vt vocati, ipſis ſine noxâ appareant in formâ pulchri hominis; & ne ſit neceſſe circulum vllum facere, aut ſubire in domibus aut agris. Secundò vt Sibyllæ libris ſignum ſuum ſeu characterem imprimant (*tres erant numero libri*) vt plus efficaciæ & dominii libris ineſſet in prædictos ſpiritus. Tertiò vt ſupplices reddantur tuti à iudicum inſidiis & punitione. Quartò vt cæpta omnia & ſtudia illis proſperè in aulis & amicitiis principum ſuccedãt: in ludis quoq; ſemper quandocũq; volẽt lucrentur. Quintò ne inimici ipſis valeãt nocere. Pro his viciſſim polliceri ſeſe, q; prædictas Sibyllas, ꝑ Dominab. & Principib. ſuis perpetuò ſint habituri, & quotannis ſingulas animas ſe eis oblaturos (*hoc eſt necaturos & ſacrificaturos vel certè ad hũc eundẽ perfidiæ ritũ initiaturos hominẽ vnũ*) q̃diu viuãt, hoc ipſo cõſecratiõis librorũ die. hac tamẽ lege vt Sibyllæ hæc poſtulata eis fide bonâ ꝑſtarẽt. Hi Pariſiis omnes cum

ipſis

ipſis libris combuſti fuere. *Narrat Creſpetus lib. de odio Satanæ, diſcurſu 15.*

Alius modus priori ſimilis cetera, niſi quod ſine teſtibus peragitur. Tertius per vicarium initur, Magum videlicet, vel tertium aliquem; cùm paciſcens dæmonis aſpectum vel colloquium reformidat. hoc tertium genus malè Grillandus *q. 5.* vocat *Tacitum.* quamuis enim profeſſio hîc fiat alteri, quàm dæmoni; fit tamen expreſsè, & in dæmonis nomine, vt patet ex ijs quæ ipſemet tradit *q. 3. n. 1. & ſeqq.* Fortaſſis ad expreſſum pactũ pertinet forma illa rarior, in exemplo Germanicæ feminæ; quę obuerſo tergo, ex balneatorio lebete exſiliens, proclamabat; *Quantum à* CHRISTO *ſic ſaliendo recederet, tantum ſe ad dæmonem accedere. dicam fuſius lib.* 5.

His pactis omnib. quędã ſunt communia. Primũ eſt abnegare fidẽ & Chriſtianiſmũ; Dei obedientiæ ſe ſubtrahere; B. Virg. Mariæ patrocinium repudiare, & conuitijs inſuper inceſſere. Solent blaſphemè, p̃ contemptũ, vocare ruffam, latã, extenſam. Sic ergo, *venit Diabolus, & tollit verbũ de corde eorũ ne ſalui fiant.* Luc. 8. v. 12. hoc eſt tollit fidẽ verã, eiuſq; confeſſionẽ. quia diuinos ambit honores (*vide D. Aug. lib. 10. de ciuit. Dei c. 20. & lib. 20. contra fauſt. c. 22.*) Ideo cogit *primùm* baptiſmo renunciare, quo quis vero Deo fuit initiatus. Quare & Hippolytus Martyr *lib. de cõſum. mũdi*, ſcribit coacturũ dæmonẽ, vt dicãt; *Nego creatorẽ cœli & terræ, nego baptiſma, nego adorationẽ Deo à me p̃ſtari ſolitã: tibi adhæreſco, in te credo.* Ideo vnguẽ illis dæmõ in frontẽ inijcit, fingens ſe chriſma abradere & baptiſmi characterẽ delere: *Secũdò*, fictè quoq; illos nouo tingit lauacro baptiſmatis. nõ ignorabat hoc Tertul. *lib. de baptiſ. Hic quoq; ſtudiũ* (inquit) *Diaboli recognoſcimus, res, Dei æmulãtis, cũ & ipſe baptiſmum in ſuis exerceat.* Ideò *tertiò*, negato priore nomine, nouũ illis inditur: (vt Rouerẽſis *Cuno*, *Barbicapra* vocatus fuit) nõne cognoſcis figurã huius rei in præclaris illis Satanæ mẽbris? Ægypt. Pharao Ioſephi nomẽ mutat *Gen. 45.* ſed S. S. eo illũ nomine nunquã cõpellat. Nabuchodonoſor alia imponit nomina Danieli & ſocijs (*Dan. 3.*) ſed Daniel ſemper ſe Danielẽ vocat, & tres illi in ipſo clybano flãmante, *Benedicite*, canũt, *Anania, Azaria, Miſael Domino:* hoc dicẽtes nimirũ, tui ô Deus, nõ Regis terreni milites ſum⁹. tibi, nõ tyrãno, nomẽ dedimus. *Michael. Pneumalog. ſchol. 4.* Abnegare *quartò* patrinis & matrinis cogit, tam baptiſmi, quàm confirmationis; & nouos illis alios aſſignat. quia ſuſceptores iſti, ſunt quaſi fidei ſponſores, & tenentur, quod credendum, ſpirituales filios ſuos docere. *Quintò* dant diabolo ſcrutũ aliquod veſtimenti. quia Diabolus partẽ rerũ ſingularũ ſibi ſtudet vindicare; ex ſpiritualib. gratiæ bonis, fidẽ ac baptiſmũ; ex bonis corporis, ſanguinẽ, vt in ſacris Baal. *3. Reg. 18.* ex bonis naturæ, filias, vt ſuo loco oſtẽdetur; ex bonis fortunæ, fragmentũ veſtis. fòrs, an quia Regi ſoliti ſubſternere veſtimenta, in Dominij agnitionẽ? *4. Reg. 9. Matt. 21.* *Michael, Pneumalog. ſchol. 6.* *Sextò* iuſiurandũ dæmoni præſtant ſuper circulo in terram ſculpto. An, quia circulus, expers principij & finis, ſymbolum eſt diuinitatis: & terra, ſcabellũ Dei? ſic certè vellet eos credere, eũ eſſe Dominũ cœli & terræ. An q̃a circulus contrariã; eo quòd omni caret angulo; habet figurã cruci, quæ valdè anguloſa? certè hãc odit vehemẽter, in qua ſe triumphatũ meminit & mæret. & ideò amat figurã contrariã. inuenias inter magica ſigilla crucem in medio circulo locatam, quaſi captiuam: quod ſigillum (vt Greg. Theologus *contra Iulianũ ſcribens* ſignificat) ille magicis addictiſſimus apoſtata ſic interpretabatur, vt præſumeret ſignũ crucis calcandũ & abolendũ planè breui. *Septimò* petũt à dæmone ſe deleri *de libro vitæ*, & inſcribi *in libro mortis*; & ſic legimus Auinionẽſes Magos inſcriptos libro nigerrimo. *Octauò*, pollicẽtur ſacrificia, vt illi Mãtẽſes, de q̃b. paulo antè ſum locutus; & quędã ſtriges promittũt, ſe ſingulis mẽſib. vel quindenis, vnũ infantulũ ſtrigãdo (h. e. exſugendo) occiſuras. *ſic Spinæus q. de ſtrigib. c. 2.* *Nonò* quotañis aliq̃d ſuis magiſtellis dæmonib. pẽdere tenẽtur;

vt,vel plagarum merum, vel earum,quibus ex pacto ſunt obnoxij præſtationum,redimant vexationem: nec legitimum eſt aliquid, niſi ſit atri coloris. *multis hoc probat Nicol. Remigius lib. 1. dæmonolatr. c. 11.*

Decimò,corporis alicui parti,modò huic,modò illi, (frequentiùs latentibus) ſtigma ſeu characterem ſuum,velut de lapide emptis mancipijs fugitiuis,ſolet imprimere: quod eſt inſenſile etiam aut perforatum. Non miraberis,ſi recorderis Antichriſtum vltimis temporibus ſignum beſtiæ (*Diaboli*) impreſſurum manui vel fronti ſuorū partiariorum, vt in Reuelatione ſuâ D. Ioannes teſtatur, *Apoc. 13. v. 16.* quod litterali ſenſu de vero charactere ſeu ſigno beſtiæ accipiendum,cum Primaſio, Ansberto,in Apocalyp. & D. Hippolyto, *d. lib. de conſumm. mundi.* Quod dæmon iam ab initio mundi facere conſueuit. Amat enim nequiſſimus Deum imitari; qui in veteri teſtamento ſuos ſigno circumciſionis,in nouo autem ſignat ſigno crucis,quod circumciſionis ſucceſſiſſe volunt ſigno Nazianzenus & Hieronymus. Sic etiam Diabolus ab incunabulis Eccleſiæ hæreticos illos,qui Magicis ſimul impliciti,certâ inſigniuit notâ. Auctores ſunt grauiſſimi,qui docent, Irenæus, cùm tradidiſſet[a] *Carpocratianos artes magicas & incantationes operari,philtra quoque, & chariteſia, & paredros oniropompos, & reliquas malignationes; dicentes ſe poteſtatem habere ad dominandū* **etiam principibus & fabricatoribus mundi huius*: ſubdit de ſigno inuſto his verbis; *Alij verò ex ipſis ſignant cauteriantes ſuos diſcipulos in poſterioribus partibus extantiæ dextræ auris.*] Solitus alios dæmon ſignare in fronte, vt indicat Tertullianus [b] ſic ſcribens; *A diabolo ſcilicet, cuius ſunt partes interuertendi veritatem, qui ipſas quoque res ſacramentorum diuinorum in idolorum myſterijs æmulatur. Tingit & ipſe quoſdam, vtique credentes & fideles ſuos: expiationem delictorum de lauacro repromittit: & ſic adhuc initiat Mithra: ſignat adhuc in frontibus milites ſuos.*] Quos? vtique Baſilidianos qui Abraxan colebant: Abraxas enim idem qui Mithra, teſte D. Hieronymo [c], tam vetus ergo origo huius ſtigmatis, de quo aliàs plura. [d] *Vndecimò*, ſic ſignati promittunt complura noſtrorum Geuſiorum Orgijs ſimillima; nunquam ſe Euchariſtiam adoraturos; iniurios ſe perpetuò ac contumelioſos in B. Virginem, ſanctoſque reliquos, futuros, non verbis tantum, ſed & factis: conculcaturos enim, conſpurcaturos, & confracturos quaſuis ſanctorum reliquias ac imagines: ſigno crucis, aquâ luſtrali, ſale benedicto, cereis & reliquis, ab Eccleſiâ benedictis, conſecratiſue ſe abſtenturos: confeſſionem peccatorum integram ſe nunquam manifeſtaturos ſacerdoti, iſtudque commercium cum dæmone pertinaci ſilentio obſcuraturos: ſtatis diebus, ad conuentus, ſi queant, aduolaturos; & quæ illic peragenda, non ſegniter obituros; denique, quotquot poterunt, dæmonis ſeruitio adiuncturos. Viciſſim Diabolus pollicetur, ſe illis ſemper præſto futurum: ſe, in hoc mundo, votis eorum ſatisfacturum: ſe, poſt mortem, illos beaturum. Ex his pactis non naſcitur obligatio mutua: ſed diſpar admodùm eſt cōditio paciſcentium; homines enim ſe morti æternæ addicunt, & per peccatum vera Diaboli mancipia efficiuntur, dæmoniacæq; donec ad Dei gratiam iterum perueniant, ſubijciuntur teterrimæ ſeruituti: veruntamen hominibus hoc pacto nihil iuris, vel virium, in dæmonem acquiritur: nihil etiam facultatis in ſigna, quibus ex condicto vtendum, commigrat: cogi ſe ſimulat verſipellis, & ſponte perficit, quicquid Magica iſta profitetur.

[a] *lib. 1. c. 24.*

* malè vulgo *iam.*

[b] *lib. de præſcript. aduer. hæret. poſt med.*

[c] *lib. 1. comment. in Hamos.*

[d] *infr. q. 19. vide Remig. lib 1 dæmonolatr ca. 5. Nider. lib. 5. Formicarij, Sprēger. & alios.*

In his tribus pactis lethale peccatum grauiſſimum intercedit idololatriæ: quia cultus latriæ expreſsè creaturis exhibetur. Quod ſi ex animo fidem Magi abijciant, ſunt etiam apoſtatæ: ſi verò non totam fidem abijciant, duntaxat credentes hunc diabolo cultum deberi, vel diabolum ea poſſe, quæ fides Catholica negat poſſe; ſunt hæretici: ſin hæc omnia fictè faciant, nec apo-

ſtatæ,

ſtatæ, nec hæretici ſunt; peccant tamen mortaliter & grauiſſimè: quia ſpon-
tè faciunt actum idololatricum. etenim ſi à dæmone compulſi ex graui ti-
more id fecerint, (vt aliquando contingit [a]) committunt peccatum morta-
le minùs graue, contra fidei confeſſionem. In his pactis expreſſis digno-
ſcendis manifeſta ex ſolemniis indicia deprehenduntur. Quæ quia Gril-
landus clarè admodum proſecutus fuit, & quæ dixi, optimè confirmauit ex
confeſſione vnius Strigis, eius verba, ex q. 7. non pigebit aſcribere; *Quæ quidē
mulier ſub ſpe vitæ cuncta à principio vſque ad finem recenſuit, quæ profeſſio ipſa requirit,
exprimendo omnia ſingula illius capitula. Primùm enim dixit, quod quando addu-
cta fuit per illam eius Magiſtram ante tribunal Principis earum; qui eſt Diabolus in
formâ Regis præſidens in ſolio Maieſtatis; inſtructa prius à magiſtrâ quid factura erat,
venit & oportuit primò abnegare Baptiſmum, & omnia Chriſtiana fidei documenta
relinquere:* (En Apoſtaſia) *deinde Eccleſiaſtica ſacramenta cuncta proijcere, pedibuſ-
que propriis conculcare crucem & imagines B. Mariæ Virginis & aliorum ſanctorum:* (en
ſacrilegium) *quamuis hæc vltima non fiunt coram eo, ſed alibi poſtea: ſatis eſt, quod iſta
promittant ſe facturas, quam primùm cedet occaſio.* (en profeſſionem.) *Deinde fecit ob-
ligationem per ſolemnem ſtipulationem in manibus ipſius Principis, qua vouit & promi-
ſit, quod perpetuò illi erit fidelis, & obediens, & omnibus eius mandatis parebit.* (En
votum) *Deinde medio iureiurando, tactis ſcripturis, ſuper quodam magno libro ob-
ſcuras paginas continente, præſtitit homagium ſiue perpetuum vaſſallagium* (en ho-
minium) *& quod nunquam redibit ad fidem Chriſti, nec diuina præcepta ſeruabit;
ſed ſolum ea quæ per ipſum Principem erunt decernenda; & quod perpetuis futuris tempo-
ribus erit obediens illi, & veniet continuè, cùm vocata fuerit ad ludos & congregationes
nocturnas; & quæ in eis per alias mulieres fiunt, ipſa faciet, & quod etiam aderit ſacri-
ficiis illorum nocturnis, & ſolitas preces & cultum adorationis præſtabit:* (en idolo-
maniam) *vota quæcumque, quæ ipſam præſtare contigerit, pro viribus adimplebit, &
E quoſcumque poterit alios ad eandem profeſſionem adducet* (en dogmatiſationem.) *E
conuersò autem ipſe Princeps, egregiâ fronte, promiſit eidem mulieri ſic præſenti præſtare
perpetuam felicitatem,* * grandia, immenſa, & voluptates, quaſcumque in hoc mundo ha-
bere deſiderauerit, & demum poſt hanc vitam longè maiora munera conſequeretur.*]
Hæc ille. Addebat Ioan. de Vaulx Stabulenſis ſortiarius, perſuaſiſſe ſibi di-
abolum, ſortiarios poſt hanc vitam dæmonibus ſimiles futuros, & in dæmo-
nas conuertendos, & in aëre principatum obtenturos. Quæ facilè quiſque
intelligit in Origenica ludibria recidere.

F *Pactum tacitum duplex* eſt. *primum*, quando quis ſciens ac volens ſuperſti-
tioſis vtitur ſignis, quibus vti ſolent magi; quæ quidem ex libris aut ſermo-
nibus eorum vel aliorum acceperit: hoc quoque Mortale eſt crimen. nec e-
nim vllo modo licet ſcienter vllam directè vel indirectè cum prauis ſpiritib.
ſocietatem inire, vt Theologi & Canoniſtæ [b] ſentiunt. Si quis autem remediũ
aliquod naturale ex magorum libris vel ſermonibus accepiſſet, & ab omni pa-
cto foret alienus; ille licitè tali remedio vteretur. Iſtud pacti genus facilè
dignoſcitur. *Secundum pacti taciti genus eſt*, quando quis ignorans vtitur
magicis ſignis, quia neſcit eſſe mala & à dæmone inſtituta; quod illis ſolet
accidere, qui bonâ fide libros legunt ſuperſtitioſos, putantes eos eſſe pro-
batorum philoſophorum, aut medicorum; item iis qui accipiunt ea ab homi-
nibus, vulgò habitis bonis & fidelibus. Hoc in idiotis vel nullum vel leuiſ-
ſimum eſt peccatum, ſi duæ conditiones accedant. Prima eſt, ſi ignorantia
ſit probabilis. v. g. eorum qui hoc ſcire non tenentur. quoad eos qui ſcire te-
nebantur, vt Eccleſiæ paſtores, confeſſarii, concionatores & Doctores; ii vt
plurimum laborant ſupinâ & craſsâ ignorantiâ; adhuc tamen iſtorum pecca-
tũ minùs eſt graue, quàm eorum qui ſcienter iſta deſignant. Secũda conditio
eſt, vt

[a] *Vide Remigium lib. 1. de monolat. c. 1.*

* *Scrib. gaudia immenſa.*

[b] *D. Auguſt. lib. 2. de Gen. ad litt. c. pen. & canones ferme omnes 26. q. 5.*

eſt,vt ignotans iſta,paratus ſit,quando admonitus fuerit huiuſmodi ſuperſtitionem relinquere. quia poſt admonitionem deficit ignorantia,& oritur cõtumacia;pro cuius grauitate,delicti magnitudo creſcit. Hoc pactum vltimũ diſcernere à naturali vel miraculoſo effectu,difficillimum eſt. Qua de re dicã ſequenti quæſtione.

Interea,ſi quæras; *Quid dæmonem inducat ad pactum,& obſequium,ſeu parictiam huiuſmodi?* Videtur eſſe quædam ſimilitudo malitiæ maleficorum & dæmonis; quæ amicitiæ ſimilem aliquam familiaritatem gignit: ex hac paulatim naſcitur mutua confidentia: hæc gignit minoris in maiorem quandam præſumptionem,& audaciam quaſi imperandi;&in maiore,voluntatem aliquatenus præſtãdi,quod à fœderato imperatur. Ita fit vt & maleficus dæmoni confidat,cui ſe putat imperare;& dæmon ſimulet ſe imperium agnoſcere. hoc fusè & benè oſtendit Abb. Tritthem. *q. 5.lib.octo quæſtionum*: ſed in eo diſſentio,quòd ille putat dæmonem velle ſuis mancipijs gratificari obediendo, quo velit pacto,qui odit eos acerbiſſimè?facit potiùs,vt fortiùs & arctiùs irretiat,deuinciat,& perdat certiùs,celeriusq́;.

Denique illud maximè animaduertendum, grauiſſimum eſſe peccatũ pacto vllo dæmonibus fœderari, vt docui olim in Monitis; nunc hic tantum inſeram,& addam alia multa,quæ cum alij nunc Sebaſt. Michaelis grauiſſimè ſcripſit *Pneumalogiæ cap. 7.* contra eos diſputans, qui Magos excuſant,ſi nocumentum alijs non inferant: eo quòd tales Patronomagi contendant, nihil eſſe mali,vti dæmoniorum operâ ad bonum,præſertim ijs imperando: quod & CHRISTVM & Apoſtolos feciſſe legamus.

Ipſe contra & iure optimo affirmat,ſummum eſſe malum,ſic argumentari,& ſignum eſſe animi prorſus infatuati, & Deum contemnentis: iuxta illud,*Impius cùm in profundum*(peccati)*venerit contemnit.* Pro. 18. v. 3. Sic enim omnia illum ſubſannare. Si quis timendas dicat inferni pœnas, & damnandos in perpetuum impœnitentes;ridet,& negat adeò metuendum Auernũ, Deũ nolle mortẽ peccatoris,non creaſſe hominem vt pereat, &c. hos ſanè(Theodoreto iudice)ipſis dæmonibus eſſe deteriores.quia *dæmones credunt & contremiſcunt*,iſti nec credunt,nec contremiſcunt.deteriores etiam ſunt hæreticis. nam hæreticorum corypheus Arius à D. Athanaſio interrogatus,quid cenſeret?eumnê qui Satanam adoret,rectè an malè facere?reſpondit,impium hũc & ſine Deo eſſe,nec communem ſenſum habere,nec mereri hominis appellationem.*D. Athanaſ. in diſp. in Concil. Niceno.* Quod à mendaci dictum veriſſimè,& in Sortiarios accomodatè. nam hi Satanam adorant.

Sed CHRISTVS & Apoſtoli Satanæ imperarunt,quid ab eo fieri vellent iubentes. Cur non & nos poſſumus? Dicere poſſem,non quæcunque à Sanctis aut Deo fiunt nobis licet imitari. Nam in rebus diuinis, quædam ſunt credenda,vt incarnatio,transſubſtantiatio, Trinitas, purgatorium,& ſimilia:quędam admiratione honorandæ,vt CHRISTI domini,& ſanctorũ hominũ miracula;quædam etiã imitanda, vt quæ ad morum & vitæ inſtitutionẽ pertinent;quæ CHRISTVS diſcere nos iuſſit,vt manſuetudo,humilitas,charitas:de quibus illud eſt Apoſtolicum,*imitatores mei eſtote,ſicut & ego CHRISTI.* Velle in illis prodigioſis effectib. imitari, eſt animi prorſus ſuperbi, & ſtulti,& volentis ambientiſq́; Dei ſimilitudinẽ,in omnipotentiâ,aut omniſcientiâ.tales imitantur Diabolum,qui ſimilis eſſe voluit altiſſimo;dum per imperium, ſicuti CHRISTVS,volunt dæmoas cogere:tales,dum archana & futura ex eis diſcere volunt,ſimiles ſunt protoplaſtis;qui ſcientiã diuinæ ſimilẽ appetierũt. Hoc vetuit Deus, quando dixit; *gloriam meam alteri non dabo:* ego verò corde, tales inquiunt, etiamſi nolis eam mihi vſurpabo. Vtebantur quidem priſci

CHRI-

CHRISTIANI imperio in dæmones. (vt ait Tertullianus) *non inuitatoria operatione, ſed expugnatoria dominatione.* Ideò reſpondeo, hos qui pactum habent cum dæmonibus, non modò non imitari Dominum & Apoſtolos; ſed planè cōtrarium facere, nam illi non aduocabant, nec conſulebant dæmones, nec eorum opera vrebātur; ſed eos increpabant, pellebant, torquebant, etiam vera loquẽtes obmuteſcere iubebāt, nec aliter quàm infenſiſſimos hoſtes tractabant, quos aduerſarios noſtros eſſe, & ſicut rugientes leones circuire, quęrenres quam deuorent animam, ſciebant. Poſuit Deus ab initio mundi inimicitias inrer hominem & diabolum, *Gen. 3. v. 15.* iſti fœdus ineunt cum Dei inimico & iurato hoſte. Iob poſtquam multa de dæmonis malitia dixiſſet *c. 40. v. 27.* concludit, *Memento belli: nec vltrà addas loqui.* quaſi dicat, ne fruſtra tibi de induciis aut pace cum illo percuſſa glorieris vel blādiaris; caue, & ſta pranſus paratus, vt in procinctu, ſignum prælii exſpectans. Bellum Deus, vt Paterpatratus, indixit: inter Deum & Diabolum perpetuum eſt bellum, nam *ſuperbia eorum qui Deū oderunt, aſcendit ſemper.* & Diabolus *Satan*, h. e. aduerſarius, ideò nominatur. quare nos, qui vaſalli ſumus Dei, non poſſumus, cum hoſte eius depeciſci, inducias, aut commercium habere. Clamat Apoſtolus; *Nolo ſocios vos fieri dæmoniorum 1. Cor. 10 v. 21.* Hoc in baptiſmo promiſimus Sacramento adacti, nomine Eccleſiæ roganre ſacerdote, & patrinis pro nobis reſpondentibus, iterum atq; irerum. *Nos abrenunciare Satanæ* (aduerſario) *& pompis eius.* Data eſt poreſtas Chriſtianis calcandi ſerpenres: & D. Paul. pollicetur, *Deus cōteret Satanam ſub pedibus veſtris:* cur eius pedibus āduoluuntur? In nomine *Chriſti* miracula faciendi, & dæmones eiicìendi virtus, Eccleſiæ repromiſſa; cur ad nomen & inuocationem Beelzebub confugiunt? Cùm itaq; hoc bellum initio mundi conditi indictum, & initiò Eccleſię Chriſtianę tuba Apoſtolica renouatum: & à nobis cum in Eccleſia fuimus regenerati, iureiurando votiuo ſit promiſſum; nonne ſequitur, eum qui cum Eccleſiæ & Dei aduerſariis pactum vllum, vel familiaritatem colat; perfidiæ, transfugii, & apoſtaſiæ reum non minus eſſe: quàm ſi monachus votiuam deſerat profeſſionem, quàm ſi miles ad hoſtem transfugiat: quàm ſi Chriſtianus ad Mahumetiſmum, Iudaiſmum, aut aliam hæreſim ſe recipiat? Quæ oīa contra primum pſæceptum ſunt peccata: & ideò, grauiſſima meritò cenſentur. Illud enim, vt ordine, ſic & dignitate primum eſt. Nam, ratione obiecti, digniora ſunt primæ tabulæ præcepta præceptis ſecundæ tabulæ: & inter tria primæ tabulæ, præcipuum eſt primū pręceptum: Tertium enim potiſſimū agit de cultu Dei externo: ſecundum de verbis exhibēdo honore: primum de amore & fidelitate interna Deo præſtanda & virtute religionis, ſeu Theoſebias, ſeu Latriæ. Quare cùm hæc virtus Deo ſit omnium acceptiſſima, contrariū quoq; vitium eidem oportet eſſe odioſum; & ideò huic primo præcepto à Deo addita fuit pœna: quando teſtatut ſe fortem & zelorem eſſe, & hoc peccatum vſq; in tertiam & quartam generationem vlturum, & eius præcepti tranſgreſſores vocat oſores ſui. *Exo. 20. v. 5.* Tam ergo graue peccatū eſt cum dæmone paciſci.

Præterea talia pacta ſunt vana & inania: nam dæmon nunquam fidem ſeruat, nec vllo promiſſo ſe ligari putat. Qui *Chriſto* auſus mentiri, cùm dixit: *Hæc omnia dabo tibi ſi procidēs adoraueris me:* ſcilicet te reuerebitur. Cypriano Mago nōne pollicitus alius Iuſtinæ fruitionē? quid præſtitit? A mendacii patre veritatem expectare, quę dementia eſt? nonne *Ieſus* ait de illo? *non eſt veritas in eo cùm loquitur mendacium ex propriis loquitur. quia mēdax eſt, & pater eius. Io. 8. v. 44.* fruſtra ergo cùm illo paciſceris: qui ex mēdacio & perfidia cōflatus eſt. crede illi: ſi, quem nunquam deceperit, vllum inuenias. Prudenter Orig. *li. 8. cōtra Celſ.* ſcribit, *probabile eſt dæmones, cùm ſint mali, ne cultoribus qdem ſuis fidē, datāq. dexterā ſeruaturos.* Imò nō ꝓbabile id tantū, ſed protſus improbabile ſeruaturos, nā mēdaces

ſunt,

ſunt, & homines irreconciliabili odio proſequuntur; quod à lapſus ſui tempore nunquam remiſerunt, nec vnquam minuent vel remittent. Si Deus permitteret, citò illi mortales omnes interimerent: quod quia vident ſibi non licere, ideò aſſiduè hominibus animæ mortem moliuntur, per varias & multiplices peccandi illecebras: ne qua, ipſi beatitudine excidere, homines potiantur. Odii magnitudo patet ex vehementia & acerbitate cruciatuum, ac vexationũ quas intulere, quotieſcumque tantillum Deus permiſit, Iobo, Saræ maritis, D. Antonio, & aliis innumeris. Pertinaciam odii docet Iob *c.41. v.15.* dicens, *Cor eius indurabitur tanquam lapis, & ſtringetur quaſi malleatoris incus.* & Seruator noſter Ioann. 8. v. 44. ex operibus filiorum patris genium declarat: *vos ex patre diabolo eſtis, & deſideria patris veſtri vultis facere: & ille homicida erat ab initio*: quibus verbis indicat hunc eius eſſe perpetuum conatum: ad hoc cum nequit vi aperta, graſſatur dolis, & beneuolentiæ ſimulatione, vt præclarè docet B. Athanaſ. *ad Ægypti & Libyæ Epiſcopos ſcribens contra Arium orat. 1. in principio.* Stulti ergo ſunt, qui ei fidunt; & immemores eius, quod Spiritus Sanctus per eundem Iobum c. 40. à v. 22. nos admonuit, impoſſibile eſſe ſuperbiæ illi vertici, ſe cuiquam ſubiicere; *Numquid* (ait) *multiplicabit ad te preces, aut loquetur tibi mollia?* ex animo ſcilicet & fide bona, vt tibi complaceat. *Numquid feriet tecum pactum, & accipies eum quaſi ſeruum ſempiternum?* finget & pollicebitur, ſed non præſtabit promiſſa. Indicat ergo hæc ἀδούλωτα cenſenda: Nullis enim vinculis eum à nobis ligari, nullis cancellis includi poſſe; *Numquid illudes ei quaſi aui, aut ligabis eum ancillis tuis?* Scilicet parebit homini, qui maluit carere beatitudine æterna, quàm parere Deo, & Verbum hominem factum adorare.

Denique non vana tantum & inania ſunt hæc pacta & familiaritas cum dæmone; ſed periculoſa & perniciosa ſupra modum. Ait D. Leo, beneficia dæmonum cunctis eſſe nocentiora vulneribus; & præſtare illorum odium quàm pacẽ metuiſſe. *ho. 19. de Paſſione Domini.* Confirmat ratio. quia nihil exitialius eſt morte animæ; hanc his pactis & familiaritate incurrunt. nec animæ tantum, ſed & corporis ſæpenumerò. Vno id nunc exemplo docebo, aliàs pluribus. Nicolaus Remigius *lib.* 1. *Dæmonolatriæ c. 9.* his verbis deſcribit: *Theodorus Maillotius (is propraturam in vaſti regni prouincia, quæ ditionis eſt Lotharingicæ ſenex obtinuit) cum adhuc iuuenis, ampliſſima familia natam adoleſcentulam in matrimonium deperiret, & illi eius potiundæ ſpes omnis eſſet abſciſſa atque erepta, (nam & fortuna egens atq; humilis, atque famulatus mercenaria conditione; in qua tum erat ignobilis & deſpicatus, nullam ne detegendi quidem amoris ſui honeſtam ſatis rationem videbat.] Ergo, vt deſperatis rebus, & ipſa ſe iam differente exſpectatione, homines ad quoduis conſilium ſe facilè conuertunt, ac nullo delectu fugienda ſequendaué amplectuntur; Maillotius conſeruum ex Germania, cui audiuerat dæmonem eſſe ad quæcumq; obſequia paratiſſimum, adit, huicq; ſuam ægritudinem aperit, rogans, vt ſi quod ei remedium adferre poſſet, id ne grauatè faceret. ingrato enim non iri locatum beneficium. Hanc Germanus occaſionem libens arripit, vt cui ex pacto intra dies paucos neceſſe erat, vel ſe ſuo dæmone liberare, atque expedire adducto alio, qui iſtud ſeu æs alienum in ſe tranſcriberet, vel ab eo obtorta ceruice necari atque interfici (ſiquidem hæc ei pacto lex addita fuerat.) Agendo itaq; ei negocio conſequentis diei diluculum in clauſo atque recondito quodam conclaui condicit: vbi vix dum ſe ſtiterant, cùm repentè patefactis foribus ſe infert lepida & liberali forma puella (hoc habitu dæmon primùm ſe oſtendere volebat, ne Maillotius ad formidabilem eius aſpectum exhorreſceret) eamq; ſe eſſe prædicat, quæ illi nuptias quas tantoperè ambiebat, faciles eſſet confectura, modò vellet in iis quæ eſſet præceptura obſequi. Ac illo auide attenteq; exſpectanti, quænam eius eſſet ſententia: inprimis cœpit edicere, vt furtis, crapulis, libidinibus, blaſphemia, ceterisq; quæ animum inquinant vitiis temperaret, pietatem coleret, inopes facultatibus ſubleuaret, ſeipſum in hebdomada bis ieiunio maceraret, ſolennes ac quotidianas pre-*

nas pre-

næ precationes ne intermitteret; eaq́; ſedulò obiret omnia, quæ Chriſtianum hominem decet atq́; æquum eſt facere. Iſtis enim omnibus, ſi ſe vellet nuncupatis verbis obſtringere, futurum vt potitis thalamis ſine vllà difficultate potiretur. Hæcq́; ſic elocuta, ac conſtituto intra quem reſponſum auferret die, ſe foràs eiecit. Maillotius qui videret tam ſanctis atque honeſtis conditionibus tantum ſibi beneficium obtendi, iam nihil cunctandum putabat, quin id gratus ac lubens acciperet. Sed dum magis magiſq́; in eam rem cogitationem intendit, atque huc illuc variè inter ſpem metumque impellitur; ex eius vultu domeſticus quidam Sacerdos coniÿciens aliquid ſubeſſe quo ſic diſtraheretur; eum blandè adortus, ac quid animo agitaret expiſcatus, monitis ſuis peruicit, ne amplius ad colloquium vllum cum dæmone deſcenderet. Sicque fruſtratus ſuà exſpectatione Germanus, non longè abÿt, quin ex pacti formulà pœnas penderet. Nam non adeò multis poſt diebus, equo planà atque apertà vià decidens inq́ue caput proruens exanimis momento temporis repertus eſt.] Hæc Remigius.

QVÆSTIO V.

Quibus indicÿs diſcernendi effectus Magiæ ex pacto conuento, ab effectibus Phyſicis, & miraculoſis, & artificioſis?

A *VBi nec miraculi, nec naturæ vis, nec artificÿ ſollertia inuenitur; pactum intercedit.* Sed hoc nimis obſcurè ac breuiter dictum, conſueuere Theologi latiùs explicare[a]. Ad dæmoniacam magiam pertinere, primò ſi opera naturalem facultatem excedunt. quod locum habet, ſi poſitiuè concludatur res adhibita non habere vim ſufficienrem ad hunc effectum: nec etiam rationabilis cauſa ſuppetat, cur Deo vel angelis bonis effectus aſcribatur. Vult Valentia ad hanc notam reduci defectum ex nimià loci diſtantià. quia conſtat cauſam diſtantem non poſſe agere, niſi per medÿ alterationem: vnde ſi eadem cauſa non ageret proximè vel propiùs applicata, quæ tamen agit in diſtans, euidens videtur ei, hoc naturaliter non fieri. Aliud fore dicit, ſi ſapiens duntaxat profiterentur ſe cauſam ignorare. nam rerum naturalium vires & analogia cum effectu ſæpiùs nos latet. Aliud etiam foret, meâ ſententià, ſi diſſenſio foret inter ſapientes; num id naturaliter fieri poſſit necné; verbi gratia, ſi ageretur de effectu producto in re parùm diſtanti: dubium enim eſt vtrum res aliqua poſſit agere immediatè in paſſum à ſe diſtans, nihil in medium operando; & vtrum agens ac patiens res neceſſariò debeant eſſe contiguæ ſimul ſecundum contactum, quem vocant quantitatiuum; an verò ſufficiat ſe contingere tactu virtuali (quem appellant) eo quòd paſſum ſuum ſit intra ſpatium illud ad quod ſe vis agentis poteſt extendere. licet enim ſententia negans D. Thomæ plurium ſit, & probabilior; affirmans tamen rationibus nititur probabilibus admodùm, & grauiſſimis viris placuit[b].

[a] *Caieta. in ſumm. verbo incantatio, Victoria de Magis nu. 16. Valencia diſ. 6 q. 12. punc. 2 in 2 2. D. Thomæ.*

[b] *Scoto & Ockamo in 1. d 37. Auicen. Nyph. Fran. Valeſio & aliis.*

B *Secundò* cenſent Theologi ÿdem, ad dæmoniacam Magiam pertinere tria quoque alia vitia. primum eſt, ſi adhibeantur verba ignota, falſa, apocrypha, abſurda, nihil cohærentia; aut ſacra, ſed detorta ad ſenſus alienos, aut ad quem non ſunt inſtituta: vel ſi aliqua nomina Dei incognitæ ſignificationis, vel etiam bonorum angelorum ignota, vel malotum angelotum nomina inſerantur, quæ non nouit Eccleſia; de quibus per eruditè diſſeruit Guilhelmus Pariſienſis[c]. idem erit, ſi adhibeantur certi characteres, aut figuræ aliæ, præter ſignum crucis, vel ipſa crux non vt oportet locata formataq́ue, vel vbi non oportet poſita, vel ſuperfluè certis locis ac numero iterata: denique ſi quid apponatur aliud, nihil pertinens ad effectum, qui tali operatione intenditur. Secundum eſt, quando efficacitas operis tribuitur certis ritibus atque obſeruantÿs quibuſdam peculiaribus & ad hoc deſignatis; verbi

[c] *Sum. de vniuerſo cap. vlt.*

gratia, vt id fiat certis diebus vel horis, ad certum ſtellarum ſitum, ſub certo numero crucium vel candelarum, certâ corporis poſiturâ, in tali chartâ, talis coloris & figuræ. Tertiũ eſt, quando vis collocatur in obſeruantijs alijs planè ſuperfluis & indifferentibus, v.g. vt ad expellendum dæmonem pili radantur, vt quis induatur telà nùnquam lotâ, operetur vno pede nudo, diſcinctus, paſſo capillo, & quæ huiuſmodi.

Quando dicitur his omnibus, vel aliquo iſtorum opus eſſe ad effectionem, res meritò pluſquam ſuſpecta eſt; præſertim cùm duo concurrunt, ſcilicet quòd credatur res non eſſe proportionata ad effectum producendũ; nec adhibeatur ex legitimâ áuctoritate: hoc eſt, quãdo is, qui inſtituit vel præſcripſit hanc rem, vt ſignum ad talem effectum, non poterat naturæ defectũ ſupplere: (quod facit in Sacramentis Deus, in Sacramentalibus Eccleſia) item quando ipſe effectus non poteſt prouenire, niſi à cauſâ intellectu prædita; & circumſtantia requiſita eius generis eſt, vt non videatur idonea, vel non ſolita mouere Deum, vel angelos ad effectum producendum: tunc enim luce clarius eſt, non niſi à malo ſpiritu effectum ſperari poſſe. v.g. Si quis à ſtatuâ reſponſum poſtulans de rebus occultis, minas vel preces abſurdas & ridiculas adhiberet, quales ſunt Magorum apud Porphyrium [a], & ijs geminæ Lacheſis apud Cl. Claudianum [b] illarum fortaſſis imitatione confictæ.

[a] *Epiſt. ad Anebonem.*
[b] *de raptu Proſerpina lib. 1.*

Econtrà quando huiuſmodi effectus miri conſequuntur à quocunq; & quotieſcunq; hoc applicatur, ſine alijs cæremonijs vel obſeruationibus; meritò iudicamus effectum eſſe naturalem. Sedulò cauendum hic duplex extremum, alterum ne in hac diſquiſitione temerè ſtatim cenſeamus omnes effectus naturales; quia multoties dæmon quædam naturalia admiſcet, vt totum naturale putetur: alterum ne temerè condemnemus; multarum enim (vt D. Auguſtin. docet [c]) rerum naturæ noſtram ſcientiam ſuperant & fallunt.

[c] *lib. 21. de ciu. Dei, c. 4.*

Artificialia diſcerni poſſunt minimo negotio, ſi vel magiſtratui (ad hũc pertinet in exteriori foro examinare, & publicum licentiæ teſtimonium his mirionibus dare) vel confeſſario, quo ad forum internum, occultè fiat artis demonſtratio.

QVÆSTIO VI.

An hac Magia quoſdam habeat effectus veros, & quo pacto dignoſcantur?

PEpo ſit, non homo, qui vel aſſerat omnes effectus eſſe præſtigiatorios, vel credat omnes veros. ſæpiùs dæmon fallit, quia mendacij pater eſt: ideo ſæpè præſtringit oculos, aut ſenſibus alijs illudit vanâ obiectâ imagine. nec rarò Deus impedit ne, quod in Magorum gratiam facere vellet ac poſſet, id verè faciat: quod cùm cernit; ad præſtigias confugit, ne impotentia ipſius detegatur. Quando autem & Deus permittit, & dæmon verum vult effectum producere; ſi is vires ipſius non ſuperet, nihil profectò prohibet, quominùs verum effectum producat. Etenim cauſæ naturales verum effectum gignunt: vt illis poteſt diabolus & actiua paſſiuis applicare: poterit igitur tum effectus veros producere. Minor propoſitio probatur, quia diuino Dionyſio Athenienſi auctore [d] donorum naturalium peccando ille nullum amiſit: vnde fit, vt & vires naturales habeat valentiſſimas, diuturnam & multiplicem experientiam; eſſentiæ & qualitatum, quæ rebus quibuslibet peculiares, ſcientiam exactam: adeò vt verè effectum, quod cupit, dare poſſit commodiſſimè.

Prudenter itaq; communis ſchola Theologorum [e] duplices effect[us] Magiæ; veros, & apparentes agnoſcit. Propter hos Tertullianus [f] Magos appellat circulatores ac Sophiſtas. Ego illis tertiam ſpeciem adiungo, mixtorum effectuum ex veris & falſis ſiue apparentibus tantum.

[d] *c. 4. de diui. nom.*
[e] *poſt Origenem. Auguſti. & Thom. Alp. à Caſtro de iuſta hære. punit Victoria vbi ſupra nu. 5. Spreng. mallei q. 1. Mich. Medina d. c. 7. fol. 61. & alii.*
[f] *Apolog c. 23. & lib. de idololat. c. 9.*

Ad

B Ad præſtigiatorios refero, quos recenſui lib. 1. cap. 4. item illud, quod de Menippo adoleſcente, & toto illo nuptiarum cum Lamiâ apparatu atque vtenſilibus ſcriptum à Philoſtrato, quod fuit à nobis [a] alibi commemoratum: & quod de Empusâ ſeu γίλω Nicephorus [b], eam ſæpe infantem Mauritium è cubili, velut mox deuoraturam, extuliſſe, nullo accepto incommodo. Secundò, quod de Paſete proditum, incantamentis quibuſdam facere ſolitum, vt repentè conuiuium ſumptuoſum exhiberi videretur: rursùs, vbi libuiſſet, omnia euaneſcerent; ſolitum quoq; res emere & pretium numerare, verùm mox nummi clam à venditore ad emptorem rediſſe cernebãtur [c]: Tertiò talia pleraque quæ de Simone Mago legimus apud D. Clementem [d] Romanum, eum ex aëre nouum hominem creaſſe; quibus volebat, inuiſibilem factum; ſaxa, quaſi lutum, penetraſſe; ſtatuas animaſſe; in ignem poſitum, non arſiſſe; duas, velut Ianum, facies habentem ſe oſtendiſſe; in ouem aut capram ſe immutaſſe; in aërem ſublatum volaſſe; aurum plurimum exhibuiſſe repentè; reges facere eoſque deijcere potuiſſe; falci præcepiſſe, vt ipſa iret & meteret, eamque iuiſſe & decuplo plus ceteris meſſuiſſe; eundem, cùm eſſet aliquando Selene meretrix in turre quadam, & accurriſſet multitudo ingens ad eam videndam, turrimque circumcinxiſſet adſtantium coronâ; feciſſe vt illa per cunctas feneſtras turris illius omni ſimul populo proſpicere & procumbere videretur; denique quod pueri incorrupti violenter necati animam adiuramentis euocaſſet, eiuſqúe adiutorio talia patraret. Hæc Clemens. Addit nonnulla Anaſtaſius Nicenus [e], *Statuas* (inquit) *faciebat ambulare, & in igne volutatus non vrebatur, & in aere volabat, & ex lapidibus panes faciebat: ſerpens fiebat, & in ſcripi. aliquas alias beſtias transformabatur; duas habebat facies, in aurum conuertebatur, in conuiuijs exhibebat ſpectra omnis generis: vaſa quæ erant in ædibus faciebat videri tanquam quæ ſuâ ſponte mouerentur ad miniſterium ijs, qui portabant non viſis: efficiebat, vt multæ vmbræ eum præcederent, quas dicebat eſſe animas defunctorum.*] ab his deſumpta quæ in eandem ſententiam refert Glycas [f] Hiſtoricus. Quartò huc ſpectat illud Nicetæ Choniatæ [g] de Mago per quem factum vt cuncta ſua vaſa remex frangeret. Quinto loco memoriæ occurrunt præſtigiæ Zijtonis Bohemi (de quo etiam acturi ſumus ſequen. libri capite vltimo) *hic artem ſuam oſtentans, nunc ſuâ, nunc alienâ facie ſtaturaqúe, item in purpurâ & ſerico ac confeſtim in lanâ ac panno ſordido, regi ſe offerebat; ambulantiqúe in terrâ, ipſe tanquam in aquâ adnauigabat: aliquoties equis rhedarijs vectum, gallis gallinaceis ad epiredium ſuum alligatis, ſubſequebatur. Conuiuas præterea Regis variè ludebat: interdum manus illorum, ne illas ad patinas porrigere valerent, in pedes boum, interdum in vngulas equorum transformans. Et aliquoties fronti illorum cornua ceruina latiſſima adijciens, quoties videlicet è feneſtris ad ſubitum ſpectaculum proſpicerent, ne rurſus caput & ora ad menſam referre poſſent. Atque vt oſtenderet ſe pecuniam quoque pro vſu ſuo facilè conflare poſſe, triginta ſues benè ſaginatos, ex manipulis fœni effingit, illoſque paſtum proximè Michaëlis cuiuſdam piſtoris locupletis extrudit, proponitq; venales, quo piſtor voluit precio: hoc tantum emptorem monens, ne gregem nouum ad flumen lotum compellat. Qua ille monitione neglectâ, cernit in flumine manipulos fluitare, ſuibus ſubmerſis. Ergo diu venditore quæſito, atque in tabernâ vinariâ tandem reperto, in qua porrectis pedibus in ſcamno recubabat, dum ſtomachabundus altero pede correptum excitare vult, eum à corpore protinùs cum coxendice auellit: clarè Zijtone quiritante, & obtorto collo emptorem ad Iudicem trahente. Quid faceret piſtor, in manifeſto deprehenſus, vt ſibi videbatur, facinore, niſi vt damnum damno adderet, atque de hac inſuper iniuria cum Zijtone decideret?*] *Hactenus Dubrauius lib. 23.* Denique iactatoria illa Magorum de quibuſdam herbis, vt de verbenaca, de latace, de æthiopide, de chamaleonte apud Plinium & Gellium [h].

[a] *Quodlib. de Lamiis, quæ edita cum aduerſar. in Senecam.*
[b] *lib. 18. hiſt. c. 9.*
[c] *Suidas ex Appione, in verbo πασὴς*
[d] *lib. 2. recognition. & lib. 6. conſtit. Apoſtol.*
[e] *q. 23 in ſac. ſcripi.*
[f] *p. 2. annal.*
[g] *lib. 4. de vita Emanuel. in fin.*
[h] *vide Gell. li. 10. c. 12. Pl. li. 25. 26. & 28.*

Talia denique quæ (proh dolor) nimis creduli Principes quidam aliàs pij, coram ſe fieri ſinebant. res ferreas (ſine magnete) argenteas pateras, & ſimilia magni ponderis ſuper menſa locata, ſine funiculo, capillo, vel vllo inſtrumento, ab vno extremo ad aliud ſubſultantia attrahere: chartam ab alio ex toto faſciculo clam extractam, in manu extrahentis manentem, nouâ inductâ formâ ter facere immutari: ſpecula fabricari, in quibus quæ remotis admodum locis fiunt videantur: trium horarum ſpacio arbuſculam veram ſpitamæ longitudine è menſâ facere vt excreſcat; vt arbores ibidem frondiferæ & fructiferæ ſubitò enaſcantur: certo lucernę lumine accenſo efficere, vt quotquot adſunt mulieres, veſtibus ſe nudent, & quæ natura docet tegenda oculis obijciant, & ſic nudæ tripudiare non deſinant, quamdiu ardet in medio appenſa lucerna certis inſculpta characteribus, & leporino adipe plena, & alia huiuſmodi, quæ nouitij circulatores ex Baptiſtæ à Portâ ſcriptis & diſciplinâ obtrudunt: quorum cùm nec naturales, nec artificioſæ cauſæ idoneæ proferantur, præſtigijs aſcribi debent.

Verorum effectuum exempla ſunt ſecundum pleroſque ſerpentum incantatio, de qua Propheta [a]; *Furor illis ſecundum ſimilitudinem ſerpentis, ſicut aſpidis ſurdæ & obturantis aures ſuas: Quæ non exaudiet vocem incantantium, & venefici incantantis ſapienter.* item ſigna & prodigia pſeudoprophetarum in Euangelio Diui Matthæi [b]. & quæ ſuis locis docebo poſſe fieri, & facta fuiſſe. Duo ſunt in ſacris litteris, de quibus admodum ambigitur, an veri, an apparentes tantùm effectus fuerint. Prius eſt de ſuſcitato per Pythoniſſam Samuele [c]. illuſorijs annumerant; qui volunt non ipſam Samuelis animam, ſed dæmonem laruatum ac ſubdititium aduenisse: ſcriptores ſanè graues hoc arbitrati [d]. Verùm Diuus Auguſtinus *libro de curâ pro mortuis cap. 15.* affirmanter aſſeuerat (quem plerique cum Toſtato & Lyrano ſequuntur Neoterici, alibi à me laudati) [e] veram Samuelis animam apparuiſſe Sauli, non vi carminis Magici euocatam; (hoc enim rectè Tertullianus & ſequaces eius refellunt) ſed Dei imperio aduenientem, vt impium Regem corriperet, eumque ad pœnitentiam, denunciatæ mortis metu, prouocaret. Hæc mihi ſententia videtur verior atque ſecurior. Nondum enim aduerſarij ſatis efficaciter reſpondêre clariſſimo teſtimonio libri Syracidæ [f], vbi de Samuele iſta legimus; *Et poſt hoc dormiuit* (hoc eſt mortuus quieuit) *& notum fecit Regi* (cui, ſi non Sauli? & quando, ſi non hac vice?) *& oſtendit illi finem vitæ ſuæ* (prædixit, eum die craſtino moriturum) *& exaltauit vocem ſuam de terra in prophetia.* quid hoc eſt, niſi egreſſum ex inferno, qui eſt in terræ centro? quid hoc, niſi quòd loquens propria voce prophetauit? vtique non alius, quàm ille qui mortuus dormierat. Nec obſtat, quod obijciunt; eum dicere, *Cras mecum eris*; quod de verâ Samuelis animâ dici non queat: quia hæc in limbo, Saul in inferno. quomodo mendacium tribuatur Prophetæ? non inquam hoc obſtat. vel enim poſſunt illa verba (vt ait Diuus Auguſtinus [g]) ad ſimilem mortis conditionem referri. quaſi dicat, cras mecum eris, non vnus viuentium, ſed vnus mortuorum. craſtinus tibi dies vltimus illuceſcet. Vel ſanè, ad loci & habitationis viciniam referentes, dicere poſſumus; cum aliquo eſſe, qui in eadem eſt vrbe, licet non in eadem domo. Limbus verò Patrum & locus gehennæ eiuſdem inferni ſunt diuerſa habitacula, vt domus vnius oppidi. Plura de hac re dicentur poſtea hoc eodem libro *q. 26. ſect. 4.*

Poſterius dubium eſt, de Magis Ægyptiis, qui cum Moyſe de miraculorum patratione certarunt. Sic enim ſcribitur: *Fecerunt etiam ipſi per incantationes Ægyptiacas, & arcana quædam ſimiliter proiecerunt q́ ſinguli virgas ſuas, quæ verſæ ſunt in dracones.* in aliis quoq; multis poſtea [h] dicuntur, *ſimiliter ac Moyſes* feciſſe, conati

[a] *Pſ. 57. v. 6.*
[b] *c. 24. v. 26.*
[c] *1. Sam. 28.*
[d] *Tertul. li. de anima ca. 57. Cyril lib. de adora. ſpirit. Anaſt. q. 37. in ſcript. Auctor queſtion. à Gentilib. propoſitorum, qui falsò dicitur Iuſtinus mart. q. 57. Auctor lib. 2. de mirabilib. S. Script. c. 2. & lib queſt. vete. & noui Teſtam. q. 27. qui libri non ſunt D. Aug. ipſe tamẽ Auguſt. videtur huc inclinare in reſponſ. ad qq. Simpliciani, & ad qq. Dulcitii: apertè verò tenuit D. Iſid. Baſ. in c. 8. Iſ. Euch. Bed. & Hildegar. & Saliſberienſ. 2. Polyc. c. 27. & ambigens non parũ D. Thom. non vno loco.*
[e] *Comment. in Herc. Oete. ad verſ. 457.*
[f] *Eccleſiaſt. c. 46. v. vlt.*
[g] *ad 3. queſt. Simplicians.*
[h] *Exod. 7. v. 11*
[i] *v. 22. & Exod. 8. v. 17.*

conati tandem ſimiliter ciniphes producere irrito conatu: nam additur [a], *& facere non potuerunt*. Defendi quidem poteſt ſententia putantium hos Magorum ſerpentes ac ranas præſtigioſas duntaxat fuiſſe [b]. Veruntamen ſolidior & probabilior mihi ſemper viſa ſententia ceterorum [c], quia ſcripturæ Magis conſentanea, nec abhorrens à Philoſophiæ ſcitis. Nonne dicuntur Magi, ſic feciſſe quemadmodum Moyſes? ſed iſte veros ſerpentes, veras ranas produxit. Si Magorum apparentes tantum fuerunt, cur fraudem Moyſes non detexit? an & illum in re tam graui Deus decipi paſſus: cur Magi dicuntur conati ciniphes, non potuiſſe: ſi veros ciniphes producere non conabantur? De modo huius productionis adhuc controuertitur. expeditior eſt ratio eorum [d], qui diabolum, non aduertentibus ſpectatoribus, cenſent virgas ſubtraxiſſe & earum loco veros ſerpentes virgis mole æquales ſuppoſuiſſe, tam ſubitò & ſubtiliter, vt Ægyptij ſpectantes omninò crederent ipſarũ virgarum ſic commutatam formam fuiſſe. &, propter hoc erroneum iudicium ſpectatorum, dixiſſe ſcripturam virgas in dracones conuerſas, non rei veritate, ſed hominum opinione. Quare volunt ſimilitudinem in eo poſitam, quod ſicut Moyſis ſerpens verus, ſic & veri fuerunt Magorum ſerpentes: non autem in eo, quòd ſicut ex virgâ Moyſis, tanquam termino ex quo cæpta conuerſio, producti ſerpentes, vt terminus in quo deſijt conuerſio; ſic etiam virgis Magorum acciderit. ſcio cur hoc dicant, & quid adferant cauſæ, tamen (meâ ſententiâ) nihil repugnat Philoſophiæ placitis, ſi cum D. Auguſtino & Gaietano dixerimus, ex veris virgis, vt ex materiâ conuerſionis, veros ſerpentes & ranas prodiſſe. ſunt hæc animalia inſecta & de numero imperfectorum; quæ diabolus breui tempore ex putrefactis virgis potuit producere, neque id vires eius ſuperat. nam quod ſolis calor multis diebus efficeret, id ille poteſt exiguo tẽpore, applicando actiua, quæ nouit ad hoc efficaciora. Nihil ne ergo inter hæc mira magorum & Moyſis intereſt? primò quod Moyſis operatio miraculoſa, magorum miranda tantum. deinde Glycam audi; *& ipſi quidem virgas in ſerpentes commutabant, verùm virga Moyſis ipſorum virgas deglutiebat: mutabant & ipſi aquam in ſanguinem, ſed immutatam ſemel natura priori reſtituere non poterant: educebant & ipſi ranas, ſed ab iiſdem edes Ægyptiorum repurgare non poterant: iiſdem facultas erat Ægyptios vexãdi, ſed ſedandi ſupplicij poteſtatem nullam habebant. Quin etiam ipſorum corpora Deus magis puſtulis afflixit, quàm reliquorum: vt hinc manifeſtum fieret, non ſolum ipſos pœnas diuinitùs irrogatas inhibere non potuiſſe, ſed etiam cum ceteris eadem ſupplicia pertuliſſe.*]

D Meâ igitur ſententiâ, illud de Samuelis animâ omnino pertinet ad mixtorum claſſem. Vera enim fuit Samuelis anima, quæ apparuit: falſitas tamen ſiue deceptio ſenſuum in eo reperitur, quòd viſa obtemperare voci Pythoniſſæ; item quia verum ſuum corpus, aut veram ſyndonem non attuleṙat, & videbatur. Alterum exemplum de Magis Ægyptijs, ſi ſequamur ſententiam agnoſcentium duntaxat celerem ſuppoſitionem ſerpẽtum, pertinebit ad mixta; ſi vero placeat ſententia D. Auguſtini, pertinebit ad vera. Lubenter etiam his mixti generis annumerem mirandam narrationem Roberti Triezij Inſulenſis [e] de certamine duorum Magorum. Rapuerat vnus puellam formâ egregiâ, & equo ligneo impoſitam per aëra abſportabat. alter in caſtro quodam Burgundiæ, celebri conuiuio præſens; quod caſtrum raptor prætervolabat; carminibus cogit raptorem in caſtri aream deſcendere, & immobilem illic coram omnibus mæſtum cum prædâ erubeſcente ſiſtit. Nec ſegniùs raptor, nihil tale metuentem, eum à quo ita vinctus, latenter incantat, & è feneſtrâ editiſſimâ, per cuius cancellos collo & capite prominebat, deſpicientem,

[a] *d. c. 8. v. 18.*

[b] *Sic Philo libr. 1. de vita Moyſis, Ioſep. libr. 2. antiq. D. Iuſtinus Dialo. aduer. Triphon. & auctor libri reſponſ. ad quaeſt. Gentilium q. 26. Tertul. lib. de anima c. 57. Hieron. & Ambr. in 2. Tim. 3. Procop. Rupert. Raban. Hugo in Exod.*

[c] *D. Aug. libr. 3. de Trinita. c. 7. & 8. & li. 83. quæſtionũ q. 79. Theodoret. in Exo. q. 18. Glyca p. 2. annal. D. Thoma, Lyra Toſta. Burgenſ. & Caieta.*

[d] *Toſta. Caieta. Lipomani.*

[e] *li. de technis & impoſturis demon. c. 5.*

immanibus ſubitò fronte protuberantibus cornibus dehoneſtar,& à repagulis ferreis magnirudine tamoſæ frontis ſic illaqueat & ſuſpendit; vt per clatros caput retrahere non valerer, præcipitij verò altitudine deterritus, ſe demittere non auderet. Ita coactus corniger, pactâ ſalute prius mutuâ, & diſrupto ligamine, raptorem cum prædâ dimittit; qui rurſùs nube cauâ tectus in aërem ſe leuauit: alter depoſitis cornibus, magnâ cum ſpectantium voluptate, ſaluum in cœnationem caput retraxit. Credo volatum accidiſſe; ſed dæmone equuleum ſubleuante non proprium, qualis eſt auiũ: fieri poteſt vt raptor verus & rapta vera. de cornibus illud alterum totum puro præſtigioſum.

Reſtat quo pacto effectus ſinceri à fucatis diiudicentur. Cùm hæc mira non à Magis, ſed ab ipſo dæmone perficiantur: non poterunt Magi perficere, quæ dæmon nequear (vt incautè quidam [a] ſcripsêre: ſed quæcunque dæmon reuerâ poreſt efficere, ea per dæmonem ex pacto poterunt Magi. Quo fundamento poſito, rectè ſupeſtruitur ſeries regularum ſequentium, veluti columnarum huius ædificij. *I. regula*, ſi effectus magicus eiuſeemodi ſit, vt potentiam dæmonis ſuperet (quales ſunt, qui ſoli diuinæ omnipotentiæ reſeruantur) tunc effectus cenſeri debet præſtigiatorius. *II. regula*. quando non conſtar effectum ſuperiorem eſſe viribus dæmonis, res planè dubia eſt, & oportet recurrere ad circumſtanrias. ratio dubij, quia nec dæmoni Deus ſemper permittit facere quicquid poſſet Deo non impediente: nec dæmon ſemper vult verè facere quicquid facere permittitur; ſed gaudet præſtigiaror hominum deceptione. Vtrum verò effectus ſuperet vires dæmonis, id luculentiùs docebitur mox dicendis[b].

[a] *Ananias. Remigius & alii recentiores.*

[b] *q.7. & 8.*

QVÆSTIO VII.

An Magi poſſint facere aliquod verum miraculum?

EX dictis in fine præcedentis quæſtionis manifeſtum fit, idem eſſe quærere; V. *Magus aliquid poſſit*, &; V. *dæmon aliquid poſſit*? quoniam Magi opera vi pacti à dæmone perficiuntur. Miraculorum ergo editionem Magi olim ſibi vindicarunt. nam apud Clementem Romanum [c] Simon Samarita gloriatur, nihil non quod velit ſe poſſe facere, ſibique obtemperare omnia. Porphyrius *lib. de ſacrificijs cap. de ſpeciebus dæmonum*, ſcribit; quoties ſuorum prodigiorum machinas dæmones adhibent, multa eos naturæ conſueto ordine alieniſſima efficere. Idcirco illos Iamblichus [d] vocar *Deorum pediſſequos*, qui admirandis operibus Deorum veſtigia ſubſequi proximè videantur. Eadem fuit exiſtimatio poëtarum, quorum ſuis locis verba fortaſſis inſerentur commodiùs. videntur in hunc errorem incidere quidam recentiores, dum inquiunt, [e] *naturæ leges in magicis operibus non attendendas*. Nos hoc diligentius ſcrutemur.

Obſeruare lectorem velim, *miraculum* hoc tractatu me non accipere pro quouis admirando effectu, vt capiunt prophani ſcriptores; ſed Theologos ſequi, qui ſtrictiùs ſumunt, pro eo quod Græci *τὸ θέρας* effectu tantum producto præter & ſupra naturæ creatæ vires. verbi gratia, cæco nato viſum reddere, mortuos ſuſcitare.) Quando autem effectus reſpondet viribus creaturæ, (v.g. ciere pluuias ac ventos, à febri ſanare &c.) *τὸ θαῦμα* ſolent vocare non *miraculum* ſimpliciter, ſed cum addito *miraculum ſecundum quid*, ſeu *reſpectu noſtri*; vel *mirum* aut *mirabile*. Hæc *mira* rurſus diuidunt in *abſolutè mira*, quæ ſimpliciter & ſecundum ſe digna forent admiratione, etiamſi cauſas & modũ ſciremus quo fiunt; & in *mira ſecundum quid* ſeu *reſpectu noſtri*, qui ea admiramur quia cauſas neſcimus, non admiraturi ſi cauſas cognoſceremus[f].

[c] *lib. 2. recog.*

[d] *lib. de myſter. Aegypt. cap. 1.*

[e] *Nic. Remigius lib. 3. c. 12. Spondan. in Homeri Odyſſ.*

[f] *vide D. Tho. 1. p. q. 110. a. 4. ad. 2.*

Notæ

Notæ verò quibus *mirum à miraculo* diſcernatur, nunc mihi iſtæ occurrunt. prima, vt dixi, ſi effectus ſuperet vires rei creatæ & naturam, miraculum erit. 2. Si effectus non habeat propoſitum finem bonum, puta ſalutem ſpiritualem vel corporalem; ſed tantummodò finem malum, vt puta curioſitatem, vel quid aliud bonis moribus, aut veræ fidei repugnans; non eſt miraculum.[a] ex hoc capite probatur, prodigia illa, & ſtupenda Antechriſti opera, vera miracula non futura, ſed falſa, vt D. Paulus Theſſalonicenſibus ſcripſit. hinc patet quid de curatione ſtrumarum illa Elizabethæ Anglorum reginæ, hæreticæ Principis ſit iudicandum; ſi faciat in fidei ſuę confirmationem, vt Gnato ille Teokerꝰ affirmat. 3. dæmonum mira ſæpè deficiunt in minimis, miracula perfecta ſunt, vtpote Dei opera. patet Exodi 8. de certamine magorum cum Moſe. 4. dæmonum mira veris miraculis ſuperuenientibus euaneſcunt, vt virgæ Magorum deuoratæ à virgâ Moſis[b], & oracula dæmonum coram ſanctis hominibus obmutuerunt[c]. Denique miracula fiunt, per apertam & ſeriam Dei inuocationem; mira magorum ſemper admixtis abſonis, abditis, vanis, ridiculis aut ſuperſtitioſis precibus vel ſignis. His poſitis

C Sit 1. Concluſio; *Miracula propriè dicta nulli magi poſſunt edere.* Eſt communis Theologorum[d] ſententia, & probatur, primò quia facere miraculum eſt potentiæ infinitæ, & ideò diuinitati reſeruatum. omnis etiã creaturæ potentia naturæ cancellis limitatur: alioqui non haberemus efficax argumentum probandæ veritatis fidei, quam ſemper Eccleſia miraculis aſtruxit[e]; imitata Saluatorem noſtrum, qui hoc argumento probauit, excuſari non poſſe Iudæorum incredulitatem; propter manifeſta miracula coram ipſis edita[f]: *Si opera non feciſſem, quæ nemo alius fecit; peccatum non haberent.* Si obiicias à malis quoque & perperam de fide ſentientibus nonnunquam miracula edita fuiſſe; & ideò miracula non debere cenſeri efficacem fidei probationem: Occurram; ſolere Deum aliquando hanc gratiam gratuitò etiam talibus largiri, ſed id in veræ fidei probationem, vt quando dedit prophetiam Balaamo & Caiphæ; in falſæ fidei confirmationem nec dediſſe vnquam, nec dare poſſe. non magis enim mendacii confirmationem poteſt Deus miraculis comprobare, quàm poteſt ipſa veritas mentiri. Itaque miracula vera pſeudoprophetarum[g] in nomine Chriſti eduntur, & proinde in veræ fidei confirmationem. Ex his patet diligenter diſtinguendum inter hanc illationem, fecit miraculum, ergo fides eius eſt vera: & hanc, fecit miraculum verum in confirmationem fidei, quam profitebatur ipſe, ergo hæc fides ipſius erat vera. prior .n. falſa eſſe poteſt, quia per infideles Deus poteſt miraculum operari; poſterior ſemper vera, quia non poteſt Deus ad falſæ fidei confirmationem per vllum operari miracula[h]. Confirmat noſtram concluſionem dictum Nicodemi de miraculis Chriſti loquentis[i], *Nemo poteſt hæc ſigna facere, niſi fuerit Deus cũ eo.* Præterea hæc eſt ſententia Origenis *lib. 1. contra Celſum*, D. Auguſtini, *lib. 3. de Trinitate cap. 8.* & D. Iſidori[k] *in c. non mirum. 26. q. 2.* Plura de hac re, & pereruditè Fran. Toletus comment. in Ioannem: vbi tamen; quod ait; dæmones aliquando ea facere quæ miracula non modò videantur, ſed & ſint; id cautè legendum, miraculi namque vocabulum extendit ad mira quæuis & ſpuria miracula: quod repugnat communi inter Theologos vocis acceptioni.

D 2. Concluſio, *nec etiam poſſunt Magi operari abſolutè mira.* patet id. quia nihil reuerà abſolutè & per ſe mirum, quod non idem ſit miraculum. Quo ſenſu prolatum illud propheticum[l]; *Benedictus Dominus Deus Iſraël, qui facit mirabilia ſolus.* & illud[m], *qui facit mirabilia magna ſolus.*

E 3. Concl. *Magi poſſunt operari multa mirabilia ſecundum quid, ſeu reſpectu noſtri, dæmone adiuuante & Deo permittente.* concluſionis probatio inde petenda,

[a] *D. Aug. lib. 10. de ciu. Dei c. 16.*
[b] *Exod. 7.*
[c] *D. Iuſtin. in 1. Apol. Chry. lib. contra gentes de Sancto Babyla.*
[d] *Alex. de Hal. 2. p. q. 45 D. Tho. D. Bonauen. Fr. Victor. ſupra nu. 18. & 19. Angl. in 2. q. vni. de dæm. & qui gentilium exemplis optimè reſpondet. Mich Medina. d. c. 7.*
[e] *Greg. lib. 27. Moralium c. 8.*
[f] *Io. 15. v. 24.*
[g] *Math. 7. v. 21.*
[h] *vide Maldonatum ad d. v. 21.*
[i] *Io. 3. v. 2.*
[k] *d. c. 3. annot. 2.*
[l] *Pſal. 71. v. 18.*
[m] *Pſal. 135. v. 4.*

quod plurimi ſunt, miri & occulti effectus rerum, quos omnes optimè nouit diabolus; & quoſcunque naturaliter nouit poſſe produci, eos celerrimè, non tamen in inſtanti, poteſt producere. Quare (quod alicubi dixit D. Auguſt.) difficillimum eſt homini intelligere, quouſque ſe diaboli poteſtas extendat. [a] *Iob.41.v.pe.* de qua propheticus ſermo profatur [a], *Non eſt ſuper terram poteſtas quæ comparetur ei, qui factus eſt vt nullum timeret.* Nolo multa congerere, pro cunctis vnum [b] *horti florum dialo.1.* ſit exemplum plenum admirationis narratum ab Ant. Torquemadâ [b]. quibuſdam regni Neapolitani locis, quando fœminæ enituntur, puero naſcituro præire vnum vel plures ranunculos ſiue rubetulas; quorum ſi quis terram cõtigerit (ſtatim verò incipere ſaltitare huc illuc) confeſtim puerperam emori. Quapropter ſolere storeis inſterni totum ſolum, & parietes vndequaque aulæis conueſtiri, ne funeſti anteambulones iſti, dum cadũt ex vtero, vel ſubſiliunt, terram contingant. ideò etiam obſtetrices lebetes penes ſe habere ſolitas, vel poculum aliud aquâ plenum, in quod animalcula hæc coniiciant, & probè obturatum deferre ad fluuium, ibique demergere. Hoc ille, vt certâ cõpertũ fama refert. Si fit, fieri puto dæmonis artificio; q has ranas mẽtitur, & ad malefici cuiuſpiam petita, puerperam interimit, Deo id iuſtis de cauſis permittente: ſine hoc permiſſu nihil eum poſſe, hinc manifeſtum fit, quia non [c] *Iob.1.& 2.* modò nõ potuit, quod erat optatiſſimum, arbitrio ſuo Iobum lædere; [c] ſed nec [d] *3.Reg.22.v.22.* perfidum regem mancipiũ ſuum decipere [d]; imò nec porcos inuadere [e]. Hinc [e] *Matth.8.v.31.* factũ, vt cũ Neroni Imp. nec ingeniũ, nec opes, nec voluntas, nec ſtudiũ, nec præceptores deeſſent; nunquã tamen, per illum, Diabolus magiæ vel vnum [f] *Vide Pli. l.30.c.2.* experimentum edere potuerit; ſicque Nero magicen contempſerit [f]. videlicet non paſſa fuit Dei prouida bonitas hoc inſtrumentum, ad nocendum aptiſſimum, ſummæ potentiæ & malitiæ deprauatiſſimæ accedere.

De hoc mirorum genere futura prodigioſa opera Antechriſti.

QVÆSTIO VIII.

Quo pacto magi per diabolum hæc mira efficiant?

[g] *D. Aug. lib. de diuinat. dem.c.3.& 5. & lib.3. de Trin.c.7.8.9.* SCiendum cuncta dæmones operari vel actione immediata per motum localem, vel mediata; idque dupliciter, vel illudendo ſenſibus, vel applicando actiua paſſiuis per alterationem veram: quæ eſt communis doctrina Theologorum [g]. *operantur ergo per motum localem per alterationem, & per deluſionem.* A

D.Tho. Scot. l. 9. de inſt. q.3. Victor. & Anglus ſupra Molina & Valẽcia in 1.p. Quoad *motum localem* inferiora corpora parent angelis, adeò vt & cælos rotare queant; an de facto ſint tales orbium motores, alibi diſquirendum: ſed cum queant eos mouere, ſequitur nullum adeò vaſtum eſſe corpus, vt id dæmones, quadam impulſûs impreſſione, loco mouere nequeant, dummodò tamen eâ motione ordo vniuerſi non turbetur. quare nec integrum elementum loco ſuo mouere valebunt (quo pacto capienda quæ Firmilianus ad [h] *epiſt.5.* D. Cyprianum ſcripſit, [h] quæ de terræ motu locali ſeu partiali vera non fo- [i] *D. Tho. qq. diſputatis q. 16.a.10.* rẽnt) nec poterunt etiam cælorum curſum mutare vel impedire [i]. Mouere verò corpora locali motu poteſt dæmon velociſſimè, & quo videmus motu cælos celerrimè moueri. Vnde fit, vt queat rem aliquam oculis ſubtrahere, & aliã ſubſtituere tam præproperè, vt animos oculoſq; intuentium fallat, eiſque perſuadeat prioris in hanc poſteriorẽ integrã conuerſionem. tales credendæ [k] *Li.18. de ciuit. Dei c.18.* gentilium metamorphoſes, Diomedis ſociorum in aues, & Iphigeniæ in ceruam, vt D. [k] Aug. obſeruauit, & fraudem aperuit Aſtyrius; cuius factũ [l] Euſeb. [l] *l.7. Eccl. hiſt. cap.14.* ab obliuione vindicauit. *Cæſarea Philippi, quam Phanyces Paneada vocant, fertur victimam*

ctimam quandam in fontes; qui illic ex radicibus montis Panei prorumpunt, ex quibus Iordanes prorumpere dicitur; in quadam diei feſti Gentilium ſolemnitate mactatam conyci: atque eam dæmonis vi ac poteſtate mirandum in modum ab eorum aſpectu euaneſcere miraculumque videri præſentibus valdè memorabile. Quibus dum gerebantur Aſtyrium quodam tempore forte interfuiſſe, ac cùm videret tam multos illius rei admiratione obſtupefactos, eorum erroris admodùm miſertum eſſe: deinde ſublatis in cælum oculis Deum omnium moderatorem per CHRISTVM ſupplicem precatum, vt dæmonium illud, quod populum tanto errore cæcauiſſet, comprimeret, ipſum à fraude ac fallacÿs, quas hominibus ſolet intendere, coërceret. Hoc modo, cum Deum orauiſſet, repentinò victimam fontibus ſupernataſſe. atque ita rem illam, quam tantopere admirari conſueuerant, in nihilum interÿſſe, vſque adeò vt nullum in poſterum ex eo loco ex ea omninò ederetur miraculum.]

Alter modus erat *actiua paſſiuis applicando*, per quem alteratione ſiue mutatione rerum mirabilia ſæpè facit, quorum naturales ſunt cauſæ; ſed nobis incognitæ, ipſi notiſſimæ. Videt enim naturalium rerum omnium ſubſtantias, & proprietates peculiares ſingularum perſpectas habet, commoda nouit applicandi tempora, ſollertiæ & artificii vix eſt quicquam quod ignoret; quid enim, adeò diuturnâ & aſſiduâ experientiâ atque obſeruatione, non ſit aſſecutus? præſertim cùm norit cuncta quæ boni angeli à mundi exordio patrarunt, & quæ homines excogitarunt: & plurima per bonos angelos, Dei iuſſu, Satanæ reuelentur, quæ illi à Deo didicerunt[a]. Itaque ſæpe numero efficiuntur multa; quæ naturæ ſolius operatio nunquam feciſſet, niſi dæmones illam artificioſâ applicatione iuuiſſent. atque illi tunc agentia naturalia, vt inſtrumenta ſumunt. inſtrumenti verò conditio eſt, effectũ producere, non tantum naturali ſuæ virtuti æqualem, ſed longè etiam excellentiorem, ac agentis principalis à quo mouetur facultati reſpondentem. Securis ex ſe dumtaxat virtutem habet ſecandi; ſed quatenus eſt inſtrumentũ petiti fabri, poteſt mẽſam vel ſtatuã facere. Calor natiuus, qui eſt in humano ſemine, quâ calor eſt, poteſt calefacere, rarefacere, ſegregare, & condenſare; ſed quâ inſtrumentum eſt animæ, poteſt oſſa, neruos, carnem generare. Pari ratione intuemur cauſas iſtas naturales à dæmonibus applicatas, ſuis ipſarum propriis viribus quodammodo præſtantiora effecta dare. quia quæ ſecundum communem ſuum curſum nunquam produxiſſent, ſi à dæmone non fuiſſent applicatæ; ea nunc, vt à dæmonibus mota inſtrumenta, quoad ſubſtantiam, modum vel celeritatem, admiranda producunt b. Nunquam tamen hæc opera naturæ cancellos effugiunt, eò quod vim naturalem cauſæ principalis non excedunt. Inſunt enim reuerâ hi effectus in ipſis naturalib. agentibus, eo modo applicatis; quibus agentibus diabolus nihil cõfert applicando, præter conditionem ſine qua effectus iſte nõ produceretur. licet enim dęmon vtatur rerum applicatarum vi naturali, operatur tamen ipſe potiſſimùm per modum artificioſum. Sicut coquus, cùm ſuaue edulium concinnat, mediante arte per ignem id excoquit, licet ignis naturaliter operetur, quod ſolus ignis niſi tali eſſet arte applicatus nunquam effeciſſet. qnid tamen hîc coquus igni confert, niſi modum & cõditionem ſine qua non? vim verò, quæ cauſæ phyſicæ nomen mereatur igni nullam influit. Duo igitur hîc obſeruanda. primum quod nec ſola actiuitas rei naturalis ſecundum ſe debet attendi, nec ſola quoq; ſecundum ſe applicatio dæmonis: ſed vis naturalis, vt applicata à dæmone. ſecundum, quod cauſa inſtrumentalis in his operationibus eſt res applicata: cauſa principalis ipſe dæmon applicans. Quare vt dicatur effectum non poſſe naturaliter produci; debere eſſe talem, qui vtriuſque cauſæ coniunctæ ſuperet facultatem. Hæc de alteratione, nunt de *deluſione*.

a D. Aug. l. 2. de Gene. ad litt. c. 17.

b D. Tho. 1. p. q. 110. a. 2. ad 3. & l. 3. adu. gent. c. 103.

Quan-

Quando nec motus localis,nec applicatio huiuſmodi ſatis iuuant, tunc C
ſolent magi confugere ad circulatorias deceptiones, & mendaci ſpecie ſen-
ſibus illudunt humanis, ita vt quæ facta minimè ſunt, à deceptis facta putē-
tur.Deceptionis nomen latè diffundo, vt præſtigium,deceptionem & errorē
comprehendat, quę ſolent diſtingui[a]. Decipit autem diabolus tribus maxi-
mè modis per mutationem,mutando vel obiectum,vel aërem medium,vel i-
pſum organum, quod ceteris quia meliùs noſter Molina [b] explicuit,eū ſequa-
mur.docet ergo *ex parte quidem obiecti* hoc poſſe *primo* oſtenſarum rerum cele-
ri agitatione,ſubitâ occultatione,variâ collocatione,ſeparatione vel conglu-
tinatione latente; vt faciunt circulatores agyrtæ variis ligaminibus, globulis,
ſcyphulis,&c. *Secundo* per artem perſpectiuæ, certa quadam diſpoſitione ob-
iecti in ordine ad oculum videntis.verbi gratiâ,cū lineæ cōfuſo ductæ ordine
(vt ſit manifeſtum, quando quis directè ex aduerſo illas videt) aſpicienti per
foramen,vel rotatâ tabulâ,ſpeciem exhibent artificioſæ alicuius picturæ. Sic
volunt Doctores grauiſſimi[c] iuncos & paleas humi ſtratas, ſi lucerna de cerâ
& corio ſerpentis ſulphurato accenſa inferatur, videri ſerpentes ſaltitantes:
ego hoc exemplum ad mixtam Magiam ex naturali & artificioſâ malim re-
ferre. *Tertio*, cùm formant ſubitò ex elementis,potiſſimùm aëre, obiectum
& illud offerunt ſpectatoribus,v.g. quando vel ipſi aſſumunt, vel alteri rei cir-
cumponunt corpus aëreum ſiue fantaſticum ſimile rei putatitiæ *Quarto*,
Cùm apponunt corpus aliquod mixtum,puta minerale, quod vi ſuâ naturali
ſit in causâ,vt corpus cui apponitur longè aliud appareat. Quo caſu ſolet du-
bitari,num corpori addito vis naturalis inſit hoc faciendi: an verò dæmon
qualitatem illam obiecto imprimat: an verò tantùm in ipſo medio qualitatē
producat; qua mediante ſpecies per medium delatæ ſic modificentur,vt cau-
ſam præbeant,cur obiectum quàm eſt aliud appareat; eo modo, quo velum
cæruleum per dioptram viridem viride apparet.

Ex parte aëris medij hæc faciunt. *primo* ſi impediant ne ſpecies ad ocu- D
lum vel alium ſenſum deferantur. v. g. quando viſui totum obiectum, quod
coram eſt,occultant,vel aliquam eius partem tantùm. 2. ſi medium imbuant
aliquâ qualitate,qua ſpecies per mediū tranſeuntes, ſic modificentur, vt ob-
iectū non quale eſt repræſentent.v.g.ſi aceto commiſceatur ſal, & linteus pā-
nus id acetū benè imbibat,poſtmodum verò ſuppoſitâ candelâ inflāmetur pā-
nus,ſpecies quæ diffundentur per medium hac flāma illuminatū, formidabi-
les admodū facies præſentiū exhibebūt[d]. Item ſi de ſemine aſinino & cera ſi-
eret candela,quæ ſola in conuiuio luceret,omnes(ſi fas credere Pariſienſi An-
tiſtiti[e]) conuiuæ viderentur onocephali. 3. ſi medium circa ipſum obiectum
inſpiſſetur,mutatur obiecti aſpectus: vt quando denarius iniectus in ſcutellā
aquæ plenam,videtur maior,& iacens in fundo apparet in ſuperficie. Eodem
pertinet ſi vapores intermedii aëris cōdenſentur, vnde cōtingit vt luna mul-
timodìs minui & mutari videatur; & vt putemus à gallinaceo trahi trabem,
cùm reuera feſtucam trahat. 4. ſi moto aëre medio ſimul ſpecies moueantur,
vnde ſit vt nauigantibus videantur ad nauigii motum arbores moueri: ſic fe-
cit diabolus vt Claudiæ zonam nauis quæ vehebat Matrē Idæam ſequi vide-
retur[f]. 5. nonnunquā contingit falli ſenſum ex varia conformatione vel mul-
tiplicatione ſpecietū ſenſiliū: quod contingit aliquando ex forma inſtrumē-
ti per quod videmus,v.g. quando vnicum conſpicillū plures nobis vnius ob-
iecti figuras exhibet:aliquando ex inſtrumentorum collocatione ac ſitu, vt ſi
plura ſpecula diuerſis locis diſponantur,poterunt tot de loco in locum ſpeci-
es multiplicari,vt quæ in vno loco fiunt,in alio appareant,& intuitiua rei prę-
ſentis eſſe viſio videatur[g]: aliquando poteſt contingere per ſolum ſpecierum
ſenſi-

[a] *vide Valentiam in 1. p. diſp. 4. q. 2. pūcto. 2.*
[b] *1. p. q. 111. a. 4.*
[c] *D. Bonau. & Gab. in 2. d. 8. Guilh. Pariſienſ. 2. vl. de vniuer. c. 22.*
[d] *Molina vbi ſupra.*
[e] *Guil. Pariſ. ſupra c. 22.*
[f] *Tertullia. apol. c. 22. Minucius in Octauio, & D. Auguſt. l. 10. de ciu. Dei c. 16.*
[g] *Tignoſus in*

ſenſilium quæ ſunt in fantaſia tranſitum vſque ad ſenſus exteriores, vel ſaltem ad ſenſum communem; qui ſenſus eodẽ modo à ſpeciebus afficiantur, quo affectæ forent, ſi reuera ab obiectis externis eò ſpecies mitterentur [a]. huc quidã referunt relatam à Diuo Aug. [b] apparitionem philoſophi dubia ſoluentis.

[a] *D. Tho. in 2. d. 8. q. vni. ar. 5. ad 4.*
[b] *l. 18. de ciu. Dei c. 18.*

E Denique *deceptio ex parte organi* non minùs varia eſt. Naſcitur primò, mutãto ſitu organi: vnde facit rem quæ vno in loco eſt videri eſſe in alio, vel geminam quæ vnica eſt. ſicuti ſi digitum mittas inter oculum & concauitatem cui oculus eſt incluſus, digitoque compreſſo eleues vel deprimas oculum, facies vt res ſimplex gemina videatur. ſecundò, Si humores agitentur vel perturbentur, res aliter ac ſunt conſpicientur, vt contingit ebriis ac furioſis, qui credunt,

duplicem ſolem & geminas ſe cernere Thebas.

Huc referendæ ſunt ludificationes Zedechiæ Iudæi, qui fuit tempore Ludouici Pii, & hominem in aëra iactabat, & in membra diſcerpebat & ea recollecta adunabat, currum etiam onuſtum feno cum equis & agitatore coram toto populo abſorbebat [c]. quamquam in his etiam ex primo genere & ſecundo mixta nonnulla. Tertiò, ſolet impedire ſenſationem, craſſiore aliquo humore obſtruens viam ne ſpiritus ad organum perueniant, vel alia ratione vim ſentiendi hebetans. qua fortè ratione Angeli Sodomæos aoraſiâ [d] percuſſerunt. Cùm verò dæmon hominibus perſuadet eos immutatos eſſe in beſtias, tunc non organum dumtaxat immutat, ſed interdum & medium, ſemper verò ſimul phantaſiam, vt accidit Præſtantii patri apud D. Auguſtinum [e]. Poteſt enim diabolus ſic componere & ordinare phantaſmata, vt quis etiam vigilans (quod dicitur) ſomniet, more dormientium, & putet ſe ea ſentire, quæ non ſentit, [f] inſtar maniacorum. Hoc fit in Turcarum incantatione qua fugitiuos retrahunt, quam deſcribit Bartholom. Giegorgieuizius lib. de Turcarum moribus fol. 93.

[c] *Tritem. in Chron. Hirſaugienſ.*
[d] *Gen. 16.*
[e] *d. c. 18.*
[f] *Caieta. 2. 2. q. 95. a. 3.*

E Porrò *præſtigiatorij effectus duabus regulis deprehenduntur.* Prima eſt, ſi effectus non oritur à motu locali, & ſuperat cauſarum naturalium applicatarum actiuitatem (v.g. ſuſcitatio mortui, aut veræ cæcitatis curatio) interuenit deceptio & præſtigium. Secunda quando id, quod viſum eſt, ſtatim euaneſcit, nec permanet, eſt præſtigioſa machinatio. Prioris exemplum eſt, quando Magi poſito in camerâ arcu de certo ligno, & ſagittâ alterius ligni, & chordâ certi fili, ſagittam eiaculantur; & ſic faciunt apparere in loco flumẽ enatũ tantæ latitudinis, quantę fuit ſagittæ iactus [g]. Poſterioris, vt cùm videntur lacerare & vorare equũ, qui mox ſanus ſiſtitur [h]: itẽ in illo facto magi, quod narrat de ſimulato ſerpente Nicetas [i]; *Cùm ex editiore palatij Conſtantinopolitani loco Michael Sicidites nauiculam vidiſſet, qua olla & patina vehebantur, carmine magico effecit, vt nauta exſurgeret & vaſa non prius ferire deſiſteret, quàm in puluerem redegiſſet. At paulò poſt barba prehenſa lamentari, amotaque caligine, ſe vt ira numinis agitatum deplorare. Rogatus, cur merces ſuas ita tractaſſet? cum dolore narrabat, ſe remis intentum, horribilem ſerpentem ſuper vaſa porrectum, oculis inconniuentibus in ſe conuerſum inſtar deuoraturi, vidiſſe; qui prius volutari non deſtiterit, quàm victilia confracta eſſent. inde ſubitò ex oculis euanuiſſe.*] De Eonis hæretici & magi præſtigiis teſtatur Guilh. Neubrigenſis, [k] *ita oculos hominum faſcinaſſe, vt videretur magnam virorum turbam penes ſe habere, & regiis delicijs ciborum, & apparatus ſplendidiſſimi abundare.*] Sed hunc tandem concilio Remenſi damnatum, cùm ad mortem duceretur ſæpiùs ad terram dixiſſe; *Terra findere,* idque irrito conatu, legimus apud Robertum in Chron. Sic dæmon ludit præſtigiis, nec contẽtus miracula præſtigiis imitari,

[g] *Guil. Pariſ. infr. c. 22.*
[h] *idem Guilh. ſupra c. 23.*
[i] *l. 4. annal.*
[k] *l. 1. hiſt. Ang c. 19.*

cona-

conatur in hæreticis etiam ipſa præſtigia ſubdolis Sycophantiis adumbrare. Legi exemplum adeò lepidum & feſtiuum, vt quod me recreauit, eo lectores huius libelli nequeam fraudare; ſed lubens, honeſtæ voluptatis eorum gratiâ, deſcribendi laborem hoc loco aſſumam. *Tempore Sigiſmundi primi Regis Poloniæ, Iacob. Melſtinki prætor oppidi Brezinii, leuitate quadam animi, auctoritatem nomenque CHRISTI ſibi adſciuit; Petrumque Zatorski Cracouienſem, ceteroſque ſibi ſimiles latrones duodecim elegit, ſinguliſque nomina apoſtolorum impoſuit, ſe verò IESVM CHRISTVM appellauit. Qui per villas vbique ambulantes prodigia morionum & præſtigiatorum more exercebant, ſycophantaſque alios & latrones; velut mortuos, ſubornantes ſuſcitabant, piſces in paludes lutoſas primò impoſitos, vbi nunquam eos naſci poſſibile erat, in nomine CHRISTI ſuis manibus capiebant, panes in fornaces imponebant, in nomineque Chriſti ſui; cùm illic antè non eſſent, depromebant, cum ingenti ſimplicis vulgi admiratione. Quodam tempore ad Ceſtochouiam monaſteriū, D. Virginis imagine celebre, cum ſuis Apoſtolis venit: cumque illic aliquot diebus morarentur, vnū ex ſuis quaſi obſeſſum à dæmone ſubornauerunt, cuius operà victū acquirebant. Ille enim per hoſpitia ambulans carnes de coquinà rapiebat, in ſuoſque proiiciebat, qui cruce illas munientes carnes comedebant. Cumque ingens illic eſſet concurſus populi ad Diuæ Virginis imaginem, ſycophantæ illi obſeſſum ſuum ad altare ducunt, duplici veſte indutum, in cuius intercapedinem neceſſaria imponere poſſet: lapillos verò intra induſium ei impoſuerunt: cumque ad altare deduceretur, ille è manibus deducentium furibundus ſeſe proripiens, in altare donariis onuſtum irruit, pecuniaſque rapiens in veſtis duplicatæ intercapedine eas abſcondit. Monachus ab altari diuino intermiſſo officio aufugit. ceteri monachi accurrentes cingulum eius ſoluunt. Ibi lapilli dumtaxat in terram ceciderunt, pecunia verò in veſte duplicata remanſit. Monachi pecuniam arte dæmonis in lapillos transformatam putantes, exorciſmis * eam in priſtinam formam transformare nitebantur: ſed cùm lapilli permanerent, Monachus librum ſacrum indignabundus in terram proiecit, dicens: ſimilem dæmonem nunquam habuimus: abite cum eo ad omnes diabolos: ſycophantæ illi cum pecunia rectà in Sileſiam fugerunt. Ibi apud matronam nobilem in quodam pago diuertentes, cùm illa viro abſente eos recipere nollet, ſaltem mappam vel telam ad ſacrificandum petierunt. At mulier faſciculum telæ illis obtulit. Tunc illi, hanc nobiſcum accipiemus, & Chriſtus tibi benedicet, vt tibi linum abundantius creſcat. Oſtende aliam ſi habes; quam cum ſimiliter accipere vellent, mulier recuſauit, maritum timens. Illi autem fruſtulum fomitis cum igne in telam clam inuoluentes, mulieri reddiderunt. Itaque ciſta à tela, à ciſta verò domus accenſa conflagrauit. Viro domum reuerſo, vxor ob Chriſtum cum Apoſtolis malè tractatum hoc ſibi iuſtè contigiſſe dixit. At vir ira excandeſcens; latro hic* (inquit) *nequiſſimus, & non Chriſtus fuit. Itaque cum vicinis eos inſequitur, & in quadam villa aſſequitur. Tum Pſeudo CHRISTVS ad illum, qui vocabatur Petrus,* dixit: *Iam mea paſſio Petre, calixque, quem bibiturus ſum, appropinquat, Cui Petrus, & mihi, vt video, Domine imminet. Ille vero* dixit; *Petre ego aliter non poſſum, niſi per feneſtram, hinc euadere. Tum Petrus; & ego te, quoad viuam, non derelinquam; ſed, quocunque fugeris, ſequar. Ergo per feneſtram aufugit: ceteri quoque Apoſtoli, quà potuerunt, euaſerunt. Ruſtici eos ſecuti baculis ſubſtibuſque cacidère, dicentes; Prophetiſa nobis Chriſte, cum tuis Apoſtolis, quà in ſilua baculi iſti creuerint. Ergo plagis emendati vitam ſuam poſtea emendarunt, dicentes: Difficile eſt nobis Chriſti paſſionem, Apoſtolorumque tormenta ſubire.*] Sic Poloniæ Chronica *. Agnoſcis puto lector eundem infidelitatis & blaſphemiæ ſpiritum in his ſycophantis; qui fuit olim in Cyrilâ Ariano, & poſtea in Caluino eiuſque ſequacibus. nimirum omnes eiuſdem Satanæ organum fuere. De ariano Cyrilâ res notiſſima de Albi-

* Opinabantur dæmonis præſtigiis ita videri mutatam, & pulſo per exorc. dęmone pręſtigias ceſſaturas, & pecuniam ſic priſtinæ formæ reddendam.

* *Martin. Bielski in annal. & Guaguin. in vita Sigiſmundi I.*

Albigeenſibus ex Lucâ Tudenſi illorum temporum ſcriptote ſimilia lectu digna refert Mariana *lib. duodecimo de rebus Hiſpaniæ cap. primo* de Belgicis Caluinianis teſtatur ipſe quem tes geſta Matth. Launous, in narratione cauſarum conuerſionis ſuæ de Caluiniſmo ad Catholicam religionem. Lege ſi lubet (lector) eius ſecundam, quam cum ſocio Penneterio etiam conuerſo, edidit Apologiam, ante annos aliquot Lutetiæ impteſſam. Mihi nunc liber non eſt ad manum. Finiam itaque cum Apuleio ;· [a] *Ante Poecilen porticum, iſto gemino obtutu circulatorem adſpexi equeſtrem, ſpatham præacutam mucrone infeſto deuoraſſe : ac mox eundem inuitamento exiguæ ſtipis venatoriam lanceam, qua parte minatur exitium, in ima viſcera condidiſſe : & ecce ponè lanceæ ferrum, qua bacillum inuerſi teli ad occipitium per inguen ſubit, puer in mollitiem decorus inſurgit, inque flexibus tortuoſis eneruam; & exoſſam ſaltationem explicat, cum omnium qui aderamus admiratione.*] Hæc haud dubiè dæmon perfecit, ſpeciebus falſi obiecti in oculos immiſſis, per medium aërem iis imbutum.

QVÆSTIO IX.

Quàm admirandos effectus veteres Magis tribuerint?

A IOan. Sabisbenenſis *li. 1. Polyeratici cap. 10. Domino*, inquit *permittente elementa concutiunt, rebus adimunt ſpecies ſuas, ventura plerumque pronunciant, turbant mentes hominum, immittunt ſomnia, hominesque violentia duntaxat carminis occidunt &c.*] non eſt omnia colligere animus, nec operæ precium; ſed quæ nunc occurrunt, & præcipua videntur. Ab Aquilone ordiamur; vnde, prophetâ teſte, malum omne panditur. Saxo Grammaticus [a], apud Septentrionales ſcribit, *gigantes Magoſque inauditi generis miracula diuerſis præſtigiis exercuiſſe, & per ſummam ludificandorum oculorum peritiam propriot alienoſque vultus variis rerum imaginibus adumbraſſe, illicibuſqueformis veros conſpectus obſcuraſſe.*] Olaus Magnus, de Lappis, Finnis, & Biatmis auctor eſt [b], *quamcunque volunt figuram aſſumere; item quæ in alio gerantur orbe ab amicis vel inimicis, lineæ veſtis pretio, explorare; ventos quoque quos optent nauigantibus vendere.*] Ttes Tartarorum hordas, vltra Cazanenſe regnum, incantationibus ſupra modum deditas, *iis caligines aliaſque tempeſtates cæli frequenter excitare, hocque modo hoſtes profligare*, narrat Alexan. Guaguinus [c]. A populis ad ſingulos ſi deſcendamus, occurtunt plurima. Zotoaſtres ex ſtellis velut ſcintillas eliciebat [d], Doſitheus olim mira perfecit, ſed eum diſcipulus Simon Magus ſuperauit, de cuius prodigiis egimus iam prius, & breuiter ita Glycas part. 2. *Effecit vt ſtatuæ ambularent, idemque in ignem proſiliens; non tamen vrebatur: in aëra ſubuolabat: ex lapidibus panes faciebat: alias atque alias in formas migrabat: facies aliquando binas habebat: in columnam conuertebatur: efficiebat, vt ianuæ clauſæ ſuâ ſponte aperirentur, vaſa domeſtica ſponte moueri ad vſus humanos viderentur; vmbræ ipſum multæ præcederent; quas mortuorum animas eſſe dicebat. Cùm aliquando à Cæſare perquireretur, terrore perculſus, alteri formâ ſuâ relicta fugit.*] & poſtea idem de eodem Simone [e]; *habuiſſe canem alligatum cathenæ in domus limine, deuorantem eos, quotquot ad Simonem iniuſſi adire conarentur. Canis verò Petrum intrare iuſſit, & humana voce Petrum adeſſe nunciauit.*] vides diuinæ, quæ in Petro virtuti, Diabolicam vim ceſſiſſe, & Cerberum, cui nequibat nocete, adulaſſe. Quæ de Orpheo & Amphione commenti poëtæ & vi muſicæ eorum, ea Magiæ vtriuſque nonnulli adſctipſerunt [f]. Pythagoras femur ſuum aureum oſtentauit; carmine aquilam cicutauit; cum quâ frequens colloquebatut [g]. Numa Pompilius cænæ opiparæ apparatum, cùm nihil domi obſoniorum habuiſſet, exhibuit [h]. Baianus Bulgariæ rex, ſe quoties volebat in lu-

[a] *l. 1. hiſt. Dã.*
[b] *l. 1. c. 1. & l. 3. c. 18.*
[c] *in Tartariâ.*
[d] *in Clemen. in itinerar. B. Petri: ſiue Clementi falsò aſcriptus liber, ſiue (vt puto) ipſum ſedâ malâ corruptus manu.*
[e] *par. 3. Annal.*
[f] *Pauſa li. 6.*
[g] *Plutarch. in numa, & Ammian.*
[h] *Sabellic. lib. 3. Ennead. 2.*

in lupum, vel in cuiuslibet alterius beſtiæ formam mutate cernebatur, interdum faciebat vt à nullo videretur[a]? Olletus oſſe incantato, tãquam nauigio, vaſtiſſima maria ſuperabat[b]. Ericus rex Gotthorum quocumq; verteret pileum, inde ventum proſperum eliciebat[c]. Mira quoq; de Apollonio refert Philoſtratus, & de Iuliano Chaldæo Suydas[d]; quem in hac arte & ſubitò ſedandâ vrbis peſte Apollonium ſimul cum Apuleio, coram Domitiano, ſuperaſſe narrat Anaſtaſius[e]; addit idem, & ex eo Cedrenus; Manethonem magicarum operationum adeò fuiſſe peritum, vt palam ſemper præ ſe contemſerit Apollonium Tyanæum. Apuleius ipſe, multorum teſtimonio magus, de duabus feminis ſcribit admiratione digniſſima: primum[f] de quadam Cauponâ, regina ſagarum (vt ſcias etiam tum quaſdam ab iis hoc titulo honoratas) *Saga*, inquit, *eſt & diuinipotens, cælum deponere & terram ſuſpendere, fontes durare, montes diluere, manes ſublimare, Deos infimare, ſidera exſtinguere, tartarum ipſum illuminare. Amatorem ſuum, quod in aliam temeraſſet, vnico verbo mutauit in feram caſtorem: quod ea beſtia captiuitati metuens, ſe ab inſequentibus repræciſione genitalium liberat: vt illi quoque ſimile, quòd venerem habuit in aliam, proueniret. Cauponem quoque vicinum, atque ob id æmulum, deformauit, in ranam: & nunc ſenex ille dolium innatans vini ſui, aduentores priſtinos in fece ſubmiſſus officioſis ronchis raucus appellat. Alium de foro, quiddam quod aduerſus eam locutus eſſet, in arietem deformauit: & nunc aries ille cauſas agit. Eadem amatoris ſui vxorem, quòd in eam dicaculè probrum dixerat, iam in ſarcinam prægnationis, obſepto vtero & repigrato fœtu, perpetua prægnatione damnauit: &, vt cuncti numerant, octo annorum miſella illa, velut elephantem paritura, diſtenditur.*] Poſtea de Pamphile[g]; *Maga primi nominis, & omnis carminis ſepulcralis Magiſtra creditur; quæ ſurculis & lapillis, & id genus friuolis inhalatis, omnem iſtam lucem mundi ſideralis, imis tartari, & in vetuſtum chaos ſubmergere nouit. Nam ſimul quenquam conſpexit ſpecioſæ formæ iuuenem, venuſtate eius capitur, & ilico in eum & oculum & animum detorquet. Minùs morigeros & viles faſtidiens, in ſaxa & in pecua, & quoduis animal punctò reformat: alios verò prorſus exſtinguit.*] nihil attinet ſimilia ex Luciani Aſino deſcribere. Plinius[h], C ſed irridens, ex Aſclepiade; *Æthiopide herba amnes ac ſtagna ſiccari coniectu, tactu clauſa omnia aperiri. Achimenide coniecta in aciem hoſtium, trepidare agmina ac terga vertere. Latacen dari ſolitam à Perſarum Rege legatis, vt quocunque veniſſent omnium rerum copia abundarent.*] De hyænæ partium effectis plurima idem alibi[i]; de variis lapidibus etiam magis incredibile[k], *achatis ſuffitu tempeſtates in Perſia auerti, & flumina ſiſti, ſi lapis ſimilis ſit pelli leoninæ; hyænæ pelli ſimilem, diſcordialem eſſe domibus; eum qui vnius coloris, inuictum athletis: eandem vim alectoria Milonem expertum &c.*] Veniamus ad poëtas. Empedocles, apud Laërtium in hanc ſententiam valdè iactabundus.

Pharmaca quis pellas morbos, leueſque ſenectam
Percipies, quæ cuncta tibi communico ſoli:
Compeſceſque truces ventorum ritè procellas,
Exorti inſanis qui vaſtant flatibus agros.
Surſùm, ſi libeat, mox flumina pigra ciebis,
Et media induces ex tempeſtate ſerenum,
Induces media pluuias æſtate ſalubres,
Et flatus ſicca qui perflent omnia meſſe,
Exſtinctumque hominem nigro reuocabis ab orco.

Et ſubdit ex Timæi hiſtoriis, *Empedoclem Eteſiis aliquando vehementer flantibus, adeò vt fruges corrumperent, excoriari aſinos iuſſiſſe, factiſque vtribus eos collibus & montium verticibus admoueri ad compellendos flatus; ceſſantibuſque ventis, ab euentu rei κωλυσανέμαν vocatum eſſe.*] Vnus iſte ex Græcis ſuf-

[a] *Tritbem. in Chro. Herſaugienſi.*
[b] *Saxo. lib. 3. Daniæ.*
[c] *Io. Magn. li. 17. Gotth. hiſt.*
[d] *in voce Iulianus.*
[e] *q. in S.S. 23.*
[f] *lib. 1. de aſino aureo.*
[g] *lib. 2. de aſino aur.*
[h] *Lib. 16. c. 4.*
[i] *lib. 28. c. 8.*
[k] *li. 36. c. 10.*
[l] *Lib. 8. de vit. phil.*

eis ſufficiat; locupletiores ſunt teſtes Latini, qui hæc vberiùs & eleganriùs deſcripſere. Virgilius [a]: a *Eclog. 8.*

Carmina vel cælo poſſunt deducere lunam:
Carminibus Circe ſocios mutauit Vlyſſis.
Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis. &,
Has herbas atque hæc Ponto mihi lecta venena
Ipſe dedit Moeris, naſcuntur plurima Ponto.
His ego ſæpe lupum fieri & ſe condere ſiluis,
Moerim, ſæpè animas imis excire ſepulcris,
Atque ſatas aliò vidi traducere meſſeis.

Ouidius in Metamorph. b poſtquam narrauit Vlyſſis ſocios in ſues mutatos. b *lib. 14.* de Circes amore & odio in Picum Regem copioſior, inter cetera; de Carmente, ſeu Canente Pici vxore;

Rara quidem facie, ſed rarior arte canendi,
(Vnde Canens dicta eſt) ſiluas & ſaxa mouere,
Et mulcere feras & flumina longa morari
Ore ſuo, volucreſque vagas retinere ſolebat.

& paulò poſt; de ipſa Circe. quæ Pico viſo, amore correpta, inquit:

Non tamen effugies, vento rapiare licebit,
Si modò me noui, ſi non euanuit omnis
Herbarum virtus, nec me mea carmina fallunt.
Dixit: & effigiem nullo cum corpore falſi
Finxit apri, præterque oculos tranſcurrere regis
Iuſſit, & in denſum trabibus nemus ire videri:

Quem inanem aprum dum Picus equo admiſſo inſequitur, ab eâ ſolus deprehenſus, verbis in flagitium inuitatus & carmine malo;

Concipit illa preces, & verba precantia dixit,
Ignotoſque Deos ignoto carmine adorat,
Quo ſolet & niuea vultum confundere lunæ,
Et patrio capiti bibulas ſubtexere nubes.
Tunc quoque cantato denſatur carmine cælum,
Et nebulas exhalat humus &c.

Sed cùm ille mæcham caſtus auerſaretur, in furorem verſa,

Tum bis ad occaſum, bis ſe conuertit ad ortum,
Ter iuuenem baculo tetigit, tria carmina dixit;

Et ille in auem mutatus, pennas in corpore vidit. Denique cum famuli ab malefica vi minisque adhibitis regem ſuum repoſcerent;

Illa nocens ſpargit virus, ſucoſque veneni.
Exiluere loco (dictu mirabile) ſiluæ,
Ingemuitque ſolum vicinaque palluit arbor,
Sparſaque ſanguineis rubuerunt pabula guttis,
Et lapides viſi mugitus edere raucos,
Et latrare canes, & humus ſerpentibus atris
Squallere, & tenues animæ volitare videntur.
Attonitum monſtris vulgus pauet. illa pauentum
Ora venenata tetigit mirantia virga;
Cuius ab attactu variarum monſtra ferarum
In iuuenes veniunt, nulli ſua manſit imago.

Et de Medæà, Circes nepte [c]. c *Epiſt. Hypſypile.*

Illa reluctantem curſu deducere lunam
Nititur, & tenebris abdere ſolis equos:

Illa refrenat aquas obliquaque fulmina ſiſtit,
Illa loco ſiluas, viuaque ſaxa mouet:
Per tumulos errat ſparſis diſtincta capillis,
Certaque de tepidis colligit oſſa rogis:
Deuouet abſentes, ſimulacraque cerea fingit,
Et miſerum tenues in iecur vrget acus.

lib. 1. Eleg. 2. Tibullus [a]; *Vt mihi verax.*
Pollicita eſt magico ſaga miniſterio.
Hanc ego de cælo ducentem ſidera vidi,
Fluminis hac rapidi carmine vertit iter.
Hæc cantu finditque ſolum, maneiſque ſepulchris
Elicit, & tepido deuocat oſſa rogo.
Iam ciet infernas magico ſtridore cateruas,
Iam iubet aſperſas lacte referre pedem.
Cùm libet hæc triſti depellit nubila cælo;
Cùm libet, æſtiuo prouocat orbe niues.
Illa tenere malas Medea dicitur herbas,
Sola feros Hecates perdomuiſſe canes.
Hæc mihi compoſuit cantus queis fallere poſſes:
Ter cane, ter dictis deſpue carminibus:
Ille nihil poterit de nobis credere cuiquam;
Non ſibi, ſi in molli viderit eſſe ſinu.
Tu tamen abſtineas alijs. nam cetera cernet
Omnia: de me vno ſentiet eſſe nihil.
Quid credam? nempe hæc eadem ſe dixit amores
Cantibus aut herbis ſoluere poſſe meos.

[b] Eleg. 8. Et alibi idem vates; b
Num te carminibus, num te pallentibus herbis
Deuouit tacito tempore noctis anus?
Cantus vicinis fruges traducit ab agris,
Cantus & iratæ detinet anguis iter.
Cantus & è curru lunam deducere tentat,
Et faceret, ſi non æra repulſa ſonent.

Propertius lib. 1. Eleg. 12.
Inuidiæ fuimus? num nos Deus obruit? an quæ
Lecta Promethæis diuidit herba iugis?
Non ſum ego, qui fueram.

Petronius Arbiter, inducit ſagam ſic gloriantem;
Quicquid in orbe vides, paret mihi. Florida tellus,
Cum volo, ſiccatis areſcit languida ſuccis;
Cùm volo fundat aquas, ſcopulus atque arida ſaxa
Indigenas iaculantur aquas. mihi pontus inerteis
Submittit fluctus, Zephyrique tacentia ponunt
Ante meos ſua flabra pedes. mihi flumina parent,
Hircanæque tigres, & iuſſi ſtare dracones.
Quid leuiora loquor? lunæ deſcendit imago
Carminibus deducta meis: trepiduſque furenteis
Flectere Phœbus equos reuoluto cogitur orbe.
Tantum dicta valent. taurorum flamma quieſcit
Virgineis exſtincta ſacris; Phœbaàque Circe
Carminibus magicis ſocios mutauit Vlyſſis.

Neme-

Nemeſianus Bucolicorum ſcriptor;[a] a *Eclo. 4.*

Cantauit quod luna timet, quo rumpitur anguis,
Quo currunt ſcopuli, migrant ſata, vellitur arbor.

Et lyræ latinæ princeps de ſagis tribus famoſiſſimis[b], de Foliâ, [b] *Epod. Ode. 5.*

Quæ ſidera excantata voce Theſſalâ,
Lunamque cælo deripit.

Et ibidem ſic Canidia canit;

Non vſitatis (Vare) potionibus;
O multa fleturum caput;
Ad me recurres: nec vocata mens tua
Marſis redibit vocibus.
Maius parabo, maius infundam tibi
Faſtidienti poculum:
Priuſque cælum ſidet inferius mari,
Tellure porrectâ ſuper;
Quàm non amore ſic meo flagres, vti
Bitumen atris ignibus.

Et poſtmodum eadem [c], [c] *Ode. vlt.*

Quæ mouere cereas imagines,
Vt ipſe noſti curioſus, & polo
Deripere lunam vocibus poſſum meis,
Poſſum crematos excitare mortuos,
Deſiderique temperare poculum.

Sed omnium accuratiſſimè, licet, propter grandiloquentiam, & celſum illũ ſpiritum, obſcuriùs M. Lucanus de Eriſichto.[d] [d] *lib. 6.*

Carmine Theſſalidum dura in præcordia fluxit,
Non fatis adductus, amor, flammiſque ſeueri
Illicitis arſere ſenes. nec noxia tantum
Pocula proficiunt, aut cùm turgentia ſucco
Frontis amaturæ ſubducunt pignora fetæ:
Mens hauſti nullâ ſanie polluta veneni,
Excantata perit. quos non concordia miſti
Alligat vlla tori, blandæque potentia formæ;
Traxerunt torti magica vertigine fili.
Ceſſauere vices rerum, dilataque longâ
Hæſit nocte dies: legi non paruit æther,
Torpuit & præceps audito carmine mundus,
Axibus & rapidis impulſos Iupiter vrgens
Miratur non ire polos. tunc omnia complent
Imbribus, & calido producunt nubila Phœbo,
Et tonat ignaro cælum Ioue. vocibus iiſdem
Humentes latè nebulas, nimboſque ſolutis
Excuſſere comis: ventis ceſſantibus, æquor
Intumuit; rurſus, vetitum ſentire procellas;
Conticuit, turbante Noto: puppimq́; ferentes
In ventum tumuere ſinus. de rupe pependit
Abſciſſa fixus torrens, amniſque cucurrit,
Non qua pronus erat. Nilum non extulit æſtas,
Mæander direxit aquas, Rhodanumque morantem
Præcipitauit Arar ſummiſſo vertice montes
Explicuere iugum. nubes ſuſpexit Olympus.

Solibus & nullis Scytica, cùm bruma rigeret,
Dimaduere niues. impulſam ſidere Tethyn
Reppulit Hæmonidum defenſo litore carmen.
Terra quoque immoti concuſſit ponderis axem,
Et medium vergens niſu titubauit in orbem.
Tantæ molis onus percuſſum voce receſſit,
Proſpectumq́, dedit circum labentis olympi.
Omne potens animal lethi, genitumq́, nocere
Et pauet Hæmonias, & mortibus inſtruit arteis.
Has auidæ tigres, & nobilis ira leonum.
Ore fouent blando: gelidos his explicat orbeis
Inque pruinoſo coluber diſtenditur aruo:
Viperei coeunt, abrupto corpore, nodi,
Humanoq́, cadit ſerpens afflata veneno.

Et mox; *Illis & ſidera primum*
Præcipiti deducta polo, Phœbeq́, ſerena
Non aliter diris verborum obſeſſa venenis
Palluit, & nigris terreniſq́, ignibus arſit;
Quàm ſi fraternâ prohiberet imagine tellus,
Inſereretque ſuas flammis cæleſtibus vmbras;
Et patitur tantos cantu depreſſa labores,
Donec ſuppoſitas propior deſpumet in herbas.

Nec minùs eruditè parruus Lucani, pallio clarus & cothurno; reliquiæ Latialis Orcheſtræ, noſter Seneca [a];

[a] *Medea. v. 752.*

Nunc meis vocata ſacris noctium ſidus veni,
Peſſimos induta vultus, fronte non vnâ minax.
Tibi, more gentis, vinculo ſoluens comam,
Secreta nudo nemora luſtraui pede,
Et euocaui nubibus ſiccis aquas,
Egique ad imum maria, & Oceanus graueis
Interius vndas æſtibus victis dedit:
Pariterque mundus lege confuſâ ætheris,
Et ſolem & aſtra vidit; & vetitum mare
Tetigiſtis vrſæ. temporum flexi viceis.
Aeſtiua tellus floruit cantu meo:
Meſſem coacta vidit hybernam Ceres,
Violenta Phaſis vertit in fontem vada;
Et Iſter, in totora diuiſus, truceis
Compreſſit vndas omnibus ripis piger:
Sonuère fluctus, tonuit inſanum mare
Tacente vento. nemoris antiqui domus
Amiſit vmbram, vocis imperio meæ.
Die relicto Phœbus in medio ſtetit,
Hyadeſq́, noſtris cantibus motæ labant.

Apud eundem non minora ſibi vendicat Nutrix illa [b]:

[b] *Herc. Oet. ver. 450.*

Artibus magicis ferè
Coniugia nuptæ precibus admiſtis ligant,
Vernare iuſſi frigore in medio nemus.
Miſſumque fulmen ſtare, concuſſi fretum
Ceſſante vento, turbidum explicui mare,
Et ſicca tellus fontibus patuit nouis,
Habuere motum ſaxa. diſcuſſi foreis.

Vmbra

Vmbræ ſtetiſtis. & meà iuſſi prece
Manes loquuntur, ſonuit infernus canis.
Mare, terra, cælum, Tartarus ſeruit mihi.
Nox media ſolem vidit, & noctem dies.
Nihilq; leges ad meos cantus tenent.

Deniq;, & pueritiæ meæ labor ac ſtudium Claudianus [a];

[a] *lib. 2 in Ruffin.*

Namq; mihi magicæ vireis, æuiq; futuri
Præſcius ardor ineſt. Noui, quo Theſſala cantu
Eripiat lunare iubar; quid ſigna ſagacis
Ægypti valeant; quà gens Chaldæa vocatis
Imperet arte Deus. nec me latuere fluentes.
Arboribus ſuci, funeſtarumq; poteſtas
Herbarum; quicquid lethali germine pollens
Caucaſus, & Schytica vernant in gramina rupes,
Quas legit Medea ferox, & callida Circe.
Sæpiùs horrendos Maneis, ſacriſq; litaui
Nocturnis Hecaten, & condita funera traxi
Carminibus victura meis: multoſq; canendo,
Quamuis Parcarum reſtarent fila, peremi.
Ire vagas quercus, & flamina ſtare coëgi,
Veraſq; non prono curuaui flumina lapſu
n fontes reditura ſuos. Neu vana locutam
Me fortaſſe putes: mutatos cerne penateis.
Dixerat, & niueæ (mirùm) cæpere columnæ
Ditari, ſubitoq; trabes lucere metallo.

Tam multa, tam magna ſibi hæc vanitas vindicat: quædam falſò, quædam vetè: ſed quæ falsò, quæ verè, nunc nobis, quoniam alij id omisête, diſcutiendum eſt. rem totam certâ methodo ad ſua capita reducemus: illud ſemper memoria reuoluentes, *quicquid dæmon poteſt, id per eum, ex pacto, Magos poſſe: nihilq; ſic poſſe Magos, quod nequeat dæmon.*

QVÆSTIO X.

Quid poſſint Magi circa ordinem naturæ & leges vniuerſi?

A NAturam ſibi parere, & legibus cunctis vniuerſi ſupetiorem ſe (vt legiſtis) magica gloriatur:

Mare, cælum, terra, Tartarus ſeruit mihi:
Nihilq; leges ad meos cantus tenent.

Falſum hoc imprimis, & ſoli Deo omnipotenti reſeruatum. Naturæ ordinem mutare nequit, niſi auctor naturæ: nec leges vniuerſi refigere; niſi qui fixit. ſcitum & ratum eſt hoc Theologorum decretum, nec motu locali (quæ actio eſt immediata dæmonis) nec applicatione agentium & patientium per alterationem, cottuptionem, genetationemué (quæ ſunt eius actiones mediatæ) poſſe quidquam, quod natutã ſupetet· & proinde, nec id, quo mutetur ordo, ſeu lex vniuerſi· Sic D. Auguſtinus & D. Thomas [b], probaturà Scholaſticis auctoritate Apoſtoli [c]. *Non ſubiecit Deus Angelis orbem terræ futurum.* Vt interpretati D. Chtyſ. Theophilac. D. Thom. & Sasbaut. non malè. quanquam teuera verba illa de mundo nouo ſeu Eccleſia potiùs agant, cuius caput eſt Chriſtus, & de quo non ſemel Prophetæ [c]. Meliùs ptobant ratione, quia pars non poteſt plus toto. Ex hoc axiomate inferuntut multa patticularia.

Primò non poſſe Magos dæmonis operà producete immediatè vllã formam ſubſtantialem vel accidentalem. quia naturæ lex eſt, vt corpoteũ ſubie-

[b] *D. Aug. li. 3. de Trin. D. Thom. lib. 3. cont. gent. ca. 108. & q. 16. de malo. ar. 8. quos ſequitur Vict. nu. 35.*
[c] *ad Hebr. 2. v. 5.*
[d] *Eſ. 9. v. 6. & c. 65. v. 17. & Pſ. 102. v. 19. hoc eſt ipſis hominibus, qui omnes ſaltem poſt iudicii diem credituri, ſic Photius. Primaſ. Anſ. & Haymon.*

ctum nequeat à re incorporeà immediatè alterari: diabolus autem eſt incorporeus, formæ autem illæ ex potentiâ rei corporeæ ſunt educendæ. hinc ſequitur non poſſe diabolum immediatè vllam qualitatem corpoream & permanentem imprimere, v.g. calorem, frigus, albedinem, &c[a].

[a] *D. Aug. d. li. 3. c. 8. & communiter Theologi.*

2. Non poſſunt aliquid creare, propriè loquendo, ſiue ex nihilo. quia cauſæ naturalis actiuitas non extenditur in id quod nihil eſt; hoc enim eſt virtutis infinitæ.

3. Nec ex qualibet re naturali poſſunt facere quamlibet. quia nequeunt immediatè formam introducere, vt autem eam mediatè introducant, neceſſarium eſt aptas diſpoſitiones præcedere: nulla verò res eſt capax cunctarum diſpoſitionum, quæ ad omnes formas requiſitæ ſunt. Hinc etiam fit, vt nequeant, quouis inſtrumento vel causâ, quemlibet effectum gignere: tum quia pendent à pacto inito, quod certa pręſcribit media: tum quod, cùm non agant immediatè, cauſa vel inſtrumentum debet idoneam proportionem cũ effectu habere.

4. Nequeunt formas ſubſtantiales (vt dixi) ſine præuijs alterationib. ac diſpoſitionibus producere. Nec etiam id ipſum poſſunt facere in inſtanti; (quia mutatio per creaturas nulla fit, niſi in tempore) nec etiam poſſunt quãtumlibet paruo aut æquali tempore, quicquid volunt perficere: nam naturaliter ad vnam rem plùs, ad aliam minùs morę requiritur, ſecundum plures aut perfectiores vnius quam alterius diſpoſitiones.

5. Præſuppoſitâ ſententiâ Ariſtotelis & ſequacium; quæ in Lycæo Peripatetico, & ſcholis Theologorum receptior eſt; non poterunt vacuum in rerum naturam inducere; nec infinitũ vllum actu; nec à priuatione ad habitũ regredi; nec ordinem, qui eſt inter formas ac diſpoſitiones rerum naturalium inducendo, extremas prætermiſſis medijs, vel poſteriores ante priores, immutare aut peruertere; nec corpus de extremo ad extremum transferre, non tranſmiſſo medio; nec corpus longè à ſe diſtans localiter mouere, quia neceſſe eſt vt mouens ac motum ſimul ſint in loco (alioquin ſequeretur etiam poſſe mouere corpus per vacuum, & per quantamlibet intercapedinem) nec in inſtanti vel quantalibet celeritate corpus mouere aut transferre. quia vis eorum motiua certis eſt finibus limitata. Quare intelligendum ſanè, quod Tertullianus ſcripſit[b]; *dæmones momentò eſſe vbique.*] Item; *totum orbem illis vnum eſſe locum.*] Nam impropriè totus orbis vnus illis locus eſt, cùm conſtet ſic v.g. eos eſſe in Oriente, vt ſimul tunc non ſint in Occidente. ſiue enim per ſubſtantiam ſuam ſint in loco (quod probabiliùs) ſiue per virtutis applicationem (vt multi volunt) adæquatus eorum & proprius locus, omnium iudicio, certum habet & limitatum ambitum, vel virtuti vel ſubſtantiæ proportionatum; & vbique eſſe, omnia implere eſt: quod ſolius Dei proprium. Momentũ ẽt vſurpauit pro celeri adeò motu, vt ab hominibus vix queat percipi.

[b] *Apol. c. 22.*

6. Ex eo quod dictum eſt non poſſe tollere connexionem & ſubordinationem partium vniuerſi; ſequitur etiam, non poſſe tollere earum conſeruationem: quæ eſt ordinis & connexionis illius cauſa finiſq;. hinc porro ſequuntur, quæ de cœlorum motu & elementorum translatione, ſequenti quęſtione dicentur: ſequitur etiam non poſſe impedire proximè & directè (ſicut faciebat Deus, quando in tam varijs ac enormibus ſupplicijs Martyres ſeruabat illæſos[c]) non poſſe (inquam) ſic impedire actionem agẽtis naturalis, quod habet omnia ad agendum requiſita: ſed duntaxat id poſſe indirectè & mediante aliquo artificio aut medicina, ſicut faciunt homines. videlicet primò adhibita cõtraria cauſa, quæ alterius cauſæ vim exeri impediat. v.g. ſi mantile de mollibus lapidum filis ex Caryſto petitis, & inſtar telæ contextis, in flammam

[c] *Angles in 2. q. vnic de dæmon. a. 4. dub 1. diffic. 5.*

B

mam conijceretur, id non modò non ambureretur, ſed ſplendidius, nitidiuſque exiret [a]: item ſi adamantem admoueas, impeditur magnes ne ferrum attrahat [b]. Sic fortè diabolus gentiles decepit, quandò fecit ne flamma exu-
C reret capillos Iuli [c], aut Seruij Tullij, aut L. Marcij, aut tunicam ſerui Anagnini. poteſt tamen & alia prodigij tam celebris cauſa reddi. Nempe hos ignes ex illo flammæ genere fuiſſe, quem vulgò vocant IGNEM FATVVM: cuius origo hæc à Philoſophis traditur. Exhalationes ab aëre frigido, & nimis condenſato, propè nos detineri; poſteà, per vehementem quarundam exhalationũ inuicẽ ſuccedentiũ compulſationem, calefieri & inflammari; diuerſos quoq; colores & figuras recipere, prout vapor craſſior & ſubtilior fuerit, & prout diuerſimodè fuerit configuratus, rubram apparere vel nigram flammam in materiâ craſſiore, candidiorem & clariorem in ſubtiliore, & ceteram figuræ varietatem ex lucis reflexione repræſentare. Apparent etiam huiuſmodi phantaſmata (Galli vocant *des Aduis*, Germani *Stallichten*) vel inter equorum aures, vel ſupra verticem hominum vino, irâ, vel aliâ ex cauſâ efferueſcentium; item iuxta ſepulchra, buſtuaria, vel patibula; quoniã ex corporibus viſcoſæ exeunt exhalationes; quæ, ſicut dictum, motu illo inflammantur. præcedere vel ſubſequi viatorem putantur, quia progreſſu citatiore homo aërem commouet; idcirco ſi coneris apprehendere, diffugere videntur, ab aëre pulſæ. Legi nuperum ſcriptorem Iuriſconſultum [d] qui cenſet hęc omnia dæmonum eſſe ludibria, & his ignibus malum genium inſitum eſſe. *cur enim alioqui homines ſic* (ait) *pelliciunt in ſtagnorum fluminùque voragines ac præcipitia?* non illa (mi homo) pelliciunt; ſed fit, quia nocturnum ſilentium, & flammæ nouitas ignaris cauſæ metum ac conſternationem inducunt, & faciunt à viâ aberrare, & ſic in malum aliquod ruere, præſertim in flumina vel ſtagna. Naturâ enim ſuâ hi ignes (vt flammæ quas Æthna eructat, in fretum feruntur) etiam voluuntur verſus aquas *(vt rectè Leloyher. obſeruauit lib. 1. de ſpectr. ca. 5.)* ideò qui perturbari ſeu conſternati vel ducti curioſitate, hos ſequuntur, ſæpe ſubmerſionis periculũ ſubeunt. Si qua coactio extrinſeca ad ſequendũ quandoque deprehendatur; illa certè naturalis non eſt, ſed à dæmone. Nam non nego quandoque poſſe fieri, vt his ſe flammis dęmon adiungat. ſed cùm naturalem cauſam flammarum teneamus, haud arbitror cum plebeeula ad prodigioſas cauſas confugiendum. Cur verò his non vſtulentur equorum aures, vel hominũ capita, cauſam putarim; quod ex ſententiâ veterũ philoſophorum [e], ignis duo ſunt genera (ſeu partes poti[s]) flamã & pruna: prunæq; propriũ ſit, vrere ac nõ lucere; flamæ verò, lucere & vrere, quando perfecta eſt flãma; quando verò imperfecta (vt de qua agimus) tunc tm̃ poſſit lucere, vim vrẽdi nõ habeat. Et nomen ſatis indicat, hunc non verum eſſe aut perfectum ignem, ſed quid igni ſimile, ſicut caprificus, & ficus fatua non vera eſt ficus, ſed degene-
D rans quid & ficui ſimile. Confirmat, quod narrant [f] ad aquas Scantias flammam exire, quæ inualida ſit quando tranſit, nec longè in alia materia queat durare: & ſuper hunc igneum fontem, quæ illum contegit fraxinus, æternum virere cernitur: quod nõ foret, ſi hæc flamma vera perfectaq; foret. Talis etiã albus ille ignis, qui poſt tempeſtatem nautis apparet, & ſuper malũ, nauiumq; armamẽta ſidẽs, nihil adurit; Gentilib. Dioſcurorũ ſeu Caſtorũ alba ſtella, nobis *S. Telmus* dicitur [g]. Videte nunc inſignẽ mathæologi Lutheri Meteorologiã. *commẽtar. in c. 9. Gen. fol. 146.* de iride diſputans, nõ cõtentus Iridẽ eũ Halõne vel Coronà confudiſſe. ſubdit; *Ego non dubito ſaltantes capras, volantes dracones, lãceas, & ſimilia eſſe effectus malorum ſpirituum in aëre ſic ludentium, vt aut terreant, aut decipiant homines: gentes flammas in nauibus apparentes indicarunt Caſtorem & Pollucem eſſe. Et apparet aliquandò luna ſuper aures equorum. Hæc omnia certum eſt eſſe*

ludibria

[a] *Plutarch. li. de defectu oraculor.*
[b] *Plin. lib. 37. cap. 4. & D.*
Aug. lib. 21. de ciuit. Dei. cap. 4.
[c] *vide Virgil. Aeneid. 2. Liuium libr. 1. Plinium lib. 2. c. 107. Obſequentem & Prodig.*
[d] *lib. 2. Dæmonolat. c. 3.*
[e] *Galeni li. 4. de ſimplic. medicam. facultat. Platonis in Timæo & ipſius Timæi Locri.*
[f] *Plinius d. c. 107.*
[g] *vide quæ dixi comment. in Herc. Fur. v. 14.*

ludibria dæmonum in aere.] Sic ille, pet *certum eſt*, & *non dubito*; nullâ redditâ ratione philoſophiam euertit; eodem iure, quo fidem; vt in Deum, ſic in naturã ius ſibi vſurpans. *Lunam* vocat, illas, quas dixi flammulas: aut ſi lunam vidit equorum auribus inſidentem; vidit, quando lunaticus. Et tamen hanc cenſet *eſſe vnam firmam & certiſſimam* (verba eius ſunt) *demonſtrationem, quòd omnes illæ impreſſiones, vt vocant, ſint opera Dei, vel etiam dæmonum.* Iris, & cometa quidē, ſecundum illum, Dei; cetera dæmonum. Gaudeant tali Doctore, qui amant deſipere. Quod verò legimus de erraticis flammarum globis humanam edentibus vocē, & de reſecto cadaueris cum humero coſtiſq; brachio dextro, in vſum luminis nocturni; cuius extremi digiti flammâ ſulphureâ ac violaceâ tãtiſper arſerunt, dum ſtriges venenum malũ totum dormienti infudiſſent, idq; quod conſtituerant totum perfeciſſent; demũ flammâ extinctâ tam integros illibatoſq; manſiſſe digitos, quàm ſi lumini fomitem nullũ antè præbuiſſent; quod Magas, quoties volunt, facere Remigius[a] aſſeuerat; id omne idem rectè ad dæmonis technas retulit. Ceterum quod Cl. Claudianus[b] canit in Æthnæ cacumine niues illæſas permanere, quia vaſtum illud incendium *ſcit niuib. ſeruare fidem*, & *lambit contiguas innoxia flamma pruinas*, hoc non eſt fabuloſum (ſuffragantur enim hiſtorici philoſophiq;[c]) ſed eſt abditum naturę ſecretum. fortè, an quòd flamma, nimis violenta ꝓpulſione eiecta, minùs actiuitatis habet in circumiacentia, quæ tam obiter attingit? quod ſi verum eſt, pertinet ad poſteriorem actiuitatis impediendæ modum. Alter enim modus huius impedimenti fit, per aëris interiecti celerem ac violentum motum; quo impeditur actio naturalis, ne ſe in obiectum inſinuet. ſicut ſolemus moto aëre fumum, ne noceat oculis, abigere. ſicut etiam diabolus effecit; ne difflueret aqua, quã Tuſcia Veſtalis cribro portabat[d]. Sic flammam iniectam atri dæmonis ſpectrum impediuit; ne Iouis Apameni ţanum abſumeret, donec diuino miraculo aquę benedictæ aſperſio dæmonem abegit[e].

[a] ad c. 3.
[b] de rapt. Proſerp.
[c] Strabo, Solinus, Plinius & Seneca.
[d] Valerius Max. libr. 8. Tertul. Apolo. c. 22. Minucius in Octauio, D. Auguſt. lib. 10. de ciuit. Dei c. 16
[e] Theodore. lib. 5 Hiſt. Eccleſ. c. 21.

Sic ad Medeæ incantationes taurorũ flammiuomorũ halitum innocuũ factũ poëtę canunt. Sępe enim Dei miracula diabolus conatur ſimulare. Scit ſanctos *per fidem* (vt ait Apoſt.) *impetum ignis exſtinxiſſe*; Heb. 11. v. 34. vt fecerunt tres pueri Hebręi *Dan. 3.* vt fecit B. Franciſcus de Paullà, alijq;. vno contentus ero exemplo; in quo, cum fide, meritum quoq; religioſæ ſeu cæcę obedientiæ, reſplendet. Scardeonius ita ſcribit: *Accidit aliquando fortè fortunà, vt præpoſitus quidam prædicatorum D. Auguſt. illic apud hos* (Ieſuatos D. Columbini ſectatores) *ad prandium inuitatus accumberet: qui amotis epulis, ſemotiſq; arbitris, dataq; loquendi veniâ, cæpit de Dominicæ profeſſionis merito copioſè admodùm, arroganterq; diſſerere; tacitè exprobrans eis, quod profeſſionē trium votorũ, cùm inter cænobitas cõnumerarentur, publicè, palamq; cum ceteris monachis ſolità non profiterentur formà. Ad id Ieſuitarũ præpoſitus, homo idiota ſanè, ſed prudens & dilectus Deo, argutè reſpondit: Vis* (inquit) *Pater, quoniam in hos ſermones incidimus; vtrũ vnus ex noſtris fratribus, ita ſimplici quodammodo Deo oblatus; an comes iſte tuus, publicè tria vota profeſſus, ſuperiori ſuo obedientiam exhibeat ſinceriorem? Annuit ille ignarus quidem, libens. Tum Ieſuita ad hunc noſtrum Marcum quamprimùm cõuerſus, qui ibi fortè accumbentibus miniſtrabat, ait: Marce frater, hi ſodales noſtri frigent: in virtute ſanctæ obediētia adferas huc eis citò è coquinà nudis manibus ardentes prunas, vt confeſtim calefiant. At ille haud cunctabundus (vt erat ad obedientiam promptus) nihil fore credens, quod fieri non poſſet, ſi ſub obedientia præcepto mandaretur; feſtinus nihil hæſitans à coquinà ad menſam ardentes prunas quamplurimas ambabus manib. iunctis, abſq; vllo detrimento aut læſione ſui portauit, vtriq; eas porrigēs ad frigus tollendum: quas iterum, iubente præpoſito, cunctis admirantibus, ad locum vnde detulerat deportauit. Hinc præpoſitus ille Domicanus vltra modum obſtupefactus comitem ſuum intuetur, quaſi idē eſſet illi ilicò præcepturus. At ille cognità re nihil cunctandũ ratus,*

quam-

Digitized by Google

quamprimùm in hac verba prorupit:Pater Reuerende,apagete,ne me iubeas tentare Deũ. adferam,ſi voles,ignẽ,prout ſoleo, teſtulà non manib. At illi admirabundi ob tantũ miraculũ,hinc taciti intra ſe ſtupebant:hinc repentino comitis reſponſo delectati,ſe mutuò inſpicientes ſubriſerunt.]Subrideat fortè & aliquis Ieſuitarũ hoſtis hæc legẽs.at Scardeonius Ieſuita non fuit,quin & Ieſuitarũ ne unem admodũ cognitionem habebat, qui tum recens Patauium aduenerant. ille namq; nos vocat *Sacerdotes nominis* IESV *lib.2.claſſe 5.fol.95.* Ieſuitas autem in prædictâ narratione *d. lib. 2. claſſe 6.fol.113.* vocat eos, qui propriè *Ieſuati* nominantur, illi auctorem ordinis habent B.Ioannem Columbinum,& ferè ad vnũ laici ſunt: nos auctorẽ habemus ordinis noſtri B.Ignatiũ Loiolã,& *in* ſingulis domib. multos Sacerdotes. illi ab Vrbano V.*Papa*, anno 1369. confirmati fuere; nos primùm à Paulo III. poſt annum 1540.illi *Ieſuati S. Hieronymi*, nos *clerici Societatis Ieſu* ſumus vocati. de illis lege Paulum Morigiam *lib. de orig. religionum c.33. & 35.* de nobis vitam P.Ignatij Loiolai à Patre Petro Ribadeneyrâ,&P.Petro Maffeio accuratè deſcriptam.Errauit ergo Scardeonius in nomine, vt & ceterij qui IESVITAS cũ IESVATIS confundũt.Et ex hoc errore Bartolom.Fumus *in Armill. aureà verb. religio nu.4.* ſatis inconſideratè negat Ieſuitas propriè religioſos eſſe,& auctorẽ laudat Abba.*in rub. de regular. n.3.* qui tamẽ duntaxat ſcribit,eos nõ propriè dici regulares:q́ & ipſum falſum,nã Ieſuitæ vtrumq; ſunt. Regulares,quia regulã certã profitentes clerici ſunt,religioſi,q̃a tria vota ſolemnia emittunt. Verũ Abbas errabat in facto:& Fumus imperitè Abbatis ſententiã excerpſit. ambo aũt de Ieſuatis prædictis loquebantur.nam Abbatis tempore de Ieſuitis nulla dũ erat cogitatio:libri ſunt corrigẽdi Abbatis,Fumi,Scardeonij; & (miror) id ab ijs,qui nuperis editionib. præfuerunt,nõ animaduerſũ. Venia planẽ dign⁹ Fumus,ſi ante Soc.Ieſu inſtitutã ſcripſit. Veniâ indignus Baleus hęret. Anglus *in bibl.ſcriptorũ Britanniæ*,qui nos fingit,additis(vt illi ſolemne)fabellis, Theatinos eſſe,& Venetijs primũ à Paullo Caraffâ,qui poſtea Paulus IV. inſtitutos. Minùs tñ mirandũ, Anglo Caluin. nomẽ noſtrũ ignotũ fuiſſe;ſed planè mirãda malignitas,& ſtupor Pariſ.aduocati, Papyrii Maſſoni; q cũ in noſtra ſocietate nõ paucis añis vixiſſet;vt rabula fori fieret,eã deſerens maledicẽtiæ quaſi tirocinium fecit, in nomine noſtro inſectando. nam in Pauli IV. Pontificis vitę rapſodijs,ſcribit nos in Hiſpania *Ignatianos*; Nolę in Campaniâ *Ieſuinos* vocari,& ſic ipſe appellat:cur? ne nouiſſe videatur,& vt apòſtaſiã tegat. malè nouerat,à quib. tã malè,tã malo exemplo defecit. Si tã parum illi noti; vnde,aut quâ,in intima ſe arcana cordis iſte cordiũ & renũ ſcrutator penetrauit, vt nihil vereatur affirmare;eos ſibi ſolos videri ſocietatẽ cũ Ieſu cõtraxiſſe: & in eo nimiũ ſapiẽtes eſſe,q́ ſe putent cœlo vel ipſi quandoq; imperaturos? Qui cordis eorũ tã penita ꝓſpexerat arcana,quo potuit pacto nomen ignoraſſe? ſi nec nomẽ nouerat,nõ potuit ſe in hæc latibula ꝓfunda cordis penetraſſe. Teneo te Spiritus apoſtatice. Brutiorũ brutus iſte mos eſt,vt quos flagitioſè deſeruerunt,quia diſciplinã nõ ferebãt:illos infrunito ore,& linguâ virulẽta conentur proſcindere,ne non meritò transfugiſſe videantur. Ad rem redeo,à diuerticulo,in quod me Scardeonius pertraxerat.

QVÆSTIO XI.

Qua magorum poteſtas in orbes cæleſtes,ſidera & elementa?

FErendi ſunt Empedocles,Soſiphanes, Apollonius, Virgilius & alii poëtæ, vt quæſtione præcedente docui, plus nimiùm Magis tribuentes: ferendi, quia gentiles.ſed quis ferat hominem Chriſtianum, & qui Catholicus amat audire,*in Parabatà vincto*,ſic canentem?

Verba vel alto errantia cælo
Siſtere ſidera;verba potentem Noctis poſſunt ducere lunam.

quod ethnicum eſt,ſtolidum eſt,& merè fabuloſum.

Primò nec cœli, nec ſiderum motum ſiſtere, vel eorum ſtatos curſus retroagere magicen poſſe. hoc enim foret vniuerſi ordinem turbare. Hinc verò concidit fabula veterum, de lunæ detractione; non magis conſentanea rationi, quàm recentior noſtris temporibus ridicula populi cuiuſdam opinio, arbitrantis lunam ab aſino epotam; quia pecus Arcadicum de flumine biberat, in quo noctu lunæ facies, vt fit, lucentis reddebatur cùm biberet; eoque recedente ſubitâ nube luna velata videri deſijſſet: ideò miſerum Sileni vectorem in carcerem coniecere, in eculeum egêre, & aluo reſciſsà, vt lunã mundo redderet, ſæuiſſimè exenterarunt [a]. concluſionem noſtram D. Auguſtin. confirmat [b]. Veteris fabulæ origo nata ex ignoratione cauſæ, quur luna naturaliter deliquium luminis patiatur, teſte Plutarcho [c], & veteri quodam poëta cuius fragmentum, vt à Turnebo [d] accepimus, digniſſimum eſt, quod pluribus locis legatur.

[a] *Narrat Viues comment. in libr. 10. de ciuit. Dei, c. 4.*
[b] *d. c. 4.*
[c] *lib. de præcept. connubial.*
[d] *lib. 19. aduerſar. c. 3.*

Sed tamen incuruus per pondera terrea nitens
Dicam quur feſſo liueſcat circulus orbe,
Purpureumq; iubar niuei cur tabeat oris.
Non illam, vt populi credunt, nigrantibus antris
Infernas vlulans mulier prædira ſub vmbras
Detrahit altiuago è ſpeculo, nec carmine victa,
*Vel rore Stygias**
Vincibilemq; petit clamorem. quippe per æthram,
Quà citimus limes diſpeſcit turbida puris,
Inuiolata meat: ſed vaſto corpori tellus,
Quæ medium tenet ima polum, dum lumina fratris
Detinet vmbriferis metis; tum ſidere caſſo
Palleſcit teres vmbra rotæ; dum tranſeat axem.
Aggerei velox tumuli, ſpeculoq; roſanti
Fraternas reparet per cælum libera flammas.

Addit poſtea multa diſertiſſimè, quibus hanc ſententiam confirmat. ibi legere poterit, quem capit priſcorum poëtarum lectio.

Secundò nequeunt integrum elementum de loco ſuo naturali in alium transferre; nec partes, quibus integratur mundus, tollere vel ſuo mouere loco. ratio eſt eadem quæ præcedentis concluſionis, eſtque ſententia communis Theologorum, atque hoc voluit Firmilianus ad D. Cyprianum ſcribens. Terræmotus tamen poſſunt efficere; nempe immiſſo quopiam vehementi ſpiritu in cauernas terræ, vel vehementer agitato aëre qui in terræ viſceribus eſt incluſus. Non id poëtæ tantum aſſeruerunt, ventis Magos imperare: ſed & Philoſtratus, dũ ſcribit Apolloniũ apud Brachmanas duo dolia vidiſſe; quib. apertis, imbres & venti erumpebant, clauſis ſerenitas & tranquillitas aëris redibat. Sopater quoque Philoſophus, affectus vltimo ſupplicio fuit, quòd accuſaretur carmine magico ventos vinxiſſe, ne annona Byzantium inueheretur [e]. De Empedocle, & Rege, cui cognomen *Pileus ventoſus*, iam diximus.

[e] *Eunapius de vitis Philoſo. & Suidas.*

Tertiò, quod huic affine eſt, poſſunt Magi tempeſtates ſedare, poſſunt excitare fulgura, & tonitrua, grandines, & imbres, & ſimilia Meteorologica ciere, & in agros quos volunt immittere. Irriſit hoc olim Seneca Philoſophus [f] ita ſcribens; *Illud incredibile Cleonis fuiſſe publicè propoſitos* χαλαζοφύλακας, *ſpeculatores futuræ grandinis. Hij cùm ſignum dediſſent, adeſſe iam grandinem, quid exſpectas, vt homines ad penulas diſcurrerent, aut ad ſtoreas? Imo pro ſe quiſque, alius agnũ immolabat, alius pullum: protinùs illæ nubes aliò declinabant, cùm aliquid guſtaſſent ſanguinis. Hoc rides? accipe quod rideas magis. ſi quis nec agnum, pullumue habebat; quod ſine damno fieri poterat, manus ſibi adferebat. &, ne tu auidas aut crudeleis exiſtimes nubeis; digitum ſuũ benè*

[f] *li. 4. natural. quæſt.*

benè acuto graphio pungebat,& hoc ſanguine litabat. Nec minùs ab huius agello grando ſe auertebat;quam ab illo,in quo maioribus hoſtijs exorata erat. Rationem huius rei quidam quærunt. Alteri,vt homines ſapientiſſimos decet,negant poſſe fieri; vt cum grandine aliquis paciſcatur,& tempeſtates munuſculis redimat,quamuis munera & Deos vincant. Alteri ſuſpicari ipſos aiunt,eſſe in ipſo ſanguine vim quandam potentem auertendæ nubis ac repellendæ. Sed quomodo in tam exiguo ſanguine poteſt eſſe vis tanta, vt in altum penetret, & illam ſentiant nubes? Quantò expeditius erat dicere; mendacium & fabula eſt? At Cleonæ iudicia reddebant in illos, quibus delegata erat cura prouidendæ tempeſtatis, quòd negligentia eorum vineæ vapulaſſent, aut ſegetes procidiſſent. Et apud nos in XII. *tabulis cauetur.* N E Q V I S *alienos* F R V C T V S E X C A N T A S S I T. *Rudis adhuc antiquitas credebat,& attrahi imbres cantibus, & repelli: quorum nihil poſſe fieri, tam palam eſt, vt huius rei cauſa nullius philoſophi ſchola intranda ſit.*] quâm fortiter aſſerit, quod ignorabat? aërem verberat, ipſe falſas comminiſcens cauſas, quas refutet: nihil horum dicturus, ſi hæc pacto cũ dæmone fieri ſciuiſſet. Audierunt hoc & legêre ſæpius recentiores illi, qui negant tam Catholici [a], quàm hæretici [b]. quorum potiſſimæ rationes ſunt, ab homine nec vnam aquæ guttulam gigni poſſe. quaſi verò dicamus, ſolum hominem ſuis iſta viribus perficere: ſed id dæmoni aſcribimus ex pactis conuentis operanti. Addunt nos impiè dæmoni aſcribere; cùm in S. S. pruinæ, grandinis, pluuiæ & ſimilium origo aſcribatur Deo. Quod non ignorabamus; vt nec illud, plurima paſſim in S. S. tribui Deo, quæ tamen conſtat humanas vires non ſuperare; vt percutere, occidere, ſanare [c]. Sed nimirum, Deus hæc omnia facit, vt cauſa efficiens principalis, independens, & vniuerſalis; creaturæ verò, vt cauſæ efficientes, particulares, dependentes, ac minus principales. Vlricus Molitor *in Dialogo Sigiſmundi Auſtriaci*, paululũ deflectit ab aliorum errore, & ingenioſè comminiſcitur, diabolum quidem non poſſe aërem turbare, grandinare, &c. cùm vult, nihil tamen adfert ad probandum, cur id nequeat: ſed quod quando futuram præuidet tempeſtatem; tunc ſagas impellere ad faciendum ea quæ procurandæ tempeſtati facere conſueuerunt, & ijs perſuadere rebus ſeu factis illis hanc vim concitandæ procellæ ineſſe. non nego, poſſe id aliquando contingere: ſed vt plurimum aliter fieri contendo. Nã ſagæ vnanimiter confitentur, ſe quandocunq; lubet hæc poſſe perficere: & id confirmat experientia, quoties à iudicib. vel inuitæ coguntur: ſequitur enim effectus. dæmon ergo id ex pacto condicto ad ſignũ concurrens perficit. Fallitur etiam Molitor, nimis ieiunè & frigidè hîc & toto libello diſputans; dum probat, ſine Dei permiſſione hoc dæmonẽ nõ poſſe. quis vnquã Catholicorũ hoc aſſeruit? oẽs clamamus permiſſionẽ Dei neceſſariã eſſe; at contendimus Deo permittente, & cauſis naturalib. fortiorib. non impedientib. dæmonẽ id, quando vult, poſſe, licet aliàs tũ tẽpeſtas nulla naturaliter fuerit oritura. Scio; *Burchardus lib. 19. Decret. tit. de arte magicà. v. credidiſti vnquã*, idẽ negauit, & cenſuit magos id credentes eſſe ſuperſtitioſos. ſuperſtitioſi ſunt, quia magi: item ſi credant ſe hæc etiã non permittente Deo poſſe; imò & hæretici tum forent, ex hoc capite. Sed rectè ſentiunt, ſi ſuppoſita Dei permiſſione, vi pacti, ſe id per dæmonem poſſe facere arbitrantur. Et hæc omnino ſequenda, quæ eſt communis ſententia Theologorum, & Iuriſconſultorum [d]. probatur Primò, ex S. S. Nam ibi Satanas [e] facit ignem de cœlo decidere & abſumere ſeruos ac pecua Iobi; excitat quoque ventum vehementem, qui filios ac filias conuiuantes ruina oppreſſit: quæ diabolum met ibi feciſſe patres orthodoxi docent [f]. Deinde grandinem, qua Ægytij puniti, expreſſe S. S. dicit per malos angelos immiſſam [g]. Tertiò ſe offerunt quatuor angeli ſtantes ſuper terræ angulos, ventorum flatus impedituri, & ſic damna viuentibus illaturi

[a] *Calcagninus Ponzinibiuſque*
[b] *Vierus medicus, & Godelmannus iuriſta.*
[c] *Deut. 32. v. 39. 1. Reg. 2. v. 6. cum ſimil.*
[d] *quos citat Binsfeld. q. 4. in l. 4 C. de malefic. & mathe.*
[e] *Iob. 1. v. 16. & v. 19.*
[f] *And. Cæſarienſ. in c. 13. Apoc. v. 13. D. Thom. & alii in Iob. 1. v. 19.*

maxima [a]: quos eſſe genios alaſtores plerique Sanctorum cenſuerunt [b]. Denique cur ab Apoſtolo toties vocantur dæmones, principes aëris huius? potiſſimùm propter magnam in aërem poteſtatem. Hoc confirmat non modò lex vetus XII. tabularum, quas eo nomine laudant Plinius & Diuus Auguſtinus [c]; ſed & Imperatoriæ, & Pontificiæ ſanctiones [d]. Confirmant & ij quos citaui Patres omnes, Clemens, Hieronymus, Auguſtinus, Andreas, Strabus, Diuus Thomas & alij præterea complures, *vt Orig. lib. 8. cont. Celſ. Ioan. Saliſberienſ. lib. 1. c. 10. Henr. Theutonicus, quem ſequitur Cantipratenſis lib. 2. c. 57. p. 29.* D
Quartò probatur hiſtoriis & exemplis. de ventis & tempeſtate ſedata à Magis tempore Xerxis, teſtis eſt Herodotus [e]. De Finnis & Lapponibus ſic ſcribit Olaus [f]; *olim mercatoribus ventos venales exhibebant, tres nodos Magica arte ſacratos offerentes, quorum primo ſoluto placidos ventos, ſecundo vehementiores, tertio vehementiſſimos ſint habituri.*] Olim Ariſtæus docuit incolas Cycladum certis ritibus ac hoſtiis Eteſias æſtiuo tempore elicere, & ſic ſuaui frigore ſquallorem & ſterilitatem ab agris arcere [g]: de pluuiis cœlo deuocatis per Magos, plena ſunt veterum monumenta [h]. Pluuiam etiam Cianitæ Indi ridiculo ritu ſic procurant, vt in Epiſtolis Peruanis noſtrorum, anni 1590. & 1591. narratum, his verbis excerpſit Gaſpar Spitillus: *Quando pluuia indigent, Magus quiſpiam magna vocis contentione & acceleratione clamat, vt omnes ad montem concedant: quo poſtquam peruenerunt, vt quilibet conſueto more à cibis abſtineat. Eſt autem eorum hoc ieiunium, vt à ſale, pipere, cibis coctis contineant: quod vbi factum eſt, voce intenſa & clamore ſummo ſtellas inuocant, aquamque precantur, & ad terras, caſtellumque paganum ſeſe vertunt, potionem quandam manibus tenent, quam vbi nobilis alicuius adoleſcentulæ manu porrectam ebiberint; ita à ſenſibus abducuntur, mentiſque impotes fiunt; vt mortui videantur: ſed vbi in ſe redierint, mel aquà & maizo miſcent, quibus permixtis nubes aſpergunt. Die ſequenti nobilem aliquem, aut conſpicuum & venerandum quempiam ſenem in lectum deponunt, ſubiecto lento igne, atque vbi ſudare cœperit, ſudorem vaſe excipit Magus, anſerino ſanguini admiſcet atque ex radice expreſſa aqua rurſùm in aëra iactat, nubes vt tingat; rogat, per ſudorem, ſanguinem, & aquam, vt deſideratam pluuiam largiantur. Quod ſi caſu eo die quo ſunt ſuperſtitioſi pluat, gratias agunt ſtellis, magumque multis muneribus ornatum efferunt.*] Tanto nimirum Diabolus faciliùs ſtat pacto, quando pluuia vel grando in perniciem aliorum depoſcitur, vt vix vnquam fallat; quàm quando in commune bonum, quod hi poſcunt Indi, quos vt plurimùm ludificatur: cùm tamen non minus eorum Magi, quàm noſtri ſortiarii vi pacti operentur.

Nemini porrò videri debet mirum de aqua; cum Pauſanias ſcribat, [i] è lignis nullo admotis igne puriſſimam flammam Hippæpis ſolitam barbarico carmine educi. Recentiora exempla. Admiratione dignum eſt, quod de ritu noſtrarum ſtrigum tradit Remigius *li. 1. dæmonolatr. c. 25.* his verbis; *Hoc certè memini teſtatum ſpontaneà & liberà aſſertione plus minus ducentorum hominum, qui me duumuiro damnante incendio crimen ſortilegij luerunt: ſtatis certiſque diebus ſolitos ſe conuenire gregatim ad ripam vel ſtagni vel riuuli alicuius, maximeque ſi quis eſſet quem ſolitudo à prætereuntium oculis ſepoſitum haberet; atque illic aquas, acceptà à dæmone virgà, tantiſper diuerberare, dum vapores fumoſq; abundè excitarent, quibuſcum vnà ſublimes efferrentur. Illud deinde, quod ſic eſſet excitatum, ſe in nubes denſas ac caliginoſas induere; quod poſtquam vnà cum dæmonibus ei eſſent inuoluti, agerent pellerentq; quà erat libitum, ac tandem multa præcipitatum grandine in terras decuterent.*] Hìc nullam puto deceptionem aliam intercedere, quàm quod diuerberatione ſua ſe putant vapores illos excitare: hoc dæmō facit; & ſtriges effert per aërem in ipſis nubib. & ne præfocentur præbet remedia. Si per nubes feruntur, an negandū

illas,

---

[a] *Apoc. 7. v. 1.*
[b] *D. Clemens lib. 4. recognit. D. Hiero. lib. 7. in Eſai. D. Aug. lib. 5. contra Iulia. c. 3. Strabus in Apoc.*
[c] *Plin. lib. 28. Nat. hiſt. c. 2. & lib. 30. ca. 1. & D. Aug. li. 8. de ciu. Dei, c. 19.*
[d] *l. multi. 6. C. de malefic. ca. nec mirum. 26. q. 5. & bulla Innocentii 8. cont. maleficos.*
[e] *lib 7.*
[f] *lib. 3. c. 16.*
[g] *Victorius lib. 19. variar. lect. c. 21.*
[h] *Pauſan. in Arcadic. Dion. Caſſius lib. 56 Xiphilin. in Antonino.*

illas, dæmone deſerente, ex nubibus in terrã decidere poſſe? ſed de hoc poſtea. Remigius addit ſolitas aliquando priuſquam ſic vndam diuerberent, in eã immittere ollam fictilem, cui aliquid arcanum dę̃mon incluſerit; vel etiam lapides, ad eam magnitudinem, quãtam volebant grandinem decidere: Interdum candelas cæruleas tantiſper in ſtagnum deuexas, ac lumine pronas tenere, dum ſtagnum affatim guttis illis defluentibus imbuiſſent; puluerẽ præterea medicatum in aquas ſpargere. Vt plurimùm vti ad diuerberandã aquã virgis nigris à dæmone datis, & his conſtantiſſimè aquam flagellare, & diras ſimul verborum exectationes ingeminare. Quædam etiam confeſſæ, dolia tranſuerſa per nubes, à ſortilegis dæmone auxiliante impelli, donec loco, quẽ animo deſtinarunt ſuperimpendeant: tum dirumpi illa in ſaxa & flammas, & veloci impetu obuia quæque vaſtare ac conterere. Multa refert idem exempla *d. c. 25. & lib. eodẽ c. 29.* addam duo, vnum lepidum. hortendum alterum. In ditione Treuirenſi ruſticus fuit, qui cum filiolâ ſuâ octenni, caules plantabat in horto: filiolam fortè collaudauit, quod aptè hoc munus obiret. illa, ſexu & ætate garrula, ſe noſſe alia facere, magis ſtupenda iactat. pater, quid id foret ſciſcitatur. ſecede paululùm, inquit, & in quam voles horti partem ſubitũ imbrem dabo. miratus ille; age ſecedam, ait: quo recedente, ſcrobem puella fodit, in eam de pedibus (vt cum Hebræis loquar pudentius) aquam fundit, eamque bacillo turbidat, neſcio quid ſubmurmurans. Et ecce tibi ſubitò pluuiam de nubibus in condictum locum. Quis (inquam obſtupefactus pater) te hoc docuit? mater, reſpondet. huius & aliorũ ſimilium peritiſſima. Zelo incitatus agricola, poſt paucos dies, inuitatum ſe ad nuptias ſimulans, vxorem cum gnatâ, feſtiuè nuptiali modo exornatas in currum imponit, in vicinum oppidum deuehit, & iudici tradit maleficij crimen ſupplicio expiaturas. hoc mihi fide digniſſimorũ virorum narratio ſuggeſſit: vbi notandus modus ſcrobiculam faciendi, & quod in eam ieceris bacillo confutandi. ſic intelligendũ illud Propertij, de anu, quæ ſaga, *lib. 4. eleg. 5.*

Quippe & Collinas ad foſſam mouerit herbas,
Stagnaq́ currenti diluerentur aqua.

Sequens exemplum Iouianus Pontanus memoriæ mandauit [a]. *Ferdinandus Neapolitanorum Rex Marcos oppidum, arci montis Draconis ad Maſſicorum montium exitum ſitæ, ſubiectum, Andegauenſium factioni fauens, arctà obſidione premebat, & defectu aquarum propè ad deditionem compulerat: cùm quidam impij ſacerdotes magicis artibus imbres elicere auſi ſunt. Inuenti enim ex oppidanis atque obſeſſis ſunt; qui nocturnis tenebris deceptis caſtrorum vigilijs, per aſperrimas rupes furtim profecti ad litus, trahentes ſecum imaginem affixi ad crucem Chriſti, maledictis illam priùs ac diro proſecuti carmine, poſt in mare execrabundi immiſerint; cælo, mari, terriſque tempeſtatem imprecat. Quo etiam tempore ſacerdotes quidam mortalium omnium ſceleſtiſſimi, dum ſatisfaceret prophanis militum artibus ſtudent, ritum nefarium ſecuti (quo, vt dictum eſt, in huiuſmodi elici imbres putantur) aſino pro ædis foribus conſtituto, tanquam agenti animam, cecinere funeſtum carmen. pòſt diuinà Euchariſtià in illius os palatumque iniectà, conclamatum aſinum funereis cantibus, viuum tandem, ibidem pro templi foribus humauère. Hic verò vix dum perfecto ſacro, obnubeſcere aër, ac mare agitari ventis cùm cæpiſſet, dieſque medius offundi tenebris, ac nunc cælum micaret ignibus, nunc lux omninò eriperetur, tonitru cælum terraque horreſcerent, volitarent euulſæ ventis arbores, diſciſſaque fulminibus ſaxa complerent auras fragoribus; prorupit tanta è nimbis pluuia, imbreſque tam validi, vt non ciſternæ modò colligendis aquis ſatis non eſſent, ſed arentia ſaxa, rupeſque exuſtæ ſolibus, torrentes vndequaque prolapſos diffunderent. Ita Rex, qui ſolà in ſiti potiundi oppidi ſpem collocauerat, fru-*

[a] *li. 5. belli Neapolitani.*

ſtrà ab eà habitus, ad Sauonem vetera in caſtra rediit.] Eo lubentiùs iſta adſcripſi, vt monearis mihi (Lector) ritus, qui per abuſum, & prælatorum negligentiam quaſdam in regiones irrepſerunt, trahendi Crucifixi, & ſanctorum imagines, vt ſancti Martini, ſancti Vrbani ac aliorum in Germaniâ, & Aquitaniâ ad impetranda commoda anni tempora, contra quos in Cantabriâ librum de ſuperſtition. Martinus de Arles edidit; videri initium accepiſſe à ſuperſtitione magicâ, & taciti pacti iure quam optimo ſuſpectos haberi. Nam & Vincentius Belluacenſis prodidit [a], Conſtantinopolitanos, ſuaſu cuiuſdam Magi, D. Virginis imagine in mare demerſâ, Saracenorum claſſi tempeſtatem immiſiſſe. Nonne animaduertis (Lector) ſanctorum effigies dæmoni admodum odioſas eſſe? hinc licet colligas quo noſtri iconomachi genio agãtur. His nihil obſtat Canon Concilij Braccarenſis primi, *Anathema dicens ei, qui crederet aliquas immundas creaturas (Diabolum) & tonitrua, & fulgura, & tempeſtates, & ſiccitates, propriâ auctoritate facere, cũ Priſcilliano.* Vera enim ſententia Canonis eſt damnare hæreticos illos qui cenſebant eum primum eſſe principium, & virtutẽ creandi has res habere diabolum, eaſq; producere poſſe, etiam non permittente Deo, quæ omnia ſunt hæretica & Mago Priſcilliano digna.

[a] *lib. 23. Spec. Hiſtor. c. 147.*

At quod à nobis nunc aſſeritur, id diuinæ & humanæ ſapientiæ placitis planè conſentaneum eſt, & experientiâ compertiſſimum, non de pluuià, & grandine, & ventis tantum; ſed de fulmine quoque, cuius eadem ratio eſt. Andreas Cæſalpinus Peripateticus *in Dæmonum inueſtigatione capite vndecimo* ita ſcribit: *Viri reperti ſunt, qui non ſolùm grandines, ſed & fulmina concitabant, non tamen lædere poſſe fatebantur, quoſcunque vellent; ſed eos tantum, quos Deus dereliquiſſet.*) hoc eſt, ſic reor, qui per mortale peccatum Dei gratià excidiſſent.) *Eorum quidam hunc modum ſeruabat. in campis Principem dæmonum inuocabat, orabatque, vt aliquem ex ſuis mitteret, qui deſtinatum à ſe percuteret fulmine: cui poſtea in biuio pullum nigrum immolabat, & in aerem proijciebat: quem cùm poſtea dæmon aſſumpſiſſet, procellam acerrimam concitabat cum fulmine, ſed raró in hominem deſignatum cecidiſſe.*] Nimirum plus dæmoni Deus ſolet in agros, quàm in homines permittere.

Quartò, vt tempeſtates, ſic & tenebras excitare poſſunt. legi apud Marcum Venetum [b], Tartaros adeò pollere dæmonum præſtigijs; vt tenebras cũ velint, & vbi velint, inducant: ſemelq; à latronibus hac arte ſe circumuentum vix euaſiſſe. Haitonus quoq; narrat [c], prælio inclinatam Tartarorum aciem, à vexillario Mago; qui præcantatione tenebras hoſti obſcuriſſimas offudit; reſtitutam viciſſe.

[b] *in pregrina. Aſiatica.*
[c] *in hiſt. Sarmatarum.*

Quintò, poſſunt aërẽ & aquam certis in locis corrumpere & tabificam lethalemq; reddere iuxta originem d. lib. 8. & probatur ratione, quia poſſunt ijs tetrum odorem conciliare, qualis eſt Italiæ Auernus, aut Iudææ mare mortuũ. De aqua id faciliùs eſt creditu? de aëre probatur, quia licet aër continuò fluat, vim tamen habet imbecillam ad reſiſtendum, ſed leui momento frigeſcit ac caleſcit. ſic enim idem in auctumno manè frigidus, meridie calidus, ſerò tepidus. qui tam mollis ad calorem, cur durior ad odorem tetrum? Denique cum *Maruthas Meſopotamiæ Epiſcopus legatione fungeretur apud Iſdigerdem Perſarum Regem, & Epiſcopo pietatis nomine faueret Iſdigerdes: Magi, timentes ſuæ religioni, quacunq; Rex eſſet tranſiturus, illic intolerandum fœtorem excitant, calumniamq; confingunt, comites Chriſtianos iſtius eſſe artifices: ſed deprehenſi, re penitiùs cognitâ Magi, ſupplicio affecti ſunt.*] *Ita Nicephorus lib. 14. Hiſtor. Eccleſ. c. 18.*

6. Poſſunt Magi fluuios ad tempus ſiſtere; fontes venis exſiccatis durare; ſcopulos & ſaxa nouis fontibus terra productis diluere; aquas dirimere, & in

caput

caput repellere, vt retrofluere videantur, quod ſuis temporibus accidiſſe Plinius [a] fatetur. Denique poſſunt, per mineralia quædam, meteorologica opera facere; quæ etſi videantur prodigioſa, ſunt tamen naturalia: vt congregare in cauernis montium mineralia aluminoſa, & nitro commixta ſuccendere, & ſic ſubitam excitare nubem, quæ ad mediam aëris regionem eleuata, ibi tandem in imbrem reſoluatur. [a] lib. 2. c. 103.

QVÆSTIO XII.

Quid Magi valeant circa externa ſeu fortunæ bona?

HOrum cùm ſint homines auidiſſimi, præcipuæ quoque ſunt dæmonis illecebræ. nos ſingillatim agemus, & à facilioribus ad difficiliora progrediemur.

A 1. Nemo dubitat greges & armenta poſſe perimere: quod faciunt ſparſo, affricato, vel aliter exhibito veneno: interdum & motu locali quando dæmon beſtiarum ſubit corpora, eaque præfocat, præcipitat, vel diſcerpit: nonnunquam & laudatione ſola, dæmone interea clanculũ perniciem adferente. Nec aliter admittendum quod Gellius ſcripto prodidit [b]; *Id etiam in iiſdem libris ſcriptum offendimus, quod poſtea quoque in libr. Plinij Secundi naturalis hiſtoriæ 7. legi; eſſe quaſdam in terra Africa familias hominum, voce atque lingua effaſcinantium: qui, ſi impenſius fortè laudauerint pulcras arbores, ſegetes lætiores, infantes amæniores, egregios equos, pecudes paſtu atq; cultu opimas, emoriantur repentè hæc omnia, nulli aliæ cauſæ obnoxia.*] [b] lib. 9. Noct. Attic. c. 4.

2. Poſſunt meſſes & fructus alienos pellicere & aliò traducere; vt narrant Seruius *in Ecclog. Virg.* Apuleius *in Apolog.* & D. Auguſt. *lib. 8. de ciuit Dei.* nec mirum, cùm id ſolo motu locali perficiatur à dæmone. Non videtur alienum à ratione ſuſpicari, hoc fuiſſe Dardani Magi inuentum. ſiquidem Turnebus etiam [c] cenſuit à Dardano vocatos *Dardanarios*, annonę flagellatores; eò quòd, vel crediti, vel inſimulati magicis artibus alienos aceruos in ſua horrea traducere. Superioribus annis cùm Moguntiaci degerem, Treuiris affecta fuit vltimo ſupplicio ſaga, nominis notiſſimi; quæ in domus ſuæ pariete impacto epiſtomio, lac omne vaccarum alienarum eliciebat. videlicet interea dæmon illas mulgebat, & celerrimè lac eò tranſportabat. [c] li. 9. aduerſ. c. 16.

3. Faciliùs poſſunt quaslibet fruges, terræque fructus perdere, & agris ſterilitatem inducere. Magi malo carmine dæmonem accerſunt, ille fruges mox perdit & anni prouentum. ſic intelligenda iſta Ouidij;

Camine læſa Ceres ſterilem vaneſcit in herbam;
Deficiunt læſi carmine fontis aquæ;
Ilicibus glandes, cantataq; vitibus vua
Decidit, & nullo poma mouente fluunt.

Solent (teſte Remigio) acceptum à dæmone minutum puluerem ſpargere, vnde erucæ, bruchi, locuſtæ, limaces, campe, & id genus peſtes agrorum & hortorũ confeſtim enatæ, omnia deuaſtant & depopulantur ſata, olera, fructus, ipſaq; interdum gramina. interdum muriũ copiã hoc facto excitant, qui ilicò in terrã ſe abdunt, & germina radiceſq; oẽs abſumunt. interdũ iumentis œſtrũ immittunt, à quo tandẽ iteratis aculeis crudeliter interficiuntur. interdũ lupos illiſo quodã in arborẽ gramine ex arboris, vt videtur, cauo educunt, eo in quod volunt ouile, gregemq; adigunt, vnde nõ niſi graui ſtrage illatâ reuertantur. horum omnium iudiciarias confeſſiones idem Remig. exhibet *lib. 1. c. 21. & 24.* & cenſet tum à dæmone non produci de nouo has peſtes, ſed vndiq; celeriter ab eo collecta in vnũ locũ congregari, quod quin facere poſſit nihil eſt ambigendum. Lupos illos; quia gregi & ouili certo ac definito, & cui

iuſſi,& quantum vult iubens,nocent & inſidiantur,veriſimile videtur,dæmones eſſe,qui ſpecie lupinâ talem pauperiem faciunt. Locuſtas, & reliqua inſecta,& muros;quia ex putredine naſci poſſunt;nihil vetat;quin, actiua paſſiuis applicando,dęmonem producere ex materiâ diſpoſitâ poſſe cenſeamus,tempore tamen ad id requiſito;quod breuiſſimum etiam ipſi ſufficiat.

[a] *Vairo lib. 3. de Faſcino, c. 1. Binsfeldio & alijs.*

Recentia exempla quotidiana ſunt,& ab alijs congeſta plurima [a]. Et legi in Hiſpaniâ litteras Inquiſitorum qui tum Pompeiopoli verſabantur, & id ſe conſtanter comperiſſe teſtabantur: & conuincit auctoritas ſūmorum Pontificum,quorum hac de re bullæ exſtant;Innocentij octaui ad Inquiſitores Alemaniæ,Iulij Secundi ad inquiſitorem Cremonenſem, & Hadriani Sexti ad Inquiſitores Lombardiæ.*Vide Spineum q. de ſtrigib. c. 15.*

[b] *Lycoſt. lib. de prodig.*

4. Poſſunt igne domos abſumere,vt contigit integro oppido Scilhtuchio,quod in Sueuiâ anno 1533. fuit à quadam ſagâ concrematum [b].

5. Poſſunt alienæ famæ nocere,multis modis. primò dæmoniacis præ- B
ſtigijs & ludificatione ſenſuum;vt Cenomanenſis ille Triſcalinus;qui inſimulauit parochum geſtati ſub brachio chartarum luſoriarum pro breuiario manipuli;quod & ipſi parocho perſuaſit;fecitq́;,vt rubore ſuffuſus, volumen abiiceret. talis etiam ille dæmon Moguntinus,diffamator mirificus,de quo Lycoſthenes *in prodig. anni 858.* & dæmon alius ſanctum quendam monachum in Luſitaniæ Santareno exhibēs,de quo *inf. lib. 6. c. 2. q. 3. ſect. 3.* Poſſent etiam,quod tenet Cumanus *in lucernâ inquiſitor. num. 13. in fine*, aſſumptâ hominum innoxiorum figurâ in conuentibus ſuis comparere;ſi Deus id nō impediret: quem id hactenus permiſiſſe mihi & illectum & inauditum adhuc, in crimine Magiæ;in quo pactum cum dæmone intercedit:&,ratione huius pacti & conſpirationis fœderatæ, poteſt & ſolet exhibere ſagas etiam abſentes, vt rectè Petrus Loyher. *lib. 2. de ſpectr. capite quinto.* contra Alciatum diſſeruit. Quinimmò ſagæ omnes fatentur,eos qui criminis huius ſeu pacti ſunt expertes,& alieni, repręſentare in conuentibus ſe non poſſe; quod multis docet, eruditione egregiâ,nec minori fide quàm dignitate,Treuirenſis Suffraganeus,Petr. Binſfeldius [c], ſatiſque manifeſtum eſt pertinere ad diuinam prouidentiam, vt in innocentes nihil tale perfidia poſſit: ſi verò ad tempus breue aliquando conſimile quid Deus permiſerit; mox ſanè dæmonis technas, vt araneorum telas diſiicit,& innocentiam ſartam tectamque tuetur. quod legimus de Beato Siluano Epiſcopo Nazareno [d]; & de B. Kunegundi (apud Krantzium) ſic diffamatâ per dæmonem de ſtupro; de multitudine illâ dæmonum, qui nocturnum conuiuium celebrabant, & ſe hoſpitij vicinos atque vicinas falſis laruis mentiebantur;ſed fraudem Diuus Germanus patefecit [e]. Faciliùs Deus permittat eos repræſentare imagines magorum,& eorum qui aliquando hoc crimine fuerunt irretiti. Non tamen negandum, abſolutè poſſe dæmonem innocentum exhibere formas,ſi Deus ſinat. qui cùm id ſinit; ſi tamen ſinit; vel fraudem mox aperit,vt dixi;vel propter alia peccata in eorum remiſſionem; vel ad maius meritum & gloriam ſufferentiæ, id permittit. *Vide Bart. Spineum q. de ſtrigib. c. 14 & apolog 3. cap. 3.* Denique poſſunt famam lædere: inſtrumenta maleficii certis locis reponendo;vbi ea iñocentes iſti,quos volunt diffamare, putentur abſcondiſſe; vt ſic illi pro maleficis habeantur. Inuenio id feciſſe Mammon dæmonem,obſeſſorē B. Euſtochiæ virginis Patauinæ; quam Deus maioris gratiæ & gloriæ causâ toto vitæ tēpore,q; illa patientiſſimè & ſanctiſſimè trāſegit,energumenā eſſe permiſit: & cuius defunctæ corpuſculo inſcriptum indelebili charactere,inuentum,nomē IESV fuit. Lege Bernardin. Scardeonium *lib. 2. antiquita. Patauina ciuita. claſ. 6. fol. 121.* Item poſſunt famā lædere.

[c] *de confeſſio. malefic. in fin.*

[d] *in legenda D. Hierony. ſi fides huic legendæ conſtaret.*

[e] *in vita S. Germani.*

peccata

peccata occulta reuelando, vt ſolent energumeni; vel falsò inſimulando, vt tempore Ludouici 2. Imper. fecit quidam in Germania, quod narrant Sigisber. & Vincen. Belluacens[a]. & alius dæmon inſimulans de eodem crimine Dorotheum, vt narrat Metaphraſt. apud Surium, *Ianua. 5.* a *Sigisbert. in Chron. Vincêt in ſpec. hiſtor. lib. 15. c. 37.*

6. Poſſunt exhibere conuiuia, vel phantaſtica planè, vt arbitror fuiſſe Ægyptiorum de quibus apud Originem Celſus, & Brachmanum, apud Philoſtratum; & Paſetis, apud Suidam; & exhibebat ſuperioribus annis Scottus Parmenſis, ex cuius epulis ſaturi, vt ſibi viſi, conuiuæ, mox fame vera cruciabantur: vel ex veris cibis; quos cùm dæmon præbet ſagis, vt plurimùm morticina ſunt, mali guſtus & odoris teter[b] nimirum diuina ſapiĕtia, rarò permittit vt ſuaues cibos apponat: ne gumiis hęc ſit ad ineſcandum efficax illecebra. ſal vt plurimùm deeſt, ſæpè panis. fortè an vt diuinis myſteriis orgia inſtituat contraria? nam in veteri teſtamento panes propoſitionis quotidie coram Domino ponebantur[c]: & omnis victima atque oblatio ſalibatur[d]. nunc etiam baptiſmo ſal miſcetur, & in Euchariſtiâ paſcimur viuifica Chriſti Domini carne panis ſpeciebus ſiue accidentibus velata. an hæc odii cauſa in ſalem & panem? Non dubito, ſi Deus ſinat, & ipſe velit; poſſe & ſalem, & panem, & benè ac opiparè conditos cibos apponere. rarò id facit: non rarò iubet inuitatos ſymbolum conferre, & quemque quo veſci volet ſecum adferre: quod ſagæ nonnunquam confeſſæ iudicibus[e].

b *Remig. lib. 1. c. 16. ex iudiciariis confeſſionib. ſagarū.* c *Leuit. 24.* d *Leuit. 2.* e *Ioann. de Vaulx Stapuleti, anno 1597*

C 7. Quando Deus ſinit, poſſunt captiuos carceribus & vinculis eripere. motu locali tantum ad hoc opus eſt, & perfractione; quod cùm homines valeant; cur non & dæmon? Narratio exſtat de Lupoldo Duce Auſtriæ apud Trithemium[f] digna memoratu; *Anno Domini 1323. Fridericus dux Auſtriæ, qui contra Ludouicum Bauarum Imperator delectus erat, inter Oetingam & Moludorfum magno prælio victus, & Ludouico traditus, qui, in arcem munitam eum aſſeruandum miſit. Magus interim quidam Lupoldo fratri eius in Auſtria promiſit, ſe ſua arte Fridericum incolumem eductum vnius horæ ſpacio, ſi digna ſibi merces numeraretur. Dux liberaliter promiſit. Ergo dæmon ad Fridericum ablegatus auolat in Bauariam, formaque peregrini aſſumpta, cuſtodiam ingreditur, inquiens: ſi ex captiuitate liberari vis, hunc equum aſcende, & te in Auſtriam ad fratrem tuum Lupoldum incolumem perducam. Cui dux, Quis es tu? ad quem ille; Noli interrogare, quis ſim? quia nihil ad rem: ſed aſcende hunc equum, quem tibi exhibeo. Hic, cùm ducem, alioquin audaciſſimum, horror inuaſiſſet, & ſigno ſe ſanctæ crucis muniuiſſet: ſpiritus cum nigro equo diſparuit, & vacuus ad mittentem reuerſus eſt. à quo increpatus, quod non adduxiſſet captiuum, ordinem rei geſtæ narrauit.*] De Apollonio ſcribit Philoſtratus eum ſe cippo eripuiſſe; & Veſtales Romanorum ſuis creditæ precationibus mancipia fugitiua, nondum vrbe egreſſa ſiſtere[g].

f *in Chron. Hirſaug.* g *Plinius lib. 28. c. 2.*

D 8. Mihi dubium non eſt poſſe magicen per dæmones (Dei permiſſu, qui *Deus Sabaoth* eſt, & cui placet victoriam largitur) præſtigiis, & induſtriâ varia; qua (vt & robore) plus cunctis mortalibus pollent; & vrbes obſidione liberare (vt exemplo Marcoſano ſupra q. 11. probauimus) & expugnandas præbere, & in præliis victoriæ cauſam eſſe. non deſunt exempla, nec ratio repugnat: cum hominibus non rarò laus victoriæ meritò adiudicetur. Ollerus magica arte apud Suecos, armis clarus euaſit, adeò vt diuinitatis opinionem ſit adeptus, auctore Saxone Grammatico[h]; qui de Oddone Danico pirata ſic ſcribit[i]; *abſque carina altum pererrans, hoſtilia ſæpe nauigia concitatis carmine procellis euertit, negotiatoribus infeſtus, clemens agreſtibus. Inito cum Normannis conflictu, ita vi carminum hoſtilem hebetauit aſpectum, vt diſtrictos Danorum enſes eminus radios iacere putarent: cominus verò ne ferrum quidem vagina extractum viſu excipere poterant: victa quippe fulgore acies præſtigioſæ coruſcationis impatiens erat.*] Similia

h *Saxo. lib. 3. Dan.* i *lib. 5.*

a *Olaus lib. 3. c. 19. Saxo lib. 10.* milia de Biarmenſibus Olaus, & de Haquino Noruego memorat Saxo [a]; de
Bulgaris ita vincenribus Anaſtaſium Cuſpinianus [b]; de Tartarorum con-
b *in Anaſtaſio* tra Polonos memorabili victoriâ Cromerus [c], his verbis; *Poloni Tartaros anno*
c *l. 8. hiſt. Pol.* *CHRISTI 1240. ad Legniciam commiſſo prælio grauiter vrgebant, & fugientibus
inſtabant. Erat in extremo Tartarorum agmine, inter alia ſigna, vexillum inſigne,
cuius pictura X. literæ figuram præ ſe ferebat; in cuſpide verò figura erat tetra nigra-
que, capitis humani barbati. Id vexillum cum ſignifer vehementius quateret, fu-
mum atque nebulam denſiſſimam & fœdiſſimam exhalabat. Ea nebula non modò a-
ſpectum barbarorum Polonis adimebat, verum etiam odore teterrimo eos enecabat.
Incantationibus id quibuſdam Tartari effecerant; quibus iuxta ariolationibus, di-
uinationibuſque ceteris, cum aliàs, tum in bello plurimum vtuntur, ex huma-
nis etiam extis de futuris euentibus coniectare ſoliti. Barbari, vbi Polonos trepi-
dare ſenſerunt, cohortati ſeſe inuicem, impreſſionem in eos faciunt, perturbatiſ-
que ordinibus magnam cædem ediderunt. Tantus eo prælio interfectorum Chriſtia-
norum numerus fuit; vt ſingulis ſingulæ auriculæ à Tartaris præciſæ, nouem ingen-
tes ſaccos explerent.* Scribir Dubrauius *lib. 3. Hiſt. Boem.* in pugna qua victor Si-
derius, omnes Lucẽſes vt nec vltra progredi, nec rerrò pedem referre poſſent
à ſagâ ſuo quemq; loco, ne profugeret, miro ſtupore iniecto affixum. Chinen-
ſes Neomam virginem pro ſanctâ colunt. de hac ſcribir Gonzalnus Mendo-
za *lib. 2. Hiſt. Chinẽs. c. 2.* eam hunc cultum magicis artibus adeptam fuiſſe.
Nam cùm quidam dux belli, Compo nomine, regis iuſſu claſſem in quandã
inſulam ductaret, is nullâ vi anchoras ſoluere potuir ad abnauigandum. Tan-
dem aduerrir nauis cheniſco inopinam Noëmam aſſidere. Accedit venera-
bundus & opem conſiliumque implorat. Illâ refert, niſi ſe ductrice Chinenſes
victoriâ non potituros. Vnâ ergo proficiſcitur, & hoſtes magicis præſtigiis fi-
dentes maiorib. pręſtringit. Illi Deo in mare fuſo, quaſi claſſis incendio ab-
ſumeretur, omnia fictitiis flammis inuouebant. Noëma exſtinguebar, &
ſimilia eorũ ludibria diſpellebat arte efficaciore: adeò vt cùm omnia in caſsũ,
conari ſe viderent, victos ſe profeſſi Cõpo dediderint, addit Mendoza & alia
nõnulla. Permittit iſta quandoq; Deus peccatis profligatorũ exigentib. Sanè
perãtiqua hæc Magices bellica præſtigiamenta. Nam legirur apud Diogenia-
num adagiographum Epheſiis notulas quaſdam & voces magicas fuiſſe, qui-
bus vrentes in omni cerramine victoriâ porirentur. Et Suidas teſtatur, Mileſi-
um quendam cum Epheſio in Olympiis palęſtrâ depugnaſſe, nihilque in con-
flictu potuiſſe; quòd Epheſius in talo patrios illos characteres haberet: quod ſi-
mulac animaduerſum à iudicibus, ademptas lirreras, & Epheſium, qui iam tri-
d *l. 8. Stratag.* ginta defarigarar, ſuccubuiſſe. Polyænus eriam auctor eſt [d] Chryſammen ve-
neficam, arte ſuâ, Cnopo victoriam de Erythræis peperiſſe: non tamen carmi-
ne, ſed venenatis tauri carnibus furorem hoſtibus immiſiſſe. Sed Francorum
exercitum Rege Sigeberto ab Hunnis profligatum, carmine obiectis ſpe-
ctris memorar, Greg. Turonenſ. *lib. 4. hiſt. c. 28.* Vt plurimùm Deus non per- E
mirrir victoriam in dæmonis poteſtate: ſæpè hîc ẽt ſuos mauult decipere ve-
reraror. Sanè Magnentius ſic vanâ ſpe plenus, vincendũ ſe præbuir Cõſtantio
Imperarori. Sic Ericus ille Rex Succiæ, ſummus huius cultor vanitatis, poſt tot
e *Io. Magnus l. 17. hiſt. Gott.* victorias manus Oſtanis euadere nequiuit [e]. In eadem Suecorum hiſtoria le-
gimus Hadingum, ab Othino dęmone iuſſum cum Curetibus confligere prę-
lio, profligatum; potione quidem ab eo roboratum, ſed vincere non potuiſſe,
donec à ſene quodam exercirus inſtruendi induſtriam aſſequeretur: fallaciſ-
ſimoſq; dæmones cum plurimis ac variis bellorum caſibus expoſuiſſe, nunc
f *Io. Magnus lib. 2.* victorem efferendo, nunc victum omni ope deſtituendo: ſic tandem ſeipſum
ſuſpendio publicè necari curaſſe victum męroris magnitudine [f]. Deinde inter
ceteras

ceteras cauſas cladis magnę,quam Flandri à Francis cæſi,anno. 1302. accepe-
runt,memorat Meierus *lib. 10. Chronic.* quòd Flandrorum militiæ Imperator
Guido Iuliacus,ſortilegos ac necromanticos ſibi adhibuit, & cacodæmonas
adiurauit,& conſuluit. Eandem cauſam Ferdinandi Luſitani,Flandriæ comi-
tis per vxorem,cladi & captiuitati adſcribunt,matris eius ſortilegium,Gagu-
inus & alii Hiſtorici Franci: ſed id reticent Flandri. Sed idem Meierus anno.
1304. de Guidone illo refert iſta; *fama eſt deceptũ fuiſſe à quodam Necromantico;
abs quo artem didiciſſet,qua ille pollicebatur fore eum,quandocumq; vellet, in quamlibet
magno periculo,inuiſibilem. At ea incantatio nihil ei hic profuit ad vitæ ſalutem*] ad ve-
rę & æternæ mortis ſupplicium apprimè vtilis fuit. Pergamenſes etiam olim
conati ſe, magicis artibus obſidione liberare, irrito conatu operam luſerunt,
vt narrat Paullus Diaconus *lib. 20. rerum Romanarum.* Tempore Leonis Iſauri
Maſalmas Princeps Sarracenorum Pergamum nullo negotio occupauit;
quamuis ciues freti mago quodam horrendum Diabolo ſacrificium immolaſ-
ſent,ſectâ prægnãte fæminâ,&fœtu viuo extracto & in cacabo elixato;& cun-
ctis bellatoribus manus dexteræ manicam tam impio ſacrificio funeſtãtibus;
auctor Theophanes. Aliud quoque memini ludibrii hac in re exemplum no-
bile. *Vratislaus Lucenſis Dux* (verba ſunt Æneæ Siluii [a]) *Vratislauiæ conditor, bellum* [a] *in hiſtor.*
contra Gremozislaum Boëmiæ Ducem,nepotem ſuum, ſuſceperat; ibi mulierem fuiſſe, tra- *Boem.*
*dunt,quæ priuigno bellum petituro,Vratislaum in pugna caſurum,maioremq; populi partẽ
eum eo interituram prædixit: poſſe tamen euadere iuuenem, ſi ſibi pareret. Adoleſcenti im-
perata facturum reſpondenti,iuſſit; vt primum, qui obuius fieret, occideret, atq; vtraſque
aures abſciſſas in perâ reconderet: mox gladio inter priores equi pedes cruce in terra facta,
& deoſculata,fugam maturaret. Pugna in campo,cui Thuſco nomen eſt,commiſſa,cæſo Vra-
tislao; adoleſcens,qui nouercæ paruerat,domum incolumis effugit: ſed vxorem, quàm val-
dè amabat, interemptam reperit, carentem auribus, pectuſque confoſſam. ſic quas hoſti
amputauerat aures, coniugis ſuæ fuiſſe,ſtupens triſtiſque cognouit.*]digna merces con-
ſultæ de victoriâ ſagæ. fortaſſis & vxor venefica fuit, & ſe prælio immiſ-
cuit, quod ſolitæ mulieres Boëmæ: vel genus hîc maleficii, per imagi-
nem lethalẽ in prælio exhibitam, dæmone,interea domi miſeram iiſdem vul-
nerib. mulctante. qua de re lib. quarto diſſerendum. Sed& Fridericus ille Stu-
phius, qui ſe Fridericum II. mentiebatur,cum ex magicâ pecuniâ bellum
pararet; à Rudolfo Habſpurgenſi oppreſſus, captus & crematus legi-
tur *in Boiorum hiſtor. libro ſeptimo.* Quare non minùs ſapienter, quàm reli-
gioſè factum ab Innocentio Pontifice; qui vocatos ab Ethnicis è Thuſcia
magos, & promittentes ſe Romam Alarici obſidione liberaturos; vrbe
curauit expelli [b], iudicans capi vrbem præſtare, quàm magicis artibus [b] *Sozome. lib.*
eripi: ſicut ſe Larinam oppidum eripuiſſe gloriabantur. Non diſſimilis *9.c.7.& Soſy-*
prudentia, ſed iuſtitiæ diſtrictior vltio fuit in Allobrogum Comite. Co- *mus lib. 5.*
mitatus iſte ducem Andegauenſem ſimul caſtrum Oui; quod Neapoli
munitiſſimum, vndique mari alluebatur; à Duce accerſitus conſiliũ gra-
tia, num oblatio cuiuſdam acceptanda, necne. Magus iſte erat, &
gloriabatur ſe hanc ipſam arcem artibus ſuis Carolo Pacifico (qui in eam
tum ſe receperat) in manus dediſſe. paratum eadem techna Andegauenſi-
bus arcem tradere. præſtigiis ſe ex nube denſata pontem exſtructurum, & à
continente in murorũ arcis ſummitatẽ perducturum; ſic metu propugnato-
res ad deditionem priùs à ſe compulſos fuiſſe. cauerent tantùm milites, qui
ponte trãſituri;ne vel manu, vel brachiis, vel tibiis, aut armis crucis vllum ſi-
gnum conformarent: tum enim pontem illum, cum tranſeuntium interitu,
fumi inſtar diſſipandũ. Comes iis intellectis,Ducẽ orauit,vti Magus ad ipſum
mitteretur, de re tota eũ certiorẽ facturus. Venit miſer,& eadẽ Comiti narrat
ſpon-

ſpondetque. Contra Comes, *Nunquam ſe commiſſurum, vt tam ſtrenuis militibus veteraniſque belli ducibus exprobretur, Carolum Pacificum ab ijs, ſine vetitis artibus, infamiaque tanta, debellari non potuiſſe. ſibi ſpem in Deo, & virtute collocatam. Simul magum carnifici traditum capite feriri iuſſit* [a].] Accidêre hæc anno 1383.

Nonum ſit de dignitatibus & honoribus, ad quos promoueri quem arte Magicâ, multa ſunt quæ ſuadeant. Primò proferuntur Pontifices Romani; quos ad Apoſtolici culminis apicem ſic aſcendiſſe tradunt varii hiſtorici [b]. nempe Martinum II. Benedictum IX. Ioan. XXI. & XXII. Silueſtrum II. & Gregorium VII. Sed reſpondeo de Martino II. dici malis artibus ad Pontificatum peruenisse, ſed à Pontificum oſoribus: nec neceſsè malas artes de magicis accipi. mala eſt ars, ambitus; mala, calumniæ; mala ſymonia & huiuſmodi. Silu. II. ſummus fuit geometra, & de arte illa librũ ſcripſit; qui m. ſ. habetur in bibliothecâ Farneſianâ; philoſophiæ quoq; peritiſſimus, ſæculo tam inerudito, vt philoſophi ac geometræ pro magis haberentur: à vulgi igitur errore multiplex de illo fabula fuit, per Martinũ Ciſtertienſem & Galfridum incautè diſperſa. De vtroque Ioanne, & Benedicto, & Gregorio, quæ ſparſa feruntur; in ſciſmaticorum Imperatorum eius temporis gratiam, fuiſſe diſſeminata, nihil dubitandum. Benno quidem ille Cardinalis, hoſtis dum vixit fuit iuratus Gregorii, & librum ſuum referſit tot impudentiſſimis mendaciis; vt vel voluiſſe videatur animi causâ Pontificis peſſimi ideam exprimere, ſicut in Cyro Xenophon optimi Regis: vel ſanè, liber ab hæretico quopiam patrum memoriâ, nomine Bennonis, fuerit conſcriptus: ſanè ipſi ſcriptores qui Gregorii tempore vixerunt, apertè illi contradicunt, vt Onufrius & Bellarminus [c] docuêre. Nec crediderim, Deum vnquam permiſſurum, vt ſedes Apoſtolica magico inſeſſore contaminaretur. Secundò igitur alia quædam exêpla proferuntur; vt Theophili, qui Vicedomini dignitatem dæmonis auxilio recuperauit [d]; & ſimilia. Nec mirandum poſſe magicas artes, quod ſæpè poteſt ambitus, ſymonia, & ſimiles corruptelæ: id enim tum ſuccedit, quando Deus permittit; qui cùm permittit, vel maturam ſceleratorum vltionem, vel diuini cultus augmentum, vel aliud bonum inde ſolet elicere. Ipſe quidem Diabolus vt plurimum magos decipit, inani dignitatis, Principatuſue ſpe, & pro ſceptro palum, pro coronâ rogum vrendis largitur. De Stuphio illo, narrant Annales Boiorum; de Barone de Rais Britanno, Monſtreletus, *lib. 2. Hiſtor. c. 248.* de duce Aurelianenſi fusè Meierus lib. 15. Prorſus verò ridiculum eſt; quod auctor ille nugiuendulus ארבעתאל narrat Iudæum quendam Magum arte ſuâ effeciſſe; vt vltimus Rex Italus Neapolitano regno deiectus fuerit, & nullus Italicæ nationis in æternum illic queat imperare; nec eſſe remedium; niſi Magus ille ab alio potentiore euocatus, cogatur factum recantare (*Sic mendaciſſ. ille ſcribit aphoriſ. 35.* quo nihil dici poteſt inanius, aut ſtultius. Nec poſitum à me niſi vt vanitas Magorum cunctis appareat.

10. Quod de dignitatibus, idem iudicium eſt de veris diuitiis & theſauris; poſſe dæmonem, ſi velit & Deus permittat: non ſolere, niſi rariſſimè varias ob cauſas. Nam quod Pſellus ſcribit [e], *nihil eorum quæ Diabolus promittit ex ſe præſtare illum poſſe, ſed viſu tantum inania ſuis cultoribus præbere.* id ſi de eo quod facere ſolet loquatur verum; ſi de eo quod poteſt, falſum. Quod etiam à vito Cl. [f] traditum; non poſſe dæmonem, Deo permittente (hoc enim ſupponitur) vllam veram ac germanam pecuniæ materiam producere, nec veram formam dare: hoc diſtinctione fulciendum eſt. cum enim forma pecuniæ ſit inſcriptio numiſmatis, quæ eſt merè artificialis; nihil dubitandũ, quin aurea & argentea numiſmata, qualia volet, diabolus cudere poſſit. Materiam quoq; numiſmatis, ſcilicet corpus mixtum metallicum, poteſt producere, a p-

plican-

[a] *Froiſardus lib. 9. c. 7.*

[b] *Vincent. Benno, Simonetta, Platina, & Nauclerus.*

[c] *Onufrius quinque libris nondum editis, & ad Platinam addi. Rob. Bellar. in tom. 1. lib. 4. de Romano Pon. c. 13.*

[d] *Sigisbert. in Chron.*

[e] *c. de collationibus aur. & virtutis.*

[f] *Iud. Dam. houderio in Morali prompturario. c. de pecunia vituperio.*

plicando actiua paſſiuis per modum naturalis & artificioſæ productionis. ſic enim poteſt producere inſecta viuentia, quæ metallis omnibus ſunt perfectiora. Neque tamen hæc productio eſt vocanda creatio. Per veram namq; creationem nequit Diabolus nummi materiam gignere. quia vera creatio eſt pecuniæ ex nihilo productio, quæ eſt opus omnipotentiæ ſoli Deo propriæ. Vnde communiter Theologi, contra Platonicos, Simonianos, & Auicennã, docent, non potuiſſe Deum per angelos mundũ creare, vt per cauſas efficientes inſtrumentales, quæ effectum immediatè attingant ad morem cauſarum phyſicarum: nam quod per cauſas efficientes inſtrumentales inſtar cauſarum moralium pertingentes ad effectum (ſicut in vltimo iudicio, ad angelicæ tubę ſonum mortui ſuſcitabuntur) id per angelos Deus poſſit, mihi quidem longè probabiliùs apparet. Quare poſſet Deus abſolutâ potentiâ permittere, vt, diabolo quidpiam agente vel dicente, per creationem aurum de nouo gigneretur: ſed re verâ tunc Dei permiſſio ac voluntas foret cauſa efficiens principalis, ad effectum per modum cauſæ naturalis immediatè pertingens; diabolus verò tantum foret morale creationis huius inſtrumentum. Nec arbitror, ſi rem ſpectes, hæc negari poſſe; ſi loquendi modum obiicias, nolo λογομαχεῖν. Idem probatur, quia dæmon nouit omnes theſauros abſconditos, & in mari ſubmerſas diuitias, auri atq; argenti fodinas, vnionum & gemmarum latibula; & inde poſſet, nemine valente aut audente reſiſtere, quæ vellet, ſumere: longè quoque vafriùs, & occultiùs poteſt ex cuiuſuis ſcrinio vel ſacciperio nummos ſubducere, quàm quiſquam mortalium: quare cum furunculi & crumenælegi id ſæpe faciant, proculdubiò poterit & ipſe. Quod confirmant exempla variorum, quibus dicitur pecunias dæmon ſuppeditaſſe. Damhauderius quidem, de pecuniæ vituperio diſſerens, quatuor exempla commemorat, quæ legi illic poterunt. Stuphius (quem dixi) magicis pecuniis exercitum ſtipendiauit. Nihilominus addo, poſſe quidem Diabolum ſuos di[illegible] Deus permitteret, & ipſe vellet; item ſi Deus iuberet, & ipſe nollet. ([illegible] enim Deo cogeretur obedire) ſed nec, niſi raro id dæmon vult, nec Deus vnquam iubet, permittit verò non niſi rariſſimè. Ipſum nolle patet; quia videmus eum ſuos plerumque ludificari, & licet paucis aliquando paucas & veras largitur pecunias, vt Treuiris fecerat Doctori Vlaet: tamen vt plurimùm decipit inani ſpe ac ſpecie, quod multis exemplis confirmat Remigius teſtis oculatus *l.b. primo dæmonolatr. cap* 4. his verbis; *Sennel armentaria Duzæ 1. Kal. Octob.* 1586. *acceptâ dono à dæmone, vt ſibi videbatur, pecunia geſtiens domum properè rediјt, eam vt numeraret: ſed excuſſo ſacco, nihil niſi teſtas & carbones reperit. Catharina Metenſis Duzæ prid. non. Nouemb.* 1686. *ſuccerdam: Claudia Morelia Serra, 3. Non. Decemb.* 1586. *Benedictus Drigeus Haracuriæ* 18. *Kal. Ian. Dominica Petronina Pangai.* 13. *Kal. Nouem*, 1586. *ac pleriq; aliј, arborũ folia. Ioanna à Banno Maneriј. 3. Non. Iul.* 1585. *cùm nummum aureum chartâ inuolutum in via reperiſſet, vti dæmon euenturum prædixerat, atque eum marito cupidè oſtentaret; aduertit tandem, non ſine pudore, pro auro nactam ſe calculum ferrugineum, qui etiam contactu primo facile in fruſta diſſiliret. Vna Catherina Ruffa Vellea ad Moſellam.* 5. *Kal. Auguſt.* 1587. *agnoſcit nummos ſe tres ſemel ab eo ſine fraude accepiſſe.*] hæc ille omnia ex actis iudiciariis ſe iudice exceptis. cuius exempla libens vſurpo, quia fide publica notariorum, qui iudiciis interfuêre ſunt conteſtata. Sic fert fama Fauſtum, & Agrippam Magos; cùm iter facerent, ſolitos nummos ad oculum ſinceros in diuerſoriis numerare; quos qui receperant, poſt pauculos dies cornuum fruſta vel ſcruta viliſſima reperiebant. Sic cuidam infauſtæ, licet nobili, matronæ Moſellanæ; quæ ob crimen ſortiarium, paucis ab hinc annis, apud aquas Confluentes flammis tradita, fiſcellam dederat plenam ſcutatis, vt apparebat: illa repoſuit in arcam: verùm

cùm

cùm vti voluit,loco numiſmatum fimum repperit equinum. Alia huiuſmodi narrantur compluria. gaudet enim decipere,&ad iracundiam homines irritare. Laurent. Ananias[a], cur nolit,cauſam reddit aliam; malos genios eſſe deditos auaritiæ & theſauros ac pecunias huiuſmodi aſſeruare Antichriſto, filio perditionis,vt ei ad ſumptum ſufficiant: idque dæmonem ariolo cuidam reſpondiſſe. quamuis autem dæmoni, vt mendaci, minimè credendum; res tamen à vero parùm abhorret. Certior tamen cauſa, Deum id nec iubere vnquam (quia non cooperatur ad malum)nec niſi rarò permittere. cur alioqui videamus hoc hominum genere; quibus tam ſplendidè diuitias, dignitates, gratiam principum pollicetur dæmon; nihil eſſe vilius,egenius,abiectius,odioſius? ſi antè diuites erant,depauperantur; ſi pauperes, nunquam ditantur. Lucianus[b] refert Apollonium arte ſuâ theſauros ſolitum quærere; ſed nec Lucianus,nec Philoſtratus teſtantur,vnquam eum conſecutum quidquam ,vnde caput vnctius referret. Pertinet hoc etiam ad diuinam prouidentiam, & probam mundi atque eccleſiæ militantis gubernationem; quæ in nimis euidens,eam ob cauſam,diſcrimē deduceretur. quot allicerentur in exitium veris opulentiis,cùm innumeri falſis alliciantur? ſi diabolus poſſet arbitratu ſuo, quos vellet ditare; quæ eſt mortalium ferè cunctorum auri ſacra fames; valdè metuendum foret,ne ad dæmonolatriam homines ferè omnes adigeret, maximè eos qui à rectâ fide deuiarunt. Impiis etiam hac ratione diabolus pecuniam,belli neruum,ſuppeditaret: quare facilè pios opprimerēt, niſi Deus miraculo nouo ſubueniret. Meritò itaque ditandi homines poteſtatem atque arbitrium Deus ſibi reſeruauit.

Omnia dat Dominus,nec habet inde minus.

Dei eſt terra & plenitudo eius. ipſe aperit manum ſuam,& implet omne animal benedictione[illegible] dat cuique, & non improperat. in ſiniſtra eius diuitiæ & gloria. Ipſe malos dit[illegible]us bonitatem agnoſcant, & conuertantur; vel ſaltem, vt aliqua eorum [illegible] opera compenſet: quod de Cyro & Nabuchodonoſor conſtat. ditat & bonos, vt rectè vtantur, & in opera miſericordiæ expendant. Diabolus de ſuo,quod det non habet; & reuerà maleficos Vatiniano proſequitur odio,tantumq; blanditur vt decipiat,& vt ad æterna perducat ſupplicia; quod vt citiùs obtineat, non rarò ipſemet prodit contubernales, & iudici quaſi in manum tradit. gaudet enim hominum,(quos odit,vt imaginem Dei)miſeriis, calamitate,& interitu. Hinc fit vt videamus eum homines lactare vanâ inueniendorum theſaurorum ſpe; & cùm quærere, contra humanas etiam leges[c], perſuaſerit; tum eos vel metu exanimet, vel crudeliter præfocet. Andr. Theuetus[d] narrat ab oculato teſte acceptum,de Græculo quodam Macriano,eum dum in Paro inſulâ theſaurum quæreret, à terrâ abſorptum. Similia quædam in Anaſtaſio refert Cedrenus, & alii plures alia, vnum aſcribam admiratione non indignum: *Circa annum Christi, 1520. Baſileæ quidam ſartor ingenio ſimplex, voce balbus,incertum qua arte cryptam illam,qua Auguſtæ Rauracorum patet ingreſſus, & vlteriùs quàm vlli alij vnquam potuerant progreſſus,miranda quadam ſpectra referebat. Cereo conſecrato accenſo in cryptam deſcendens, primò per ferream portam ſe tranſiuiſſe aiebat;inde ex vna concameratione in aliam,atque etiam in hortos pulcherrimè virentes. In medio aulam magnificè ornatam ſpectari,& virginem formoſiſſimam pubetenus,aureo diademate caput cinctam, crinibus ſolutis, infernè in horridum ſerpentem deſinentem, à qua manu ad ſcrinium ferreum deductus fuerit. ſcrinio duos moloſſos nigros incubare, & terribili latratu accedentes arcere. At virginem minabunda ſimilem eos compeſcere. Tum clauium faſce,quem collo alligatum geſtaret,ſoluto,arcam recludere, & omnis generis numiſmata,aurea,argentea,area depromere. Quorum non pauca liberalitate virginis ex ipſa crypta ſe retuliſſe oſtendebat. Addebat virginem narrare ſolitam diris imprecationibus, ſeſe,*

a li. 2. de nat. dæmon.

b in Alex.

c l. primâ. C. de theſaur.

d l. 8. Coſmogr. c. 1.

H

ſeſe, cum regio eſſet orta ſtemmate, iam olim deuotam in tale monſtrum mutatam fuiſſe, neque aliam ſalutis recuperandæ rationem ſupereſſe; quam ſi ab illibati pudoris adoleſcente ter deoſculata fuiſſet. tunc enim formam priſtinam ſibi reſtitutum iri, & dotis nomine theſaurum omnẽ, qui eo loci lateret, liberatori ceſſurum. Affirmabat quin etiam bis ſeſe virginem deoſculatum: bis tam horribiles geſtus in ea præ gaudio ſperatæ liberationis obſeruaſſe, vt ſibi, ne viuus ab ea diſcerperetur, metuendum fuerit. A quibuſdam nepotibus in ganeum deductus, nunquam poſtea aditum ad cryptam inuenire potuit, nedũ ingredi.[a]] quis non deprehendit illuſionem? iuuenis ille mentis non benè compos, vel magus. illa de genere Lamiarum, dæmon oſculum petebat, deuoratura poſt tertium, non permiſit Deus. canes illi duo; alii dæmones, vel veri vel fictitii theſauri cuſtodes. numiſmata quædam fortè vera, & Deo permittente data. Poſt annis aliquot alius ciuis Baſileenſis eandem cryptam ingreſſus, vt familię ſuæ paupertatem leuaret, nihil præter cadauerum humanorum oſſa inuenit, & ſubitò correptus horrore, feſtinus egreſſus, intẽperiis actus fuit, donec tertia poſt die miſerè interiret[b]. Paucos ante annos quidam Prior Margullinæ cum duobus ſociis foſſam quandam in ſpelunca Regis Salai prope Puteolos, theſaurorum cauſa ingreſſus, miſerè interiit, nec amplius viſus, vt narrat Villamontius *lib. primo Itinerarÿ ſui cap.* 23. And. Cæſalpinus *in ſua Dæmonum inueſtigatione cap.* 12. ſcribit, quibus hæc confirmantur; *theſaurorum, quidem* (inquit *indagatores per magicas facultates multos nouimus: ſed qui aſſecuti fuerint compertum non habeo. Piſis tentauerunt quidem noſtris temporibus effodere, ſed rei difficultate victi ab opere ceſſarunt. Tandem anno elapſo locum, in quo Neronis ædificia, exſtitiſſe ferunt, hodie autem ſacris virginibus dicatum, effodere cæperunt, vbi erat ingens pini arbor: ſed à dæmonibus adeò infeſtati ſunt, vt præ timore ab incæpto deſiſtere coacti fuerint: quo tempore multæ ex virginibus locum habitantibus à dæmone obſeſſæ ſunt.*] Quid mirum, ſi hanc theſauri illicitam ſcrutationem in ſuo ſolo fieri permiſerant? in hoc mundo pœnam Deus inflixit, vt in alia vita parceret. Nemo (mea ſententia) prudentiùs aut veriùs hac de re tota diſſeruit, Paullo Ghirlando *lib. de ſortileg. q. 3. n. 12.* quamobrem conducibile reor, eius verba vobis tranſcribere: *Arte huiuſmodi iactant ſe poſſe inuenire theſauros in locis valdè remotis & ſubterraneis abſconditos, & quandoque inducunt homines in talem inſaniam, vt foueas quàm ingentes conficiant pro inueniendis theſauris huiuſmodi: & iſta videtur mihi, quod ſit vna ex turpioribus illuſionibus, quas dæmon homini faciat. quia in rei veritate nunquam legi, vidi, nec audiui quenquam ex necromanticis, magicis, aut ſortilegis huiuſmodi aliquos vnquam inueniſſe theſauros, aut aliàs aurum vel argentum; ſed quam plures vidi huic operi incumbentes, qui mirabiliter conati ſunt, velle experiri; qui poſt multos labores, & diabolicas obſeruantias, demum nihil viderunt nec inuenerunt, niſi terram. Et ratio eſt. quia Deus non permittit nec vult dæmonem poſſe theſauriſare: quia aliàs ſequeretur, quod iſti magici Neeromantici, ac ceteri diabolicæ fidei profeſſores, eſſent ceteris Chriſti fidelibus ditiores, ac præſtantiores: ac quãplures reperirentur, ex ipſis Chriſti fidelibus, qui animo ditandi proſequerentur illos, nec curarent Chriſtianam ipſam poſtergare fidem; vt magno theſauro abundarent & venerarentur ab omnibus. Quinimo videmus hodie totum oppoſitum, quod iſti ſortilegi, magi, necromantici, & ſimiles ſunt ceteris CHRISTI fidelibus pauperiores, ſordidiores, & viliores; & in hoc mundo, Deo permittente, calamitoſam vitam communiter peragunt, demum verò infelici morte pereunt, & æterni ignis incendio trucientur, vt in* cap. firmiſſimè. ex. de hæret. & c. nec mirum. 26. q. 5. *Et eâ argutia qua dæmon illos decipit, eadem, & ſimilibus promiſſionibus ipſi nos decipere ſtudent: ſed non capiunt, niſi aliquos; qui ſunt ſimplicis cognitionis, & carent intellectu, & ratione; vel qui ſunt nimium creduli & curioſi; qui auiditate quadam impudenter appetunt ſcire ea, quæ nulla ratione, aut honeſta cauſa competit ſibi inueſtigare.* d. cap. nec mirum §. auguria. verſ. potentis.] Hactenus Ghirlandus. Me-

a *Stumph. in Chro. Heluet.*

b *idem Stumpius ſup. & Rhenan. lib. 3. German.*

lindenſes Indos inuenio ſolitos merces, quarum iactum fecerunt, conari incantationibus è pelagi fundo extrahere, quo euentu neſcio. Lege Caſtanedam *lib. primo Hiſtor. Indica cap. 30.* permittente Deo nonnunquam Diabolus merces effert, vt eos in ſuâ ſuperſtitione roboret, non permittente, nequit, & culpam in aliquod erratum incantantium coniicit. Notandum etiam hac in re; quoſdam dici theſauros inueniſſe magicis artibus; qui id conſecuti ſolletti, atque ſagaci coniectura; vt Sarracenus ille, tempore Guiſcardi Normanni in Apuliâ, cuius factum Magiæ Plarina a & Collenucius; ſed prudentiæ meliùs aſcribit Petrarcha, pro quo ſententiã feret, quiſquis rem iuſtâ lance trutinarit. Claudat hoc caput Carolus V. fortiſſimus & religioſiſſimus Imper. qui iure optimo Cornelium Agrippam, & duos alios nobiles, aulâ & regnis ſuis exulare iuſſit; eò quod illi theſaurorum, per artem magicam, ſpem obtuliſſent. Benè tibi ſit, & ſtemmati tuo Carole: tu quidem beatitudine iam frueris: viuet, vincetque poſteritas tua, quamdiu Catholicam tuebuntur, & ab impiis curioſiſque artibus abhorrebunt. Huc ſi deuoluantur; quàm virtute, tam fortunâ tibi ſunt diſſimiles futuri.

a *Platina in Leone, Collenut. in hiſt. Neapolit. & Bonfinius in Hungaricâ, Petrarcha in Exempl. c. de Prudentiâ.*

QVÆSTIO XIII.

An Magi valeant incantare animalia bruta?

DE ſerpentibus, id non poëtæ tantum, ſed & Chriſtiani credidere. Poëtas laudaui ſup. q. 9. pleroſque Virgilium, Ouidium, Nemeſianum: iis nunc accedant Lucilius in Satyr

. . . Vt Marſum colubras
Diſrumpit cantu, venas cum extenderit omnes.

item P. Silius Italicus.

. . . Serpentes diro exarmare veneno
Doctus Atyr, tractuq́; graues ſopire chelydros.

& Seneca, qui fuſiùs deſcribit Med. act. 4.

.. triſte laua complicans ſacrum manu
Peſtes vocat, quaſcunq́; feruentis creat
Arena Libya, quaſq́; perpetua niue
Taurus coercet frigore Arctoo rigens,
Et omne monſtrum. tracta magicis cantibus
Squammea latebris turba deſertis adeſt.
Hic fera ſerpens corpus immenſum trahit,
Trifidamque linguam exſertat, & quærens; quibus
Mortifera veniat; carmine audito, ſtupet,
Tumidumque nodis corpus aggeſtis plicat,
Cogitque in orbes.

Manilius lib. 5.

Non inimica facit ſerpentum membra creatis.
Accipient ſenibuſque ſuis peploque fluenti,
Oſculaque horrendis iungent impunè venenis.

Sic enim legenda hæc carmina. *Senibuſque* rectè eſt in Gemblacenſi m. ſ. ſicut enim veteres *Vergilium*, & *Virgilium*, ſic *ſenus* & *ſinus* ſcripſere. Nónne ſequitur apud eundem Manilium?

Et ſenibus vires ſumit fluctumque figurant.

Viderint critici, cur iſta corrumpant. redeo ad inſtitutum. Quæ dixi, ea confirmat fuſiùs idem poſtea, agens de natis ſub vrſæ ſigno. idem confirmat quod legi in noſtrorũ hominũ annuis litteris Peruanis datis anno 1591. viperæ innoxiam contrectationem in Magorum Indicorum ludibrius, ad miraculum fortè B. Pauli eleuandum à dæmone excogitatam. id ita narrat in Collectan.

ctan. ſuis Spitillus; *Celebrant & feſtum aliud ſuperiore non minùs ſuperſtitioſum. Puerum decora facie, & qui toto caſtello formoſiſſimus habetur, cubiculo includunt, eique tandiu ieiunium imperant, dum excreſcant capilli. tum Magi præſtigiatores cum ſenioribus eductum, veluti applicatione quadam, in ædes amici alicuius arctiſſimè illi iuncti deducunt; vbi vetulæ puerum querula voce lamentantur, & plebs, quæ interea cogitur & conuenit, paulatim pueri capillos præſcindit, oblato in ſingula capita anſere vno cocto. Altera die Magus iuniores ad venandas feras mittit, alios vt feſtum opportunum apparent ablegat, puellis vt bonum vinum excoquant imperat, Senioribus muſica vt inſtrumenta componant, & ex ea hora eadem pulſare incipiunt, atque ab eo tempore, qui eas in res à Mago emiſſi ſunt, liberè furari poſſunt, quidquid extra cuiuſuis domum repererint. Inuitant populos vicinos, vt variis armis inſtructi ad feſtum conueniant. Puer feſti tempore coronatus, altera manu telo inſtructa, altera vipera viua dependente, poſitam in loco quodam ornatiſſimo ſedem occupat, vnde facilè colligitur dæmonis eſſe artes, cùm à vipera non mordeatur. Corpori etiam pueri plures aliæ viperæ mortuæ alligatæ ſunt. Quæ venatione apprehendit iuuentus, cum coctis & aſſis anſeribus, repoſita ſunt ad vnum pueri latus: alterum claudit bona vini quantitas. Poſteaquam milites ad feſtum vocati, militari quodam ordine & delectu, ingreſſi ſunt, & viperam adorarunt, ad puerum accedunt, vinum illi proximum ebibunt, & præparatas pueroq; adhærentes epulas ſumunt: tum ad adorandam rurſus viperam regrediuntur, eundemq; cibum & potum repetunt, totoſq; tres dies hac ratione abſumuut, quibus euolutis viperam necant. Exin feminæ (quæ toto feſti tempore clauſæ domi harebant) egrediuntur clamantes; Victoria, Victoria. In celebritate huiuſmodi frequenter dæmon apparet; ad conbibendum, comeſſandum, feſtoſque dies lætè hilariterque agendos exhortans.*] Sed & Pet. Chieza ſcribit omnes Andinorum montium vaſtos ſerpentes omnem ferociam, vimque noxialem poſuiſſe vetulæ cuiuſdam carminibus olim exarmatos: nunc etiam aſpectu tantum terrere cetera innocuos eſſe. Rurſùs idem confirmat Indicarum Nauigationum hiſtoria. hanc enim vim Nigritis Africæ populis tribuit Aloyſius Cadamuſtus [a]. Quod- *[a] Nauig. Indic.c.28.*
que caput eſt, patribus Chriſtianis id ſacræ ſcripturæ loca videntur indicare; dum ea, vt ſonant, accipiunt; & quæ de Marſis veteres tradidere, vt veriſimilia admittunt, DD. Hiero. Baſil. & D. Aug. Arnob. quoque Theodoret. Alcy- [b] *in Pſ.57.*
mus Beda, & Euthymius [b]. Nec puto iis D. Hilar. repugnare [c]. nam ipſe de [c] *in d.Pſ.57.*
dæmone accipit, allegoricè; de veris ſerpentibus, patres alii ſenſu litterali: ipſe de Marſis fabulam putat eatenùs, quâ vulgus putabat ea, vi carminis corringere: ceteri admittunt eo ſenſu, quem Hilarius non negaret, & quem nos retinemus, ad incantationem ſcilicet, vt ad teſſeram, malum genium aduolare, ipſumq; ſerpentes vel exarmare, vel ſopire, vel necare. Docet celebre exẽplum Magi Saltzburgenſis, qui cùm omnes, ad vnum milliare, ſerpentes in quandam foueam cogere niteretur; tandem ab ingenti vno & annoſo, in eum exſiliente, necatus fuit. Nimirum ceteros dæmon eo compulerat: hunc noluit cogere, ſed in magum concitare maluit. Etenim ſi vi carminis ceteri in foueam adacti, eadem ſe vis in hunc quoq; exſeruiſſet. idem patet ex ridiculâ & inepta verborum formula, quâ magi vtuntur; quam ſi alii chartis non illeuiſſent, meliùs curioſis ingeniis conſuluiſſent. Loca ſcripturæ duo ſunt. Apud Dauidem legimus; *Sicut aſpidis ſurdæ & obturantis aures ſuas; quæ non exaudiet vo-*
B *cem incantantium, & venefici incantantis ſapienter.* [d] Naturali ergo inſtinctu nouit [d] *Pſ.57.v.5. ad hunc locũ reſpicit Alcymus l.2.c.15.*
vim ſibi ab incantatione inferri poſſe. hoc genus aſpidis tradit Euthymius, *Palamnem* vocari. Apud Hierem. [e]; *Ego mittam vobis ſerpentes regulos, quibus non eſt incantatio.* Hoc eſt qui nequeunt incantari. poſſunt ergo ceteri. quanquam ne [e] *c.8.v.17.*
quid diſſimulem, ſenſus poteſt eſſe, adeò lethales fore ſerpentes, vt nequeant eorum morſus ſanari: quam explicationem confirmant LXX. dum vertunt, *ſerpentes mortiferos; quibus non eſt incantatio: & mordebunt vos inſanabiliter.* Melior

ergo ad probandũ eſt ille locus Dauidis: vt intelligamus, magos vi pacti hæc poſſe in ſerpentes: non dubito idem poſſe in ceteras belluas: vnde Silius;

Harcelo non pauidus ſatas mulcere leænas.

Etenim in crocodilos id ſolere piſcatores, docet Villamontius *Itinerarij li. 3. c. 12.* Veriſimile tamen fateor, quod cenſuit D. Aug.[a] ob fraudem, qua primi parentes à ſerpente decepti, Deum frequentiùs permittere ſerpentûm, quàm aliarũ ferarũ incantationes. & maiorem illorũ eſſe cum dæmonibus familiaritatem; non naturâ, ſed diuinâ permiſſione quadã. Sanè Grilland. *q. 8. in fin. Et ego aliàs* (ait) *vidi Romæ quendã Magum excellentiſſimum, Græcũ, tempore Hadriani VI. antequã perueniret ad vrbẽ ipſe Pontifex: quod ſolis verbis compreſſerat vires cuiuſdam ferociſſimi tauri, exiſtentis in armento in loco ſilueſtri; quẽ ſic affixũ, vt ita dixerim, & humiliatũ apprehendit per cornua, & chordula quadam ſatis debili, arte tamen magica fabricata, taurũ ipſum ligatũ, quo voluit adduxit media nocte, circiter quatuor aut quinq; milliaribus; quæ viſa fuerunt per ducenta & vltra viros.*] Sed errat Grillandus, cùm putat hæc omnia ipſa verborum potentia effici potuiſſe, vt ille Magus aſſerebat. *quod lib. primo* refutatum. Quod in Circenſibus ſoliti incantatione ſuis equis velocitatem, aduerſariorum verò tarditatem, moramque adferre, docent Arnobius *libro primo Hieronym. in vita Hilarionis.* Caſſiodorus *lib. tertio epiſt.* 51.

[a] *l. 1 de Geneſi ad litt. c. 28.*

Quærat aliquis an vt animos, ſic & colores ferarum dæmones verè queant immutare? nihil dubitem, quia norunt aquas, quibus id naturaliter perficitur. Ariſtoteles *lib. 3. de Hiſtor. animal. c. 12.* teſtis eſt his verbis; *Sunt aquæ multis in locis, quas cùm oues biberint, moxque inierint, nigros generant agnos: vt in terra Aſſyritide agri Chalcidis Thraciæ facit amnis, quẽ ob nimiam frigiditatem Pſychrum vocant: & in Antandria duo ſunt fluuii, quorum alter candorem, alter nigritiem pecoribus facit. Scamander etiam amnis flauas reddere oues creditur. quamobrem Xanthum pro Scamandro vocatum ab Homero autumant.*] Varro quoque apud Solinum tradidit, in litore maris rubri eſſe fontem, quem ſi oues biberint, mutẽt vellerum qualitatem & antè candidas, poſt hauſtum fuluo nigreſcere colore. Plura memorant aquarum miracula, quæ ſi reapſe contigerunt, poſſent circa animantia per aquas hæc omnia Magi. pergam addere nonnulla. P. Naſo *lib. 15.* Metamorp.

. . . . medio tua corniger Ammon
Vnda die gelida eſt ortuque obituque caleſcit.
Admotis Athamantis aquis accendere lignum
Narratur, minimos cùm luna receſſerit orbes.
Flumen habent Cicones, quod potum ſaxea reddit
Viſcera, quod tactis inducit marmora rebus.
Crathis & hinc Sybaris veſtris conterminus oris.
Electro ſimiles faciunt auroq; capillos.
Quodq; magis mirum. Sunt, qui non corpora tantum,
Verum animos etiam valeant mutare liquores.
Cui non audita eſt obſcæna Salmacis vnda?
Aethiopesque lacus? quos ſi quis faucibus hauſit,
Aut furit, aut patitur mirum grauitate ſoporem.
Clitorio, quicumque ſitim de fonte leuarit,
Vina fugit, gaudetque meris abſtemius vndis.
Huic fluit effectu diſpar Lynceſtius amnis;
Quem quicumque parum moderato gutture traxit,
Haut aliter titubat, quàm ſi mera vina bibiſſet.

De admirandis Siciliæ aquis multa Thomas Fazellus. *1. decad. lib. 1. cap. 5.* quod eſt de mirabilibus Siciliæ.

QVÆ-

QVÆSTIO XIIII.

An poſſint aliqua mixta, maximè ſenſibilia producere ſeu gignere arte ſuâ?

A SIT propoſitio prima, *Animalia imperfecta muſcas, vermes, ranas, & huiuſmodi inſecta, & alia quæ ex putrefactione naſcuntur, poſſunt producere celeriter; non creando, ſed actiua paſſiuis applicando.* Hæc D. Auguſt. quem ſchola Theologica ſequitur [a]. Solent aurem hæc producere magi, ex pacto, per dæmonem actiua paſſiuis applicantem. nam ipſi magi plerumque neſciunt, quo iſta pacto gignantur, & cauſas ignotant. vt quando diabolus dat ſagis minutum puluiſculum, cuius in aërem iactu diuerſæ ſpecies locuſtarum, bruchotum, murium, erucarum, & ſimilium animalculorum variæ peſtes ſtarim naſcuntur. iubet interdum primam quæ obuia plantam ex agro illo, quem vaſtari volunt, euellere; aut gramen perdendæ arbori illidere, & alias tales nænias adhibere, quæ vim nullam habent naturalem [b]. Sic poſſent Magi etiam producere quoſdam anſeres imperfectiores, qui ſoliti gigni cx deciduis fructibus arborũ in mari putreſcentibus, vel ſanè ex lignis nauigiorum putridorum, vt norunt conringere Scoti, & Hebridum incolæ, quibus vocantut *Klakis & Bernicles* [c]. Sed an perfecta (quæ vocanrur) animalia? probabilius mihi eſt, actiua paſſiuis applicando non poſſe, quia hæc ex putrefactione naſci non poſſe probabilius, & non niſi ex ptolifico parenrum ſemine, vel à parente, vel à dæmone incubo matri infuſo, prout poſtea dicetur. Poſſet etiam dæmon talia iam producta muliebri vtero includete, & callidè inde educta, occultâ quapiam clancularii meatus viâ ipſi cognitâ, in locis remotis vbi nata videantur fouete, alere, & reſpirare facere; vtpote inter ſaxa, in quibus non rarò imperfecta naſci conſueuerunt, muſcæ, mures & ſimilia. Hoc omnino crediderim contigiſſe in canibus illis, quorum mentio fit à Guilhelmo Neubrigenſi his verbis; *Dum in quadam lapidicina petra ingens ferramentis finderetur; apparuere duo canes capacem ſui in eadem petra capacitatem replentes abſque omni ſpiraculo* (intell. perceptibili) *videbantur autem eſſe ex eo canum genere, quos leporarios vocant, ſed vultu truces, odore graues, pilorum expertes. Et vnus quidem eorum vt dicitur, citò defecit. Alterum verò ſtupenda vt aiunt edacitatis Henricus VVintonienſis Epiſcopus diebus plurimis in deliciis habuit.*] lib. 1. Hiſtot. Anglor. cap. 28. & ſubdir, in alio lapide inuentum bufonem cathenulam aure−am circum collum habentem. Cenſeo huic cathenulam à dæmone additam. nam ipſe bufo ibidem naſci potuit, vt in carbonariis fodinis Leodicenſibus ſilices ingentes nonnunquam reperti, intra quos viui bufones conditi, vt in natiuitatis ſuæ cunis, latebant.

[a] *D. Aug. lib. 3. de Trinit. c. 7. D. Bonau. & alii in 2. d. 7. Alex. de Hales 2. p. q. 43. D. Tho. 1. p. q. 114. a. 4.*

[b] *vide Nic. Remig. lib. 1. dæmonolatr. c. 21.*

[c] *Cardan. lib. 7. de rer. variet. Lobelius in fin. lib. de hiſt. herbar.*

B Poſſunt etiam dæmones producere quædam inſolita monſtra: quale illud in Braſiliâ, altum palmos ſeptemdecim, tectum corio lacertæ, mammis prærumidis, brachiis leonum, oculis rigentibus, & flammeis, ſcintillantibus; ſimili lingua [d] qualia fortè monſtra, quæ in Saxoniæ ſiluis, ſemihumanâ facie, capta anno 1240. [e]. Niſi fortaſſis illa ſint ex nefario hominum ac ferarum coitu nata; quæ monſtrorum plurimorum origo indubitara. Sic enim peperit olim bello Marſico Alcippe elephantum [f]; ſic anno 1278. apud Heluetios alia leonẽ [g]; ſic anno poſtea 1471. quædã Papiæ cattũ, Brixiæ canẽ alia; ſic 1531. mulier Auguſtæ Vindelicorum, eodem partu, enixa primò caput humanum membranis inuolutum, mox ſerpentem bipedem, tertiò porcum integrum [h]: & quæ varia huiuſmodi leguntur apud recentiores [i]. Illud ſuperat admira-

C tionem reliquorũ, quod Caſtanneda retulit *in Annal. Luſitaniæ*; mulierem ob quoddam crimen in inſulam deſertam naui deportatam; cùm ibi expoſita fuiſſet; eam ſimiorum, quibus frequens locus, agmen circumſtetiſſe fre-

[d] *Anan. li. 4. de Natur. dæmon.*

[e] *Lycoſten. de Prodig.*

[f] *Alex. ab Ale. lib. 2.*

[g] *Stumph. in Chro. Heluet.*

[h] *Lycoſthe. ſupra.*

[i] *Cardan. lib. 16. de variet. Lemnium li. 1. de occul. nat. mirac. c. 8.*

mebundum, ſuperueniſſe vnum grandiorem, cui reliqui loco ceſſerint; ab hoc mulierem blandè manu captam in antrum ingens abductam, eique cùm ipſum, tum ceteros copiam pomorum, nucum, radicumque variarum appoſuiſſe, & nutu, vt veſceretur, inuitaſſe: tandem à ferâ coactam ad ſtuprum: facinus hoc multis diebus continuatum, adeò vt duos ex ferâ liberos ſuſceperit. ita miſeram (quanto mors optabilior!) victitaſſe per annos aliquot: donec Deus miſertus nauim eò Luſitanam detuliſſet: cumque milites in terram aquatum ex proximo ad antrum fonte exſcendiſſent, abeſſetque forte fortunâ ſimius; feminam ad inuiſos diu mortales accurriſſe, & accidētem ad pedes ſupplicaſſe, vti ſe facinore & calamitoſiſſimâ ſeruitute irent ereptum: adſentientibuſque, & caſum miſerantibus illis, eam cum ipſis nauim adſcendiſſe: ſed ecce tibi ſimium ſuperuenientem, inconditis geſtibus & fremitibus coniugem non coniugem reuocantem. vt vidit vela ventis data, concito curſu de liberis vnum matri oſtentat; minatur; ni redeat, in mare præcipiraturum; nec ſegniter fecit, quod minatus. tum recurrit ad antrum, & eàdē velocitate ad litus rediens, oſtentat alterū, minatur, & demergit: ſubſequitur & ipſe furens, tamq; diu nauim natatu inſequitur, donec vndæ natantem vicêre. Rem totâ Luſitaniâ reſte notiſſimam, & à rege mulierem Vliſſiponæ addictam ignibus, quorūdam precibus vita impetrata lethum cū clauſtro perpetuo commutaſſe. Miraris Lector? en tibi Saxo Grammaticus, cum duobus Magnis, Vpſalenſibus epiſcopis: narrāt Gotthicos reges ex Vrſo & Virgine nobili originē ducere; & Ioannes de Bartos Peguſianos & Sianitas Indiæ gentes, à cane, qui cū muliere corpus miſcuerat*. Verùm his ego non ſum credulus; qui certus ſum, ex homine & ferâ verū hominem naſci non poſſe. quia ferinū ſemen perfectionis illius eſt expers; quæ ad tam nobilis animæ domicilium requiritur. quare ſi quid ex tali mixtione naſcatur, monſtrum id fuerit, non homo. Sequitur enim deterioris ſeminis conditionem talis fætus: quare vt ſummùm hominis aliquā ſpeciē præbebit. Nec .n. crediderim, cenſendū perfectum brutum eius ſpeciei cuius alteruter parentū; (v.g. ex Luſitanâ nati, nec ſimii, nec homines erāt) ſed monſtrum quoddam mixtæ ſpeciei & imperfectæ, vt mulus ex equo & aſino, thoës ex hyænà & lupo: quare nec arbitror ſi cōmiſceatur ſibi ſimili, vel alteri bruto perfectæ ſpeciei, brutū vllū geniturū. Confirmat hāc ſententiā cordati Hiſtorci Petri Chieziæ narratio, quâ tradit rupices illos Andinos ſoliros ingentibus ſimiis ſe commiſcere: & naros inde fætus caput humanum & pudenda habere, cetera ſimiis ſimiles eſſe; feros iuxta ac fœdos, qui non loquantur, ſed terribiliter vlulent: & ab ipſis quoque Indis, pro monſtris haberi. Denique in prouinciâ Aulagâ mulierem Indam ex cane tria monſtra peperiſſe. hæc ille. *1. p. Hiſtor. Peruana. cap. 95.* Præterea in nonnullis exemplis citatis, imaginatrix vis & corruptio ſeminis, & ſuperfluorum in vtero humorū copia, ſuam ſibi ſingula partem poſſunt vindicare. Fieri poteſt præterea, vt mulieres harum aliquæ de ſtrigum numero fuerint, & dæmon incubus calidum horum animalium ſemen illis infuderit. cur qui poteſt humano ſic abuti, non poſſit & ferino? Sanè in illis exemplis, de Indorum populis & Gotthorum regib. putarim hoc dicendū: quod dæmon in ferarum talium effigie feminas compreſſerit, quod eum poſſe docebit ſequens quæſtio. Veriſſimam narrationem his adiungo. In hoc ipſo Belgio fuit nefarius quidam; qui vaccæ ſe commiſcuit. Poſt viſa bos prægnans, & poſt aliquot menſes edere maſculum fœtum, non vitulum, ſed puerum: adfuêre non vnus, deq; matris vaccæ cadentē vtero adſpexerunt, leuarumq; de terrâ nutrici tradiderunt. adoleuit puer, baptizatus, & inſtitutus Chriſtianæ vitæ præceptis, pietati ſe addixit: &, pro patre, ſeriò pœnitentiæ vacat operibus: homo quidem perfectus, ſed qui ſentiat in

videte Torquemadam Horti floridi Dial. 1.

D

animo

animo propenſiones vaccinas, paſcendi prata, & herbas ruminandi. Quid de hoc ſentiendum? nonne hominem eſſe? planè crediderim: ſed ex vaccâ matre natum abnuo. quid ergo? Diabolus peccati illius gnarus, & impulſor, mox vaccam prægnantem fecit videri; cùm voluit, alicunde infantem ſurreptum attulit, & vaccæ parturienti, quæ vento grauida erat, puerum ſic ſuppoſuit; vt à vacca fundi videretur. Hinc nata opinio: & puer perſuaſus ſe vaccæ filium, matris putatæ propenſiones hauſit imaginando. Nam vt verus homo, ex ſeminis vaccini materiâ, naſcatur, & organica illa diſpoſitio perfecta humani corporis, in vaccæ vtero, & vaccinæ animæ calore ac virtute, perficiatur; id philoſophos omnes mecum arbitror, inter *ἀδύνατα* computaturos. Illud verò Manilij, monſtrorum productionem aſtrorum influxibus & fato Stoico aſcribentis, ſectæ eſt deliramentum.

Permiſcet ſæpe ferarum
Corpora cum membris hominum: non ſeminis ille
Partus erit. quid enim nobis commune feriſq.?
Quiſue in portenti, noxam peccarit adulter?
Aſtra nouant formas, cælumq. interſerit ora.

Ceterùm And. Cæſalpini Paradoxum; ſine ſemine, bruta perfecta equos, boues, elephantos, imò & hominem quoad corpus, ex Solis calore & putredine ſolâ naſci poſſe; quod multis probare conatur *lib. 5. Peripatetic. Quæſt. q. 1.* vnde ſequeretur arte Magicâ hæc omnia produci poſſe applicatione agentium ad patibilia; mihi nondum potui in mentem producere, vt id verum eſſe, vel ſuſpicer. Qui non ignorem, præparationem materiæ ad formas animantium, quæ perfecta nuncupantur, dependere à virtute ſeminariâ, & formatrice; quæ ad perfecti animalis conformationẽ opus habet, non tm̃ primarum qualitarũ mixturà & temperamento, quod à cœlorũ influxu, & ſolis calore recipit; ſed præterea perfecti animantis cooperationem exigit. vt cordati omnes Theologi & Philoſophi fatentur, quos citant Conymbricenſes noſtri, eruditè hoc commentum refellentes *in 2. de cælo c. 3. q. 6. ar. 3. & 4.* quos (curiosè lector) ſuadeo tibi legendos. Illud etiam conſidera, hominem quoad corpus duntaxat, hominem non eſſe: ideò eùm dicunt poſſe hominem quoad corpus ſic gigni, vel ſibi in his verbis contradicere, vel hoc tantum dicere; ſic monſtrum gigni poſſe: imò nec monſtrum quidem; quia inanimatũ. quæro. n. quà illa humani corporis maſſa animà animabitur? humana? at hoc eſt delirium Paracelſi, hæreticum, vt aliàs oſtendi: ferinà? ſed ferarum anima nõ poteſt humanum corpus informare. quia longè alias requirit diſpoſitiones, longè diſſimiliores, q̃ anima bouis & canis. conſtat tamen corpus caninum à bouis animà informari non poſſe. quale ergo hoc monſtrum, aut quid futurum?

Certum eſt monſtra naſci aliquando diuinà vltione. Docet Docknmẽſium Friſiorum pœna, ob eorum Epiſcopum S. Bonifacium cum ſocijs cęſum. *Nam horum ſanctorum indignam mortem* (ait Kempenſis) *in filios filiorum Deus vindicauit: vt paſſim ex eorum familijs (quorum maiores tam nefarium ſcelus perpetrarunt) in hunc diem videantur in occipite habere, groſſos crines ſubalbi coloris, in modum caudæ cuiuſdam bruti animalis, vt iuſtè dixeris,*

Sentit adhuc proles, quod commiſere parentes.

ita Cornel. Kempius Dokumenſis *li. 2. de Orig. Friſior. c. 21.* Imitemur Samſonẽ, & caudam caudæ connectamus. ſcribit Polyd. Virgilius *Hiſtor. Anglor. lib. 13.* in hanc ſententiam: eo q. rex Henricus II. oſtenderet ſeſe infenſum B. Thomæ Cantuar. ſanctum virum *iam ſic vulgò negligi cœpiſſe, contemni, & odio haberi: vt cũ veniſſet aliquando Strodũ; qui vicus ſitus eſt ad ripã Meduciæ fluminis, quod flumen Roceſtriam alluit; eius loci incolæ cupidi bonum patrem ita deſpectum ignominià aliqua*

afficiendi; non dubitarint amputare caudam equi, quem ille equitaret, ſeipſos perpetuo probro obligantes. Nam poſtea nutu Dei ita accidit, vt omnes ex eo hominum genere, qui id facinus feciſſent, nati ſint inſtar brutorum animalium caudati. Sed ea infamiæ nota iampridem, cum gente illa eorum hominum qui peccarunt, deleta eſt.] Sic Polydorus: cuius vltima clauſula, an in gratiam adficta, an ex vero; nouit Deus. conuicium certè in gentem totam manauit, & durat inter homines proteruos; qui, linguæ petulantioris, nihil habent penſi vera an falſa effutiant. Si quid talis dedecoris permaneret, Guilhelm. Tookerus Reginæ ſuæ, etiam huius appendicis demendę virtutem mirificam tribuiſſet. Citrà iocum: apud Thom. Cantipratéſem reperio; *lib. 2. de Apibus* 1 Nobili cuidam venationis gratiâ feſtos dies prophananti, ex vxore natam prolem canino rictu, & auribus braccorum (vt vocant) more flaccis ac dependulis.

QVÆSTIO XV.

An ſint vnquam dæmones incubi & ſuccubæ, & an ex tali congreſſu proles naſci queat?

AXioma 1. ſit, *Solent malefici & Lamiæ cum dæmonibus, illi quidem ſuccubis; hæ verò incubis; actum Venerium exercere.* Perperàm hoc negarunt complures hæretici [a]; inter quos pars iſta negatiua communior videtur; ex Catholicis etiam nonnulli: ſed pauci admodum, ex Belgis Philippus Broideus [b], ex Italis Cardanus, Ponzinibius, & Bapt. à Portâ. ſed horum auctoritas non magna, ſi cum contrarium aſſerentibus eam componas. A

Placuit enim affirmatio axiomatis adeò multis, vt verendum ſit ne pertinaciæ & audaciæ ſit ab ijs diſcedere. Communis namque hæc eſt ſententia Patrum, Theologorũ, & Philoſophorum doctiorum, & omnium ferè ſæculorum atq; nationum experientia comprobata. Vt ceteros taceam voluêre Plato *in Cratylo*, Philo Ioſephus, & vetus Synagoga: D. Ciprian. D. Iuſtinus Mar. Clemens Alexan. Tertullian. & alii [c], qui vetuſtiores patres, in eo quod voluerunt dæmones poſſe cum mulieribus rem habere, optimè ſenſerunt, in eo verò à recentioribus iure reprehenduntur, quod de huiuſcemodi concubitu Moſis etiam verba [d], de filiis Dei & filiabus Caini acceperunt. Solidior ergo adhuc probatio huius ſententiæ deſumitur à D. Hieron. in c. 6. ad Ephes. & D. Aug. quem communis ſchola Theologorum cum D. Iſidoro ſequitur [e]: & pro eadem pugnat Bulla Innocentii 8. Pontif. contra maleficos.

Probantur hæc ratione & ſimul explicantur. Dæmones (quod poſtea docebo) poſſunt defunctorum corpora aſſumere, vel de nouo ſibi ex aëre & aliis elemẽtis ad carnis ſimilitudinem palpabilia effingere ac formare, poſſunt illa pro libito mouere & calefacere, ſic ergo poſſunt, quem natura non habẽt ſexum artificioſè exhibere, & viris ſpecie femineâ, feminis ſpecie virorum abuti, & has ſubiicere, & illis ſe ſubſternere. poſſunt etiã aliundè acceptum verum ſemen adferre, & naturalem eius emiſſionem imitari. Poſſunt ergo illa omnia facere, quæ axioma iſtud primum ſupponit: quod cum poſſint, & eos facere doceat experientia, non eſt cur dubitemus.

Axio. II. *poteſt etiam ex huiuſmodi concubitu dæmonis incubi proles naſci.*] B Maior eſt difficultas huius axiom. quæ tamen tollitur quando benè & dilucidè tota res explicatur. Sciendum ergo quod poteſt (præter ea quæ diximus) diabolus ſemẽ aliunde acceptũ (v. g. in ea, quę ſomnianti viro cõtingit, illuſione) deferre, & qua eſt agilitate & naturalium rerum peritia, calorem prolificum in ſemine quantumuis ille ſubtilis & aëreus ſit ac facilè diſſipabilis, conſeruare, & illud deniq;, quo momento mulier ad concipiendum optimè diſpoſita, quod eum non latet, tum illud matrici ſic infundere, vel naturali vi attrahen-

[a] *Pet. Mart. VVierus, Chytræus, Lercheimer. Biermannus, Fichard. Godelmann. & alii.*

[b] *Addition. ad c. 11. Fori Romani.*

[c] *videte hos citatos apud Six. Senẽſem. l. 5. Bib. ſac. annot. 77. & Pamelium in Error. Tertulliani Annot. 1. quibus adde Plethonem li. de mirabilib. & Lõgaeus. Pererũ, lib. 8. in Gen. diſ. 1.*

[d] *Gen 6. a. 2.*

[e] *Aug. li. 15 de ciu. Dei c. 23. Iſid. li. 8. Orig. Alex. de Hal. 1 p. q. 78. Tho. Bonau. Scot. Dur. Gab. in 2. d. 8. Guilh. Pariſ. de vniuer. par. vlt. c. 23. Abulen. in c. 6. Gen. q. 6. & c. 7. Exo. q. 12. Auctor. mallei maleficar. Grill. Remig. & alii I. C. communiter; & ex medicis Simphorianus libr. 2. prax. c. 7. Caſalpinus, de dæmon. inueſtigat. c. 19. Condronchus l. 3. de morb. venefic. c. 10. Valeſius de ſacra philoſ. c. 8. in prin. &c.*

[a] *ie Nat. hom. c. 18.*

[b] *vide Tiraq.*

attrahendum exhibere,& muliebri ſemini commiſcere, hanc concl. tenuere auctores poſtea citandi.

Axioma III. *Attamen dæmones nequeunt, vi ſuà, & ex proprià ſubſtantià, more animantium, generare.*]

Probatur, quia nec dæmones inter ſe vllam habent indiuidui vel ſpeciei multiplicationem (qui fuit error Greg. Nijſſeni[a]) nec dæmones corpus aëreũ, vel vllum habent omnino (vt contra Platonicos M. Anton. Natta *lib. 7. de Deo fol. 75.* docuit, Franciſc. quoque Georg. & Caietan. tenendum eſt) quare nec in proprio ſuo corpore commiſceri poſſunt (vt optimè docet Peret. *d. lib. 8. diſp. 2.*) nec vllum ſemen; nedum prolificum, quantumuis tenue, habent (qui fuit error Marci Epheſii, Ioſephi, & fortaſſis Athenagoræ, Tertull. & vetuſtiorum illorum Patrum.) quomodo proprium ſemen habere poſſint; cum ſemen ſit ſubſtantiæ corporeæ viuentis pars, & reſiduum cibi optimè cõcocti, ex meliorum ſcriptorum ſententiâ[b]: dæmones verò ſunt ſubſtantiæ incorporeæ, & ideo de ſuo non poſſunt corporeum ſemen præſtare: ſunt etiam expertes animę, vegetantis aũt animę functio eſt naturali calore cibũ acceptũ concoquere. Ideo certiſſimũ eſt hoc axioma, quod auctores præcedentis axiomatis admittunt: & hanc dũtaxat concluſionem aſſerere voluerunt; non verò, præcedentem ſecundã negarunt; ſcriptores quidam magni nominis, vt D. Chryſ. & alij[c]; quorũ ſententiam retuli & explicui olim, *Com. in Seneca Herc. Furent. v. 447.*

C Quæ aduerſarii obiiciunt exempla, illuſarum aliquando muliercularũ; ea nos non refellimus nec reiicimus, præſertim conteſtata illa mira apud Iaquerium & Martinum Arelatenſ.[d] ſed contendimus ineptè illos hinc inferre; aliquãdo deluduntur: nũquã ergo id verè cõtingit. ex particulari affirmatiuâ inferunt vniuerſalẽ ẽt affirmatiuã, in materiâ nõ neceſſariâ. quod ineptũ eſt.

Dicimus ergo. *Ex concubitu incubi cum muliere aliquando prolem naſci poſſe; & tum prolis verum patrem non fore dæmonem, ſed illum hominem cuius ſemine dæmon abuſus fuerit.* Negarunt hoc Plutarchus *in Numà*, Paracelſus hęreticus, Vlric. Molitor *de Pythonicis mulier. c. vlt.* & Nicol. Remig. *lib. 1. dæmonolat. c. 6.* ſed argumentis fulti leuiculis: non negat, dubitat duntaxat Bened. Perer. noſter *lib. 8. in Geneſ. diſp. 3.* Sed hoc olim affirmarunt Ægyptii teſte Plutarcho, & affirmãt communiter Scholaſtici, qui omnes etiam optimi Philoſophi fuere[e]. Probatur manifeſtâ ratione ex iis quę dicta fuere pro explicatione. 2. Axiom. Accedunt plurima exempla ab illis & aliis narrata; quę ſi vera ſunt, haud dubiè iuxta has cõcluſiones explicanda ſunt. Vetuſtas obtrudit ſuos ſemideos, Hercules, Sarpedones, Æneas, Seruios Tullos[f]; Anglia, Merlinum[g]; Pannonia, Hunnos ex Alrunis ſtrigibus Gothicis & Faunis natos[h]. Chieza *c. 27. p. 2. hiſt. Peru.* ſcribit in Hiſpaniolâ ſolitum Corocoton dęmonem miſceri mulierib. & ex eo natos bicornes naſci. Cliuenſium quoq; ducum ſtemma huc retulit Helinandus lib. 4. apud Belluacenſem[i]; Xacam ſuum Iapones talem eſſe volunt: nec deſunt qui Lutherum in hanc claſſem retulerint[k]. Et ante ſexennium, in primario Brabantiæ oppido, punita fuit mulier, q ex dæmone peperiſſet: & noſtris tẽporibus id contigiſſe, etiam Lud. Molina, ex noſtræ Societatis Theologis, ꝓdidit, & cõplures alii gentiũ diuerſarũ ſcriptores allatis exẽplis cõfirmarunt[l].

Videte nunc quàm leuia ſint argumenta, quib. hanc alii ſententiã impugnant, maximè Nicol. Remig. quorũ primũ arg. eſt. Dæmon & homo ſpecie differunt. ergo ex hac copula ſequi nequit proles. *Reſp.* conſequentiã eſſe nullã, tum quia ex equo & aſinâ, & aliis ſpecie diſcrepantib. animalib. muli, thoes, leopardi, pantheræ & aliæ hybrides gignuntur: tum quia generatio hîc non tribuitur dæmoni, ſed homini, cuius eſt ſemen, vt rectè D. Tho. quodlib. 6. a. 8. ad 6. & ideò hîc ex homine, hoc eſt ex viro & feminâ, naſcitur homo.

l. connub. 15. a. nu. 12. Naclantũ de vegetatiua Potetia Theorema, 13. Valleſium de Sacr. philoſ. cap. 13. Spinoſam in Problem.

[c] *Chryſ. hom. 22. in Gen. Caſſian. colla. 8. c. 21. Phila. adu. hæreſ. Plato in Sympoſ. & forte Scaliɡ exercitat. 75.*

[d] *Iacquer. lib. flagells hæret. Martin. Arles de ſuperſti. n. 7.*

[e] *D. Tho. Halens. Bonauent. Scot. Gabr. Abulenſ. Guilh. ſupra citati, necnon Richa. Palud. Vict. Medi. Mol. Alf. à Caſt. Silu. Spina Iaque. c. 6. ex I. C. Grill. Brunſ. Mart. de Arles Fran. Valeſ. medicus item alii auct. Malles. & Neder.*

[f] *ita Hom: Virg. Clem. Alex. Arnob. li. 5. contra gent. & ipſum Plat. iuxta Origa l. 6 cont. Celſ.*

[g] *Vinc. Belluac. l. 21 ſpec. hiſt. Poly. Virg. & alii:*

[h] *Iornand. de reb. Goth. & Luitprandus.*

[i] *d. oper l. 3. c. 27.*

[k] *Fontan. in hiſt. ſacra de ſtatu religion.*

[l] *Mol. 1. p. q. 50 a. 1 auctor etiam vita D. Bern. lib. 2. c. 6 Hect. Boet. li. 8. hiſt. Scot. Fr. Picus lib. de prænotione Pet. Bin. p. 1. de confeſ. maleſic. cõcl. 5. Lauanaias lib. 4. de nat. dæmon.*

2. *argum.* Dæmon eſt expers vitæ,& origo mortis.ergo nequit eſſe au-ctor & origo actus vitalis. *Reſp.* Vim hanc vitalem,non ineſſe dæmoni, ſed ipſi ſemini:ſicut vis calefaciendi non ineſt ſcypho propinanti,ſeu tubo fundenti, ſed ipſi vino,vide D.Thom.*ſup.ad 5.*& Sprengerum *1.p. Mallei q.4.ad 2.*

3. *argum.* Semen, quod dæmon infundit,ſagæ fatentur eſſe frigidum & nullam adferre voluptatem,ſed horrorem potiùs:quare nec poterit inde generatio conſequi.argumētum hoc fuit Marci Epheſij, apud Pſellum. Confirmat Remigius cōfeſſione ſagarum,quæ faſſæ ſunt omnem ſenſum voluptatis à tali copulâ abeſſe, imò & ſummum ſe dolorem percipere. *Reſp.* cogit argumenti futilitas,quam vellem me plura in re inani & ſpurcâ refellendâ, inſumere verba. Certum ergo videtur dæmonem, quando vult ſub certi alicuius viri ſpecie deludere,& non vult ſciri ſe eſſe dæmonem: tunc quā poteſt aptiſſimè imitari,quæcunque in veri viri & mulieris copulâ requiruntur:quare neceſſariò tunc curat,vt ſi quidem vult generationem ſequi,(quod rariſſimè accidit.nec enim ipſe ſuâ vnquam cauſsâ generationem intendit,qui ſibi ſimile nequit gignere:ſed aliquando duntaxat,in gratiam ſuccubæ id optandis, conatur generationem ex alieno ſemine)adhibeat neceſſaria ad generationem: quare & prolificum ſemen quærit, & inuentum conſeruat, & tantâ celeritate perfert; vt vitalis ſpiritus non euaporetur, & quando ac quale oportet infundit:Quando verò non intendit generationem; tunc infundit aliquid ſeminis inſtar,calidum tamen,ne fraus deprehendatur:ſicque etiam corpus aſſumptum temperat,ne contactu timor,horror,aut aſpernatio adferatur. Sed quando cum illis rem habet,quæ dæmonem eſſe non ignorant; vt plurimum ſemen fictitium & frigidum exhibet,ex quo concedimus prolē naſci non poſſe. Deinde conſtat,ſæpè eū interrogare ſuccubas;num velint impregnari?quę ſi aſſentiantur,aſſumit verum ſemen aliunde actu carnali deciſum, vt dixi & docet Sprengerus[a]. Quæritur autem,non tam quid fieri ſoleat,quàm quid fieri poſſit. Vnde ad confirmationem quoq; argumenti,patet ſolutio;voluptatis ſenſum quando abeſt;abeſſe,vel quia Deus id prohibet prouidè, vel quia dæmon vult eum non adeſſe;vt ſic maior ſit peccati fœditas atque malitia. adeſſe autem poteſt hîc ſenſus;ſi Deus non prohibeat, & dæmon velit. eum à ſuccubâ percipi:profectò quæ ad delectationem in hac ſpurcitiâ neceſſaria, hæc omnia dæmonem incubum adhibuiſſe nō tarò,conſtat exemplis illis,quæ narrant plurima,Sprengerus,Binsfeldius,& Ananias,&potiſſimum vno Sardicēſis ſagæ, & Virginis Hiſpanæ nobilis deceptæ,quæ inuenias apud Torquemadam *Dialo.3.*& Grilland.*q.7.n.8.& 9.* idem ex plurium confeſſione aſſerit Alfonſ.à Caſtro *lib.1.de iuſta hæret.punit.c.16.*

[a] p.2.mallei q.1.c.4.

4. *Denique addunt;*haud eſſe credendum; Dominum Deum concurrere ad huiuſmodi actum, aut animam tali corpori ex huiuſmodi coitu nato infundere,& inchoato dæmonis operi cōronidē addere. *Reſp.* dæmonem quo ad naturæ operationem,hic duntaxat eſſe inſtrumentum,& applicare ſolummodò agens principale;quod eſt verum ſemen humanum. Deum itaq; concurrere ad vltimam diſpoſitionē organici corporis, ab humano ſemine nati; accidentarium verò quid eſſe,&morale duntaxat,peccatum ſagæ atq; dæmonis malitiam.iuuat Deus,vt auctor naturæ naturam; peccato verò, cuius auctor non eſt,non adminiculatur. Si quid huiuſmodi valerent argumenta; ſequeretur,neque ex fornicatione,neq; ex adulterio,neq; ex inceſtu,proles gigni poſſe. Reſpondent diuerſam eſſe rationem: quoniam in his ordo naturæ ſeruatur,non verò in illo dæmonis Hymenæo. Hæc reſponſio friuola eſt.nam etiā in caſu noſtro naturæ ordo,quo ad phyſica generationis præcipua principia,ſeruatur.natura enim duntaxat poſtulat,vt ex viri prolifico ſemine.aptè

mixto

mixto ſemini muliebri, ꝓles naſcatur. *Vlt.* Molitor argumẽtatur, ſecundũ Cõciliatorem principium gignendi eſt cor: ergo dęmon illo ſemine non poteſt ad generationem vti. quia deeſt virtus cordialis calorem, vt oportet, temperans. *Reſp.* ſiue à corde ſiue à cerebro vis gignendi oriatur, ſpiritus genitalis ipſi ſemini eſt implantatus in ipſa ſeminis ab humano corpore deciſione. dæmon verò hunc ſpiritum cum calore ſuo tantum conſeruat.

E Quid igitur, dicat aliquis, etiamne ex viro incubo, & dæmone ſuccubà liberi naſci poterunt? hoc nec Ægyptij olim cõcedebant, nec ego crediderim fieri poſſe. Longè.n. plura hîc requiruntur, vt ad prolis generationẽ partumq; longè plura matres quã patres ſuppeditant. in conceptione par fortè vtriuſque conatus; poſt, omnia ſolius ſunt matris. requiritur tractus temporis, vt ſemen in corpus organicũ commutetur, & abſolutiſſima illa humani corporis architectura perficiatur. requiritur ẽt continua vegetantis animæ operatio in fœtu alendo; & alia penè innumera naturæ arcana; quæ omnia vtrũ tã multa, tamdiu dæmõ in aſſumpto corpore queat præſtare; plurimũ dubito, & potiùs arbitrer nõ poſſe: ſi poſſit, ẽt ſuccuba poterit cõcipere. Interea dũ quis cõuincat hæc illũ omnia poſſe; cenſeo, quos legimus matre ſuccuba dęmone natos, vel ſuppoſititios fuiſſe alteri⁹ feminæ veros partus, vel ab alio dæmone ꝓlem ementitã, vt nõ rarò contingit. ad priorẽ ſuppoſitiui partus fraudẽ lubens retulerim cum Io. Reynardo [*lib. de pereg. generis hum. ſerm. de impugnat. hom. per diabol.*] quod de Pictauorũ Comitũ ex Meluſinà origine referunt fabuloſæ Francorum Hiſtoriæ, item de Andegauenſis familiæ ſtẽmate Polyd. Virgil.[a] & al- a *lib. 13. hiſt. Angl.*
terius cuiuſdã, ex Galfrido narrat Vincent. Bell.[b] & quod ex ore ducum Bauariæ & Saxoniæ acceptum narrat Sabinus [c]; nec admodum diſſimile, quod de nobili Bauato narrant alij; ei, cùm defunctam vxorẽ ferret impatientiùs; quadam nocte fœminam rediſſe, ſeq; reſuſcitatam dixiſſe, & marito conuixiſſe, & ex eo liberos ſuſcepiſſe; quodq́ue futurum prædixerat, tandem, conuiciis & blaſphemiis non ſe abſtinente marito, ſubitò muliebri veſte penes illum derelictà, euanuiſſe. Dæmon ſic Nobili huic impoſuit, & aliunde ſubtractos furto liberos ſibi ſuppoſuit. Ad poſterius genus fraudis refero paruulos; quos, nõ ex incubis, ſed per fraudem, quaſi ex ſuccubis dæmonib. natos, vulgò *Cambiones* vocant; & ferunt adeò eſſe lacte inſaturabiles, vt, etiam quatuor nutricum rumis exhauſtis, macilenti perſeuerent, ponderoſiſſimi tñ, & tandem poſt aliquot annos euaneſcant. Itali, à continuo vagitu, *Vagiones* appellant; Germani, vt indicent ſuppoſitiuos eſſe, nominant, **Wech⸗ſelbalgh** vel **Wechſelkind/** *de his vide Spreng. 2. p mallei q. 2. c. 7. Guilh. Pariſ p. vlt. de vniuerſo, ca. 25. Anan. lib. 4. de nat. dæmon. Molitorẽ de Pythonic. mulier. c. 6.* Talem arbitror fuiſſe puerum; quẽ, ꝑ Galiciam & Aſturias Hiſpaniæ ante annos 15. Mendicus quidam, ſummà cũ defatigatione humeris baiulabat: cùm ex noſtris eum quidã in itinere repertum propè flumen, vt tranſuadaret, miſericordià motus, retrò ſe in iumentũ ſuſtuliſſet; vix valida beſtia potuit eũ in alterã ripã exponere. Paulò poſt mendicus comprehenſus, fatetur eum puerum, non puerum, ſed diabolum, fuiſſe; qui ſibi promiſiſſet, omnes ſe ad eleemoſynas ei conferendas pellecturum, quamdiu ſic circumferretur habitu pueri morboſi, & faſcijs inuoluti.

b *Hiſt. lib. 3. c. 26.*

c *Not. in Metamor. Ouid.*

F His conſentaneum eſt: *poſſe dæmones efficere, vt virgo mente & corpore permanens, non tamen ſine virili ſemine, concipiat.* probatur. quia poteſt virgini dormienti & ignarę aliunde ſumptum verum & fœcundum ſemen, ſine congreſſu carnali, hymene alijſue clauſtris virginitatis incorruptis, infundere. Vt autem in partu virginitas conſeruetur, hoc dæmon nequit cùm enim ad hoc vera corporũ penetratio requiratur; quæ virtuti diuinæ reſeruatur; id, ſine ſpeciali miraculo, fieri non poteſt. Propterea, cùm Caluiniſtæ negant hoc ſeptum virgi-

nalis

nalis in partu Chriſti Domini clauſum manſiſſe; præcipuam certè miraculi, & veræ virginitatis prærogatiuam tollunt. Exemplum quoque de Bambergẽſi puellâ, quod recitat [a] Niderius, cautè legendum eſt, & de mẽtis tantùm virginitate accipiendum. carnis enim integritatem amiſetat per eandem copulam, quâ cõceperat. Nec à viro mulier cognoſci poteſt, ſine virginitatis iacturà; nec impregnari, niſi cognoſcatur. Scio quid multi ſcriptores narrẽt de variis, quæ conceperint duntaxat ex ſemine, quod in balneo, in quo illæ lotæ, priùs fuerat effuſum; ſed non credo. quia neque virtus attractiua matricis, tam à ſe longè queat vim exſerere; neque aqua ſolertiam habet, quam dæmon ſpirituum euaporationem prohibendi, & ſemen illud, ſi fœcundum fuiſſet, fundum aquæ petijſſet, non ſupernataſſet. Sic Hebræi fingunt Ben-ſyram ex filiâ Ieremiæ Prophetæ natum. Sed mentiuntur. Ieremias enim virgo manſit. Simile refert Auerroes & de aliâ Alb. Magnus de format. hominis c. 1. Minùs incredibile eſt, quod ſcribit D. Thomas [b], poſſe fortaſſis mulierem, abſque miraculo & ſaluâ virginitate omnimodâ, concipere; *ſicut* (ait) *dicitur accidiſſe cuidam puellæ iam pubeſcenti, quam propter pudoris cuſtodiam in lecto ſuo pater habebat; qui cum in ſomnio pollueretur, ſemen eius ad matricem filiæ deſcendit, & inde puella concepit.* hoc ſequitur, & à dæmone idem præſtari poſſe, contendit Abulenſis comm. in ca. 19. Gen.

[a] *Formicar. c. 10. l. 5.*

[b] *Tho. quodl. 6. ar. 18.*

Item quæri ſcio, an dæmones cum ſagis nonnunquam exerceant prępoſteram libidinem? ſciendum hoc latrunculatoribus. Quidam, vt poſt comp. Theolog. & Antonin. *1. p. ſum. tit. de luxur.* Ponzinibius, *de Lamys nu. 64.* & Benedic. qui hos non citat *lib. 2. peccat. ſum. c. 8.* hoc omninò negant: neque id compertum confeſſione Sagarum Hiſpaniæ, Germaniæ, Galliæ; ſed de lamijs Italiæ id quaſi notiſſimum affirmat Silueſter Prieras de Strigomag. & Ananias *li. 4. de nat. dæmon fol. 148.* & etiam ab illis affirmari fatetur Ponzinibius ſupra. Nimirum nihil adeò ſordidum eſt, quod non κακουργὸς iſte ſubeat, vt hominum animas certiore exitio inuoluat: ideo offert cuique, quo illum capi poſſe ſperat. Nec vllum ſcelus eſt, quod fæx iſta hominum auerſetur. Poſſunt itaq; Iudices, etiam de hoc inquirere. Nec ratio vlla eſt, quæ contrarium conuincat. Porro ſciat confeſſarius, tunc videri eſſe duplex crimen mortale; vnum contra genus, alterum extra vas naturale: & ideo grauius peccatum, quàm ſi cum dæmone more humano, ac naturali commiſcerentur.

Vltima in hac quæſtione dubitatio naſcitur, *Vtrum vi magicà fieri queat, vt gigantes naſcantur, vel pigmæi?* Quoad Gigantes Fran. Valeſius *d c. 8.* affirmat id fieri poſſe: ſi dæmones ſeligant ſemen non qualecunque, ſed plurimum, craſſiſſimum, calidiſſimum, ſpiritibus affluens, & ſeri expers: Id verò eis facilè eſſe conquirere, deligendo homines calidos, robuſtos, & abundantes multo ſemine, quibus ſuccumbant; deinde & mulieres ſimilis conditionis quibus incumbant: *& vtrisq;, & viris,* inquam, *& fæminis, voluptatem maiorem ſolito afferendo. tãto enim abundantius ſemen emittitur, quanto* (ait) *cum maiori voluptate excernitur. poterant verò illi voluptatem augere, & titillando plurimum, & imaginationi plurima ad rem facientia repræſentando. plurima enim pars venereorum motuum ab imaginatione fluit. Quo fit, vt religioſi viri, & Deo adeò dediti, vt imaginationem etiam compeſcant, eiuſmodi motus non perſentiſcant. Robuſti ergo & grandes vt naſcerentur, ita poterant dæmones procurare.*] Hæc ille doctus ſimul Phyſicus & Philoſophus, de eo quod fieri potuit pręclarè; ſed erroneè, quatenùs Gigantes illos S. S. putat ex dęmonibus incubis & ſuccubis ita procreatos; quod iam à Theologis improbatum docui. Nos inde ſumamus tantum, non repugnare hoc dæmonis potentiæ & induſtriæ. Nam Gigantes fuiſſe impudentis proteruiæ ſit negare, cùm S. S. teſtetur *Gen. c. 6.* & omnium Gentium Annales ſimilia multa proferant. *Diodorus lib. 5.*

lib.5.& 6.Plutarchus in ſectoria Philoſtratus in Heroic. Plin. Solinus, Marian. Scotus & alij. memini me nonnulla notaſſe *aduerſarijs in Seneca Tragœdias:* & miror Goropio Becano placuiſſe, tam ardenrer, in eam, quæ de Antuerpienſi noſtro Gigante narrantur declamare. Dentis eius magnitudinem ferre non potuit. qđ illa tamen, ad maiores molares Siculorum Ciclopum, quos vidit, appendit, penes ſe, inſignis hiſtoricus Tho. Fazellus, habuit? Nõ iniucũda lectio verborũ eius opinor futura ciuib. meis, vt hoc antiquitatis patriæ cymalium ſibi ab homine Cempinienſi tã facilè extorqueri nõ patiantur. Prolixa planè res eſt, adſcribã & decerpã breuiter. ad Erycẽ montem anno. 1342. cadauer in antro inuentũ portenroſæ magnitudinis, cuius anrerior cranij pars aliquot Siciliẽſiũ modiorũ capax erat: cuius etiã Bocatius fecerit mentionẽ *lib. 4. de Geneal. Deorũ c.68.* Anno 1516. in Mazareno agro cæmentarios effodiſſe cadauer hominis cubirorũ ſtaturæ circirer 20. caput habens dolij inſtar, molares dentes ſingulos, vnciarũ 5. pondus æquaſſe, quos (ait) ſe vidiſſe. Penes ſe alios eſſe nõ paucos, Melillis effoſſorũ gigantũ, dentes, quarernarũ vnciarũ: habere quoq; ſe os humeri latiſſimũ & penè monſtruoſũ alterius gigantis Hyccarẽſis. Duos ſibi molares alios, 4. ſingulos vnciarũ, datos à Simeone Pigliono, cadaueris 18. cubirorũ ꝓpè Panormum, anno 1547. Sequenti anno ibid. à Geor. Adorno cadauer aliud, cubitorũ 20. repertũ. Iarraſis an. 1550. inuenrũ cadauer cubitorũ circirer 22. cuius caput 10. ferè circuirũ pedũ metiebatur. Addit multa ſimilia, quib. ſingulis recenſendis nõ eſt cur inhæreã. illud norat cereris ẽt oſſib. in cinerẽ cõtactu randẽ abeuntib. dẽtes noſtris ſimiles, ſed maiores, integros, effigiatos, ſubalbos, & carie carentes remanſiſſe: ꝗ ẽt in dente illo Antuerpiẽſi olim viſebatur. Hetruſcorũ giganrũ ver⁹ quoddã, An. Pomponij Leri, epigrãma meminit Britannicorum Camdenus; aliorum alij. Ipſe D. Auguſtinus ſcribit ſe vidiſſe in lirore Vticenſi molarem dentem adeo magnum, vt molaribus centum communibus poſſer exæquari, *lib.15. de ciu. Dei c.9.* Prærereo quæ Fran. Patricius *Dial.3. de Hiſt.* ex Hemone Eremita de Emiphimis & Gyginis retulit, quia fabuloſa.

Reſtat de Pygmæis: poſſe dæmonem efficere cauſis contrarijs adhibitis, vt ad iuſtam humani corporis ſtaturam homines non perueniant; non eſt dubitandum. ſic enim videmus artificio humano; nempe potu vini aduſti, & incluſione in ollis paruis; puſillos illos carellos, delicias domicellarum parari: & lucri auidi parenres, impiè certè, certis medicamentis efficiunt, vt filii pumiliones naſcantur. Omninò tamen crediderim, hac in re minimam quoq; cotporis humani quantirarẽ, etſi ignotã, dari; infra quam nequear anima rationalis potentijs ſuis vti; & efficaciter corpus illud informare. Quare ſcriproribus etiam illis aſſentior; qui licet agnoſcant cubitales ſeu trium ſpitamarum homullos, quos *Pygmæos* vocant, gruum hoſtes, quos poſt Ariſtorelem *li.2. de hiſt. animal. c 12.* Philoſtrat. *in Hercule dormiente* Plinius *lib.7.c.2.* Claudianus, Iuuenalis, Solinus. & alij deſcripsêre: tamẽ meritò arbitrantur, eos non eſſe veros homines, ſed brura, vel monſtra, & ad claſſem Simiarũ referendos. *Vide, ſi lubet, Gellium lib.9.c.4. Cælium Rhodiginum lib.4. lect. antiq. c.3. & Cardanum lib.8. de rerum varieta. & Lud. Viuem in c.8. lib. de ciuit. Dei, & Bonifacium Simonettam lib.4. epiſt. c.10.* Repertam anno 1600. in Peruuiâ Nanorum prouinciam inde ſcribitur litreris P. Ruizij; quas hoc anno 1601. legi.

Nec negari poteſt *Pygmæos* fuiſſe, & ſtaturæ breuiſſimæ. colligo vtrumq; ex loco Eze. 27. v. 11. *Pygmæi in turrib. tuis.* ſcio hoc alirer, & alitet verti, & verſiones poni à D. Hiero. ad eum locum: ſed noſter meritò ſecutus eſt Aquilam ita verrentem Symm. Medos vertit, quod placuit Theodoreto Chaldæus Paraphraſtres, *Cappadoces.* Verum. ג eſt de vocis radice, & ideò Theodotion, non

ſatis certus, quid גמד ſignificaret Hebræum גמדים gamadim retinuit. Diuus Hieron. gnarus, גמד ſignificare cubitum brachii, ſeu menſuram cubitalẽ *Iud. 3. v. 16.* vnde גמד cubitalis; vertit *Pygmæos*, quorum hæc eſt menſura ſtaturæ. Itẽ D. Hier. ad vocem Græcam Aquilæ attendens, *Pygmæos* non accepit, vt nomẽ proprium, ſed vt appellatiuum; quia interpretatur bellatores promptiſſimos; quaſi deducatur ἀπὸ τῆς πυγμῆς; cui⁹ vocis vna interpretatio eſt, pugna ſeu pugilatus; altera menſura cubiti; quod ſequitur D. Aug. *d. li. 16. de ciu. Dei c. 7.* Hinc ortæ variæ interpretationes. Quib. videbatur de Pygmæis illis propriè dictis accipiendum; quidam comminiſcuntur, eos fuiſſe bellicoſiſſimos, viſus acutiſſimi, & ſagittandi peritiſſimos, & ideo illis turrium cuſtodiã permiſſam, ſic Dionyſ. Carthuſian. Verùm id vnde probant? certè vix credendũ, potuiſſe eos loricam iaculis ſuis penetrare. Aliud itaq; ſatis ingenioſè cõmentus Liranus, robur Tyri deſcribi, & munitionũ eius, tale, vt etiam à pumilis iſtis turres defendi potuerint contra hoſtes potentiſſimos. Contortum id quoq;, nec ſatis beneuolum aut conſentiens contextui. Reor omnino, *cuſtodum* ſeu *robuſtorũ*, B (vt vertunt LXX.) mentionem fieri; ſed hos vocari *pygmæos*: non quod ſtaturâ tales, ſed quia turres tam altæ, vt viri etiã fortiſſimi & maximi in imò verſantib. vix cubitales apparerent. ſic vulgatam cum LXX. verſione & cũ Hebræo fonte conciliari debere, nunc quidem cenſeo; paratus ſequi docentem certiora.

De pumilionibus his ex Nonnoſo iſta Photius bibl. fol. 3. ὅτι ἀπὸ τῆς Φαρσὰν πλέοντι τῷ Νοννόσῳ, ἐπὶ τὴν ἐσχάτην τῶν νήσων καταντηκότι τοιόνδε τι συνέβη, θαῦμα καὶ ἀκοῦσαι. ἐνέτυχε γάρ τισι μορφὴν μὲν καὶ ἰδέαν ἔχουσιν ἀνθρωπίνην, βραχυτάτοις δὲ τὸ μέγεθος, καὶ μέλασι τὴν χρόαν. ὑπὸ δὲ τριχῶν δεδασυμμένοις διὰ παντὸς τοῦ σώματος. εἵποντο δὲ τοῖς ἀνδράσι καὶ γυναῖκες παραπλήσιαι, καὶ παιδάρια ἔτι βραχύτερα, τῶν παρ' αὐτοῖς ἀνδρῶν. γυμνοὶ δὲ ἦσαν ἅπαντες· πλὴν δέρματι τινὶ μικρῷ τὴν αἰδῶ περικάλυπτον, οἱ πρεσβευκότες ὁμοίως ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες. ἄγριον δὲ οὐδὲν ἐπεδείκνυντο οὐδὲ ἀνήμερον· ἀλλὰ καὶ φωνὴν εἶχον μὲν ἀνθρωπίνην, ἄγνωστον δὲ παντάπασι τὴν διάλεκτον τοῖς τε περιοίκοις ἅπασι.

QVÆSTIO XVI.

De nocturnis ſagarum conuentibus, & an vera ſit earum tranſlatio de loco ad locum?

PRima ſententia eſt, huiuſmodi equitationibus & cõuentibus illas duntaxat cogitatione animi, & Diabolicà illuſione intereſſe: hanc ſententiam A cum Luthero & Melanchtone multi ſectarii tenuerunt [a]: ſed & Catholici quidam, ex Hiſpanis, vt integro libro quidam minorita Fr. Samuel & auctor fortalitij fidei, eiuſdem ordinis, & Martinus de Arles canoniſta; ex Italis Ponzinibius integro ferè libro, Bapt. à Portà *lib. 2 ſuæ Magiæ Naturalis*, &, cuius tẽpore res nondum ſatis explorata erat Alciatus *lib. 8. Parerg. c. 22.* ex Gallis Duarenus, Ærodius, & Mich Montanus. ex Anglis olim Ioannes Saliſburienſis *l. 2. Polycrat, c. 17. in fin.* ex Germanis, idem vult Phil. Camerar. extremo c. 72. operæ ſucciſiuæ, & Vlricus Molitor *de Python. mulierib. c. 8.* & hoc ſe ſentire ſubindicat Leonard. Vairus *lib. 2. de faſcino c. 13.* Sed nituntur argumentis parùm vrgentib. Quid. n. ſoliſne id aſſeritur à mulierculis, vt excidit Alciato? vnde igitur tot quotidie viri docti, clari, & ſecundum ſæculũ prudentes, idem fatẽtur, puniunturque? Age ſint ſæpè, qui à dæmone illudantur, ſenſibus internis externiſq; vinctis & ſepultis, phantaſià ẽt fortè lęsà, perturbataq;: age, queat diabolus lęſis corporis virib. & animi facultatib. plura homini pſuadere, q̃ vel vini copia oppreſſi, vel melãcholià ægri ſeſe videre arbitrẽtur, vt docet D. Au [b].

[a] *VVierus Godelman. Agrippa.*

[b] *lib. 7. de Geneſ. ad litt. c. 11*

ſint

ſint ſanè tria phantaſmatum genera, quod ab eodem optimè [a] notatum; quid *a Epiſt.72.ad Nebrid.*
tum poſtea? quid aliud, ex his inferre queas, quàm poſſe ſagas decipi: ſemper
autem illas falli hinc nõ conſequitur. Nec amplius probat quod ad Euodiũ [b] *b Epiſt.101.*
ſcribens, de viſis prodigioſis idem prodidit: fatemur enim tunc animas non
emigrare ex corporibus, & Bodinum, id auſum aſſerere, deteſtamur. fatemur
ſæpè ſenſus corporeos planè conſopiri, adeoque efficaciter has imagines
obuerſari, vt experrecti credant ſe audiuiſſe, & vidiſſe, & feciſſe, quę nunquam
contigerunt. Nec ignoro exempla multa huius deceptionis, vt de reo, qui ſe
in Ditis regiâ fuiſſe dictitabat [c]; de Gennadio, qui ſe choris beatorum inter- *c Alex.ab Alex.lib.6.Geneal.dier.*
fuiſſe putabat [d]; de Platonico philoſopho alteri in ſomnis apparente, cum-
que docente [e]; de patre qui clarà luce filiam ſuam videns, ſe vaccam cernere, *d D. Aug d. epiſt.101.*
putabat [f]. Nec vrget quod eorum corpora inuenta ſint ſæpenumero eo- *e D. Aug.lib. 18.de ciu. Dei c.18.*
dem loco iacentia, nec inde mota fuiſſe, vt de varijs narratum ab Olao, Toſta-
to, Grillando, & aliis; & huc pertinens illud in vitâ D. Germani, de mulierculis
conuiuantib. vt videbantur, & tamen domi repertis dormientibus; & quæ
huiuſmodi alia. his enim nihil ampliùs probatur, quàm decipi aliquando has *f vita S. Macarii.*
mulierculas. Sed ſemper ita fieri non probatur. Vim quidem aliquam haberet
argumentatio illa Alciati quærentis; cur non potiùs in conuentu cacodæmonem
loco mulieris, quàm in lecto cum marito fuiſſe dicamus? ſi ſolâ niteremur
pręſumptione: nunc non illâ mouemur, ſed vnanimi omnium ætatum,
& nationum, & vtriuſq; ſexus etiam Eccleſiaſticæ functionis, & ordinis nobilium,
reorum confeſſione; contra quam nulla vim habet præſumptio. Michol
patris ſatellites decepit in Dauidis locum ſubſtitutâ ſtatuâ [g]: ſic etiam poteſt *g 1. Reg.19.*
& ſolet dæmon aſſumpto corpore, & in lecto locato decipere maritum. Nam
ſtrige ad conuentum profectâ, ne maritus eam abeſſe deprehendat, ſolet eum
conſopire, vel quid aliud ſupponere, quod earum vicem ſuppleat, vt maritus
expergiſcens vxorem eſſe putet: docet hoc actis iudiciariis *Bertrandus* (inquit)
tonſtrix Forpachij Cal. Sept. 1587. id ſe ſæpè feciſſe prodidit, atq; ad ſopiendum tale ſomno maritum, ſæpenumero illi aurem vellicaſſe, dextra manu eo priùs illitâ vnguine, quo viam ad huiuſmodi conuentus affectans ſolebat ſe ipſa inungere. Eller vxor decani in Ottingem, eodem loco & die, infantis culcitram: Seichen May à Speirchen ſcopas ſuppoſuiſſe memorauerunt, poſtquam eſſent nomen ſui dæmonis præfata, ſicq; maritis fucum ſæpè feciſſe. Homburgii non. Iunij 1590. Maria vxor ſartoris in Metzer Eſch, ſtramentorum faſcem veluti vnguine infuſcatum, qui ſtatim atq; ipſa domum eſſe re uerſa euaneſceret. Catharina Ruffa ipſum dæmonem, ſuà accubatione, eiuſmodi vices aliquando geſſiſſe, declarauit.] hæc Nic. Remigius *d. lib.1.c.12.*

Obijciunt præterea D. Aug. lib. de ſpiritu & animà c. 28. vbi eadem ferè verba habes, quæ *in c. Epiſcopi. 26. q. 5.* vbi qui huiuſmodi næniis anicularum fidem præbent, videntur excommunicari. Hic canon Achilles eſt aduerſariorum, hunc vrgent, hunc intorquent. *Reſp.* librum illum non eſſe D. Auguſtini, nec etiam D. Gregorij, cui tribuit Ioannes Beetzius Carmelita, in 1. præcept. expoſ. 4. c. 4. ſed Hugonis Victorini, vel Hugonis Eteriani: & cuiuſcunque ſit, non eſſe aliam eius ſententiam, quàm prędicti Canonis. Quidam eleuant auctoritatem Canonis, quia ſit concilium tantùm Prouinciale, quod errare potuerit: ſed mihi non placet eô confugere. Alii negant eſſe Concilii Ancyrani, eò quòd in concilii huius exemplaribus Græcis aut Latinis hodie non exſtet: verùm neque hæc ſolutio mihi placet; quia Canon reperitur in quibuſdam antiquis collectionibus Conciliorum, & in Damaſi (ſi ipſe auctor) Vitis Pontificum, & in Decretis, Burchardi *lib.10.c.1.* & Iuonis *p. 11. c. 30.* & retentus fuit in Decreto Gratiani iuſſu Gregorii XIII. Pontif. correcto. Malo cum Turrecrematà *ibi*, Victor. *num. 32.* Baſino, Alphonſo à Caſtro, & aliis reſpondere,

quædam in illo Canone narrari; quæ per naturam rerum à dæmone perfici non poſſunt, vt alloqui & coram cernete Herculem & Achillem, qui ſunt in infetno: item equitare ſuper veras beſtias, quæ tanta ſpacia tam citò & per aërem conficere nequeunt: item equitare cum Dianâ vel Herodiade; cùm nec vlla ſit Diana Dea, vel ſuperſtes numen, nec Herodias illa ſaltatricula vllibi in tertis equitet, in inferno cruciata: item agnoſcere vllam diuinam naturam, præter Deum. quare huiuſmodi aſſerere; reuerà hæreticum eſſet. Alia verò in eodem Canone memorantur, quæ nec rerum naturæ repugnant, nec vires Satanæ ſuperant, vt eſt hoc ipſum, de quo nunc agitur; & talia non negat Canon poſſe contingere; ſed tantùm indicare voluit, non eſſe credendum ſemper ea αὐτοπροσώπως contingere, ſed aliquando imaginationis vitio tribuenda. vera itaque Canonis explicatio eſt; eos hæreſeos damnari, qui ſagis aſſerentibus credunt; hæc omnia poſteriora cum prioribus ſibi contingere, prout illæ narrabant. Sufficit enim ad opinionis alicuius damnationem partem eius aliquam fidei contrariam eſſe, quia verum èſt ex integra causà, falſum ex quouis defectu. Atque ita interpretor dicta Do-
c.11.Manual.nu.38. ctoris Nauarri * ſatis perplexa locutione non paucos decipientis. Vnde apparet neque Canonem illum, neque locum Hugonis repugnare communi ſententiæ Theologotum, vel Quæſitorum & Iudicum receptæ praxi. Sed de hoc Canone agendum copioſiſſimè lib. 5.

Deniq; argumentatur Alciatus; Conuentus huius perſonæ omnes interdum, nomine IESV pronunciato, euanuerunt: erant itaq; phantaſticæ, & non corporatæ perſonæ. quia corporea res ſic nequit euaneſcere. *Reſp.* Sagas quæ conuentui interfuerant, non euanuiſſe: ſed præſtrictis cernentium oculis, à ſuis dæmonibus celerrimè aſportatas fuiſſe: & ſic dici euanuiſſe, largè & improprìè ſumpto vocabulo, pro deſierunt videri. Neq; hoc diſſimulandum, videri Alciatum velle, non poſſe dæmonem corpota loco mouere. idcircò enim cõtendit non fuiſſe Chriſtum Dominum à Diabolo in pinnaculum templi, & montem excelſum ſublatum; quod confirmat auctoritate Orig. *hom. 31. in Luc.* & D. Hie. *in Matt.* & temere credidit hoc dicenti Alciato Phil. Camerari' *operæ ſucciſi. c. 72.* Sed poſtea docebo longè plures Patres contrariũ tenuiſſe: imò. D. Hie. nihil habet, quod pro Alciato faciat. Origenes ei apertè refragatur. nam verba mutilata citat Alciat. obiectionẽ ponens, reſponſionem Origenis omittens.

Obiicitur etiam experientia, quòd inunctæ, aliquando non translatæ, ſed repertæ iacentes eodem loco, vbi ſe inũxerant hoc de vnà Abulenſis, de trib. vel quatuor teſtatur Spineus, de aliis alii. *Reſp.* cum Spineo *c. 30. & 31.* huius rei varias eſſe cauſas tum ex parte Dei, tum ex parte dæmonis. Ex parte huius: quia quando ipſi vtiliùs eſt, tunc ſagas decipit, eas loco non mouendo; vt ſic iudicibus & principibus perſuadeat falſa eſſe, quę de talibus tranſuectionibus feruntur, atq; ita iuſtitiæ exſecutionem impediat. pactũ ergò fruſtratur, quando maiorem humano generi perniciem inde ſperat: pactum ſeruat, quando Deus ei petmittit, & ipſe ſperat ſe ſic plures illaqueaturum. Quod ad Deũ, ſinit vt plurimùm, ſic exigentib. hominum peccatis, Diabolũ pacta cum Magis inita ſeruare: aliquando impedit, vt quando iudices curioſitate mouentur ad huiuſmodi explorationes; vt ſic iudices in peccati pœnam confundantur, & quaſi excęcẽtur. Vtrumq; iuſtiſſimè. Ex iiſdem cauſis nonnunquam, vult dæmon, & hoc ei Deus permittit, ipſas loco mouere, & pro ipſis ſimulacrum earum illic relinquere, vt putentur non translatæ, ſed illic remanſiſſe.

Secunda ergo opinio eſt, quam veriſſimam iudico; *Nonnunquam verè ſagas transferri à dæmone de loco ad locum, hirco vel alteri animali* (phantaſtico, vt plurimum; hoc eſt dæmoni aſſumenti & formanti corpus aëreum vel B

etiam

etiam hominis in formâ, eas aliquando ternas quaternaſúe ſimul aſportanti) *vel arundini vere, ſcoparumúe baculo etiam vero, ſed acto & ſubleuato à dæmone, inequitantes, & corporaliter conuentui nefario intereſſe.*]

Hæc ſententia eſt multo communior Theologorum, imò & Iuriſconſultorum practicorum Italiæ, Hiſpaniæ, Germaniæ, inter Catholicos; tenent etiam ſcribentes plurimi. *Alb. Magnus apud Cantipratenſem l 2.c.57.p.19. Ciruelus de ſuperſtit.p.2.c.1. Guilh. Neoburgenſis mox citandus. Turrecrema ſup. Grilland. lib. 2. de ſortileg.q.7. num. 8. vbi fatetur ſe ſententiam mutaſſe. Baſinus de artib. magic. propoſ.9. Remig. lib.* 1. *Dæmonolat. c. 14. 24. 29. Auctores Mallei non vno loco, Penna in Director. Inquiſitor. p.2. comment.68. & alij.* Pet. Damianus *ep.4.c.17.* & recentiores medici, vt *Ronſſeus mox citandus, lib.2. de morb. venef. c.8. & lib.3.c.8. Ceſalpinus inueſtigat. dæmon. cap. 20.* & Theologi crebrò numero hoc aſſerunt, rem diligentiſſimè diſcutientes, *Ioan. Dodo. in Apolog. contra Fra. Samuelem, Guilh. Pariſienſ. par. vltim. de vniuerſ. cap. 23. Silueſter in verb. hereſis, nume. 3. Abulenſ. in 4. cap. Matth. quæſt. 47. Beetz dict. cap. 4. Victor. vbi ſupra Caietan. 2.2. quæſt. 95. a. 3. Alphonſ. à Caſtro libr. 1. de iuſta hæretic. punit. cap. 16. Sixtus Senenſis l. 5. bibli. annotat. 73. Creſpetus de odio Satanæ diſcurſ.* 15. *lib,* 1. *Sebaſtianus Mich. in Pneumalog. Anglez. in 2. quæſt. vnica de arte Magica a. 4. diffic. 5. Petr. Binsfeld. d. operis concluſ.* 11. *Spineus contra Ponzinibium, Ananias libr. quarto. de Natur. dæmon.* Et nonne Antichriſti tempore tales conuentus agnoſcit futuros D. Hippolyt. Martyr *lib. de conſummat. ſæculi, haud longè à princ.* hos nouere leges Salicæ, vt patet ex l. 17. Et Lambertus Danæus Caluinianus ſcribit Geneuæ conuentum eſſe ordinarium propè ſummam ædem, vt ex eo refert Creſpetus. Sed accipite verba Hippolyti; *Tunc iniquus ille elato animo dæmones ſuos congregabit humanâ ſpecie* (nonne ſic in conuentibus tripudiant & cõmiſcentur cum ſtrigibus?) *& eos qui illum ad regnum inuitarunt. faſtidiet: animaſque multas inquinabit: quippe Principes eis conſtituet ex dæmonibus.*) Facit hoc quotidie Diabolus ſuperior, dum ſuum cuique ſtrigum dæmonem magiſtellum attribuit. Tertullianus *lib. de animâ c. de ſomnijs*; affirmat, *domos quoque hominum dæmonijs patere: nec tantum in adytis, ſed etiam in cubiculis homines eorum imaginibus circumueniri.*] Videte nunc quo pacto hoc myſterium iniquitatis operetur iam olim. huc enim arbitror referendum quod abs Guilhelmo Neubrigenſi in hunc modum traditur; *In prouinciâ Deirorum haud procul à loco natiuitatis meæ, res mirabilis contigit, quam à puero cognoui. Eſt vicus aliquot à mari orientali miliaribus diſtans, iuxta quem famoſæ illæ aquæ, quas vulgò* Vipſe *vocant. Ex quo vico ruſticus quidã ad ſalutandum amicum in proximo vico commorantem profectus, multâ iam nocte minus ſobrius remeabat. Et ecce de proximo tumulo, quem ſæpius vidi, & duob. vel trib. ſtadijs à vico abeſt, voces cantantiũ, & quaſi feſtiuè conuiuantiũ audiuit. Miratus quinam in illo loco ſolemnib. gaudijs intempeſtæ noctis ſilentiũ rumperẽt, hoc ipſũ curioſiùs inſpicere voluit: videnſq; in latere tumuli ianuã patentẽ, acceſſit & introſpexit, viditq; domũ amplã & luminoſam, plenamq; diſcumbentib. tam viris, quàm feminis, tanquam ad ſolennes epulas. Vnus aũt miniſtrantiũ cernens ſtantem ad oſtium, obtulit illi poculum. Quo ille accepto, conſultò noluit bibere, ſed effuſo contento & continente retento concitus abijt, factoq; tumultu in cõuiuio pro ſublatione vaſculi, & perſequentib. eũ conuiuis, pernicitate iumenti quo vehebatur euaſit, & in vicũ cum inſigni ſe prædâ recepit. Deniq; hoc vaſculum materiæ incognitæ, coloris inſoliti, & formæ inuſitatæ Henrico ſeniori Anglorũ Regi pro munere oblatum eſt: ac deinde fratri Reginæ Dauid, ſc. Scottorũ Regi contraditum, annis plurimis in theſauris Scotiæ ſeruatũ eſt, & ante annos aliquot (ſicut veraci relatione cognouimus) Henr. II. illud aſpicere cupienti à Rege Scotorũ Guilh. reſignatum.*] lib. 1. Rerum Anglicar. c. 38. tales montiũ receſſus, vulgùs ſolitũ nominare *montẽ Veneris*; qualem tradunt ẽt in Italia propè Nurſinũ lacũ eſſe, vt patet ex epiſt. 46. Æneæ Siluii. Si mauis exẽpla recentiora & clariora, Rober. Gagui. Generalis ord. S. Trinit. *lib. 10. Hiſtor.*

Francor. ita ſcribit; *Quo tempore Guilh. Edelinus Theologus Doct. S. Germani de la Haya prior, apud Ebroicas ad perpetuũ carcerẽ damnatus eſt, ob falſa religionis crimen. Nam cùm illuſtris cuiuſdã feminæ amorib. teneretur, neq; eius conſuetudine frui facile poſſet, dæmonẽ patronũ ſibi adhibuit, & eum in arietis ſpecie adorauit: à quo poſtea doctus ſcopam ſumere, atq; inter femora equitis inſtar ponere, breui momento, quo volebat, ſe traducebat.*] Inter ſtriges Auenionẽſes (vt narrat Mich. *Pneumalog. ſchol. 6.*) puer captus fuit, qui iudicib. narrabat, ſe à patre in Synagogã (ſic conuentũ vocant) deductum, & ibi vidiſſe patrari multa nefaria & horrenda; itaq; conterritũ muniuiſſe ſe ſignaculo crucis, & dixiſſe; IESV, quid iſtuc rei? ſimulq; cum dicto turbã totã diſparuiſſe, & ipſum ſe ſolũ ibi deprehendiſſe: poſtridie domũ rediſſe, quæ trib. à ſynagogã miliarib. aberat, & patrem ad iudices detuliſſe. Vnde & puero in viciniâ nomen inditum *Maſquillon* (hoc e. paruus ſortiarius) huncq; puerum, cùm ipſe Michaël iſta ſcriberet anno. 1582. adhuc Auenioni captiuum fuiſſe. Aliud conteſtatius accipe ex Grillando, cuius verba non pigebit adſcribere; Quo (*nempe homagio*) facto ſtatim vnum dæmonem conſtituit (*ipſe princeps Dæmon*) ad cuſtodiam ipſius mulieris, quam nunquam relinquere debeat; ſed illi inſeruire in omnibus, quæ ipſa cupiet, & quotieſcunque contigerit ad ludos accedere, hoc ipſe intimabit mulieri, & illam deferet, & inſtruet. qui quidem dæmon aſſociatur ei, tanquam maritus vxori. ſæpe accedunt ad congregationes illas, vbi maxima mulierum numeroſitas congregatur; & non vident illa in mente, aut intellectu, aut in appatentiâ; ſed in verâ & naturali formâ accedunt ad loca prædicta, hoc modo & ordine. Videlicet, quia primùm per vnum vel duos dies antequam fiat congregatio, intimatur ſibi per dæmonẽ illum, qui eſt ad ipſarum cuſtodiam conſtitutus, qualiter nocte tali & tali horâ ſe præparet ad veniendum ad ludum: quæ mulier, ſi haberet iuſtam cauſam impedimenti, deducit & auditur, dummodo ſit cauſa vera & excuſabilis, quæ legitimè excuſare poſſit: alioquin ſi fingeret habere cauſam, quæ nulla eſſet, vt non accederet, nõ deferebatur inuita, ſed remanebat in domo ſuâ: nihilominùs pro pænâ ſui mendacii adeò fortiter cruciabatur à Dæmone, & in mente & in corpore maximis & cõtinuis dolorib. & ægritudine intrinſecâ vel extrinſecâ tam fortiter vexabatur; quod die noctuq; nihil penit⁹ quietis haberet: ſed ſemper tribularetur, & omnia quę ipſa ageret euaneſcerẽt & perirent in fieri: adeò quod neceſſe fuit, vt tot mala ceſſarent, quod peccatum ſuum fateretur, & promitteret; etiam medio iureiurando, quod ampliùs non recuſabit accedere. Cùm verò promitteret acceſſuram, ſtatim adueniente nocte & horâ, euocabatur voce quadam, velut humanâ ab ipſo dæmone, quem non vocant dæmonem, ſed Magiſterulum, aliæ magiſtrum Martinettum, ſiue Martinellum. Quæ ſic euocata, mox ſumebat pixidem vnctionis, & liniebat corpus ſuum in quibuſdam partib. & membris, quo linito exibat ex domo & inueniebat ſemper magiſterulũ ſuum in formâ hirci illam exſpectantem apud oſtiũ; ſuper quo mulier ipſa dixit quod equitabat, & applicare ſolebat fortiter manus ad crines & ſtatim hircus ille adſcendebat per aërem, & breuiſſimo tẽpore deferebat ipsã vſq; ad nucẽ Beneuentanam, & ibi ſuauiter deponebat, &c.] reliqua etiam refert conſentanea his quæ alii citati Dd. ſcripſerunt ſolere in conuentu cõtingere. Nam præcitati Theol. adferunt varia exempla, & confeſſiones reorum, quæ oẽs conueniunt in corporali delatione, modo, & cæremoniis conuentus & aliis circumſtantiis: Quarũ præcipuas ſummatim hîc exſequar, additis nonnullis; quas accepi à Pet. Orano, V. Cl. mihi doctrinæ & integritatis nomine (vt fratre) caro, qui pręfuit an. 1597. & 1598. Quæſitoris & Iudicis functioni in Stabulenſium ſagatum & Lamiarum causâ. Quoad baculum notat Sebaſt. Michaël. *d. operis Schol. 7.* Abrah. Ezræ filium Leuit. cap. 19. prohibitionem

male-

maleficii ſic interpretari; *Non facietis experimenta per figuras, per baculos, per opera, per motus, per dies, & per horas.* & his verbis pleraq; ſolemnia ſtrigum comprehendiſſe. per *figuras*, intelligere circulũ, de quo iam egimus; per *baculũ*, virgas quib. vtuntur ad maleficiũ hoſtile, & alias quib. in ῥαβδομάντειᾳ, & arundinẽ ſeu ſcopæ haſtam cui inequitant transferendæ: gaudere autem virgâ Diabolum, vt imitetur virgam Moſis miraculorum effectricem, vel aliam illam floriferam Aaronis. Hunc baculum porro inungi ſolere vnguento confecto ex variis rebus inſulſiſſimis, maximè ex vnguine infantium necatorum. quanquam aliquando non baculum, ſed vel crura, vel aliàs ſui corporis partis illinunt, vt patet ex verbis Ghirlandi, & ex ſententiâ Auinionenſi, *quam exhibebo totam l. 5.* Poſſet ſine vnguento: ſed hoc vult copioſum adhiberi, vt quamplurimos infãtes interimant, opinantes ſine hac pinguedine ſe ad conuentum deferri non poſſe. Indicio eſt, ꝙ primâ vice dicit ſufficere vnguentũ cõmodatò ab aliis acceptũ; poſtea neceſſarium eſſe, vt ipſæmet ſibi illud ex infanticidio pręparent.

Sic ergo inunctæ ſolent deuehi inſidẽtes, baculo, furcæ, vel colo; vel cremathrę, impoſito vno pede; vel inſidẽtes ſcopis aut arundini; vel tauro, ſui, hirco aut cani *(quorũ omniũ exẽpla ꝑdidit Remig. l. 1. c. 14.)* Sic inq̃ ſolẽt ad *ludũ bonæ ſocietatis* (vt in Italia vocãt conuentũ) deferri vbi ignis vt plurimũ accẽſus, teter & horrid⁹. ibi dęmõ cõuentus pſes in ſolio ſedet, formâ terrifica, vt plurimũ hirci vel canis. ad illũ accedere adorãdi gratia, non eodẽ modo, interdũ cõplicatis genibus ſupplices; interdũ obuerſo tergo ſtantes; interdũ crurib. ẽt in altũ iactis, nec capite in anteriorẽ partẽ ꝓno, ſed reſupinato, adeò vt mentũ ad cęlũ feratur. tũ candelis piceis oblatis, vel vmbilico infantuli, ad ſignũ homagii eum in podice oſculantur. Quid? ꝙ & miſſæ ſacrificiũ aliquando, pet ſummum ſcelus, æmulantur, & aquæ luſtralis, & ſimiliũ rituũ Catholicorum? *lib. 3.* ex viri eruditi, ſenatoris Clariſſimi Raymundi narratione oſtendam. Inſuper liberos ſuos Diabolo illic offerunt, vt annis ſuperioribus mater Cunonis Rouerenſis, apud Binsfeldium; & anno 1458. quædam alia tres liberos ſuos apud Iaqueriũ *c. 7.* ſed & inquinatiſſimũ ſacrificiũ idoli Moloch, ſecundũ vtramq; interpretationẽ, nequiter & crudeliter repręſentant; cũ proprios, vel alienos filios dæmoni offerũt, & occidunt; aut ſemen ipsũ ꝓfuſum ei dicant, vt ſceleratiſſimus ille magus; q cum muliere in templo venerẽ exercens ſemen ſacro chriſmati miſcebat, ꝙ narrat idem Iaquerius *flagelli faſcinar fol.* 58. aut deniq; communione ſumptã ſacrã hoſtiam, in ore aſſeruatã, & extractam, dæmoni oblatam, corã eo pede conculcant, vt multæ ſtriges inquirente Iaquerio confeſſæ fuerũt. *c.* 8.

His & ſimilibus flagitiis & abominationib. execrandis commiſſis, incipiunt menſis aſſidere, & conuiuari de cibis quos dæmon ſuppeditat, vel iis quos ſinguli attulere: Interdum tripudiant, ante conuiuium; interdum poſt illud. ſolent diuerſæ menſæ eſſe, tres vel quatuor cibis interdum delicatiſſimis, interdum valdè inſipidis & inſulſis onuſtæ; quibus pro dignitate, aut opibus, ſinguli locantur. aliquando ſuus cuique dæmon adſidet, aliquando malefici vnâ ex parte, & ſuus cuique dæmon ex aduerſo. Nec menſæ ſua deeſt benedictio cæru hoc digna, verbis conſtans planè blaſphemis; quibus ipſum Beelzebub & creatorem, & datorem & conſeruatorem omnium profitentur: eadem ſententia eſt Actionis Gratiarũ, quam ſubdunt menſis ſublatis. Legi formulas, manu famoſiſſimi cuiuſdam malefici notatas. Conuiuio interſunt facie interdum apertâ, interdum velata larua, linteo, vel alio velamine, aut perſona. ſic etiam perſonati frequentiùs, poſt conuiuium, quiſque dæmon ſuam quam cuſtodit diſcipulam manu prehendit; &, vt omnia fiant ritu quam poſſunt abſurdiſſimo, dorſis inuicem obuerſis, & in orbẽ iunctis manib., iactantes capita more fanaticorũ, choreas ducere; nonnũ-

quam candelas accenſas manu tenentes, quibuſcum ante dæmonem oſculantes adorarāt, & cantare feſcenninos in honorem dæmonis obſcęniſſimos, vel ad tympanū fiſtulámue ſedentis alicuius in bifidâ arbore ſaltare, omniaq́ ridiculè & contra ceterorum morem peragere. tum ſuis amaſiis dæmonibus fædiſſimè commiſceri. Quando ſacrificia fiunt, fieri ſolent ſtatim initiò peractâ adoratione: Sacrificia tamen etiam extra conuentum ſæpè faciunt. Deniq; addunt, quemque narrare ſua ab vltimo conuentu facinora; quæ quo grauiora, & magis execranda fuerint, eò collaudari vberiùs: ſi nulla ſint, vel non ſatis atrocia, verberari ſegnes atrociſſimè, à dæmone, vel à malefico quopiam ſeniore: vltimò puluerībus (quos aliqui ſcribunt eſſe cineres hirci illius, quem dæmon aſſumpſerat, & quem adorarant, ſubitò coram illis flamma abſumpti) vel venenis aliis acceptis, ſæpè etiam indicto cuique nocendi pēſo, & pronūciato Pſeudothei dęmonis decreto; VLCISCIMINI VOS: ALIOQVI MORIEMINI; vt agnoſcas legem Caritatis legi contrariam; ſuas quemque domos, ſi propè ſint pedibus; ſin diſtantiores, vt aduecti, repetunt. Conuentus vt plurimum ineuntur vel noctis mediæ ſilentio, quando viget poteſtas tenebrarum, vel interdiu meridie; quo ſunt qui referant illud Pſalmiſtæ notum de dæmonio meridiano, & Abenezra ſcribit à Magis certos dies & horas obſeruari. Noſtræ ſtriges videntur, in diuerſis regionibus, varios habere ſtatos dies. In Italia frequentant noctem quę feriam ſextam præcedit *(Sic Comanus in Lucerna)* idque circa noctis medium *(vt ait Seb. Michael. ſchol. 7.)* Lotharingicæ ſtriges conueniunt noctibus quæ præcedunt feriam quintā, & diem Dominicum, teſte *Remigio lib. 1. c. 14.* apud alios legi noctem quæ præcedit feriam tertiam.

Poſſet dæmon eas transferre ſine vnguenti vſu, (vt dixi) & facit aliquando: ſed vnguento mauult vti variis de cauſis. Aliquando quia timidiores ſunt ſagi, quam vt audeant; vel quia teneriores ſunt ad horribilem illum Satanę cōtactū in corpore aſſumpto ferendū; horum .n. vnctione ſenſum obſtupefacit aliquando, & miſeris perſuadet vim vnguento ineſſe maximam. Aliàs .a. id facit, vt ſacroſancta à Deo conſtituta Sacramēta mimicè adumbret, & per has quaſi cerimonias ſuas orgiis reuerētiæ & venerationis aliquid concilier. Nihil verò ad translationē conferre vim vnguēti, vel inde patet; quod etiamſi, qui ſtatuto conuentus tēpore ex curioſitate quadam cupientes conuentui intereſſe ſe vnguento illinant, & re verâ per aërē eò deuehantur; (Deo id, vt multoties probatū, ad puniendam incredulam curioſitatē tam temerariæ audaciæ permittente) tamen ſi quis fide firmus, caritate armatus, ad fraudes dæmonis reuincendas diſſipandaſq; ad fidei veræ confirmationē, eo ſe vnguento inungeret; proculdubiò (vt rectè Binsfeldius) nulla ſequeretur translatio. quia hic omne pactū cum dæmone ceſſat, neq; id Deus eſſet permiſſurus. Et propterea, quando extra conuentui deſtinata tempora ſeſe inungerent ſagæ, non auolarent, nec auferrentur; eò quod id pactæ non fuerunt. Sciunt hoc & ideò non vnguntur, niſi audito conuentus ſigno; aliquando monentur à ſuo Martinello aliquando à vocibus præteruolantis comitatus Sagarum Reginæ, aliquando aliter iuxta Spineū *c. 30.* Sunt tamen quidā malefici, qui ex peculiari pacto, ad certū quoddam ſignū, ſiue vnctionē, ſiue pilei aut pallii poſituram, ſiue qđ aliud, quando volunt, aliò deferuntur: ſed quod dixi frequentius eſt. His poſitis,

Probatur hæc translatio corporea; primò quia non poteſt dari quidquam quod eam reddat non poſſibilem. quid deſit? non deeſt corpus mouēs; nā diabolus corpus aſſumit. nec adeſt vel obſtat corporis moti reſiſtentia vel grauitas; quia longè maior eſt vis dæmonis mouentis, qui montes loco mouere poſſet. nec obſtat celeritas motus ad locū remotum ſpacio tēporis breuis;

hoc

hoc enim valet efficere agilitas & vis naturæ angelicæ, iuxta D. Auguſtinum & B. Thomam [a]. nec Deus id non permittit. exſtant enim permiſſionis innumera ferè exempla, quædam etiam S.S. clariſſima. citant nonnulli primo loco CHRISTVM Dominum bis ſe paſſum fuiſſe à dæmone tranſportati [b], quod de malo ſpiritu accipiunt Orige. Ambroſ. Chryſoſtom. Auguſtinus Gregorius, Strab. & alii: hoc exemplo non vtor, quia licet multi patres indicent per aërem Chriſtum à dæmone volentem raptum, deportatumque fuiſſe; magis tamen placet, cum Origine & Euthymio, ductum dumtaxat, & præeunte diabolo ſecutum Chriſtum fuiſſe, & ſic in pinnaculum, & in montem aſcendiſſe; quod apertè D. Lucas inſinuauit: nec obſtat D. Matthæus, nam *παραλαμβάνειν* non rarò ſignificat aſſumere ducendo tantum [c]: & ſic hoc loco quoque interpretantur homines eruditi [d]. ideò iſtud exemplum non multum vrget. Secundo loco adduci ſolet, dæmones ingreſſos porcorum gregem, eos in mare præcipites egiſſe [e]. firmior adhuc locus eſt quem 3. adferunt, nempe Philippum Diaconum à ſpiritu ex deſerto in Azotum delatum [f]: & Habacucum capillo in Babylonem tranſlatum ad Danielem [g]. Ad hæc loca reſpondet Vlric. Molitor, malè nos ab Angelis bonis ad Dæmones argumentari; eò quod Angelorum hac in re longè maior ſit vis ac robur, quàm dæmonum. Solutio iſta mendoſa eſt. quia motu locali non eſt cur dicamus naturaliter plus bonum angelum, quàm malum poſſe: & Theologorum communis ſchola concedit diabolos retinuiſſe quæ naturæ dotes erant, amiſiſſe quæ gratiæ erant [h]. Cùm ergo bonus Angelus Abacucum tulerit, permittente Deo; poterit & Diabolus hominem transferre. Quid mirum hanc dæmones à Deo in humana corpora poteſtatem recipere; qui longè maiorem in animæ deceptionem acceperunt?

D Probatur etiam id experientiâ tot exemplorum, vt, ſine proteruiâ, quis diſſentire nequeat. Grauiſſimi ſanctiſſimique patres referunt [i], Simonem Magum coram Petro, alarum dæmoniacarum remigio in aërem ſublatum, volitare viſum. ſimilia de Abari Scythâ leguntur [k]. Badudum Britanniæ regem hac arte volandi, ſed & infelici exitu parem, nobis proponit Anglorum hiſtoria [l]. De Erico Suecorum Rege, quod in quam partem pileum verteret, in eam ſubitò abſportaretur regionem, auctor eſt Ioann. Magnus Gotthorum Sueonumq; hiſtoriographus lib. 17. Berengarium hæreticum & Magum eadem nocte Romæ fuiſſe, & in Turonenſi Eccleſiâ lectionem decantaſſe, tradit in Chronico Nangiacus. Anno 1045. refert *N. de prodigiis*, in Angliâ quandam veneficam à dæmone palam equo nigro impoſitam, & per aërem abuectam. cui ſimile exemplum de Matiſconenſi Comite, ex venerabili Petro Abbate Cluniacenſi, *lib. ſeq. referetur.* de vetula ex lebete ſaltitante Cæſarius *li. 11. miraculor. ſub fin.* de maleficis Atrebatenſibus Meierus egit anno 1459. *chron. Flandr.* Vincentius ex Petr. Damiano refert de quinquenni puero nobiliſſimi cuiuſdam viri; qui puer, monachus factus, quadam nocte abſportatus, manè repertus fuit in piſtrino clauſo, & interrogatus, dixit; ſe per quoſdã ad magnũ conuiuium delatum, & comedere iuſſum, & poſtea per ſuperiora piſtrino immiſſum [m]. Paul. Grill. *libr. ſecundo de Sortileg. q. 7.* narrat anno 1524. ſibi vt inquiſitori oblatam quandam Lucretiam; quæ dum ex congregatione ludorum deportaretur domum, & ſub aurorã matutinos campanæ pulſus, quo ad orandum populus vocatur, fuiſſet auditus; ſubitò illam à dęmone vectore propè fluuium in agro ſpinis obſito derelictam. fortè iuuenis, ei benè notus, illac tranſibat: cum ergo miſera nomine proprio aduocat. iuuenis videns rotam nudam, præter verenda femoralibus contecta, & paſſis crinibus, accedere formidabat. perſiſtit illa blanditiis allicere, tandem appropinquauit, &

quæ-

[a] *Aug. libr. de diuinat. dæmon. c. 3. Tho. 1. p. q. 110. a. 3.*
[b] *Matt. 4. v. 8. & Luc. 4. v. 9.*
[c] *Matth. 1. v. 20. & 24. & c. 2. v. 14. & 20.*
[d] *Heſſelius & Maldona. in Matth.*
[e] *Marci. 5. v. 13. Matt. 8. v. 32.*
[f] *Act. 8. v. 26. & 40.*
[g] *Da. 14. v. 35.*
[h] *ita poſt. D. Dionyſ. Tho. & alios, Malleus p. 2. c. 3. Caſtro d. libr. 2. c. 16.*
[i] *Clemens Roman. l. 6. Conſtit. Apoſt. Egeſipp. l. 3. hiſt. Arnob. lib. 2. contr. gent. Cyrillus Iero. ſol. Catech. 6. Epipha. Ambr. Maxim. & alii.*
[k] *Herodot. Melpomene. Nazianzen. epiſt. ad. Baſ. 22. Orig. lib. 3. cont. Celſ.*
[l] *Polydorus l. 1. hiſt. Angl. Pontius Virunnius compend. hiſt. Britann.* & iidē annales hoc memorãt. de oliuerio Malmeſburienſi, quem Nauclerus & Vincentius Elmerũ vocant.
[m] *vide Malleum maleſ. p. 2. c. 3.*

quæſiuit habitus & mor e eo loci cauſam: illa primùm alia omnia prętexere, & mulra mentiri: done uenis incredulus negauit ſe illi opem laturum, niſi vera fateretur. illa fi. .n ſecreri ſtipulara, confitetur quod ſibi accidiſſet, & qua ex cauſâ. Iuuenis eam ſecretò domum ſuam perduxit, & multis ab eâ muneribus donarus fuit. Sed tandem datæ fidei immemor rem vni atq; alteri narrauit: ſic paularim ſparſo rumore, & mulier capta, & iuuenis teſtimonium verirari perhibere coactus, hæc omnia Grillando narrauit. Subdit & aliud his verbis; *Mulier quædam Sabinenſis diœceſis hanc profitebatur diabolicam artem; de qua cùm maritus ſuſpicionem haberet, interroganit eam pluries, quæ ſemper negauit. Maritus verò in ſuſpicione ſuâ perſiſtens anxiè veritatem perquirebat: qui adeò aſtutè ſe geſſit, quod vidit illam quadam nocte ſe vnguento quodam vngentem; qua vnctione peracta vidit illam celerrimè, quaſi auem, recedentem, & ex ſuperiore domus ſolario ad inferiora deſcendentem. illam maritus ſequens, vt videret quo tenderet, amplius eam non vidit, & accedens ad portam domus inuenit eam clauſam. Quæ res magnam illi præbuit admirationem. Die verò ſequenti iterùm maritus vxorem interrogat, quod anxiè ſcire cupiebat, & illa conſtanter (vt ante) ſe neſcire dixit. Marîtus verò, vt amplius negare mulier non poſſet, apertè ei dicit omnia, quæ nocte præterita illam feciſſe viderat: deinde fuſtibus illam percutit grauiter, & duriora minatur verbera, niſi veritatem dixerit; quam ſi apertè expoſuerit, veniam ſe illi daturum promiſit. Mulier igitur ſe iam celare non poſſe intelligens, veritatem aperuit, & veniam à marito petyt; quam illi maritus hac conditione indulſit, vt illum ad tales congregationes adduceret: illa verò vt veniam impetraret, facilè petita promiſit, & promiſſum ex licentia Sathanæ impleuit. Adductus igitur ille ad locum, vbi ludifiebant, ludum, & choreas, & cetera omnia contemplatus eſt, & tandem ad menſam cum reliquis, vt veſceretur, ſedens, cùm cibos inſipidos iudicaret, petiit ſibi dari ſal, quod in menſa deerat, & quamuis iterum atque iterum petiiſſet, nunquam illi dabatur. Tandem cum, poſt importunam petitionem, prolixamque exſpectationem, ſal illi daretur, dixit; Nunc laudetur Deus, quoniam iam venit ſal. Quibus verbis prolatis dæmones; quia laudes Dei audire refugiunt; ſtatim receſſerunt, & reliqui omnes diſparuerunt, luminaribuſque exſtinctis, manſit ille ſolus nudus; quouſque mane facto vidit quoſdam paſtores, quos interrogauit, quænam eſſet illa patria in qua erat, illi verò reſponderunt eſſe agrum Beneuentanum, in regno Neapolitano. Qui locus diſtabat à patriâ viri per centum miliaria, ob quam cauſam, licet diues eſſet, coactus fuit per viam mendicare, vt ad domum ſuam redire poſſet. Ad quam poſtquam peruenit, ſtatim vxorem ſuam ob lamiæ crimen accuſauit, & totam rem geſtam, vt narrata eſt, coram iudicibus expoſuit. Qui rem totam plenè, vt oportebat, examinantes, vera eſſe omnia quæ diximus inuenerunt; quæ etiam eiuſdem mulieris confeſſione confirmata ſunt.*] Hæc ex Grillando, Fran. Alfonſus à Caſtro *d. cap. decimo ſexto* addens ſe multa poſſe alia referre teſtimonia, quæ per fideliſſimos teſtes in Hiſpaniâ contigiſſe cognouerar. Bartholomeus verò Spineus Sacri Palatii Apoſtolici Magiſter *q. de ſtrigibus cap. decimo ſeptimo & ſequ.* non minùs certa protulit, ex quibus vnum adſcribam; *Quandam* (ait) *puellam, quæ cum matre Bergomi morabatur, inuentam fuiſſe nocte Venetijs in thalamo ſui affinis. Quam manè repertam nudam, recognitamque, quia conſobrina erat, cum interrogaſſent quomodo illuc veniſſet, aut ibi eſſet, & quare? plorans illa, poſtquam veſtita ab eis fuit, hæc quæ ſubdo, enarrauit, dicens: Hac nocte cum in lecto vigilarem, vidi matrem meam; quæ me dormire putabat: ſurgentem de lecto, & exutam camiſiâ ſe quodam vnguento, quod ex vaſculo aſſumpſit de ſub lateribus extracto, perungentem corpus: & ſtatim in aſſumpto baculo quodam ibi præparato, in modum equitantis aſcendens, extra feneſtram deportata eſt, & à me nequaquam ex tunc ibi viſa. cumque ipſa quoque de lecto ſurgens, meum, vt mater fecerat, perunxiſſem corpus, extra feneſtram educta, ſtatim in hunc locum deportata ſum*

vbi

vbi matrem puero huic lecto decumbenti inſidiantem vidi. Ex quo ego territa, cum matrem quoq́; ob meum aduentum conturbatam vidiſſem & comminantem, nomen Domini I E S V & Beata virginis innocaui; & ex tunc matrem non vidi, & ego hic nuda ſolaque remanſi. His auditis à puella, ſcripſit omnia hac affinis ille narrantis, Patri inquiſitori Bergomenſi; à quo capta mulier, & tormentis expoſita, cuncta confeſſa eſt, & addidit, ſe à dæmone pluſquam quinquagies deportatam, vt puerum illum prædicti affinis occideret: ſed tamen prauualuiſſe nunquam, eò quod ſemper illum iuuenerit ſigno crucis, & ſanctis orationibus à parentibus benè munitum. Subdit & aliud, quod etiam adſcribam; *Quidam Antonius Leo carbonarius Ferrariæ habitator, de valle Tellinà, narrauit mihi hoc anno, ſe in patria ſua ab eo cui infraſcripta contigerunt, cognouiſſe. Quod cum ſuſpectam haberet ille vxorem ſuam ex relatione multorum, quod iret ad curſum* (hoc eſt conuentum Sagarum) *quando ipſe nocte dormiret, finxit ſe quadam nocte profunde nimis dormire. Quod vbi percepit vxor, ſurgens de lecto inunxit ſe vnguento ex vaſculo prius abſcondito, & ſtatim nuſquam comparuit. ſtupens autem vir ſuus, & quadam curioſitate ductus, de lecto ſurgens idem fecit, quod vxor; & ſtatim per caminum (vt ſibi videbatur) per quem etiam ſibi viſum fuerat aſcendiſſe vxorem, delatus, in quandam cuiuſdam nobilis Comitis cellam vinariam deportatus eſt: quo loci etiam vxorem ſuam, cum aliis pluribus reperit. Eo autem viſo, vxor eius ſtatim cum aliis quodam ſigno facto diſceſſit, eodem viro ſuo in illo loco relicto. Qui manè à famulis domus inuentus, & cum clamoribus, quaſi latro, captus, & ante comitem conſtitutus, accepto loquendi ſpacio, cum robore factum narrauit. Ex eo hoc accuſata vxor illius apud Inquiſitorem, & tandem confeſſa, pœnam dedit ſuis dignam ſceleribus.*] Hactenus Bart. de Spinâ. Conteſtatiora adhuc tria Italicis iſtis addit ſtrigiportii exempla Nico. Remigius, *lib. primo Dæmonolatr. cap.* 14. quibus nequeo lectorem priuare. ita ſcribit: *Lutzeij (qui vicus non ignobilis eſt in radicibus Vogeſi montis) Maio menſe anni* 1589. *paganalia à vicinis celebrabantur. Ex eo vico Claudius Chotaius in vicinum, cui nomen eſt VViſembach, appetente nocte redibat. Iamque eius montis, qui inter vtrumq́; vicũ aſſurgit, bonam partem conſcenderat; cùm ſubito correptus turbine ſtetit circum ſpectans attonitus. nuncubi rei adeo inſolentis cauſa aliqua appareret. nam cetera tranquilliſſimus quietiſſimuſq́; aër erat. Aduertit in receſſu quodam (eum accolæ crepidinem Moreliam appellãt) laruatas mulieres ſex, inſtructã multo auro atq́; argento menſam quandam ſaltanto circumeuntes; perindeq́; ſua iactantes capita, ac qui intemperiis agitantur: tum iis aſtantẽ in nigro tauro hominẽ, qui eas, vti otioſus aliquis in triuio, ſpectabat. Ibi igitur conſtitit tantiſper dum ſe colligit, ac rem totam certius oculis agnoſcit. Quod dum facit, momentò turba illa diſparuit, ac ſe ab eius adſpectu ſubduxit. Amoto igitur eo metu, ſe denuo viæ committit. ac iam montis verticem ſuperauerat, tũ ecce eũ mulieres illæ à tergo inſequuntur, capita ſua vt antea iactantes, atque altum ſeu ex compoſito ſilentium tenentes. Præibat homo atra facie, manibuſque in harpaginis ſpeciem incuruis, quas etiam parabat illi in frontem immittere, niſi obſtitiſſet diſtricto atque oppoſito enſe: ſiquidem hoc facto inſultare deſtitit, quaſi de vita metuens atq́; euanuit. oſtendũt ſe nihilominus iterum mulieres illæ, vnaq́; cum iis homo quẽ modo dixi tauri ſeſſorẽ, chorearumq́; ſpectatorẽ. ad quem iam factus confidentior Chotaius acceſſit propius atque infert. Item tune hic es, mi Deſideri Gaxete (id enim ei erat nomen) obſecro ſi quid potes, ſerua me. Nam (Pol) tibi fidem meam obſtringo, me nihil eorũ quæ vidi equidem palam eſſe facturum. Vixq́; hæc dixerat, cum turbo illũ ſeu nebula inuoluit denuo: eo demũ euolutus & liberatus, ſolũ ſe in ſolo ac longè diſſito à via loco reperit, quam tamen veſtigando ad extremum nactus quam feſtinantiſſimè potuit domum ſe recepit. Triduo poſt id teſtimonium, ad aliud poſtea à iudice quæſtionis rurſum vocatus hoc ex abundanti ſuperioribus addidit, recordari ſe cum propius ad menſam acceſſiſſet, viſurus & quibus epulis eſſet inſtructa, dæmonem ſibi è veſtigio vnguibus in os inuolaſſe, ac dum ſe contra ferro defenderet, inter hæc vehementiori vento iterũ ſublatũ, atq́; ad*

Combri-

Combrimontis cataractus, qui locus à priore nõ minus ducentos paſſus aberat,fuiſſe deportatum Quod ne quis deliramentum eſſe putet hominis non ſobrÿ, & nactus locíq; ſolitudine tũ forte exterriti; id etiam Sandeodati XI. Cal. Iunÿ 1589. Barbelina Gaxeta, e mulieribus illis vna, ſuperiore menſe totidem ferè verbis apud quæſitorem recitauerat: hoc adyciens tritici heminas duas, caſeoſque bubulos totidem Choteyo illi à Deſiderio Gaxeto, eiuſque vxore dono datos quo celatum haberet, quod ſic viderat. Qua de re coràm compoſiti conuenerunt, per omnia, extra hoc vnum, quod Barbelina diceret non eſſe in Chotaium à dæmone intentatas manus, quia ſic ſe menſa propinquum intuliſſet, vt is in elogio ſuo mentitus fuerat, ſed quod aureum craterem ab ea furto tollere parauerat. Aliud exemplum ita narrat idem Remigius; Ioannem ab Hembach vix dum ab ephebis egreſſum venefica mater ſecum ad nocturnos dæmonum conuentus deduxerat, ac quod tibys ſciret ys illum canere iuſſerat, atque in proximam arborem quo clarius exaudiretur inſcendere: quod dum facit, ac ſaltantium choreas ociofus oculis collustrat, forte inſolentiam admiratus (nam præpoſtera ridiculaque ibi erant omnia) Deus bone (inquit) vnde iſthæc nobis tam ſtulta amenſq; turba? vixq; hoc dixerat, cùm in terram prolapſus, altero humero debilitatum ſe, ac cùm aſtantium opem imploraret ſolum reperit. Quod dum palam prædicaſſet, & variè de eo ſentiretur; alys viſum, alys rem geſtam eſſe contendentibus, ſecuta eſt poſtmodum, quæ eã dubitationem tolleret occaſio. Nam Catherina Præuotia in Freiſſem 4. Non. Septemb. 1589 earum vna, quæ choros illos agitauerant, ob ſortilegÿ ſuſpicionem nõ multò poſt comprehenſa, rem omnem vti ſupra memorata eſt, adhuc eius rumoris, quem Hembachius ſeminauerat, ignara, & nulla interrogatione præeunte faſſa fuit. Keruers Otilla in VVerdeſtam. 8. & 7. Id. Auguſti. 1590. & Eyſarbz Agnes Duſa. 3. Non. Decemb. 1690. qui proximus erat ſequẽs annus, veneficÿ damnata, idem quoque diuerſæ affirmarunt; locum præterea illa, vbi id eueniſſet ſuo, quo id teſtatius fieret nomine, Maycbuch appellans Tertiùm non teſtium tantum dictis clarum, ſed & clarâ luce geſtum idem in hunc modum recenſet: Rediens Nicolaa Langbernhard e moletrina Guermingenſi Aſſenumcuriam ante 8. Cal. Aug anno 1590. ac iter ſecundũ ſepem ſilueſtrẽ aperto meridie faciens, aduertit in aruo finitimo chorũ in orbem ſaltantium tum virorũ, tum mulierum: verum quod præter ſolitum aliorum hominum morem auerſi, tergaque oſtendentes id faciebant, attentius eos aſpiciens vidit præterea, qui caprinis, bubuliſq; pedibus deformes vna intermixti ſaltatorium illum orbem verſarent. Tum penè metu emortua IESV ſalutare nomen (vti quibus ſiniſtri inauſpicatiq; aliquid imminet) inclamare cæpit, ac rogare ſuppliciter, vt ad ſuos modo ſalua incolumiſq; redire poſſet. Illicò euaneſcere omnes qui tripudiabant, præter vnum 𝔓𝔢𝔱𝔱𝔢𝔯 𝔊𝔯𝔬ſ𝔰-𝔭𝔢𝔱𝔱𝔢𝔯 nomine, cui ocius in aërem ſublato elabi interea atq; excidere viſum eſt penicillum; quali furnarÿ conſueuerunt furni ſui arcam, priuſquam panem in eum condant, extergere. Inter hæc vehementiori quoq; illa correpta vento, vix anhelitum ducere, ac ſpiritum trahere: tum etiam domum reuerſa triduum integrum ex valetudine decũbere. Cuius rei fama cum ipſa eiuſq; propinquis ſpargente, iam vniuerſum pagum peragraſſet. Petter ille, ne videretur eius diſſimulatione tantum crimen agnoſcere ac fateri, primum quidem apud iudicem iniuriarum ferocius agere: ſed tandem veritus, ne non ſuccedente lite maius ipſe ſibi crearet periculum, eam conſulto deſeruit: quæ res multò etiam magis eius facti ſuſpicionem auxit, æſtimantibus multis mala mentis conſcientia illum eam quam primum in animum adeò auide reuocauerat, iniuriam muſſitare. Ergo iudex in eius vitam moreſq; tanto diligentius inquirere, ac cum certis indiсys rem non eſſe vanam comperiſſet, comprehendere: tum ad criminis non adeò inuitam confeſſionem adducere: tandem & alios, qui cum illi eius ſceleris ſocietas fuerat, coarguere, ac iam manifeſtos facere. Inter quos fuere Barbelia Ioannis Latomi vxor Duſa 6. Cal. Februa. 1591. & Mayetta Laurentÿ Supermaioris item vxor Duſa. 14. Cal. Mart. 1591. quæ diuerſa totidẽ tamen verbis, illud de ſabbato à ſe auerſis vna cum intermedÿs cornupedibus choro, proditum à conſcio Petter indicium verum eſſe agnouerunt. Acceſſit & earum confeſſioni tertius Ioan. Michael armentarius Duſa Calend. Martÿ 1591. hoc etiam ad maiorem eius rei fidem

dem

dem addens; ſe interea, dùm hæc fierent, tibicinis functum officio, pedum quoddam fortè oblatum ori admouendo, ac micantes ei digitos, vti cùm ad numerum vera inflantur tibiæ, adducendo. Ac cum Nicolæa illa (vti dictum eſt) IESVM tremebunda inuocaſſet, ſeque præterea crucis ſigno muniuiſſet, è quercus altiore ramo cui tum inſidebat præcipitem decidiſſe, demum turbine inuolutum, ac in pratum nomine Weiller, *in quo paſcentem gregem paullò ante reliquerat, deportatum fuiſſe. Eius rei grauiſſimum firmiſſimumque argumentum denique hoc fuit, quod locus, vbi ſic in orbem agitatæ fuerant choreæ illæ, poſtridie quemadmodum Nicolæa ante monuerat, apparuit circo impreſſus; qualem habent hippodromi, vbi in gyrum aguntur equi: Sed & interſtinctus vngularum caprinarum bubularumque recentibus veſtigijs. Quæ & perſtiterunt videri, dum aratro denuò proſciſſum ſubactumque aruum illud brumâ ſequente fuit. Teſtimonium dixêre Nicel Klein, Deſiderius Vernex, & Gaſpar Sutor, & quotquot in rem præſẽtẽ maturè ducti, de ea poſt à iudice ſunt interrogati.*] Nonne ſat manifeſtè probantur choreę, conuentus, translatio? An hîc Dormitantii noſtri cunctorum abnutini dicent hæc ſomnia tam varios, tam aptè, quaſi in vnã Cathenã annulos connexuiſſe? an illius Petters penicillum ẽt ſomnians eò delatum? ſomniaſſe Nicolæam; & ſomnii ſoporiferâ ægrimonia triduo lectulo affixam? ſomniaſſe teſtes hos omnes ſolennia, & meræ vi imaginationis agro impreſſa veſtigia tã pertinaci impreſſione? greges ab Amphryſo Apollinẽ, aut à Gadibus Herculem Erythræas boues eò deduxiſſe, & choreas duxiſſe docilia armenta Lotharingico in ſolo? pergẽt ſcrupuloſi (ſcilicet) Dubitantii vereri ne innocentes huiuſmodi, fateãtur ſe commiſiſſe, quæ nunquam deliquerunt, ſed errore opinionis putãt ſe deliquiſſe? Quæ hæc, & quam pertinax libido eſt, generis humani hoſtibus ſic patrocinandi? Verum de hoc lib. 5. vberius.

Non minùs exploratum aliud Balduin. Ronſſeus *epiſt. Medic.* 50. quod ſuis temporibus in Hollandiâ acciderat, ita narrat. *Erat in pago Ooſtbrouck non procul à Traiecto mulier vidua; cui ſeruus conuixerat, ad obeunda, vt res poſtulabat, munia domeſtica: Is cùm iam ſæpius, vt ſolent eſſe curioſuli ſerui, per tranſennam animaduertiſſet, heram nocte intempeſtâ, ſtatim ac quieti ſe tradidiſſent domeſtici, quotidie in ſtabulum, ad certum præfixumque locum venire, atque exporrectis manibus præſepi contiguum fœnile apprehendere. Admiratus tandem ille quidnam hoc negotij eſſet, ſtatuit & ipſe inſciâ hera idem ſemel experiri, atque eandem pertentare aleam. Igitur herà ex conſuetudine ad ſolita veniente, atque ſicuti videbatur digreſſa, ſubſequitur & ipſe, locum contemplatur, atque exemplo heræ fœnile complectitur: Ibi ille ex tempore in aëra raptus defertur in oppidum VVyck, in abditum & ſubterraneum ſpecum, vbi cœtum maleficarum de maleficiis conferentem inter ſeſe, reperit. Hera cum ſuis inopinam famuli ſui præſentiam admirata, rogat, quo aſtu, aut qua tandem ratione momento temporis illuc appuliſſet. Reſpondit ille ordine, vt res tranſacta eſſet: Tum illa indignari primùm atque excandeſcere cœpit, verita ne nocturni, atque clandeſtini iſti conuentus hac ratione tandem eliminarentur: cum conſortibus igitur deliberandum cenſuit, quid in ambiguo hoc negotio faciendum ſuadeant. conuenit tandem inter eas, vt amicè exciperetur, ſilentium ſtipularentur, atque arcana hæc, quæ illi, præter meritum atque opinionem, videre contigiſſet, nulli communicaturum ſe, aut reuelaturum ſanctè deieraret. Ille interim quiduis non pollicetur, abblanditur, & vt mitius agant, ſimulat ſe omnibus votis hoc vnum expetere, vt eum illarum gratia liceat poſt hac ſortilegarum intereſſe collegio. Interim dum conſultatur, labitur hora, & iam abeundi tempus inſtat. In dubium iterum, inſtigante hera, iam vertitur, remittenduſne domum ſit totius cœtus periculo, an bono publico, enecandus. Communi tandem omnium conſenſu mitior placuit ſententia, quæ iuramento adactum domum deferendum decerneret. Suſcipit eam prouinciam hera, atque fide data in humeros receptum domum delaturam pollicetur. Ac-*

cinguntur operi, atque euro ocyùs per aëra feruntur. Sed ecce, emenſis iam bonam partem itineris, conſpicuum ſeſe dedit lacus arundineto obſitus. Ibi malefica illa anus occaſionem nacta; verita, ne iuuenis pœnitentia ductus, quod furialibus iſtis feriis (quemadmodum ſimulabat) initiatus eſſet, viſa tandem eliminaret; prouolans, à ſe disiecit adoleſcentem; ſperans, vt ſuſpicio eſt, eundem partim caſus violentia enectum, partim lacus ipſius altitudine abſorptum iri. Verum, vt eſt DEVS miſericors prorſus, non volens mortem peccatoris, ſed vt conuertatur & viuat; veſanæ illius menti metas conſtituit, neque paſſus eſt iuuenem inſontem ſubmergi, ſed aliquanto æquiore conditione permiſit, vt in hunc vſque diem vita protraheretur; dum fortè fortuna in arundinetum decidens, lethalem plagam ex caſu non accepit, violentia impetuque caſus per arundinetum quodammodò refractis. Interim miſer ille, qui ſolius linguæ miniſterio iam vtebatur, dum illuceſceret, mille diſtarquebatur cruciatibus, ac ſuſpiria trahens, tantiſper ingemiſcebat; dum prætereuntes inſolita lamentatione attoniti, facta indagine, compererunt, hominem prorſus elumbem, & cui vtraque excidiſſet coxa. Rogant vnde ſit, quomodo eò calamitatis deuenerit? narrat ille ordine ſingula, defertur tandem curru Vltraiectum. Ibi nobilis vir Ioann. Culemburg. Vrb. Præt. rei nouitate quodammodo perculſus, admirabundus ſingula perquirit, atque indagine facta faſcinatricem heram comprehendi iubet, vinculiſque conſtringi. Illa ſimul ac in manus præfecti veniſſet, nihil negare, ſingula fateri &c.] Hactenus ille. quid ad hæc queat impudens os vel Wieri, vel Godelmanni; cum ſuis oraculis Luthero & Melanchtone? dicentne atrabiliariam mulierculam hoc credidiſſe,& deceptam fuiſſe? quid? ipſe iuuenis, quomodo ſic lacer & elumbis? delumbarárne illum ſubitò bilis atra? finxit fortaſſis. vnde igitur, & quomodo in arundinetum delatus, ſi non ex illo ſpecu; & vnde in ſpecum, ſi non ex domo? ſi loco non motus, quomodo perductus ex Ooſtbrouck in illud arundinetum? ſi ſponte iuit,vnde tam grauis & perpetua membrorum luxatio? atrabiliarii etiam qui illic iuuenem inuenêre, qui Vltraiectum ad Prætorem detulêre? ô impudétem pertinaciam! Conſidera potiùs (lector) in hac narratione. *Primo* nouum modum ſiue ſignum; fœnilis comprehenſionem,abſque vllâ inunctione: *Secundò* ſolere dæmones certa ſibi loca deligere,ad cœtus ſuos & conuenticula malefica. Nam anno quoque ſuperiore, Ioannes ille de Vaulx Stabuleti decollatus,fatebatur, ex præcipuis locis Generalium congregationum,eſſe vnum in ditione Vltraiectinâ,& eò ſe non ſemel Stabuleto delarum. *Tertiò* nota,non ipſas modo maleficas ferri per aëra,ſed& auxilio dæmonis alios humeris eô deferre poſſe. Denique ſtultiſſimum eſſe miſericordiæ crudeliſſimarum excetrarum ſe committere. Quanto tutiùs fuiſſet huic iuueni;Nomine Saluifico IESV, vel Crucis ſignaculo ſe munire & totum illum cætum,venti inſtar diſſoluere,ac diffugare? Manſiſſet eſto ſolus in ſpecu; labor dumtaxat itineris longioris pedibus exantlandus fuiſſet. Verùm poſſem multa huiuſmodi adiicere. nam ſimilia narrant multa exempla *Anan. d. libro quarto Auctor Dæmonoman. lib. ſecundo cap. quarto Torquemada Dialo. 3. Binsfeldius d. operis memb. 1. cond. XII. And. Libauius in ſtrigiportio, Cumanus in Lucernà inquiſitor. & his antiquior Ioan. Cæſarius libro decimo miraculor. c. primo & alij.*

Ex his exemplis deſumitur fortiſſima probatio. cùm iſti ex mera curioſitate inuncti, de loco in locum tam remotum re ipsâ delati fuerint; manifeſtum fit,hæc non contingere nudâ dumtaxat imaginatione & delirio muliercularũ. immo,nonnunquam conuentu ſubitò diſſoluto, repertæ menſæ & ſupellex argentea,& poſtea à dominis agnita,& confeſſæ vxores ſe illa ſecum ad conuentum detuliſſe. Deinde Sortiarii locos omnes, & cibos, & vicina omnia diligenter notant; arbores, ſepes, flumina, agros, domos diſcernunt; ſi

laruati

laruati non ſint, conuiuas agnoſcunt; obuios quoq; quos in via habuerint, ſæpè ſalutãt & alloquuntur; cernuntur non rarò ab aliis viris catholicis, & mente ſanis ad conuentum euntes, vel à conuentu redeuntes: interdum ẽt viſæ & deprehenſæ nudæ; & ex turbine ſeu nube decidentes, aut vulneratæ & mutilatę membris, *de quo l. 5.* Item hac deportatione ſic ſæpè defatigantur, vt domũ reuerſis per totũ triduũ ſit decumbendũ piusq̃ pedib. poſſint conſiſtere, quod docet Remig. *d. l. 1. c. 24.* confitentur omnes vnanimiter eadẽ, nec in circumſtãtiis minutiſſimis diſcrepant. idem confirmant alii immunes ab eorum crimine & errore. Fatentur rei in ipſo rogo, vbi nihil fictio profutura, & exhauſta iam ſunt tormenta. De vanis autem & deluſoriis, tam perpetim nequit vna & conſentiens omnium eſſe conteſtatio; tantaq; inter locis, & temporibus, & ætate, ac ſtudiis diſiunctiſſimos, adeoque multos, conſenſio. peculiaris enim cuiq; eſt animi actio, & alius ab alio diuerſum quid imaginatur, nec cerebri aut phantaſiæ omniũ eadem diſpoſitio; quæ dæmoni ad huiuſmodi imagines neceſſaria foret, nec ẽt mendacii tanta poſſet eſſe conformitas. Hoc argumentum; meo iudicio; hominem non peruicacem, idoneum eſt conuincere.

Confirmatur hoc argumentum eò quod (vt benè) Cumanus *ſupra n. 3.* ſomnia & phantaſiæ tales non ſunt in poteſtate hominis, vt ei accidant, vel iis careat pro lubito: Sed ſtrigib. ſeriò conuerſis, & nolentibus amplius conuentui intereſſe, nihil ampliùs tale contingit, dumtaxat quia nolunt. quod eſt euidens iudicium in ſomnis iſta non contingere. Præterea qui hæc aſſerũt ſomnia eſſe & ludibria, certe peccãt contra reuerentiã Eccleſiæ matri debitam. Nã Eccleſia Catholica nõ punit crimina, niſi certa & manifeſta; nec habet ꝑ hæreticis, niſi qui in hæreſi manifeſtè ſunt deprehẽſi *c. conſuluiſti 2. q. 5.* ſtriges autem iam à plurimis annis pro hæreticis habet, & iubet per inquiſitores puniri, & brachio ſæculari tradi, vt patet ex libris Sprengeri, Nideri, Iaquerii, Michaelis, & docet experientia. Ergo vel Eccleſia errat, vel iſti Pyrrhonii errant: Eccleſiam in re ad fidem pertinente errare qui dicat, anathema maranatha ſit. Narrat idem Cumanus exemplum delarionis veritatem declarans; quod licet, tentent increduli *In Mendriſio* (inquit) *oppido Comenſi contigit, iam ferè annis quinquaginta elapſis, vt cum ibi quidam inquiſitor nomine Magiſter Bartholomeus de Homate, D. Laurentius de Concoretio Poteſtas, & Ioannes de Foſſato Notarius, contra has ſtriges procederent: vnà die ipſe Poteſtas, quadam curioſitate ductus, volens experiri, an verè & corporaliter ſtrigiæ irent ad ludum; facta conuentione, acceſſit quodam die Iouis ſerò cum notario ſuo & quodam alio, extra oppidum ad quendam locum, ſicut illi ſtrigia pradixerat: & dum ibi propè eſſent illi tres, viderunt ibi plures perſonas congregatas coram quodam (qui erat Diabolus in forma hirci) admodum cuiusdam magni Domini ſedente: & ecce ſubitò omnes illæ perſonæ ibidem congregatæ, iuſſu Diaboli, adeò illum officialem & omnes eius ſocios, Deo ob eorum curioſitatem permittente, baculis percuſſerunt; quod ex talibus percuſſionibus, ille officialis, & notarius, & tertius ille alius infra quindecim dies mortui ſunt.*] hæc ille. Non ergo ſuaſerim peruicacibus, vt ſe experimento committant, nec occinam illud vulgatum; Non credis, vade & vide.

Nec eſt quod ingerant, dæmoni nullam eſſe cauſam, hæc non eum ſingulis potiùs agendi, quàm talem conuentuum frequentiã inſtituendi. Multa hinc ille commoda percipit. Primò per hanc ſocietatẽ & pluriũ conſortium vehementiùs in malitia fouentur, & indurantur. Secundò hoc pacto, criminis participatione, ſingulorũ peccata aggrauantur. Tertiò talibus illicibus, & variis, quæ illic fiunt, inductionibus, plures facilius impedicant. Quartò multitudo facit audaciores ad malum; tollit Dei hominumq; timorem, & mutuâ imitatione ad maiora facinora inflammat vt, ſolent carbones iuncti. Quintò voluptas nefaria maior videtur, quo plurib. innoteſcit. Sextò difficiliùs con-

uertũtur, quò plurib. teſtib. ſe dæmoni addixerũt, & actuũ frequẽtatione quaſi quodã habitu occalluerũt. ita prudenter ratiocinatur Spine[e] *q. de. ſtrigib. c. 20.*

Breuiter ergo concludo, has translationes; de quibus quæritur; poſſe modis quatuor contingere: primò ſolâ cogitatione, quod S. S. vocat transferri in ſpiritu; & talis illa viſio Ezechielis[a]. *Et emiſſa ſimilitudo manus apprehendit me in cincinno capitis mei, & eleuauit me ſpiritus, inter terram & cælum; & adduxit me in Ieruſalem, in viſione Dei.* &c. Vltimum enim verbum, modum præcedentibus ponit verbis: ne putemus hanc ſimilem translationem illi Habacuc, de qua Daniel[b]. Aliquando ſuis pedibus commeant ad conuentus, vt narrant Remigius & Binsfeldius. 3. à Dæmone reuerâ, ſecundum corpus, & motum localem, transferuntur, vt docui. 4. aliquando poteſt contingere, vt ipſi ignorent corporaliter, an opinione dumtaxat translati fuerint; quod in diuino illo raptu accidit B. Paulo. Traditum inuenio, in quibuſdam P. Ioan. Maldonati dictatis, *de Dæmonibus*; quòd quando volunt corporaliter transferri; tum ſe inungunt vnguento ex infantulis corpuſculi adipe: quando conuentibus per inſomnium dumtaxat intereſſe volunt; tum in ſiniſtrum cubare latus: quando verò malunt vigilantes, quæcumque in conuentu fiunt cernere, vt coram ſe geri; tum operâ dæmonis ex ore vaporem quendam craſſum euomere, in quo geſtorum imagines vt in ſpeculo intueantur. Et fortaſſis hoc Quæſitoribus inſinuare volebat famoſus ille Ioan. de Vaulx Stapulenſis, cùm diceret; ſcire ſe diſcernere; nũ corporaliter, num verò per imaginationem conuentui intereſſet.

[a] c. 8. v. 3

[b] c. 14. v. 35.

Vnum teſtat ſoluendum, quod quoſdam ſcio torſiſſe aliquando. Etenim doctior philoſophus atque Theologus quærat, qui fieri queat; vt, cùm angelus ſit incorporeus, queat rem corpoream loco mouere? Reſpondeo, nec opus eſſe ad hoc nouâ à Deo virtute attributa, (vt cenſuit Guilh. Pariſ.) nec etiam diſtinctâ virtute ſeu potentiâ motiuâ (vt putauit Aureolus:) nec etiam poſſe Angelum ſolà voluntate & intellectu illimitatè & infinitè, quodcumq; volet corpus, & quando velit, & quo velit, & quantà velit celeritate, loco mouere (hoc enim damnaſſe intelligendus eſt articulus Pariſienſis, & meritò quia hoc eſt virtutis infinitæ:) Sed reſpondeo; Angelum determinatam ſibiq; notam, ſuis viribus non maiorem molem, eà celeritate vel tractu, quem & agilitas Angeli & rei motæ natura permittit eò ſolo mouere & transferre poſſe, quod in aſſumpto corpore ſecundùm ſubſtantiam (malo enim hoc tenentes ſequi) ſit præſens, ſicque præſens, ſolà voluntate corpus illud impellit, & eadem voluntate, mediante illo corpore, aliud corpus contiguum moueat, vel deuehat[c]. ad eum ferè modum quo ventus fortis plumam agit per aërem, & certo tandem loco illam deſtituit, & deſtituendo ſiſtit. Et ſic Angelus deferens prophetam Habacuc, dumtaxat tangebat capillos eius; neque tum capilli corpus ſuſtentabant, ſed virtus Angeli ipſius per voluntatis imperium toti corpori impenſa. Vnde ſi velit Angelus ſic moderari actiuitatem, vt celeritas deuectionis, non ſuperet robur delati; fiet, vt ſit ſine defatigatione hominis iſta transuectio: ſi hoc nolit, haut dubiè mirè defatigetur homo neceſſe eſt, celeri illà per aerem delatione. Hinc intelligimus non eſſe certam differentiam illam Remigii[d], quod Angelorum bonorum tranſuectiones quietæ & laboris expertes ſint hominibus; malorum verò plenæ laſſitudinis, formidinis, & moleſtiarum. etſi enim vt plurimum credam hoc verè contingere: fieri tamen poteſt, vt ſi dæmon velit, etiam citrà laſſitudinem & moleſtiam deferat, vt patet exemplis, quæ narrat Torquemada Dialo. 3. & ille Ioannes de Vaulx Stabulenſis hoc de ſuis tranſuectionibus teſtabatur. Illud certiùs, has dæmonum ſubuectiones ſemper periculi plenas & formidabiles eſſe.

[c] vide Ioſephũ Ang. in 2. d. 8. q. 8.

[d] l. 1. dæmonolatr. c. 27.

G

QVÆ-

QVÆSTIO XVII.

An poſſit dæmon quantitatem corporum ſic mutare, vt penetratio partium ſequatur; ſiue vnum corpus in duobus locis diſiunctis, vel duo corpora in vno & eodem loco penetratiuè collocare?

B*Reuiter cenſeo ad hæc omnia negatiuè reſpondendum, quia hæc omnia repugnant principiÿs phyſicis & ordini naturæ.* Nam, vt de poſteriore prius agamus, nec ipſemet dæmon poteſt loca diſtantia ab inuicem, non occupato medio, ſimul implere, ex veriore ſententia & communiore; minùs ergo poterit ibi corpus vnum ſtatuere: ſed ſoli hoc DEO reſeruarum. Nec obſtanr exempla, quibus docetur multos alio loco αὐτοφροσώπως aliis apparuiſſe, quàm vbi reuerâ tunc erant, non dormientibus modò, ſed & vigilantibus [a]. Nam ſi à Sanctis hominibus & miraculosè apparitiones factæ, vt de Sanct. Nicolao, D. Agatho, & Diuo Benedicto legimus; tum illæ ab infinitâ DEI virtute profectæ ſunt: ſin autem ab angelis malis procuratæ, ad ſpeciem tantum viſæ & præſtigioſæ cenſendæ. huc refero illud quod Origen. *lib. 6. cont. Celſum* tradit, Pythagoram eodem tempore in duabus vrbibus conſpectum: & aliud de muliereulis commeſſatricibus in viâ D. Germani; & de Imperatoris filio per Theodorum Monachum patri exhibito apud Zonaram [b]. *Vide Pet. Tyræum d. lib. 2. cap. 8. cum ſeqq.* Quod verò ex aliis refert Ananias *lib. 4 de Naturà Dæmon.* non poſſe dæmonem duorum hominum ſimul occupare corpora; ſed poſſe tamen, cùm in vnius corpore ſit per ſubſtantiam ſuam, vi ſuâ alium, vel magno diſtantem interuallo, de crimine aliquo tentare: hoc fateor me non intelligere. Nam nihil prohibet duos eſſe ſibi adeò propinquos, vt ſimul ſint quaſi vnus adæquatus dæmonis locus quem ſubſtantiâ ſuâ occupet; nihil inquam prohibet hos ſimul à dæmone poſſideri. Si verò alter tam longè diſtet à poſſeſſo, vt ſpacium illud excedat ſphæram actiuitatis dæmonis; non credo poſſe dæmonem illum poſſidentem, huic alteri quidquam ſuggerere tenrationis. vt enim nec quoduis corpus quantumuis diſtans loco mouere, ſic nec quotumuis animos à quorum corporibus abſit longiſſimè poteſt Diabolus tentare; ſed eos tantum, qui ſint adeò propinqui, vt in vno quaſi adæquato loco dæmonis cenſeantur. *Nonnulla huc pertinentia petite à Guilh. Pariſienſi. p. vlt. de vniuerſo. cap* 13.

[a] *vide Petr. Tyræum li. 2. de ſpirit. appar. c. 6. & 7.*

[b] *tom. 3. in vita Baſilii Macedonis.*

B Prior concluſ. pars, de muratione quantitatis, probatur: quia ſanior philoſophorum pars, cum Ariſtotele & D. Thomâ, partium corporaliumque dimenſionum penetrationem naturę non permittit. ideò nequit dęmon ſic mutare corporis quantitatẽ; vt homo inſtar catti, vel muſtulæ per tenuem rimam in cubiculum irrepat; multò minùs, vt per ianuas clauſas ingrediatur. docuit hoc benè Ioan. Beets Carmelita *in prima præcepti expoſ. vl. cap.* 4. Quare quod de lamiâ in muſtelam conuerſa narrat *in Mileſià* nugator Madaurenſis, fictitium cenſendum. Mentitæ quoque fuerunt illæ Striges Lotharingicæ, quæ Nicolao Remigio [c] perſuaſerunt, ſolere dæmonem veteranis Lamiis poteſtatem reipsâ dare; vt queant ædes penetrare, & per quaſuis anguſtias nullo negotio viam ſibi faciant, in mures, feles, locuſtas atque alia huiuſcemodi puſilla animantia contractæ, & deminutæ; intromiſſaſque, denuò priori formæ reſtitui, ſi velint. Mentitus etiam ſimilia iactans Scafius apud Niderium *in libr. 5. Formicariÿ.* hæc enim deliria ſunt omnia & illuſoria. Sed ſolummodò dæmon præcedens, latenter aperit & claudit ianuas, vel feneſtras, corporis earum capaces, per quas eas intromittit, quæ ſe putant formam huiuſmodi animantium induiſſe: quod prudentiores Italicæ ſagæ Grillando

[c] *l. 2. Dæmonolat. c. 4.*

[a] l.2. de ſortileg. q.8.
[b] Actor. 12.

[a] fuerunt confeſſæ. Hanc autem oſtiorum apertionem & clauſuram adeò ſubtiliter dæmonem facere poſſe; vt dormientes in cubiculo non euigilent; non dubitabit, quiſquis meminerit ab Angelo factum [b]. Cùm B. Petrum de carcere eduxit: vbi nihil neceſſe eſt dicere hanc ianuarum apertionem, vel cuſtodum ſomnum, miraculoſa fuiſſe. Si quis obiiciat DiuumChryſoſtomum hanc vim Angelis tribuere, cùm ſcribit Habacuc ab Angelo demiſſum & reductum ex lacu clauſo, & ſigillis integris permanentibus. hoc enim ait orat. *quæ eſt de incredulitate D. Thomæ*, inter orationes Patrum ſeorſim Romæ editas; *πῶς ἠδυνήθη καταγαγεῖν ὁ ἄγγελος τὸν ἀμβακοὺμ εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων, καὶ πάλιν ἀναγαγεῖν, καὶ τὰς ἐπικειμένας σφραγῖδας ἐρρωμένας καταλιπεῖν Reſpondeo* id factum, non Angeli, ſed diuina virtute. Prætetea videtur D. Chryſ. priorem Danielis captiuitatem, *de qua cap. 6.* cum poſteriore confundere, *de qua agitur Daniel. cap. 14.* Modus verò quem ſtriges aliquando memorant, nempe Diabolum ipſos parietes aperire, & per quandam quaſi fiſſionem & diſruptionem ingreſſum illis præbere & egreſſū, poſt iterum partes coniunctas facere coaleſcere; ſcio, iis qui penetrationem partium admittunt viſum iri probabilem: & huc referri queat quod Cordubæ famoſæ illi Magdal. Cruciæ acciderat, vt, hiante ſubitò pariete, à tranſeuntibus orans puellula conſpiceretur. Sed ego totum hoc vel præſtigioſum puto, vel dumtaxat dæmonem maximâ celeritate, quot ſufficiunt lapides eximere & ſuſtinere alios ne ruant, & poſtea eâdem celeritate atque dexteritate, iterum eos in ſuum locum reponere exiſtimo: cumque hominum aſpectus hanc celeritatem tartarei latomi nequeat deprehendere; fieri, vt falſum formet iudicium de aperto per partium compreſſionem pariete. Prorſus verò cum magiſtro ſuo Caluino impius eſt Wierus; cùm nugatur, ita CHRISTVM Dominum, poſt reſurrectionem clauſis ianuis ingreſſum, ad diſcipulos: vbi meritò, cum grauiſſimis & ſanctiſſimis Patribus [c], Catholici ſcriptores, in hac corporis ſolidi penetratione, patentis miraculi rationem agnoſcunt. Pari modò Beza & ſimiles blaſphemant de CHRISTI Domini Natiuitate illæſo clauſtro virginali, & reſurrectione clauſo manente ſepulcro, contendunt homines iſti animales, hæc aperta fuiſſe dum penetraret, & poſtmodum iterum clauſa. quaſi non potuerit creatura ſuo creatori vt ceteris in rebus in hac quoque obtemperare. ſed nimirum iſti cuncta conantur Chriſti Domini Diuinitati & omnipotentiæ detrahere, vt ad Turciſmum Paganiſmumque viam ſtruant.

[c] D. Aug. tractat. 121. in Ioan. Gregor. homil. 26. in Euangel. D. Chryſoſt. in oratione. εἰσῆλθεν ἡ θύρα τῆς ζωῆς διὰ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων θυρῶν. (quo quid apertius?)

Cùm ergo quantitatem ſic mutare non poſſit dæmon, adeoque illam comprimere, vt partes ſe penetrent; nequit etiam efficere, vt corpus quantum & coloratum, verè reddatur inuiſibile illis, coram quibus exiſtit, oculis eorum ſanis & non præſtigiatis: quamuis fieri queat vt per accidens aliud illud non videant. Nam ſi corpus illud celeriter aliò transferr, iam præſens illis non eſt hoc corpus: ſi verò ſpecies viſiuas, ne in oculos adſtantium commeent, per corporis alicuius interpoſitionem, vel per nimiam aëris agitationem impediat; vel corpus illud aliqua ſibi poſſibili ratione transformet: (hos enim modos inuenio ſolere ab illo vſurpari) corpus illud tunc quidem actu non videbitur; reuerà tamen viſibile permanebit. Sic fraude dæmonum Domitiani oculis ſe ſubtraxit Apollonius apud Philoſtratum, ſic Gyges latebat fictitio illo rectus annulo apud Ciceronem, ſic de Perſei ſclypeo Græculi fabulantur.

Sic intelligendū quod Ioan. Sariſberien. ſcribit de quodam; *fuitq; magorū peritiſſimus, vt quaſcumq; res vellet, inuiſibiles faceret; alias verò videbatur in alias ſpecies trāſformare.* l.1. de nugis curialiū c.9. item q. Nectomātic' ille Guil. Iuliac. ptua-

ſerat

ſerat apud Meierum *lib. 10.* ſic quod de Cleomede Aſtypelenſi referebat Celſus, arcam ingreſſum, & intùs operculum eius retinentem, non eſſe repertum in eâ, ſed creditum euolaſſe. *lege Origenem lib. 3. contra Celſum.* Quod verò ſcribūt nonnulli eum qui gemmam geſtet Heliotropiam inuiſibilem fieri: nō credo. nam, vt benè ait Guilh. Pariſ.[a] deberet lapis ille poſſe colorē omnē tollere, vel alios planè ſic inducere obiecto, vt non poſſit agnoſci. Tantam verò vim illi gemmæ ineſſe, nondum vel experientia vel teſtis fide digni auctoritas docuit. [a] *p. vlt. c. 22.*

Deniq; ex his decidi poſſunt, & detegi illuſiones illæ dæmonum, quando membrorum aliquorum ſpeciem vel immenſam facit apparere, vel nullā, vt ſublata videantur. vt ſunt quæ narrantur in Malleis malef. de iis qui virilia ſibi ablata putabant, apud Sprenger. *p. 2. q. 1. c. 7.* & quod legitur ridiculum in tom. 2. tracta. de crudel. dæm. adhib. *fol. 429.* Nec puto dæmonem poſſe hominis parui oſſa ſic extēdere, vt Giganteæ fiat magnitudinis: ideo quod Indi Cichorani certis id ſe herbis poſſe iactabant, iure optimo Petrus Chieza fabulis annumerat *p. 2. Hiſt. Peru. c. 42.*

QVÆSTIO XVIII.

An corpora ex vnâ in aliam ſpeciem Magi queant transformare?

NOn ago de fabuloſis Metamorphoſib. Ouidii, Parthenii & aliorum: nec de naturalibus imperfectorum animalium commutationibus, de quibus Ariſtoteles a & Plin.[b] Sed de magicis, quæ virtute dæmonum fiunt perfectæ ſpeciei in aliam formam perfectæ quoq; ſpeciei transformationibus. Et licet Ouidius & Propert. hoc præter alios ſenſerint, quorum hic;

A

a *lib. 5. Hiſt. anim c. 19.*
[b] *Lib. 11. Natur. Hiſtor. c. 22.*

Audax cantata leges imponere lunæ,
Et ſua nocturno fallere terga lupo. Ille autem:
Hanc ego nocturnas viuam volitare per vmbras
Suſpicor & pluma corpus anile tegi.

Similia de Siculo Liodoro Catanenſes opinabantur, vt lib. ſuperiore oſtenſum: de Simone Mago, narrantur in Itinerario D. Petri: de quodam ex Sariſburienſi dictum c. ſuperiore: de Badudo Rege Anglorum annales referunt, & iidem narrant Ambroſii Merlini incantamentis Vrerium Regem in Gorloidis Cornubiæ ducis ſpeciem transformatum, vt Igernæ vxoris eius amplexu potiretur, & ex tam nefario concubitu Arturum & Annam genitos: *lege Galfridū & Virunnium.* Quinetiam in nouum orbem hæc opinio ſe penetrauit. Nam Nicaraguani credebant ſtriges poſſe ſe in cattos, ſimias, porcos immutare: & Quatrutemallani opinabantur famoſam illam maleficā Auguſtinam, in bouis formâ graſſatam; quando Beatrix de la Cuua ingenti diluuio & terræ motu interiit. *narrat Chieza hiſt. Peruu. p. 2. c. 205. & 210.*

Et licet olim, quid, cum communi Theologorum Scholâ, de huiuſmodi Lycanthropis, & ſimilib. ſentiam, publicè profeſſus fuerim[c]; ſc. *omnes illuſorias & deceptrices eſſe, & cum naturâ pugnare, hanc hominis in belluam degenerationem: idem nunc iterum mihi cenſui hoc loco, vbi diſputationis ordo hoc exigit, affirmandum.* Addo, contrarium aſſerenti anathematis imminere pœnam, ex *c. Epiſcopi. 26. q. 5.* quæ ſententia auctoritate D. Aug. fulcitur[d]. idem ratio perſuadet. Nequit. n. anima humana informare corpus belluinum, vt nec anima leonis corpus equinum, vel anima equi corpus humanum: quia quælibet forma ſubſtantialis, vt ſuum eſſe tribuat informando, requirit peculiares ſibiq; cōuenientes diſpoſitiones, & organizationē corporis propriā. ideo anima definitur actus organici corporis. Vnde fit, vt nec ferina anima humanum corpus, nec humana ferinum queat informare, vt dixi. Non poterit itaq; anima hominis in ferinum corpus migrare illud informatura. Multo minùs poterit ſimul cū corpore anima immutari, quod videtur Horat. *in Epod.* putaſſe quādo agit de ſociis Vlyſſis à Circe reſtitutis;

[c] *Comment. in Seneca Agamemn. v 690.*
[d] *lib. 18. de ciu Dei. c. 18 & de ſpiritu & lit. c. 28. fin. ipſe auctor. & mentitur Danæus Dialo. de ſortiar. c 3. contrarium D. Auguſt. aſcribens.*

Setoſa duris exuere pellibus
Laborioſi remiges Vlyſſei,
Volente Circe,membra: tunc mens,& ſonus
Relapſus,atq; notus in vultus honor.

Imò verò humanam mentem, hoc eſt animæ humanæ partem præcipuam,non amiſerant.immortalis eſt anima,nec à dæmone corrumpi poteſt, vel vulnerari. Semper ergo illuſio hîc interuenit illorum, qui ſe transfiguratos putant;ſæpè illorum etiam,qui videre ſe putant,quod non vident. Prudenti & nolenti decipi diſtinguenda eſt ipſa transformatio ab effectibus eam concomitantibus: quod ſi Spondan.feciſſet, non tam multa Comment. Homericis hac de re vanè & iuuenilirer effutiuiſſet. Sit concl. *Ipſa quidem transformatio deluſoria eſt, multi tamen eam concomitantes effectus ſunt veriſſimi.* V. G. Strages hominibus vel pecoribus illatæ,per dæmonem in corpore aëreo aut lupino,ſiue per homines lupinà tectos effigie (quod poſtea declarabitur) vel per cà non rectos,ſed humanà ſpecie graſſantes & efferatos. poteſt enim fieri, vt ex humorum vitio & atræ bilis exceſſu affectus quidam lupini, & odium in greges atq; homines,deſideriumq; eos inuadendi, & lacerandi, vorandique, mentem occupent. Vnde & medici λυκάωνα, ſeu λυκανθρωπίαν inter morbos numerant,quam Arabes CHATRAB, Latini *melancholiam* vel *inſaniam lupinam* nominant [a];ex ſimili vitio nonnulli ſe canes,leones vel alias beſtias putant [b]. Qui huiuſmodi ſolo morbo laborant, hi Magi non ſunt; & licet ipſi ſe lupos putent,lupinamque ſæuitiam imitentur,alijs tamen,vt ſunt,homines videntur: talis ſibi,non ceteris videbatur pater Præſtantij apud D. Auguſtinum [c]; & alius quidam apud Thomam Brabantinum ſiue Cantipratenſem [d], & agricola ille Patauinus apud Fincelium. *lib. 2. de miracul.* & alius Botuſſus apud Sabinum *comm. in 7. Metamorphoſ.* & ille Pomponatij apud Euuichium *lib. de natur. ſagar.*

[a] *vide Paull. Aegynetam lib. 3. c. 16. & Aetium lib. 6. c. 10. & Codronchum li. 3. de morbis venef. c. 7.*
[b] *Auicen. li. 3. fen. 1. tract. 4. c. 29.*
[c] *Aug. lib. 18. de ciu. Dei c. 8*
[d] *Cantipra. in lib. Apum.*

Sed quando aliis quoq; lupi,canes,vel catthi,vel aliæ beſtiæ videntur, vt C
mulier apud Palladium *in vitâ Macarij Alex.* videbatur equa; item Neuri; apud Herodotum & Melam;& hodie ex vulgi opinione quotannis quidam Hibernici, apud Camdenum *in altera parte Hiberniæ*, hoc magicum eſt, & à ſolo morbo nequit proficiſci. Verùm ſolet diabolus tunc diuerſimodè decipere. nam ſolet aliquando aliud corpus ſubſtituere, & illis abſentibus, & alicubi in loco abdito ſoporatis, ipſe aſſumpto lupi corpore, vel ex aëre formato, & ſibi circũdato iſta gerit; quæ putant homines ab illo miſero abſente & dormiente patrata, quod ſtratagema à Sancto quodam viro cunctis manifeſtatum, narrat Guilh. Pariſienſis *d. p. vlt. c. 13.* Aliquando verò hominib. ipſis ferarum exuuias huiuſmodi veras aptiſſimè circumdat: quod fit quando illis dat lupinam pellẽ in trunco quopiam cauæ arboris occulendam; vt ex quorundam confeſſionibus conſtat. Aliquando deniq; ex pacto Magis aëream circumdat effigiẽ belluæ, & membra membris quoad patitur ſimilitudo circumponens, caput capiti, os ori, ventrem ventri, pedem pedi, brachia brachijs accommodat. hoc ſolet contingere, quando ad hoc inunctionibus certis (vt Dolani illi Lycanthropi, de quibus Acta iudiciaria ſunt edita) vel ſolis verbis conceptis vtũtur, vt ille apud ducem Ruſciæ à canib. laceratus, & in Bulgaria quidam Baianus, de quo Sigisbertus in Chron. & tunc, vt & præcedenti caſu, relinquunt veſtigia lupi terræ impreſſa. Hoc autem vltimo caſu nihil mirum eſt, ſi poſtmodũ verè inueniantur ſaucii illis membris humanis quæ in ferino corpore ictum exceperant. Nam leuiter ceſſit circumiectus aër, & vulnus vero corpori inhęſit. Verum quando verum corpus abfuit, tunc Diabolus in abſentium corpore eam partem conſauciat, quam ſcit in ferino corpore ſauciatam fuiſſe. Bartolom.

tolom. Spineus *q. de ſtrigib. c. 10.* ſui temporis hiſtoriâ id oſtendit; *Huius etiam* (inquit) *apparentis conuerſionis ſtrigum in cattos, teſtis alius in hac eadem ciuitate Ferraria Philippus nomine, artificio cerdo, ſub iudiciali iuramento mihi aſſeruit hoc anno; ſtrigem quandam ante tres menſes ei impoſuiſſe, ne prohiberet venire circa puerum (à ſe fortè ſtrigatum) quem curandum aſſumpſerat, ſi quas blandientes & alludentes videret cattos. Eadem igitur die dum diſceſſiſſet illa, viderunt poſt horam ipſe & vxor ſua cattum magnum, & hactenùs ab eis inuiſam, qua ad puerum accedebat concito gradu. Quam cùm ex timore parentes ſæpiùs abegiſſent, poſtremò contra venientis vexationem ad impatientiam exarſerunt; clauſoque oſtio vir ille grauiſſimè cattum hinc inde fugientem diutiùs haſtà percuſſit, & demum ex altà feneſtra ſe iactare compulit, vt toto colliſa videretur corpore cattus. Ex tunc autem ſtrix illa vetula toto confracta corpore per plurimos dies lecto decubuit; quo factum eſt, vt leuis, quam priùs habebant ſuſpicio, quod ſtriga eſſet, & puerum ſuum, qui hac infirmitate ſtrigiatus grauiſſimè laborabat, ipſa ſtrigaſſet, in vehementem tranſiit, imò & violentam. Etenim percuſſiones & plagæ, quæ in catto infixa ſunt, in illà vetulà ſunt inuentæ quoad membrorum correſpondentiam.*] Vix quinquennium effluxit, cùm in pago quodam occiduæ Flandriæ, vbi faſcinaria peſtis mirè gliſcit, haud procul à Dixmudâ, penè ad Iperlee & Iſaræ conflugem ſito, contigit; quod ab homine religioſo, fide digno, qui tum illic in viciniâ, auditione accepi. Ruſticus quidam vnâ cum filio adoleſcente in ſympoſio potitans, limis obſeruabat copam menſuras cereuiſiæ, quam propinabat (vt ſolent) bifurcâ notantem cretâ. diſſimulat nihilominùs interea, dùm compotatio ſoluitur: tum hoſpitam vocat, vt calculum expenſi ſubducat. petit iſta quantum cretâ notatat: negat ille, & multis vltrò citroque iactis, pecuniam in menſam proijcit, quam ſciebat ſufficere, & diſcedit. Stomachabunda hęc, tu vero (ait) non hinc hodie poteris domum, vel non ego quæ ſum. abit contemnens mulierculæ minas. Vbi peruenit ad fluuiolum in quo ſcapham reliquerat, nequit vnâ cum filio admodum valido ſummâ ope eam à ripâ contis depellere, diceres clauis affixam vuido in ſolo. Fòrs duo treſue milites illac iter habebant: compellat, & Contubernales (clamat) boni, venite ſuppetias, vt hunc lintrem de ripâ deducamus: merces operę futura, largũ à me bibale. Parent & ingreſſi quantum poſſunt ꝓtrudunt. diu fruſtrà fuere. Anhelus vnus & ſudans; quin ſarcinas & onera hæc efferimus, fortè vacuam cōmodius deducemus. Fit: & ecce mercibus expoſitis, vident in ſentinà ingentem luridum buffonem, ſcintillantib. oculis eos intuentē. Non tulit vnus militum, ſed gladij cuſpide perforatum ad guttur tumidatũ in aquā eiecit. ille quaſi exanimis in tergũ prouoluitur ventre reſupinato: vulnera natitanti imponunt ceteri alia, & repentè nauis ſoluitur. Lætus ruſticus auxiliatores ad idē vnde receſſerat hoſpitiũ reducit: potũ petit: prębet ancilla. Quærit ille, vbi hoſpita? audit peſſimè habere, & animam in lecto agere. Quid, inquam, inepta, ebriũ me putas? vix media pars horæ elapſa, cũ ego illam iſthic ſanā & malā, qualis tu, reliqui? Eo, & viſā quid hoc tei? intrat in thalamũ, inuenit collũ & ventrē vulnerib. confoſſam, laceramq; expitaſſe. Vnde hæc, exclamat, vulnera? Neſcire ſe ꝓfitetur ancilla, nec domo illā, quod ſciat, pedē e[x]uliſſe. Itur ad magiſtratũ: vulnera cæſim punctimq; illata inueniuntur iiſde[m] in locis, quibus buffonem, qui nuſquam comparebat, milites diſtinxerant. Nec diſſimile aliud, quod de municipe Mechlinienſi narrabitur *lib. 5. ſect. 3. verſ. ad torturam ſufficient, de indicio 8. ad nominationem accedente.*

Annus decimus agitur, cùm Bebburgi (oppidulum eſt Vblorum) ſupplicio affectus fuit, quidam Stumfius Petrus; eo quòd cum dæmone ſuccubâ plus quatuor luſtris conſueſſet; ab hac donatus fuit larâ quadam Zonâ, quâ cùm cingebatur, & ſibi & alijs in lupum verti videbatur. Hoc ſcemate ter

quinque pueros iugularat,eorumque comederat cerebellum;duas nurus ſuas deuorare conatus fuerat:propriam filiam,& commatrem ſuam, vxorum habuerat loco.conſtant hæc omnia actis iudiciariis,& iconibus in æs inciſis, palamq; venalibus.Qui plura volet de his transformationib. exemplis illuſtrata(quæ tñ ex iis,quæ tam breuiter dixi,decidi poterunt omnia)legat Spondanum *in Homeri Odyſſ.lib.10.*Binsfeldium de Confeſſion.malefic.*concl.3.* Remig. *lib.2.dæmonolat.c.5.*Ioan. Ananiam *lib.4.de natur.dæmon.fol.180.* Condronchum *d.c.7.*& Pet.Thyræum. qui ceteris plura & aptiore ordine in Theſes digeſſit *li.2.de apparit.ſpirituum à c.15.vſq; ad c.24.* &, qui ex illo Dialogum ſuum congeſſit Fr.Claudius Prior *lib.de Lycanthropia.*

Qui volunt veram introducere Metamorphoſim (vt Spondanus, Bodinus,Peucerus,Phil.Camerar.& pauci alij) vnicum adſerunt argumentum ex ſacris litteris, dignum ſolutione; de Nabuchodonoſor in bouem, & Lothi vxore in ſalis ſtatuam mutatâ.[a] Sed cùm vtrumq; diuinâ ſit factum virtute,non poſſunt hæc pro dæmoniacis conuerſionibus momentum habere.De Nabuchodonoſor quoq; plerіq; Patres negant formam bouis ſiue bouini corporis effigiem induiſſe,ſed duntaxat volunt,ſic mente abalienatum fuiſſe, vt ſe bouẽ crederet[b].Prætermiſsâ longiore diſputatione,mihi videtur contextui S.S. & ſententiæ D. Gregorij *lib.5. Moral.c.8.*& rationi, magis conſentanea explicatio volentium [c]affectionem Regij corporis in beſtiæ temperamentum cõmutatam,figuram etiam humanam aliquâ ex parte in ferinam degeneraſſe, ſenſuſq; internos ſimiles accepiſſe brutorum internis ſenſibus: vnde factum, vt & pecudum more quadrupes incederet,& feno veſceretur,& homines fugeret,& ſub dio degeret.Diuina verò virtus fecit vt,ſub tali temperamento & habitudine corporis,humana & rationalis anima perſeueraret. D

[a] Dan.4.v.30.& v.33. Gen.19.

[b] fusè hoc diſſerunt Mich. Medina lib.2 de rectâ in Deum fide c.7.& Bened. Pererius lib.5.in Daniel.

[c] Sic Molin. 2.p.q.111.

Vltimò poſſet obiici,quod Herodotus ſcripſit, Platanum aliquando in oleam vertiſſe;& alij apud Carnos cadauera humana per dæmonem in ſalis ſtatuas fuiſſe mutata.*Reſp.* Si locuti de proximâ & immediatâ mutatione,illuſorium id fuit & præſtigioſum:ſi verò locuti de conuerſione mediatâ, ſiue per varias commutationes corruptionis & generationis materiæ ſecundæ, nihil prohibet ambo iſta naturaliter contingere poſſe, introductis in materiam aptis ad has vltimas formas diſpoſitionibus.Quod autem legimus apud Metaphraſtem à S.Spiridione,ſerpentem in aurum mutatum, vt eo auarus ille & immiſericos diues deciperetur:& poſtea rursùs ex auro Serpentem factum; vera hæc mutatio fuit,quia miraculoſa,& à Deo,qui poteſt. Neq; hæc mutatiò fortaſſis dæmoni,ſucceſſiuè tamen,foret impoſſibilis.quia ſerpens inſectũ eſt;& proxima auri ac ſerpentis materia eadem,nempe terra.

N.lib.de Prodig.an.1349.

QVÆSTIO XIX.

An Magi queant facere beſtias loqui,& an intelligant voces beſtiarum?

Diuinâ aliquando virtute fieri,vt quibus loquendi vis naturalis ineſt nulla, ea tamen loquantur,non eſt dubitandum; ſacrâ Scripturâ id atteſtante de aſinâ Balaam, *Num.22.* quod quo pacto Deus efficiat, ipſe nouit. qui enim locutionis omnis eſt fabricator, ille vt, quæ nota ſunt organa ſermonis articulati formauit,poteſt & alia,quæ lubebit,inſtrumenta ad hoc deligere. Attamen vt plurimum exiſtimo vti operâ angelorum, qui per res illas inanimas, vel per bruta loquantur;hoc tamen diſcrimine: per illa, quibus apta ſunt organa & viuentia ad hoc inſtrumenta,vt per picas,coruos, pſittacos & huiuſmodi,in ipſiſmet corporibus loquelâ formatâ; & tunc hæc locutio eſt vitalis actio ipſius animalis,non tamen eſt intellectualis eius actio,ſed eſt actio intellectualis A

lectualis

lectualis reſpectu angeli: per illa verò, quæ viuentia quidem ſunt, ſed organa non habent apta ad loquendum, vt ſunt aſini, boueſque, putarim id facere eò quod ipſemet angelus in eis, vel potiùs iuxta ea, ſermone in aëre formato loquitur; idemque dicendum de inſenſibilibus, vt igne, aëre, aquâ, terrâ, cadaueribus mortuis, capitibus reſectis, ſtatuis, & arboribus: & tunc quando vox tantum formatur iuxta corpora illa, locutio nullo modo tribuenda eſt alteri, quã angelo, vt formanti & edenti; aëri, vt medio ac inſtrumento; nulli, vt vitalis actio: ſi formetur intra corpus illud ſenſile ineptum, vel etiam intra inſenſile; illi tribui poteſt, vt organo. His poſitis facilè erit ferre iudicium de ſequentib. miraculoſis locutionibus ſacræ hiſtoriæ: vt de aſinà Balaam, de qua conſulendus ibi Caietanus in Comment. de angelo in rubo alloquente Moyſem & Eſdram [a]. de Spiridionis filià Irene mortuà depoſiti locum indicante [b]; & quodam interfecto Macarij iuſſu homicidam indicante [c]; & de colloquio caluariæ & alterius Macarij, de varijs ſedibus damnatotum [d]; & de venerabilibus Africæ confeſſorib. qui perſecutione Vandalicà radicitùs abſciſſis linguis adhuc clarè loquebantur; quod etiam Iuſtiniani Imp. auctoritate fuit confirmatum, vt eius temporis hiſtorijs reſtatiſſimum [e]: & de Anglo Sacerdote ſimile refert Polydorus *lib. 13. Hiſtor. Angl.* in his continuum miraculum fuit ſupplente Deo vicem partium defectarum in genere cauſæ efficientis. Vnum addam ex Antonio Bonfinio [f]; *Anno circiter 3. poſt cladem ad Nicopolim Sigiſmundo Imp. à Turcis acceptam; cùm multi in eum campum deſcenderent, emiſſam inter oſſa ſubinde vocẽ audierunt,* IESV CHRISTI *Saluatoris &* MARIAE *Virginis nomina intonantem; loquaxq; inter cadauera caput inuentum; quod vbi homines ſibi adeſſe nouit; Quid tam, inquit, ſtupidi hic ſtatis viri? Chriſtianus ego ſum, inexpiatus inconfeſſus in hoc bello occubui.* MARIA *mater me æterni ſupplicij reum eſſe non patitur. hic me adhuc linguæ compotem ſeruauit, vt delicta fateri, & animum ſacris Apoſtolicis luſtrare queam; proinde ſacerdotem, qui confeſſionem exaudiat, & me expiatum reddat, accerſite quæſo. Rogatus cur tãtum à Virgine beneficium promeruiſſet, reſpondit; ſibi peculiarem in eam fuiſſe in vità deuotionem; & ſeptena eius feſta quotannis reuerendiſſimè celebraſſe, religioſisq; ieiunijs pane duntaxat & aquà decoraſſe. Quare accerſito è pago proximo Sacerdote confeſſionem ritè tranſegit: & impetratà erratoram omnium remiſſione, accepta q; nouiſſimà luſtratione, repentè conticuit perpetuoq; quieuit.*] Hæc ille. legant, & reſipiſcant Nouatores ad tam illuſtre miraculum: quod & Deiparæ deuotionem, & ieiunia, & feſtorum cultum, & confeſſionis ſacramentum commendat. Non abſimilem narrationem inuenies apud Thom. de Cantiprato *lib. 2. de bonis vniuerſal. c. 29 partic. 18:*

[a] *Exod. 3. a. 2. 4. Eſdr. 14. in prin.*
[b] *Ruffin. lib 1. hiſt. Eccleſ. c. 5. Socrates lib 1 c. 12.*
[c] *Fulgoſ. lib. 1. Exempl. ca. 6.*
[d] *Ma nlus lib 6 c 14.*
[e] *l. 1 C. de offic. pręf. Afric. Procopius lib. de bello Vandals. Æneas Gazeus de immortal. anim.*
[f] *lib 3. hiſt. Hungar. Decad. 3.*

B Simia Dei diabolus, conatus multa ſimilia, ſed pſeudomiracula, interdũ Deo permittente, ad diuinam vindictam atque iuſtitiam manifeſtandam: vt cum homicidam caput præſciſſum indicauit Cercydam, teſte Ariſtotele [g]; & Orphei caput prædixit Cyro Perſarum Regi, eum quoque à muliere necandum [h]. Aliquando ipſe oracula neſcio quæ confingit, vt quæ narrat Phlegon Trallianus [i] ex Herone, in hanc ſententiam; *Polcritus poſt Locridem vxorem ductam, & poſtquam tres noctes cum eà dormiuiſſet, tertio die vità functus eam reliquit grauidam; quæ monſtrum ex duplici ſexu peperit, quod cùm in mediam concionem populi ductum fuiſſet ad conſultandum: quid id præſagiret, quidue de eo faciendum eſſet: comparuit in medio populi ſpectrum, Polycritus, & futuram Ætolis & Locrenſibus prædixit cladem, & impotente ad reſiſtendum populo, filium ſuum monſtroſum dempto capite deuorauit & euanuit: mox & caput eandem cladem elocutum eſt.*] Addit idem Trallianus ex Antiſthene philoſopho Peripatetico. *Quo tempore Acilius Glabrio conſul vicit Antiochum regem Aſiæ, deterritos Romanos oraculis ne ampliùs inuaderent Aſiam, & Publij ducis Romanorum caput relictum à lupo, qui corpus deuorauerat, vt ipſe prædixerat furore diuino, vt putatur, percitus, cecinisse longo ſermone aduenturam cladem Romanis.*

[g] *lib. 3. de partib. animal. c. 10.*
[h] *Philoſtrat. in imagin.*
[i] *lib. de mirabilib.*

Præ-

Præſtigioſæ planè fuere locutiones, quædam apud Gentiles, & arte dæmonis ſimulatæ, ad lucrum Sacerdotum Gentilium; qui non raró Magi & Pythonici; vt [a] geminæ columbæ Dodones loquaces, item quercus Dodonea [b], Argûs carina [c], equus Achillis [d], & vlmus Gymnoſophiſtarum quæ Apollonium ſalutauit [e], & Cauſus flumen quod dixit Salue Pythagorâ [f] (quem fuiſſe Poſſeſſorem librorum Zoroaſtris Magi docet Clemens Sttomateus) & canis Simonis Magi apud Clementem in Itinerario & Glycam in Annalibus, qui & alios & D. Petrum fuit allocutus: idem ſagæ cuidam Franciſcæ Senenſi adſcribit Grillandus ſæpè nobis laudatus, *q. 7.* Theotecnus Magus Antiochiæ, ſub Maximino, ſimulachrum Iouis vi magicâ fecit oracula fundere; quibus ciues in odium Chriſtianorum excitabat, & Imperatoriam perſecutionem acuebat [g]. Lege D. Cyrill. Alex. *lib. 3. contra Iulian.* pleraq; ſuperius dicta recenſentem.

[a] *Sophocl. in Trachin.*
[b] *Lucian. in Micyllo.*
[c] *Apollon. 4. Argonaut.*
[d] *Homerus Iliad. 19.*
[e] *Philoſtra. in Apollon.*
[f] *Porphyr. in vitâ Pythago.*
[g] *Euſeb. lib. 9. hiſtor. Eccleſ.*

Ceterùm vt ſciant animalia, vel intelligant, quæ loquuntur, hoc nullus Angelus eis poteſt tribuere: poſſet tamen, etiam dæmon efficere, vt animalia ſuis temporibus & locis aptiſſimè quædam dicerent, accommodata perſonis, & rebus, de quibus ageretur: ſed tamen licet dæmon illa ex inſtituto faceret, animalia tamen duntaxat facerent caſu & fortuitô; quibus, ignaris & idiotis ſpeciem quandam ſollertiæ, & intellectionis præberent: ſicut etiam Magi faciunt interdum, vt animalia miras quaſdam geſticulationes, & motiones edant; quæ ſine vſu rationis, & prudentiâ iudicant imperiti fieri non potuiſſe. talia ſunt quæ de ſerpente Epidaurio Valerius, de leone Apollonij Philoſtratus, de aſino Cayri narrat Bellonus [h]. Longè facilius poteſt Magus, per dæmonem, efficere, vitiatis organis corporeis; vt homo latrare, vlulare, crocitare, rudere audiatur, conans loqui: videmus enim artificio id nonnullos feliciter cõſequi; & legimus [i] *anno 1546. Margaritam Eslingenſem, ex ventris doloribus ita intumuiſſe, vt ventris moles totam faciem obtegeret, ac in circumferentiâ decem palmos excedere videretur. Audiebantur à circumſtantibus lectum, gallorum cantus, gallinarum coccyzationes, anſerum ſtrepitus, latratus canum, balatus ouium, porcorum grunnitus, boum mugitus, hinnitus equorum. Eduxit miræ magnitudinis vermes atq; ſerpentes ex latere circiter 150. quo miraculo fidem faceret; cùm tamen nil niſi præſtigiæ dæmonum, à matre puellæ lucri cauſa confictæ, forent.*] In prægnantium vteris aliquando clamores infantium exaudiri; ſed id fieri naturaliter, multis exemplis productis, & additâ phyſicâ ratione probauit accuratè integro opere Andr. Libauius *tomo 2. ſingular.* Sed ea ratio in hac Margaretâ locum non habet vllum.

[h] *Val. Max. lib. 1. c. 8. Philoſtrat. lib. 5. Bellon. in Obſeruat.*
[i] *N. lib. de Prodig.*

Sed an voces beſtiarum Magi intelligant? Porphyr. [k] ſcribit ſuâ ætate de D
Apollonio Tyanæo dici ſolitum, illum cùm audiſſet hirundinem cum multis vociferantem; ſodalibus ſuis quos ſecum habebat expoſuiſſe, indicare eam ceteris, aſellum onuſtum frumento ante vrbem cecidiſſe, frumentumque humi fuſum eſſe. veriſimilius eſt, quod Eunapius hoc paſſeri tribuit: hirundo enim frumento non veſcitur. Volebat autem Apollonius hoc facto fingere ſe garritus auium intelligere, quod veteres de Tireſiâ & Melampo fuerant fabulati. Sed hęc ſunt incredibilia. cùm enim beſtiæ ratione careant, nequeunt diſcurſu vti; qui ad ſermonem ex inſtituto proferendum, qui ſit rerum, vel geſtorum ſignificatiuus, eſt neceſſarius. fateor affectus corporis, & appetitum poſſe vocibus ſuis indicare, & horum notitiam poſſe diuturnâ obſeruatione ab hominibus deprehendi: & poſſet dæmon, qui hæc habet perſpectiſſima, magos ea docere, quod an velit facere, aut vnquam fecerit, neſcio: non eſt incredibile feciſſe.

[k] *libr. 3.* περὶ ἀποχῆς *&c.*

An autem ſe inuicem intelligant beſtiæ eiuſdem ſaltem ſpeciei, quæri- E
tur? quoad affectus illos corporis & motiones appetitus belluini, affirmatiuam

docet

docet quotidiana experientia: quoad cetera quoq; cenſuit, & probare conatus Porphyrius, aues ſcientiam habere vocis cantuſque ſui generis auium, ac quod ipſis accommodatum ſit id poſſe alijs oſtendere. idem Plato cenſuit, & Oppianus agens de elephantis, quod arbitrantur; quia ſi elephas in cænum ceciderit, & clamauerit, ſocius id cernens abit, & redit adducens gregem elephantorum, vt operâ communi ſeruent immerſum. exemplo etiam Scorpii Libyci; qui cùm ſolus hominem ferire non valuit, reuertitur cum pluribus alijs, & ſimul hominem aggreditur annexis ſibi annulatim ſociis. exemplo deniq; piſcis, qui confractum laqueum euaſit, & alijs periculum indicat, vnde fit vt eo die generis huius nulli piſces compareant. Vide Pet. Greg. *lib. 15. de repub. c. 5.* hæc ipſa memorantem, prudenterq; monentem, intelligentiam veram, & diſcurſum animantibus deeſſe. Addo nec eum à dæmone illis tribui poſſe. quia rationalem eis animam nequit largiri, cuius creatio ſoli Deo reſeruatur: & requirit illa corporis organa ſibi accommoda. de quo ſeq. quæſtione.

QVÆSTIO XX.

An intelligentiam diſcurſiuam poſſit dæmon brutis largiri?

INde hæc quæſtio dependet, *an bruta aliquà ratione ſint prædita.* nam ſi ſunt, facilè præſtabit dæmon vt ſublatis impedimentis, diſcurrant, & ſcienter intelligant: ſi non ſunt, id præſtare non poſſe, certum eſt.

A Fuere igitur non pauci, qui rationem tribuant animantium pleriſque. Empedocles dixit, omnia animantia & plantas mentem & prouidentiam habere, vt eum citat Sex. Empyricus [a], & Parmenides ac Democritus, teſte Stobæo *in Eclog. phyſic.* [b] videtur idem velle Lactant. *lib. 3. inſtit. cap. 10.* apertiùs Porphyr. *lib. 3. de ſacrific.* & Plutarch. *lib. quod bruta vtantur ratione*, & lib. *vtra animantia plus rationis habeant aquatilia an terreſtria?* & Galc. *lib. exhortatorio ad bonas artes addiſcendas* ſcribit omnibus animalibus ineſſe ἐνδιάθετον λόγον, quod Eraſmus vertit rationem affectuum capacem, non benè; Lacuna Segobienſis meliùs rationem intùs deliteſcentem, ſiue internam: vt Galenus rationem quidem tribuat brutis, quæ & in hominibus ineſt; ſed hoc tantum diſcrimine, quod homines illam ſermone queant explicare; bruta verò habeant quidem rationem, ſed conceptus animi nequeant verbis exprimere. fuit hæc etiam Quinctiliani ſententia *lib. 1. Inſtit. Orator.* & ex recentioribus id voluere Anton. Citradinus *in lib. 1. Poſterior. Ariſt. c. 3.* Laur. Valla *Dialect. ſuæ cap. 9.* imò & Card. Hoſius [c]; nos nec ratione, nec oratione, nec prudentiâ à brutis diſtingui voluit, ſed religione & Dei cultu, atque contemplatione. Quæ verba putarem piè explicanda, vt more Scripturæ ſacrę locutus ſit; id negans, quod minùs iudicabat, non quod omnino non eſſe iudicabat, hoc ſenſu, vt cenſuerit, magis religione differre hominem à brutis, quàm aliis illis oratione, prudentiâ, ratione. Sit ergo Concl. *Brutis rationem, diſcurſum, prudentiam, prouidentiam (propriè dictam) vel ſapientiam tribuere, rectæ philoſophiæ, & fidei repugnat: eſt tamen in brutis quiddam ſolertiæ quod rationem & prudentiam, diſcurſumque imitetur.*] Hæc eſt ſententia Alberti Magni *in 3. de anima*, & Philoponi, *ad text. 157.* vbi non obſcurè hoc Ariſtoteles, & eſt D. Thom. *1. 2. quæſt. 13. a. 3.* Gregor. *1. d. 3. quæſt. 1.* idem Ariſtoteles *lib. 7. de hiſtor. animal. cap. 1.* tribuit illis veſtigia animi humani & prudentiæ imaginem; vnde ſumpſit Arnob. *li. 2. cont. gent.* cum ſcribit in brutis conſpici multa rationis & ſapientiæ ſimulachra. idem Hippocrati placuiſſe docet Galen. *lib. 1. de vtil. part. c. 3.* idem docuere Auerr. *in 7. Phyſic.* Hieron. Magius *libr. 2. de exuſt. mundi cap. 5.* Gabr. Zerbus *in 1. Metaphy. quæſt. 7.* (quem operæ pretium ſit legere) & Card. Toletus *in 3. de animâ.*

[a] *lib. contra Mathematic. fol. 226.*
[b] *lib. 1. fol. 93.*
[c] *Præfat. Confeſſ. Petricouienſis.*

quæſt. 7. Solerter multa fieri à beſtiis, & ea doceri, quæ diſcurſu quodam videantur egere, docent, quæ narrant plerique, de elephantis ex plurimis collegit Lipſius *Cent.* 1. *epiſt.* 50. de ceteris Ælianus, vt de leonibus, *lib.* 5. & 17. *de natur. animal.* de tauris *lib.* 7. de cynocephalis *lib.* 6. de aliis ſimiis *lib.* 5. de ceruis *lib.* 11. vbi tamen illud *καλούντων συνίει*, non interpretandum; *loquentes intellexit*, ſed *vocantes intellexit*, ſcilicet audito Græco nomine, quod illi educator manſuetarius indiderat: vt de piſcibus idem auctor dixit, *καλούμενοι ὑπακούειν lib.* 8. *cap.* 4. Probatur id breuiter. ſi ratione ducuntur; ſanè rationalia dicenda forent. ſi ratione ducerentur; ex electione operarentur. ſi electionem adhiberent; non ſemper omnia eiuſdem ſpeciei animalia vbique eodem modo, vt faciunt, operarentur. ſi diſcurſu prædita forent; noſſent vniuerſalia quædam axiomata, ſine quib. nemo poteſt nec affirmatiuè, nec negatiuè diſcurrere. conſtat autem à brutis neſciri axiomata vniuerſalia. ſi ratione & diſcurſu prædita ſunt; ergo & ſcientiâ, & prudentiâ, & ſapientià. norunt ergo ipſas rerum cauſas. norunt meliora à minùs bonis diſcernere. ſi ratione prædita; ergo & libero arbitrio, in rebus de quib. diſcurrunt, & ratiocinantur. ergo peccare poſſunt, & mereri. ergo & virtutes voluntatis illis non denegandæ; iuſtitia, temperantia, fortitudo, liberalitas, obedientia. quis hoc philoſophus ſomniet? non alius certè, quàm, qui belluis cœlum pandit, Mahometus.

Dicendum itaque, vt hæc abſurda vitemus, bruta nonnunquam à ſcri- B
ptoribus egregiis dici ratione prædita, non quòd veram habeant rationem, ſed quia multa tam ſolerter faciunt, quàm homines ſolent, qui ratione præditi. dici etiam prudentiam habere, quia perinde operantur, ac ſi prudentiam ducem in operando ſequerentur. prudentia enim habitus eſt faciens nos promptos, vt eligamus media fini alicui accommodata; finem verò cum mediis ad eum tendentibus nō aſſequuntur bruta; ſed fortuitò in eum feruntur. difficile hoc eſt intellectu, verùm ab Hieron. Fracaſtorio fuit luculenter ex-
a *lib.* 2. *de intellectione, à fol.* 191. plicatum a, in hanc ſententiam; Quoſdam actiones animalium omnes ad inſtinctus naturales referre; ſed hos explicare debuiſſe, an hi inſtinctus cū cognitione coniuncti ſint, an non? alios dicere dirigi ab intellectu, q̃ fines noſcit, & errare non poteſt, ſed difficultatem hos non tollere. Si enim ſic bruta volunt à Deo dirigi, vt Deus immediatè illa operetur, quæ bruta faciunt, apertè errant. Si verò velint Deum hæc facere mediatè per animalia, tunc recurrere quæſtionem; vtrum animalia hoc ſimplici naturæ inſtinctu, an verò mediante cognitione faciant? Ideo ipſe, ſumptà caloris natiui ſimilitudine, reſpondet ingenioſè & eruditè: Deum quando hanc vniuerſitatem creauit, eadem virtute, & potentià, qua fecit omnia, facultatem etiam ſingulis naturis propriam dediſſe, qua peruenire poſſent ad fines rerum vniuerſitati debitos, & congruentes. Inde contingere, vt multa à particularibus fiant, alium finem intendentibus per ſe, & alium tamen finem intendente naturà, & ordine vniuerſi. Nam quod calor ille genitiuus tam mirabilia operetur, calefaciat, attrahat, propulſet, figuras det membris, vias, conceptacula, ſitus, ordines, iuncturas ac demum animal conflet; perinde ac ſi ſingulorum fines cognoſceret: arbores etiam ac plantæ, folia, gemmas, flores, fructus, ſemina mirà ſolertià, vt videtur, faciant, cuſtodiant, muniant: certum eſt hæc à non cognoſcentibus fieri. Sed dicendum hæc fieri ab illis partim per accidens, partim per ſe. per accidens quidem, quatenus, eſt particularis quædam vna natura; per ſe verò, quatenus eſt pars vniuerſalis naturæ, quam ordinauit Deus ad finem illum, quem ipſe cognoſcit. Sic (ait) & bruta quædam facere, non cognoſcendo fines, & quaſi per accidens, quatenus ſunt naturæ particulares; quaten' verò partes ſunt vniuerſalis naturę à Deo ordinatę, per ſe facere & intendere fines, non ſibi ſed

Deo

Deo cognitos. Vt ecce, maturis ouis, auis illa vult deponere excitata pondere & moleſtiâ ouorũ, hic finis aui eſt notus: alius eſt finis ratione vniuerſi, nempe cõſeruatio ſpeciei, q eſt aui incognitus, ſed Deo cognitus, & quaſi conſequens alterius. deponit itaque auis ouum, per ſe propter ſtimulum, per accidens reſpectu prolis: reſpectu ſui, quatenus eſt hæc auis; ſed reſpectu vniuerſi, quatenus eſt pars eius, excludit prolem per ſe. Sic etiam innaſcitur aui appetitus deponendi oua loco tuto, per accidens ratione prolis conſeruandæ; ſed per ſe, quia ouum amat, vt partem ſui. hinc & aliæ ſubnotiones fiunt animantibus, ſecundum ſpecies quas recipiunt, rerum ſibi ad hoc neceſſariarum. Vnde (inquit Fracaſtor.) magna ſapientia & prouidentia Dei Optimi Maximi videri poteſt, qui vniuerſum totum ordinauerit eum modum naturis omnibus dedit, quæ neſcientes fines, omnia tamen faciunt, per quæ fines conſequuntur, quos ipſe ſolus cognoſcit. ad quem modum deinceps alia fiunt, quæ tam mirabilia nobis videntur. Ex quibus apparet eam, quę in brutis apparet, prudentiam non eſſe; ſed duntaxat inſtinctum quendam naturæ, & ordinis vniuerſi à Deo pręſtituti. Cui hæc non ſufficient, legat And. Libauii *diſputat. de contemplatione intellectus beſtiarum. p. 2. ſingular.* quam his editis primum ſum nactus.

QVÆSTIO XXI.

An poſſint dæmones facere, vt homo non ſentiat, vel vt longiſſimo tempore dormiat, aut inediam perferat?

A QVoad primum; non quærimus, vtrum dæmõ poſſit efficere, ne corpus habeat potentiam ſentiendi; ſed vtrum poſſit facere, ne actu ſentiat; quod naturâ ſenſile eſt. v. g. ne crucietur quæſtioni ſubditum. Iamblichus *lib. de myſter. Ægypt. paulo ante med.* teſtatur multos prophetarum admoto igne non vri, vel ſi vrantur vſtionem non ſentire, vt nec alia tormenta vlla: loquens de vatibus Gentilium, addenſq; id fieri Deo intus adſlante qui repellat ignem, illaq; cetera hebetet. Quis iſte Deus Iamblici Magi, niſi cacodæmon quiſpiam Eurycles? qui iſti prophetæ, niſi malefici? Cenſuere Gentiles magico carmine aciem gladij ſic retundi, vt nec leui vulnere cutem queat perſtringere: Nec deſunt, qui notent, ad tollendam hanc ſuperſtitionem, ſæpè Deum miraculo flammæ, aquæ, ferarum, & ſimilium ſuppliciorum atrociſſimorum vim ſuſpẽdiſſe, eaque omnia martyribus innoxia reddidiſſe: cùm verò ſecuri vel gladio tuiſſent addicti, ferri vim à Deo non coërcitam, vt nationes intelligerent miraculo iſta, non magiæ adſcribenda. Sitne hoc verum, necne, equidem valdè addubito. Non propter locum B. Paulli, quo quidam nituntur, *is eſt ad Hebr. 11. v. 34. obturauerunt ora leonum, exſtinxerunt impetum ignis, fugauerunt aciem gladij*; vbi ſicut de igne & leonib. ſic de acie gladii id miraculo adſcribitur. Hoc inquam me non mouet. nam vera lectio eſt *effugerunt* vt patet ex Græco contextu & Syriacâ verſione; & loquitur Apoſtolus de ſanctis veteris teſtamenti, quorum nullum legimus miraculo ereptum, quod acies gladii ſit retusâ, ſed quod miraculosè hoſtium gladios effugerint, quidam pacis tempore, vt Helias; alii verò in prælio, vt Samſon, Caleb, Ioſue, Dauid, Machabæi, &c. ſed mouent me alia. Nã & memini de muliere ſepties ictâ gladio, ſed fruſtrâ; & Gentiles ẽt illa cetera, licet falsò, tamen ad incantationem referebant. Legi duas alias huius rei cauſas meliores. priorem, quia ſectio gladii impedita, potuiſſet dolo carnificis adſcribi: poſteriorem, quia gladius, eſt præcipuum & maximè legitimũ ordinariumq; iuſtitiæ vltricis inſtrumentum [a]. Hodie quidam impii milites ſe fore inuulnerabiles putant, ſi arma certo ritu incantent, vel ſacrilego auſu crucifixi imaginem compungant [b]; vel comminuant aut confringant, ita Cõ-

[a] *vide Ioſe. Anglez. in 2. q. de dæmon. a. 4. diffic. 5. dub. 1.*

[b] *Sprenger. in Mall. p. 2. q. 1. c. 16.*

dronchus *lib.3.de morb.veneſi. c.12.* vel ſi ferant inrerulam lineam horrendis inſcriptam imaginibus,quam vocanr *inferni camiſiam*: vel ſi periapta quędam ferant variis caracteribus magicis inſignita,aut orationes; quas blaſphemè admodùm & mendaciter tribuunr D.Leoni,vel Carolo Magno, inſigniras *magnis*(ſic magi loquunrur)*Dei nominibus.* Noui ſtudioſum iuris, nomine Quirinum,V.I.Baccalaureum; qui,cum rali membranulâ fretus audacter ſe iurgiis & pugnis immiſcuiſſet, ſæpè ictus, nunquam ſaucius; tandem, Romæ anno 1572.vel 1573.in ſympoſio minimo vulnete fuit inreremptus.Huc referendū quod de Scaſio,ſic ſcribir auctor Formicatii, *In territorio Bernenſium primus auctor maleficiorum fuit quidam Scaſius dictus; qui publicè de hoc gloriari audebat, quòd, quandocunq; vellet,ipſe ſe omnium ſuorum in æmulorum oculis velut murem facere valeret,& dilabi à manibus inimicorum ſuorum lethalium: & ita capitalium ſuorum inimicorum manibus ſæpè,vt dicitur,euaſit:ſed cùm terminum ſuæ malitiæ Diuina iuſtitia facere voluit, tandem per hoſtes ſuos in ſtuffa quadam propè feneſtram quandam ſedere explorabatur cautè:quo in loco, cum nullum de ſibi inſidiantibus ſuſpectum haberet, per feneſtram gladijs & haſtis inopinatè transfixus eſt,& ob ſua facinora ibi mortuus miſerabiliter.*]Hæc Nidetius.Sic ſuos dæmon deludit.Tormentorum ſæuitiam quotidie malefici in eculeo eludunt. omnem enim cruciatum, vel riſu, vel ſomno, vel ſilentio ſuperant.Quo in genere ſtupenda eſt narratio Charondæ, quandam fœminā quinquagenariam ſibi norā, ſic eluſiſſe infuſionem laridi liquati toro corpore factam,& omnium membrorum diram diſtractionem:ex eculeo tamen ſublaram omni ſenſu doloris vacuam,inregrā,& illæſam; niſi quod pollex pedis auulſus in quęſtione,redditus non ſir;cuius tamen illi iactura noxę vlli vel impedimento non fuetir:quam omnia rormenta eludenrem & pertinaciter omnia neganrem,eliſâ in carcere gulâ,Saran necauit,qui eam maleficii per energumenam accuſarar.*lib.de Antichriſto reuelato notà.1.*

Narrauir mihi P.Bernardus Oliuerius,tum Societatis noſtræ per Belgium Prouincialis,propè Samarobrinam anno 1599. capram puellulam ſtrigarricem,quæ nec pedum vſtulationem ſæuiſſimam, nec flagra validiſſima ſentiebar;donec Sacerdotis cuiuſdam monitu illi Agni benedicti ceteam imaginem in collum iniecere.tum enim vi ſacri amuleri dæmonis præſtigioſa ludibria depulſa,& illa vim doloris cœpir perſentiſcere. Vnde parer hanc indolentiam,quam agnoſcit eriam Toſtatus *q.354.in Gen.c.13.*non naſci ex vllâ phyſicâ cauſâ,ſed operà dæmonis induci. Cerrè vnguenrum illud ſagarum, quo ad rranſuectiones vrunrur, ne conſopiendi quidem naruralem vim habere docer Bartolo.Spineus *de ſtrigibus c.31.* Solent id cauſarum ignari miraculo & innocenriæ rribuere:cum id ramen contingar,vel ſingulari quodam corporis robore,& animi toleranriâ,quam non rarò & Gentiles & Chriſtiani exhibuerunr [a]. Vnius adſctibam M.Artilij Reguli rolerantiam ex Silio Italico;

[a] *Fulgoſ.lib.8. Exempl.c.4. Egnatius lib. 8.c.4. & iidē ambo lib.3. c.3.*

Non ignis,candenſq; chalybs,non verbera,paſſim B
Ictibus innumeris lacerum ſcindentia corpus,
Carnificeſue manus,penituſue infuſa medullis
Peſtis,& in medio lucentes vulnere flammæ
Ceſſauere:(ſerum viſu,dictuue)per artem
Sæuitiæ extenti,quantum tormenta iubebant,
Creuerunt artus;atq; omni ſanguine rupto
Oſſa liquefactus fumarunt feruida membris:
Mens intacta manet,ſuperat,ridetq; dolores
Spectanti ſimilis:feſſoſq; clamore miniſtros
Increpitat,dominoſq; crucem clamore repoſcit.

Alij vtunrur inunctionibus, & pharmacis naturalibus confectis ex o-

pio,

pio,ſolano,& ſimilibus;quibus humores turbantur, ſopor altus conciliatur, neruorum origines obſtruuntur,ſenſus ſtupeſit,ſenſatio impeditur. Vim eam lapidi Memphiti ex Ægypto tribuit Dioſcorides[a]. Sed pleriquе nituntur pacto dæmonico,& periaptis ex oſcillis,vel cineribus aut vnguine infantulorum ante baptiſmum necatorum[b];vel deglutito apum rege[c], vel corpori alligatis membranulis cum certo caracterum genere,aut etiam ſuſurrato malo carmine;quorum omnium exempla ſuggerunt,qui de criminalib. iudiciis ſcripsêre[d]. Similem dæmonis operationem cernere eſt,in ſtigmatum illa teſſarâ,quã diabolus imprimit ſtrigibus;quæ ſic ſenſu deſtituitur, vt nec acus longiſſimæ fixura dolorem minimum adferat, neque ſanguinem eliciat:de quâ ſatis copiosè alii. Adſcribam Remigii verba;*Cum Iſabella Pardæa Spinalij pridie Non. Maias 1588. ob ſortilegij crimen comprehenſa,vrbis præfecto,partem corporis ſic à dæmone inſcriptam indicaſſet;ſubijt ei in animum experiri,verumne id eſſet,quod de huiuſmodi ſtupore ferebatur. Ergo iuſſit in eam aciculam penitiſſime infigi atq; inculcari. Quod cùm in ſatis magnâ hominũ frequentia eſſet factum; & incruentum omnino vulnus apparuit, & nullum ſaga doloris vel minimi indicium aſpicientib. dedit. Rurſus 3. Cal. Nouembr. 1590. Brinduſii Claudia Bogarta, tormentis iam exhibenda, cute, vt moris eſt detonſa fuerat,ob idq; cicatricem in ſummâ fronte nudâ oſtendebat. Suſpicatus igitur Quæſitor, quod verè erat,ſic impreſſi à dæmone vnguis veſtigium quod ante capillis tegeretur. In id iubet aciculã altiſſime infigi: quod cùm eſſet factum,nec illa doloris vllo ſenſu affici, nec vulnus vel tantillum cruore manare viſum eſt. Perſtitit tamen verum negare, ac dicere, eum olim ex ictu lapidis torporem eſſe obductum. Sed poſtmodum tormentis admota,nõ tantum agnouit id ſibi à dæmone inflictum fuiſſe:ſed & plurima alia quæ indigniſſimè ab eo paſſa fuerat, enumerauit. Nouiſſimè 18. Cal. Iul 1591. Eſſai,qui pagus ab hac vrbe milliario abeſt,cùm hoc loci Dynaſta præſens in Mugeta ſortilegij rea lictorem periclitari iuſſiſſet,ac is illam idcirco nudam ſtatuiſſet,inueſtigaturus ſicubi teſſeram illam inueniret, tandem in ſiniſtro femore macula verrucæ inſtar apparuit;in quam cùm ferrum,vel quantum poterat, adegiſſet; nec à Mugeta vocem,nec ab ipſo vulnere ſanguinis guttam vllã elicere, atq; exprimere potuit: cùm rurſùs locum maculæ proximum leuiter etiam vulneraſſet,ingentem ea ex dolore clamorẽ edidit. largus cruor ſeſe inde effudit.*] Sic Remig. lib. 1. ca. 5. Claud. Charondas *lib iam laudato notâ* 1. ſcribit ſtigma famoſę illius ſagę,cui nomen Bayaronne,in humero ſiniſtro valdè latens, & imperfectiſſimè delineatum, denarij tamen magnitudine,quaſi à centro ductis filamentis ad peripheriam, prorsùs omnis expers ſenſus fuiſſe. Suſpicio etiam me tenet,illud gemini carbonis ſignũ in Allobrogis feminæ pedib. ſtigma fuiſſe. narrationem poſtea dabo *lib. 3. vel 5. ex Gerſone*. Solẽt huius ſigni varię eſſe figuræ, veſtigii leporini,manus bufonię,catelli nigri;quale ſignum viſebatur in tergo Io. de Vaulx Stabulenſis; in quo illud ſingulare Pet. Oranus, Quæſitor negotij,obſeruauit;ſi acu vel graphio ꝓfundius adacto perforares,nullũ doloris ſenſum reus percipiebat, nec quidquam querebatur: ſi verò à tergo,ita vt videre ipſe nequiret, eminùs ſigno illius catelli minareris digito erecto;tanquam ſi acriter torqueretur, reum ſubitò queri ſolitum. huius rei cauſam phyſicam non inuenio;moralem hanc ſuſpicor,contemptu indoluiſſe dæmonem ſuperbiſſimum, & ſic irritatum ſæuiiſſe in mancipii ſui cruciatum.

Ceterum illis Narcoticis pharmacis poſſet etiam ſomnus valdè diuturnus conciliari: vt fuit ſomnus illius ruſtici, qui in Germaniâ totum auctumnũ & hyemem dormiendo fuit emenſus[e];& qui in Apaturiorum ſolemnitate ebrii,per multos dies obdormierunt,teſte Eudæmo: & Epimenidis Cretenſis, qui cùm quętens ouem,meridiano æſtu ſpeluncam ingreſſus,ſopore graui victus,L X X V I I. iuxta Pauſaniam; vel X L V I I, iuxta Eudæmum; paulò pauciores,ſecundum alios,quieuit annos,experrectuſq; poſtea,ratus ſe parùm in-

[a] *lib. 5. c. 115.*
[b] *Sprenger. p. 3. q. 14. & 15. & nos inf. l. 3. p. 1. q. 5. ſ. 4.*
[c] *lib. exorciſmor. Aueniomi excuſſus.*
[d] *Hippol. in tit. de quæſt. Paris de Puteo de Synd. c. c. de torturâ il terzo, Grilland. de Tortura quæſt. 4. Damhouder. prax. crimin. c. 73.*
[e] *Lilius Giral. Dialog. 4. de hiſtor. Poet.*

Digitized by Google

dulſiſſe ſomno, pergebat ouiculam quærere. fortè horum quietis cauſæ naturales fuere: etſi de Epimenide, potiùs adſcriberem dæmoni. De Sardoûm ſemideorum ſomno fabula fuit, nam hi reuerâ erant mortui, dæmonum præſtigio viſi ſunt, & dormire, & excitati [a]. Quidam etiam ſomnus tam longus, aliquando per miraculum, verum à Deo immiſſus; vt ſeptem Dormientûm ſanctorum apud Laur. Surium, & aliorum quinq; apud Paulum Diaconum.

Vltimum erat de inediâ perferendâ. de quo non eſt dubitandum, poſſe diabolum efficere, vt quis menſium multorum ferat inediam. poteſt enim id naturaliter contingere. nam & Indos memorant herbæ Coca ore geſtatæ beneficio famem repellere Pet. Chieza, *p.1. hiſtor. Peru. cap. 96.* & Auguſtin. Zarate *lib. 1. hiſt. Perua. c. 8.* & Matthiolus *ep. Nuncupator. Dioſcoridis.* ita ſcribit; *Scythæ Scythicam herbam circa Boeriam creſcentem adinuenere, guſtatu quidem prædulcẽ, cuius magna quidẽ commendatio, quod in ore eam habentes famem ſitimq́ non ſentiant. Idem præſtat apud eoſdem Hippice dicta, quod equis quoque eundem effectum præbeat. Traduntque his herbis Scythas etiam duodenos dies durare in fame, & ſiti.*] & Gemma [b] multorum annorum agnoſcit naturalem inediam. Hippocrates verò *libr. de carnibus* negans vltra ſeptimum diem famem naturaliter prorogari poſſe; de iis intelligendus eſt, quibus ventriculus, & ieiunum inteſtinum humore chiloſo vacant, in quem calor naturalis poſſit agere: tum enim fieri ſolet, vt illud inteſtinum interea concreſcat, atque ita homines emoriantur. Verùm ſi vel à morbo præcedente, vel aliâ ex cauſâ ſit in corpore reſiduus humor flegmaticus crudus, lentus atque viſcoſus; illo calor naturalis vtetur, pro alimento, donec totus humor abſumatur. Idem futurum ſi ex ſummâ cerebri humectatione, materia quædam ſubtilis & pituitoſa à capite in corpus deſcenderit, atque interea corpori in alimentum ceſſerit. Tunc enim quicquid à corpore exſpiraretur vel diffluerer, continuò ab hoc humore in alimentum conuerſo reſtitueretur; nec cibus homini opus foret, donec hic humor penitùs conſumeretur. Hanc inediæ diuturnæ cauſam fuiſſe cenſuerim, & imbibeſiæ (vt loquitur Plautus) in illà Rogerii Bacconi Anglicanà puellà; quam dicit viginti annis nihil comediſſe: & in Gallo ſacerdote, qui tempore Nicolai. V. Pontificis biennio toto cibis potuque abſtemius fuit: & in puellà Spirenſi, quæ Ferdinandi Imp. iuſſu veritatis explorandæ gratià per multos medicos anno 1540. aſſeruata obſeruataque, ſic ex graui morbo ieiuna perſtiterat iam vltrà quadriennium, corpore interea benè forti, ſano, nec vllà macie tentato; ſed ſcabie tantum phlegmaticà corpus obſita: frequens interea lachrymabatur, & conſuetas narium auriumque ſordes habebat, & ſomno ſatis longo quietoq; vtebatur; nihil tamen, neque per ſedem, neque per loca muliebria, fecium vrinæue excernebat. de hac multa diſputarunt ex Italis Simon Portius [c], & ex Germanis oculatus teſtis, vnus ex medicis obſeruatoribus puellæ, Gerardus Bucoldianus [d]. Si hæc fieri queunt naturaliter; cur nequeat perficere, Panurgus ille Dauus, diabolus, eàdem induſtriâ, quà prauas corpori alias affectiones immittit? de Arabià puellà id oſtendam *lib. 6. c. 2. ſect. 3 q. 3.* ex B. Proſpero. Sedulò tamen cauendum, ne ſanctorum hominum naturam excedentia ieiunia in hanc claſſem referamus, vt D. Mariæ Ægyptiacæ, D. Catarinæ Senenſ. SS. Lutgardis, Mariæ Oigniacenſis, Chriſtinæ mirabilis, *apud Surium.* Simonis Stockii, quem in Carmelo ſex annis Deipara cœleſti mannà pauit, *apud Monaldum Roſarium & Rolandum Bouchiarium in eius vità.* Deus enim tum, qui creauit, eos virtute ſuà ſine corporali ſuſtentat cibo. *vide de his quædam apud Picum Mirandulan. libro tertio de Prænot. capite quinto.* Impius autem eſt Rogerius Baconius, omnia hæc ſtellarum influentijs adſcribens. cur, ſi hoc ita eſt, vni duntaxat, & non alteri quoque

vim

[a] *vide de his Alex. Aphrodiſæ. & Simplic. in 4. Phyſic.*

[b] *lib. 1. Coſmocrit. c. 6.*

[c] *lib. de puellà German.*

[d] *Epiſt. hac de re excuſà Moguntia anno 1540.*

vim hanc tolerandæ inediæ ſtellę iſtæ,in commune influxũ ſuum demittẽtes, largiuntur? an,quòd ſolius huius corpus ita diſpoſitum? ſed quæ hæc diſpoſitio ſola influxui peruia? quæ hæc in aliis tanta vis & obſtinatio ad excludendum? ſed ſat iam nugis Bacconi refellendis operæ alibi poſitum à nobis.

QVÆSTIO XXII.

An magicis artibus operâ dæmonum ſexus mutari queat?

A NOn ago de membrorum ablatione (de qua iam dictum) ſed de ipſa ſexus virilis in femineum,aut feminei in virilem commutatione, quam naturalem ex medicis huius ſæculi fatetur *Coſmocrit.* 1. Gemma. *Factos ex mulieribus viros multos legimus.* Hippocrates *libr. 6. Epidem. p.* 8. ſcribit Abderis Phætuſam vxorem Pithei, partui vicinam, miſſo in exilium marito, aliquot menſibus ceſſante fluxu menſtruorum, cunctis in membris magnos perpeſſam dolores,corporis habitu in virum mutatam: idemque apud Thaſios accidiſſe Anamiſiæ vxori Gorgippi. T. Liuius *l. 24. de Spoletanâ* muliere idem refert,Belli Punici.II.tempore.Plinius *l.7.c.4. Ex feminis* (inquit) *mutari in mares,non eſt fabuloſum. Inuenimus in Annalibus P. Licinio Craſſo,C.Caſſio Longino Coſſ. Caſſini puerum factum ex virgine ſub parentibus,iuſſuque auſpicum deportatum in inſulam deſertam. Licinius Mutianus prodidit viſum à ſe Argis Areſcontem,cui nomen Areſcuſæ fuiſſet,nupſiſſe etiam,mox barbam & virilitatem proueniſſe,vxoremq́ duxiſſe. Eiuſdem ſortis & Smyrnæ puerum à ſe viſum. Ipſe in Aphrica vidi mutatum in marem nuptiarum die L. Coſſitiũ ciuem Tiſdritanum,viuebatq́ cum proderem hæc.*] hæc ille. A. Gellius *lib. 9. Noct. c. 4. Libitum tamen eſt* (inquit) *in loco hoc miraculorum notare id etiam, quod Plinius Secundus,vir in temporibus ætatis ſuæ, ingenij dignitatiſq́ gratiâ,auctoritate magnâ præditus, non audiſſe,neque legiſſe,ſed ſcire ſeſe atque vidiſſe in lib. Nat. Hiſt. VII. ſcripſit; quæ infra poſui ipſius ſunt,ex eo libro ſumpta;quæ profectò faciunt,vt neq́ reſpuenda,neq́ ridenda ſit notiſſima illa veterum poëtarum de Cænide & Cæneo cantilena.*] Hæc Gellius ſubdens ſuperiora illa Plinii verba. Quibus verbis quod dicit, *miraculoſum hoc*, voce vſus eſt latè ſumptâ, pro eò quod rarum & admirandum. de Cæneo & Tireſiâ legendus Ouidius in Metamorph. quid opus fabulis, vbi ſuppetunt hiſtoriæ? D. Augu. *vlt.c.l.3. de Ciuitat. Dei.* memorat ex Gentilium ſcriptis,& mulieres homines, & gallinas in maſculinum ſexum fuiſſe conuerſas. de auibus mox idẽ ex Auſonio confirmabo: de hominibus pergamus aſſerere. Ad tempora propinquiora nobis venio. Iouian. Pontanus *in Hiſtor. Neapolitanâ* narrat, Caietæ mulierem piſcatori cuidam annis quatuordecim nuptam in virum migraſſe: & aliam,cui nomen Æmilia, nuptam Antonio Spenſæ ciui Ebulano poſt annum nuptiarum XII. in virum mutatam; ſoluto matrimonio, vxorem duxiſſe & liberos procreaſſe. addit idem, aliam feminam, cum marito filium vnum pepetiſſet,ſubito exortâ virilitate;marito iam non feminam relicto alteram duxiſſe, è qua liberos genuerit. nonnulla de pluribus conſimilia narrauit Cocceius Sabellicus[a]: quibus omiſſis duo ponam quæ noſtris temporibus Hiſpania dedit,& conſcripta fuere fideliſſimê ab Ant. Torquemadâ[b] patrio idiomate; Amatus Luſitanus[c] auctor eſt in oppido Ezgueyrâ Luſitaniæ, diſtante à Conymbricâ nouem leucis, vixiſſe quendam virum Nobilem; cui filia erat vocata Maria Pacheco, quæ cùm eius iam ætatis eſſe inciperet, quâ fæminis menſtrui fluores inchoantur,loco liquidi humoris,erupit ei è locis (ſi intùs abſconditum latuerat,) vel aliter natum foras prodiit virile membrum;ſicq́;,ex puella,ſubito adoleſcens ephebus apparuit. cum ſexu veſtitũ virilem, nomen quoq́; aſſumpſit Manuelis Pacheci. nauim conſcendit, in Indiam profectus rebus fortiter geſtis, ſtrennui militis exiſtimationẽ,opeſ-

a *Sabellicus l. 9. Exemplor.*
b *D al.1.*
c *Centur. 2. curat. 39.*

que magnas comparauit. in patriam rediens, vxorem nobilem duxit. de liberis mentionem ſubdit Amatus nullam: ſed, ait, illum imberbem permanſiſſe, facie in femineam declinante; quæ ſunt indicia non perfectæ virilitatis. Vltimo loco ſubdit Torquemada, ſe ab amico viro magnæ auctoritatis & fidei pleno accepiſſe; non procul ab vrbe Benauentanâ Hiſpaniæ, vxorem ruſtici cuiuſdam fortunæ mediæ, quæ quòd ſterilis eſſet, minùs à marito benignè habebatur; pertæſam malæ tractationis, quadam nocte aufugiſſe ſumpto veſtitu famuli domeſtici: ſic ornata virumq; mentita variis in locis opera ſeruili vitam ſuſtentauit: poſt aliquod tempus, ſiue quòd calor in ea naturalis tam efficax foret, ſiue quòd imaginatio, nata & confirmata continuo habitu & miniſterio virili, eam efficacitatem nacta ſit; certè ipſa ſe in virum mutatam deprehendit. ſtatuit ergo, quæ diu fuerat vxor, maritum agere. feminam ſibi matrimonio copulat. diu res latuit illô non audente cuiquam rem narrare: donec quidã, ei prius optimè notus cernẽs tam ſimilem eſſe facie vxori profugæ ruſtici illius; interrogauit num fortè frater eſſet talis mulieris. huic rem omnem, vti contigerat, narrauit. Sic res in lucem venit. Fulgoſus ſcribit

a l.1. Exempl. cap. 6.

ſequentia a; *Neapoli regnante Ferdinando primo, cum Ludouicus Guarna Salernitanus ciuis, quinque filias ſuſcepiſſet, quarum natu maioribus duabus alteri Franciſca, Carola alteri erat nomen; poſteaquam ad quintumdecimum annum peruenerunt, ambabus genitalia membra in marium morem eruperunt; mutatoque habitu, pro maribus habiti ſunt, Franciſcus & Carolus nuncupati. Item Ebuli, ſub eodem rege puella, quæ iam quatuor annos viro promiſſa ſponſa habuerat nomen; quæ nocte primùm viro tradita cum eo cubuit, ſiue ex confricatione, ſiue ob aliam cauſam, quæ ignota ſit, effractis membranis, quæ vt mulier videretur efficiebant, virilia membra prodierunt: domumque reuerſa in iudicio dotem repetiuit, in virorum numero poſtea habita.*] Hæc præ-

b li. 1. de Mirabilib. & longæu.

miſi minùs vt incredibilis videatur Phlegontis b narratio; *Virgo quædam* (inquit) *Smyrnæ nata Philotis nomine cùm matura viro nuptum tradita eſſet à parentibus, maſculino enato membro in virum abijt. Quin & Laodiceæ, quæ eſt in Syriâ, mulier Aeteta nomine, etiamnũ cum marito degẽs, è femina vir exſtitit, cui nomẽ Aetetus, præſide Athenis Macrino, Romæ Coſſ. L. Lamia & Aeliano vetere.*] & addit Phlegon, Hadriani libertus, ſe hunc vidiſſe. Michael Montanus *lib.* 1. *Experimentorum c.* 21. teſtatur ſuo tempore Vitriaci fuiſſe puellam nomine Mariam, quæ cùm ſaltaret violentius, ſubitò virilibus erumpentibus, in virum mutata ſit, & ab Epiſcopo Sueſſionenſi confirmationis ſacramento mutato nomine, Germanus vocari cœperit. Eius poſtea mento barbam adnatam, diu vixiſſe ad decrepitam vſq; ætatem, vxorem tamen duxiſſe nunquam. Ille hoc vehementi imaginationi tribuit: ſed addo corporis conſtitutionem eò vergentem. Et notant medici quidam, non obſcuram eſſe rationem, qua id natura det effectum: conari ſemper eam, id quod perfectius: mulierem eſſe quaſi virum quendam imperfectum. menſtruis retentis diutiùs, fieri vocem robuſtiorem, cutem pilo veſtiri, reliquum corporis habitum roborari: nec aliud ad Metamorphoſim, hanc deeſſe; quàm, vt, quæ ſunt intùs vaſa ſeminaria, foris appareant; & id; quod myrtos, nympha, κλητωρὶς ϗ ὑπόδερμις dicitur, & Iſmaëlitis *Abathara* ſiue *Albandar*; ſumpto incremento, & pingui velamine, cui inuoluitur, effracto, protrudatur in penem, cui perſimilis, ſed inuoluta priùs fuerat. expelli autem caloris naturalis vrgentis impetu. Sic illi: mihi tamen vehemens adhuc ſuſpicio eſt, non tam hos ex fæminis ita viros factos, vt fœminæ deſierint eſſe, quàm ad fæmineum ſexum, maſculinum acceſſiſſe, vt androgyni efficerentur, ſexu tamen hoc poſteriore præualente, & ideò pro viris habitas. Sed tamen ſi illud natura potuit, quod tot aſſerunt auctores, putarim, DEO permittente, cauſis naturalib. fretum, etiam poſſe vaferrimum illum. Sanè lubens eò retulerim

lerim ficta illa miracula, quæ Diis falſis tribuunt Gentiles. Phlegon de Lapitha Cæneo idem narrat quod Ouidius. de pluribus ſcribit Anton. Liberalis *ex lib. 2. Alteratorum Nicandri*: Hypermneſtram vendiram pro muliere inueniſſe pretium; poſtea in virum mutatam dono Deorum. Siproeram Cretenſem factam virum, cùm Mineruam vidiſſet lauantem. Galateæ filiam falsò vocatam Leucippum, quæ Leucippe dicenda erat, ſexu mutato ſuppoſitum nomen

D meruiſſe, beneficio Latonæ Phæſtiæ concl. 2. *Impoſſibile crediderim naturæ & dæmoni de viro fœminã facere*; qui conatus irritus Neroni Magię addictiſſimo in Sporo fuit. Hic opus eſt nimiâ retractione partiũ pfectarũ, in locos fœmineos. Nec aſſequi poſſum, quo ſic natura modo degeneret. Scio de Tyreſiâ pter fabulas, etiam Phlegontem id narraſſe [a], & Anton. Liberalem ſatis ambiguè loqui de Siproeta; vt vix ſcias ex quo in quem ſexum demigrarit. Auſonii quoque epigr. *e. libr.* 1. ſi totum diligenter legas, animaduertes de virili ſexu in fœmineum degenerante locutum, his verbis;

[a] *l. 2. de mirabilib. qua de re Iuſtin. ad Quæſtion. ortodox. Lucianus l. de aſtrolog. & Didym in odyſſ.*

Fœmineam in ſpeciem conuertit maſculus ales,
Pauaque de pauo conſtitit antè oculos:
Nec ſatis antiquum, quod Campano in Beneuento
Vnus epheborum virgo repente fuit.

Ait ex puello puellam, & ex pauo pauam factam. Sed non credo, vel ſaltem credo ægerrimè: dixerim potiùs vtrumq; eis ſexum infuiſſe, occultatum vnum, manifeſtatum alterum. quod ad leporem etiam refero, & ad hyænam, de qua canit, Ouid. *Alternare vices, & quæ modò femina tergo Paſſa marem, nunc eſſe marem miremur hyænam.* Sane illam vtroq; ſexu præditam Plinius tradidit libr. 8. ni fallor.

QVÆSTIO XXIII.

An poſſit dæmon ſeni iuuentam reddere?

A VT qui ſenex eſt, non fuerit & deſierit eſſe iuuenis; vel, ne, quam decurrit ætatem, non decurrerit, id nullâ vi vel poteſtate perficiatur. Quis enim quod factum, maximè ſucceſſiuâ elapſum actione, id reddat infectum? Verùm vt, qui defectâ iam & decrepitâ curuatur ætate, vires reſumat & habitum nitoremque iuuenilem, mutentur cani in colorem meliorem, frigus in teporẽ, torpor in agilitatem, ceteraque corpus recipiat, quæ ſenium abſtulerat; deque malâ (quod ait quidam) merce fiat bona; non equidem audeo definire V. Dæmon poſſit, ſi Deus permittat? Non mihi planè de nihilo videtur, quod poëtæ memorant, & de ariete in agnum, de Bacchi nutricib. reiuueneſcentibus ſcripſit Aeſchylus; de Iaſone à Medæâ recocto, ſcribunt Pherecydes, Simonides, & Lycophron; deque ipſo Iaſonis patre Æſone Græcus auctor Redituum, & Latinus Transformationum poëta Naſo. In quibus tamen illa narratiò perſpicuè falſa, & naturæ repugnans; omni educto per vulnus ſanguine, & nouo ſuffecto id contigiſſe. Sic enim ſequatur priùs mortuum, & poſtea ſuſcitatum viuentis corpus: quod ſoli Omnipotentiæ Dei reſeruatum. Cetera fortaſſis contingere potuerunt, quæ cecinit [b]; potato ſucco ſalutari.

[b] *Ouid. 7. Metamorph.*

. . . Barba comaque
Canicie poſità nigrum rapuere colorem,
Pulſa fugit macies, abeunt palloŕq; ſituſque,
Adiectoq; cauæ ſupplentur corpore rugæ,
Membraque luxuriant. Aeſon miratur, & olim
Ante quaterdenos hunc ſe reminiſcitur annos.

Fatentur omnes, neque id ſine perfidiâ negari poteſt, iuuentam aquilæ [c] renouari. teſtatur Hymnographus diuinus [c]: *Renouabitur vt aquilæ iuuentus tua.*

[c] *Pſal. 102. v. 5.*

renouari

que magnas comparauit. in patriam rediens, vxorem nobilem duxit. de liberis mentionem ſubdit Amatus nullam: ſed, ait, illum imberbem permanſiſſe, faeie in femineam declinante; quæ ſunt indicia non perfectæ virilitatis. Vltimo loco ſubdit Torquemada, ſe ab amico viro magnæ auctoritatis & fidei pleno accepiſſe; non procul ab vrbe Benauentanâ Hiſpaniæ, vxorem ruſtici cuiuſdam fortunæ mediæ, quæ quòd ſterilis eſſet, minùs à marito benignè habebatur; pertæſam malæ ttactationis, quadam nocte aufugiſſe ſumpto veſtitu famuli domeſtici: ſic otnata virumq; mentita variis in locis opera ſeruili vitam ſuſtentauit: poſt aliquod tempus, ſiue quòd calor in ea naturalis tam efficax foret, ſiue quòd imaginatio, nata & confirmata continuo habitu & miniſterio virili, eam efficacitatem nacta ſit; certè ipſa ſe in virum mutatam deprehendit. ſtatuit ergo, quæ diu fuerat vxor, maritum agere. feminam ſibi matrimonio copulat. diu res latuit illô non audente cuiquam rem narrare: donec quidã, ei prius optimè notus cetnẽs tam ſimilem eſſe faeie vxori profugæ ruſtici illius; intertogauit num fortè frater eſſet talis mulieris. huic rem omnem, vti contigerat, narrauit. Sic res in lucem venit. Fulgoſus ſcribit ſequentia a; *Neapoli regnante Ferdinando primo, cum Ludouicus Guarna Salernitanus ciuis, quinque filias ſuſcepiſſet, quarum natu maioribus duabus alteri Franciſca, Carola alteri erat nomen; poſteaquam ad quintumdecimum annum peruenerunt, ambabus genitalia membra in marium morem eruperunt; mutatoque habitu, pro maribus habiti ſunt, Franciſcus & Carolus nuncupati. Item Ebuli, ſub eodem rege puella, quæ iam quatuor annos viro promiſſa ſponſa habuerat nomen; qua nocte primùm viro tradita cum eo cubuit, ſiue ex confricatione, ſiue ob aliam cauſam, quæ ignota ſit, effractis membranis, quæ vt mulier videretur efficiebant, virilia membra prodierunt: domumque reuerſa in iudicio dotem repetiuit, in virorum numero poſtea habita.*] Hæc præmiſi minùs vt incredibilis videatur Phlegontis b narratio; *Virgo quædam* (inquit) *Smyrnæ nata Philotis nomine cùm matura viro nuptum tradita eſſet à parentibus, maſculino enato membro in virum abyt. Quin & Laodicææ, quæ eſt in Syriâ, mulier Aeteta nomine, etiamnũ cum marito degẽs, è femina vir exſtitit, cui nomẽ Aetetus, præſide Athenis Macrino, Romæ Coſſ. L. Lamia & Aeliano vetere.*] & addit Phlegon, Hadriani libertus, ſe hunc vidiſſe. Michael Montanus *lib.1. Experimentorum c.21.* teſtatur ſuo tempore Vitriaci fuiſſe puellam nomine Mariam, quæ cùm ſaltaret violentius, ſubitò virilibus erumpentibus, in virum mutata ſit, & ab Epiſcopo Sueſſionenſi confirmationis ſacramento mutato nomine, Germanus vocari cœperit. Eius poſtea mento barbam adnatam, diu vixiſſe ad decrepitam vſq; ætatem, vxorem tamen duxiſſe nunquam. Ille hoc vehementi imaginationi tribuit: ſed addo corporis conſtitutionem eò vergentem. Et notant medici quidam, non obſcuram eſſe rationem, qua id natura det effectum: conari ſemper eam, id quod perfectius: mulierem eſſe quaſi virum quendam imperfectum. menſtruis retentis diutiùs, fieri vocem robuſtiorem, cutem pilo veſtiri, reliquum corporis habitum roborari: nec aliud ad Metamorphoſim, hanc deeſſe; quàm, vt, quæ ſunt intùs vaſa ſeminaria, foris appareant; & id; quod myrtos, nympha, κλητωρὶς ἢ ὑπόδερμις dicitur, & Iſmaëlitis *Abathara* ſiue *Albandar*; ſumpto incremento, & pingui velamine, cui inuoluitur, effracto, protrudatur in penem, cui perſimilis, ſed inuoluta priùs fuerat. expelli autem caloris naturalis vrgentis impetu. Sic illi: mihi tamen vehemens adhuc ſuſpicio eſt, non tam hos ex fæminis ita viros factos, vt fœminæ deſierint eſſe, quàm ad fæmineum ſexum, maſculinum acceſſiſſe, vt androgyni efficerentur, ſexu tamen hoc poſteriore præualente, & ideò pro viris habitas. Sed tamen ſi illud natura potuit, quod tot aſſerunt auctores, putarim, DEO permittente, cauſis naturalib. fretum, etiam poſſe vaferrimum illum. Sanè lubens eò retu-

a *l.1. Exempl. cap.6.*

b *li.1. de Mirabilib. & longæu.*

lerim

lerim ficta illa miracula, quæ Diis falſis tribuunt Gentiles. Phlegon de Lapitha Cæneo idem narrat quod Ouidius. de pluribus ſcribit Anton. Liberalis *ex lib. 2. Alteratorum Nicandri*: Hypermneſtram venditam pro muliere inueniſſe pretium; poſtea in virum mutatam dono Deorum. Siproetam Cretenſem factam virum, cùm Mineruam vidiſſet lauantem. Galateæ filiam falsò vocatam Leucippum, quæ Leucippe dicenda erat, ſexu mutato ſuppoſitum nomen
D meruiſſe, beneficio Latonæ Phæſtiæ concl. 2. *Impoſſibile crediderim natura & dæmoni de viro fæminã facere*; qui conatus irritus Neroni Magię addictiſſimo in Sporo fuit. Hic opus eſt nimiâ retractione partiũ pfectarũ, in locos fæmineos. Nec aſſequi poſſum, quo ſic natura modo degeneret. Scio de Tyreſiâ pter fabulas, etiam Phlegontem id narraſſe [a], & Anton. Liberalem ſatis ambiguè loqui de Siproeta; vt vix ſcias ex quo in quem ſexum demigrarit. Auſonii quoque epigr. *e. libr.* 1. ſi totum diligenter legas, animaduertes de virili ſexu in fæmineum degenerante locutum, his verbis;

[a] *l. 2. de mirabilib. qua de re Iuſtin. ad Quæſtion. ortodox. Lucianus l. de aſtrolog. & Didym in odyſſ.*

Fæmineam in ſpeciem conuertit maſculus ales,
Pauaque de pauo conſtitit antè oculos:
Nec ſatis antiquum, quod Campano in Beneuento
Vnus epheborum virgo repente fuit.

Ait ex puello puellam, & ex pauo pauam factam. Sed non credo, vel ſaltem credo ægerrimè: dixerim potiùs vtrumq; eis ſexum infuiſſe, occultatum vnum, manifeſtatum alterum. quod ad leporem etiam refero, & ad hyænam, de qua canit, Ouid. *Alternare vices, & qua modò femina tergo Paſſa marem, nunc eſſe marem miremur hyanam.* Sane illam vtroq; ſexu præditam Plinius tradidit libr. 8. ni fallor.

QVÆSTIO XXIII.

An poſſit dæmon ſeni iuuentam reddere?

A VT qui ſenex eſt, non fuerit & deſierit eſſe iuuenis; vel, ne, quam decurrit ætatem, non decurrerit, id nullâ vi vel poteſtate perficiatur. Quis enim quod factum, maximè ſucceſſiuâ elapſum actione, id reddat infectum? Verùm vt, qui defectâ iam & decrepitâ curuatur ætate, vires reſumat & habitum nitoremque iuuenilem, mutentur cani in colorem meliorem, frigus in teporẽ, torpor in agilitatem, ceteraque corpus recipiat, quæ ſenium abſtulerat; deque malâ (quod ait quidam) merce fiat bona; non equidem audeo definire V. Dæmon poſſit, ſi Deus permittat? Non mihi planè de nihilo videtur, quod poëtæ memorant, & de ariete in agnum, de Bacchi nutricib. reiuueneſcentibus ſcripſit Aeſchylus; de Iaſone à Medæâ recocto, ſcribunt Pherecydes, Simonides, & Lycophron; deque ipſo Iaſonis patre Æſone Græcus auctor Redituum, & Latinus Transformationum poëta Naſo. In quibus tamen illa narratio perſpicuè falſa, & naturæ repugnans; omni educto per vulnus ſanguine, & nouo ſuffecto id contigiſſe. Sic enim ſequatur priùs mortuum, & poſtea ſuſcitatum viuentis corpus: quod ſoli Omnipotentiæ Dei reſeruatum. Cetera fortaſſis contingere potuerunt, quæ cecinit [b]; potato ſucco ſalutari.

[b] *Ouid. 7. Metamorph.*

. . . Barba comaque
Canicie poſitâ nigrum rapuere colorem,
Pulſa fugit macies, abeunt pallorq; ſituſque,
Adiectoq; caua ſupplentur corpore ruga,
Membraque luxuriant. Aeſon miratur, & olim
Ante quaterdenos hunc ſe reminiſcitur annos.

Fatentur omnes, neque id ſine perfidiâ negari poteſt, iuuentam aquilæ renouari. teſtatur Hymnographus diuinus [c]: *Renouabitur vt aquila iuuentus tua.*

[c] *Pſal. 102. v. 5.*

renouari

renouari fatentur omnes, licet quo id modo contingat, noſtris & Hebræis
non conueniat [a]. Eodem pertinet illud Iſaiæ;[b] *Qui autem ſperant in Domino, mu-*
tabunt fortitudinem, aſſument pennas ſicut aquilæ. Præſtat idem vilibus & abiectis
natura ſerpentibus (quod omnes fatentur) vt cum tenui illa ſua leberide ſe-
nectutem exuant, & induant iuuentutem: cur homini omnem huius benefi-
cii ſpem Hebe nouerca præſciderit? ſcilicet, abſumpta vis omnis per aſini ba-
iuli imprudentiam; qui pharmacum adeò ſalutare, à Ioue miſſum hominibus,
ſerpenti permiſit ebibendum [c]. Cur naturalia quædam remedia nequeant
inueniri tantæ efficaciæ? multa ſanè latent nondum inuenta, quàm homini-
bus ignota, tam dæmonibus cognita. Humidum radicale reſtaurari, nati-
ua illa nimia ſenectutis ariditas temperari, corrupto ſuccus melior ſuffici, ce-
teraque deperdita, & ad hanc commutationem requiſita, ſuppleri ad tempus,
naturæ legi nihil repugnat. Sed nec impoſſibile, capillorum colorem mutari;
cùm & coruos candidos viſos multi tradiderint. [d] Denique Metamorpho-
ſim, quam nunc defendimus, confirmant non pauci locupletes teſtes. Duo B
legas exempla apud Torquemadam [e]; Anno 1531. Tarenti fuiſſe centenarium
ſenem capularem, qui pilis, cute, vnguibus & ſitu atque ſqualłore ætatis deci-
dentibus, & in melioris ætatis omnia mutatis, de ſene iuuenis prodierit,
& quinquaginta poſt annis ſuperuixerit. In Caſtellæ quoque Rioiâ alteri
cuidam viro ſimilem obtigiſſe ſortem, idque vulgi fama notiſſimum fuiſſe, &
ab Ammira Caſtellæ ſedulò exploratum. Monuedrum regni Valentini op-
pidum eſt (olim Saguntus) hîc ſe viuo ſcribit Valeſcus Tarentaſius [f], fuiſſe
monialium Abbatiſſam; cui iam ſilicernio, ſubitò menſtruis fluoribus re-
nouatis, dentes renati, comæ denigratæ, rugæ & ſulci cutis adæquati,
mammæ pendulæ atque pannoſæ ad inſtar virgunculæ ſororiarunt: ſic de-
nique ſe vultu, facie, totoque corporis habitu iuuenculam exhibuiſſe, vt
rei nouitate percuſſa, præ verecundiâ, ſe cunctorum oculis ſubtrahere ni-
teretur. Quid multa? Luſitanicæ hiſtoriæ recentiores ſcriptores, fidei pro-
batiſſimæ [g], commemorant longâ narratione & certâ, cuidam Indo Nobili,
annorũ quib. vixit trecentorum & quadraginta ſpacio, iuuentæ florẽ ter exa-
ruiſſe, & ter refloruiſſe. Nec deſunt, q. in eodem orbe nouo quandã inſulam re-
pertã teſtentur [h]; Bonicam nomine; in qua fons ſcaturiat, cuius aqua, vino pre-
cioſior, pota ſenium cum iuuentâ commutet; quamuis de ſimili in Lucayâ
fonte narrationem ortam ex regionis ſitu ſalubriore non immeritò conici-
at Pet. Chieza *p. 2. hiſt. Peruu. c.* 41. verùm ſiue in Bonicâ, ſiue in Lucayâ, ſiue v-
trobiq; talis fons manat, facile video, quàm hæc nonnullis incredibilia vide-
antur; ſed illi cogitent: huiuſmodi narrationibus, à quibus rectæ philo-
phiæ ratio non abhorreat, quia ipſe nihil tale videris, fidem detrahere;
ſingularis eſſe proteruiæ & impudentiæ: qui verò quid vbique geſtum fue-
rit, vel non fuerit; id de ſuâ dumtaxat opinione aut aſſenſione decernunt;
inſaniæ aſſidere.

Inſtet quis ex aduerſo, certam humanæ vitæ periodum à Deo præfixam: C
hanc naturaliter non poſſe prorogari vltra annum ſaltem CXX. vt proba-
tur Dei verbis [i] *Eruntque dies hominum centum viginti annorum.* Ideoque Moſen
dixiſſe [k]; *centum viginti annorum ſum hodie: non poſſum vltra ingredi & egredi.* Con-
firmari id ratione numerica, quia numerum hunc conficiunt tres quadrage-
narii, hoc eſt quaternarius denariorum triplicatus, & ſic totum cum toto coa-
leſcens omnem abſumit perfectionem, ternarium nempe, quaternariũ & de-
narium. Hoc argumentum facilè diluitur, quia à Deo præſtituta non omni-
bus hominibus vna eademque, ſed ſua cuique peculiaris vitæ periodus: & his
quidem ſpacium vitæ ipsâ hac Metamorphoſi ſic extenſum: hanc non poſſe
natura-

[a] *D. Aug. ibi, & R. Sabadia ibid.*
[b] *c. 40. v. vlt.*
[c] *lege Pieriũ l. 14. Hieroglyph.*
[d] *Herodot. li. 4. & Heraclides in Politiis.*
[e] *Dialog. 1. Horti floridi.*
[f] *l. 6. Philonii. c. 12.*
[g] *Ferdin. Caſtanneda li. 8. Pet. Maffeius hiſt. Indica li. 11.*
[h] *poſt Cardanum, Langius epiſt. medic. 79.*
[i] *Gen. 6. v. 3.*
[k] *Deuter. 31. v. 2.*

naturaliter prorogari niſi Deo permittente. Si permittat, poſſe vltra annos etiam centum viginti; quos conſtat multos ſuperaſſe. Verba autem illa Dei; non de omnis æui hominibus prolata fuere, ſed tantum de tunc ſuperſtitibus; quibus hic terminus pœnitentiæ antè diluuium futurum datus [a]. Nec Moſes illic aſſerit vltrà ſe viuere non poſſe; ſed tantum, adeò magnæ multitudinis gubernationi ſenio fieri imparem ſeſe, ac minùs idoneum. Argumentum illud ex numeris deſumptum, mirè placuit Fran. Valeſio [b], adeò vt fuſiſſimè illud proſequendum ſibi exiſtimarit: reuerâ tamen friuolum eſt, ac nullius momenti. nihil enim ex numeris in humanam complexionem poteſt influere, nec vita noſtra â numeris ſed à cauſis naturalibus primis ſecundiſque dependet.

D Fortiùs vrget aliud argumentum huiuſmodi. Vita humana humido naturali conſeruatur. iſtud ſemper annis vitæ conſumitur, ipſa etiam atteritur alimenti nutritione, quia agendo repatitur: nec alimenti nutritio tantùm poteſt reparare, quantum ſenio deperit, ex peritorum ſententiâ medicorũ[c]. Neceſſe igitur ſit, mox à ſtatu ætatis humidum illud, quod tum conſumi incipit, refici, & primigeniam indiuidui temperaturam, illâ quæ veteraſcebat abolitâ reſtaurari. Quod lubenter illis concedimus. Sed, inquiunt, id nec arte nec natura perfici poſſe, medici ſentiunt [d]. *Quibus Reſpondeo*, licet medicis ratio humidum radicale reſtaurandi hactenus fortè manſerit ignota: non inde ſequi, illam dæmoni quoque ignotam eſſe aut impoſſibilem. quod ſi illam nouit; cur nequeat, DEO permittente, in praxim deducere, & hac vti ſcientia? Vrgebis fortè, poſſet igitur hominem perpetuò in vita tueri, & ſic quaſi immortalem reddere. quod iactabat ventoſus ille Ægyptius, contra quem Galenus ſcripſit: Verùm occurro; conſequentiamq; iſtam pernego; poteſt vitam in multos annos extendere: poteſt ergo in æternum extendere. Quãuis enim longæuus homo, mortalis manet, vt futurus erat etiam ante peccatum: ſed quemadmodum tunc ſolâ Dei voluntate (iuxta quorumdam ſententiam) mortem effugiſſet; ita etiam in argumenti caſu, ſi Deus dæmoni permitteret ſemper humidũ radicale raſtaurare, homo iſte tunc non moreretur, quia tunc eum Deus neceſſitate moriendi per talem diſpenſationem eximeret. Deinde ſi peculiarem diſpenſationem hanc tollas, dico; quia hoc Deus non videtur permiſſurus vnquam; tandem poſt aliquot centenarios annorum, naturalis vis ita in homine deperiret & fatiſceret, vt nulla remedia naturalia, quibus dæmon vteretur, ad reſtaurationem tandem prorſus collabeſcentis corporeæ molis, & naturæ quaſi proſtratæ, ſint ſuffectura. Sed hoc non niſi poſt diuturnum valde tempus contingeret; ideò nihil pugnant iſta cum iis quæ dixi de prolonganda, non de æternanda vita. Vt autem videatis huius conſequentiæ vitium, cogitate arborem illam vitæ, ſiue vt Hebræi vocant *lignum vitarum* [e] quòd vitam in flore iuuentutis produceret eſu ſuo in tempus multatum nunc vitarum longiſſimarum, ad aliquot etiam annorum millia; hanc illi vim fuiſſe naturalem, meritò dixerunt grauiſſimi ſcriptores [f]; quia illam poſt hominis peccatum retinuit, vt patet ex Gen. 3. v. 22. vbi Deus paradiſum munit, ne Adam eum iterum ingrediatur, & de ligno vitæ ſumens, viueret in æternum. Attamen iidem Doctores docuerunt, non propterea hanc arborem potuiſſe hominem ſemper à morte præſeruare.

Hæc dicta dumtaxat, vt oſtendatur vitium illius conſecutionis poteſt vitam prorogare ad tempus longum, ergo poſſet in æternum. Nam qui lignũ vitæ concedunt vitam identidem prolongare potuiſſe: non tamen concedunt idcirco potuiſſe eam æternare. Nec quiſquam eis hoc nomine litem mouit. Ceterum quæ vis fructus illius fuerit, & an illud *in æternum*, Gen. 3. n. 22. ſit

[a] *Sic Onkelus Hierony. & Chryſ. in d. v. 3 & D. Aug. l. 15. de ciuit. Dei c. 24. quorum ſententia verior, quam Philonis, Ioſephi & ſequacium.*

[b] *de ſacra philoſophia c. 7.*

[c] *vide Fran. Valeſium d. loco.*

[d] *Galen. li. de maraſmo. Lãgius epiſt. medicin. 79.*

[e] *Gen. 2. v. 9.*

[f] *Strabus & Hugo Victorin. in Geneſ. & D. Thom. 1. p. q. 97. a. v. Scot. in 2. d. 19. q. 1. Duran ibid. a. 1. Caieta. ad d. a. vlt. & Perer. in Gen. l. 3. q. 4.*

22. ſit accipiendum vetè de petpetua vitâ, an de longiſſimâ ætate; viri huius ætatis valde docti diſſentiunt; ſequor eos, qui de æternâ vitâ, mortem ptorsùs excludente, accepetunt. *lege Pererium lib. 3. in Gen. q. 3. & Bellarminum Cardinal. tom 3. controuerſ. 1. lib. 1. cap. 19.*

QVÆSTIO XXIIII.

Quid magia, vel dæmon, poſſit circa animam corpori iunctam, idque informantem?

CVm Animæ poteſtates tres ſint; iam diximus quid poſſit citca vegetatiuam, & etiam citca ſenſitiuam, quoad ſenſus exteriores; nimium PRIMO, A
poſſe viſum, auditum & reliquos ſenſus decipere, vt exemplis infinitis comptobatum ab aliis[a]. SECVNDO. Interno ſenſu dæmon vtitur vt inſtrumento, quo aliquid attentat vel molitur in potentias animæ. Nam poteſt quadruplicem ſenſus interni functionem decipere turbatâ phantaſiâ. Communiſe nim ſententia Theologorum eſt; non poſſe ab angelis nouæ ſpeciei impreſſione imaginationem ſeu phantaſiam immutari; & ideò illos non poſſe efficere, vt qui à natiuitate nunquam vidit, rectè de rerum coloribus imaginetur[b]: ſed benè poſſe angelos corpus aliquod phantaſticum fotmare, & illud oculis obiicete, & ſic ſpeciem ingerete, vel ex ſpeciebus terum quas homo verè aliquando vidit, iis pet imaginationem commiſtis & confuſis, ſpecies tetum effingere, quas homo nunquam vidit; v.g. chymeræ, vt conflatæ ex caprâ, leone & dracone, vel montis argentei, ex monte & argento: vel etiam concitatis in corpore motionibus atque affectionibus, vnde phantaſiæ contingat voluete læta vel triſtia, quæ nec vidit, nec vnquam fuere: vel, ſicur in amentib. & phreneticis eſt cernere, ex humorum perturbatione vatias eotum phantaſiæ ſpecies obuerſari; ſic poteſt dæmon eorundem humorum inæquali commixtione & agitatione, aſſumendo & adducendo vapores inſtituto ſuo accommodaros, efficere, vt quales ipſe vult imaginationes homo tetractet, eaque ſe videre & audire iudicet, quæ teuerâ nec oculis nec auribus vnquam hauſit. hinc manant tot falſæ appatitiones, reuelationes, & exſtaſes, vt docuete D. Auguſtin *lib. de cura pro mort. cap.* 12. Victoria *relect. de Magia n. 35. verſ. ad ſecundum reſpondetur*, & Ioſeph. Anglez. *d. q. 3. dub. 5.* & P. Molina. *ad d. D. Thom. ar. 3.* Solent huiuſmodi herbis ineſſe (ſi vera botanographi) Mathiolus enim *in d. nuncupatoria* ſic ſcribit; *Achemenidon plantam colore electri, ſine falio, naſci in Tardictylis India meminit Democritus; cuius radice in paſtillos digeſtâ, indeq́; ex vino pota, noxij per cruciatus nocte confiteantur omnia, per vanas numinum imaginationes. Adamantida Armenia Cappadociæ alumnam; qua leonibus admotâ, reſupinari illos ilicà laxu hiatu: nominis cauſam habere aiunt, quod adamantis modo conteri nequeat. Ophiuſa in Elephantinâ Æthiopia etiam naſci tradunt, liuidam & horribili aſpectu, qua pota terrorem minaſque ſerpentium obuerſari, ita vt martem ſibi eo metu conſciſcant, qui biberint: ob idque cogi ſacrilegos eam bibere: aduerſari tamen ei palmeum vinum. Potamantim ad Indum fluuium inueniri narrant, qua pota lymphari homines obuerſantibus miraculis: Manicum Salanum (vt Dioſcorides eſt auctor) varias facere ſpecies, imagineſque non iniucundas obuerſari, ſi eius radicis drachma ex vino bibatur. Theangelida in Libano Syria naſci, qua deuorata futura præſagiant hamines. In Bactris, & circa Boriſtenem planta prouenit, Gelotophyllis dicta; qua ſi cum vino et myrrha bibatur, varias dicunt obuerſari ſpecies, ridedique finem non fieri, niſi patis ex palmeo vino pineis nucleis, pipere & melle additis. Oenotheta (Cratenas auctor eſt) omnium animalium feritates domat, collo adalligata, vel iugo ſuſpenſa. Parthos ab Antonio fugatos ſcribit Appianus Alexandrinus, cùm fame premerentur in quandam herbam incidiſſe; quam qui comederent, nihil aliarum rerum reminiſcerentur, aut intelligerent, niſi quod lapides continuò effoderent; quaſi quidpiam magni ope-*

ris

a *Guilh. Pariſ. p. vlt. de vniuer. c. 22. Anglez. in 2. d. 8. q. 3. dub. 4. Remig. libr. 3. dæmonolat. c. 11.*

b *D. Thom. 1. p. q. 111. a. 3.*

ris facturi, & ſic debacchati, bilem demum euomentes, interirent.] quæ palam eſt, phantaſia læſa contigiſſe.

TERTIO poteſt diabolus, & facit quotidiè, ſpiritus & humores organorum commouere, & ſenſus interni, & concupiſcibilis atque iraſcibilis facultatis organa turbare, motis ſimul corporeis membris: ita vt hinc oriantur variorum vitiorum cogitationes, quod non facit quidem immittendo imaginationi ſpeciem nouam, nec etiam vnâ cum ſenſu efficiendo ipſam cogitationem, ſed tantummodò (vt dixi) facit ipſam potentiam concurrere cum ſpecie obiecti, & ſic ſuggerit ſimulacta, quibus voluptatum memoria ſuſcitetur, membra quoque generationis & ſemina irritando prouocat, vt docet Magus ille Marcus apud Pſellum a. Cumque ſenſitiuus hic appetitus libertate careat, & coactione quadam in obiectum ſuum compellatur; poteſt veterator eum neceſſariò in malum aliquem actum impellere, adeò vt nequeat appetitus ſenſitiuus illud obiectum non appetere. Verùm motus huiuſmodi peccati omnis eſt expers; &, quando voluntas fortiter renititur, maioris meriti & mercedis occaſio, nobis gignitur. Quod diligenter notandum ne quem fallant Godelmannus, Danæus b, & alii hæretici, hos motus concupiſcentiæ, peccato aſcribentes, & proinde, quod abſurdiſſimum, hominem nolentem ac renitentem peccato inuoluentes. ſed hi ſunt fructus errorum de libero arbitrio negato, & naturâ Originarii peccati malè intellecta.

a *li. de dæmonib.*

b *Godelmann. lib. 3. de lam. c. vlt. nu. 35. Danæus l. 2. Æthica Chriſt. c. 7. Luther, Caluin. Muſcul. Selneccer. in Geneſ. c. 4.*

B QVARTO Poteſt dæmon memoriam iuuare, eius organum adaptando vt faciliùs recipiat, & firmiùs ſpecies retineat; vel motu locali noxia repellendo, vel iuuantia applicando. Eandem poteſt modis contrariis plurimùm debilitare, & tollere, vt fecit Theodas in vita Barlaam & Ioſaphat apud Damaſcen. talem puto fuiſſe memoriam Athalidæ apud Laërtium, *lib. 8. in vita Pythagor.* talem Apollonii Tyanæi, quam laudat Suidas: talem obliuionem illius clerici Germani apud Fulgoſum *lib. 1. Exempl. cap. 6.*

Alia longè obliuio Simonis Thuruaii Angli, quæ ex iuſta Dei punitione profluxit. Hic cùm eſſet Dialecticus acutiſſimus, & artium liberalium Pariſiis profeſſor magni nominis, plenior ſcientiâ quæ inflat, quàm caritate quæ ædificat: temerè in ſcholis & palam non veritus eſt iactitare, ſe ſcite totam CHISTI legem, ac improbando eam poſſe annihilare; ſed ira ſubitâ obliuione percuſſus fuit, vt primarum litterarum oblitus, nec Dominicam orationem pronunciare, nec alphabetũ legere ſciret. Nicolaus Dunelmẽſ. dum adhuc adoleſcẽs eſſet, vidit eũ litteras à filio proprio doceri; *qui mihi profectò (ait Matth. Pariſ. l. 7. Hiſt. Angl. hæc ſcribenti olim narrauit.* contigere hæc circa annum 1201. Tritthemius malè vocat Simonẽ de Tornaco. fuit. n. Anglus Cornubienſ. cuius etiam mentio apud Polydorũ *l. 15. Angl. Hiſt.* Sic obliuionem forte Deus immiſſione quadam per Angelum malum induxit: memoriam quoq; (vt dixi) iuuare poſſet Panurgus, remediis naturalibus, vt medicus; ſuggerendo, vt choragus, artificio & præceptis, vt ætate noſtrâ, qui citra ſuperſtitionem, memoriæ quandam artem profeſſi. exſtant multorum libelli, in his obſcurus indoctis, ſed non ſine ſale & accumine, *Thamus* Alexandri Dicſoni Arelii, quem non eodem genio defendit contra morſus Cantabrigienſes Heius Scepſius, in lucem edidere Lugdunobataui.

QVINTO poteſt intellectum ſubtiliorem & meliorem, quoad functiones ingenii & iudicii reddere, per commodiores organi diſpoſitiones, humorib. videlicet denſiorib. motu locali diſpulſis, vel agentiũ naturaliũ adhibitis medicamentis, vel ſpiritibus ſenſitiuis expurgatis, & ad organa dictorum modorum altero attractis, aut ſanguinis defecatione iiſdem ſpiritibus multiplicatis. Quo enim plures, meliores, purgatioreſq; ſunt ſpiritus, & quo meliora ac

Q expedi-

expeditiora impedimentis ſunt interni ſenſus organa; hoe intellectio expeditior atque fæliciot naſcatur neceſſe eſt. Sed Angelorum bonotum hæc quaſi ptopria ſunt munia: mali iſti dæmones potiùs humotum denſitate, ſpirituumque paucitate, imbecillitate atque imputitate tenebtas mentibus amant humanis offundete. Suis etiam tribuūnt mala pharmaca, quibus à tectà mente homines deiiciant, vt per ſe non raró præſtant in iis quos obſedête [a]. Seducunt etiam ptauis ſuggeſtionibus, ſuadendo varia perperam; modò illicitum eſſe, quod reuetâ licet; modò gtaue peccatum eſſe, quod dumtaxat veniale eſt, vt ſic ſcrupulis totqueant: modò inculcant iuſta eſſe, quæ contra fas & iura ſunt; vel contemnenda dicunt & leuia, quæ lethalia & vehementiùs fotmidanda, vt ſic conſcientias reddant laxas atque licentioſas.

a *Marci. 5. Matth. 8.*

Petes fottè, an ergo queat dæmon artes atque ſcientias aliquas docete? nihil dubitandum poſſe, ſi velit & ſinatur à Deo; per locutionem nempe & manifeſtationem ſui conceptus, non tantum, ſi in formâ viſili appareat & homini loquatut, quod non negat D. Thomas [b]; ſed etiam internâ locutione & ſuggeſtione intellectu illuſtrato. non enim video, cur hæc illuminatio, quæ in malum finem tendit dæmoni ſit adimenda; cùm hæc cognitio non referatur in Deum, nec cum vllâ mentis verâ fiat purgatione. quare vttum dicenda ſit illuminatio, an illuſio, an quo alia indigetanda nomine, vt v. g. nuda veritatis manifeſtatio, ſane quæſtio de nomine futura eſt. In vitâ S. Nortbetti idiotam quendam, ſacræ ſcripturæ ſubitò peritiſſimum teddidit. *cap. 27. Surius. 6. Iun.* Hodie ſcimus multos anabaptiſtas ſumptione potus vel cibi ſcripturæ magnam partem; eam nempe quam tecipiunt, & errotibus ſuis fitmandis putant oportunam; ediſcere. quis docet niſi Diabolus? ſctiptum etiam teliquit Ioann. Niderius [c], idem de initiatione Lamiarum: apud quem hæc vnius exſtat confeſſio; [*Infantibus nondum baptizatis inſidiamur, vel etiam baptizatis, præſertim ſi ſigno crucis non muniuntur, & orationibus: hos in cunabulis, vel ad latera iacentes parentum, ceremoniis noſtris occidimus; quos, poſtquam putantur oppreſſi eſſe, vel aliunde mortui, de tumulis clam furtò recipimus, in caldari decoquimus, quouſque euulſis oſſibus tota ferè caro efficiatur ſorbilis & potabilis. De ſolidiore huius materia vnguentum facimus noſtris voluntatibus, & artibus, ac tranſmutationibus accommodatum: de liquidiori verò humore flaſcum aut vtrem replemus, de quo is qui potatus fuerit, additis paucis ceremoniis, ſtatim conſcius efficitur, & magiſter noſtræ ſectæ.*] Hæc confeſſio, mulieris; ſubiungitur alia, viri huic conformis, & addens ſceleſtæ initiationis & ptomotionis ad Tartareum magiſterium alia titualia: *Ordo* inquit, *talis eſt, quo etiam ſeductus ſum. Oportet primò eum Dominica die antequam aqua benedicta conſecratur, Eccleſiam introire, mox futurum diſcipulum cum magiſtris; & ibidem abnegare coram eis CHRISTVM, eius fidem, baptiſma & vniuerſalem Eccleſiam. Deinde homagium præſtare Magiſterulo, id eſt paruo magiſtro (ita enim Dæmonem, & non aliter vocant) poſtremò de vtre bibit ſupradicto: quo facto ſtatim ſe in interiaribus ſentit imaginem noſtræ artis concipere, & retinere, ac principales ritus huius ſectæ. In hūc modū ſe ductus ſū, & vxor mea &c.*] In his verbis vides doctrinā illam potu ptæberi: ſed fallebatur homo idiota, dū putabat nouā imaginem efformati immediatè in mente, quâ genetatim omnia illi exhiberētur ad artem illā pertinentia: Neq; enim id dæmoni poſſibile, neq; talis cognitionis, intellectus magi capax etat. Sed interna quadam ſuggeſtione velociſſima hæc ſuggerebantut, cuius velocitatem cùm non percipetet magus, putabat ſimul ſe & in inſtanti didiciſſe, quæ ſucceſſiuè & in tempore breuiſſimo accepetat. Sic etiam poteſt in aere velociſſimè formatis ſimulacris, ea phantaſiæ noſtræ ita ſpectāda proponere; vt quaſi in ſpeculo mēs noſtra vno intuitu cuncta conſpicete, ſicque illuſtrari ſibi homo intrinſecùs videatur.

b *2. 2. q. 96. ar. 1.*

videatur. hoc nimirũ ſtratagemate antiquus ſerpens, primum Ordinis noſtri parentem, Ignatium conatus fuit fallere, ſed fruſtrà. adſcribam rem totam verbis Ribadeneiræi [a]; *perturbabat tamen viſionum, quas inter ſtudia percipiebat.* (de ſtudiis Grammaticalibus loquitur) *tum magnitudo, tum crebritas. nam cum nominum & verborum memoria mandare inflexiones vellet, tanta intelligentiarum diuinarum copia in eius animum influebat, vt noui ediſcere nihil poſſet: & ſi quid eſſet antea memoria traditum, id totum facilè efflueret: neq; omni ſtudio animique contentione poterat, aut arcere appropinquantes, aut ingreſſas huiuſmodi cogitationes abigere: cuius rei nouitate perculſus, quid hoc eſt, inquit, rei? cùm oramus, cùm cõfitemur & ſuperſubſtantialem panem accipimus, cùm vigilamus, cùm nos verberibus cædimus, cùm ſpiritalia omnia ac diuina munera obimus, neque tam frequentes, neque tam magnæ, neque tam vehementes ſe nobis illuſtrationes offerunt: cum puerilia agimus, & de Deo, propter Deum, non cogitamus; tum ſpecioſæ noſtra menti imagines, & cæleſtes illuſtrationes occurrunt? agnoſco, agnoſco importuniſſimi hoſtis calliditatem, agnoſco veteratoris dolos & aſtutiam.* &c.] Nactus iſte animum Ignatii ad cæleſtium rerum ſenſa concipienda longo iam vſu promptum, & agilem, & præſagiens, ſi Ignatii doctrina ad pietatem accederet, maius ſibi malum imminere, conatus fuit, hac melioris doctrinæ oſtentatione, tum illi laborem litteralium rudimentorum irritum facere; *eo maximè tempore* (vt ait Maffeius [b]) *crebra intelligentiæ lumina eidem offerens, & recondita patefaciens, ſcripturæ ſacræ myſteria.*] Si hæc potuit, in rebus ſanctiſſimis, & homine fide ac caritate in Deum illuſtri; quanto faciliùs infidelium animis rerum profanarũ falſarumque ſcienriam ſuggeſſiſſe credendus? Chryſanthius Sardianus, Pon-
D tifex & magus, tempore Iuliani Apoſtatæ, filium habuit; qui cùm nec verſificatoriam artem, nec Grammaticæ partem aliam calleret, ſolo aſpectu Solis, contra Chriſtianos oracula fundebat [c], eodem afflati Numine Sumano, varii Paſtores ouium ſubitò poëtæ exſtitere; vt Euages [d], Thynicus [e], & alii: Amphiaraus quoque ſic vates factus [f], & anus Pindari hymnum edocta [g]; & Soſipatra, quæcumque alibi eâ abſente geſta, poëtarum, philoſophorum & oratorum ſcripta omnia à dæmonibus incubis edocta, illi in ſpecie ſenum pellitorum cohabitantium [h].

[a] *lib. 1. cap. 14.*
[b] *lib. 1. ca. 16.*
[c] *Eunapius in Cryſanth.*
[d] *Suida teſte.*
[e] *teſte Socrate apud Platonẽ*
[f] *Pauſan. in Corinthia.*
[g] *idem in Bœot.*
[h] *Eunapius in Aedeſio.*

Hoc anno 1600. menſe Martio. Toleti lata per fidei Inquiſitores ſententia cuiuſdam Roman Ramirez oſſa cum ſtarua combuſta fuere, qui in reatu & carcere obierat: huic inter cetera impurabatur accepra à dæmone medicinæ peritia. Quonîam verò multa in hoc facinoroſo magica concurrêre, ideò fiſcalis accuſationem fide bona ex Hiſpanico ſermone in Latinum trãsferre non grauabor. Poſtquam ergo narraſſet eum iam ſemel accuſatum, abiuraſſe errorem Machomeranum; addit relapſum (vt fex illa conſueuit) & rediſſe ad vomitum: ſeruaſſe ritus & cetemonias Machometi, multis annis ieiunaſſe magnum ieiunium quod vocant *del Romadan*, præmiſſis *guadoc & zala*, lauando totũ corpus, induendo induſium mundũ, recitando *azoras* (hoc eſt prec̃es) eius ſectæ verſa facie ad *alquibla* (hoc eſt ſolẽ orientẽ) eleuando & demittẽdo caput, & ſe ad terrã vſq; inclinando; & extendẽdo ſupinas in cælum palmas cũ diceret *Alaqueuir* (h. Deus eſt magnꝰ) & ſurgentẽ ante diem ad celebrandũ ieiuniũ *Zahor* eo abſoluto ſeruaſſe & celebraſſe ſolẽniter Paſcha ipſius *Romadã* per tres dies; abſtinendo omni labore & opere ſetuili, præſertum primo die, induendo induſiũ mundum, faciendo dictum *guadoc & zala* cum aliis multis ritibus & ceremoniis Machometiſmi. Et q̃, addens delictum delicto, & culpã culpæ, ad opus & finem malum à multis iam annis pactũ & fædus iniuiſſet cum dæmone expreſſum, eo adorato, & facto homagio, & animâ illi dicata, ea lege vt dæmon ei adeſſet fauore, ope, conſilio, quotieſcũq; aliqua in re indigeret, & peteret: & ideò petiiſſe, & à dæmone obtinuiſſe notitiã peritiamq; ſanãdi mul-

tas ſecretas & occultas ægritudines herbis, ſuffumigationib. & incantamentis ſuperſtitioſis,quibus de facto non paucos ſanitati reſtituiſſet. Item perſuaſiſſe ſe multæ lectionis eſſe & in ſacris ac profanis hiſtoriis apprimè verſatum;& valere plurimùm memoria,cùm ſit imperitus planè legendi ac ſcribẽdi. Quare ſolitum lucri gratiâ & ex profeſſo aliis de memoriâ præfatas hiſtorias ad verbum perinde recitare, ac ſi librum coram ſe explicatum legiſſet; facientem hæc ope dæmonis, & ſic non paruam vim pecuniæ ab auditoribus receptam coaceruaſſe. Cumque quidam eum interrogaſſet,qua ratione tam fidam memoriã adeptus eſſet; reſpondiſſe, quendam ſibi magna neceſſitate coniunctũ, peritiſſimum naturæ herbarum, qui habebat familiarem dæmonem, potum neſcio quem dediſſe: quinetiam hunc eundem cum ſemel vellet Cæſaraugustam, quindecim inde leucis diſtantem, proficiſci, facta coniuratione; quã dicunt, *de bon y varon*, ſubitò comparuiſſe equum, quem ambo conſcendentes, minimo ſpacio tẽporis, ad vrbis portas peruenere, & ibi equo, ſed priùs frenũ ademiſſe; derelicto, curaſſe negotia quorum cauſa eò profecti erant, & reuerſos ad portam equo frenum iterum inieciſſe, & momento ferè domũ relatos. Item, cùm quædam mulier ſe ad lectum conferens (in oppido Deza id accidit) irata fortè, dæmoni commendaſſet, & à neſcio quo ablata ſubitò non comparuiſſet; maritus Ramirem acceſſit opem poſtulans, hic reſpondit; animum ne deſponderet. ſe illi vxorem eius reſtituturũ. Dedit ſimul epiſtolam, & iuſſit vt certum ad locum inter vineta ſe cõferret, & ibi facto circulo, in medio circuli conſiſteret. at quando audiret turbam hominũ pertranſeuntẽ, etſi nullũ videret, interrogaret, vbi rex foret? ſi reſponderetur illac trãſite, tum epiſtolã ante ſe in ſolum abiiceret. fecit ille, quæ iuſſus, & vxorem recepit; non videns, quis aut quomodo reddidiſſet. Item ſolitum addebat fiſci procurator edicere multa valdè arcana, & quæ contigerant in locis remotiſſimis; quæ quo tempore indicabat, non poterant ei, niſi vi pacti dæmonici innotuiſſe. Semel (ait) cùm domo abiret, dixit venturum peregrinum quendam; qui eum quæreret, & peteret, accederet liberaturus filiam eius ab obſidente dæmone. quare vt ſe ſtatim vocarent. abiit, venit alter, vocatur Ramirez; & ſic ſe gerit in ſanando morbo, vt clariſſimè appareat, ipſiusmet maleficio dæmonem in ægrã antè immiſſum fuiſſe. Primò enim nuptiarum die miſellam fluxus ſanguinis cum animæ deliquio, & cordis oppreſſione inuaſerat. moxque, lipopſychia frequenti durante, cœperat odiſſe parentes, & maritũ, & hunc nec videre, nec cum ipſo dormire ſuſtinebat. Aduertẽte obſeſſam eſſe, vocatur ſacerdos; dieb. octodecim exorciſmis & conſuetis Catholicæ Eccleſiæ remediis, nititur malũ hoſpitem abigere: tandem vnus dæmon profatur, centũ & vnum illi muliebri corpori dæmones immiſſos; tũ tamen ceteris abſentib. ſe ſolum adeſſe. cum itaq; Sacerdos ſolitos Manualis Eccleſiaſtici exorciſmos ingeminaret, eumque adigeret dicere, quo ceteri abiuiſſent, reſpondit profectos ad oppidũ Deza, prædictum Roman Ramirez conuenturos, & quæſituros ab eo, quid fieri à ſe vellet; nec abituros, donec ipſe recedendi licentiam concederet. Tum etiam crudelius miſellam afflictam fuiſſe adeò, vt toto die in deliquio permãſerit. Cumq; Sacerdos iuberet, vt fæminam vexare deſineret; & eam cum marito, vt vxorem decet, ſineret degere; eique redderet iocale præcioſum, quod eripuerat, reſpondit, ſe adigi à Romano, & habere ſe iocale, ſed reddere non poſſe. Poſtea cum parentes aduocaſſent Roman Ramirezium curandæ filiæ gratiâ moti dictis dæmonis; confeſtim vt domum ille ingreſſus, cæpit mulier mira dicere & agere, clamabat ſcire ſe illũ aduenitſe, & cauſã aductus non neſcire: eo accedente, vt vidit, iterũ deliquio concidit, & ore contorto triduũ permãſit ſine cibo & potu, non valens quicquã ſubſtantiæ illius traiicere: Ma-

gus

gus itaq; eam imbuit forti ſuffumigatione ſolearũ,olei iuniperini, & aliarum rerũ, & reuocat à lipopſychià; &alloquens obſeſſorem dicebat; ſinas illam, ſinas illam: diſcedes,diſcedes. fuge, niſi velis me ſuffumigationem iterare. Sed nolente dæmone reſpondere,iuſſit omnes exire thalamum, & purans ſeà nemine exaudiri,querebatur & expoſtulabat cum dæmone dicens,cur mihi non reſpondes? humilior certè fuit paredrus mei aui. quid commerui vt mihi loqui dedigneris? an non ſufficit, quod me totum tibi à tam longo tempore deuouerim?fac ergo, ſopora hanc mulierem: ne quid verborũ noſtrorum exaudiat. Interea dæmon alius aduenit, cui reus, Benè veneris, quid illic rerum egiſti? qui valent vxor,& liberi? Filius (inquit) tuus malè habuit, ſed iam extra periculũ eſt: vxor peius habuit,iã conualuit: nepotulus adhuc æger eſt,& periculũ,ne moriatur. Tũ inferrRamirez,cùm ſciãt ꝙ fidelem & diuturnã eis ſeruiuerit ſeruitutẽ,& quantum eis obſtrictus eſſet; nec ignorẽt, ſe vrgeri debito ducentorũ regalium, pro ſolutione locati à ſe horti;æquũ eſſe, vt viciſſim ſibi gratificẽtur,& ex obſeſſæ corpore recedant, ſaltẽ ſpacio quindecim dierũ, & interea ſanã & incolumẽ relinquant:vt ſic copioſam ſolutionẽ mercedis recipiat,& in poſterũ fama & exiſtimatio eius creſcat;quæ alioquin inſignẽ plagã ſit acceptura,niſi exeant. Poſſe poſtea iterũ eam inuadere,&poſſidere arbitratu ſuo. Pollicitum deinde dæmonem id ſe facturũ, eiq; pariturum. Cùm verò videretRamirez hoc colloquium ſuum ab aliis exauditum,ſeq; deprehenſum tanq̃ poteſtatem in dæmonem habens, ſtomachabũdus ei interminatur ſe in compedes eũ coniectutum. & facturum vt ſui memor, nihil tale deinceps auderet.Expulſo dæmone,quia non ſatis largã mercedẽ operæ parentes fæminæ ſoluerant,eis minatur fore,vt breui iterũ ipſius ope indigeant: & maleficii fortẽ ſtatim tranſtulit in maritũ feminæ liberatæ , iubetq; dæmonib. vt in eum tranſeant,eumq; diuexent: fecẽre,& diem integrũ crudeliſſimè afflixerũt, infectis mille imaginationũ terriculamentis,&deſperationũ tentamentis. Quare vocatus iterum,cùm ad eum acceſſiſſet; fortiter, inquit contubernalis cum dæmone colluctatus fuiſti: & adhibitis ſuffumigationibus dæmones eiecit ; & ex oppido diſceſſit,malè contentus exiguo ſtipendio. Poſt abitum deprehendere parentes filiam non modò non eſſe ſanatã ; ſed peius in dies habere: ſcribunt ergo ad magũ eundẽ,&ſimul pecuniæ non parũ mittunt, pollicentes maiorẽ ſummã ſi feminam perſanaret.ille dedignatꝰ venire,dat tabellario materiã alterius ſuffitus,& ritũ quo vti deberet diſcriptũ,addens cum domũ rediſſet,inuenturũ illam meliuſculè valentẽ,& cum ſociab.tripudiantẽ: & ita factũ eſt. cumq; vxor adhuc nollet cũ marito dormire,ſuffumigauit eã, addens verba quæ iuſſus erat,nẽpe;dæmones exite ab hac feminã,quia iubet Romã. alioqui ipſum vocabo,& veniet,& vos vi pellet:quia hoc mihi pollicitus fuit. Ad quam coniurationẽ mulier vehementi clamore edito ſana facta libera manſit, & cum mariro vixit,vt coniuges ſolent.]Hæc in actis illis iudiciariis.

E 6. In voluntatem longè reſtrictior eſt magiæ dæmoniſque potentià. Nequeunt voluntatem mouere aliter,quàm obiecto,tanquam odibili vel amabili, exteriùs propoſito; vel excitatis imaginariis viſionibus, & cogitationibus; vel allecta & inclinata voluntate , per paſſiones in parte ſenſitiua inflammatas;quæ quo vehementiores ſunt,eo quoq;& acriùs inclinant,&quaſi abripiũt aliquando;nunquam tamen vllam voluntati neceſſitatem imponunt. Exulare illi iubent arbitrii libertatem, qui peccandi neceſſitatem vel coactionem vllam admittunt; etiam in iis, qui mortiferis culpis ſunt irretiti. homines certè deſiiſſent eſſe, ſi liberum arbitrium amiſiſſent. ſunt quidem hi Gratià gratum faciente deſtituti,attamen nec naturali libertate arbitrii,nec communi auxilio Dei ſunt orbari. Vnde hæc ergo in peccatum neceſſitas? pecca-

tum niſi libero conſenſu non committitur: liber verò conſenſus arbitrium liberum præſupponit. Vnde fit, vt (ſi Deus non prohibeat) poſſit Diabolus, in actum aliquem, vel motionem impellere, quæ motio ex ſuo genere, ſi conſenſus liber adeſſet, peccatum foret; peccandi tamen neceſſitatem nunquam voluntati queat adferre, quia inuiro conſenſum nequit extorquere [a]. Sed nec Deus ſinit omnes in tentando vires dæmonem exſerere; facitque vt tentator non tentet quantum poſſet, ſed quantum humana fert imbecillitas; quā nunquam ſufficienti ſinit auxilio deſtitutam; ne in grauiſſimis quidem peccatoribus, quib. illud cum iuſtis adhuc eſt commune, quod Apoſtolus ad magnum animæ ſolatium ſcripſit [b]; non bonis tantum, ſed toti Eccleſiæ Corinthiorum, in qua multi erant mali, multi etiam iuſti; *Fidelis autem Deus eſt, qui non patietur vos tentari vltra id quod poteſtis: ſed faciet etiam cum tentatione* (pro tentati cuiuſque diſpoſitione & capacitate) *prouentum, vt poſſitis ſuſtinere.*] Quæ fidelitas, virium liberi arbitrii, & communis ſufficientiſque auxilii (de quo Theodoret. hæc verba accepit) diuini, conſeruationem præſupponit & includit: cuius conſeruationis promiſſæ fidâ exhibitione conſequitur humana imbecillitas; vt, ex tentatione dæmonis, non ſolùm bonæ voluntati & conatui fælix exitus, & euaſio contingat; (ſic ποιήσει τὴν ἔκβασιν, Auguſtin. & Hieron. explicant [c]) ſed etiam, vt periculum prætergreſſi; fortioreſque in poſterum ad tolerandum effecti; pro detrimento, quod timebatur, lucrum prætcrea ex tentatione reportemus, vt optimè Photius expoſuit; & noſter id optimè vertit, quicquid Nouatores ganniant. nam ἐκβαίνειν vltrà progredi eſt. vide quæ in hunc locum egregiè ex variis D. Auguſt. locis Beda diſſeruit. Cùm poſſint itaque peccatores, hoc adminiculo freti, ſingula peccata lethifera vitare; ſanè, ſi ſuccumbant huic tentationi, cui potuerunt non aſſentiri; voluntariè ſuccumbēt, non coacti vel adacti neceſſitate, quæ hic nulla reperitur. Sed an ſaltem poſſit impedire diabolus ne ſagæ pœniteant? ignoratio Theologiæ hac in quæſtione Nicolaum Remigium [d] reddidit fluctuanti & ambigenti ſimilem. Dicendum, ſicuti potuit in peccatum inducere, ſic etiam poſſe obſtinationē in peccato fouere & nutrire per ſuggeſtiones, conſilia maleſuada, tentationeſq; alias: ſed nunquā poſſe abſolutè impedire, ne vel alii peccatores, quantumuis graues, vel ipſæ ſagæ pœniteant, & pacto, quod cum illo inierunt, renuncient. poterunt itaq; cum ſpecialis illo auxilii fauore, quandocumq; ſeriò volent, quātumuis renitente Diabolo pænitere; ſine ſpeciali illo Dei auxilio, id non poſſent. alioquin potentior eſſet in retinendo Diabolus, quàm Deus in recuperando, quod ſanè blaſphemum eſt. Probat iſtam communem Catholicis Theologis ſententiam And. Vega de *Iuſtificat*, *q. XI.*

Vt autem exemplo aliquo declaretur, quouſq; interdum ſoleat progredi, dæmonis conatus in volūtate non planè, ſed penè; nō verè, ſed apparenter ſubigendâ, ad tentatorū conſolationē, B. Angelæ de Fulgino verba repræſentabo, quibus illa quid experta fuerit, *vitæ eius c.19.* ſic exprimit; *Tormenta verò & animæ paſſiones, quas, ſine comparatione acerbiores & plures eſſe dico, quàm corporis, patior quaſi aſſiduè ab ipſis dæmonib. Nec ſcio aliam aſſignare ſimilitudinē, quā de homine ſuſpēſo in pergula, qui ligatis manib. poſt tergū, & velatus oculis ſuſpenſ⁹ cū fune remāſiſſet in patibulo, & viueret. cui nullū auxiliū, nullum remedium, vel fulcimentum ſupereſſet. Dico quod adhuc deſperatiùs & crudeliùs à dæmonibus torqueor. Video enim quod dæmones ita animam meam ſuſpendunt, quod ſicut ſuſpenſus non habet aliquid ſuſtentamenti: ita animæ nullum videtur remanere ſuſtentamentum, & omnes virtutes animæ ſubuertuntur, ſciente ac aſpiciente animà meà. Et quando anima mea videt ſubuerti omnes virtutes, & diſcedere, & ꝙ non poteſt ſe ibi opponere: eſt tantus dolor animæ, quòd vix aliquando poſsū plorare ꝓpter deſperatū dolorem & irā, aliquando verò ploro irremediabiliter, aliquādo et*

tanta

[a] *D. Thom. 1. 2. q. 80. a. 3. & confirmat eleganter Cyrill. Catecheſ. 4.*

[b] *1. Corint. 10. v. 13.*

[c] *Auguſt. in Pſal. 61. & Hiero. in Ion. idē Aug. in epiſt. 89.*

[d] *Lib. 3. dæmonolat. cap. 8.*

tantæ ira venit in me, quòd vix poſſum me tenere, quin me totam dilaniem: aliquando non
poſſum me tenere, quin me horribiliter percutiam, & percutiendo me ipſam tumefeci ali-
quando caput meum & alia membra. Et quando anima videt cadere & diſcedere omnes
virtutes, fit planctus animæ, & vociferor ad Deum meum.

Item aliud tormentum patior. quia omnia vitia in me reuixerunt, & aliquando re- 2.
uiniſcunt; non quod in vitâ durabili rationem meam ſubijcientes, ſed præbent mihi &
adferunt magnam pœnalitatem. Et etiam vitia, quæ nunquam fuerunt in meo corpore,
veniunt in me, & incenduntur, & adferunt mihi magnam pœnalitatem: ſed non ha-
bent vitam continuam; & quando remoriuntur, dant mihi magnam conſolationem. Vi-
deo enim quod dæmonibus tradita ſum multis; qui reuiuiſcere faciunt vitia quæ horreo,
& quæ fuerunt mortua, & addunt illa quæ nunquam fuerunt. Et ego recordans, quod
Deus hic fuit afflictus, & deſpectus, & pauper; vellem quando oportet, vt omnia mea mala
duplicarentur. Et quandoque ſum in tenebra horribiliſsimâ dæmonum, vbi videtur o-
mnino deeſſe omnis ſpes boni, & eſt illa tenebra horribilis, & ſuſcitantur vitia in corpore,
quæ cognoſco intùs in animâ eſſe mortua: ſed extra animam ſuſcitant ea dæmones, &
etiam illa vitia quæ non fuerunt ſuſcitantur. Et in corpore ad minimum patior in tri-
bus locis. Nam in locis verecundis eſt tantus ignis, quòd conſueui apponere ignem ma-
terialem ad exſtinguendum ignem concupiſcentiæ, donec confeſſor meus mihi prohi-
buit. Cùm ſum in illa tenebra, credo quod citiùs eligerem aſſari quàm prædicta tunc
pati: imò tunc clamo & aduoco mortem; vt per quemcunque modum mihi Deus conce-
deret eam euenire, & tunc dico Deo: Domine ſi me debes mittere in infernum, citò fa-
cias, & ne differas: & ex quo me reliquiſti, comple, & ſubmerge me in profundum. Et
tunc intelligo, quod eſt opus dæmonum, & quod non viuunt illa vitia in animâ meâ: quia
anima nunquam conſentit eis, ſed corpus patitur violentiam, & eſt tantus dolor & tæ-
dium: quod ſi duraret, corpus id pati non poſſet. Sed & anima videt, quod eſt ei abla-
ta omnis potentia, quamuis non conſentiat vitijs: non tamen habet poteſtatem[a] omnino
reſiſtendi vitijs: & videt quod eſt contra Deum, & ſic cadit, & torquetur in eis. Et eſt
quoddam vitium permiſſum à Deo venire in me, quod nunquam fuit in me: & prædi-
ctum vitium manifeſtè cognoſco quod permittitur à Deo venire in me, & prædictum vi-
tium eſt tam magnum quod ſuperat omnia alia vitia: & eſt quædam etiam virtus, quæ
datur mihi manifeſtè à Deo contra prædictum vitium, qua virtuosè à Deo liberor. Et ſi 3.
non haberem ego fidem de Deo certam, ſolùm in iſto, & non pro aliquo alio, remaneret
mihi: & in iſto remaneret mihi ſpes certa, & ſecura, de qua non poſſem dubitare. Et vir-
tus præualet ſemper, & vitium deficit, & virtus tenet me, & non permittit me cadere
in vitium. Et eſt virtus tantæ fortitudinis, quod non ſolum tenet in me, imò dat mihi
tantam fortitudinem virtutis, quòd verè in iſto cognoſco Deum, & illuminor: & confir-
mor in tantum, quod omnes homines mundi, nec omnia dæmonia inferni, nec aliqua a-
lia res, poſſet me mouere[b] ad minimum peccatum: & cum iſta virtute remanet mihi fi-
des de Deo. Vitiũ autem eſt tam magnũ, quod verecundor illud dicere: & quod quando præ-
dicta virtus eſt mihi abſcondita, & videtur mihi quod me dimiſerit, non eſt res, quæ poſ-
ſet tenere, nec pro verecundiâ, nec pro pœnâ aliquâ, quin ſtatim ruerem in peccatum. Tunc
tamen ſuperuenit illa virtus, & virtuosè me liberat: ita quod, nec ego ipſa poſſem pecca-
re pro omnibus bonis, vel malis iſtius mundi. & iſtos labores ſuſtinui per duos annos &
plus.] Hactenus interpres parùm Latinus D. Angelæ; in cuius verbis cernere
eſt tres gradus huius grauiſſimæ & moleſtiſſimæ tentationis Diabolicæ, & ſi-
mul diuinæ gratiæ non deſerentis hominem efficaciam: voluntatem quoque
nunquam à diabolo poſitiuè cogi, quantumuis vis reſiſtendi debilitetur, & vi-
deatur ſuccumbere, non ſuccumbit tamen: quia poteſt homo, cum Dei gratiâ
non conſentire. Denique carnis profectum quem cum tentatione D. Paulus
pollicebatur, cuius verborum locus iſte practicus quidam eſt commenta-
rius.

[a] Sic ſcilicet vt etiam ſuggeſtionẽ ipſiũ expellas. nam habet, vt non conſentiat.

[b] Intellige durante & iuuante illam gratia.

QVÆSTIO XXV.

Quid Diabolus queat in animâ à corpore ſeparandâ, ipſaq́ſeparatione? vbi de exſtaſi,& mirandis circa cadauera.

EXſtaſim ſiue raptum poteſt Diabolus in homine efficere, ligando vel ſoluendo ſenſus exteriores;idq; modis duobus,prior eſt,quando illos tramites obſtruit, quibus à cerebro ſpiritus ſenſitiui ſe ad exteriores ſenſus penetrant, veluti contingit ſomniantibus: poſterior, quando eoſdem Spiritus ſenſitiuos ab exterioribus ſenſibus ad interni ſenſus organa attrahit, ibique retinet,ne ad externorum ſenſuum organa queant deſcendere. Ita enim contingit, vt in raptu ob nimiam internarum virium ſenſitiuarum applicationem,& ſpirituum ſenſilium ad interni ſenſus organa confluxum, adeò impediantur ſenſuum exteriorum munia,vt corpus viuum cadaueris mortui & immobilis ſpeciem præ ſe ferat. Hæc raptus naturalis cauſa vera,diaboli vires nō excedit,taleſque ſunt Sagarum & magorum exſtaſes;quibus,cùm vno in loco maneant ſoporati,varijs tamen in locis ſe fuiſſe: & varia peregiſſe,decepti ſæpè arbitrātur. Tale eſt quod Olaus de Magis Lappiis narrat [a] hoc modo; *Si quis peregrinus cupiat de ſuorum conditione certi quid cognoſcere, præſtant, vt intra viginti quatuor horarum ſpacium reſciſcat, quid cum illis agatur, vel ſi trecentis milliaribus abſint;hoc modo. Incantator poſtquam vſitatis ceremonijs Deos ſuos compellauit, ſubitò collabitur & exanimatur,quaſi exſtincto illo reuerà excedat à corpore anima. Neq; enim aut ſpiritus in eo reliquus eſſe,aut reſtare cum vità ſenſus aliquis,aut motus videtur:ſed vt adſint ſemper aliqui oportet,qui proiectum & exanime corpus cuſtodiant; quod cùm non fit, dæmones id abripiunt. Horis viginti quatuor elapſis, reuertente ſpiritu; ſeu è profundo ſomno,cùm gemitu expergiſcitur exanime corpus,quaſi reuocetur in vitam ex morte, qui cōciderat. Poſtea ſic reſtitutus ad interrogata reſpondet, &, vt fidem faciat percontatori, recenſet aliquid,quod agnoſcat ille,& certò ſciat in ædibus ſuis aut cognatorum fuiſſe.*] Hæc in rei veritate ſe ita habere plures alii Olao atteſtantur. Sed in hoc,raptu magico & ſimilibus exemplis, cauendi multi errores, quibus ambiguæ illæ Olai locutiones non parum ſuffragantur. Errant imprimis,qui cum Cardano quotieſcunq; collibuerit,naturali ſuâ vi,& arbitrio voluntatis rapi ſe iactitant. Facit hoc proculdubiò dæmon ex fœdere:nec fortaſſis certius aliud Magiæ indicium,quàm huiuſmodi voluntarii raptus. In virgine quoq; illâ Cæſarauguſtanâ(ſic voco, quia illic ab Archiepiſcopo anno 1585. fraus tandem detecta) pſeudoſtigmata Chriſti oſtentante,raptus illi adeò frequentes,omnes ex pacto,cùm oues paſceret cum dæmone inito,naſcebātur; vt & Magdalenę Cruciæ Cordubenſis,quæ famoſa fuit ſaga. Errat etiam & grauiter,neq; hoc à Cēſoribus prætereundum & relinquendum in eius erat libro erratum; errat inquam Bodinus [b], cenſens in huiuſmodi exſtaſi animam reuerâ migrare, & deſerere ipſum corpus, & aliis in locis interea verſari ſeparatā; qui Cabbaliſtarū error fuit,à quo ſuſpicor Platonicos alienos non fuiſſe,propter narrationem illam ipſius Platonis [c], *Eren Armenium, genere Pamphylium,cùm inter cadauera cæſorum in prælio decem diebus iacuiſſet mortuus,domum relatum,ſecundo poſt die;cùm eſſet imponendus rogo;reuixiſſe, ac prodigioſa quadam narraſſe, quæ illo tempore apud inferos vidiſſet.*] Similis fabula fuit de quodam Clazomanio apud Origen. *lib. 3. contra Celſ.* & illa de Ariſtæa Proconneſio,quem narrant Plinius *lib.7.c.52. Plutarch. in vità Romuli*, ex Herodoto,multoties defunctum reuixiſſe, & animam quoties voluit reſumere potuiſſe;ita,vt aſſiſtentes animam,cerui effigie, ex ore euolārem viderent. Nam iſte non mortuus erat,ſed in raptu magico; &, non anima ex ore euolabat, ſed diabolicum præſtigium. Idem dicendum de militis dormientis

A

B

a *lib.3.c.18. Septentrion. regn.deſcript.*

b *li.2. Dæmonoma c.3.*

c *lib.10. de rep.*

mientis ore egreſſâ, & iterum ingreſſà muſtelà albà, & per gladium riuulo impoſitum iterato commeante, quod narratum ab Helinando [a]. fuit hoc ludibrium dæmonis, ad hoc inſtitutum, vt de animæ migratione hunc errorem mentibus imprimeret; vetulis deliris, & pueris, qui nondum ære lauantur, id quàm philoſophis perſuaſurus. Mors enim nihil eſt aliud, quàm animæ à corpore ſeparatio: cumq; ipſo egreſſu hæc contingat ſeparatio; fieri nequit quin homo egreſſu iſto moriatur. Si moritur, quis animam iterum in corpus inducit? Solâ Dei virtute illa poteſt. Mortuorum animæ locum ſuum, teſte Pſalmiſtâ, ignorant, hoc eſt corpus ſuum amplius non norunt. quare anima ſemel ſeparata, nec aliud corpus ſubire, nec ſuum iterum ingredi ac informare poteſt, niſi Deo permittente atque ducente. De Philappis & Finnis igitur, & de Ariſtæà, & de Hermotimo Clazomonio [b], quod illi obiiciunt; id nos nec latet, nec mouet. Ecſtaſis Diabolica interceſſit, ſed anima à corpore non receſſit. *Omnia* (inquit Tertullianus hac ipsà de re agens [c]) *magis conſectanda, quàm hanc licentiam animæ ſine morte fugitiuæ.*]Et alibi idem rectiſſimè pro Axiomate tradidit [d], *nùſquam animam ſine carne eſſe, quamdiu in carne eſt.*] Et in ecſtaſi animam extra corpus peregrinari, negat apertè auctor breuium quæſtionum, quę operibus D. Athanaſij adiunguntur [e]. Nec Auguſtinus [f] quicquam habet, quod Bodino ſuffragetur, alibi verò palam contradicit [g]. Abutuntur etiam aduerſarii ſcripturis. Nam cùm illud cirant, *precioſam eſſe in conſpectu Domini mortem ſanctorum eius* [h]; perperam verba de prophetarum ecſtaſi accipiunt; quę ad veram mortem, ſeu animæ à corpore ſeparationem ſunt referenda [i]: &, quamuis de raptu acciperes; eorundem, *Mors*, vocaretur, quia mortui corporis imaginem repræſentat. Cùm etiam de Apoſtoli raptu ratiocinantur, non poſſunt probare eum extra corpus fuiſſe: potuit Deus id facere: ſed an fecerit, cùm ipſi Paullo fuerit incertum; malo dubitare, quàm cum B. Hildegardi affirmare [k] corpus verè ab animà tum fuiſſe ſeparatum, dubitant quotquot memini patres, dubitant etiam Scholaſtici omnes. Parùm verò peritum ſe philoſophiæ Bodinus oſtendit, cùm *Aphereſiam* cum *Ecſtaſi* confundit. In hac videtur anima à corpore abeſſe, quia priuatum eſt corpus functionibus animæ ſenſitiuę, mouentis, & interdum intelligentis [l]: in aphereſià verò, non functionibus animæ modò, ſed ipsà corpus caret animà. in illà corpus dicendum inſenſile, & immobile actu; in hac, naturaliter loquendo, eſt exanimum tam potentià, quàm actu. Quale demum illud argumentum? ſi anima ſit im̃ortalis; neceſſe aliqua ſine corpore operari illam poſſe [m]. Sed eſt immortalis. operari igitur poteſt in exſtaſi ab illo ſeparata. Mi homo, moneo Scholas Dialecticorum adeas, & diſcas; cùm ſint plures vnius rei functiones, non rectè, quod de omnibus non probaris, id ad vnam te reſtringere. Deus bone, quot ſunt functiones animæ in corpore exiſtentis, in quas ſibi corpus partem iuſq; nullum vindicat? cogita voluntatis, intellectuſque actus, & ſuper ſeipſam ſui reflectiones, aliaq; quæ ex libris, de animę immortalitate agentium, poſſunt peti [n]. Verùm certiora hæc Chriſtianæ ſapientiæ peritis ſunt, & rectæ philoſophiæ non imperitis, quàm vt longiore indigeant probatione, neq; mihi vacat vel lubet lucenti ſoli lampadem accendere. Solus Deus ſic animam per raptum ſeparare poſſet, & interea in corpore idoneas iterum recipiendæ animæ diſpoſitiones cõſer-
C uare: quod an ſibi contigerit, dubitare ſe D. Paullus profitetur [o]. Falluntur tertiò, qui falſos hos & dæmoniacos raptus ſiue exſtaſes (pro ijſdem nunc ſumo non ignatus alibi [p] ſubtilius diſtingui) non ſeparant à vero & ſupernaturali raptu; quo per ſpiritum diuinum homo ad rerum ſupernaturalium contemplationem ſiue cognitionem, cum abſtractione mentis à ſenſibilibus, eleuatur; de quo præclarè, vt ſolet, D. Thomas diſſeruit [q]; quales fuere prophetarum, Apoſtolorum,

[a] *Helinand. lib. 13. Chronicor. & Paradinus in Symbolis.*

[b] *Vide Lucia. in Encomio muſcæ, & Plutarch. de dæm. Socra.*

[c] *lib. de animâ*

[d] *lib. de reſurrect. carn.*

[e] *quæſt. 33.*

[f] *lib. 83. qq.*

[g] *lib. 18. de ciu. Dei ep. ad Euod. & (ſi ipſe auctor) lib. de ſpiritu & anima.*

[h] *Pſ. 115 v. 15.*

[i] *vt cum B. Cyprian etiã etiam Rabbini cenſ. nt.*

[k] *in Quaſtionib. ſuis.*

[l] *Schalig de ſubti contra Cardan.*

[m] *Ariſtot. lib. 2. de anim.*

[n] *vide (ſi lubet) dicta citata aque in Troad. Senecæ cho. 2.*

[o] *2. Cor. 12. vi- D. Tho. 2. 2. q. 175. a. vlt.*

[p] *d q. 175. a. 2. ad 1.*

[q] *d. quæſt. 175.*

ſtolorum,& ſanctorum hominum,longè diuerſi à Magicis exſtaſibus; de qui-
a lib. 1. cont. hær. c. 9. bus B. Irenæus locutus agens de Marco mago [a]. Plurimorum de veri raptus natura opiniones Gentilium philoſophorum, & Arabum aſtrologorum, re-
b lib. de tranſitu hominis in Deum. cenſuit M. Antonius [b]Mocenicus,opere verboſiore quā ſolidiore, &, exceptâ nonâ,ceteras ſatis benè confutauit. quid ex dictis eius retinendum, quid re-
c cap. 15. pudiandum exiſtimem,breuiter accipite.Igitur falli [c] eum puto,dum ſubiectum raptus contendit debere eſſe mediam quandam ſubſtātiam inter mortalem & immortalem,& huiuſmodi ait eſſe animam noſtram;quam dicit eſſe mortalem reſpectu partis ſenſitiuæ,immortalē reſpectu partis rationalis. fallitur.ſi ſit in animâ noſtra pars vna immortalis,& pars alia mortalis,quęſo nōne pars hæc ab illâ queat ſeparari? diuiſibilis ergo iam anima noſtra futura: quare nec immortalis.abſit hoc à mentibus noſtris.totam hominis animam, quoad ſubſtantiam eſſentiamque ſuam,credimus eſſe immortalem. non anima,ſed homo ipſe,reſpectu totius compoſiti,quid medium eſt;corpore mortalis,animâ immortalis. Subiectum tamen raptus,non eſt totus ſecundum ſe homo;ſed anima ipſa humana;ſubiectum totum incorporeum,indiuiſibile,& immortale.anima hæc ſubiectum eſt raptus,non ratione intellectus agentis,
d cap. 32. ſed ratione intellectus poſſibilis;quod benè docuit Mocenic[d].Formalis cauſa raptus eſt ipſa illa actio,qua quis eleuatur,& cœleſtibus illis rebus quaſi vnitur.Finalis cauſa,eſt coniunctio animi cum Deo iuxta illud Anicii Seuerini;

Tu requies tranquilla pijs,te cernere finis,
Principium,vector,dux,ſemita,terminus idem.

Agens ſiue efficiens cauſa, duplex aliquando poteſt eſſe. Inſtrumentalis, erit intellectus agens,principalis verò futura Deus.dixi poſſe aliquando eſſe,quia licet Deus per ſe ſolus ſit cauſa ſufficiens,ſolet tamen cauſas ſecundas,vt inſtrumenta,adhibere.quare poterit intellectus agens eſſe cauſa inſtrumentalis. quia quamuis eius ordinarium munus ſit, ſpecies à phantaſmatibus abſtrahere,& hîc nulla ſint phantaſmata;ſolet tamen Deus, cùm ſe menti noſtræ per raptum inſinuat, ea, quæ vult nos tum videre, diuinâ quadam repræſentatione oſtendere;vbi verò ſpirituales haſce res intellectus noſter percepit,tunc ope intellectus agentis,poteſt quædam rerum viſarum ſimilitudo
e 1 p. q. 12. a. 9. ad 2. & ſimulachrum effici,quem modum D. Tho. non repudiat[e]. Principalē cauſam dixi eſſe Deum;quia reuerà Deus eſt,qui hominem ad ſe rapit, vt fatetur
f c. 1. fol. 13. [f]Mocenicus,nec potuit negare.ſicut enim ſol in ſole non cernitur, ſicut oculus ſine lumine lumen non videt, ſicut auris niſi aëre plena ictum aërem non audit:ita nec Deus ſine Deo cognoſci poteſt;ſed Deo plenus demum animus tantum in Deum erigitur,quantum diuino colluſtratus lumine eum cognoſcit;tantum efferueſcit & exilit in ſuperiora, quantū calore diuino ſuccenſus in Deum fertur:neq; ad id,quod ſuperius eſt & infinitum, quiſquā attollitur, niſi virtute ſuperioris & infiniti attrahatur, & eleuetur, iuxta veram Platoni-
g vide Mocenic. c. 39. corum ſententiam [g]. Deinde ſolus intellectus agens ad hoc nequit ſufficere. D quia quamuis Mocenicus dicat tranſitum hunc ex parte hominis eſſe voluntarium:id tamen verum non eſt.raptum enim ſcimus ſæpè contingere inui-
h d. quæſt. 175. ar. 2. tis,vt ſentit D. Thom.[h] & docet experientia. Noui, & mecum norunt mille adhuc ſuperſtites, Virginem Deo deuotam,ex iis quas *Beatas* illic vocant,quæ Burgis,in Caſtellâ, anno 1585. ſuperſtes erat, & ſtatim perceptâ Euchariſtiâ, vix eâ in os ſumptâ,in diuturnum raptum eleuabatur; adeò vt nec admotas & adactas in pedes aciculas ſentiret: quæ, vt erat humanæ gloriæ auerſatrix, & ſancta eſſe,quàm dici malebat aut videri, ardentiſſimè ſolebat Deum precari,ne quid illi huiuſmodi coràm aliis accideret: & ad ſe reuerſa,erubeſcentiæ plena atque pudoris,quam poterat celerrimè ſe domum in conclaue proripiebat.

ripiebat. Non eſt ergo in noſtrâ poteſtate, & proinde nec nobis eſt volun-
tarium ſic mente abalienari; neque id poterit noſter intellectus, quantumuis
id nos vehementer velimus. Hæc non tam eſt actio, quàm paſſio intellectus:
cùm hîc anima ſe propriè & primariò gerat more patientis, ſecundariò & mi-
nùs propriè more agentis, & ipſe Mocenicus [a] fateatur, hunc tranſitum ho- [a] *cap. 4.*
minis ad Deum (ſic enim appellat raptum) plurimùm paſſionis & minimùm
actionis habere. Deum verò dicimus eſſe cauſam efficientem raptus; non
tantùm vniuerſali quodam concurſu, ſed etiam ad hoc ipſum deſignato &
particulari.

Hîc in Syrtes impingit, & ſe abripi patitur procellis Gentilium & infi-
delium philoſophorum. Nam [b] ſententiam proponens ſuam, contendit to- [b] *cap. 45.*
tam raptus efficientiam adſcribendam ſoli agenti intellectui. hunc enim ad-
iutum ſolo concurſu vniuerſali Dei, vult poſſe ſtatim intellectui poſſibili ſpe-
ciem ſeu ideam Dei repræſentare; & ſic, quod erat duntaxat intelligibile po-
teſtate, vt ſit iam actu intelligibile, id vi ſuâ intellectum agentē efficere. Qua-
ſi verò queat intellectus agens aliquam effingere ſpeciem, quæ Deum repræ-
ſentet: quod meritò cum D. Dionyſio Areopagitâ Theologi negarunt [c]. [c] *D. Dionyſ. de*

Sed videre quam leuiculis nitantur aduerſarii argumentis. *Obyciunt pri-* *Diui. nomin.*
mò. Deus non eſt idem cum animâ noſtrâ: non poteſt igitur in illam agere. *1. D. Thom.*
Quid eſt nugari, ſi hoc eſt argumentari? quaſi nihil in aliud queat agere, quod *& ibi interpp.*
non ſit idem cum eo: & non ſufficiat proportio ac ſimilitudo cauſæ immedia- *1. 2. q. 12. a. 2.*
tæ & inſtrumentalis: quaſi non omnia Deo obediant: quaſi Deus, qui vnus e-
minenter eſt omnia, non poſſit in cuncta, vt vult agere. apage mihi hos paga-
niſmos.

Secundo obÿc. Deus eſt intellectus: nihil ergo poteſt agere niſi cognoſcen-
do. ſed extra ſe nihil Deus cognoſcit: animus autem noſter eſt extra Deum: a-
nimum ergo noſtrum non cognoſcit: nihil ergo in animum noſtrum poteſt a-
gere. *Reſp.* Deus eſt intellectus, ſi ſumas intellectum impropriè loquendo pro
ſubſtantiâ ſpirituali in genere; non verò eſt intellectus, ſi capias intellectum
pro potentiâ intellectiuâ; quo pacto eum ſumi ab ipſo docet conſecutio ar-
gumenti; quæ nulla foret, neque antecedens cum illatione cohæreret, ſi a-
liter ſumeretur: certum enim eſt ſpirituales ſubſtantias etiam aliter quàm co-
gnoſcendo agere poſſe, vt loco mouere, & huiuſmodi. Quod ſi velit tantum
dicere, nihil poſſe agere in ſubiectum, quin ſubiectum illud cognoſcat; hoc
certè verum eſt, quia Deus omnia cognoſcit: Spiritualis tamen ſubſtantia, vt
angelus, poſſet agere in aliquod ſubiectum ſibi incognitum. Vnde tamen ſe-
quitur falſiſſimam eſſe illam ſubſumptionem, Deum extra ſe nihil cognoſce-
re. quid enim hoc aliud ſignificat, quàm Deum præter ſemetipſum nihil co-
gnoſcere? non cognoſcit ergo arbores, nec equos, non peccatores, nō dæmo-
nes. quo ergo pacto creaturas conſeruat, & mundi ſatagit, & punit peccato-
res? eſſe hæc extraria Deo, & cognoſci â Deo, fatendum igitur nobis; niſi Epi-
curei & athei ſumus. Deus quidem eminenter eſt omnia, ſed non formaliter.
Si loqueris, de iis quæ ſunt eminenter extra Deum, fruſtraris. quia nihil quod
eſt, non eſt eminenter in Deo; ipſe quoque animus noſter hoc modo non eſt
extra Deum. Quare patet te loqui, de iis quæ ſunt extra Deum formaliter.
Sed Deus cognoſcit omnia quæcunque ſunt, etiamſi illa non ſint in Deo for-
maliter, ſiue etiamſi Deus illa non ſit formaliter. quare & animum noſtrum
Deus cognoſcit. cognoſcit ſanè, & puniet, ſi viderit infidelem, & ad Gentili-
um ſcita impia deſciſcentem. Non ſum ignarus iſtud axioma, (*Deum nihil
extra ſe intelligere*) tribui Ariſtoteli [d]: ſed Ariſtoteles veniam mereretur; [d] *lib. 12. Me*
cuius oculus, nullo fidei veræ radio illuſtratus, vt noctuæ oculus ad *taph.*

illam

illam lucem infinitam calligauit. Chriſtianis verò hominibus venia danda nõ eſt, ſi talia deliramenta pertinaciter tueantur, & non Gentilium placita regulis fidei, ſed fidei ſcita illorum placitis pergunt ſubmittere, verè cæci cæcos deligentes duces cum quibus in erroris foueam corruant. Auerroiſticum hoc potiùs figmentum eſt, quàm Ariſtotelæum placitum: qui perfidiæ columen Arabs inteſtabilis, ſectatores ſuos ex hoc principio eò deduxit, vt exiſtiment etiam hinc ſequi; Deum ſic aliquid ſibi perfectionis adiuncturum nouæ, ſi hominem ſibi per raptum coniungeret, vel ſi extra ſe alia intelligeret; Deoque ipſi tunc opus fore ſenſum & phantaſiam; quæ omnia vel dypondii Theologi ſtatim exſufflarint, vt vanitate ſuâ diffluentiâ, nec quicquam cohærentia. Deus in ſe ipſo, vt in ſpeculo ſimul & ſemel videt omnia: cognoſcendo alia, tribuit ipſis perfectionem. Nobis accedit perfectio coniunctione vel cognitione, propter imbecillitatem & egeſtatem noſtram. cuncta Deus poſſidet, nec ipſe mutatur, ſed mutat res quas ſibi coniungit. Denique cenſet idem Mocenicus, raptum omnem eſſe ſucceſſiuum: quod indiget, vt verum ſit, commodâ interpretatione. Raptus enim fieri poteſt in inſtanti, quia Deus cauſa efficiẽs eſt actiuitatis, & potentiæ infinitæ; per temporis tamen fluxum actio ſeu paſſio raptus poſtea continuatur; & ſi quæ ad raptum, ex parte hominis aliquando præparationes præcedant, vt contemplari, &c. illæ ſunt ſucceſſiuæ. Hæc de raptu nunc ſufficiant.

Alter veræ ſeparationis animæ à corpore, certiſſimus modus per mortẽ, E
quin ſit Diabolo permiſſione Dei poſſibilis, negari nequit. quot enim Angelus vnus millia Aſſyriorum vnâ nocte occidit? nonne Aſmodeus ſeptem Saræ maritos, & Iobi liberos omnes Diabolus necauit? nonne maleficiis quotidie dæmon plurimos necat? ſed de hoc poſtmodum copioſius diſſeretur, *lib. 3.*

Poſtquam animam à corpore mors ſeparauit, nondum diaboli omnis poteſtas ſopita. poteſt in animam nonnulla, poteſt in corpus. Animam poteſt ſuppliciis addictam, quantum Deus iuſſerit punire, an poſſit iterum in corpus mittere, vel facere apparere, mox diſcutiemus.

Quoad cadauera mortuorum ſolet aliquando ea induere, & iis apparere, vt poſtea dicetur: poteſt etiam in eadem; maximè in ea quæ ſita ſunt locis non conſecratis; quæcunq; poteſt in alias res corporales, & ſpeciali quodam modo poteſt ſoletque miranda quædam in iis, & prodigioſa cauſas naturales ignorantibus, operari, & exhibere quædam, quaſi viuentium corporum & vegetantis animæ munera. v.g. vt fluat ex vulnere mortui ſanguis in præſentiâ occiſoris (qua de re alio loco ſermo fuit) 2. vt corpora diu ſeruentur incorrupta, neque puteſcant neque putreſcant, neq; diſſoluantur aut incinerentur; quia hoc & naturaliter, vel ex vnguentis, vel ex loci naturâ, imo & ex corporis naturâ poteſt prouenire, vel etiam ex mortis genere. de mortis genere, ſcribit Plutarchus[a]; *Cunctis*, inquit, *ferè notum eſt fulmine ictorum non ſentire corpora putredinem.*] quare non ſatis aptè Euripides introduxit Clymenem de Phaëtonte dicentem, Putreſcit aſt hîc in conualle mortuus. De corporis naturâ, eſt illud Ammiani Marcellini apud Rhodiginum[b], Romanorum cadauera cæſorum ſtatim fatiſcere ac prorſum defluere; Perſarum verò inareſcere ſtipitum more, vt nec liqueſcant membra, nec ſanie madeſcant perfuſa; quod cenſet Ammianus vitam parciorem facere; & vbi naſcuntur, exuſtas ſolibus terras. credit Cardanus[c], & de patris ſui Facii corpore idem profitetur, cauſam hanc nõ arbitror contemnendam: victus enim parcitas arcet humorum copiam, vnde propter eandem victus abſtinentiam Xenophon[d] memorat Perſas nec tuſſire, nec emungi. De loco ipſo, poteſt ille, vel hanc vim habere naturalem & cõſeruatricem ratione ſoli, vel ſolis; vel etiam ratione ſitus. ſic enim, quod Ariſtarchus

[a] *lib. 4. q. conuiu. 2.*

[b] *lib. 26. c. 24.*

[c] *lib 8. de rer. var. c. 40.*

[d] *in Pædiâ Cyri.*

ſtatchus, *in Olympicis*, ttadidit, integrum cadauer armati & ſaucii hominis olim mottui in Iunonis Eleæ templo, inter tabulatum & ſcandulare tectum inuentum; cauſam teddit Pauſanias [a], quod in illis latebris abditum, neque per ęſtatem vapotum, neque per hyemem frigotis noxam contrahete potuetit. De vnguentis, tes nota ex Ægyptiorum conditutâ, de qua Hetodotus [b] & Diodorus [c]. Illud etiam natutæ miraculum eſt; cot corum ctemati non poſſe, qui vel Catdiaco morbo, vel veneno perierint [d]. Nec puto qualitates has impreſſas cotdi dæmonem ignotare, vel non poſſe ſimilem diſpoſitionem in cadauer inducete; poſſet itaque facete, (*& hoc ſit 3.*) vt cadauer ſpacio aliquo temporis comburi nequitet. fecit aliquando in viuis, cut ne queat in mottuis? 4. poterit efficere, vt cadauetis pili vel vngues exctefcant, quia hoc poteſt naturaliter præſtare complexio morientis, quando in cotpus manauit aliqua vegetantis animæ ad fotmam impetfectam diſpoſitio [e]: quod ftequenter accidit in ſuſpendioſis, quibus ſubitò ſpiritus intetcluduntur; *quos* (vt ait ille) *Iupiter lauat, Apollo vngit & ſiccat*. Sæpè tamen hæc; vt in reliquiis hominũ ſanctorum; ex diuino proueniunt mitaculo. Vt cetera mittã; Dammis oppido propè Brugas, vidi olim Saluatotis Crucifixi imaginem prægrandem ligneam; quæ comam & barbam ptoduxetat, & quotannis attonſę refruticabant; id pro miraculo pũs habitum, propter ctebtas quas Deus illic ægris ſanitates conferebat, & alia in afflictos diuinæ munificentiæ monumenta, ctebris ibi tabellis notata; donec impius & pettinax Caluiniſtarum furot imaginem ignibus abſumpſit, & templum (quod illis ſolemne) ſolo æquauit.

[a] *li. 5. deſcript. Graciæ.*
[b] *lib. 2. hiſt.*
[c] *lib. 1. Bibliothec.*
[d] *Plinius lib. 11. c. 37.*
[e] *Angl. in 2. q de Magiâ a. 2. diffic. vlt. Binsfeld. de Confeſ. Mal. præud. 12. dub. 4.*

Quod ſequitur, etiam non inuitus ad diuina ptodigia tetuletim. *Lintzij* (ait Pet. Bizarus) *dum ibi à Carolo Auſtrio conuentus celebrabatur, cuidam ruſtico natus eſt infans, in quo nihil ſanè deſiderabatur: vixit dies quatuordecim, & triduò ante obitum ſudauit, atq; ita ſudans exſtinctus eſt. In mortuo infante ſtatim cœperunt apparere ſtigmata, in manibus, pedibus, & latere; ſicut* CHRISTI *vulnera pinguntur: in capite etiam ex ipſo cranio nata eſt corona, vt corona ſpinea. Cæſar, cùm hoc audiret, miſit quoſdam ex ſuis; qui hoc prodigium contemplati, eum de totà re pleniùs edocerent, remq; ita ſe prorsùs habere intellexit.*] Sic ille Epit. memotabilium Europæ pag. 302. Quæ hîc partes naturæ? nullas certè video ſufficientes.

QVÆSTIO XXVI.

An ope dæmonum fieri poßit, vt defunctorum animæ ſeu ſpiritus viuentibus appareant.

A MAgni hæc momenti quæſtio eſt, & quæ aliam includit primò ventilandam; *Vtrum vnquam animæ queant apparere*? de qua, ante annos fermè nouem, Duaci in Quodlibeticis, vt vocant, copioſè diſſetui; ſed quia oratio illa lucem non adſpexit, hîc ea cum lectote communicabo, quæ tum cum auditoribus, prætetmiſſis patetgis oratoriis.

SECTIO I.

SIt 1. concl. quæ quaſi fundamentum eſt cetetatum; *Poſſe ac ſolere mortuorum animas nonnunquam diuinà potentià atque virtute, viuentibus apparere, id & fidei Catholicæ ſcitis, & veræ germanæque philoſophiæ placitis conſentaneum eſt.*] hanc concluſionem multi improbant; ſed hotum alij athei ſunt, qui animam negant immottalem, & cotpori volunt eam commoti: hos facilè eſt tefellere, quia hæreſis eorum iampridem etiam à Platone, & Ariſtotele, & aliis philoſophis ptobis, conftacta & ptoſctipta fuit; ab Eccleſiâ vetò id aſſetentes ignibus adiudicati: Docui id fuſiſſimè prolixà diſputatione, *Comm. in Senecæ Troad. chor. 2.* Alij ſunt philoſophi ſenſibus nimis addicti; qui fatentut animam cotpori ſuperſtitem eſſe, ſed videti illam à viuis poſſe, vel ad viuos redire negant, dunta-

xat;quia id quo fiat modo ac ratione non intelligunt: hi docendi ſunt rationem modumque: alii denique matæologi ſunt, nec enim Theologi dici merentur;qui nati nobiſcum eiuſdem matris vtero, iiſdem vberibus lactati,falſi fratres,viperina proles, germanos laceſſunt, & genitricis impio mucrone latus petunt: palàm eſt me hæreticos intelligere.ex his quidam, eos qui ſe ſpiritus conſpexiſſe aſſerunt,iudicant lymphatos,ceritos,imaginoſos,ad medicos & veratrum relegandos [a]; alii clamant, huiuſmodi narrationes omnes ſuperſtitioſas,& delirarum eſſe anuum vana inſomnia [b];alii,vt facetiores ludiones, & minùs cruenti,multas obſcænas & tidiculas fabellas comminiſcuntur: vt genus omne apparitionum reddant odioſum, imitati Batauum illum Lucianum [c].cauſa hos omnes vehementer ſtimulans eſt;quòd hac mortuorum apparitione *Purgatorÿ fidem* validè ſtabiliri percipiant.Quare miror: ex Catholicis Hieron.Magium [d],maioris lectionis,quam iudicii virum,auſum fuiſſe ſcribere;nunquam,quæ circa mortuorum ſepulchra vel cœmiteria conſpiciuntur,ſimulachra,mortuorum eſſe animas,ſed ſemper eſſe dæmones aut malos genios hominum deceptores:admiror etiam,id firmare auctoritate Porphyrii & Iamblici, iuratorum fidei Chriſtianæ hoſtium: nam quod Theophilactum & Chryſoſtomum allegat,id fruſtrà facere mox oſtendam:& ſimul oſtẽdam,dubitationem illam philoſophorum inanem eſſe;hæreticorum verò dicteria,ipſis digna,hoc eſt impia, impudentia, mendacia,vix digna quibus reſpondeatur. nimis etiam temerariũ fuiſſe virum doctum inſignem aliàs cauſarum patronum pleno ore in Pariſienſi Parlamento,*ſuperſtitionem*,hãc ſentẽtiam vocantem, cenſentemq; puniendos eos, qui animas redire arbitrantur. Lege ſi lubet lib. eius vlt.de Sacrâ Politiâ,& videbis audaciam cauſæ minùs æquæ ſeruientem,& obtinentem;ſed eo iam tempore quo in Curias Gallicas multi ſe Nouatores ingeſſerant.Idem tamen cenſuit Tiraquell. *ad Alex. ab Alex.lib.2.c.9.* nihil probans,ſed nudè affirmans,ſe habere hæc omnia pro meris ſomniis.idem aſſerit *ad lib.5.cap.23.* Sed propter eius putare,nunquam id verius falſiuſue futurum eſt.

[a] *Lanatherus lib.de ſpectris.*
[b] *Oecolamp. notis in Theophilac. Marbach.libr.de mira. Rinius lib. de veteri ſuperſtit. Bened. Aretius in Problema. Baleus in Catalogo.*
[c] *Melanch.in Kalendario Manlii, Eraſmus in colloq.*
[d] *lib.4.miſcellan.c.12.*

Probatur ſententia noſtra(vt ab imbecillioribus progrediar) primò cõ- B
muni opinione Gentilium.quorſum illa translatitia de Manibus euocandis, tam ſolemni carmine & ritu fieri ſolita;ſi nullas viuis mortuorum animas apparere credebant?quorſum (niſi quia hæc vulgò recepta, etiam inter ſapientes opinio)ille poëtarum Phœbus de Anchiſæ filio referret?

Infelix ſimulachrum atq; ipſius vmbra Creuſæ
Viſa illi ante oculos;& notà maior imago.

Et ille Latinus Callimachus Cynthiam poſt obitum talia memorantem introduceret?

Sunt aliquid Manes. lethum non omnia finit,
Luridaq; euictos effugit vmbra rogos.
Nocte vagæ ferimur,nox clauſas liberat vmbras,
Errat & abiectà Cerberus ipſe ſerà.
Luce iubent leges Lethæa ad ſtagna reuerti:
Nos vehimur,vectum nauta recenſet onus.

Vnde? niſi ex hac opinione, ſceleſta apud illos orta Necyomantia? quam & Homerica Cyrce *in Odyſſeiâ*,& Ouidii Medæa *in Metamorphoſi*, & Lucani Ericthho *in Pharſaliâ*,& Senecæ Tireſias *in Oedipo*,& Horatii *in Epodis* Canidia, Papinii *in Thebaide* Manto, & Siliana *bello Punico* Autonoë, tam operosè exercuerunt. quorſum, nota paucioribus eorundem conſuetudo, ſi ſocii in peregrinis regionibus obiiſſent, animas in patriam reuocandi, cuius & Didymus, & Euſtathius [e], & Pindari Scholiaſtes [f] meminere? vndè aliundè

[e] *in Odyſſ.9.*
[f] *Pyth.od.4.*

undè orta illa communis illorum opinio[a]; ſolere animas iis qui per cædem violenter ipſas corpore expulerint apparere, omnibus adeſſe locis, minari & diuexare? cur alioquin (quod & Faſtographus poëta notauit) Romanæ parens vrbis *Remuria* ſiue *Lemuria* inſtituiſſet? cur in republica Romanâ recepta ſolemniter *Feralia, Silicernia, Culinæ* & *Parentationes*; niſi ſpirituum redeuntium causâ? Hoc ipſe Plato voluit *in Phædo. & epiſt. ad Diony.* Hoc Platonici Porphir. Athenæus, Maximus, Philoſtra. Eunapius. Hanc Platonicorum ſententiam de ſcholâ vnus Madaurenſis[b] eſſe docuit & explicauit; nempe animas humanas, dum in corpore ſunt, *Genios* & *Dæmones* nuncupari; cum à corpore ſeiunguntur; ſi boni meriti ſint, poſterorum ſuorum curam ſortiri, & pacato quietoque numine domum poſſidere, & vocari *Lareis familiareis.* ſin ſcelerarè vixerint, propter aduerſæ vitæ noxias; nullis bonorum ſedibus recipi, ſed in terrâ vagatione, ſeu quodam exilio, puniri, & inane terriculamentum bonis hominibus, noxium malis, *laruas* perhiberi. Idem Apuleius *Apolog. 1. Et tibi* (inquit) *Æmiliane, Deus iſte Mercurius ſuperum & inferum commeator, vtrorumque Deorum malam gratiam, & ſemper obuias ſpecies mortuorum, quicquid vmbrarum eſt vnquam, quicquid* Lemutum, *quicquid* Manium, *quicquid* Laruarum *oculis tuis ingerat; omnia noctiū occurſacula, omnia buſtorum formidamia, omnia ſepulchrorum terriculamenta.*] Arnobius lib. 2. teſtatur ſolitos adiurare certa nomina, ne animæ hîc in terris detinerentur vagantes circa ſua corpora. Teſtantur de viſionibus animarum Dion. *in Caracall. & in Tito*, Plutarch. *in Cimone, Dione, Bruto, Alcibiade.* Addit Platonicos (fidem excipio) ſecutus D. Auguſtinus[c], hoſce malos vocari *Lemureis*; Seruius Honoratus ſcribit eos, *Maneis* vocari, quamdiu in alia corpora nondum migrarunt. Idem Seruius & Sabinus, ab animâ ſeparant vmbrã & ſimulachrum. putant enim (falsò) hominem conſtare vmbrâ, corpore, & animâ; *animam* cœlum petere, *corpus* in terram deſinere, *vmbram* ſiue *ſimulachrũ* deſcendere ad inferos: *vmbram* volunt eſſe non verum corpus, ſed ſpeciem quandam corpoream, quæ nequeat tangi, inſtar venti. Conueniunt tamen cum poëtis, iſtud, quicquid vel ad cœlos adſcendat, vel ad inferos deſcendat; interdum viuis apparere: vt alio loco docui[d], & hoc putabant malo magorum carmine euocari[e]. Soli ergo ex Gentilibus *Epicuri de grege porci* (ſic ſe vnus appellat eorum) *benè curatà cute*, mente neglectâ, negabant animas ſupereſſe vel apparere: ceteri id innumeris exemplis aſtruebant; cunctorum malorum hominum, Plato[f]; de Caſtore & Polluce, Valerius; de Miltiade, Pauſanias, de quodam in Lyparà, Ariſtoteles; de Achille, Philoſtratus; de Romulo, Auctor de Vir. illuſtribus, de Caligulà, Suetonius, de Athenienſi philoſopho, Plinius Iunior, de Pauſaniæ inteſtà puellà, Plutarchus, de Seuero Imperatore, Xiphilinus, de aliis *Apuleius lib. 8. & in Apolog. Sueton. in Nerone, Quinctilianus declamat. 12. Horatius Epod. 5. Valer. Flaccus lib. 1.* & alij, quos longum referre, & fateor hæc ad dæmonum illuſiones & præſtigias referri poſſe: ſed tamen, quæ ex Chriſtianis ſubiungam, conuincunt, etiam fatendum, Deo permittente, veras animas eſſe potuiſſe, non vanum duntaxat ἄγαλμα, ſeu (vt gloſſographi vocant) *Lernum*; niſi, *Larua* legendum.

[a] *Elpenor apud Homer. Odyſ. 11. Virgiliana Dido &c. vnde cōmen. noſtrum in Seneca. Octau. v. 117.*
[b] *libr. de Deo Socrat.*
[c] *lib. 8. de ciu. Dei.*
[d] *vide Commen. ad Herc. Oetaum. v. 1959.*
[e] *Lucianus in Necyomāt. Apulei. Metamorp. lib. 2.*
[f] *in Phædone, & ex eo Macrob. lib. 1. in ſomn. Scipio. c. 9.*

SECTIO II.

C PRobatur noſtra Concluſio ſecundo loco contra philoſophos illos, nimis carnales (nã vt optimè D. Auguſtinus[g], *in homine carnali tota regula intelligendi, eſt conſuetudo cernendi*) qui nihil credunt niſi quod vident, & ideò reuerà nihil credunt: contra hos, inquam, probatur noſtrà ſententia ratione vnicà, quia cùm Deus ſit omnipotens, poteſt quicquid non implicat contradictionem: ſed hoc quod aſſerimus adeò nullam implicat contradictionem, vt etiã ſit naturæ conſentaneum. Poterit ergo Deus, qui creauit animas, facere vt

[g] *Serm. 147. de tempore.*

eędem ſeparatæ iterum appareant. Immò, ſi Deus non obſtet, poſſet, naturali ſuâ vi, id ipſa anima. quia nihil hactenus aduerſarii proferre potuerunt, quo probarent animarum id naturæ repugnare. Quid enim? cur natura animæ id non patitur? An, quia nullo in loco prôpriè ſint animæ? ſcio ſic viſum nonnullis [a]; qui arbitrati, animę ſeparatæ, naturâ ſuâ, nullum locum competere; quod quia de loco dixêre, qui ſumitur pro ſuperficie corporis continentis, & proprius eſt rerum corporearum; huc non pertinet: cùm enim ſermo eſt de rebus ſpiritualibus & indiuiſibilibus, locus ſumendus eſt vniuerſim pro ſpacio; quæ acceptio rebus corporeis cum reb. incorporeis, quæ alium locum habere nequeunt, eſt communis: in huiuſmodi ergo loco animas ſeparatas eſſe de facto, negari nequit. fides hoc docet, quæ docet bonorum animas frui Deo, & eſſe non in terrâ, ſed in cœlo; damnatórum contra non eſſe in cœlo, ſed infra terram, & ibi, vt in certo loco, torqueri. ratio docet, quæ docet, impoſſibile eſſe, quod aliquid exiſtat, & nõ in certo ſpacio; videlicet in toto & infinito ſpacio (ſic ſolus Deus exiſtit) aut in parte ſpacii, ita vt nõ in aliâ, & ſic oẽs creaturæ exiſtunt. Eſt autem in hoc loco definito anima, eò quòd eius ſubſtantia in eum potiùs locum, quàm in alium fuit translata; vel per vim propriam & naturalem, quia ſeipſam ad eum locum tranſtulit, etiamſi in eo loco non operetur actu, ſufficit enim quod poſſit; vel per vim alterius extrinſecam potentiorẽ eo delata ſit, vt ſi ab angelo bono vel malo inuita aliquo deferretur, vel etiã detineretur coacta, ſicut mali in inferno [b]. Et ſic explicari poſſunt variæ Dd. locutiones; vt D. Thomæ, qui vult eſſe in loco per applicationem virtutis; vt Scoti, qui per ſubſtantiæ præſentiam; vt Iul. Schaligeri, qui per deſignationem, omnium obſcuriſſimè. Sic autem futura in loco eſt anima & occupabit locum diuiſibilem, licet ſit ipſa indiuiſibilis; & poterit occupare maiorem vel minorem locum (quod peculiare eſt indiuiſibilibus ſpiritualibus, & denegatum indiuiſibilibus quantitatiuis; ſi qua reipsâ ſint talia à corpore quanto aliter quam per intellectum ſeparata, quod vix arbitror) intra maximum ſphęræ, quam ſimul actiuitate ſuà poteſt occupare, ſecundum proportionem maioris vel minoris perfectionis eſſentialis, qua prædita erit: & ideò poterit ſibi formare corpus, quod aſſumat, & in quo appareat ſaltem tantæ quantitatis, quanta eſt ſphæra actiuitatis eius; vel etiam (quod magis mirandum) poſſet formare diuerſa ac plura corpora minora, & hæc omnia aſſumere, & in his omnibus apparere, dummodo cuncta illa in ſphærà actiuitatis eius continerentur: ſicut de Angelis poſſe eſſe in pluribus non adæquatis ſuæ perfectioni, communiter receptum eſt [c]. Poſſunt ergo eſſe, & ſunt de facto in loco adæquato. quid ergo obſtat?

An quod ex vno loco in alium ſeſe nequeant mouere? veruntamen hoc eſſe falſum docent Theologi [d]. Poſſe animam ſeparatam ſe mouere ex vno loco in alium probatur. quoniam humanus animus vi ſuà ſubſiſtit, & res abſentes atq; diſtantes cognoſcit, eſtq; inter illum & cœleſtes mentes quædam naturalis ſocietas atq; coniunctio, vnde fit vt conſcius huius affinitatis, propiùs ad illas accedere, & earum frui ſuaui conſortio concupiſcat. quid autem illo imperfectius, ſi fruſtrà concupiſcit? fruſtrà verò concupiſceret, ſi ſe illis motu locali nequiret aggregare, & vi ſuà in altum aſcendere non poſſet. Præterea nonne anima corpori, quod animat, vim ſeſe mouendi largitur? cur non & ſeparata ſeipſam valeat mouere: cùm & in loco ſit, & iſtà vi vehementer indigeat, ne incaſſum appetendo aliquid miſerrimè torqueatur? Cur ergo, aliquis obiiciat, ad corpus ſuum anima regredi, vel patrios lareis inuiſere, cùm lubet, non poteſt? obiecit hoc olim Platoni non ſatis gratus diſcipulus [e], cui reſpondeo, nudatam ſemel animam corporis integumento, illud pro arbitrio rursùs

induere

a Duran. in 1. d. 37. q. 1. & videntur hoc velle Ariſtoteles. 1. de cælo D. Greg. Nazianz. 2. or. de Theol. & Auguſt. lib. 83. qq 20. & lib. 12. ſuper. Gen. ad litt.

b vide Molin. 1. p. q. 52. ar. 1.

c D. Tho. 1 p. q. 52. vide Valen. de Angel. q. 3. puncto 3. & optimè loquentẽ Molin. ſupr. & a. 1.

d Scot. in 4. d. 49 q. 4. Domin. Sot. ibid. d. 45. q. 1. a. 3.

e Ariſt. 1. de anima. tex. 41.

induere non poſſe, neque huc illuc diuagari licere; quia vel inuita retinetur in ſui receptaculi diriſſimarum cruciabilitatum ergaſtulo; vel liberè obedit ſupremo totius vniuerſitatis Dictatori, à quo in hanc coloniam deducta ſuit. Ad corpus autem non regreditur, quoniam ingreſſus animæ ad corporis ſui informationem vitamq́; à naturalibus materiæ, quas vnio hæc arctiſſima ſubſequitur, præparationibus dependet. Neq; hoc ergo obſtat.

D Alij igitur dicunt has apparitiones poſſibiles non eſſe; quia cum ſpiritus corporis ſint expertes, cerni corporeis oculis, vel humanis auribus exaudiri, vel vllo à nobis ſenſu corporeo percipi non poſſunt. Nam quod Lucretius de tactu cecinit.

Tangere vel tangi, niſi corpus nulla poteſt res;

In ceteris quoque ſenſibus locum habere. Nihil enim externis ſenſibus percipi, niſi quod corporatum: nihil ad internum ſenſum, niſi per externos ſe penetrare: nihil ſciri aut intelligi, quod vtroque priùs ſenſu perceptum non fuerit. Quare nec intelligi hæc viſa, quæ nemo externo ſenſu percepit; nec ſenſu vllo percipi potuiſſe, quæ ſpiritualia ſunt. Fortis hic nod⁹ & difficilis fateor, cui perrumpendo fortis quærendus eſt cuneus. Futilis ille & ridiculus, quem ſuggerit Cardanus, *in libris de ſubtilitate* parùm ſubtiliter; ſpiritus denatorum atque ipſos dæmones naturaliter ab homine viſu, auditu, odore dignoſci: oculatior Lynceo, auritior Midâ vel Sileni aſello, ſagaciore naſo quàm Plauti illa anus merobibula fuiſſe oportet; ſi vis iſta audiendi, odorandi, cernendi & diſcernendi ſpirituales ſubſtantias ei à naturâ conceſſa fuerat. Sed ille fortaſſis ex corpore aëreo tenuiore animas formabat, qui multorum error olim fuit[a], & vtinam non hodie. Nec etiam credibile eſt; quod Cæſarius, recentior illo antiquo & vno ex patribus, *in ſuis Dialogis*, non ſemel aſſeruit; *animam figuram eſſe ſimilem vaſi ſphærico, vitreo, vndique oculato*[b], & alibi: *anima eſt ſubſtantia ſpiritualis & in ſui natura ſphærica, ad ſimilitudinem globi lunaris ex omni parte videt.*] Incredibile inquam hoc, ſi propriè loquitur: arbitror eſſe locutiones allegoricas & metaphoricas: quibus animæ eſſentialem perfectionem, & multiplicem cognitionem volebat indicare, vt ex eiuſmet verbis apparet[c]. Sed Cardanus addit errorem errori, dum cenſet (homo de animæ immortalitate dubius, vt indicant omnes ferè illius libri editi: & maximè quem conſcripſerat, ſed non ediderat, amicis autem familiarioribus aliquando oſtendebar. *de anima mortalitate liber*) apparitiones omnes imaginarias eſſe, & ſpecies illarum primas imaginando tantùm concipi opinatur. Quod aliquando contingere lubens concedo, ſemper contingere lubentiùs nego. Res eſt paulò luculentiùs explicanda, eſt enim cognitione digniſſima, & quam D.Thomas[d] mirabilem eſſe profitetur, & inter diuina miracula computandam.

[a] *vide quæ dixi ad d. chor. 2. fol. 445.*
[b] *lib. 1. Miracul. c. 32. & lib. 4. c. 39. & lib. 7. c. 16.*
[c] *d. c. 39. & d. c. 16. & lib. 8. c. 78.*
[d] *1. p. q. 89. a. 8. ad. 2.*

Viſionem veteres à viſo diſtinxerunt. *Viſio* illis ὅραμ[illegible]ties nos id videre priùs opinamur: quod ita poſtmodum euenit, vt apparuerat. *Viſum* verò φάντασμα nominant: eùm interuigiliò vel in ſomnis, ei qui vigilare ſe putat, formæ aliquæ oculis ſeſe videndas offerunt. De *viſione* diſputationem differo in libros ſequenres: de *viſo* nunc agendum, quod Chriſtiani *apparitionem* dicere maluerunt. *Apparitio*, teſte B. Iſidoro[e], triplex eſt: intellectualis, imaginaria, corporata. *Intellectualis* dicitur, quando ſubſtantiæ ſeparatæ in ſolam mentem, non alienâ formâ, ſed ſeipſis ſe inſinuant: quæ rarenter ſe offert, & imago quædã eſt beatificę & æternæ viſionis, & à tractatione iſtâ prorsùs nunc aliena. *Imaginaria*, quæ *Spiritualis* etiam dicitur, tum vocatur: quando, non (vt Cardanus putat) ſpiritus illi corporei ſenſibus famulantes, ſed ipſæmet animæ ſeparatæ formas aliquas alienas ſenſui noſtro interno indunt, quibus

[e] *lib. 7. Orig. c. 8.* *D. Tho. 1. p. q. 12. a. 3. ad vlt.*

in earum cognitionem inducamur. *Corporata* dicitur viſio, quando huiuſcemodi ſimulachra externo ſenſu excipiuntur. *De* his nunc *ſpirituali* & *corporali*, diſſerimus, & earum neutram cum naturæ legibus pugnare contendimus. *Spiritualis* illa vigilantibus & dormientibus communis eſt. in eâ, *ſpiritus* (ſic animas ſeparatas malo vocare, quàm cum paganis *vmbras* aut *ſimulachra*) ſui potiùs ideas quaſdam in hominis phantaſiâ efformant, quàm alienâ ipſi ſpecie occultari illam ſubeant; & ſic immutant atque afficiunt internum ſenſum, non ſuâ ipſi vi, neque per ſe, ſed angelorum vel dæmonum miniſterio. neque unt enim tales imagines, ſine eximiâ quadam poteſtate & ſcientiæ præſtantiâ, in hominum imaginatione, effigiari. hac poteſtate ſpiritus carent, quia nequeunt alia à ſe mouere; ſcientiâ quoque & peritiâ hac carent, quia neq; cùm à corpore recederent eam habebant, nec poſtea didicerunt. cedo enim à quo, vel cuius ex diſciplinâ? Operâ igitur alienâ, viuentium formis ſimilia ſimulachra, in tabulâ imaginationis, incorporeo penicillo, depingunt; triſtiore quidem habitu ac facie illorum, qui adhuc pœnas perferunt, pullo vt plurimùm & aquilo amictu: contrà in veſte candidâ, hilari & renidente vultu eos, qui à ſuppliciis liberati; &, vt dignoſcantur, viuis quamſimillima depingunt. Non ergo apparitiones imaginatiæ ſunt impoſſibiles; & modus iſte facilis eſt apparendi etiam viuis. Sic enim & Iudæi Oniam atque Ieremiam, ſic Saul Samuelem iuxta nonnullos, ſic Conſtantinus Petrum & Paulum recognouit [a]. Probemus idem de *corporeâ*. viſa ſolis vigilantibus obiiciuntur, & in iis, ſpiritus aſſumunt corpora, & aſſumptis vtuntur. quod facere poſſe, & quo faciant modo ſequenti quæſtione oſtendemus, nunc ſupponimus; ſiue theologos conſulas, ſiue philoſophos Chriſtianos, certum iam & definitum videri à ſubſtantiis ſeiunctis viſilia aſſumi corpora; in iis ergo aſſumptis, quid mirum ſi à viuentibus conſpiciantur: ſiue illud ex elementis formatum ſit, ſiue alienum ſit cadauer, vtrumq; viſile eſt.

a 2. *Mach.* 15. 1. *Reg.* 28. *Syno.* 7. *act.* 2.

Sed inſtabit aliquis; an ergo aſſeris ſpiritus (de dæmonibus res certa) humanos etiam cadauera ſubire? Quoad damnatorum animas, nihil video cur non æquè atque dæmones: non enim ſubeunt vt informent, ſed vt loco tantùm moueant. Beatas animas aliena corpora non ſubire, omninò crediderim. neque enim id illas decet. ſua nonnunquam, ſunt qui aſſerant ſubire. naturæ legibus id non repugnare concedo; fieri & decere, viris [b] piis & doctis aſſerentibus; vt non repugno pertinaciter, non etiam audacter aſſentior. Nam honeſtum non videtur, nec decens ſanctas illas, & iam glorioſas, animas, corporum ſuorum diffluentium & tabidorum, ante reſurrectionem, anguſtias iterum ſubire: cùm id ſit minimè neceſſarium, & queant elementari ſupplere corpore. Volunt Thaboris in cacumine ſic apparuiſſe, eum Christo Domino, legiferum Moyſen. M[illegible]n improbabile videtur; non in proprio, ſed in aëreo, & eam ad rem efform[illegible] corpore, Moyſen comparuiſſe, vt Strabus & B. Thom. voluerunt [c]: Et poterit adhuc dici vera apparitio; in qua vera Moyſis anima apparuit, & Moyſes verè diceretur apparuiſſe, à parte enim potiore facienda denominatio eſt: & D. Auguſtin. *lib. de curâ pro mortuis* ſubindicat, hanc ſe apparitionem Moyſis, haud diſſimilem putaſſe ab apparitione Samuelis; in quâ nemo dicit Samuelem, in ſuo corpore proprio apparuiſſe. Argumenta quoque omnia quę contra D. Thomam adferuntur, non valdè ſtringunt, vt nec Patrũ auctoritates, in quibus reſurrectionis vocabulum, vt latè ſumptum, poſſet accipi de eo; qui in corpore aſſumpto ſimilis eſt reſurgenti; in quam ſententiam Ianſenius *concord. c. 67.* inclinauit. Sed quia reuerâ D. Hieron. Epiphan. & alii plerique patrum (habes eorum verba apud Suarem) pro verâ reſurrectione faciunt, non traham funem contentioſum. Dico potius, veras reſurrectiones,

b *Soto in* 4. *d.* 43. *q.* 2. *a.* 1. *quem ſequitur Tyra. de apparit. ſpirit. Heſſelius in Matth. c.* 17. *& ibid. Maldona. & fuſiſſimè Fran. Suarez in* 3. *par. in q.* 45. *diſpu.* 32. *ſect.* 2. *Peltan. de purg. c.* 5.

c *Strab in c.* 9. *Luc. & D. Tho. in c.* 17. *Matth. &* 3. *p. q.* 45. *a.* 3. *Abulenſ. Liran. & alii voluerunt.*

nes, ad rem de qua diſſeritur, nihil pertinere: nos enim de mortuorum loquimur apparitione; illa Moſis tum non magis futura mortui apparitio, quàm Eliæ. æquè enim tum viuens fuiſſet Moſes, atq; Elias. Quod verò quidam in *vincto Tarabata* vbi Moſem inducit dæmoni quærenti *Huc vnde Moſe*? reſpondentem canit;

. . . Nempe ſummo ab æthere
Vbi cum Enocho raptus & vate Eliâ

Felix, Dei nouiſſimum expecto diem. Id cautè legendum. Nam ſi vult Moſem raptum viuentem cum Enoch & Eliâ; qui nondum mortui: certè hoc temerarium eſt, & Sacræ ſcripturæ contrarium. Si cum Elia & Enoch venturum tempore nouiſſimum, id æquè temerarium. Si in ſummũ nempe empyreum cælum AraTlatos Enoch, & Eliã: hoc planè nouum & inauditum, vt ante obitum quis ſit gloriæ illius particeps, hoc eſt beatus; idem comprehenſor, & viator. Sed longè periculoſius adhuc quod in eodem opere, Michaël, & Angeli boni, Luciferi pœnam deplorant, & Deum etiam crudelitatis accuſant. Tanti videlicet erat Prometheum Æſchyli in Luciferum, & Nercides in Angelos bonos transformare. Hoc etiam audendi Poëtæ illi poteſtas fuit. Sed ad rem q; de Moſe dixi; idẽ reſpondendum de iis, qui reſurgentes cum Domino apparuerunt reſurgente. nam & iſti ad vitam reuerterant, & fortaſſis ſecuti aſcẽdentem Dominum in cælum ampliùs mortem non experti, ſi tamen in proprio apparuerunt corpore illud informantes, vt eſt verò ſimillimum. Negamus itaque ſpiritus ſua aſſumere corpora, vt in iis appareant dumtaxat; non vt informent & viuificent: tum enim non redeunt, vt ſint tales quales cernuntur; ſed vt hiſce, velut notis, ſe præbeant agnoſcendos, cui rei ſatis eſt idoneum corpus effictum.

Elementaria hæc corpora non ipſę animæ ſibi componunt, ſed angeli ipſis F illa vel dæmones fabricantur. nec enim animæ ſeparatæ queunt in hæc agere, vt neceſſe. nam hoc motu locali faciendũ foret, anima vero ſeparata non poteſt vi propriâ alia à ſe mouere, ex veriore ſententiâ [a]. caret enim organis corporeis, quę illi ad mouendum corpus erant neceſſaria, quando erat in corpore. Hinc inſtare quis poterit interrogando. Si in elementare corpus nequit agere; quo in illo pacto poterit apparere, aut illud ſubire? *Reſpondeo* animas corpora hæc non arbitratu ſuo, ſed Dei ſubire voluntate atque imperio. quare quando hoc fit, tunc Deus illis largitur qualitatem aliquam, quæ defectum ſuppleat; quod quoad animas beatas apertiùs puto, propter viſionem Dei multa illis largientem dona, & eorum deſideriis abundè atque per omnia ſatisfacientem. aliter autem à ſpiritibus (etiam dæmonibus) corpora mouentur, aliter ab animâ corpus informante. Hominis motus eſt organicus, nam homines à naturali appetitu ſollicitati, per qualitatem quandam neruis infixam membra mouent (ad quorum motum etiam nerui mouentur) non ſimul omnia membra, ſed aliud poſt aliud. Sed animus corpore ſolutus appetentiam quidem retinet, ſed organis corporeis deſtituitur: ideo corpus, cui ſe coniunxit, non membratim, neque per partes impellit, ſicuti ſuum dum viuebat; ſed integram ſimul eius molem protrudit, licet præſtigiis quibuſdam fieri queat, vt organicè mouere videatur. Sic ergo ſubit, ſic mouet corpus aſſumptum, & ſic firma manet ſecunda noſtræ concluſionis probatio, conſentaneam eſſe philoſophiæ illi, quam naturalem vocamus. idem de Morali probabit ſequens ratiocinatio.

[a] *Sot. ſupra & Suar. ſupr. & Peltan. ſupr.*

SECTIO III.

TErtiò probatur concluſio, quia decet & vtile eſt hoc DEVM aliquando permittere. Etenim ſi quod ad multorũ demanat vtilitatem, ſi quod Dei honorem

honorem promouet, id fieri expedit, id decet Deum permittere: huiuſmodi eſſe de quo agitur, neceſſe eſt aduerſarii fateantur. Nam non difficulter euincerem hæc viſa, & commodi multum adferre nobis, & ad gloriæ diuinæ extrariam magnitudinem aliquid adiungere acceſſionis. Cedũt in animarum, quæ Deo gratę deceſſerunt, vtilitatem hę apparitiones. quia ſi in corpore proprio apparent; dixi quid ſentiam; ſed ſi tamen in exuuiis apparent ſuis, gratiſſimũ id illis iucundiſſimumq́; fuerit: nam ineſt animabus ad ſua corpora, quaſi ad domicilium ſuum inſitus quidam ab incunabulis amor, à quibus vi abſtractæ fuerunt, ad quæ ſponte redeunt; vnde & Philoſtratus inuitas ſcribit ſeparari, & Plato φιλοζωμάτως vocat, & D. Paulus [a] dixit nos exſpoliari nolle, ſed malle ſuperueſtiri, vt moleſtam cunctis animæ à corpore ſeparationem oſtenderet, ſicuti Theophilactus interpretatur: quem amorem ſeparatione non minui, ſed coniunctionis priſtinæ, & redintegrandæ vnionis appetitionem Theologi volunt manere. Sin autem alieno in corpore conſpicuas ſe præbeant, non exiguam percipiunt voluptatem, ex negotiorum noſtrorum vtili geſtione, & rerum procuratione, quæ ad diuinum ſpectãt honorem: interim ſuam quoq; cauſam agunt, non illæ modò quæ ſubſidii & opis indigæ, quòd etiamnum expientur, & à viuis eleemoſynas, ſuffragia, ieiunia, miſſarum ſacrificia imperrãt, quibus diuinæ iuſtitiæ faciant ſatis, & pœnarum diminutionem obtineant; ſed & ipſi beati, cæleſtis Hieroſolymæ albo adſcripti ciues; quos interdum Deus ſeſe iubet oſtendere, vt corporibus eorum debitos honores exhibeamus, quæ Spiritus Sancti puriſſima fuere templa; quod de SS. Geruaſio & Prothaſio D. Ambroſius teſtatur: hoc ergo ipſi lucro apponunt, quia ſic in ſe Deum ſentiunt & lætantur honorari. Nobis autem, Deus optimè! quot inde commoda, quot cumulantur emolumenta? docent animam noſtram corpori manere ſuperſtitem: oſtendunt non eſſe impoſſibilem corporum reſurrectionem cuius quædam ſunt adumbrationes: clamant Deum non viuis modò, ſed & mortuis præeſſe, cuius imperio iſta paraguntur: certa eſſe loca manifeſtant, vbi & ſontes indeſinenter excrucientur, & pii æuo immortali eum iucunditate iugi perfruantur: admonemur ſocietatis & communionis, quæ nobis eum defunctorum fratrum ſpiritibus intercedit. perferunt ad nos Dei mandata, & mutuæ caritatis aliarumque virtutum fiunt auctores; nos de ſuo ſtatu, & quæ nobis vitæ ratio inſtituenda faciunt certiores: morientibus interdum ſe viæ comites, & ad cæleſtem patriam duces exhibent: horum monitu diuinam declinamus iram; ab his ſæpè ſanitas accipitur, & imminentia ceruieib. noſtris mala depelluntur, & ad proborum exemplum ab improbis pœnæ exiguntur: ipſis quoq; damnatorum ſimulachris iuuamur, per quæ fides noſtra fulcitur; & fit, vt firmiùs multò, iis quæ de ſcelerum ſuppliciis & de Dei iuſtitiâ & prouidentiâ credẽda ſuſcepim[9], aſſentiamur. Hęc omnia & animaduertit, & in Theſes artificioſè ac breuiter digeſſit, & ſcriptorum grauiſſimorum exemplis atq; hiſtoriis ſolidè probauit Societatis noſtræ Theologus Pet. Thyræus [b], cuius ſcripta manibus teruntur, pari voluptate & vtilitate: nolo eadem hic recenſendo actum agere. Tu (bone Lector) conſidera, an non iſti fructus egregii & lauti, quos ab apparitionib. decerpimus? an non hæ gemmæ quouis auro & margarito pretioſiores? hæc nobis omnia, per nefas & inuidentiam, moliuntur eripere, ſi intelligunt; per ſtuporem & temeritatem miſerandam, ſi non intelligunt; qui viſorum fidem ex animis mortalium euellere allaborant.

Metum nobis hic obtrudunt, ſed metuunt vbi nihil timendum. Ingens (inquiunt) hac ratione fraudis ſeges ſeritur, dolorum occantur ſulei, & lata ſuperſtitionis arantur noualia, tenduntur ſubtilia & rara retia, plagæ captendulæ inſtruuntur; quib. incauti capiantur, & impedientur. Satan ſe ſolet in hominem, H

[a] 2. Corint. 6. verſ.

[b] l. 1. de appa. rit. ſpirituum

Sic Caluin. in Lit. Lauathe. de ſpect. Chopin. li. 3. de ſacra pol.

minem,& adeò in lucis angelum transfigurare,quo illum pacto à veris ſpiritibus diſtinguemus? Dei donum eſt diſcretio ſpirituum, nec omnibus conceſſum. malè ergo conſulrum ſit generi humano; ſi tales contingant apparitiones, quibus diſcernendis non ſatis idonea Deus remedia reliquerit. *Reſpondeo* difficilem verè eſſe ſpirituum huiuſmodi diſcernendi rationem: neq; id cuiuis peruium aut perſpicuum. Non deeſſe tamen hominum eruditorum ſcripta in his tenebris prælucentia,ne periculosè aberremus.ſigna illi produnt ſingula veriſimilia per ſe, quædam minùs, quædam ampliùs, ſi tamen valdè multa vel potiùs cuncta concurrerent, ſatis certa & luculenta futura. Scripſit olim tractatum integrum circa annnm Domini. 1387. Bertramus Episc. Theſelicenſis ad Cunonem Atchiepiſc. Treuirenſem. *de illuſionibus dæmonum* & Ioan. Hagen aliàs de Indagine Cartuſian. *lib. de apparitione cuiuſdam defunctæ* huc ſpectanrem;& fuſius egit integro opere Iaco. de Chuſa Theologus *de apparitionibus ſpirituum,& quo inquiri & agnoſci debeant modo,Vtrum verè an fictè appareant*? conatur illũ ſuggillare,vt omnia,quę Catholica&pia ſunt, Wier[a],ſed nihil ex eo ꝓtulit,quod non pium,prudens,& religioſum.paucis iſte ſcriptor notus. Notiores ſunt Peltani labores & Thyræi prædictæ theſes a, è quibus quæ certiora primo loco ſeliganrur. Si ſignum crucis,nomen IESV, MARIÆ, vel aliorum ſanctorum, eorumue reliquias, agni Dei ceream effigiem, luſtralem aquam,panem,ſalem,ceteumúe benedictum aut alia huiuſmodi Sacramentalia,vel Catholicæ religionis ſymbola fugiant aut deteſtētur. Si poſtq̃ quod ſemel exegerunt præſtirum,adhuc fruſtrà rursús appareant,& ſint importuniores (nam animæ cum ſatisfeceris, vel non redeunt, vel ſemel tantùm vt agant gratias:contra dæmones cauſas ex cauſis vt funiculum nectunt,vr vel obſideant,vel ſaltem grauiter decipiant)his ergo concurrentibus,diabolus eſt. 2. ſi ſe dicat animam eſſe alicuius dãnati;mentitur;& dęmõ eſt,vt plurimũ, vix enim vnq̃ damnatorũ animę ſinuntur egredi.3.ſi prætexit apparitioni causã falſam, vel malam;v.g.dicit ſe apparere coactum vi coniurationis magicæ,vel vt reueler curioſa, parum neceſſaria, aut quæ neſciri expediret: dæmon eſt. 4. ſi aliter eius oratio ſit falſa, ſuperſtitioſa, maleſuada; deſperati, ſuperbi, libidinoſi, vindictæ appetentis, aut aliter perturbari præferens animi oſtentationem: dæmon eſt. 5. ſi appareat formâ non humanâ, fotmosâ & benè formatâ; ſed terrâ,deformi,aut vili;vel canis,ſerpentis,ſuis,draconis,aranei,bufonis, vel ſimilium;vel nigri Æthiopis: malus eſt genius;ſi verò formâ humanâ,bonâ,angeli vel beati, vel Dei, tunc conſideranda opetatio: ſi ex genere ſuo improba, vr blaſphemiæ, ſuperſtitionis, mendacii, homicidii, luxuriæ, &c. vel doloſa, ex modo operationis; vt ſi primo congreſſu lætitiam adferat animo, & ttanquillitatem, poſtea horrorem, turbationem, vel deſolationem, vel etiam magno cum fætore, ſtrepiru, vel clade abeat: dæmon eſt. D. Antonius hanc ſuis cautionem tradidit, his fermè verbis; *Non eſt difficilis bonorum malorumque ſpirituum diſcretio. ſi enim poſt timorem ſucceſſerit gaudium, à Domino ſciamus veniſſe auxilium: ſi autem incuſſa formido permanſerit,hoſtis eſt qui videtur.*] Hanc iuxta normam,quæ D.Thomæ[b],B. Catharinæ Senenſi,Gerſoni,& aliis in hac palæſtra probè exercitatis,non immeritò placuit,ſuos armauit pater Ignatius[c]: expertus id ipſe fuerat, in fictitio illo & oculato monſtro, ꝙ præſens lætitiam adferebat,abſens contriſtabat[d]. contra bonis ſpiritibus peculiare, vel iucundum, quem attulerint ãnimo,ſenſum conſeruate;vel initiò allatum metum,trãquillatione maximâ compenſare, vt Mambre, Gedeoni, B. V.& aliis nouimus accidiſſe.[e] In eandem ſententiã D. Macar.[f],Quæ à Deo & bonis angelis (*id.n.ibi eſt,à gratia*) procedũt,lætitia ꝑdita ſunt, caritate, pace, & veritate: quæ .a. ab iniquitate(*h.à diabolo*)turbatione plena sũt, nec habẽr dilectionẽ, aut gaudiũ

a *Peltan. d. c. 5. & Thyr. d. lib. 1. c. 16.*

b *3.p.q.30.a.3.ad.3.*

c *libello exercitior.*

d *Ribadeneira eius vita l. 1.c.6. Maſſeius c. 7.*

e *Iudic.7.v.22 & c.13.v.22. Luc.1.v.13. & 30.c.2.v.10. Mar.16.v.5.*

f *Homil.7.*

erga

erga Deum, *hoc eſt ſpirituale*. plura de hoc dicenda iterum lib. ſeq. *de reuelationibus*. Hæc puto ſigna non obſcura diſcernendi viſiones malorum ſpirituum à bonis: & tunc non debere nos dubitare, quin ſint auerſandæ. Semper enim vel ſunt dæmonum, vel damnatorum: ſi tamen vnquam damnatorum animæ compareant. Nam etſi fatear Deum id poſſe permittere; cauſam tamen vix video, cur id permittat. ſanè ſi permitteret, non video quomodo poſſint illorum viſa diſcerni à dæmonum apparitionibus: niſi fortè ſi qua denunciarent, indicarentue, quæ omnem hominum cognitionem ſuperarent. Item niſi occuparent corpus hominis viuentis; nunquam enim animæ, vel angeli boni hominum viuentiũ corpora ſubintrant: ſed hoc dæmonum proprium, vt Zoroaſtres in Magicis obſeruauit, *vide Pet. Leloyerium lib. 4. de ſpectr. cap. pen.*

Aliquando comparere volunt Peltan & Tyręus.

Par difficultas eſt, angelorum apparitionis à Beatorum hominum apparitione dignoſcendæ. nam & eorum qui in purgatorio ſunt apparitiones, bonorum angelorum operâ vicaria nobis, vt plurimùm, puto exhiberi. Scio viros eruditos, ſigna quædam commemoraſſe; humanas animas quæ iam beatæ lætiore vultu apparere, quæ adhuc expiantur nubilo ac triſtiore. hoc ſanè admodum probabile eſt. Addunt ſic angelicas ab humanis diſcerni: humanas eſſe animas, ſi ſe barbatos, ſenes, vel pueros, vel fæminas exhibeant, aut mæſto habitu. nihil. n. horum angelos decere: vt nec in vllâ quoq; animalis vllius ſpecie ſe exhibere, nec columbæ quidem. item ſi humanam cognitionẽ ſuperantia ꝑdicant aut doceant, ſi preces vel quid aliud ſubſidii poſtulent. Sed lubet ab his quærere; an nequeant angeli cuſtodes ſuſcipere formã eorum, quorum ſunt cuſtodes, & qui in purgatorio expiantur? certum eſt poſſe, & ſolere, neq; id ipſi negant. cur non igitur tum, preces aut ſimile ſubſidium poſtulent? cur non tunc in eadem, qua illi erant formâ, pueri, ſenis, barbati, mæſti, vel fæminæ appareant, vt cognoſcantur? Deinde nonne beati multa nunc norunt, quę viatorum ſuperant cognitionem; futura quoque, vt angeli, norunt, ſi Deus illa reuelarit? incertæ igitur ſunt hæ notæ. Quibus & hiſtoriæ nonnullæ repugnant. Nam & in Patrum vitis habetur ſcriptum, angelum Anachoretæ iudiciorum Dei inſcrutabilem abyſſum intelligere deſideranti, ſenili facie & vultu apparuiſſe [a]. Notiſſimum quoque quod de B. Auguſtino commentarios de Trinitate cogitanti refertur; puerum illi viſum, qui caſſo & irrito conatu cum Amphitrite Nerea, quantus quantus eſt, in exilem ſcrobem cochleari infundere nitebatur [b]; quem angelum fuiſſe non eſt ambigendum; non magis quàm alium illum, quem peruetus hiſtoria certaminis D. Dorotheæ narrat [c], ſimilem puero quadrimo pulchellulo & tenellulo roſas ſuaue rubentes & mala recentia Theophilo, vt animoſa & Deo fidens virgo promiſerat, hyeme mediâ, attuliſſe; cùm illis in locis cuncta gelu vi frigoris conſtricta horterent. Ruffinus etiam & D. Bonauentura teſtantur, D. Gregorio Nazianzeno ſe videndam obtuliſſe Sapientiam cum Caſtitate, & poſſet quis, niſi per ſoporem hoc illi contigiſſet, ſuſpicari fæmineo cum ſchemâ Angelos fuiſſe. D. Laurentius Iuſtinianus [d] affirmat, ſibi virginem quandam ſole candidiorem apparuiſſe; quæ ſe ſapientiam Dei eſſe diceret, quæ propter hominũ reformationem humanam formam ſuſcepiſſet; & ab eo in ſponſam recepta dato, pacis oſculo, receſſerit: atque hunc fuiſſe D. N. IESVM hac illi formâ apparentem, volunt illius vitæ ſcriptores [e]. Arbitrarer potiùs Angelum fuiſſe. quod ſi Chriſtus ipſe fæminea in forma apparuit; cur non Angelos eadem in formâ ſe conſpiciendos præbere nonnunquam credamus? Exſtat D. Gommari, quem Brabantini mei venerantur, vita, vel à Theobaldo, vel alio quopiã antiquo & diſerto ſcriptore, litteris tradita: vbi [f] reperias Angelum à Deo miſſum, in columbæ ſpecie mirabili ſplendore rutilantis, ſupra tentorium ſe conſpiciendum

Sic Trittem. lib. octo quæſtionum q. 5.

[a] *Albert. Patau. ſerm. 1. in Dom. 1. poſt. Pentec.*

[b] *Iacob. de voragine ſer. 3. de Trinit. & alii homeliſtæ.*

[c] *apud Sur. tomo. 1.*

[d] *in faſciculo Amoris.*

[e] *Bernardin. Iuſtinian. in eius vita c. 1. apud Sur. t. 1.*

[f] *c. 8. apud Sur tom. 5.*

ciendum

ciendum præbuiſſe; & peregrinationem quam animo voluebat diſſuaſiſſe; ſublimiorum ſtudiorum atque operum propoſita commutatione. cui cùm vir ſanctus paruerit, nihilque inde ſit ſubſecutum, vnde dæmonis fallaciſſimi quear illuſio deprehendi; complura verò, vnde id diuino mandato factum appareat; neque dæmones columbæ adhuc ſpeciem Spiritui Sancto dicatam abuſos meminerim, boni hanc Angeli apparitionem fuiſſe, mihi perſuadeo. Sed & alia viſio vigilanti Wamberto oblata, videtur docere in aquilæ ingentis formâ angelum apparuiſſe. [*apud Sur. in vita S. Bertulphi c. 12. Ianuar. die.* 5.] quamuis ſi quis contenderet, hanc veram auem fuiſſe, vt & illa videtur, de qua in translatione S. Laudoaldi ſcribit *libr.* 1. Nogerus Epiſcopus (*Sur. tom. 2.*) non valdè repugnarim. Hæc ergo & ſimilia, ne Notis ab illis traditis indubitanter aſſentiar, me morantur: ſed imprimìs, quia totam hanc ſpirituum diſcretionem, quod illi non diffitentur, ex diuinâ potiſſimum reuelatione, arbitror dependere. Propterea tutiùs & præſtabiliùs iudico cum B. Auguſtino [a], meam hic ignorantiam fateri, & diſcipulum me præſtare; quàm præcipiti temeritate aliquid definire, vel agere præceptorem. res enim hæc altior eſt, quàm vt à me poſſit attingi; & abſtruſior, quàm vt eruere; & profundior, quàm vt vadare queam. Hæc pro tertiâ probatione.

[a] *lib. de cura pro mortuis, c. 16.*

SECTIO IIII.

K QVarta petita probatio eſt ab auctoritate diuinâ & humanâ. humanam voco quæ non eſt petita ex ſacris Theologiæ, ſed ex humanæ ſapientiæ aditis. diuidamus has probationes, & ſit quarta illa, quam ex Gentilium opinione initiò quæſtionis fusè deduxi: quibus adde hoc cenſentes Platonem *in Phædone*, Triſmegiſtum *epiſt. ad Tatium* Apul. *apol.* 1 Maximum Tyrium, *lib. de Deo Socrat.* Plutarch. *in Bruto*, Plin. Iun. *in epiſt.* Lucian. *in Philopſeude.* vt omittam Homerum; Æſchyl. Eurip. Virg. Senecam & ceteros poëtas: imo & Hiſtoricos; Dionem, Pauſan. Tacitum, Sueton.

Quinta probatio petitur ex ſcriptis quorumdam aſtrologorum; qui cenſent animarum apparitiones, ab aſtrorum certâ coniunctione, & influxu pendere, vt Ptolomæus, Iulius Firmicus, Albumazar, & alii Arabes, quos ſecutus Pomponatius; quorum hæreſim, etſi veriſſimis argumentis doctè alii confutarint [b]; tamen inde patet, etiam hos homines, fermè atheos, apparitiones animarum admiſiſſe; vt illis noſtri hæretici meritò iudicentur deteriores.

Sexta probatio deſumi poteſt ex opinionibus Chaldæorum, Mahumetanorum, Cabbaliſtarum, & Rabbinorum; quorum omnium vnanimis ſententia animarum apparitiones recipiendas decernit. Loquor de Synagogâ, iam reprobatâ poſt Chriſtum crucifixum. Ioſephum hoc voluiſſe conſtat, tum quia cenſuit veram Samuelis animam apparuiſſe [c]: tum quia narrat Catulum à ſpiritibus occiſorum dirè vexatum fuiſſe [d] hoc idem cenſuere Simeon Ben-Ioaz in libro *Mahhcar Haſudoth*, Rabbenus Haccados, multas memorans apparitiones, in lib. *Galarazeyà*, & alii citati à Leloyerio [e]; vbi etiã ex Cabbaliſtis idem probat, qui non *Neshama*; nec *Ruah*; ſed quod vocant *Nephez*; illud nempe Gentilium ſimulacrum ſeu vmbram, de qua Seruius (Virgilius *imaginẽ* vocauit;) volunt poſt mortem circa ſepulcrum conſpici. Idem credunt Muſſelmanni ex ſuo Pſeudopropheta [f], vt Auenzoar, & Auicenna. Idem cenſuêre Zoroaſter *in Magic.* & Zoar; idem Indorum Bragmanes Calecurii, Coloimi, Malabarenſes, & ceteri Orientales [g]: idem Floridenſes, Peruuii, & ceteri occidentales credunt [h]. Hos viſum fuit adducere; non quòd iis quidquã tribuam: ſed quòd contra Epicureos, qui ſcripturam ſacram reiiciunt; & contra Hæreticos, qui Eccleſiæ perpetuam ſententiam aſpernantur; vno dicam verbo, contra laruas & nugones, laruas etiam & nugas in aciem producere cogamur.

[b] *Picus li. 5. contra aſtrolog. & Pet. Leloyerius l. 3. de ſpect. cap. 9. & nos agemus lib. ſeq.*

[c] *l. 6. antiqui. cap. 15.*

[d] *l. vlt. belli Iudai. ſub. fin.*

[e] *d. l. 3. c. 5. & cap. 6.*

[f] *Azoar. IX. X. XVI. & paſſim.*

[g] *vide Paul. Venet. libr. 3. c. 28.*

[h] *Lewin. Apollo. in hiſt. Peruu.*

Septimam

Septimam probationem,legum,Tribunaliumque iudicialium ſuppeditãt archiua.Nam & Vlpianus agnoſcit *oſtentum* quoddam φάσμα πεϱιῶδες;[a] & Manes agnoſcit Martian.[b] & magica ſacrificia, quibus ſpiritus euocari purabantur, damnat Modeſtinus[c]; quod *Manes accire* vocat, & à multis fieri queritur,& pœnam mortis ſancit Imp. Conſtantin.[d] quo loco in idem recidit alia lectio,quæ pro *Manibus accitis*,habet,*Dæmonibus accitis*.[e] Manes enim vt plurimum eranr ipſi dæmones, qui animas mentiebantur. Et hanc de animarum apparitione ſententiam tenuere. I.C.non infimæ notæ, *Budæus & Alciat. ad. d. l. oſtentum.Chriſtoph.Porcius §.fin. inſtit.de loca. Arnold. Ferron. in conſuetud. Burdegal. Alex. ab Alex. in Genial. dier. lib. 2.c.9.& lib. 4. c.19.& lib. 5. c. 23. & lib. 6. c. 21. Didac. Couarruu. lib. 4. var. reſol.c.6. Petr. Leloyer. libr. 3. de ſpectr. toto,qui c. 4. docet hoc etiam tenuiſſe Bar. Briſſonium Curiæ Pariſienſ. Præſidem*. quibus cùm & ſacræ ſcripturæ,& conciliorum,& ſacrorum Patrum,& Theologorum communis ſententia ſuffragetur; cæteris Iuriſconſultis contrarium ſentientibus, illos non dubito præponendos.

[a] *li. oſtentum. D. de verb. oblig.*
[b] *l. in tantum de rer. diuiſ.*
[c] *l. ex Senatus conſulto. ad l. Cornel. de ſicar. Leloyer. libr. 3. c. 3.*
[d] *l. multi. C. de malef. & mathem.*
[e] *ſic legit D. Auguſtin. & Compend.* Βασιλικ.

Octauò probatur concluſio,quoniam perpetuus hic Eccleſiæ ſenſus fuit. Veteris quidem teſtamenti tempore,probatur,quia anima Samuelis apparuit Sauli[f], non carminis magici vi excitata,ſed à Deo miſſa; hæc enim verior videtur ſententia; quæ non veteribus tantùm Rabbinis Ahiæ,Saadiæ,Eleazaro;ſed & Ioſepho[g] (qui certè vni Nouatori Dauidi Kimchi ſunt præferendi) ſed grauiſſimis quoque Patribus placuit, Iuſtino contra Triphon. & Auguſtino de cura pro mort. quorum ſententiam probaui ſuperius[h], vt conſentaneã ſacræ ſcripturæ; & cui,ſi Eccleſiaſtici librum pro Canonico recipimus, vt Catholici omnes recipiunt, refragari non poſſumus,vt magni noſtræ ætatis Theologi obſeruarunt[i]. Nec ſunt magni momenti, quæ nobis opponit Leloyerius *lib. 4. de ſpectr. c. 1.* verboſiùs quàm neruoſiùs. Inprimis non diſtinguit inter has propoſitiones; *Samuel verè apparuit in aſſumpto corpore, vi carminis Magici, ſeu virtute dæmonis*: & hanc; *Samuel verè apparuit in corpore aſſumpto iuſſu ac imperio DEI, deceptis Saule & Phytoniſſa; qui putabant magica hoc confectum euocatione*. Primam enim propoſitionem dumtaxat Tertullian. Cyril. Anaſtaſius & alii,quos adducit, Patres negarunt; idque meritiſſimè: Secundam nemo illorum diſcuſſit, neque negauit; quam nos nunc aſſerimus. ideò corruunt omnes fermè Leloyerii contra nos machinæ. Deinde vetauit (ait) Deus ne quis rei alicuius cognitionem à mortuis petat, eoſue per magos ſimileſque ſeductores conſular; quod cùm contra Dei præceptum conaretur Saul; non eſt credendum Samuelem, ſummum diuinæ legis zelatorem, voluiſſe quaſi cooperari,ſaltem fauere & ſatisfacere impio regi. *Reſpondeo*,miſſũ à Deo Samuelem, vt impium regem corriperet, eique inſtantia ſupplicia denunciaret, ſicque eum ad pœnitentiam hortaretur. Sic legimus, vindictæ ſumendæ à peccatoribus causà, ſimiles apparitiones non raró factas; ob fores coronatas, Chriſtianus, tempore Tertulliani[k], diuinitus fuit flagris cæſus: quod factioni hæreticæ communicaſſet. Natalius eodem modo ab angelis exceptus,auctore Euſebio[l]; de ciue Hipponenſi, vt rem ſibi notam, ob delatũ peieraturo iuſiurandum, ſimilia narrat Auguſtinus[m]: de Laurentio Cantuarienſi epiſcopo,fugam à grege meditante,ei B.Petrum plagas inflixiſſe,teſtis eſt Beda[n]: Hoſpiti, Mauritio Imperante, B. Virgo in ſomnis apparens,eò quòd blaſphemantes hoſpitio non eieciſſet, vimine genua circumarauit, & mane tibiæ à cruribus inuentæ abſciſſæ, vt habetur in Nicephori hiſtoriâ[o]. 3. obiicit, hunc fuiſſe dæmonem,quia nihil boni conſilii dedit Sauli,neque eum ad pœnitentiam hortatus eſt; ſed coniecit in deſperationem. *Reſp.* concionatorum & confeſſariorum officium eſſe hominibus breuitatem vitæ proponere, & dice-

[f] *1. Reg. 28.*
[g] *l. 6. antiqu.*
[h] *ſupra q. 6. vbi vide.*
[i] *Bellarmin. l. de Purg. c. 6. & l. 4. de Chriſto c. 11. Belloſan. de Purg. l. 1. c. 11. Perers. de Magia c. 9. Valenc. in 3. diſp. 11. q. 1. punct. 1. §. 9. Peltan. de purgatorio c. 5.*
[k] *Tertullia. adu. Praxeã.*
[l] *l. 5. hiſt. c. 28.*
[m] *ſerm. 117. inter editos Lanii.*
[n] *Beda lib. 2. hiſt. c. 6.*
[o] *l. 18. c. 33.*

& dicere illud prophetæ; *Diſpone domui tuæ, quia morieris & non viues.* item, *ſtulte hac nocte tollent à te animam tuã.* & alia huiuſmodi, quib. ſanctum inducant timorem: quod ſi peccatores inde anſam arripiant deſperandi, culpâ vacare concionatorem, ſibi reum id debere imputare, quòd bono pharmaco ſit abuſus: ſimilia eſt cernere in hoc facto Samuelis; qui, quæ ad pœnitentiam apta proponebat, Saul in malum ſuccum conuertit. Deinde nemo neſcit, non minùs aliquando iuuare conſilia & adhortationes; quæ non expreſſis verbis, ſed indirectâ quaſi oratione, proponuntur. virtutem enim hæc habent conſolandi, & à malo reuocandi. Quæ oportuit aduerſarium conſiderare, & tali argumento non vti. 4. reſpondet ad Eccleſiaſtici locum *cap. 46. v. 23.* dumtaxat voluiſſe ſcriptorem præcipuas Samuelis laudes ibi commemorare, parumque ſollicitum fuiſſe, an viſio illa ficta, an vera fuerit. Sed contra, hoc verba non patiuntur. noſtra verſio habet; *Et poſt hoc dormiuit, & notum fecit regi, & oſtendit illi finem vitæ ſuæ, & exaltauit vocem eius de terra in prophetia, delere impietatem gentis,*] *Notum fecit regi* poſt mortem ſuam, ipſe Samuel, ſiue poſtquam dormiuit. Sic Græcè; καὶ μετὰ τὸ ὑπνῶσαι αὐτὸν προεφήτευσε: ipſe igitur met prophetauit, qui mortuus: & ipſe vocem ſuam de terra exiens edidit, ἐκ γῆς τὴν φωνὴν αὐτοῦ prophetans Saulem, poſt populi ἀνομίαν, moriturum. 5. patres obiicit, Auctorem *libri Græci quæſtionum ad Ortodox.* quem ſanè parum peritè dicit eiuſdem auctoritatis eſſe cum ipſo Iuſtino Martyre contrarium tenente. temerè verò, Iuriſconſultus homo pronunciat, quæcumque in illo libro tradita ſunt, per omnia & in omnibus ſacræ ſcripturæ conſentire: ſi locus hic foret, aut tempus permitteret, non deforent quæ obiicerentur. D. verò Auguſtinum etiam obiicit, non ſatis intellectum; Nam *in lib. de cura pro mortuis* apertiſſimè (quod bona cum venia aduerſarii dictum) *c. 15* nobiſcum ſentit Auguſtin. vt alibi dixi, & clarè iam Theologi noſtri a oſtenderunt. Alii patres nihil nobiſcum pugnant, quia dumtaxat negare voluerunt, vi carminis magici Samuelem excitari potuiſſe, & quia ipſi hanc appatitionem tribuebant magiæ Phytoniſſę (quod nec neceſſarium erat, neque verum) ideò ex tali ſuppoſitione neceſſariò eò delapſi fuere, vt negarent aliud quàm dæmonem apparuiſſe. Nos quia ſuppoſitionem illam falſam putamus, ideò hac in re à patribus illis, ad alios patres receſſimus. Denique obiicit, poſt multa impertinenter & παρέργως fuſa; illud *cras mecum eris*, quod putat mendaciter dictum, ſi à propheta dictum; ego veritatem huius dicti clarè *lib. hoc eod. q. 6.* iam propoſui. Certa ſatis ergo hæc SS. auctoritas de animâ Samuelis.

a videl. q. 6. & quos citaui fol. præced. litt. ω

2. Adhuc certiùs (vt ait D. Auguſtin. [b]) eſt exemplum Moſis, qui cùm fuerit verè mortuus [c], cum Chriſto domino in monte Thabor apparuit [d], vt verisimiliùs arbitratur D. Auguſt. in corpore aſſumpto, & ex aëre formato. 3. exemplum eſt Ieremiæ & Oniæ, qui Iudæ Machabæo apparuerunt [e].

b d. c. 15.
c Deut. 34. in fin. & in epiſt. Iud. & Ioſu. 1.
d Matth. 17. Luc. 9.
e 2. Mach. c. 15.

Sed veniamus ad tempora Chriſtianorum (vt Iudæos omittam, quibus hæc ſententia conſtans fuit, exceptis Sadducæis) & quia promiſcuè hæretici negant apparitiones mortuorum, ſiue beati ſint, ſiue non ſint, in vniuerſum: ideò nos in vniuerſum de his, ſiue iam cælites, ſiue nondũ, agemus, & per ætates omnes Eccleſiæ deſcendemus, vt clariſſimè appareat verè Catholicorum hunc ſemper ſenſum fuiſſe; aliorum quidem hoc affirmantium diſputando, aliorum verò id ſatis apertè probantium exemplis apparitionum; quas pro veriſſimis habebant & narrabant.

Initio ipſo hæc fuit ſententia primitiuæ Eccleſiæ & Apoſtolorum & ipſius CHRISTI Domini; qui cùm ſciret Apoſtolos id credere, non modò illos non reprehendit & contrarium docuit; (quod non erat optimus magiſter, lux mundi vera, prætermiſſurus) ſed potius hanc ſententiam vt eorũ animis

firmiùs inſigererur ſilentio ſuo,& indirecta reſponſione comprobauit:vt mox videbimus. Nam cùm poſt reſurrectionẽ Chriſtus Dominus ianuis clauſis ad Apoſtolos fuiſſet ingreſſus,quod non putabant niſi à ſpiritu fieri poſſe, exiſtimarunt ſe ſpiritũ videre,& ideò vehementer conturbati& conterriti fuerũt[a]; & quidem Theophil. expreſsè aſſerit putaſſe eos eſſe animã aliquam,quæ ex alterâ vitâ rediiſſet: quod idem D. Aug.[b] Eucherius, Beda, & Hugo Card. & multi alii cenſuerunt. putabant .a. animam eſſe Chriſti, in corpore aëreo aſſumpto,non in corpore proprio; de cuius reſurrectione nondum erant planè certi. SciebatChriſtus cogitationes eorũ,&reſponder,palpatione veri corporis cognoſcãt ſe ſpiritũ non eſſe. Eadẽ fuerat ante paſſionẽſuſpicio ac met⁹ Apoſtolorũ,cùm viderent eũ ambulantẽ ſuper aquas[c] neq; tum reprehenſi, ꝙ putarent eſſe aliquando ſpectra,ſed quia putabãtChriſtummet ipſis tum non apparere.Eandem aliorũ tum ſententiam fuiſſe conuincitur ex B.Luca[d].nam vniuerſa quæ Hieroſolymis erat Eccleſia,dicentẽ Rhodẽ quòd Petrus ex carcere liberatus ante fores adſtarer, dixit inſanire, eo quòd certò ſibi perſuaderer,Petrũ viuere & in carcere detineri;animamq; viuentis hominis extra corpus ſuum apparere non poſſe ſciret;ideò de viui hominis anima puellæ errorẽ reptehendebat,& angelum in ſpecie Petri credebat; puellæ aſſenſura ſi Petrũ mortuum crediḋiſſent. Qno loco Græcè ἄγγελος eſt; vnde probat locus aliquãdo per Angelos ἑτεροπροσώπως animas repræſentari: præcedentia verò loca inEuangeliis apudLuc.non habent ἄγγελος, ſed expreſsè habẽt τὸ πνεῦμα: apudMatt.verò φάντασμα. Ex quib.ſic ratiocinamur;apudMatt. nomen genericum fuiſſe poſitũ;vt intelligamus tam de angelis,quã animab. hanc opinionem viguiſſe: apud Luc. verò in Euangelio vocẽ τὸ πνεῦμα poſitã, vt reſtringamus ad animas,vel ſaltẽ ad ſolos angelos non ſtringamus: apud Luc. in Actis, angeli nomen poſitũ,vt de Angelis idẽ cenſuiſſeEccleſiam ſciamus. Sanè hæc adeò ferè ſunt inſeparabilia,vt &olim Sadducæi,& hodie hæretici,vtrumque æquè impugnent. Quis verò non rideat Lauatheri reſponſionẽ πνεῦμα ꝑ Angelo tantũ accipi? ergo ſpiritui reſiſtens caro in mẽbris noſtris, illa non animæ ſed angelo repugnat,vtirur enim Paulus voce πνεύματος[e]:ergo apud Petrũ[f] Chriſti anima concionata fuit angelis,& non hominib. in inferno degentibus (ἐν φυλακῇ πνεύμασι. ρ) contra communẽ Antiquitatis conſenſum[g]. Ergo falsò Athanaſ.[h] tradidit, in Hymno trium puerorum, πνεύματι ſignificare hominum animas? ſed nugor,cùm talia ſeriò refello.

SECTIO V.

NVnc ad dicta Conciliorũ & Patrũ & hiſtoricorũ veniam⁹ : quæ non obſcurè id docẽt & perſuadent,niſi proterui & pertinaces,ꝗ hæreticorũ eſt ptoprium,eſſe velimus,vnũ illis effugii diuorriũ præcludamus. quidã omnes viſiones negant: qui ſunt indigni quibuſcũ ſcriptis contẽdamus:eodem enim iure omniumHiſtoriatum,omnium librorum,qui in ſacroCanone(quem ſibi quiſq; illorum,quem vult,hodie fingit, cras refingit) nõ continentur,fidem& auctoritatem repudiare poſſunt. quo quid inſanius, quid cunctis reipubl. partibus eſt pernicioſius,& graui vindictâ dignius? Modeſtiores alii; Angelorum petmittunt viſiones, & recipiunt,pro lubito tamen ſuo; quando illis in diſputando negotium non exhibent:ſed iidem iſti,veterem omnem memoriam ſic interprætantur, vt contendant αὐτοπροσώπως nunquam animas ne Beatorum quidem vel apparuiſſe,vel apparere: ſed quandocunque talia legũtur, de ἑτεροπροσώπως factâ,per bonos vel malos ſpiritus,apparitione id accipiendum. His regula illa Auguſtini & aliorũ validè obſtat;quando verba ſcripruræ propriè poſſunt accipi, ad Metaphoricos vel tropicos alios ſenſus non eſſe confugiendum: ſunt autẽ ſcriptorum de his rebus verba pleraque adeò clara, vt N

qui

a Luc. 24. v. 37. Ioan. 20. v. 19.
b Serm. 8.
c Matth. 14. v. 26.
d Act. 12. v. 15.
e Gala. 5. v. 16. & 17.
f 1. Pet. 3. v. 19. & c. 4. v. 6.
g Clemens Alex. lib. 2. & 6. Stroma. Atha. epiſt. ad Epict. Hilar. in pſ. 118. Epif heres. 77. Cyril. Alex. libr. de recta fid ad Theodoſ. & li. 12. in Ioann. Ambr. in c. 10. ad Rom. Ruf. in Symbol. & alii.
h Athanaſ. li. de ſpiritu ſancto.

qui illa ad tropos reuocet, is nihil non eodem iure ſic queat detorquere. Deinde nihil nos cogit abſurdi, nihil rarioni conſentiens parùm. fieri poſſe, fieri decere & expedire iam docuimus. cur igitur ſanctiſſimis & grauiſſimis hominibus, ea ſimpliciter & ſine fuco narrantibus, vt *αὐτοπροσώπως* geſta, non credamus; ſed vel inuitis *ἐπροσπροσωπίαν* obtrudamus? Quaſi verò non ipſo loquendi modo vtrumq; genus apparitionum diſtinxerint: Nonne (vt alios mittam) D. Cypria. cùm de imaginaria, vel per angelos facta loquitur, ſimpliciter vocat viſiones; cùm verò de apparitione Beati alicuius *αὐτοπροσώπως* facta; tunc addit apparuiſſe talem vel talem? idem diſcrimen obſeruant acta martyrum: idé, vita & Dialogus D. Gregor. *vide Cyprian. epiſt.* 10. 11. 12. 69. *Acta Mart. apud Sur.* 24. *Febr. & 1. Mai. Grego. paſſim in Dialog.* Quinetiam ſoliti ipſi Angeli idipſum declarare, quando apparent; vt fecit Gabriel Archang. cùm in formâ S. Marcellini ſe viſendum præbuit, apud Eghinartum *lib. 3. de translat. SS. martyr. Marcellini & Petr. c. 12.*]

Primo Sæculo nobis occurrit, prima Hiſpaniæ, & fortaſſis Europæ totius, Eccleſia B. Mariæ Deiparæ de Columnâ, à B. Iacobo Sebedæo, cum adhuc in viuis vterq; degeret, dedicata ad Hebrum Cæſarauguſtæ: quod & Annalibus Celtiberitis [a] proditum, & adeò conſtanti Eccleſiæ illius traditione receptũ, vt Catholicus ibi non habeatur, qui dubitet: traditur B. Virgo columnæ inſiſtens Apoſtolo Hiſpaniarum apparuiſſe, & iuſſiſſe eo ſibi loco ſacellulum dedicari; quod nunc diues & nobilis Eccleſia eſt. Si viuens adhuc alio in loco, quàm vbi degebat, B. Iacobo ſe videndam exhibuit; cur nequeat nunc cæli terræq; Regina cùm lubet? & ſæpè illi lubuiſſe, mox docebo. apparuit non ſemel filius, cur non & mater? B. Petro perſecutionem vitanti Chriſtus conſpicuum ſe præbuit, & dixit Romam ſe contendere, vt iterum crucifigatur. intellexit Domini mentem Petrus, & reuerſus agitur in crucem, ſicq; in Petro Chriſtus iterum crucifigitur. [*teſtantur D. Ambr. contra Auxent. de Baſil. nouà tradendà. D. Greg. in 4. Pſal. Pœnit. Hegeſip. l. 3. de excid. Ieroſ. c. 2.*] Carpo Cretẽſi, auctor eſt D. Dionyſ. Areopagita; *epiſt. 8. ad Demophil.* IESVM multis Angelis comitatũ apparuiſſe, & inclementiæ nomine reprehendiſſe, quod lapſi fratris, & ſeductoris pœnam expeteret. Veſpaſiano Imp. S. Martialis Lemouicum epiſcopus vixit, diſcipulus Chriſti, is vidit S. Valeriæ Martyris animam, inſtar lucidæ flammæ cælum petentem. [*narratur in Actis S. Martialis, apud Surium.*]

[a] *Anton. Beuter. Chro. ca. 23. Vaſæus Garibay & alii.*

Sæculo ſecundo Iuſtinus Mart. Apolog. II. *ad Impp.* redire animas mortuorum, & apparere nonnunquam, & proinde immortales eſſe, vt gentilibus perſuadeat; ipſis Gentilium per Magos euocationibus vtitur: & contra Triphonem diſputans, aſſerit Samuelis animam verè fuiſſe euocatam. Tertullianus non modo nihil nobiſcum, ſed tantùm cum magicis næniis pugnat, inquiens; *Sed ſi quaſdam reuocauit animas in corpora Dei virtus in documenta iuris ſui; non idcirco communicabitur fidei & audacia Magorum, & fallacia ſomniorum, & licentia poëtarũ.*] verum etiam apertè facit pro nobis. nam & ſubindicat aliquando factũ, & cauſam facti addit. Et luculentius idem, *Atqui hoc quoq; de anima prædicatur. Nam, ſi de aliquo iampridem defuncto, tanquam viuo quis requirat; præ manu occurrit dicere,* Habet iam & reuerti debet. *hæc teſtimonia animæ quantò vera, tantò ſimplicia; quantò ſimplicia, tãtò vulgaria; quantò vulgaria, tantò communia; quãto communia, tantò naturalia; quantò naturalia, tantò diuina.*] quę non tantũ ad corporũ reſurrectioné, ſed & ad hunc animarũ reditum miraculoſum poſſunt referri. Origenes rectè, q; quaſdam redire poſſe cenſuit idque nobis nunc ſufficit; perperàm, quod ad improborum animas reſtrinxit, *libr. 7. Celſum impugnans; improba verò anima & prauis facinorib. in terram retracta, ita vt adſpirare ad ſuperiora nequeat, vagabunda in terra voluta tur, nũc circa ſepulchra oberrando; vbi ẽt vmbratiliũ animarũ phantaſmata ſunt ſæpi-*

us viſa; nunc terras has obeundo. cuiuſmodi hos ſpiritus eſſe credendum eſt, qui omnib. ſæculis & coerciti ſunt & præpediti veneficijs &c.] Et ſanè Origenis tempore D. Potamiænâ Baſilidi carnifici apparens, eum ad fidem conuertit, nec hunc tantùm, ſed & complures alios, vt docet Euſeb. *lib.6 c.4.* & ipſemet Orig. *contra eundem Celſ. lib.1.* teſtatur, *multos penè inuitos attractos eſſe ad Chriſtianam religionē, ſpiritu quodam repentè mutante intellectum eorū: vt pro verbo exoſo ad id temporis non cunctarentur mortem oppetere, poſt viſiones oblatas ipſis vel dormientibus vel vigilantibus. Multa enim talia vidimus, quæ ſi memorarentur dumtaxat geſta in noſtrâ præſentiâ, cachinnum tollerent fideles; rati, nos quoq;, ſicut illos de quib. male ſuſpicantur, fingere. Teſtis autem eſt Deus noſtra conſcientia; conari me non falſis narratiunculis, ſed veris exemplis commēdare* IESV *doctrinam.*] hæc ille, quæ ſanè poſſemus & nos ſingulis ferè paginis Lauathero, Riuio & ſimilibus incredulis obiicere, & inculcare.

III. *Sæculo tertio* D. Gregorio Thaumaturgo, cùm Deiparâ, B. Ioannes Euangeliſta apparuit; vt narrat quàm prolixo, tam vero ſermone, ſcriptor eius vitæ grauiſſimus, D. Gregorius Niſſenus. Qui quando angelica eſt viſio, id ſolet addere, vt facit in viſionibus oblatis B. Ephrem. *in eius vita.* Nocturnarum quoque viſionum *epiſt. 12.* meminit D. Cyptian. & idem *epiſt. 69.* eos grauiter reprehendit, qui viſiones huiuſmodi contemnunt. B. Quartilloſæ filius ei⁹ Martyr apparuit, & ad martyriū matrē confirmat, vt narratur in epiſt. Africanorū Confeſſorū, *(quā nobis exhibuit Laur. Sur die 24. Febr. to. 1.)* in cui⁹ additione, ēt D. Cyprian. Montano, & Flauiano confeſſorib. traditur adhortator apparuiſſe. Sic & alia nos authētica Martyrū Cirthenſiū acta, referēte eodē Sur. *(die 1. Maī to. 3.)* docēt, D. Cypr. Mariano, & apparuiſſe, & manū porrexiſſe; & ab Agapio puerulum martyrē paulò antè coronatū viſū fuiſſe. D. Ambr. *Serm. 90. B. Agnes* (ait) *parentib. ad eius ſepulcrū aſſiduè vigilantib., quadā nocte choro virginū comitata cū apparuiſſet, ſic ad eos locuta dicitur: ne me parētes mortuā lugeatis; nā vna cū his virginib. viuo apud illū in cælis; quem in terris tota mente dilexi.*] addit & eandem Conſtantiæ poſt annos aliquot ſanitatē in ſomnis ſpopondiſſe & præbuiſſe. Priùs etiā, ſub Decio; B. Agathæ S. Petrus apparens in carcere mammillā eius pectori reſtituit[*Acta S. Agathæ 5. Febr. apud Sur.*] Eadē poſtea S. Luciæ apparens, matrē eius Euticiam ſanguinis fluxu liberauit[*Acta S. Luciæ 13. Decemb. apud Sur.*]

IIII. *Poſt annum Chriſti CCC.* ſeu ſæculo IV. Chriſtus Dominus dignatus apparere, D. Petro Alex. in forma pueri, querentis veſtē ſuam ab Arîo diſciſſam *(Sur. to. 6. die 15. Nouemb.)* In ipſis exordiis *(ait Hadrian. tom. 2. epiſt. Decretal. & Synod. VII. ſiue Concil. Nicæn. 2. act. 2.)* *Chriſtianorum, cùm ad fidem conuerteretur pius Imper. Conſtantinus, ſic legitur: Tranſacta die nocturno regi facto ſilentio, ſomni tempus aduenit, & ecce adſunt ſancti Apoſtoli Petrus & Paullus, dicentes: Quoniam flagitijs tuis poſuiſti terminum, & effuſionem innocentum ſanguinis horruiſti: miſſi ſumus à Chriſto* I E S V *Domino, dare tibi ſanitatis recuperandæ conſilium. Audiſti ergo noſtra monita &c.*] Ecce dicunt ſe miſſos à CHRISTO, dicuntur adfuiſſe Regi, vtique αὐτοπροσώπως apparentes; & nominantur Apoſtoli; cùm in aliis Conſtantini viſionibus prçlianti oſtenſis, à Zonarâ *tom. 3.* non nominentur, qui apparebāt; eò quod angelici ſpiritus eſſent. Sic etiam cum Conſtantinus templū Deiparæ conſtrui iuſſiſſet; architecto apparens ipſa, rationē docuit, qua colūnæ poſſent erigi. *Greg. Turonen. de gloria Martyr. cap. 8.)* Conſtantio, Spiridion & Triphillius priùs in ſomnis apparuêre, quàm eum ſanarent, & tamen hi adhuc erant in viuis. *(ex Metaphras. Surius tom. 6. die 12. Decemb.)* Par poteſtas â mortuo loquelam obtinere, & conſequi vt appareat. De eodem illo Spiridione, referunt Socrates *lib. 1. cap. 8.* & Rufin. *libr. 1. c. 5.* quod Ruffini verbis referam; *Filiam habuit, Irenem nomine; quæ cùm ei benè miniſtraſſet, virgo defuncta eſt. Poſt eius obitū venit quidam dicens, ſe ei quoddam depoſitū commendaſſe: rem geſtam ignorauerat pater.*

perqui-

perquiſitum in tota domo;nuſquam,quod poſcebatur,inuentum eſt.Perſiſtebat tamē ille,qui commēdauerat,& fletu ac lacrymis perurgebat;vita quoq; ſua ſe illaturum exitiū,niſi commendata reciperet,teſtabatur.Permotus lacrymis eius ſenex,ad ſepulcrū filiæ properat, atq; eam ex nomine clamitat.Tum illa,de ſepulcro, Quid vis, ait pater? Commendatū,inquit, illius,vbi poſuiſti? At illa locū deſignans:illic,ait,defoſſum inuenies. Regreſſus domū. rē, ſicut filia de ſepulcro reſponderat,repertam tradidit repoſcenti.] Quæ potuit reſpōdere, non potuit apparere? ſanè, vt & illi qui mortui iam Nicenæ Synodo ſubſcripsêre.Hiſtoriam admirandam prodidit Gregor.Cæſarienſ. preſbyter, *apud Lipoman.tom.6. in orat.de Nicena Syn.* Duo (ait) *Sancti Epiſcopi Chryſanthus & Muſonius,cùm nondum deciſioni ſuas adieciſſent ſubſcriptiones,accidit vt diuinâ prouidentia ab humanis excederent. Diuini ergo patres,cùm veniſſent ad communem locum, in quo dormiebant,cumq; ſimul cum eis eſſent,& quæ dicebantur,audirent: ò fratres,dixerunt,& patres,præclarū nobiſcum certamen decertaſtis,curſum perfeciſtis,fidem ſeruaſtis.Si ergo quod factū eſt,Deo gratum iudicatis(nunc enim puriùs cernitis)ne quid ſit impedimento,quo minùs vos quoq; deciſionem ſubſignetis.Hæc ſimul & dixerunt,& ſignata deciſione ſanctorum Patrum loculo impoſita,totam illam noctem inſomnem peragunt in oratione.Die autem ſequenti,cùm veniſſent ad loculum,ſolutis quæ erant impoſita ſignaculis,cùm ſanctam reuoluiſſent deciſionem, inuenerunt ſanctorum patrum ad eos adiectas ſubſcriptiones.*] addit Nicephorus *li.8.c.23.*ipſius ſubſcriptionis verba;*Chryſanthus & Muſonius; qui cū patrib.omnib.in Sancta prima Oecumenica Synodo conſenſimus;quamuis corpore tranſlati,manu tamen propria nos quoq; libello ſubſcripſimus.*] Vnde paret & Spiridionis, & omniū Primæ Synodi patrū ſententiā fuiſſe;animas, diuinâ pmiſſione, ad nos redire poſſe. nā alioquin,nec ille filiā vocaſſet,nec iſti ſubſcriptionē poſtulaſſent. Nicæno concilio vetuſtius,vtpote durante adhuc antè Conſtantinū perſecutione,celebratū fuit in Hiſpaniâ concilium prouinciale Eliberitanum,in cuius *can. 34.* legimus; *Spiritus defunctorum non eſſe inquietandos*; quo ſignificatur ſpiritus defunctorum ſupereſſe,& cernere quę circa ſepulcra eorum fiant;vnde & ſequitur;nonnunq̃ adeſſe his locis;& deteſtari ritus gentilitios,ex errore natos, de animarum circa ſepulcra centenariâ oberratione; de qua puto Canonē illum agere.& à quâ ſententiâ non videtur omnino alienus Nemeſius *περὶ ψυχῆς*,qui liber perperam tribuitur Niceno. Anno *366.*Iulianus Imp.occiſus fuit incerti ſpiculo: & diuina viſio priùs oſtenſa ſancto Baſilio, cui cum B. Virgine S.Mercurius apparuit,& diſcedens,& cruentam haſtam referens; vt ex Helladio D.Baſilii diſcipulo docuit D.Damaſcenus *Orat.1.de Imagin.*eodem quoque tempore & alius ad caſtra proficiſcens vidit vel vigilans, vel ſomnians, complures ex Apoſtolis & Prophetis in vnum coactos, & de iniuriis Iuliani in Eccleſiam querentes, & in commune conſulentes; & duos ex eorum numero,ceteris bono animo eſſe iuſſis, diſceſſiſſe, paulloque poſt rediiſſe ad conuentum, & nunciaſſe tyrannum occiſum. Soſomenus hæc narrans *libr.6.cap.2.*duorum nomina prætermiſit; ſed Nicephorus addidit, duos olim egregios fuiſſe milites ac Martyres,Mercurium & Artemium.*Sic ille lib. 10. cap. 35.* B.Febronia Martyr & virgo natalis ſui die quotannis mediæ noctis tempore in Nocturnis precibus, apparebat cunctis in choro verſantibus, eo ipſo in loco procumbens, vbi pſallere ſolita. [*Metaphraſt. apud Sur. tom. 3. Iunij 25.* D. Ammonis animam vidit B. Antonius comitantibus angelis in cælum pergere.[*Athanaſ. in vita D. Antonij, idem refert Palladius in vita Ammonis.*] D. Martino Turonenſium Epiſcopo apparuit è cælo deſcendens B. Virgo; & ex inferis adſcendens anima latronis,qui pro Martyre colebatur. [*Sulpicius Seuerus in vita D.Martini*]D.Paulli primi Eremitæ animā viſam B. Antonio in cælū ab angelis deferri,auctor eſt D. Athanaſ.*in vita Antonij* & D. Hieronym.*in vita Paulli*, fuit in hac ſententia Nemeſius,paullò ante citatus: fuit & D. Baſilius

lib. de verà virgin. paullo ante medium; vbi poſtquam dixiſſet virginem, etiam cum
ſola eſt, ſemper reuereri debere & Dei, & angeli cuſtodis præſentiam; *Quid*
(ſubdit) *per ſingula pergam? Ipſas angelorum infinitas multitudines, & vna Sanctorum
patrum beatiſſimos ſpiritus. Nullus enim ex his eſt, qui non ſingula vbiq; conſideret. Etſi .n.
oculis carneis minimè conſpicui ſunt: incorporeis tamen obtutibus ad aguitionem comple-
ctuntur, & comprehendunt omnia.*] vult ergo Sanctorum animas nobis cùm vo-
lunt adeſſe, Dei permiſſione, & nullum eſſe locum quo ſe ſucceſſiuè penetrare
non poſſint; nihil in rebus eſſe actionibuſq; humanis, quod aliquando neque-
ant intelligere. ne quid hîc vbiquitatis ſomnies. Idem in Panegyr. B. Maman-
tis Mart, ſignificat multis D. Mamantẽ apparuiſſe. *Memores eſtote Martyris, quot
quot illo per ſomnia potiti eſtis.*] D. Gregorius Nazianzenus *Orat. in laudem Cæſarij,
dicit* ſibi ſæpè in ſomnis viſum fratrem, & licet addat, *ſiue cupiditate* (qua ſcilicet
amantes ſibi ſomnia fingunt) *ſiue ipſa veritate*: manifeſtum tamen teſtimoniũ
dat ſententiæ ſuæ, de poſſibili animarum apparitione.

Vixere eodem ſæculo nonnulli Patres mox citandi; ſed, quia mors eo-
rum, & vitæ pars potior, incidit in ſæculum ſequens, in illud diſtuli.

V. *Quod tempus intercedit* inter annum CCCC. & D. ſæculo quinto adſcri- Q
bendum, viros habuit qua ſanctitate qua doctrina valdè illuſtres. D. Martini
tranſitus D. Seuerino. & D. Ambr. abſentib. oſtenſus: apparuit etiã, vt auxiliũ
laturus iis qui corporis eius translationẽ parabant; apparuit & aliàs non ſemel
vt narrat Gregor. Turon. *lib. de mirac. D. Martini, & lib. de gloria Confeſſor.* D.
Ioannis præcurſoris caput altiſſimè Herodias defodi iuſſerat. multis poſtea
ſæculis ſanctus ipſe, duobus Monachis in ſomnis apparuit, & quo loco eſſet
oſtendit. Rurſus cùm memoria eius interiret, & ignotaretur quo loco delitеſ-
ceret hoc ſæculo, ante Marciani imperium, idem ſanctus Marcello mona-
cho mirabili modo locum ſepulcri ſui capitis indicauit. [*Proſper & Sigisbert. in
Chron. Sozomen lib. 8. cap. 21. Nicep. lib. 12. ca. 49.*] Vbinam ſepulta forent corpora
DD. Geruaſii & Prothaſii, per viſionem eorum D. Ambr. didicit, teſte B. Au-
guſtino, *lib. 22. de Ciuit Dei cap. 8. & lib. 9. confeſſ. c. 7.* ipſius etiam D. Ambroſii ver-
ba hanc ſententiam noſtram confirmant, quibus eodem ſenſu: quo D. Baſili-
us, Sanctorum ſpiritus vbilibet eſſe teſtatur; *Nam licet vniuerſi ſancti, vbique ſint,
& omnibus proſint; ſpecialiter tamen illi pro nobis interueniunt, qui & ſupplicia pertulère
pro nobis. Martyr enim cum patitur, non ſibi tantum patitur, ſed & ciuibus. Serm. 77. de
Natali Octauij, Aduent. &c.* B. Paullinus (fortè Diaconus, certè non Nolanus ille)
in vita S. Ambroſij; *Eodem*, inquit, *quo obijt die, ſicut textus epiſtolæ loquitur, quæ à Sim-
pliciano ſucceſſore eius venerabili viro, ſuſcepta eſt de partibus Orientis, ad ipſum, tanquam
adhuc nobiſcũ viuentem, directa, quæ nunc vſq; Mediolani habetur in monaſterio; quibuſ-
dam ſanctus viris apparuit orans cũ illis, & imponens illis manus. habet .n. diẽ epiſtola quo
directa eſt: quà lectà inuenimus diẽ eſſe, quo ille defunctus eſt. Intra Tuſciam verò ciuitate
Florentia, vbi nunc vir Sanctus Zenobius Epiſcopus eſt, quia promiſerat ſe illos ſæpius viſi-
taturũ, frequenter ad altare, quod eſt in Baſilica Ambroſiana, quæ ibidem ab ipſo conſtituta
eſt, viſus eſt orare, ſicut, ipſo ſancto viro ſacerdote Zenobio referente, didicimus. In eadem
etiam domo, in qua declinans Eugenium manſit, tempore quo Rhadagaiſus ſupradictam ci-
uitatem obſidebat, cũ iam penitus deſperaſſent viri ciuitatis; per viſum cuidam apparuit,
& promiſit, alio die ſalutem illis adfuturam. Quo referente ciuium animi ſunt erecti. Nã
altero die adueniente Stilichono comite cum exercitu, facta eſt de hoſte victoria. Hæc Panſo-
phia religioſà femina, matre pueri Panſophii, referente cognouimus. Mazcezeli ẽt deſperãti
de ſalute ſua vel exercitus, quem ducebat contra Gildonem, baculum tenens manu in
viſu noctis apparuit, atq; cum prouolueretur ad pedes viri ſancti Mazcezel; percutiens ter-
ram ſenex baculo quo regebatur (tertiò hac enim ſpecie illi apparuerat) ait; Hic, hic, hic; ſig-*

nans

nans locum, deditque intellectum viro quem viſitatione dignum fuerat arbitratus, vt agnoſceret ſe in ipſo loco, in quo ſanctum Domini viderat Sacerdotem, die tertia victoriam adepturum: atque ita ſecurus bellum & inchoauit, & conſummauit. Nos tamen ea Mediolani poſiti, ipſo Mazcezele referente, cognouimus. Nam & in hac prouinciâ, in quâ nunc poſiti hac deſcribimus, plurimis hoc ipſum retulit ſacerdotibus; quibus etiam referentibus ſecuriùs antè nobis cognita huic libro adiungere arbitrati ſumus. Siſinnij etiam & Alexandrini Martyrum, qui noſtris temporibus, poſt obitum Sancti Ambroſii in Agaunia partibus perſequentibus gentilib. martyrii coronam adepti ſunt, cùm reliquias Mediolani ſummâ cum deuotione ſuſciperemus; adueniente quodam cæco & referente cognouimus; qui eodem die tacto loculo, in quo Sanctorum reliquiæ portabantur, lumen recepit; quod per viſum noctis vidiſſet nauim appropinquare littori, in qua multitudo erat albatorum virorum: quibus deſcendentibus ad terram, cùm vnum de turbâ precaretur, vt ſciret qui eſſent ij viri; audierit Ambroſium eiuſque conſortes. Quo audito nomine, cùm deprecaretur vt lumen reciperet, audiuit ab eo; Perge Mediolanum & occurre fratribus meis, qui illo venturi ſunt (deſignans diem) & recipies lumen. Erat enim vir (vt ipſe aſſerebat) de littore Dalmateno, nec ſe ante veniſſe in ciuitatem aſſerebat, priuſquam recto itinere reliquijs Sanctorum occurriſſet nondum videns; ſed tacto loculo videre cæpiſſe.] Hactenus Paullinus de Ambroſio, & quidem certò comperta. Nunc age, alium eius ætatis, D. Ambroſij contra Symmachum Collegam, Prudentium adiungamus.

Prudentius de S. Eulaliâ,

Virgo citum cupiens obitum
Appetit & bibit ore rogum.
Emicat inde columba repens,
Martyris os niue candidior
Viſa relinquere, & aſtra ſequi:
Spiritus hic erat Eulaliæ,
Lacteolus, celer, innocuus, &c.

De Sancto Fructuoſo & ſociis.

Vidit præſidis ex domo ſatelles
Cœlum martyribus patere apertum,
Inſigneſque viros per aſtra ferri.
Quin & filiolæ monens herili
Oſtendit ſceleris notam paterni,
Cælo viuere, quos forum peremit.

Poſtea cùm pio ſtudio conarentur fratres, quiſque ſibi partem reliquiarum auferre, ſubdit;

Sed ne reliquias reſuſcitandas,
Et mox cum Domino ſimul futuras
Diſcretis loca diuidant ſepulchris:
Cernuntur niueis ſtolis amicti,
Mandant reſtitui cauoque claudi
Mixtim marmore puluerem ſacrandum.

Scribit Conſtantinus presbyter *in vitâ S. Germani Antiſiodorenſis c. 17. cum Sanctus vir in loco quodam ſpectris infeſto moraretur intrepidus, ſubitò ante os legentis adſtitit vmbra terribilis, & paulatim ſub oculis intuentis erigitur. Parietes etiam ſaxorum imbribus colliduntur. Tunc verò deterritus lector, præſidium ſacerdotis implorauit. Qui ſtatim proſiliens effigiem terribilis imaginis intuetur, & præmiſſa obſecratione nominis Chriſti, imperat, vt quis eſſet, quidue illic ageret, fateretur. Qui protinus terrifica vanitate depoſitâ, voce humili more ſupplicantis eloquitur: ſe comparemque ſuum auctores fuiſſe multorum criminum: inſepultos iacere, & ob hoc inquietare homines, quia ipſi*

quieti eſſe non poſſent. Rogat, vt pro eis Dominum precaretur, quatenùs recepti requiem mererentur. Ad hac vir ſanctus indoluit, imperatque vt locum oſtenderet, quo iacerent. Tum verò cereo pracedente dux vmbra pragreditur, & inter difficultates maximas ruinarum, intempeſtà nocte locum, in quo proiecti fuerunt, indicauit: Vt verò mundo redditus eſt dies; circumiectos incolas inuitat, hortatur ipſe operis maturator inſiſtens: rudera tumultuariè ſuperiecta ad tempus raſtris auulſa purgantur. Inueniuntur corpora fuſa ſine ordine, oſſa ferreis adhuc nexibus illigata. Ad legem ſepultura foſſa dirigitur, membra exuta vinculis, linteis induuntur, humus ſuperiecta componitur, oratio intercesſionis impenditur, requies defunctis obtinetur: ita vt poſt eandẽ diem, ſine vllo terroris indicio, domicilium frequentato habitatore floruerit.] *apud Surium menſe Iulio.* Sed tot tam claris exemplis aliquas inſeramus auctoritates ſiue dogmata Patrum, mox ad alia exempla redituri. Hieronymus *lib. adu. Vigilantium.* in vno illo, noſtros Nouatores omnes iugulat ſacræ veritatis gladio eloquentiæ bracteis inaurato: *Ais vel in ſinu Abraha, vel in loco refrigerij, vel ſubter aram Dei animas Apoſtolorum & Martyrum conſediſſe, nec poſſe ſuis tumulis, & vbi voluerint adeſſe praſentes. Senatoria videlicet dignitatis ſunt, & non inter homicidas teterrimo carcere, ſed in liberà honeſtaque cuſtodià, in fortunatorum inſulis & in campis Elyſiis, recluduntur. Tu Deo leges pones? tu Apoſtolis vincula inijcies: vt vſq; ad diem iudicij teneantur cuſtodià, nec ſint cum Domino ſuo, de quibus ſcriptum eſt; ſequuntur agnum quocunque vadit. Si agnus vbique; ergo & hi, qui cum agno ſunt vbique eſſe credendi ſunt. Et cùm Diabolus & damones toto vagentur in orbe, & celeritate nimia vbique praſentes ſint; martyres poſt effuſionem ſanguinis ſui arcà operientur incluſi, & inde exire non poterunt.*] Siſte, lector, & iſtud, *vbique* pro *vbilibet* poſitum (vt Sanctum Baſilium interpretatus fui) memento. ſimul rationes Diui Hieronymi etiam percellere eos, qui negant è cœlo Sanctorum animas egredi poſſe. Amicus & admirator Hieronymi Diuus Auguſtinus *libro de curà pro mort.* totus in eo eſt ferinè, vt probet ſecundum legem Dei ordinariam, & ſolà ac nuda ipſarum animarum naturali facultate, animas illis quibus adſcriptæ ſunt locis egredi ad tempus non poſſe; extraordinarià tamen Dei permiſſione quando voluerint, eas ſuis receptaculis ad homines viſendos egredi poſſe: videte hanc eius mentem verbis, & ſerie diſputationis apertè ſignificatam, cùm *cap. 10.* ſcripſiſſet, ferri mortuos apparuiſſe viuentibus, & quo illorum corpora iacerent inhumata neſcientibus, lociſque monſtratis monuiſſe, vt ſepultura, quæ defuerat, præberetur; ſubdit: *hac ſi falſa eſſe reſponderimus, contra quorundam ſcripta fidelium, & contra eorum ſenſus, qui talia ſibi accidiſſe affirmant, impudenter venire videbimur.* Et non ſunt impudentes aduerſarii noſtri, qui conſenſum ętatum omnium exſibilant? Vt autem intelligeremus hoc non accidere lege ordinarià, ſed ſpeciali priuilegio, Deique permiſſione ſingulari, *capite 13.* illud de matre ſua adſcripſit, quod aduerſarii calumnioſè in nos detorquent; *ſi rebus viuentium intereſſent anima defunctorum, vt de alijs taceam, meipſum pia mater nullà nocte deſereret.*] Etenim de ſingulari illa permiſſione alias apertè aſſeruit, quod de continuà & ordinarià lege hîc negauit. *cap. 15. Mitti* (inquit) *ad viuos aliquos ex mortuis diuina ſcriptura teſtatur, & Samuelis atque Moyſis apparitionibus id confirmat.*] De fide ergo hoc cenſuit Auguſtinus. idem poſtea *capite 16.* confeſſorem Felicem cum à Barbaris oppugnaretur Nola, *non ſolum beneficiorum effectibus, verũ etiam ipſorum hominum aſpectibus apparuiſſe, non incertis rumoribus, ſed teſtib.* (ait) *certis ſe cognouiſſe. Verùm* (addit) *iſta diuinitùs exhibentur, longè aliter, quàm ſeſe habeat vſitatus ordo, ſingulis creaturarum generibus attributus.*] vult ergo Sanctus Doctor id fieri poſſe, ſed non fieri naturaliter, ideò enim vt hoc doceat, mox ſubdidit; *alij ſunt humanarum rerũ limites, alia diuinarum ſigna virtutum: alia ſunt qua naturaliter, alia qua mirabiliter fiunt: quamuis & natura Deus adſit, vt ſit, & miraculis natura*

non

non deſit.] Quippe miracula præter naturæ quidem fiunt ordinem,naturæ tamẽ rerum nunquam aduerſantur. Quid hac veritatis tubâ ſonorius?quid hoc lumine Eccleſiæ manifeſtius?quid hoc perfidiæ malleo potentius hęretici expectant? viuorum negotiis mortuorum ſpiritus interfuiſſe, ſuperſtitibus adfuiſſe,viſos in orbe noſtro,teſtatur. Auctor ep. ad Cyrillum. Ieroſol. quæ tribuitur(licet falsò) Auguſtino;ipsâ qua deceſſit horâ,narrat Hieronymi animã ei apparuiſſe,multaque ſapienter monuiſſe,& eruditè docuiſſe.Sed huius epiſtolæ auctoritas & fides ſunt exiguæ, vel nullæ: ideò pergamus aliò D. Chryſoſtom.*hom.74.in Ioan.*agnoſcit mortuorum in ſomniis apparitionem, & eam fuiſſe ſententiam Iudæ Thadęi Apoſtoli eo loco ſcribit, vt cenſeret ſic Chriſtum poſt mortem ſolis Apoſtolis & non aliis appariturum. Apud Palladium legimus à B.Pambo viſos fratres duos Pæëſium & Eſaiam in cœlis: [*in Pæſio & Eſaia.*]ab Abbate Apollô viſum fratrem eius defunctum: [*in Apollo*] Anuph vidiſſe choros beatorum;& eius animam poſtea à numeroſis angelis & martyribus in cœlum cunctis videntibus ſublatam. [*in Anuph.*] Solitus autem Palladius diſertè exprimere & diſtinguere viſionem angelicam à viſione animæ, & addere angelum hominis alicuius ſpeciem aſſumpſiſſe,vt obſeruare potes *ex cap. 86.* de Euagrio Diacono, viſione angelicà ab amore libidinoſo mulierculæ deterrito: vbi etiam habes apertam diſtinctionem apparitionis alterius dæmonum ad hæreticãm blaſphemiam conantium eum inducere.His fermè temporibus Marcus Gazenſis vixit,teſtis oculatus, narrans Ioannis Cæſareæ & Porphyrii Gazenſis Epiſcoporum legationem ad Arcadium de diruendo Marnæ templo; vbi inter cetera deſcribit tempeſtatem grauiſſimam, quam Deus permiſerat oriri propter hæreticam naucleri prauitatem: *implorabamus* (inquit) *preces B. Procopij anachoretæ. Cumque fuiſſet veſpera & tempeſtas non ceſſaret, permanſimus vigilantes totam illam noctem. Circa matutinum autem ex multâ afflictione parum dormitarunt ſanctiſſimi Epiſcopi, & videt in ſomnis Dominus meus Porphyrius, ſanctum Procopium Anachoretam dicentem eis: Nauclerum catechiſmo inſtituite & obſignate (erat enim ex Arij hæretici execrandâ ſectâ) & efficite, vt ipſe anathemate notet Arium, & malam eius fidem; & ſtatim ceſſabit tanta tempeſtas.*]Subdit deinde ſic factum,& mare tranquillatum.D.Chryſoſtomo, commentarios in D. Pauli epiſtolas ſcribenti,aſſiſtentem, eumque docentem B. Apoſtolum vidit Proclus Conſtantinopolitanus, vt ſcriptis proditum à Leone Auguſto,& Metaphraſte *in vita Chryſoſt.* Eidem ab exilio redeunti Comanæ in templo D. Baſiliſcus Martyr, Nicomediæ olim paſſus,apparuit dicens: *Confide frater Ioannes:cras enim ſimul erimus.* Aiunt presbytero quoque Eccleſiæ ptius apparuiſſe Martyrem,atque dixiſſe;*præpara Ioanni fratri locum.Venturus eſt enim.*]narrat Palladius *in Dialog.*&addit confirmaſſe euentum;poſtridie enim mortuum & ſepultum eo loco Sanctum Antiſtitem. B. Cyrillus Alex diſſentiens vehementer à Chryſoſtomo,in ſomnis monitus à Deiparà fuit, vt cum eo mortuo in gratiam rediret. [*Nicephor. libro decimoquarto Hiſt. cap. 28.ex Niceta.*]

Aliam viſionem Adelphii de gloriâ B.Chryſoſtomi,à Sophronio (*in Prato ſpirituali cap.128.*)deſcriptam,vt meram impoſturam, meritò à Baronio (*tom. 5.anno 407.*)confutatam, prætermitto. Sed omni fide digna eſt hiſtoria,quam de Syneſio Cyrenes Epiſcopo, & Euagrio Philoſopho idem Sophronius memoriæ mandauit, ex Leontio, [*Prat. Spiritual. c.195.*] cùm aſſiduè Syneſius eum conaretur ad religionem Chriſtianam traducere, iſque obiiceret doctrinam Chriſtianorum, de reſurrectione corporum, deque mercede bonorum operum,maximè centuplo pro eleemoſyna poſt hanc vitam recipiendo, ſibi non poſſe non fabuloſam videri. Tandè tamen Epiſcopus nihil diligentiæ præter-

prætermittens ei perſuaſit Chriſtianum fieri,& cum liberis baptizari. *Ceterũ, non multò poſteaquam baptizatus fuit,dedit Epiſcopo auri tria centenaria in vſum pauperum,dicens; Accipe aurum iſtud,& diſtribue illud pauperibus,& fac mihi cautionem manu tua,quod Chriſtus mihi ipſum reddet in futuro ſaculo. Qui ſuſcepto auro promptè illi cautionem fecit,vt petebat.Vixit itaque poſt baptiſmum annos aliquot philoſophus,ac tandem infirmatus eſt ad mortem. Cum verò morti proximus eſſet, dixit filijs ſuis: Quando curabitis funus meum chartam iſtam in manibus meis ponite, & me cum illà ſepelite. Mortuo autem illo fecerunt filij,ſicut eis ipſe præceperat,ſepelieruntque eum cum chirographo. Tertià autem poſt ſepulturam die apparuit epiſcopo Syneſio nocte quieſcenti, dicens; Veni ad ſepulchrum vbi iaceo, & accipe chirographum tuum. accepi enim debitum & ſatisfactum mihi eſt: atque vt certior eius rei fias, propriâ meâ ſubſcripſi manu. Ignorabat enim Epiſcopus,quòd chirographum illud conſepeliſſent ei.Manè autem facto, accerſitis filijs eius dixit:Num aliquid cum Patre veſtro in monumento poſuiſtis? Illi putantes quod eos de pecunijs interrogaret, dixerunt ei. Nihil Domine præter pannos conſuetos. Quid igitur. Numquid vel chartam aliquam conſepeliſtis ei? tunc recordati filij (ignorabant enim quod de chirographo diceret) dixerunt ei: Ita ſanè Domine, chartam enim quandam moriens dedit nobis, & ait: Quando ſepelietis me, chartam iſtam in manibus meis date, nullo penitùs ſciente. Tunc dixit illis Epiſcopus ſomnium quod nocte illà viderat. Sumenſque illos cum clericis ac primarijs ciuitatis, acceſſit ad philoſophi tumulum. Quo aperto, inuenerunt iacentem philoſophum, chirographumque manu Epiſcopi conſcriptum ſuis manibus tenentem.accipientes autem chirographum ex eius manibus aperuerunt, inueneruntque in eo nouiter manu philoſophi ſubſcriptum ita: Ego Euagrius philoſophus tibi ſanctiſſimo Domino Syneſio Epiſcopo ſalutem; Accepi debitum in his litteris manu tuâ conſcriptum. Satisfactumque mihi eſt. & nullum contra te habeo ius, propter aurum quod dedi tibi, & per te* C H R I S T O D E O *& Saluatori noſtro, &c.*] idem narrat Hugo Ererianus *lib. de regreſſ. anim. ab inf. ca. 16.* Luciano presbytero viro ſancto, temporibus, non Conſtantini (vt malè Nicetas *orat. de martyrio & inuent. S. Stephani*) ſed Honorii & Archadii; apparuit ſemiuigilanti ter, diuerſis noctibus, B. Gamaliel B. Pauli præceptor, eique indicauit locum reliquiarum corporis ſui, & Beati Stephani protomartyris, & Beati Nicodemi, & Beati Abibi; quæ & eo inuenta fuere loco, & per Oroſium Occidenti illata. exſtat epiſtola Luciani de hac re luculenter ſcripta, (*apud Surium tomo* 4.) quam Auitus Hiſpanus in Latinum tranſtulit è Græco, cuius etiam exemplar exſtat, & meminit Gennadius, *de viris illuſtribus c. 47.* cui ſuffragantur Marcellinus Comes *in Chron.* & Nicephorus *lib. 14. ca. 9.* Et vt certior foret hæc viſio, idem B. Gamaliel, eodem tempore, apparuit Nygetio monacho, cui etiam ſitum loci ad Orientem indicauit, vt refert ipſe Lucianus. Ipſum quoque Protomartyrem nonnullis apparuiſſe teſtis eſt Euodius *libro 1. de eius miraculis.* De Micheæ & Habacuc apparitione, his priore, legendus Sozomen. *lib. 7. c. vlt.* De Zachariæ prophetæ corpore non multum poſt inuento, ſic Sozomenus *lib. 9. cap. vlt. Cophar villa eſt in territorio Eleutheropolis Palæſtinæ. Huic præfectus erat agri ipſius conſeruus Calimerus quidam, domino quidem ſuo fidelis, ſed moroſus interim ac difficilis, & in conterminos agricolas iniquus. Quamuis autem talis eſſet, propheta tamen ei vigilanti clarà luce apparens ſeipſum reuelauit. Et horto quodam demonſtrato, Age quæſo* (inquit) *hic fodito, &c.* ſubditur enim corporis ſacri, oſtenſo loco, inuentio. Abſens & viuus adhuc Euthymius noctu viſus Tereboni Saraceno; quem cùm ſanaſſet poſtea ad ſe profectum, magna Sarracenorum pars Chriſti fidem fuit amplexa, anno Chriſti 420. Vt prodidit Cyrillus monachus, probariſſimus Hiſtoricus *in vita S. Euthymij, Surij tom. 1. Ianuar. 20.* Circa annum 429. Abbati Cyriaco B. Virgo, cum duobus, SS. Baptiſtâ & Euangeliſtâ, apparuit, & negauit in cellam eius ingredi, manebat enim antè ia-

tè ianuam, eò quod ignaro Abbâ, duo Neſtorii libri in eius cellâ forent, hoſtis Deiparæ: *auctor Sophron. Prati ſpirit. c. 66.* De B. Paulino Nolano, *in lib. de vita Paulini apud Surium tom 3. Iunij 22.* narrat Vranius, ei ante mortem apparuiſſe, & cũ eo collocutos fuiſſe S. Ianuarium Mart. & S. Martinum Turonenſem. B. Petrus Apoſtolus & S. Apollinaris eius diſcipulus per viſum apparentes Sixto Papæ, anno 433. eum admonuerunt Rauennati ſedi imponendum Petrum illum, verè Chryſologum, virum ſimul ſanctiſſimum & eloquentiſſimum: *auctor ex antiquis archiuis Rauennatium, in eorum hiſtoria, Hieron. Rubeus.* Scribit Procopius *lib. 2. de bello VVandalico,* B. Ciprianum Afris oppreſſis apparuiſſe, & bono animo Chriſtianos eſſe iuſſiſſe, ſeque breui tempore vltorem futurum: quod ſanè VVandalis debellatis, biennio poſt accidit. Anno 456. Theodoricus rex victis in Galliciâ Sueuis, in Luſitaniam contendit; vbi ne vrbem Emeritam diriperet, B. Eulaliæ Martyris apparitione coërcitus fuit, auctore Diuo Iſidoro *in Chron. Gothor.* De B. Leonis ad Flauianum de rectâ fide epiſt. Sophronius iſta memorat *cap 147. Prati ſpirit.* Narrauit & hoc nobis eiuſdem cænobii Pater Abbas Menas, *Audiſſe ſe Eulogium Alexandrinum Patriarcham dicentem. Cùm profectus eſſem Conſtantinopolim, fruitus ſum contubernio Domini Gregorij Romani Archidiaconi, & ſingularis viri, qui narrauit mihi de ſanctiſſimo ac beatiſſimo Leone Romano Pontifice, dicens haberi ſcriptum in Eccleſiâ Romanâ: quòd cùm ſcripſiſſet Epiſtolam ad Sanctum Flauianum Conſtantinopolitanum Epiſcopum contra impios Eutychetem & Neſtorium, poſuerit eam ſuper tumulum Principis Apoſtolorum Petri, & orationibus ac vigilijs & ieiunijs vacans, orauit ipſum ſummum Apoſtolum dicens; ſi quid, vt homo, vel minùs cautè poſui: tu, cui à Domino Saluatore noſtro* IESV CHRISTO *& Eccleſia & hæc ſedes commiſſa eſt, emenda poſt quatuor vero dies apparuit ei Apoſtolus, & dixit, legi ac emendaui. Sumenſque Epiſtolam de ſepulchro B. Petri, aperuit eam & inuenit Apoſtolicâ manu emendatam.*] idem cap. 148. *Theodorus* (inquit) *ſanctiſſimus Epiſcopus Dornæ, quæ eſt in Libyâ, narrauit nobis, dicens: cũ eſſem cubicularius ſancti Papæ Eulogij, vidi in ſomnis virum reuerendi habitus, ſtatura procerum, dicentem mihi: Nuncia meum Eulogio Papæ aduentum. ad quem ego; Quis es tu, qui iubes vt nunciem? Reſpondens ille dixit mihi: Ego ſum Leo Romanus Pontifex. Ingreſſus igitur ego nunciaui dicens: Sanctiſſimus & Beatiſſimus Papa Leo Romanæ ſedis Antiſtes conuenire vos vult. Cùm hoc audiſſet Papa Eulogius, exurgens concitus occurrit in occurſum eius. Salutanteſque ſe inuicem, oratione facta, conſederunt. Tunc verò Dominus & eximius Leo dixit Sancto Eulogio. Scis quare huc venerim ad vos? Reſpondit ille; Non; Ait ipſi: Veni, vt vobis gratias agerem, quia ritè & magnificè pro mea Epiſtola reſpondiſtis, quam ſcriptam miſi ad fratrem meum Flauianum Conſtantinopolitanum Patriarcham, ſenſum quidem & ſententiam meam aperientem, hæreticorum autem ora obſtruentem. Scito autem, frater, quia non mihi tantum veſtrum diuinum laborem ſtudiumque contuliſtis, ſed etiam ſupremo culmini Apoſtolorum Petro, & ipſi præ omnibus quæ à nobis prædicatur veritati; qui eſt Chriſtus Deus noſter. Iſta non ſemel tantum, ſed bis terque conſpiciens trinâ apparitione firmatus, enarraui B. Papæ Eulogio.*] Idẽ Sophronius *cap. 149.* narrat adhuc aliâs Diuum Petrum eidem Sancto Leoni apparuiſſe, & nunciaſſe eius dimiſſa peccata. Vixit hoc ſæculo Theodoretus, is ſcribit; B B. Apoſtolos Ioannem & Philippum, Theodoſio Imp. olim apparuiſſe *lib. 5 hiſt. c. 24.* Anno 485. conante Petro Fullone Cypri Eccleſiam ſibi ſubiicere; S. Barnabas Apoſtolus tribus continuis noctibus ter Anthemio Salamines Epiſcopo apparuit, & locum corporis ſui vnâ cum Euangelio S. Matthæi, propriâ Barnabæ manu conſcripto, ſepulti indicauit: quæ & inuenta, *narrat fusè Alexander Monachus. apud Surium tom. 3. 11. die Iunii.* Breuiores futuri ſumus ſæculis ſequentibus.

Sæculo

Seculo inchoato 6. hoc eſt poſt annum Chriſti. CCCCC. Hęretici Seueriani multi variis fuere viſis conuerſi. vt inprimis, Iſidorus Monachus Philoxemenſis, apparitione damnati illius, qui Chriſto Domino alapam incuſſerat, quod fusè narrat Sophronius *ca. 30. Prat. Spirit.* Deinde & Coſmiana vxor Germani Patricii, quam propter hæreſis contagium, Deipara viſibiliter apparens cum aliis ſanctis feminis, arcuit à templi aditu. [*Sophron. qui & alia multa ſubdit ſeqq. cc. 49. 79. 106. 188. 213.*] Reginæ mulieri Cappadoci, officio Diaconiſſæ, in ſomnis viuus, & in Laurâ degens apparuit, eamque docuit quæ erant neceſſaria Ioannes Silentiarius, narrante rem geſtam Cyrillo Monacho, *in vita eius apud Lipoman. tom. 6.* D. Bartolomæus in Daris apparuit Anaſtaſio, & corpus ſuum vbi ſepultum eſſet indicauit, ſeq; patronum vrbis ac defenſorem profeſſus fuit. *Sic Nicephor. lib. 16. c. 37.* Anno Chriſti 515. obiit Macedonius Patriarcha Cõſtantinopolitan. ab impio Anaſtaſio in exilium actus. de eo Cedrenus ita ſcribit; *cum iam eſſet ſepulchro condendus, antequam id fieret, ſublatâ dexterâ manu crucis ſigno ſepulchrum obſignauit. Idem Theodoro cuidam ſuorum familiarium per viſionem dixit: Excipe hac, & abi, & Anaſtaſio recita. Ego quidem Macedonius abeo ad Patres meos, in quorũ fide perſtiti. Interim tamen ſemper Deum interpellabo dum tu quoque venias, & cauſa noſtra diſceptetur.*] *Legendi eadem de re Miſcella, ex Theophane libr. 15. Anaſtaſ. in Chron. & Theodorus Lector collectan. lib. 2.* Verum, quia Macedonius Schiſmaticus obiit; alios Anaſtaſio Deus Catholicos, & ab ipſo quoq; in exilium miſſos, accuſatores præſtituit; quos ambos Deus viſione præmonuit, ſe pararent, vt decimo ab Anaſtaſij obitu die morituros, & cauſam ſuam ante horrendum tribunal acturos. ij fuere Elias Patriarcha Ieroſolymitanus; & Flauianus patriarcha Antiochenus. *legendi. Cyrill. in actis Saba apud Surium tom. 6. die 5. Decemb. & Sophron. in Prato Spirituali c. 35.* Theodorici Regis Italiæ animam ſolitarius Lyparitanus vidit, inter Ioannem Papam & Symmachum Patricium, vinctis deduci manibus, & in ollam Vulcani proiici; vt narrat B. Gregorius Papa *libr. 4. Dialo. c. 30.* Interdum accidit vt in viſione, is cui fiebat ad locum deduceretur, vbi animæ detinebantur: vt docet exemplum illud Monachi Neſtoriani, quẽ cum B. Cyriacus Deo commendaret: *circa horam nonam diei ſequentis, aſpexit frater, qui erat in ſpeluncâ, quendam adſtantem ſibi aſpectu terribilem, ac dicentem;* Veni & vide veritatem. *Aſſumenſq; eum duxit in locum tenebroſum ac fœtidum, ignem euaporantem: atq; in ipſis ignibus videt Neſtorium, Eutychetem, Apollinarem, Dioſcorum, Seuerum, & Origenem, & alios quoſdam. dixitq; illis qui apparuerat; locus iſte preparatus eſt hæreticis, &c.*] *Hactenus Sophron. Prat. Spirit. c. 26.* Cum Iuſtinianus Imp. Apoſtolis templum exædificaſſet; conſtat quòd *Apoſtoli* (ait Procop.) *beneficiorum memores ad Regis honorem nunc hominibus apparuerint, Regis inquam pij & religioſi. Neq; enim ab humanis recedunt diuina, ſed admiſceri percupiunt, & hominum conuerſatione oblectari.*] *Sic Procop. lib. 1. de ædific. Iuſtiniani.* vbi vides etiam eius ſententiam de quæſtione noſtra. cuius etiam illa ſunt huc pertinentia ex eodem opere: *Circa Sinus terminum in arduo ſatis & edito loco ſanctis Coſmæ & Damiano olim templum dedicatum eſt: Vbi Iuſtinianum grauiter ægrotantem, & iam morituri ſpeciem præbentem, nẽpe à medicis deſperatum, & inter cadauera iacentem, iſti ſancti per ſomnum & viſum apparentes curauerunt.*] Idem *lib. 1. de bello Gotth.* teſtatur mœnium Romæ partem à B. Petro Apoſtolo, Gotthis obſidentibus, defenſam fuiſſe. B. verò Stephanum viſum apud Apoſtolorum Principes, pro vrbe Metenſi intercedere; in qua eius erant reliquiæ ſcribit Gregor. Turon. *lib. 2. Hiſt. Francor. c. 6.* Sed & anno 552. filium vitriarij Iudæi triduo in fornace illæſum B. Virgo puero ſe viſibilem præbens ſeruauit; qui cum matre poſtea baptizatus. rei geſtæ hiſtoria certiſſima peti poteſt ab eo, qui tum viuebat, Euagrio, *lib. 4. cap. 35.* ex eo Greg. Turon. *lib. de glor. mar. c. 8.* & Glycas *Annal. p. 4.* Redempto Epiſcopo Ferentinati ad ſepulchrum

VI. R

pulchrum

pulchrum S. Eutychii vigilanti, idem martyr aſtitit dicens; *Redempte vigilas? cui reſpondit, vigilo. Qui ait, Finis venit vniuerſæ carnis*, & quæ ſequuntur apud D. Gregor. *Dial. lib. 3. cap. 38.* Circa annum 587. Guntrammo Regi de Chilperico peſſimo Francorum tyranno, viſio huiuſmodi fuit oſtenſa, quam ipſemet Rex apud Greg. Turonenſem ſic narrat; *vidi & ego aliam viſionem, quæ huius interitũ nunciauit. Adducebatur enim in conſpectu meo à tribus Epiſcopis vinctus cathenis; quorũ vnus Tetricus, alius Agricola, tertius verò Nicetius Lugdunenſis erat, è quib. dicebant duo, ſoluite quæſo eum, & caſtigatum abire permittite. Quibus è contrario cum amaritudine Tetricus Epiſcopus reſpondebat. Non fiet ita, ſed igne concremabitur pro ſcelerib. ſuis. Et cũ diu multumq́; quaſi altercantes hæc inter ſe verba conferrent: conſpicio eminùs æneum ſuper ignem poſitum feruere vehementer. Tunc, me flente, apprehenſum infelicem Chilpericum confractis membris proijciunt in æ̈neum: nec mora inter vndarum vapores ita diſſolutus ac liquefactus eſt, vt nullum ex eo penitùs indicium remaneret.* [*Gregorius Tur. libro octauo, hiſtor. Francor. capite quinto.* Narſetem, Eunuchum ſed belli ducem clariſſimum, nefas omittere, de quo ſic Euagrius; *Commemoratum ab his qui vnà cum Narſete fuerunt, dum precibus & alijs pietatis officijs diuinum numen placaret, debitumque cultum ei tribueret; S. Virginem ei apparuiſſe, planequé tempus præſcripſiſſe, quo bellum cum hoſtibus gereret, atque non priùs ad prælium committendum ſe accingeret, quàm cælitus ſignum acciperet.*] ſic Euagrius, de Totilâ & Theiâ Regibus ab eo deuictis loquens, *lib. 4. cap. 23.* idem Nicephorus refert *lib. 17. capite 13.* cuius verba ſunt ex Euagrio explicanda. non enim loquitur de cunctis bellis Narſetis, ſed de hoc Gorthico. Paulò poſt, Sergiopolim obſidente Choſroë, viſus D. Sergius Martyr cum innumerabilibus cœleſtibus propugnatoribus defenſionem parate atque per muros vbique diſcurrere. *Nicephor. lib. 17. cap. 17. ex Euagrio libro 4. cap. 27.* Iuſtino Iuniore imperante Anatolium hominem præſtigiatorem & impium, primò quidem imago Deiparæ palàm fuit auerſata: deinde & nonnullis fidelibus Deipara ipſa apparuit, eoſque contra ſceleſtum illum incitauit, inquiens ab Anatolio filium ſuum contumeliis affici. *Euagrius lib. 15. cap. 18.*

Septimum Sæculum inchoatum anno 600. iuuat ordiri à Beatiſſimò Gre- VII.
gorio I. Romano Pontifice & Eccleſiæ Doctore; cuius ſolius ſufficere deberet auctoritas. is primùm de B. Muſâ refert ſequentia: *Quòd quadam nocte ei per viſionem B. Dei genitrix virgo Maria apparuit, atque coæuas ei in albis veſtibus puellas oſtendit. Quibus illa cùm admiſceri appeteret, ſed ſe illis iungere non auderet, Beata Mariæ virginis eſt voce requiſita, an velit cum eis eſſe, atque in eius obſequio viuere: Cui cùm puellà eadem diceret, volo; ab eà protinùs mandatum accepit, vt nihil vltrà leue & puellare ageret, & à riſu & iocis ſe abſtineret, ſciens per omnia, quod inter eaſdem virgines quas viderat, ad eius obſequium die trigeſimo veniret. Quibus viſis in cunctis ſuis moribus puella mutata eſt, omnemque à ſe leuitatem puellaris vitæ magnâ grauitatis deterſit manu. Cumqué eam parentes eius mutatam eſſe mirarentur, requiſita rem retulit, quid ſibi B. D E I genitrix iuſſerit, vel qua die itura eſſet ad obſequium eius, indicauit.*
S *Tunc poſt viceſimum quintum diem febre correpta eſt. Die autem triceſimo, cùm hora eius exitus propinquaſſet, eandem beatam genitricem Dei, cum puellis quas per viſionem viderat, ad ſe venire conſpexit. cui etiam ſe vocanti reſpondere cæpit, & depreſſis reuerenter oculis, apertà voce clamare, Ecce Domina venio. In qua etiam voce ſpiritum tradidit.*] *lib. 4. Dialog. c. 17.* De B. Probo Reatino Epiſcopo memorat, illi ſimul & puero qui aderat apparuiſſe SS. Iuuenalem & Eleutherium Martyres ſtolis candidis amictos, qui animam Probi ſecum in cœlum aſportarint *lib. 4. Dialog. cap. 12.* hæc de cælitibus: de quibus alia idem eodem libro *cap. 11. & 14.* de damnatorum apparitionibus idem exempla ſuppeditat, vt de Theodorici anima in ollam Vulcani viſà deiici, quod ante citaui, & confirmat Hugo Ætherianus

libro de regreſſ. animar. capite ſeptimo. & de moniali, quæ viſa ante altare per medium ſecari, *lib.* 4. *Dial. cap.* 51. De animabus, quæ adhuc expiabantur idem plura ſuggerit. Paſcaſium Diaconum viſum Romæ in Thermis ſtantem & balneantibus obſequentem, in pœnam ſciſmatico præbiti fauoris; vt faſſus ille, cui apparuit, Germano Capuano Epiſcopo, cuius & precibus mox pœnali loco fuit liberatus. [*lib.* 4. *Dialog. cap.* 40. *& Hugo Ætherianus libro de regreſſ. animar. cap.* 14.] Similia fermè habet de animâ Domini balnei, qui pro culpis ſuis poſt mortem thermarum caloribus deputatus, eodem in loco iuſſus lauaturis ſedulò miniſtrare; quam operam cùm Cemtumcellenſi presbytero non ſemel præſtitiſſet, presbyter ei caritatis cauſa duas oblationum coronas detulit. Sed ille merens afflictuſq; reſpondit; *Mihi iſta quare das pater? iſte panis ſanctus eſt, ego hunc manducare non poſſum. Ego etenim, quem vides, huius loci Dominus aliquando fui, ſed pro culpis meis hic poſt mortem deputatus ſum. Si autem mihi præſtare vis, omnipotenti Deo pro me offer hunc panem, vt pro peccatis meis interuenias. Et tunc te exauditum eſſe cognoſce, cùm huc ad lauandum veneris, & me minimè repereris. In quibus verbis diſparuit, & is qui homo eſſe videbatur, euaneſcendo innotuit, quia ſpiritus fuit, &c.*]*d. libro* 4. *cap.* 55. ibidem & aliud addit de Iuſto monacho qui Copioſo fratri ſuo apparuit, & ſe ſupplicium per ſalutaris ſacrificii oblationem docuit euaſiſſe, quod paulò aliter narrat Glycas *par.* 4. *Annal.* Hactenus Sanctus Gregorius, eà dignitate, ſanctitate, prudentià viri; vt, niſi hæreticus, eius teſtimonium nemo queat reiicere. Vixere eodem ſæculo Greg. Turon. & B. Iſidorus Hiſpalenſis, quorum teſtimonia ſuperiùs iam adduximus. vixit etiam Sophronius auctor *Prati ſpiritualis*, è quo iam plura teſtimonia exhibuimus. vixit & B. Ildephonſus Toletanus Epiſc. cui B. virgo candidiſſimam veſtem donauit, ei apparens cum virginum choris; quæ veſtis etiam hodie aſſeruatur. Eidem & Regi totiq; clero ac populo, ex tumulo ſuo ſurgens B. Leocadia apparuit, velū manu quaſi porrigens; vnde, ad apparitionis veritatem comprobandam, D. Ildephonſus, accepto à Rege cultello, partem præſcidit; quæ cum cultro inter Eccleſiæ theſauros repoſita. Vtrumq; teſtatur Iulian. Pomerius eiuſdem Eccleſiæ antiſtes, apud Surium *tom.* 1. *Ianuar.* 23. Anno 696. Ebroinum cæcus quidam audiuit in ollam Vulcani à dæmonibus portari, vt narrat Ado Viennenſ. *in Chron.*

VIII. *Octauo ſæculo poſt annum* 700. Floruere Iulianus Pomerius, quem noſtræ ſententiæ fuiſſe docent paulò antè ex eo laudata, de B. Ildephonſo. Vixit & S. Suibertus qui ægris, quos curauit multis, poſt mortem apparuit, teſte B. Marcellino *in eius vitâ c.* 30. *apud Sur. menſe Martio.*]item Venerabilis Beda, qui quod idem de apparitionibus ſenſerit patet ex Hiſt. Anglor. *lib.* 4. *cap.* 14. *&* 25. *& lib.* 5. *c.* 14. *&* 15. & aliis eiuſdem libri, ac vitarum quas conſcripſit locis. Vixit & B. Ioannes Damaſcenus; cui, iuſſu Iconomachi Imperatoris abſciſſam manum, B. Deipara virgo reſtituit, vt narrat B. Ioannes Hieroſolymitan. Patriarcha *in eius vitâ.* vixit his temporibus Paulus Diaconus, qui narrat Arnulfum Longobardum in prælio protectum fuiſſe à B. Sabino Martyre; & à Barbaro, cùm pictum vidiſſet, Martyrem agnitum *lib.* 4. *cap.* 5 *de geſt. Longobard.* Admiratione digniſſimum eſt, quod narrat Conſtantinus Epiſc. oculatus teſtis, de tranſlatione reliquiarum S. Euphemiæ martyris, *apud Lipoman. tom.* 6. præſtrictum ſplendore miraculorum Leonem Iſauricum clam ſuſtuliſſe martyris reliquias, & earum loco oſſa arida impoſuiſſe; veras autem reliquias cum loculo in maris vndas proieciſſe. Incidere nautæ quidam in loculum rei ignari, & putantes theſaurū aliquē in eo repoſitū, ſuſcepere, & aperuere. & mirificè qui inde exhalabat odore perfuſi, cognouere ſacras eſſe reliquias. cumq; hærerent ignari cuiuſnam forent, eàdem nocte videre lumina & cereos, viroſq; mirè candicātes, Deūq; laudantes. *Cumq; appuliſſent Leuinū, & ſomno ſe dediſſent, viderūt in quiete*

Glyceriam

Glyceriam Martyrem occurrere Euphemiæ virgini, amplecti illam & exoſculari, & aduentum gratulari. ex eo cognouerunt, cuius eſſent illæ reliquiæ. Ter inde ſoluentes ter ventis reflantibus eodem reiecti ſunt. Denique Euphemia adſtitit illis in ſomnis, & quæ foret edocuit, ac ſe ibi velle ſubſiſtere edixit, ex quo fuerat ab impio Leone in mare proiecta.] Sic ille cui potiùs credendum quam Zonaræ hæc Copronymo tribuenti. Idem Zonaras paulo poſt ita ſcribit de Leone Armenio: *Hæc imperatorem turbabant, nec minùs matris terrebat inſomnium. Videbatur illa ſibi in æde Deiparæ Blachernia eſſe, & cernere matronam quandam, quam adoleſcentes candidis induti veſtib. comitarentur, & ædis ſolum ſanguine redundare, audireque matronam illam iuberi dari matri Imperatoris vas eo ſanguine plenum, quæ cum id auerſaretur, dicere illuſtrē illā matronā: At fili⁹ tuus eos, qui me venerantur ſanguine implet, neq; intelligit ſe & Deū, & filiū meūad iram cōmouere.*] hanc matronā fuiſſe B. Virginē verba ipſa loquuntur. ſubdit Zonaras; *Eiſt & D. Tharaſius iam ex hac vitā ærumnosā translatus, cuidam in ſomnis viſus, qui Michaëlem quendam inclamaret, eumque ad inuadendum & occidendum Leonem hortaretur.*] Sanè mox Michaël Balbus eum interemit. anno 787. Hungo Pictorū Regi apparuit D. Andreas Apoſtolus victoriam promittens, quam præſtitit, apparente in cœlo cruce decuſſatā rubeā, cùm pugnaretur: quod etiam Buccamanus, licet Caluiniſta, tradidit, *lib. 5. Hiſt. Scotor. rege 65.*

His temporibus vixit Beata Gertrudis, de qua apparente meminit Ludouicus Bloſius *in Monili ſpirituali, non vno loco:* paulò poſt fuit imperium Romanum in Carolum Magnum translatum; huic Diuum Iacobum Zebedæum apparuiſſe, & hortatum; vt Hiſpaniæ regna ex Saracenorum eriperet poteſtate, recentiores quidam ſcriptores ſcripſere. [*Ludolphus Bebenburgius de veterum Principum Germanorum zelo capite decimo quarto.* Certiore fide conteſtatæ ſunt aliæ eiuſdem Apoſtoli apparitiones, hoc & ſequentibus ſæculis Regibus Hiſpaniæ factæ, quibus & opem ſe laturum in prælio promiſit, & viſus in conflictu hoſtes in fugam agere. Vidiſſe ſe & Mauri fatebantur, & noſtri gloriabantur: de quibus mox.

IX. *Anno octingenteſimo ſæculum capit nonum.* eo Raymirus Rex Hiſpaniæ fortiſſimè totum diem cum Sarracenorum maximā multitudine pugnauit: ſub noctem cum exiguā ſuorum manu in collem quendam ſe recepit. Regi vigilanti & Deum precanti Diuus Iacobus adſtitit, iuſſitque omnes confeſſione luſtrari, & ſumptā Euchariſtiā prælium conſerere. Manè, cùm omnes ad vnum obtemperaſſent monitis Diui; ſigna contulere, hoſtium ſexaginta millia conſcidēre. Viſus in eo prælio Apoſtolus albo vectus equo, vexillum geſtans niueum quod rubea crux tranſuerſa diſtinguebat. *auctores Rodericus Epiſcopus, Chronicum Generale Alphonſi Regis, Mariana libro ſeptimo, capite decimo tertio.* & alii. Vixit hoc ſæculo Theophilactus Bulgar. qui in decimo quarto capite Euangelii Ioannis fatetur, ſpiritus mortuorum viuis apparere. Vixit opinor eodem Iulianus Toleranus Iunior, auctor Prognoſtici, qui *libro ſecundo capite vigeſimo nono* docet *mortuos ſcire poſſe, quid agant viui. & capite ſequen.* ex D. Auguſtini *de cura pro mortuis* ſententiā, ac penè iiſdem verbis concludit; *ſcripturæ auctoritate apertè probari mortuos poſſe viuentium oculis apparere.* Carolo Caluo Frācorum Rege Numonis quidam vſurpator bonorum Eccleſiaſticorum conſpexit, ſenſitque D. Maurilium ſibi apparentem, & increpantem, & pedum ſacrum capiti illidentem: nec vana viſio: paulò poſt deceſſit. [*ſic Annales Andegau.*] Simile, quod legitur in Chron. Caſſinenſi, *lib. 2. c. 62.* à puero conſpectum Pandulfum Principem Capuanum ferreis nexibus vinctum, & in cœnoſo ac fœtido lacu vſque ad guttur demiſſum, & reſtibus à duobus nigerrimis ſpiritibus in profundum ſubinde demitti & iterum extrahi. Cauſam rogatus, reſpondit: *Quoniam aureum calicem cœnobio S. Benedicti eripui, & in agone mortis reſtituere*

tuere neglexi. Et *cap. 84.* vidit eremita quidam Æthiopes ſtramine onuſtos (qui ſe dæmones dixerunt) eidem Pandulfo rogum parantes: & eâdem hora compertus eſt exſpiraſſe.

X. *Poſt annum nongenteſimum*, Ludgero, fruſtrà quærenti corpus S. Lebuini; *tandem viſum ei eſt in ſomnis, ſanctiſſimum ſacerdotem Chriſti Lebuinum ſecum loqui, & ſui detegere locum ſepulchri. & membra ibi reperta vbi ſpiritus indicarat. Hucbaldus Elnonenſis apud Surium tom. 6. Nouemb. 12.*] Cùm Ioannes Decimus exercitum in Apuliam miſiſſet aduerſus Sarracenos, SS. Apoſtoli Petrus & Paulus in prælio conſpecti Chriſtianis victoriam maximā pepererunt. [*Sic Luitprandus temporibus illis proximus lib. 2. cap. 14.*] Ioanni Zimiſcæ Imp. contra Roſſos pugnanti, iuſſu B. Virginis auxilium tulit, viſus multis, B. Theodorus Martyr. [*Sic Zonar. to. 3.*] Eodem ſæculo accidit horribilis illa tragœdiā Vdonis Epiſcopi Magdeburgici; quam poſtea narrabimus. Tu lector memento hic ponendam fuiſſe. Vixêre hoc ſæculo decimo Euthymius Græcus & Hugo Ætherianus Latinus, quorum vterque tenuit mortuorum ſpiritus viuentibus ſe in conſpectum aliquando dare. *Euthym. in c. 14. Ioan. Hugo Æther. de regreſſ. animar. c. 7.* 11. 14. *&* 15. *&* 16. Anno nongenteſimo decimo quarto Ferdinand. Conſaluus Caſtellæ Comes, vtriuſq; fortunæ illuſtre ſpecimen, vir dictis factiſq; magnificus, cum trecentis duntaxat militibus, diuino fretus monitu, maximas Almanſoris copias profligauit. Idem decimo ſexto poſt anno, ſub ſignis habens peditum 15000. equites 450. triduum continuum cum multitudine Arabum incredibili conflixit; cumq; poſtremo die D. Iacobus viſus adeſſe prelio fuiſſet; innumeris cęſis, triumphauit.] *Chron. general. Vaſæus & alij.*

XI. *Succeſſit ſæculum XI.* ab anno milleſimo; hoc ſæculo bellum ſacrū fuit, duce Godefrido Bullonio: cùm in expeditione Antiochenâ noſtri & fame fermè conſumpti, & equis ferè defecti forent, viſione & monitis D. Andreæ confirmati; qui etiam lanceam Dominicam illis indicauit; non vnam obtinuere victoriam; in prælio quoq; cum Corbonâ, apparuere agmina equitum albatorum, quæ Perſas in fugam egère. [Guilhelm. Tyrius, qui bello facto interfuit, *lib. 6. Sacræ Hiſt. cap. 4. & 9.*] Eodem bello, expugnatâ ab Chriſtianis vrbe Sancta, Adimarus Epiſcopus, diu ante defunctus, viſus eſt milites præire; & mutos cōſcendere, & adhortari, ſe ſubſequerentur. (*Ioan. Naucler. vol. 3. gener. 37.*) Paulò antè Chriſtus Dominus cum B. Virgine SS. Petro, Ioañe, Stephano, Martino & aliis, multis quoq; Angelis, Henrico II. Imp. oſtēdit ſe noctu in templo Romæ vigilanti. (*idem Naucler. ibi gener. 34.*) Tunc Amicus etiā defunctus B. Dunſtano apparuit, & futura multa prędixit, quæ & contigere. (*Osbertus in vitâ Dūſtani, apud Surium 19. Maij.*) Non ſemel poſt mortem viſus amicis eſt B. Odilo Abbas Cluniacenſis. (*Pet. Damian. in eius vitâ apud Surium menſe. Ianuar.*) Floruit hoc tempore, & ad ſequens ſæculum peruenit, Pet. Damianus, vir doctiſſimus & eloquentiſſimus; qui Cardinalatum cum ſolitariâ vitâ commutauit: opera eius, quæ multa ſunt, appatitionibus variis ſunt referta: vt de duobus primoribus Fauentinis ex inferno appatentib. *epiſt. 2. ad Hildebrand.* vt de animabus in ſpecie auicularum apparentib. *epiſt. 5. c. 3.* de animâ Benedicti VIII. nigro equo inſidente & apparente Epiſcopo Capuano. nō tantum idem Damian. *ibid. c. 4.* ſed & Martinus Polonus idem tradidit *in Chron.* & D. Antonin. & Platina. de Benedicti IX. apparitione idem Damian. *cap. 5.* vt de B. Andreā & B. Gregorio apoſtatam Monachum flagellantibus *capite* 11. & alia quæ longum foret referre. Nota eſt hiſtoria fundationis Cartuſienſium; cuius occaſio celebris illa, & publica, primò, ſecundò, tertiò facta die in Vigiliis mortuorum apparitio, cùm concineretur verſiculus, *reſponde mihi*: ter enim mortuus caput

ſuſtulit,

ſuſtulit,& iuſto Dei iudicio ſe accuſatum, ſe iudicatum, ſe damnatum exclamauit. [*narrat Fran. de Puteo in vitâ Brunonis,apud Sur.to.5.6. Octob.*] Hoc ſæculo vixere S. Anno Colon.& S. Benno Miſnenſis; Epiſcopi: illi apparuere prædeceſſores Epiſcopi,& mirè,oſtenſâ in veſte ipſius maculâ, commonuerunt, vt acerbitatem animi, erga eos à quibus iniuſtè vexatus fuerat, planè aboleret è memoriâ & mente. De D. Bennone traditur eum iam defunctum, Marchioni Miſnenſi in ſomnis apparuiſſe,& oculum eruiſſe,ob damna Eccleſiæ illata. prius narrat de Annone Lambert. Schaffnab. *in Hiſtor. Germanor.* poſterius de Bennone,ſcribit,*in eius vitâ c.32.* Hier. Emſerus apud Surium *16. Iuly.*

Nec XII. ſæculum ſuis caruit viſionibus mortuorum,ecce tibi anno 1112. XII.
vel potiùs 1139. Alphonſus Luſitaniæ rex commiſſurus prælium contra quinque Reges Sarracenorũ,iuſſus eſt in ſomnis, à Chriſto, bono eſſe animo,& ſigno vti in prælio;cui quinq; vulnerum imago inſcripta.obtinuit victoriã memorabilem,& hinc fluxit Luſitaniæ Regum inſigne. Decimoquarto poſt anno, Alphonſus Rex Caſtellæ Baëzã obſidebat, ei apparens D. Iſidorus auctor fuit prælij committendi.nec ferè alia Victoria contigit illuſtrior.[*Marian. lib. 10,c.17. Vazaus, Samalloa, & aly.*] Anno 1117. cum plurimis prodigiis, inter cetera,trepidaret Italia.*Cremonæ quidam infantulus in cunis iacens pannis obſitus, in primam loquendi vocem contra naturam os aperuit,matremque ſuam eſcas parantem fratri ſuo maiori,qui plorando panẽ petiuerat, à corporis curis compeſcuit;aſſerens ſibi viſam Dei genitricem Mariã ante tribunal Chriſti ſtantem inſtantiſſimiſq; precibus,pro iudicio quod mundo propter peccata ſua intenderat,ipſi ſupplicantem:ac poſt hæc depoſuit eloquiũ vſque ad tempus humanæ conditionis congruum.*] *Verba ſunt Dodechini in Hiſtor.* Benedicti X. Pontificis apparitio prior facta Ioanni Portuenſi, qua confeſſus ſe Odilonis Abbatis precibus ab æternæ mortis periculo ſeruatum; & poſterior Edelberto facta,qua confeſſus etiam ſe purgatorii pœnis liberatum: *narratur à Pet. Damiano in vita Odilonis,apud Surium 1. Ian.* Apparuit etiam S. Nortbertus poſt mortem ſuis,*vt narratur in eius vita c.52. D. Bernar. Gualdricum auunculum defunctũ poſt aliquot dies noctu vidit. Sciſcitatur, quo in ſtatu ſit? reſpondet auunculus, in proſpero. Quærit iterum Bernardus,quid cauſæ fuerit,vt in agone infremeret, & corpore terribiliter moueretur? Eadem* (ait ille) *hora duo nequam ſpiritus,me in puteum profundiſſimum præcipitare nitebantur,vnde ita contremui,verùm accurrente B. Petro, euaſi.*] *Auctor vitæ D. Bern. lib. 1. c. 10.* Idem renuere Rupert. Tuitienſ. & Honorius Auguſtodu. Nam & ille narrat B. Virginem ſibi ſeſe conſpicuã præbuiſſe, & ad ſcribendum impuliſſe. [*Rupert. in prolog. Cant.*] iſte vero *in Sigillo Mariæ c.1* meminit *Mariæ Ægyptiacæ,quam Deipara apparens ad pœnitentiam traduxit; & Theophili, quem Diaboli mancipio eripuit; & pueruli Iudæi quem in fornace protexit.*] Item Pet. Cluniacenſ. *lib. de miraculis.*

Vixit per hæc tempora Martinus Presbyter, Canonicus regularis, Legione; vbi varios libros conſcripſit, ex rudi & illiterato repẽtè factus doctiſſimus, à D. Iſidoro, in cuius monaſterio degebat, per viſum in ſomnis oblato, quem comederet libro, vt teſtatur Ioan. Mariana *lib. 11. rerum Hiſpan. c. 16.* Libri aſſeruantur ibidem magnâ religione; qui viderunt, aiunt eſſe in prophetias quaſdam Danielis & in Apocalypſin. Mihi, cùm Legione degerem, librorum videndorum copia non fui; manus Beati viri videndæ & oſculandæ fuit; quæ integra permanet cum pelle & vnguibus, licet ſiccitate contracta, & puſilla.

Sequenti ſæculo XIII. poſt annum 1200. D. Iacobum Alphonſo Legionenſi Regi ad Emeritam, & eodem tempore D. Iſidorum Zamoræ aliis apparuiſſe,& auxilium præliantibus tuliſſe,docent Mariana *lib. 12. c. 15.* Zamalloa, & alii Annalium Hiſpaniæ ſcriptores. Hoc ſæculo vixére Vincentius Belluacenſis *auctor ſpeculi Hiſtorialis*, & Cæſarius Germanus ordinis Ciſtercienſis *auctor* XIII.

ingentis libri miraculorum ſeu exemplorum; qui quas apparitiones ſpirituum memoriæ prodiderunt, non eſt inſtitutæ breuitatis hîc deſcribere. magni enim voluminis res foret. Idem dico de Helinando Frigidimontenſe, *in Chronic.* Thomâ Cantipratenſi *lib. de apibus*, & vitâ Sanctæ Lutgardis *libro ſecundo*, qui & hoc ſeculo vixere, & exempla plurima, ſibi notiſſima congeſſere. Vixit eodem tempore Diuus Thomas Aquin. cuius hanc fuiſſe ſententiam patet *ex 3. par. quæſtione 69. a. 2.* vbi hanc quæſtionem examinans, ſtat pro nobis. idem tenuit Guilhelmus Pariſienſis *in ſum. de vniuer. par. vlt.* non vno loco idem Diuus Bonauent. *in 4. d. 45. q. 3.* huc referendum exemplum apparitionis B. Vrſulæ & B. Gereonis cum ſociis Coloniam defendentium, apud Bredenbach. *libro quarto cap. 22.*

XIIII. His ſucceſſere ſequenti *ferè ſæculo 14.* alii Theologi magni nominis, qui omnes nobiſcum ſentiunt, vt Richard. de Mediâuilla *in 4. d. 45. q. 3.* Pet. de Palude *ibid. ead. q. 3.* Scot. *ibid. q. 1. a. 4.*

XV. *Sæculo XV.* hoc affirmarunt Antoninus Florent. Archiepiſcop. qui & exempla multa ſuppeditat *in ſum. Hiſt.* & Gerſon *paſſim in operib. ſuis.* Iacob. Chuſan. *in libro hac de re edito.* Dionyſ. Rickel. Cartuſian. *in 4. d. 45. q. 1. & in opere de quatuor nouiſſimis, & libro de Nouitijs ordinis ſui* in quibus multas etiam habes apparitiones: cenſuit etiam Alph. Toſtatus *in lib. 1. Reg.* X

Noſtro ſæculo 16. anno 1534. die 23. Ianuarii Facultas Theologiea Pariſienſis, in causâ Aurelianenſi conſulta, hoc reſpondit; his verbis; *Animas defunctorum diuinitus, ſeu diuina virtute, ordinatione, & permiſſione, interdum ad viuos redire, exploratum eſt.*) habes hoc reſcriptum in tom. 2. var. conſil. Iuris Francofurti editorum. Et vt ceteros mittam, ex profeſſo hoc tuentur Domin. Sotus *in 4. d. 45. q. 1. a. 4.* Peltanus *lib. de Purgat. cap. 5.* Pet. Caniſius Marial. *lib. 5. cap. 20. & 21.* Maldonatus *in c. 14. Io.* Greg. Valen. *in 3. p. d. 6. q. 11. punc. 1. & diſp. 11. q. 1. p. 1.* Bellarmin. *controuerſ. de purgatorio libro ſecundo, capite octauo*, Ioſeph. Angl. *in 4. quæſtione de ſuffrag. art. primo, in fine*, Pet. Thyræ. *Theſibus hac de re editis potiſſimum capite vndecimo*, M. Marulus opere *de inſtitut. vita monaſtica, vt libro ſexto ca. 14. vbi plurima ſunt exempla.* Ex Hiſtoricis etiam id tenuere Fulg. Sabellicus & Egnatius *in lib. Exemplo. locis quam plurimis.* Paul. Iouius, *in vitâ Actij vicecomitis, & Hiſtor. lib. 30.* Carol. Sigonius *de imperio occidentis lib. 3. & 10. & Regn. Ital. l.* 1. Alb. Crantzius *Saxoniæ lib. 7. c. 16. & 14. & lib. 9. Metropol. c. 13.* Franc. Gomara *Mexicana Hiſtor. c. 20. & c. 104.* Hiero. Oſorius *de reb. ab Emanuele geſtis*, & Petr. Maff. *in Indicâ Hiſtor.* Th. Boſius, paſſim *de Not. Eccleſia*, &; quem hoc agmen clauſurum, Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ facem clariſſimam, & valentiſſimum contra Nouatorum impugnationes pugilem; vt inuictum Triarium, in vltimum locum conieci; Cæſar Baronius ſingulis *Annalium* (quos iã ſeptem, vt ſeptem Candelabri Catholici aureos candes bono publico edidit) *Eccleſiaſticorum tomis.* Harum vltimarum ætatum inſigniora quędam exempla duntaxat adſcribam: minoris enim recẽtiora hæc faciunt aduerſarii. Primò ergò, Quod neſciam certum ſæculum, hîc referam quod ita Glycas *p. 4. Anna.* In hiſtoriâ Eccleſiaſticâ Philonis hiſtorici reperitur, *quodam perſecutionum priſcarum tempore, ſeniori Eccleſiaſtico ab antiſtite ſacris interdictum fuiſſe. Cùm autem ſenior ille quandam ob cauſam neceſſariam aliò profectus fuiſſet, accidit vt ab Ethnicis comprehenſus teſtimonio ſuo veritatem obſignaret. Hinc templũ eo loco conditur, & renoualia peraguntur: cumq; Antiſtes hac verba pronũciaret,* Pax vniuerſis: *ſandapila templo exceſſit, idq; nõ ſemel, ſed bis terue factũ. Hinc per quietẽ antiſtiti ſenior oblatus: Abito, inquit, & Epiſcopa meo ſis auctor, vt huc veniat, meq; vinculis exſoluat. Nã officio me ſacro excluſit, ideoq; ſacris intereſſe vobiſcũ nequeo. Teſtimonij quidẽ coronã conſecutus ſum; ſed Dei faciẽ nondũ conſpexi. Quod ſi me ipſe profectꝰ huc nõ exſoluerit,*

exſoluerit, alius exſoluere nemo poterit. Quum igitur his obtemperatum eſſet, ſandapila tẽplo excedere deſijt.

Digna hoc loco eſt quæ adſcribatur (eo quod ſuperius ſæculo X. quo contigit, fuit prætermiſſa) diuinitùs de malo Epiſcopo ſumpta vindicta. *Cum Vdo Magdeburgenſ. Epiſcopus, ne ſignis quidem ac diuinis vocibus commonitus, ab impudicitiâ ſibi temperaret; viri religioſi Deum, vt Epiſcopum, aut corrigeret, aut tolleret, rogarunt. Inter eos cũ noctu in Cathedrali Eccleſia S. Mauritij Fridericus Canonicus eiuſmodi precibus operam daret; vehementioris venti afflatu, omnia quæ in templo erant lumina extingui perſpexit; nec multo poſt duos iuuenes venire, duo candelabra accenſis cereis ferentes, & Chriſtũ, cum parente eius atq; Apoſtolis, ſubſequi. A quibus cùm eſſent vocati ſancti homines, quorũ corpora in templo quieſcebant: viſus eſt inter eos Mauricius venire; qui longâ atq; graui oratione Vdonem Epiſcopum accuſauit; quem haut multò poſt Chriſtus nudũ adferri à duobus iuſſit, atq; damnauit. Is autem pugno, ab ipſorum altero, qui eum portarunt, grauiter in medijs renibus ictus, Chriſtianam hoſtiam, quã in communione eius diei pridiè ſumpſerat, reuomuit in calicem, qui altari impoſitus fuit: atq; ſecuri percuſſo Vdone, rerum illarum omnium viſio euanuit. Qua re vehementer territus Fridericus; cùm ad altare acceſſiſſet, calicemq; in eo eſſe cum Chriſtiana hoſtia inſpexiſſet, & ſimul Epiſcopum mortuum humi iacentem; alios religioſos viros excitauit, qui ablatum inde Epiſcopi corpus in agro ſepeliuerunt.*] Fulgoſ. l. 9. exemplor. c. 12. & Ioan. Naucler. 2. p. Gener. 34.

Cum duo locupletes mercatores, non ignobiles, per Taurinos ſaltus in Galliam proficiſcerentur, ampliorẽ humana ſpecie virũ obuium habuere, & ab illo mandatũ in hæc verba ſuſcepere: Ludouicum Sfortiam fratrem meũ alloquimini, haſq; illi litteras nomine meo date. Obſtupentibus illis & percunctantibus, quiſnam eſſet? ſeſe Galeatium Sfortiam eſſe reſpondit, & mox ab oculis eorum euanuit. Illi Mediolanũ properè redierunt, inde Vigleuanũ, vbi Maurus degebat. Litteras ducis offerunt, quarum hoc argumentũ erat: O, ò, ò Ludouice, caue tibi. quoniam Veneti, Galliq; tuam in perniciem coituri ſunt, tuamque à ſtirpe rem euerſuri. Verum ſi mihi tria millia aureorum dederis; dabo operam, vt conciliatis ſpiritibus ſiniſtra fata auertantur. idque conſecuturum ſpero, ſi mihi non aduerſatus annueris. Vale. Subſcriptio erat, Galeatij fratris tui ſpiritus. Illud ipſum licet alij, vt commentum irriderẽt, non tamen multò poſt Princeps à Ludouico XII. Gallorum Rege principatu deiectus & captiuus abductus eſt.] Hactenus oculatus teſtis Bern. Arlunus *ſect. 1. Hiſt. Mediolan.*

Ludouici Alodiſii pater Imolæ Dominus, haut diu (inquir Sabellicus) *poſtquã deceſſerat, homini à ſecretis, quem filius Ludouicus Ferrariam mittebat, in itinere venanti ſimilis equo inſidens cum accipitre apparuit: huicq;, vt filium in hunc ipſum locum poſtera die venire iuberet, præcepit, quoniam magni momẽti res ei prædicturus erat. Ea re audita, Ludouicus tum, quia non credebat, tum quòd inſidias verebatur, alium pro ſe miſit. Ei illa ipſa vmbra, quæ antè apparuerat, obuiam facta, vehementer indoluit, quòd filius non veniſſet: longè enim plura ei dicturam ſe fuiſſe affirmabat. Sed tunc illud tantum referri iuſſit, quòd tranſacto XXII. anno, ac præterea vno menſe, die quoq; ſpecificè addito, vrbis imperiũ, quod obtinebat eſſet amiſſurus. Vt tempus, quod vmbra prædixit, aduenit, adhibita magna cura, ea ipſa nocte, quam patris manes ſuſpectam fecerant, ducis Philippi Mediolanenſis confæderati Milites, ad muros penetrarunt, adhibitiſq; ſcalis, glacie magna conſtrictis foſſis, vrbem cum ipſo Principe ceperunt.*] Sabellicus lib. 1 Exemplorum cap. 4.

Franciſ. Guicciardinus *Hiſtor. lib. 1.* narrat famâ vulgatum, ſpiritum Ferdinandi Regis Neapolitani, Iacobo Chirurgo filii Alphonſi Regis ter diuerſis noctibus apparuiſſe, & primâ vice manſuetis ac mitibus verbis, poſteris verò minabundè & increpanter imperaſſe; ſuis Alphonſo verbis denunciaret, non eſſe; cur vanâ ſpe ſeipſum lactaret, vires Francorũ ſuſtinendi. ſtatutũ .n. ac definitum fatali lege, ſtirpem Aragoniam infinitis caſibus iactari, & tandem regno priuari.] Quod verò idem addit Guicciardin. *Se pero è lecito tali coſe non del tutto diſprezzare*; id non de apparitionis, ſed de prædictionis fide, addidit, & meritò. nam falſam cernimus.

Fra.Picus Mirand.Comes *in vitâ Io. Pici patrui* ſcribit, non longo poſt obitum Io. Pici tempore; ſpectrũ Ioannis apparuiſſe Hieronymo Sauonarolæ; eiq́; dixiſſe,torqueri ſe pœnis expiatoriis;eò quod non ſatis diligenter&ſæcũdè, talentũ ſibi à Deo creditũ eruditionis & ingenii,multiplicaſſet; & quia nõ quanti par erat feciſſet internas Dei ſuggeſtiones inſpirationesq́;; quæ adhortabantur, honeſtos labores quos inchoarat non abrũpere, & quæ ſibi animo propoſuerat,ea inſtãter operari atq; perficere.Quæ Hieronymus mox in concione propoſuit,& omnium precib. Picum commendauit. Cæſar Baronius, de Michaële Mercato ſeniore teſtatur,ei cum Marſilio Ficino,ſummam interceſſiſſe amicitiam,ſtudiorum conſuetudine,& Platonicæ ſectæ vinculis arctiùs colligatam. Accidiſſe autem aliquando, *vt ex more, quidnam poſt obitum ſuperſit homini,ex eiuſdem Platonis ſententia,ſed non ſine tamen trepidatione, deducerent; quæ labantia,fidei Chriſtianæ ſacramentis ſuffulcienda eſſent : eo enim argumento exſtat eiuſdẽ Marſilij , ad ipſum Michaëlem Mercatum erudita quidem Epiſtola , de animi & Dei immortalitate.Cũ verò inter diſſerendũ eorũ progreſſa longiùs fuiſſet diſputatio; eã ad calcem perductã eo clauſerũt corollario,vt iuncta ſimul dextera pacti fuerint;vter eorũ ex hac vita prior decederet(ſi liceret)alterũ de alterius vita ſtatu redderet certiorẽ. Quibus inter ſe cõuentis,ambo iurati ab inuicem diſceſſere. Interlapſo autem haut breui temporis ſpacio , euenit,vt cùm ſummo mane idem Michaël ſenior in philoſophicis ſpeculationibus vigilaret; ex inopinatò ſtrepitum velociter currentis equi,eiuſdemque ad oſtium domus curſum ſiſtentis audiret,vocemque ſimul Marſilij clamantis. O Michaël ò Michaël,vera, vera ſunt illa. Ad vocem amici Michael admiratus, aſſurgens,feneſtramq; aperiens; quem audierat , vidit poſt terga,ad curſum iterùm acto equo candido, candidatũ proſecutus eſt eũ voce , Marſilium,Marſilium inuocans: proſecutus & oculis:ſed ab eis euanuit.Sic ipſe noui caſus ſtupore affectus,quid de Marſilio eſſet ſolicitiùs perquirendũ curauit(degebat ille Florentiæ , vbi diem clauſit extremum) inuenitq́; eumdem illa ipſa hora defunctum, qua eo modo auditus & viſus eſt ſibi.*]*Sic. Bar. Ann.to.5.anno 412.* Prætermitto quæ narrat Bredenb.*l.7. collat.c.11.& 46.l.8.c.12.14.23.& 40.* Adſcribo vnum, quod multorum militũ grauium,qui vidiſſe ſe ſanctè iurabant, teſtimonio compertũ. Cum annis ſuperioribus admirando illo opere Alex. Farneſius Antuerpiam obſideret: Bataui Angliq; , vt obſeſſis opem ferrent; & obſeſſi eodẽ tempore , vt hoſtem diſtinerent,facta eruptione, acerrimè pugnabãt, aggeremq́; iam Regio militi ereptũ poſſidebant,ſecuri vt ſibi videbantur. Tum â regiis militibus primò paucioribus conſpectus propè aggerem Petrus de Paz , Hiſpanus Tribunus; vir & militaribus & pietatis ornamentis laudatiſſimus ; qui iam menſibus aliquot ante defunctus. viſus hic armatus , vt ſolebat, legionem præcedere, & ſuis quondam militibus manu aduocatis , ſequerentur vt ſe imperare. Indicant primi ſecundis , hi tertiis, hi ſequentibus; vident omnes idem, mirantur animiſque reſumptis notum ſequuntur ducem: præit ille, & tecta in hoſtem ducit,fit pugna:ſed Bataui in naues cõpulſi,aggerẽRegiis reliquere. Hoc momento oppidum munitiſſimum ſpe victoriç,& ſe tuendi,decidit·Horrendum planè quod heſternâ die legi perſcriptum Ticino, menſe Aprili huius anni. 1601. in diœceſis Ticinenſis oppidulo, quod Corretto vocatur; cùm iuſta in templo cuidam notario perſoluerentur, repente è ſandapila ſe cadauer ſurrexiſſe, & conuerſum ad quendam cognatum ſuum; qui funeri intererat; ei dixiſſe; properaret domum ſuam, & ibi ſcripta quædam inſtrumenta caperet, eaq; loco cuidam pio confeſtim reſtitueret;propter quæ ſuppreſſa ipſe defunctus iuſta Dei ſententiâ foret inferni ſuppliciis adiudicatus. Quo dicto iterum caput vti prius reclinauit. Hoc à Deo permiſſum,vt diſcerent mortales,quam graues pœnæ ſcribas huiuſmodi perfidos & piorum legatorum interceptores manerẽt. Alteram quoq; adſcribam hiſtoriam ſpectri (neſcio an dæmonis, an

ipſius

ipſius animæ damnatæ)qua memoriâ digniorem me legiſſe non commemini. prolixitatem narrationis ex litteris Peruanis anni 1590. collectam, ipſis ſiue Fran. Bencii,ſiue Gaſp. Spitilli verbis commemoratã,ſpero lectionis voluptas & vtilitas ſuperabit. *Accidit in miſſione*(illâ Itatinâ)*eidem P. Samaniego res admirabilis & conſideratione digna,cuiq; eo in genere vix contigit ſimilis; quæ etiam eiuſdem vrbis incolis, in qua euenit,ita innotuit, totq; teſtimonijs confirmatur, vt nullus dubitandi locus relinquatur;quæ ab ijs perſonis accepta eſt,qui oculis & auribus hauſerunt: qui caſus euentu infælix, ideò permiſſus eſt (quemadmodũ etiam de ſimilibus quæ in confeſſione contigerunt credi poteſt)vt hic nouus populus diſcat;qua fide& integritate vti debeat pœnitentia ſacramento,in quo non paruã ſentit difficultatẽ. Quare etiã Inda, quæ in omniũ oculis legẽ integræ confeſſionis violabat,videntib. eiſdem punita eſt & caſtigata; vt vnius animæ ruinâ, multarũ ſalus procuraretur. Res igitur quæ accidit eſt eiuſmodi. Agebat in domo præcipuæ cuiuſdã Dominæ huius loci adoleſcentula decẽ & ſex circiter annorũ, quæ bello capta ac baptiſmo tincta, Catharina vocabatur. In eâ cũ ætate creſcebat libertas,& mores diſſoluti,etiamſi non rarò ab herà reprehenſa caſtigaretur;quæ eò peruenit malitiæ, vt cũ perditis quibuſdã clam conſueſceret;nec tamẽ propterea à confeſſione abſtineret:ſed hoc peccatum labris premeret, ne meretricula aut perditis morib. haberetur. Hæc igitur Kal. Aug. 1590. morbo depreſſa Sacerdotẽ euocauit,cui animi noxas aperiret;ſed id fecit non integrẽ, vt & in eadẽ ægritudine nouẽ alijs vicib. recedente Sacerdote, præſentib. alijs famulis contemptim ridebat hac fermè oratione: Aliud* ꝙ *agerem, non erat; quàm vt peccata faterer: adiectis etiam turpib. & inhoneſtis verbis,quib. offenſæ cæteræ ſingula ad herã referebant;quæ meritò Catharinã increpans, tandem vultu & voce mutatis amicè rogauit;quænã illa eſſent, quæ patri aperire non vellet. narrauit illa non difficulter, adiunxitque quoties patrem in morbo vocaſſet vt ſe purgaret confeſſione,ſtetiſſe ad læuam quendam Aethiopi ſimilem, qui moneret ne fateretur,* ꝙ *ea peccata leuiſſima eſſent,& nullius momenti, & ex illorũ confeſſione à patre diſſolutior haberi poſſet. A dextra verò manu apparuiſſe S. Mariam Magdalenã exhortantem,vt quidquid eſſet liberè euomeret; Accerſitum itaq; rurſum Patrem Domina de omni eo quod acciderat inſtruxit; qui modis omnib. tentauit, vt ad integrã animæ expiationem induceret, ſed fruſtrà: quo .n. exhortabatur magis, eò reddebatur obſtinatior, ita vt nec nomẽ* IESV *enunciare vellet. Alio etiam tempore cũ illi ſacram crucifixi imaginẽ offerrent,vt in eã intueretur, & animo reuolueret Chriſtũ, pro nobis cruci afflixũ & in cruce mortuũ,ſumma cum indignatione & animi commotione reſpondit. Iam ſcio,ſed quid vultis faciam? Ad quam hera,vt ad Chriſtum te conuertas,qui admiſſa crimina remittat,ſi fatendo recognoſcas. Cui Catharina; obſecro vt mihi deſinatis eſſe moleſtæ. cùmque hera abceſſiſſet,cœpit amores ſuos & turpitudinem decantare; durauitque ad dies plures hæc agendi & dicendi ratio;donec quadam nocte, accerſita cum ancillis hera,hæc in verba prorupit. Torqueor & animo angor plurimùm ob violatam confeſſionem:& ab ea hora vſque ad mediam noctẽ toto corpore obriguit,vt crederetur mortua, & de humatione & ſepultura eſſet cogitatio:ſed ad ſe reuerſa accitoque ſacerdote, nihil de antiqua fatendi conſuetudine remiſit. Tres poſt horas, paullò antè quàm expiraret,exhortata à ſeruis, vt apprehenſa manu cruce & cereo ſacro,nomen* IESV *inuocaret,reſpondit: Quis eſt ille* IESVS*? eum non noui, ac in vltimam partem lecti reflexa, ſedenſque audiebatur cum alio quodam, qui tamen oculos fugiebat, colloqui. Ac alia ſerua, quæ eodem in loco ægra decumbebat, vehementer Dominam rogauit,vt in diſtinctũ cubiculum transferretur: quod,vt aiebat,laruas quaſdã atras videret,quibus admodũ terrebatur. Nocte ea,quà Catharina exſtincta eſt, domus totatam fætido ac putri odore perfuſa eſt,neceſſarium vt fuerit,cadauer loco patente & aperto exponere: Dominæ etiã frater è cubili brachio extractus eſt. Ancilla quædam in humeris veluti calce percuſſa eſt, pertulitque aliquot dies eius læſionis ſigna. Equus manſuetiſſimus alioquin,actis in murũ calcibus huc & illuc diſcurrens tota nocte inſaniit. Idem fecerunt & canes multa diſcurſione& latratu. Humato iam corpore,cùm ex ancillis quædam locum intraſſet; in quo Catharina decubuerat; nemine conſpecto,ſenſit in ſe vas quoddam quod tabulatis*

Digitized by Google

bulatis impoſitum erat, iaci. Maior præterea pars huius vrbis vidit multo crepitu & ſonitu huc & illuc plurimos lateres & tegulas, etiam ad duo millia paſſuum proiici; non quod in palatio vllus ſit later vel tegula; cùm, vt pleraq́ huius vrbis ædificia omnia, palma tegatur. Ancilla alia ſpectantib. multis pede protracta fuit longiſſimè, etiamſi qua traheret nõ videretur. Septimo Octobris cùm quadam ſerua veſtiarium eſſet ingreſſa, vt inde veſtem aliquã ſibi ſumeret; vidit Catharinam erigentem ſeſe in pedes, vt vas quoddam arriperet; fugiẽte illa tanto impetu vas in murũ impulit, vt in mille partes frangeretur. Die inſequẽti veſtiario annexa fuit crucis imago chartacea, quæ vno impetu à muro auulſa in conſpectu omniũ, tres in partes diſtracta eſt. Eodem die cùm in horto Domina cœnaret; medius later lanci iniectus totam cænam euertit: cuius filius annorum quatuor, eo ipſo tempore clamare cœpit; Matercula, Matercula, Catharina me præfocat; appenſisq́ ad collum Sanctorum exuuijs ab ea pœna liberatus fuit. Hæc Dominam coëgerunt vt ædes mutaret, & in conſobrinæ domũ ſe reciperet, relictis ancillis quibuſdam ædium cuſtodibus. Decimo dicti menſis, cùm ex ancillis aliqua in officinam diſpenſatoris iuiſſet, ſenſit ſe ter à Catharina vocari: quam timore nimio dilapſam exhortatæ ſunt ceteræ; vt inuocato Domini noſtri auxilio, cereoq́ ſacro accenſo regrederetur: aſſumptis duabus, quæ ceteris animoſiores videbantur, ſecure rediyt, quam defuncta monuit, vt dimiſſis alijs, cereo abiecto quod pœnam inferret, ſola perſiſteret. Emittebat Catharina ex omnibus corporis iuncturis flammas, incredibili cũ fætore. Caput cum pedibus ardebat, cincta erat veluti ignita faſcia octo aut decẽ digitos lata, quæ in terram vſq; protendebatur, videbaturque libidinis & admiſſæ turpitudinis pœna & caſtigatio quædã. Viſo hoc ſpectro tremere & exalbeſcere cœpit ſerua. ad quam infelix defuncta; accede huc. Quoties ego te euocaui? Reſpondit ſerua penè exanimis: Bone IESV, *quis non horreat te viſa? Quæ cum diceret, in eundem locum deſcendit formoſiſſimus puer albis veſtibus; qui ſeruam hortatus eſt, vt poſito timore forti eſſet animo, notaretque diligenter quæ à Catharina acciperet, vt in alios euulgaret, ac ſimulatq́ ab hoc loco abſceſſiſſet, confeſſione maculas omnes expiaret. Tum hæc in verba Catharina: Scias inferno me mancipatam, & grauiſſimis ſubiectam pœnis; quod cũ Sacerdoti aduoluerer, vt peccata faterer, leuiſſima tantum referrem, cuiuſmodi ſunt, quod garrula eſſem & loquax; in iram procliuis, & id genus alia; ſilentio verò inuoluerem libidines, & conſuetos cum adoleſcentibus congreſſus. Tu igitur diſce benè confiteri, & nullum crimen tacere. Horumque vos commoneo, quod ita mihi imperatum ſit, cogarque aliorum in exemplum hæc verbis aperire. Iam pulſus ad ſalutandam Deiparam virginem audiebatur: defuncta mox in angulum quendam ſecedit & euaneſcit. Angelus verò (angelum enim fuiſſe, quem viderat puerum, credebat famula) abire ad ſuos famulam iubet, quod & fecit.*] Placuit hanc omni fide conteſtatã hiſtoriã vltimo loco ponere, quòd in eâ omnes apparitionũ ſpecies concurrant; Angeli, Beatæ Mariæ Magdalenæ, dæmonis in ſpecie Æthiopis, animæ damnatæ in aſſumpto corpore, vt arbitror non ſuo; ſed aëreo ad ſui cotporis ſpeciem efformato. Habent Athei quod rideant, ſi nolunt reſipiſcere; de pœnis inferni & animarũ immortalitate, habent Caluiniſtæ de cereis benedictis, de Sanctorũ reliquiis, de confeſſionis auricularis integritate, eiuſq; neceſſitate. quid dicent? confictũ id à IESVITIS. qui poteſt, quod à cunctis hodie, locis illis queat confutari; ſi confictũ foret? Nolunt credere? eant, & audiant, videantq;. Muliercularũ commenta inquient? credo, lateres & tegulæ, longinquis locis allatæ & diſperſæ; quæ cunctus populus vidit, iſtis imaginationis opera ſunt. extracti lecto viri, videntib. aliis ſolo alliſa & per humũ raptata mulier, ſomnia; illiſa parieti vaſa, & in partes innumeras contracta, ſomnia fuere. Sed grandiorũ malitia, ad hæc fingenda ſpargendaque valuit: quid pueri quadriennis innocẽtia? doli capax illa non eſt ætas, vt vel ante reliquias præfocati ſe à vix notâ & mortuâ mentiatur; vel reliquiarum appenſione metũ fictum ponat. Quam vereor ne Catharinæ exitium illis impendeat; qui Catharinæ crimen & laudant, & imitãtur; confeſſionis ſacra myſteria in hiſtrioniã hypocriſim vertentes; & inferni pœnas fabularum loco habentes.

Habetis

Habetis nubem teſtium, grandinemq́; copioſum exemplorũ,quib. labruſceta,& vrticetaNouatorum radicitùs vellatis,confringatis,calcetiſque. Illud vnicum propono. perpendite vos diligenter; vtrum æquius tutiúſque credere,ptimæ & ſecundæ Synodi Nycenæ patribus; Græcis Latiniſque Eccleſiæ Doctoribus; ſexcentis aliis grauiſſimis Theologis, & probatę fidei Hiſtoricis; & omnium ſæculorum ſexdecim receptæ ſententiæ; an nouiſſimi ſæculi procacibus quibuſdam,iiſque perpaucis,de ludo Saxonis excucullati, vel Stigmatiæ Nouiodunenſis.hi negant mortuos viuentibus apparere ad tempus poſſe, negant Deum id vnquam permittere;illi contra vtrumque,vt audiuiſtis affirmant,vel diſertis verbis,vel allatis exemplis quę nunquam recitaſſent,niſi vera credidiſſent. Scaurianum planè iudicium eſt. magnificum illud & magnanimum Scauri rei dictum, non ignoratis, quia Valerium Maxi. *lib. 3.* legiſtis. *Varius* (inquiebat (*Sucronenſis Æmilium Scaurum,regia mercede corruptum, imperium Romanum prodidiſſe ait: Aemilius Scaurus Princeps Senatus huic negat ſe culpa affinem eſſe. cui creditis?*] Pari ego nunc ratiocinatione; Sanniones noſtri temporis;Momi dicaces, Eccleſiæ peſtes; apparitiones ſpirituum negant & ſubſannant: fatentur aliquas & in honore habent, Sancti; & orthodoxi patres, orbis Doctores, Aſiatici, Aphricani, Europæi. quibus credetis? Magdeburgici Centuriatores,& Lemanicolæ coaxatores aſſerunt, nullas vnquã viſiones defunctorum fuiſſe veras: militantis Eccleſiæ,quæ columna veritatis eſt, centuriones & Euangelii præcones, qui ſcientiam ſuam de ſapientiæ æternæ vberibus ſuxerunt, vnanimi conſenſu litteris mandarunt plurimas, vt veras: quibus credetis? Beatorum apparitiones habemus, damnatorum habemus, beandorum habemus; Eccleſiaſticæ monumentis hiſtoriæ,patrum traditione, conciliorum actis,diuinæ ſcripturæ tabulis conſignatas; & de manu in manum per omnes Eccleſiæ ætates traditas, conſeruataſque: Nonne temerarium contra niti, flagitioſum repugnare, impium atque blaſphemum his omnibus fidem derogare? quid, mendacii vel ſtoliditatis eæ eorumque auctores accuſare? nomen non inuenio, quo appellem. Tu (*lector*) rei indignitatem animo complectere,complexus abiice, abiectam conculca & execrare. Quid mendacii accuſare,niſi falſa pro veris obtruſa dictitare? quid ſtoliditatem aſcribere,ſi non cauſari;adeò tot grauiſſimos,ſapientiſſimos,ſanctiſſimos viros, fuiſſe væcordes,vt inanibus næniis ſe paſſi fuerint ludificari, & pro hiſtoriis fabellas aniles receperint? hæc aduerſariorum modeſtia eſt.

SECTIO VI.

SEd ratione fortaſſis aliqua vel argumento efficaci ad hoc credendum impelluntur. Examinandas ipſorum obiectiones tibi fideliter proponam. tu iudica & diſcute.

In Italia (*inquit Philipp. Melanchton. in Manlij Calendario*) *habent impuriſſimas & obſcænas fabulas de Maria,quæ apparuit Monachis.*] bellum dictũ & mendaciſſimo dignum ſcurra. Habet Aſia & Aphrica, habet & Hiſpania, & Germania, Deiparæ ſacratiſſimæ apparitiones,vt doctũ. habet non ſola Italia, & eas ab omni obſcænitate & impuritate tam remotas,quã à fidei puritate Melanchton, quàm à morum & vitæ caſtitate ac ſanctimonia fuit alienus Lutherus. nec illæ fabulæ vocari poſſunt,quas omni æuo grauiſſimi ſcriptores & ſanctiſſimi viri, publicis teſtimoniis conſignarunt; quas Eccleſiaſticæ traditiones confirmarunt. Sed hæc Melanchtonis & Io. Riuii modeſtia fuit,tot ſæculis probatas Sanctorum apparitiones,anilia cenſere deliramenta;&,cum ipſi eſſent homines ineptiſſimi, D. Gregorium Papam ineptum vocitare. addunt vanitatem impudentiæ;cũ multa falſa & inania pueriliter, ſine iudicio; & fallaciter, ſine cãdore,congerunt, & quorũdam priuatos abuſus & ſtultorũ deridiculas opi-

nationes

nationes in publicam Catholicorum contumeliam detorquent. quaſi non reb. veriſſimis & optimis, hoc ſit adnatum, vt obnoxiæ ſint fuco, & hominum dæmonumq; dolis atque malitiæ expoſitæ, in multorum praue vtentium vertant perniciem. quid pane vtilius? Sodomæ tamen eius abundantia nocuit. quid vino ſalutarius? plures tamen ebrietas, quàm gladius necauit. quid Dei adoratione præſtantius? quot tamen illam in cultum idolorum deflexere? diſcretio ergo & prudentia neceſſariæ, vt veras à falſis diſcernamus: non verò licet, propter falſas, veris fidem derogare.

Marbachius negat vllas veras, niſi Chriſti & Angelorum reperiri. cur ergo tam diligenter, quando per Angelos exhibitæ, id Patres & hiſtorici addere conſueuerunt? cur hæc nouus Vigilantius vincula Sanctis iniicit? cur his eos compedibus & manicis ligat? cur in hunc neruum compingit; homo propter multiplices blaſphemias neruo digniſſimus; propter transfugium, compedibus vinciendus; & propter amentiam atque furorem, totus vinculis quadrupes conſtringendus?

Centuriatores & Lauatherus addunt argumenta paullò veriſimiliora; quædam quib. probare conantur, nullum eſſe Purgatorium (quæ vt impertinentia hoc loco prætermittimus:) quædam quibus reſpondebo, tractationi accommodata. Quid, inquiunt Auguſtino reſpondeas, qui non obſcurè, viuentium rebus animas defunctorum negat intereſſe; alioquin ſibi matris optimæ conſpectum nulla nocte defuturum? [*d. lib. de cura pro mort. ſup. citat.*] Quid Athanaſio [a], Chryſoſtomo [b] Theophilacto [c], Tertulliano [d]; cenſentibus hæc eſſe commenta dæmonum, qui ſe ſuffragiis noſtris indigere, & ex purgatorio, viâ altâ atque arduâ, fingunt aduenire? Addunt ſcripturas. Nam is *qui deſcendit ad inferos non amplius aſcendit*, Iobo [e]. Pſalmiſtæ [f] *homo eſt ſpiritus vadens & non rediens: puluis eſt, & poſtquam ſemel defloruit, dicitur ſuum locum non amplius recognoſcere*, quo igitur pacto queat redire? alibi dicimur [g] *omnes mori & ſicut aquæ dilabi*. quis dilapſas ad fontem reuocet? D. D. Petrus & Paulus [h] mortuos inquiunt dormire: cur ante terminum ſuſcitas? negat Abraham [i] Chaos, quantū interiacet, à mortuis poſſe tranſmitti; & idcirco illos nec mittendos, vt viuis renuncient, quæ illic geruntur. Quo pacto; ſi nec per ſe queunt, nec à Deo mittuntur; mortalib. apparebunt? Hæc ſumma argumentorum, quæ momenti alicuius. Sed reuerâ hoc eſt abuti ſcripturis, & Patrū dicta calumniari. Non negat apud Lucā Patriarcha Abrahamus mitti à Deo mortuos poſſe, vel ſolere; ſed tunc mittere abnuebat. Et *Chaos* illud hiatū maximū atq; impermeabilem ſignificat, quem ſine Dei permiſſione nullus tranſire mortuorum queat: DEI enim lege immutabili conſtitutum eſt, vt ſine ipſius permiſſione receptaculis ſuis animæ nequeant exire. Dei quoque lex ſanxit, nec damnatorum beatis vllam eſſe condolentiam (huc D. Gregor. iter iſtud imperuium retulit) nec ſortis vllam eſſe commutationem, vel meritorum vllum conſortium inter illos (huc Ambroſ. & alii retulerunt, de quo vide Cathen. D. Thomæ.) Dormire mortuos teſtantur Apoſtolorum Principes, fateor: ſed *ſomnus* ille mortem ſignificat, & *dormire* eſt mortuum eſſe. phraſis iſta Græcorum fuit vnde & ſepulcreta, vocant κοιμητήρια, hoc eſt dormitoria; & Homerus; de virgà illa Mercurii loquens, qua putabant eum mortuos ſuſcitare; mortuos nominauit ὑπνώοντας ἐγείρει (dormientes excitat:) id obſcuriùs & deterius vertit Maro, *Lumina morte reſignat*. Hebræi etiam *dormire* dicunt, pro mori, & Syri mortuos vocant *dormientes*, propter ſpem reſurrectionis. (vt Angelus Caninius obſeruauit) ſi ergo dormire Lauathero, eſt in nullius conſpectum vnquam venire: vbi fides reſurrectionis? dormiebant Moſes, Samuel, Ieremias & Onias;

[a] *q.13. in ſcrip.*
[b] *hom.29. in 8. c. Matth.*
[c] *in d. c. 8.*
[d] *l. de anima.*
[e] *c.7.v.9.*
[f] *Pſal.77.v.39. & 102. v.15. & 16.*
[g] *2. Reg.14. v.14.*
[h] *2. Pet.3.4. 1. Theſ.4. v.13.*
[i] *Luc.16.v.26.*

& Onias; apparuerunt tamen. Sed *omnes ſicut aqua dilabimur, puluis ſumus*, & quaſi in auras diſpergimur. Tibi verò, Lector quiſquis his fulcris innitère, edico, te moneo, diſcaueas; ne huiuſmodi rationibus vtare. nam ſi quid probent, eâdem operâ probent ne reſurrectionem quidem vnquam fore. dilapſæ ſemel aquæ nunquam redeunt; amnes aſpice; num nos nunquam redituri? Potiùs ergo fatendum his & ſimilibus locis, nihil aliud velle S.S. nobis indicare, quàm vitæ noſtræ imbecillitatem & fugacitatem, vt D. Auguſtinus & Angelomus annotarunt. Pſaltes Regius negat *à mortuo amplius locum ſuum cognoſci*. vbi aduerte nullum omnino patrum, nec quenquam ante Lutherum, ſic locum hunc exponere, vt facit Lauatherus: vt quam citò, tam verè, de tam nouitio commento, Nouatorem, queas agnoſcere. Quatuor inuenio veterum explicationes. duas enim Hebræorum in *Midras tebilim* omitto, vnam vt impiam, quæ animæ hinc ipſius mortalitatem colligit; alteram, vt parum conuenientem textui, de originali peccato: hoc cum homine reſurgente non amplius reſurgere. iſti *Velo iashub*, accipiunt de *iatzar haraz*. Duæ Patrum expoſitiones ſunt planè tropologicæ, vt Arnobii hîc, de diuitiis; & alia Baſilii (*de pœnitent.*) Hominem ſemel in peccatum lapſum, non poſſe ſine Dei gratiâ, vi ſuâ exſurgere. Tertia eſt volentium, *locum* hunc, non capi de corpore, ſed de toto hoc orbe ſublunari, in quem, egreſſa ſemel de habitaculo corporis anima, nequit ſine ſpeciali DEI permiſſione redire: ſic innominatus, ſed pereruditus pſalmorum interpres. Quarta eſt Apollinaris, & Euthymii, ſenſum eſſe; ſcire Deum & cognoſcere humanæ naturæ conditionem, & interitus noſtri accelerationem; qui nati mox denaſci incipiamus: & cùm nobis ſemel occiderit breuis lux, & vitæ flos iſte emarcuerit, haut poſſe abruptam vitæ telam iterum connecti, vel vinculum iſtud animæ atque corporis ſemel diſſolutum rursùs colligari, neque animam noſtram, poſtquam venti inſtar ſemel euolarit, vltra corpus ſuum agnoſcere, vt illud ſubeat ac poſſideat. Nam in ipſâ reſurrectione, beati illud iam ſplendidũ & incorruptibile deprehendent; damnati, fœdum ac horridum & obnoxium corruptioni. tam verò damnati quam beati, angelicâ operâ, Dei nutu, illud ſunt agnituri. Quid? quod nonnulli intelligunt de ipſis amicis; qui poſt animę receſſum, corpus amplius non agnoſcunt, ſed deteſtantur? & hi more Hebræo *ſuum* pro *eius*, accipiunt. videtur huius ſententiæ P. Emanuel Saa. Quid? quod D. Hieronym. ſecutus Hebræam phraſim, eandem vertit, *non cognoſcet eum amplius locus eius*, quod plerique Hebræi volunt, & paraphraſ. Chaldæus, & Vatablus ſequuntur, & ſic locutus ante fuerat B. Iob. cap. 7. vbi Hebræa, Chaldæa, Græca, & Latina conueniunt, hac prorsùs ſententiâ; mortui memoriâ interituram, quaſi non fuiſſet: vel ſuperſtites, quid cum vitâ functis agatur, aut quo in loco detineantur, nunquam niſi per reuelationem futuros certiores. Quæ omnia contra communem ſententiam nihil habere virium, eſt omnino clariſſimum. Minùs etiam obſtat, quod eidē Regio Vati dicatur homo, *Spiritus vadens & non rediens*. nam quod præceſſit *quia caro ſunt*; id apertè indicat agi de naturæ humanæ deprauatione & improbitate; quæ, cùm ad deteriora ſemper vergat, à malo tamen ad bonum, per ſe nequit redire: vel, quod magis placet, agi; de homine corruptibili; qui, cum ad mortem Pegaſeo gradu properet, à morte ad vitam retrogredi, virtute non poteſt ſuâ. D. Iobi verba, *Sic qui deſcendit ad inferos, non aſcendet nec reuertetur vltrà in domum ſuam, neque cognoſcet eum amplius locus eius*: eundem planè ſenſum habent, quem illa Dauidis paullo priùs explicata. Bellè quoque Dionyſius exponit, animam quæ ad inferos deſcendit, in priſtinam vitę rationem, diuitias, latifundia, palatia, naturaliter non redire: *quamuis* (verba ſunt eius) *miraculosè id fieri poſſit, ſæpeque factum ſit.*] Et illo ſenior D. Thomas

V ibidem

ibidem diſertè ttadir, Iob locutum de eo quod ſecundum curſum naturæ fit, non de eo quod agitur miraculosè. En aduerſariotum tela, ex ſcripturæ pharetrâ. Plus fortaſſis fiduciæ in Patribus, plus ſuppetiarum? nihil vtique minùs. calumnioſa vtiq; tota illa reſtificatio; quæ Rhemniæ legis, vllâ ſi ſe lege teneri paterentur, non effugeret inuſtionem. Miror Auguſtinum nobis obiici; cuius ſententiam ex eodem libro audiuiſtis, non ambiguè ceruicoſos iſtos condemnantem. Vult ille quidem plerumq; angelicas eſſe operationes; ſed addit ſpiritus etiam aliquãdo *αὐτοπροσώπως* ad viuos mitti. Negat eoſdem arbitratu ſuo redire poſſe, citrà Dei voluntatem: alioquin ſibi matrẽ continuò adfuturam: ſed nutu Dei aliquando rediiſſe, profitetur, & exemplis confirmat. Athanaſiũ producunt in pugnam, ſed laruarum: Athanaſius enim ille Nicænus eſt, non Athanaſius. eius diuidenda auctoritas. Nam quæ ab illo *q. XI.* dicuntur, leui brachio in aduerſarios retorſerim. negat ſpiritus apparere, fretus Dauidis teſtimonio, de quo nos iam copiosè. addit hæc verba: *De animabus enim ſanctorum non eſt dubitandum. nam & poſt mortem & in iudicij die cognoſcent omnia.*] vnde ſic poſſumus ratiocinari: ſi beatorum animæ cognoſcunt omnia poſt mortem, locum igitur & ſuum cognoſcunt: ſi locum ſuum; permittente Deo, ad illum redire poſſunt. idcirco enim damnatorum animas negauit redire poſſe, quia locum ſuum non cognoſcunt. de animabus enim his tantum accepit verba Dauidis, non de omnibus vt Lauatherus. Q. *verò VIII.* non adimit omnem illis ſimpliciter reditum (nam hoc ſcripturę ſacrę refragaretur) ſed negat à Deo remitti, vt humanæ curioſitati ſatisfaciant, narrando quid apud inferos rerũ geratur. Sciendum quoq; temporibus illis quandam hæreſim viguiſſe contendentem; mortuorum animas, illorum maximè, qui violenter necari, dæmones fieri; & malis deinde carminibus ad hominum obſequia & reſponſa danda cõpelli. Huic dementiæ ſe ſummâ vi Patres oppoſuerunt, & væſaniam illam ſedulò confutarunt. In his ſanè diligens Iſidorus *lib. 2. Etymolog. c. 8.* & os aureum Ioannes Conſtantinop. *hom. 2. de Lazaro, & hom. 4. in Lucam*, vbi reddit rationẽ, cur Deus non permittat multos in vitam redire: vti ſic dæmonum fraudibus materia ſubtrahatur. qui dicit non permitti multos, nonne de nonnullis licet paucis fatetur? adimit etiam facultatem redeundi curioſarum narratiuncularum gratia; abſolutè ad Dei nutum reuertendi licentiam, non tollit: quin apertè potiùs *hom. 29. in Matthæ.* ſcribit, *ſponte ſua redire non poſſe.* cur adderet (*ſponte ſua*) ſi nec diuina voluntate poſſent redire? Nec aliud agebat Theophil. *in c. 8. Matth.* cùm teſtatur dæmones quoddam dogma inſtituere voluiſſe; de vagatione animarum in hoc orbe; cui minimè ſit aſſentiendum, quoniam animæ corpore egreſſæ iam certum habent locum, & non oberrant vagæ. quibus verbis negat ſpiritus pro arbitrio *ἐν τῷ κόσμῳ* (ſic loquitur) *πλανᾶσθαι*, quoniam certis manſionibus ſtatim aſſignantur. impugnat enim eumdem errorem quem Chryſoſtomus, & vterq; nobiſcum, vt docui, ſenſit. Deniq; Septimius Tertullianus etiam illud Gentilium, de præuentis immaturâ morte, figmentum planè poëticum; & fortè Platonicum, reiicit; & docet nec illorum *animas vagari, donec reliquatio compleatur ætatum.* hancq; ille licentiam poëtarum, cum Magorum audaciâ, iactantium inanem ſuam animas eliciendi potentiam; & cum inſomniorum fallacia, quæ Manes falſa ſoliti immittere, comparans, meritò refellit. Verùm & ipſe addit; Dei virtutem quaſdam animas reuocaſſe in documenta iuris ſui. Sic ſcriptum ab eo inuenias extremo de Animâ libro. Sic ergo neque S. S. neque patres, neque ratio; ſed ſola temeritas, nouandi cacoethes, & vetuſtati detrahendi, Catholiciſque conuitiandi libido, Aduerſariis ſuffragantur.

SEC-

SECTIO VII.

Z SIt 2. Concluſio, *Magi nequeunt opera dæmonum veras defunctorum animas nobis oſtendere*, hæc eſt ſententia Tertullian. *lib. de anima cap. pen.* D. Iſidori *lib. 8. Etymol.* Chryſ. & Auguſti. quos citat & ſequitur D. Thom. *1. p. q. 117. a. 4. ad. 2.* Guilh. Pariſ. *p. vlt. de vniuerſ. cap. 24.* Victor. *de magia num. 17.* ratio eſt, quia ſanctorum animæ in manu Dei ſunt, & ſoli Deo obediunt: damnatorum nequit Diabolus ſinere egredi, ſine nutu Dei, ſine quo nec ipſe id poteſt: quod ipſum etiam habet locum, in iis quæ expiantur. Ideò ſolent ipſi has vices ſubire dæmones; qui per mundum adhuc vagantur, & has animas amant mentiri, vt ex Porphyrio docuit Iamblichus *lib. de myſter. Aegyptior.* Neque id mirandum, cùm in Angelum quoque lucis ſe transfigurent, & in B. Virginem Deiparam, vt in Biturigibus Vibiſcis, cùm illic degerem ſcio accidiſſe; imò & in ipſum Chriſtum Dominum, qualis B. Martino apparuit diabolus.

Ex his ſequitur primò, prorsùs eſſe ſuperſtitioſum, quod ex quorumdam delirâ opinione retulit Ananias a animas eorum, quibus exſpirantibus dexteram porrexerint & viciſſim porrectam receperint, ipſis poſt obitum apparituras. Nulla enim huius rei vel ſcripto vel non ſcripto Dei verbo, nec hiſtoriarũ verarum narrationibus auctoritas huic opinioni adminiculatur. Secundò ſequitur non eſſe temerè imitandum quòd olim factum à nonnullis, & quod Ioan. Friburg. in Sum. Conf. *l. 1. tit. 11. q. 23.* ſecundum ſe conſideratum, dicit non eſſe damnandũ de peccato; non .n. negant D. Tho. & ipſe, & qui eos ſequitur Betzius *in præcep.* periculoſum eſſe, & tales vt plurimũ ſe deludendos dæmoni propinare, & illi ſubiacere comminationi; *Qui amat periculum, peribit in eo*; ideò prudenter Ciruelus *l. 3. de ſuperſtit. c. 11.* reprehendit illos inquam, qui cum muicem paciſcuntur, vt (ſi permittatur) is, qui prior morietur, viuo appareat, eumque de ſuo ſtatu faciat certiorem. Scio id Deum permiſiſſe aliquando, vt audiuiſti de Marſilio Ficino; & de S. Lutgardi legitur *li. 2. vitæ eius. to. 3. Surij, in Iunio*; & apud Dominicanos Zamoranos accidiſſe olim monacho cuidam. Is cum quodam Minoritâ hoc pactum inierat. moritur Minorita, & poſt dies aliquot apparet ſtipulatori mẽſas ſternenti, & (ait) ſe expiatoriũ circumgeſtare ignẽ. Et ad cruciatꝰ ſui indicium, manum menſæ ligneæ craſſæ impreſſit, eamq; altè admodum combuſſit. notã hanc audiui ab oculatis (vt aiebant) teſtibus ſupereſſe manus menſæ inuſtæ, & ad perpetuam rei memoriam paruulo clatro ferreo obtectam: & narrat in Chron. Dominicanorum F. Ant. Senenſis, vt de re nihil ſit dubitandum. Quando Deus redire permittit, maioris boni id cauſa permittit: vt plurimũ Behemoth hanc agit perſonam. Pactio ipſa vix fieri poteſt, vt curioſitatis peccato vacet. præſtat ſalutem ſuam ſemper cũ pauore & ſpe operari. Eadẽ B. Lutgardis cùm iuſſiſſet cuidam moniali, vt ſi prior moreretur, eam viſeret; addidit, vt primũ diceret; *Benedicite, orationem Dominicam & Salutationem Angelicam, ne* (inquit) *diabolus ſuo more aliquod figmentum adducat.*] *de l. 2.* Si hoc illa ſancta tam illuminata metuebat: quanto magis nos debemus metuere? Sequitur etiam tertiò ex his poſſe faciliùs diſcerni variorum & multiformium ſpectrorum illuſiones, quas dæmones obiicere ſolent. de quibus nunc videamus.

a *lib. 3. de nat. dæmon.*

QVÆSTIO XXVII.

De dæmonum apparitionibus, ſiue de ſpectris, quæ dæmones nobis obijciunt.

SECTIO I.

DVo præmittenda, varias eſſe illuſionum cauſas; & varia dæmonum genera. Patet primũ, quia multa habentur pro ſpectris, quæ naturalia ſunt, vel

artificialia;item quæ ſenſũ vitio, aut imbecillitate vitiatæ phãtaſiæ talia vidẽtur eſſe,cùm non ſint qualia videntur. de ſingulis, Petrum Leloyherium [a], in pleriſque ſecuti,videamus. Naturalia ſunt & decipere tamen aptiſſima, ignes illi fatui de quibus egimus ſuperius: item inſulæ natitantes, quales vidi apud D. Audomari fanum in Morinis complures; quales etiam in Italiâ, & alibi celebrant veteres ſcriptores [b], in lacu Vadimonis, Cecubo, & Reatino: vt ſunt etiam arbores & ſiluæ radicitus euulſæ, & claſſis ſpeciem in mari præbentes,teſte Plinio Seniore [c]: vt, ligna putrida noctelucentia: vt animalculum Indicum,de genere Cicindelarum, ſed maius, inſtar Scarabæi, quod etſi toto corpore luceat, oculis tamen maximè; qui pro corpuſculi modo ingentes,tantum fundunt lucis,vt ad eam legere & ſcribere ſoleant. Cocuiium vocant,micat luce quaternarum ſtellularum; quarum ſi quis pinguedine manus & faciem inungat, ardens & formidabile ſpectrum apparet. Sic Chieza *pag. 2. Hiſt. Perua.c.30.* Item vapores variis formis conformati,quales illi quos Sylla vidit hircorum ſimilitudine capitibus apud Epheum concurrere [d]; & ſimilia, quæ apud Syrtim maiorem ex eadem cauſa Diodorus Siculus ſcribit cõtingere [e], digna lectu. Talia quoque (ſi à viſu,ad auditum lubet tranſire) ſunt admiranda quædam ſonorum, vt Echus in locis diuerſis; quæ & notauimus Comment. in Senecæ tragædias,decipere nonnullos teſtatur Cardanus *l. 18. de ſubtilitat.* item ſonus ſtatuæ Memnonis,de qua eodem opere egimus;& muri Megarenſis, de quo *in Atticis* Pauſanias; & cauerna Britannica, de qua Clemens Alex. *l.6.Strom.* fors,an D. Patricii antrum? item prælii ac victoriæ voces,apud tres Perſicos montes, de quibus idem Clemens. Mirifici quoque interdum ſoni nati ex vterinis ſuffocationibus, imperitis medicis imponunt. *quando (ait Corn.Gemma lib.1.Coſmocrit. c.7.) à venenato ſpiritu inflata arteriæ,diductaq; in amplitudinem; ſecundum longitudinem contrahuntur. vnde neceſſe ſit aliquando mulierem ſtrangulari: vnde & voces mirandas ex imis viſceribus exaudiri,nunc velut ranarum coaxatus,nunc ſerpentum ſibilos,nunc crocitus coruorum,gallorum cucurritus, latratus canũ &c. quæ tamen pro viarum & erumpentis ſpiritus proportione caſus effingit.*] A

[a] *l.1.de ſpectris c.6.7.8. & 9.*

[b] *Ariſt. de admir. audition. Titus Liuius l.9. Seneca li. 3. Nat. quæſt. & Plinius Iun. li.8. epiſt. 10. & Senior li.2. Nat. hiſt. cap. 95.*

[c] *li. 16. Nat. hiſt. c.1.*

[d] *Plutarch. in Sylla.*

[e] *li. 3. Bibliothec.*

Vt naturalia ſic & artificialia quandoque decipiunt, & pro ſpectris habentur: vt erant *αὐτόματα* Dædali,de quibus Ariſtoteles *lib. 1. de anima, & lib.1. Politic.* & alia Archimedis, Archytæ ac Boetii,de quibus ſuperius actum; & noſtris temporibus oblata Carolo V. Aquila ænea,volans per aërem; & Pariſiis, triremis argentea,quam remiges,eiuſdem materiæ, & impellebant, & ſiſtebant & retroagebant. Vt erant etiam Hydraulica veterum, & hodie in hortis Eſtenſibus Tiburi admiranda;de quibus Claudianus; B

Intonat erranti digito, pedibuſque trabali*
Vecte laborantes in carmina concitat vndas.

* Sic correxit Leloyer. pro *penituſque.*

Et de quibus iam exſtant Heronis libri. Vt ſunt artificioſa ſpectra,quorum modum docent Cardanus *lib. de Varieta. rerum.* & Baptiſt. Porta *lib. de magia naturali*; quanquam verè in his omnibus, rerum quibus vtuntur natura ad artificium adfert vim maximam: vt & in naturalibus illis prioribus, ſæpè accedit artificioſa hominum applicatio. Sed ad hanc claſſem magis propriè pertinẽt artificioſæ voces quorundam;quibus cùm ſint præſentes, voces ſimulant abſentium; vel cùm ore loquantur, ex ventre verba videntur proferre, ſicq; voces dæmonum vel angelorum mentiuntur: Item qui per tubos noctu loquentes, angelorum vel animarum voces ſimulant; quale quid de Bonifacio octauo circũfertur apud Nauclerũ, Maſſeum & alios. Item qui ſimulant ſe animas maritorum defunctorum, & ſic ſuadent viduis vt ſibi nubant. noui, qui hoc Louanii factitarat: & de alio qui Andegaui, narrat Leloyerius *c.7.* Sic apud Boethiũ Scotiæ rex Kennethus, Pictos, à quib. erat victus, vicit. Noctu ad Princi-

pes

pes exercitus ſui dormientes, immiſit ſeruos indutos ſquammis lucentibus, & manu tenentes haſtas ex ramis putridis noctu lucere ſolitis; qui illos ad pugnam fortiter ineundam hortarentur: ſe à Deo miſſos Victoriæ ſponſores. Angelos illi credidere, & animosè Pictos aggreſſi ad internecionem cæciderunt. Sic nonnulli vſi cancris vel teſtudinibus, iiſque cum candelulis affixis, in cęmiteriis, non ſemel ignitorum ſpectrotum ſpeciem prębuere. quare nonnulli ſuſpicantur ab Homero [a] teſtudini tributum nomen armaturæ fallacis ἰωηλυσίης αἶχμα. Sic etiã Abderitani iuuenes, cum ſpectrorum ſchema, conati ſunt Democritum terrere, vt narrat Lucianus *in Philoſpeude*. Sunt in recentiorum libris, vt Boccatii Decamerone, & ſimilibus, exempla plurima; ſed me magis capiunt antiqua. in fabulis tale quid comminiſcitur Moſtellariæ Plauti ſeruulus; tale quid narrat Æſchynes orator [b], à Cimone Athenienſi factum; qui ſe Scamandrum finxit, vt vitiaret Callirrhoen: tale quid narrat Ioſephus [c] factitatum à Mundo, vt deciperet Paullinam, fingente ſe Anubim: tale quid à Tyranno Sacerdote idolorum excogitatum, qui mentiebatur Saturnum; vt liberè matronas nobiles mæcharetur, nos docet Ruffinus [d]; & meminit eiuſdẽ facinoris D. Cyrillus Alexandrin. *contra Iulianum lib. 7.*

[a] *in Hymn. Mercur.*
[b] *epiſt. 10.*
[c] *l. 18. antiquit cap. 4.*
[d] *l. 11. hiſt. c. 25.*

Et Nectanabus Ægyptius Magus ſe in Iouis Hammonis effigiem tranſformans, Olympiadem Philippi vxorem decepit, & adulterino concubitu Alexandrum Magnum genuit: vnde illi orta opinio de Ioue parente. narrat Ioſephus Gorionides *l. 2. Hiſt. Iudai. c. 6.* & laudat auctores, Ægyptiorum Sapientes, Titum Romanum, Strabonem Capadocem, & Nicolaum Damaſcenum:

C In his fictionibus, cùm ſtuprum accedit, peccatum grauius eſt quàm in ſtupro ſimplici. & grauius puniendum: cùm furti cauſa fit, puniendum pœnâ directariorum *l. ſacculary. D. de extraord. crimin.* Si nihil aliud quàm metus incutitur, pro periculi magnitudine, res æſtimanda: ex genere ſuo, puto Mortale peccatum: & pœna eſt arbitraria, fuſtigationis puta; &, ſi mors ſecuta, exilii perpetui. *argu l. 4. §. cum quidam. D. ad leg. Cornel. de ſicar. l. infiniti §. cum eo D. de furt. & l. penult. §. vltim & l. vlti. D. de extraord. crimin. voluere poſt gloſſ. in l. ſi quis aliquid. D. de pœn. Licinius Ruff. in comparat. legum Moſis & Iuriſconſ. & Leloyer. ſupra fol. 173.* nec puto idoneam excuſationis cauſam amorem præbere, nec tutum ſatis eſſe *conſ. 101.* Oldradi, optimi aliàs conſiliarii.

D Senſuum alterationem vitiumque, falsò viſorum, vel alio ſenſu perceptorum ſpectrorum, cauſam non raram eſſe, docet idem Leloyerius *cap. 8.* exẽplo ebriorum, de quibus optimè D. Ambroſius [e], *Hinc* (ait) *vanæ imagines ebriis, incerti viſus, inſtabilis greſſus: vmbras tranſiliunt ſæpè, ſicut foueas, nutat his cum facie terra, ſubitò erigi & inclinari videtur, & quaſi vertatur, timentes in faciem ruunt, & ſolum manibus apprehendunt, aut concurrentibus montibus ſibi videntur includi. Murmur in auribus, tanquam maris fluctuantes fragor, & reſonantia fluctu litora. Canes ſi viderint, leones arbitrantur, & fugiũt. Alij riſu ſoluuntur incondito, alij inconſolabili mærore deplorant, alij cernunt irrationabiles pauores; vigilantes ſomniant, dormientes litigant.*] idem, terribilia nẽpe viſa apparere ebriis, Plinius prior affirmarat [f]. Deprauat, more ſuæ ſectæ, Lauatherus S.S. dum ſic vult intelligendum illud Salomonis [g], ebrietatem diſſuadentis; *Oculi tui videbunt extraneas, & cor tuum loquetur peruerſa. Extraneas*, ait ille viſiones & apparitiones admirandas; qua in re ductorem habuit Pagninum; qui cum Paraphraſte Chald. videtur ſic accepiſſe זרות Zaroth, quaſi vim neutri haberet, & ſignificaret *extranea* h. res extraneas; quod, licet non diſplicuerit Ianſenio, probum tamen non eſt. Fœminino enim ſenſu accipiendum, & quidem non de rebus, ſed de mulieribus. Senſus enim; quem D. Hieronym. & Beda ſecuti, vinum concupiſcendi alienas eſſe cauſam. ideo Septuaginta, vt ambiguitatem hanc tollerent, ſingulari numero vertere ἀλλο-

[e] *l. de Helia & ieiun. c. 16.*
[f] *li. 14. c. 22.*
[g] *Prouerb. 13. v. 33.*

τρίαν, alienam, ſeu extraneam: quam vocem nec S.S. nec patres, ſimpliciter poſitam, de aliâ re, quam de muliere ſeu ſcorto accipiunt, vt eodem cap. paulò antè; *puteus profundus aliena*, vt ibi explicant Salonius, Beda, Hieron. & alii. Oculorum ſuffuſio facit videri volitantes ante oculos quaſi muſcas vel ſaltitantes formicas, vt non ſine ſtudiorum incommodo, à multis iam annis experior. Abenzoar *lib. 1. cap. 1 tract. 8.* meminit morbi dicti *halahol*, quo qui affecti, ſingula putant ſe videre gemina. Arcuatis cuncta apparent lutea. Refert Ariſtoteles de quodã qui ſuammet imaginem ſiue ſimulachrum, in aëre ſibi, quaſi in ſpeculo, propter oculorum vitium, ſemper obuerſari exiſtimabat. idem teſtatur, eum qui diu in ſolem oculos intenderit, & oculos aliò celeriter auerterit; primò ei cuncta iri viſa gilua, mox rubea, & tandem nigra, donec alteratio illa viſus recedat. Auditus etiam læſus decipere conſueuit, vt fit in iis; qui morbũ imaginoſum (ſic vocant) patiuntur. cuius ægritudinis viri docti duas ſtatuunt ſpecies, vnam notiorem; cui nomen φρενῖτις, quando phantaſmata obiiciuntur animo, viſili imagine; de qua ſpecie Cornelius Celſus, & Cælius Aurelianus conſulendi; & pertinet ea ad phantaſiæ vitium. altera ſpecies eſt κορυβαντιασμὸς, qui viſui tollit ſomnum, auribus indit vitium, quo ſibi audite tinnitus & ſonitus videntur. de hoc Varro, *in Prometheo* Satyrâ;

Leuiſomna mens ſonorinas imagines
Adſtatur, non vmbrantur ſomno pupulæ.

Guſtus quoque vitiatus ægros mire decipit; vt & odoratus, Polypo, Grauedine, ſeu κόρυζα, & miro illo catarrho; qui regnabat in Caſtellâ. 1581. & multos abſumebat; læſus. Verum crebrior & maior deceptio manat à phantaſiæ corruptelâ; quæ aliquando coniuncta eſt cum Phrenitide, (ſic vocatur ea quæ cum febri vehementi eſt;) aliquando cum Maniâ (hæc febris expers eſt, & diuturnior;) aliquando leuicula tantum eſt febris, nec ad Phrenitim ſufficiens[a]. Theophilus medicus cetera prudens, opinabatur cùm febriret, prope lectulum tibicines & cornicines aſſiſtere, & continuè auribus eius cantum inſonare: idq; iam ſanus, accidiſſe ſibi pertinaciter contendebat[b]. Sed huic iſta tædio crant: alteri cuidam voluptati. Sic enim Horatius, *Epiſt. ad Florum.*

[a] *vide Celſ. lib. 3. c. 18.*

[b] *Galen. lib. de differ. Symptom. c. 3.*

. . . Fuit haut ignobilis Argis;
Qui ſe credebat miros audire tragædos,
In vacuo lætus ſeſſor, plauſorque theatro:
Cetera qui vitæ ſeruaret munia recto
More; bonus ſanè vicinus, amabilis hoſpes,
Comis in vxorem, poſſet qui ignoſcere ſeruis,
Et ſigno læſo non inſanire lagenæ;
Poſſet qui rupem & puteum vitare patentem:
Hic vbi cognatorum opibus, curiſque refectus,
Expulit hellebero morbum, bilemque meraco,
Et redit ad ſeſe: Pol me occidiſtis, amici,
Non ſeruaſtis, ait; cui ſic extorta voluptas,
Et demptus per vim mentis gratiſſimus error.

Abydi ſimile quid contigiſſe narrat Ariſtoteles *in libro de* admirand. audition. Hanc in væſaniâ falſæ opinionis voluptatem, de quodam Thraſyllo, putante naues omnes, quæ ad Pyræũ appellerent, ſuas eſſe, fusè teſtatur Ælian *lib. 4. var. hiſt.* Sed ad ſpectra redeamus imaginaria. Haut ſcio an quid rariùs eò acciderit, quod à Timæo Locro commemoratum. *Agrigenti domus fuit, cui cognomen τριήρη, ab euentu tali. Adoleſcentes aliquot* [Taurominitani] *illuc conuenientes conuiuiũ hilarius agitabãt. Mox vti aſſolet, cũ incaluiſſent vehementiùs, ita decuſſi mẽte ſunt, itaq; externati; vt in triremi ſe opinarẽtur conſtitutos, mariq; altiùs vndabũdo hyemẽ ingruere*

ingruere atrocem. Proinde, velut naufragium veriti, tanquã egeſtis, quæ intùs forent, nauigium facturi leuius, vaſa omnia, & quicquid mero feruidis occurrebat, in viam ſeu in mare, feſtinantiùs iactare adorti ſunt, accurrentibus hinc inde qui proiecta diriperent. Inſequenti die vbi adfuere magiſtratus factum arguentes, cùm illi needum ſatis edormiſſent: reſpondère, ſe metu mortis præoptaſſe, quæ in naui forent diſperdere, quam fluctib. deuorari. Admirantibus mentis ſtuporem vniuerſis, qui inter eos videbatur natu grandior: Ego, ô viri Tritones, præ formidine infra thalamos me coniiciens in imo iacui. Cumq; ampliùs delirare animaduerterentur, dimittuntur ab ignoſcente magiſtratu, commoniti modò grauiùs, cauerent in reliquum inuitationem eiuſmodi brutalem. At illi, velut gratiam fatentes: Si, inquiunt, ſeruati ex tam procelloſis vndis portum fuerimus aſſecuti, inter marinos Deos vobis (ô Tritones) vt ſeruatoribus in patriâ ſtatuas ſurrigemus.] Sic Cœlius Rhodigin. ſed ex Athenæo[a].

Hydrophobi aquam fugiunt, eo quòd putant ſe in illâ videre canẽ à quo admorſi fuere[b].

Solet autem Diabolus hiſce naturalibus morbis ſępè ſe adiungere, & hominum procliuitate abuti. *Serpit hoc malũ Diaboli* (ait D. Aug.[c]) *per omnes aditus ſenſuales, dat ſe figuris, accommodat ſe coloribus, adhæret ſonis, odoribus ſe ſubiicit, infundit ſe ſaporibus, & quibuſdam nebulis implet omnes meatus intelligentiæ. aliquando crudeliter torquens dolore ac metu, aliquando iocosè diſtrahens, vel ſubſannans ludicris.*]

a Athenæus l. 2 c. 1. & Cælius li. 17. A. L. c. 2

b Paul. Aegyneta lib. 5. c. 3. & Antholog. Epigramm. Græc. lib. 7.

c lib. 18. qq.

SECTIO II.

F SVnt enim dæmonum vt variæ operationes atque libidines, ſic & varia genera; quod ſecundo loco nobis erat notatum. Omnes quidem immundi, & mali, hominibuſq; ſunt infeſti, vt poſt Chryſippum, & Plutarchum, & Philonem, rectè contra Iamblichum Porphyrius[d]. & eo meliùs Minutius *in Octauio*. eos tamen à loco Marcus apud Pſellum[e] diuidit in ſex genera, vt eo prior fecerat Orpheus, ſcribens ad Muſæum;

δαιμονὰς οὐρανίυς, καὶ ἠερίυς, καὶ ἐνυδρύυς,
καὶ χθονίυς, καὶ ὑποχθονίυς

Dæmones cœleſtes, aëreos, aqueos, terreſtres, & ſubterraneos ſeu humanos. cæleſtes autem vocat æthereos, ſiue igneos vt appellat Marcus. Aëreos etiam Plato[f] agnouit, Magices inuentionem illis tribuens. Terreſtres Chaldęi cum Zoroaſtre (vt Pſellus exponit) vocant Fetas, ſeu *canes terreſtres*; in Zoroaſtris enim Magicis ſcriptum legimus, de ſubterraneis locis exire canes indutos corpus fictum, non autem verum: addit idem (iuxta Gemiſti explicationem) iis ſolere apparere, qui prauitate vitæ derelictâ religioſo cuipiam ordini ſe addicunt: quod ipſum Leloyherius[g] confirmat teſtimonio Hebræorum in opere quod inſcribunt *Holam Abba*; Idem Athanaſius de D. Antonio in eius vitâ; & ſimilia fere narrans de S. Simeone Treuirenſi Euervvinus Abbas *apud Surium 1. Iunij*, & alia leguntur in vitâ S. Norberti, de dæmone vexante initia ſanctæ plantationis Præmonſtratenſium (*Surius Iunij 6. vita illius cap. 19. 26. & 27.*) Ego poſſum confirmare eo quod verè accidit, initio fermè noſtræ Societatis, inſtituto collegio à P. noſtro Ignatio Laureti; & ei præfecto Rectore, P. Oliuerio Manareo, qui etiamnum ſupereſt, & à quo, vt rem veriſſimam, accepi, quod ſubdam: Anno 1555. maligni ſpiritus, modò vnum, modò alium locum magno ſtrepitu infeſtantes, pleriſque, in quibus nonnulli religioſi inſtituti tyrones erant, mirùm quantum moleſtiæ & inquietis adferrent. Etiam claro die apparebant, variis figuris. Vni dæmon in formâ Æthiopis apparuit; & multis illecebris atque perſuaſionibus verborum conatus fuit à religioſo inſtituto illum auertere: quod cùm irrito labore ſe facere videret, abiit inhalato diro admodùm & virulento fœtore, qui toto illo die perdurauit. Alteri ſe conſpicuum præbens effigie D. Pauli, adhortabatur ad ſacram

d lib. de abſtinen. animal.

e de dæmon. Naturâ.

f in Phædro.

g lib. 2. de ſpectr. c. 1.

Epiſtolarum ſuarum lectionem atq; ſtudium; vt hoe ſpecioſo colore, eum ab humaniorum litterarum eurâ abducetet, ſicq; per inobedientiam è religiono expelleret; quod & perfeeit. Ipſi Oliuerio in atri & ingentis moloſſi ſpecie obuius, in eumq; inſiliens, ad terram ferè adflixit. Orantibus; vt cogitationem diuerteret, aut abrumperet; inſtar catti obmurmurantis ſeſe adiunxit non ſemel, ſcabellumque cui innitebantur quatiebat, pulſabatque. Nee lectis quies, nec menſæ refectio, ſine infeſtatione, concedebatur. Crebrò varii catelli à quieſcentibus lectulum adſeendere, & tegmina ſubire ſentiebantur: quæ res multos formidine plenos, & ſomno priuabat, & ſtratis expellebat. Prandens quidam, inuiſi hoſtis pugno in latere tam acriter percuſſus fuit, vt confeſtim expalluerit, & ferè retrorsùm à ſcamno deiectus ciciderit. Subditorum moleſtia bono Rectori permoleſta erat. tentauit Eccleſiaſtiea remedia, quæ oportuna oecurrebant; miſſarum, preeum, exorciſmorum, luſtralis aquæ, ſanctarum reliquiarum, & id genus alia. His tamen Deus malum planè tolli noluit. Quare ad communē patrem, P. Ignatium Oliuerius recurrit, preces ei᾽ & opem in hac moleſtiâ petit. Ignatius, qua erat animi demiſſione, ad patientiā eohortatur per litteras, & ad ea remedia, quibus Eccleſia in ſimilibus vti conſueuit. Hæc, inquam Oliuerius per litteras, omnia iam à nobis curata, tentataque: ſed durat malum, & gliſcit. Quibus aeceptis litteris reſpondit P. Ignatius; *confidite in Domino, & in bonitate eius, ipſe vos liberabit: & ego ſeriò pro vobis orabo.* Acceptas litteras Rector in coronâ Patrum fratrumq; legit, qui tum forte congregati; &, mirum dictu, è veſtigio illa ſpectrorum & phantaſmatum infeſtatio, adeò conquieuit; vt nihil huiuſmodi Laureti poſtea fuerit auditū, nihil viſum. Nimirum ſcriptis litteris poſterioribus optimus Pater, pro filiis orare eœpit; & interea, dum Romà Lauretum litteræ perferuntur, exorauit.

Verum quia quod Pſellus breuiter, id de dæmonū generibus ab eorum habitatione deductis Tritthemius multò copioſiùs ſcripſit: eius verba *ex libro Quæſtionū ad Maximil. Cæſarem. q. 5.* non pigebit aſcribere multis additis, quæ ad explicationem diſquiſitionemq; Magicam, pertinere iudicabo. *Sicuti dæmones* (inquit) *in poteſtate acumineq; ſubtilitatis ab inuicem differunt: ita maleficarum quoque poteſtas non eſt in omnibus vna; ſed in ſingulis. prout dæmonibus concurrunt naturâ ſubtilioribus vel groſſioribus, diuerſa. Multa enim ſunt genera dæmonum, & certis inter ſe gradibus diſtant, ratione locorum, in qua cadentes à principio ſunt detruſi.*

Primum quidem genus dæmonum appellatur igneum; quod circa ſuperiorem peruagatur aërem, nec vnquam ante iudicij diem ad inferiora demergitur: ſed continuò ſub regionibus permanentes ſublunaribus, nullum habent cum hominibus in terrà commercium. Quod verò ſub lunà permaneant Sanctus quoque teſtatur Auguſtinus in opere, de Agone Chriſtiano, ſic dicens; Dæmones non habitant in cælo, vbi ſol & ſtellæ ſunt, ſed omnes ſub regione lunari verſantur. Hinc motus opinor Apuleius dixit animalia eſſe ignita, propterea quod Ariſtoteles confirmauit in fornacibus ardentibus quædam animalia paruula ſæpius viſa volitaſſe pennulis apta; quæ totum æuum ſuum diuerſantur in igne, quoniam cum igne oriuntur, & cum eodem igne exſtinguuntur, & ad ſuum vnde venerant locum euaneſcentes redeunt.] Diui Auguſtini locus eſt capite tertio, negat tantum Diuus Auguſtinus dæmones habitare in cœlo, vnde exeiderunt, & in firmamento: de ignis ſphærà nihil addit. ideò ad primum hoc genus probandum, non pertinent eius verba. Quod attinet ad Apuleium ille fallebatur, quia dæmonibus ignita corpora verè tribuebat. Ariſtoteli denique illa animalia non ſunt dæmones, ſed inſecta quædam volatilia ephimera, in fornaeibus Cypriis reperiri ſolita. Si dæmones iſta putauit Apuleius, quomodo cenſuiſſet illa cum igne exſtingui; aut cum igne oriri; qui dæmones immortales eſſe, & morti non obnoxios ex ſectæ ſuæ decretis arbitrabatur?

tur? fortè hoc volebat incenſo igne incipere illic in flammis dæmones tali formâ cerni, & exſtinctâ flammâ apparere deſinere? Sed pergit: *Nulla ſunt eis cum maleficis conſortia. quoniam cùm demorentur in igne, propter ſubtilitatem ſuam non poſſunt corpus groſſum ſiue aëreum induere.*] Vana ratio. Si nulla eſt ſphera ignis, vt multi arbitrantur: totum hoc corruit figmentum. ſi qua eſt talis ſphęra, nondum hinc ſequitur dæmones tales non habere commercia cum maleficis. quia dæmones omnis corporis proprii ſunt expertes, vtpote ſubſtantiæ merè ſpirituales; quæ nec terreę, nec igneę, nec aëreæ corporeæ groſſitiei cõſimiles ſunt. & poſſunt ignei iſti, non minùs quam aërei, corpus alienum inuadere & aſſumere. Quare vel illi quoq; cum maleficis ineunt commercia, vel huius rei alia quærenda eſt ratio: quam nondum inuenire potui. Et quid neceſſe hos in igneum illum carcerem extra infernum, qui in terræ centro, includere? quaſi pœnam ſuam, vbicunque ſunt, non circumgeſtent. Hoc ergo dæmonum genus ego crediderim fictitium, & ab Orpheo *cæleſte* vocatũ, quia putabat in cœlis degere: alii fortè *igneum* vocant, eo quod in aëris regione ſuperiore manſerit.

Secundum genus aëreum dicitur, quod in aëre errans nobis propinquo commoratur. Hi quidem poſſunt ad inferiora deſcendere, & aſſumptis de craſſiore aëre corporibus, quandoque hominibus apparere. Aëra permittente Deo ſæpiùs turbant, tonitrua & tempeſtates concitant, & omnes ſimul in perniciem humani generis conſpirant. More hominum affectionibus mouentur paſſionum, ſuperbià maximè & inuidià, tanguntur que perturbationibus continuis, & nec ſolido veſtiuntur corpore, nec vno conſiſtunt loco. Nec vnam omnes formam habent, ſed plurimas, eaſque ſæpius mutant, ſecundum varietatem affectionum; quibus vel occurrunt maleficarum carminibus euocati, vel impulſi perturbatione ad nocendum.]

Notandus hic quoque error & fugiendus, dæmonibus vlla omnino eſſe ꝓpria vel adnata corpora, aut vllâ viſili formâ oculis humanis corporeis præditos eſſe: conſpici tantum poſſunt in formâ corporis extrinſecus formati, vel cadaueris aſſumpti. Pergit;

Habent enim violentum omnino & furioſum morem turbationibus plenum, vnde vehementer malefacti & perturbati repentinas plurimum machinantur inſidias, & dum ſuas agunt incurſiones, partim latere volunt, partim inferunt violentiam. Malefica horum dæmonum operatione ſuffulta, tantò ſunt ad maleficandum potentiores, quantò ſuperiorem ex eorum ordine concurrentem fuerint aſſecuta.] Hęc omnia vera crediderim: *In vità D. Antony D. Athanaſius aërem plenum eſſe dixit dæmonibus: quod Mecurius ante dixerat Termaximus: nullam videlicet mundi partem dæmonum præſentià deſtitutam.*] Hoc de ſublunari mundo intelligendum, alioquin falſum eſſe docet D. Auguſtin. *d. c. 3. de agone Chriſtiano*: & ſic accipe, quod ſubdit, *S. quoque Præſul Ambroſius dixit: Plenus eſt mundus ſanctarum virtutum, quia eſt plenus nequitiarum.*) Caue à ſequentibus, nam more ſuo falſa veris miſcet. *Vnde Platonici dæmones, in aëre volantes, in modum denſiſſimæ niuis ignitæ, cupientibus tradidere viſibiles: ſi aliquandiu versùs cælũ ſole ſplendente irreuerberatis oculis continuauerint obtutus. Sed neſcio an in aere cauſetur obiectum ex conſiſtentià reali: vel certè oculorum motus intercluſus repræſentet imagines falſas; non ſine detrimento ſenſus tamen leui præmiſſorum accepi experimentum.*] Vere experimentum fallax, nequam, & grauiore dignum detrimento. cuius mater curioſitas, pater ignorantia. illuſio ſenſus fuit, vt videre videreris tibi, quod in rerum naturâ viſile non exiſtit. vel pueri aduertant ſolarem ſplendorem ſic oculos præſtrinxiſſe.

Tertium genus dæmonum terreſtrium dicimus; quos prolapſos de cælo in terram, pro ſuis demeritis minimè dubitamus. Catholici neque de aëreis, eò delapſos de cœlo pro ſuis demeritis, fas ſibi ducunt dubitare. *De his ſanctiſſimus præſul & martyr*

martyr CHRISTI *Theophorus quondam Ignatius,in epiſto. quadam ita ſcripſit ad Epheſios:nihil melius eſt, quàm pacem habere;in qua omne telum euacuatur aëreorum ſimul & terreſtrium ſpirituum.*] Vides Beatum Ignatium, igneos illos non agnoſcere;& aquaticos (vt arbitror) ſub terreſtribus comprehendere. De his terreſtribus nonnulla iam diximus: addit quædam fuſiùs poſt illuſtranda Tritthemius; *Ex his autem dæmonibus alij verſantur in ſiluis, atque nemoribus; qui venatoribus ponunt inſidias: alij verò patulis degunt in campis, qui nocte aberrare faciunt itinerantes, nonnulli demorantur in locis abditis atque cauernis: reliqui ceteris minùs furioſi ac perturbati, demorari cum hominibus in obſcuro delectantur.*] Huc pertinent omnes illæ ſpecies,quas paulò poſt per numeros, quatuordecim, ex variis ſcriptoribus adducam. vt Faunus, qui & Fatuus & Fatuellus dictus, & Satyri, qui etiam Foni, & Onoſcelides, de quibus Sozomenus *libro octauo, capite ſexto,* vbi meminit Gerontii,Diaconi idcirco caſtigati à Diuo Ambroſio & exauctorati à Nectario;quod affirmaret noctu à ſe Onoſcelidem capite raſo apprehenſum, & in piſtrinum deiectum. Sancti enim viri cenſuerunt non temerè,hoc illi cum dæmone Onoſcelide commercium fuiſſe:non verò,credulitatem aſſerentis Onoſcelides,damnarunt.Sic enim factum illud Nectarii & Ambroſii accipiendum.De talibus finxit Stellarus, eos ſibi in itinere Lunâ lucente comites adhæſiſſe Sarracilum,Sathiel, & Ianam;ſed poëticè, hoc eſt, mendaciter inducit illos dicentes, domicilium ſibi eſſe in lunæ globo. talis etiam qui apud Alexand. in Genial. dieb. narratur Thomæ monacho viſus. Tales etiam *Lamiæ*,quam à nocte Hebræi *Lilith* vocant. Tales Ceres,Diana cum ſodalibus, Napææ,Driades,Hamadriades, Trophonius & ſimiles Pſeudothei. Tales Fatuæ, Furiæ, & earum (vt fingunt) mater Furina, & Manium mater Mana,Mantua,Mania,& Manuana,& his ſimiles crediti maſculi ſexus, Aquili,Sumanes,& Tripres, de quibus Martianus Capella libro 2.Iſidorus in Gloſſ. Arnobius contra Gentes, nos quoque paullò poſt nonnulla, cùm de incolis Spelæorum. Addit;*Non vno ducuntur affectu ſed vario.quoniam alij ſunt alijs minùs deprauati, quanquam omnes ſint malis perturbationibus pleni. Ex his quidam gaudent ſolis illuſionibus territare homines; alij prædictionibus futurorum in admirationem ſui trahere cupiunt audientes; nonnulli verò ad hoc ſummo conatu laborant, vt homines irrationabili furore turbatos, aut melancholiâ furentes terreant, lædant, vel occidant, quod experientiâ ſæpiùs factum agnouimus. Hinc Sanctus Ioannes Chryſoſtomus* in libro tertio, de prouidentiâ ad Stagyrium monachum, *omni actione Diabolicâ potentior eſt ad noccndum mœroris magnitudo. quia dæmon quoſcunque ſuperat, per mœrorem ſuperat: cum ſi auferas, nihil à dæmone lædi quiſquam poterit.*]

Præclarè hæc omnia,& prudenter:non æquè,quod ſequitur ſtatim; *Hoc autem dæmonum genus rarò eſt maleficis familiare, propter inconſtantiam affectionum & leuitatem; qua territare multos gaudent potiùs, quam vnius mulierculæ ſubeſſe imperio.*] Leuicula prorſùs ratio, & ex falsò præſuppoſito,quod ſubeſſe queant, aut ſubſint: nec illud verum, & vni ſubeſſe, & multos territare nihilominùs non poſſe. *Commorantur tamen interdum, & pollicentur vaſanis, in vitio, aut cryſtallo, ſiue ſpeculo: & carminibus concitati reſponſa dant mulierculis: &, ſi quis venturus in viâ eis maledixiſſet, pronunciant.*] vtique poſt factum. nec morantur in his rebus dæmones,ſed duntaxat aliquas functiones illic exercent. *Et hoc* (ait) *maleficarum genus multùm differt à reliquis, quia quod illæ maleficio reddunt infirmum, iſtæ curare pollicentur. verùm quia maleficium vt plurimùm refellunt maleficio; earum acceſſus ab Eccleſiâ omnibus interdicitur Chriſtianis.*] Hoc veriſſimum: & hinc apparet diuiſum eſſe regnum Satanæ: & habes cauſam Vatiniani odii,quod intercedit inter Ariolos ſeu Veratores,& magos venenarios ſeu Striges. Hos illi conantur detegere & prodere,hi viciſſim illorum vitæ clam inſidiantur.

Quartum

Quartum genus dæmonum denominatur aquaticum: quoniam ſe humoribus immergens circa fluuios & lacus inhabitat; ira plenum, turbatum, inquietum, & fraudulentum, quod in mari tempeſtates concitat, nauigiaque demergens in profundum, multis vitam aufert in aquis. Et iſti dæmones quoties aſſumunt corpus viſibile, in ſexu frequentius apparent fœmineo: in maſculino rariùs videntur, propterea quod in locis verſantur humidis, & molliorem vita ductum ſequuntur, nec virile ſchema facilè cæterorum conſuetudine poſſunt aſſumere.] Falſa ratio ex falſo fundamento naturæ illorum corporeæ. Cur enim ex aquâ cæteris elementis mixta, ſi ſpiritus ſunt, vt ſunt, minùs ex aëre virile, quam fœmineum ſchema componāt? cur nequeant æquè facile cadauer aſſumere maſculum quàm muliebre? *Vnde Naiades, Nereideſque Nymphas aquarum, non maſculino, ſed fœminino dudum ſexu nominauit antiquitas.*] Verum eadem antiquitas Neptunum, Neteum, Proteum, Phoreū, Glaucum, Palæmonem, Tritones, Acheloum, Alpheum, Eridanum, Tibrim, &c. maſculino ſexu nominauit. Nec ad rem, quod addit; *A noſtris autem aquaticæ mulieres*, id eſt Waſſerfrawen *communi vocabulo dicuntur.* Sed Teutones Belgę maſculino nomine *Neckers* compellant: & Cantipratenſis *Neptunos*, de quodā additâ narratiunculâ *lib. 2. de apibus ca. 57. p. 11.* Dæmones æquatici fuere, qui paſtoribus Peloponneſiis propè Paludem eodem quo Syraeuſæ à Saracenis captæ die, id nunciarunt, *Fazellus deca. 2. rer. Sicular. lib. 6.* Huiuſmodi etiam dęmonum miniſterio, qui peierabat in lacum Paliſeorū (qui hodie Naphta dicitur) dæmergebatur, vt Ariſtoteles, Diodorus, & Macrobius referunt: & propè Dianæ ad Yhomiſum oppidū, fons eſt in Camarinā influens, cuius ſi quis olim aquâ manib. non caſtis, vinum diluiſſet, nulla mixtio conſequebatur. In Aleſino agro, Caronię hodie dicto, fons aliquando fuit, naturà tranquillus, verū inſonantib. tibiis exultabundus ad Harmoniæ modos eleuabatur, & vltra margines intumeſcebat, *teſte Fazello decad. 1. lib. 1. c. 5.* quæ vel fabuloſa fuere, vel non ſine coopetatione dæmonum contigere. indicio eſt quod deſiere. Redeunt verba Tritthemii;

Qui verò habitant in locis ſicciorībus & ſubaridis, quoties hominibus corporaliter apparent viſibiles, in viros ſe transformant.] ne hoc quidem admittendum in credulitatem, docet ſtrigum etiam eum ſuccubis talibus commercium, & nomina Napæarum, Driadum, & Lamiarum deſerticolarum.

Diuerſarum quoque ſpecies aſſumunt beſtiarum, prout diuerſis tanguntur affectionibus. Sancti autem Angeli, quoniam affectione nunquam variantur; vniformiter ſemper apparent in formà virili. Nuſquam enim legimus ſcriptum, quod bonus ſpiritus, in formâ ſit viſus muliebri, aut beſtia cuiuſcunque, ſed ſemper in ſpecie virili.] Non ſatis ſecurum hoc vltimum de Angelicis apparitionibus iam oſtenſum, *ſupra hoc eodem libro, q. 26. ſect. 3. litt. 1. circa fin.* ratio etiam illa de immutabilitate affectionum parùm habet ſoliditatis. Sicut enim Angelus immutabilis eſt ad malum; ſic Diabolus ad bonum: & ſicut diabolus circa malum modò in hoc, modò in illud propendet, ſic etiam Angelus circa bonum; quare ſicut dæmon, vt vni affectioni ad malum certum ſatisfaciat aliam, vt alteri aliam aſſumit; quid vetet Angelum, vt diuerſos fines bonos attingat, etiam diuerſas formas ſe non indignas aſſumere? deniq; videndum, ne quod hîc ait nonnihil repugnet, cum arbitrii angelici libertate.

At ſæpè viſi ſunt dæmones circa fluuios & fontes, in ſpecie mulierum aliquando choriſantes, aliquando capillos more fœminarum explicantes: nonnunquam verò cum hominib. loquentes, & varias ludificationes exercentes. Et hoc genus non conſueuit cum maleficis habere commercium.] conſueſſe tamen cum hominib. ſuccubarum more indicant veterum fabulæ, ſed nonnullo euentu comprobatæ, de Morganâ, Meluſinâ, Alcinâ, & ſimilib. quas Fatas, ſeu Feas; de quib. aliàs plura, *hoc. c. verſ. 14.*

Quintum

Quintum genus ſubterraneum dicitur, quod in ſpeluncis & cauernis montiumque remotis concauitatibus demoratur. Et iſti dæmones affectione ſunt peſſimi, eoſque inuadunt maximè, qui puteos & metalla fodiunt, & qui theſauros in terrà latentes quærunt, in perniciem humani generis paratiſſimi. Hiatus efficiunt terræ, ventoſq; flammiuomos ſuſcitant, & fundamenta ædificiorũ concutiunt.] An ergo ex hoc genere Iobi vexator Satan? opinor & illi, qui Salmanticæ & Toleti in ſpeluncâ maleficas & curioſas artes adhuc auorum noſtrorum memoriâ docebant. *Noctibus* (ſubdit) *aliquando de montibus turmatim egreſſi mirandas ſtupendaſq; in campis ducunt choreas; & quaſi vnius ducis metuentes imperium, ſubitò euaneſcunt ad ſignum, & ad ſua diuerticula reuertuntur. Interdum nolarum inter eos auditur ſonitus, & ſe nonnunquam ſpiritus hominum vità defunctorum mentiuntur.*] De choreis & ſonitu vario memorabile exemplum narrat de Atlante monte Plinius *lib. 5. natural. hiſt. ca.* 1. & Solinus *Polihiſt. ca. 37.* qui hos dæmones vocant *Ægypanes*: choream deſcribit Saxo Grammaticus & omnigenûm dæmonum dat nomina *lib. 1. Dan. hiſt.*

Trux Lemurum *chorus aduehitur, præcepsq; per auras*
Curſitat, & vaſtos edit ad aſtra ſonos.
Accedunt Fauni Satyris, Panumq; *Cateruæ*
Manibus *admixta militat ore fero.*
Siluanis *coëunt* Aquili, Laruæq; *nocentes*
Cum Lamiis *callem participare ſtudent.*
Saltu librantur Furiæ, *glomerantur iiſdem*
Laruæ, *quas* Simis Fantua *iuncta premit.*

Tutmarum militarium multa ſubdentur poſtmodum exempla, cùm de Hellequini familiâ diſſeretur. cuius etiam meminit Thom. Cantipratenſ. *d. lib. 2. c. 49. p.* 4. & fortaſſis eo referendum atq; ſic emendandum quod Pet. Bleſenſis de curialibus ſeu aulicis ſerâ nocte ſæpè vagantibus *epiſt.* 14. vſurpat, *milites Herkelini*, vel *Herlewrini*, nam codices omnes diuerſam obiiciunt lectioné, nec vlla ſatis emendata videtur, vt diligenter notatum à P. Ioanne Buſæo *in Notis ad eum locum*: cuius tamen coniecturam non tam improbo, quam quid in mentem mihi venerit propono. Huc referenda etiã Friſiæ ſpectra nocturna, de quibus Cornelius Kempenſis *lib. 3. de ſitu Friſiæ c. 31.* cuius verba dabo *libr. 6.* Fortaſſis etiam ex hoc genere exercitus illi in Hiſpaniâ viſi Sancio cuidam, vt illius ætatis ſctiptor Petrus Cluniacenſis tradidit, cuius verba, etſi hoc loco commodè inſerentur, relinquam tamen vbi olim exhibui *lib. 3. par. 1. q. 7. Sect. 1. verſic. vndecimum eſt. Nihil magis quærunt* (verba ſunt Tritthemii) *quàm metum hominum & admirationem. vnde habemus compertum, quòd ſimpliciores hominum, quoſdam, nonnunquam in ſua latibula montium duxerunt, ſtupenda mirantibus oſtendentes ſpectacula, & quaſi beatorum ibi ſint manſiones, amicos viuorum ſe mentiuntur.*] Ex huiuſmodi ludibriis natæ ſunt fabulæ de monte Veneris, cuius mentio apud Pium II. in epiſt. & ſpeluncæ Sibyllæ quam in Anconà deſcribit Antonius de la Sale: & montis Albarum fœminarum, apud Kempenſem, & in Brabantià *den Alwinnen berch*; & in Italià de Specu Nurſino, & Sibyllà illic degente, cuius meminit D. Pius II. *epiſt. 46.* & mira ſunt quæ Creſpetus ex actis iudiciariis retulit, vnde apparet ſtupenda excæcatio magorum. Refert *lib. de odio Satanæ diſc. 6.* quendam Dominicum Mirabellium natione Arpinatem cum Nouercà ſuà Margarethà Garnier & aliis complicibus Mantæ in Francià captos, & Lutetiam adductos, vnà cum libris Magicis, quos deferebant Sibyllis Magiæ præſidibus conſecrandos. Dominicum hunc in iudicio confeſſum, quod quidam eius ſocius nomine Scottus; qui diu in Francià vixiſſet, famoſus Necromanticus, & qui coram variis Principibus artis ſuæ mira experimenta patrarat, & ex iis non paucos diſcipulos habuerat, quos nihil rei bonæ docuiſſet; hunc inquam

quam Scottum acceſſiſſe & conueniſſe Sibyllam illam nobilem, quam in ſpecu Nurſino Itali ferunt habitare: retuliſſe hanc exiguæ eſſe ſtaturæ, in ſellâ humili ſedere, capillitio ſoluto & in terram dependente; à quâ acceperit librum conſecratum, & digito adhærenti annulo dæmonem incluſum; cuius libri & dæmonis operâ poſſet transferri ad quemcunque vellet locum, dummodò ventus ei ad eum locum profecturo aduerſus non flaret. (*Ride lector. ventus dæmone fortior eſt? & quæ ſequuntur ride mendacia magica.*) Dixit præterea cuſtodes à ſummo Pontifice locatos; qui ſummâ curâ ſpecum cuſtodiunt, ne quis eò poſſit ſe conferre, adire, & conſulere Sibyllam: nec vllos ad eam peruenire poſſe exceptis Magiæmyſtis, qui ſe norint inuiſibiles præſtare. idque, quia quando quis cum ea loquitur, ſiue ſit magus, ſiue non ſit, per omnia circumquaq; vicina loca horrendæ tempeſtates & fulgura excitantur. quod inſinuare voluerit Stellatus *lib. 2.* his verſibus;

Hos ventos vel Dij aërei vel ſidera mittunt.
Sæpè etenim cùm theſauros tellure latentes
Vult auferre magus, vel conſecrare libellum,
Vel magico ritu quenquam ſibi ſubdere diuûm;
Audiui exortum ventum, ſubitamq́ procellam.

Homo impius vocat dæmones Deos.

Addit Creſpetus has Sibyllas libenter cuſtodire greges ouium, & inter armenta verſari: ideò paſtores citiùs ad earum cognitionem venire quàm alios. non hæc cauſa eſt, ſed quia opiliones & armentarii ſolent ſimpliciores, & hebetiores eſſe, & ocio abundant: quare dæmonum iſtorum inſidiis magis expoſiti. Sequitur apud Tritthemium:

Ex his quoque dæmonibus quidam incubones ſunt theſaurorum, quos auaritia mortalium in terrâ abſcondit: & ne rurſus in vſus perueniant hominum, eos ſubducunt, furantur, & cuſtodiunt: & quandoque de loco in locum tranſportant. Tales fuere canis ille horridus, & illa ſemianguineo corpore mulier, de quibus egi ſup. lib. 2. q. 12. verſ. 10. lit. G. & infer. q. 28. in fine.

Et hoc genus dæmonum cum maleficis mulieribus nullum conſueuit habere commercium.] huius rei fides ſit penès dicentem. Addo: his incubonibus theſauricis aiunt præfectum *Mammon*, quem veteres *Plutum* dixere. hunc incantatores ferè ſemper irrito conatu coniurant, & plerumq; cum vitæ vtriuſq; , nunquam non cum melioris vitæ amiſſione.

Sextum genus dæmonum appellatur Lucifugum: *propterea quòd lucem maximè horrent, & deteſtantur. quia nec diebus vnquam apparent, nec alio modo corpus, quàm de nocte poſſunt aſſumere. Hoc eſt* negotium quod in tenebris perambulat: *genus dæmonum imperſcrutabile, ac penitùs tenebroſum, paſſionibus frigidis agitatum, malitioſum, inquietum & perturbatum; quod occurrentes homines violenter comprimit nocturnis horis, ſæpiusq́; Deo permittente aut flatu quoſdam interficit, aut contactu.*] An ex hoc genere fuerit Aſmodeus, de quo in Tobiæ legitur Hiſtoriâ, prorsùs ambigo. Natam verò hinc opinor Gentilium opinionem, Cerberum & Vmbras nocte vagari: luce autem exortâ recludi. *legi poſſunt, quæ dixi ſup. q. 26. ſect. 1. litt. B.* Hebræi talem autumant eum, qui cum Iacobo luctatus, quos Origen. *in 3. Periarchon* ſecutus fuit: ſed contextus ſatis indicat, & communior Patrum Græcorũ Latinorumq́; traditio habet, bonũm Angelum fuiſſe, Deum repræſentantẽ. Lucifugos etiam agnoſcunt Thargumæi *in Pſ. 90. v. 5. & 6.* & innuit Procopius *lib. 2. de bello Perſico.* Arbitror ex hoc genere Hecaten fuiſſe. vide quę paulò poſt dicam hac eadem q. verſ. 8. litt. G. & H. *Gen. 32. v. 25.*

Proſequitur Abbas Spanheimenſis; *Maleficis non conuenit hoc genus dæmonũ, neq; carminibus arctari poteſt. quia lucem fugit, & vocem hominum ſimulque omnem tumultum.*] Non ſatis firma hæc eſt ratio, vt negemus lucifugos, vlla cum ho-

minibus habere commercia. nam vera commercii cauſa nempe offenſa Dei & hominum pernicies: perinde locum habet in hiſce, atq; in aliis generibus. Magna enim & acris eſt omnium, & horum (qui, vt dixit, malitiâ excellunt) odii in Deum & homines vis atq; propenſio, cuius quotidie gliſcit incrementũ. fieri tamẽ poteſt, vt propter quandam moroſitatem, & ab omni conuerſatione auerſionem, ægriùs iſti ac rariùs, quàm alii, pactionibus fœderentur. Nam (vt ſubdit.)

Aëreum maximè ad maleficia fœminarum conſueuit occurrere. nam eſt ceteris omnibus magis ſubtile, & audaciſſima temeritatis.] Noluit opinor negare, quin ad vitorũ quoq; maleficia concurrat. quæ enim ratio eſſe poteſt, ſi ſunt audaciſſimi, & ſubtiliſſimi, cur viros reformidenr, quos tamen non paucos conſtat irretiri? Cur feminas tantũ ament, & non viros irretire, & ptorrahere in ruinã? Feminarum ergò tantum meminit Abbas, quia longè plures ſemper feminæ in hoc crimine deprehenduntur. de ſtrigatione loquor: nam excantatores ſeu diuinatores plures fortè viros reperias.

Terreſtrium quoq; nonnulli, vt eſt dictum, maleficiis ſubſeruiunt; qui tamen inferiori gradu habiti, maiora illa maleficia inducere minimè poſſunt.] Fateor diſpatem eſſe dęmonum poteſtatem; ſed nullum eorum puto; quin, ſi Deus permittat; & agrorum fruges perdere, & tempeſtates excitare, & pluuias ciere, & homines veneficiis queat necare. Puto etiam paredrios, & virunculos domeſticos, ex terreſtrium iſtorum genere non paucos eſſe. Sed hęc Deus & Angeli norunt: nobis hominib. hac de re nihil certi eſt: ideo dæmonologiam hanc Tritthemii verbis propoſui, nonnullaque inſerui, quæ ſcribenti mihi rectæ philoſophiæ ratio ſuggerebat. Pergam nunc, & quantum lectio ſcriptorum multiplex iuuabit, ſingula exemplis & hiſtoriarum auctoritate confirmabo.

Dæmones ab Hebræis vocantur *Malachim raaim*, angeli mali, *rashe-galyoth*, capita ſeu principes captiuitatis; *Satanim*, calumniatores, vnde Arabicum *Satainim*; & *Elilim*, vanitates ſeu ſimulachra, vnde Græcum ἐλελεὺς cognomen Bacchi: &, *Sedim*, dæmones. Græcis vocantur πνεύματα πλάνα, πνεύματα πονηρὰ, ſpiritus deceptores, ſpiritus improbi, & δαίμονες ἀπὸ τοῦ δειμαίνειν, quòd terrorem incutiant: Latinis hi, de quib. agimus, *Manes, Lares, Genij, Larua, Lemures*: Gallis; *Gueliers, Lutins, Gobelins, moynes bourez, loupgaroux*: Italis, *Farfarelli, Mazzaruoli, mazzapengoli*. Hiſpanis, *trazgos, duendes*. Apparuere olim formis, quàm nunc pluribus; vnde nata fuit illa veterum multitudo Deorum infernorum. de Geniis, Lemuribus, Laribus, Manibus; iam diximus: de aliis videamus.

1 *Primò* occurrit *Hecate*, triuiorum & quadriuiorum præſes, triplici facie, dextrâ equi, ſiniſtrà canis, media feminæ [a]: hanc cenſebant ſpectrorum immittere terriculamenta [b], & illà aduentante ſolum tremebat, & thedarum fulgur cernebatur, quod *ſacros ignes* vocat Seneca; & canibus multis cincta aduentabat, quorum terribiles vlulatus & latratus audiebantur [c]. hanc quando ſpeciem mutabat, Scholiaſtes Apollonii *in lib. 3.* cenſuit *Empuſam* vocatam: ſed alii diſtinguunt. hæc vxor fuit Plutonis, eadem quæ Proſerpina.

[a] *vide quæ dixi comment. in Sen. Medeam v. 7. & v. 788.*
[b] *vide comm. eundem in v. 812.*
[c] *vide eund. comment. v. 839. & ſeq. Loyher. lib. 1. c. 1.*

2. *Pluto* hunc Græci vocarunt ἅδην, eo quod mortem in orbem induxerit, ab Hebræo ED. vocatus etiam eſt Plutus, Deus diuitiarum, ſicut & Hebræis ſeu Syris *Mammona*. ab Ægyptiis dictus *Serapis*, hoc eſt ardens, à voce Hebræà *Saraph*: quem alii *Solem*, contendunt.

3. *Charon*, Hebræà origine, iracundum & furore plenum notat: qualem nobis Virgil. 6. Æneid. & Seneca in Herc. Furente eum exhibent.

4. *Cerberus*, iuxta Leloyer. deduci poteſt à *Celebhaarets*, hoc eſt canis terræ: nam dæmones ſic à Zoroaſtre vocari iam docuimus.

5. Erant

5. Etant & quidam dæmones luctatores, qui homines luctari compellebant; qualis ille *παλάμναιος* Temeſius, qui Temeſam infeſtabat, fingens ſe Politæ à Brutiis occiſi animam; de quo multa Græci [a]: imitabatur ſimia Angelum, qui cum Patriarchà Iacob luctatus. [a] *Pauſan in Eliac. & Strabo lib 6.*

6. Fuere & admodum truculenti, qui *Alaſtores* dicti, fortaſis idem cum Nemeſi Alaſtor. Nam Nemeſim fingebant vltricem ſcelerum & hoc officium Alaſtori tribuit Origenes *contra Celſum*, vocans eum *Azazel*; & Zoroaſter vocans *Carnificem*, & Scholiaſt. Euripidis, *in Medaà*, ideo dictum cenſet quod nihil ſcelerum eum lateat; *ὃν οὐκ ἐστὶ λαθεῖν.* ego potiùs, quia nihil eum fugit aut later eorum, quæ Deus permittit perdere ac deſtruere. Fortaſſis hîc eſt ille *exterminator* de quo in Apocal. [b] rex ille locuſtarum angelus abyſſi, cui nomen Hebraice *Abaddon*, Græce Apollyon, Latinè *exterminans* (אבדון *ἀπολλύων.*) vbi male Primaſius legit. *Armageddon*, & Hansbertus ac Haymo, *Labadon*; ſed, vt nos, rectè legerunt Andr. Cæſarienſis, & Arethas Cappadox; Tychonius verò totum prætetiit, fors etiam Donatiſtis mos fuit S.S. pro arbitrio detruncare. nā & Beza & ſimiles Nouatores hodie illud; *Latinè, exterminans* delent; quod (vt à Latino interprete optimè additum) Eccleſia Romana agnouit, & retinuit. Omnibus tribus linguis ſignificatur dæmon cuncta corrumpens ac deſtruens. [b] *c.9.v.11.*

7. Fuere *& Satyri*, quorum Princeps *Faunus*; huic terribiles ac inopinatos ſonos tribuebant: & his terroribus auerruncandis *Ioui Fauno* ſacrificabant, cui dicata ædes in Auentino [c]. hos Pſellus vocat *Aſinipides*, à formâ, *Onoſceles* ſiue *Onoſcelides*, vt notat Sozomen. *lib. 8. cap. 6.* SS. vocat eos piloſos שעירים *Sairim* Leuit. 17. verſ. 7. vbi noſter vertit *dæmonia*; LXX. verò, *vana* ſeu *idola*; eodem ſenſu: idem inuenias *2. Paralip. 11. verſ. 15.* Sic etiam vocantur dæmones; *talpæ & veſpertiliones* ab Iſaià [d]; item piloſi & Sirenes [e]; itē piloſi, onocentauri, & lamiæ [f]. haud dubiè à ſpectrorum varietate. dicti & *Ægypanes*, quaſi capripedes; quales à poëtis finguntur, & horum tripudia ſæpe viſa in Atlante monte ſcribit Plinius [g]; audita narrat Mela [h]; hodie & videri & audiri confirmat Iul. Schaliger. [i] Sed & D. Antonio talem olim in deſerto obuium factum, auctor eſt D. Athanaſius, *in vitâ Antonij.* eorundem viſorum meminere Plutarch. *in Syllà.* & Diodorus Sicullus *in Bibliothe.* Rabbi Abrah. Ezræ F. multa de his fabulatur *comment. in Geneſ.* relatu indigna.

[c] *Dionyſ. Halycarnaſ. lib. 6 Antiquit. Rō.*
[d] *c 2. v. 21.*
[e] *c. 13. v. 21.*
[f] *c. 34. v. 14.*
[g] *lib. 5. c. 1.*
[h] *lib. 3. Georg.*
[i] *contra Cardan. exercit. 355.*

8. Sacra Scriptura meminit etiam *dæmonij meridiani* [k], his verbis; *Non timebis à timore nocturno; A ſagittà volante in die; à negotio perambulante in tenebris; ab incurſu & dæmonio meridiano:* vbi quatuor enumerantur pericula ſiue peſtes, quas omnes vult eſſe dæmonum genera, Paraphtaſt. Chaldæus, nam exponit; *timorem dæmonum in nocte ambulantium, & ſagittam angeli mortis interdiu emiſſam, & mortem in tenebris ambulantem, & turbam dæmonum meridie graſſantium.* Puto enumerari duo pericula ſiue damna ab hominibus, & duo à dæmonibus impendentia. ab hominibus vi apertà, & doloſis machinationibus. à dæmonibus quoque latenter & palàm idque noctis & meridiei potiſſimùm tempore; aliquando ſolo pauore ſpectrorum & terriculamentorum, aliquando etiam à dæmone peſtilente afflatà lue, vel alio damno dato ab eodem. Sanè etiam D. Greg. Nazianz. *orat. De ſacro Baptiſmà.* coniungit, omiſſis intermediis, timorem nocturnum, cum dæmonio meridiano. Et dæmonum iſta damna duo, puto poſita primo & quarto loco; vt ſignificet, etiam ea quæ homines damna inferunt, non ſine dæmonum ope inferri. Vt enim alibi dicitur, Deus infert *immiſſiones* (h. plagas) *per angelos malos*: ſcio R. Salomonem & alios, duo vltima referre ad dæmones. Sed iſti pro *dabar* cum duobus Kametz דבר quod nego-

[k] *Pſal. 90. v. 5. & 6.*

G

 tium,

tium,cauſam,rem,molitionē ſignificat; minùs rectè,cum Maſſoretis, legere, *deber*,cum ſex punctis דבר; quod volunt eſſe genus dæmonis; ſed potiùs ſignificat mortem, peſtemue (*Exod. 9. verſ. 3.*) vt hoc loco vertit D. Hieronymus, & ſequitur Vatablus. Sanè Vulgatus noſter non ſolus, *dabar* legit, ſed & LXX. ἀπὸ πράγματος. Quoad meridianum dæmonium; etſi placeat mihi explicatio D. Hieronymi intelligi manifeſtos dæmonum inſultus, atq; palàm ab iis illata damna: tamen puto veriſſimum eſſe, quod D. Baſilius, & Theodoret. tradiderunt, Pſalmiſtam locutū ex opinione, quæ apud multos obtinebat, & poſtea obtinuit, quædam eſſe dæmonia meridiana; quod etiam refertur commentario in Pſalm. qui D. Hieronymo tribuitur. Dicam de his quod ſentio, primùm illud, *ab incurſu* ſignificat vehementem, acrem, & apertam, & importunam infeſtationem. nam Hebraice eſt, *Mikketeb*, hoc eſt à ruinâ (vt Arnobius) excidio, exterminio, deuaſtatione; Græcè σύμπτωμα, quod alii morſum, alii excidium, alii interitum commorientium & ſimul ruentium exponunt. Deinde illud; *incurſu & dæmonio* ex idiotiſmi vi accipio pro; *incurſu dæmonij*. Sic enim rectè Aquila & Symmachus verterunt phraſim. Tertiò puto dici *Meridianum dæmonium* duabus de cauſſis. Primùm à loco, nam credebantur in deſerto verſari quod Hebræis ad Meridiem (ideo ſicut meridies & deſertum in vet. Teſtamento ſæpè pro iiſdem ponuntur, ſic puto meridianum dæmonium, & dæmonium deſerti eſſe idem) vnde legimus ferociſſimorum dæmonum copiam maximam habitaſſe in horto, vbi ſepulchrum Iamnis & Mambres, vti narrat Palladius *in Macario*: & dæmonum genus; *Lamias*, in deſertis habitaſſe Lybiæ, colligimus ex Dionis Lybicâ Hiſtor. vbi adhuc hodie multa ſpectra. Et Procop. atq; Cyril. *in Eſaiam* teſtātur, dæmones gaudere ſiluarum & deſertorum habitatione: Pſellus *lib. de Nat. dæmon.* cauſam reddit, quia hoc dæmonum genus ſit ſolare, & ideò Leoninæ naturæ; quorum propria hæc cōditio. ſanè Aſmodeum Raphaël ligat & ablegat in deſertum: & Chriſtus Dominus in deſerto tentatur: & Dauid dæmones hoſce vocat *beſtias ſiluæ*, iuxta nonnullos, *Pſ. 103. v. 20.* Sic Iobi *1. v. 19.* ventus vehemens, qui domum diruit, & Iobi liberos omnes ſimul oppreſſit, venit à deſerto (h. à meridionali plagâ) idq; meridiano tempore, nempe prandentibus illis, vt optimè ſiue Origenes, ſiue alius auctor commen. in Iob tributi Origeni. Heb. רוח *ruah* tam ſpiritum (πνεῦμα LXX.) quam ventum (Aquila ἄνεμος.) ſignificat: rectè, nam ventum hunc dæmon excitauit. De hoc ita Origenes, ſi ipſe auctor libri prædicti; *Hæc ſcientes Sancti atque horum memores, quod ipſo meridiano tempore horà prandij, ruinà occupati ſunt filij Iob, atque mortui, orauerunt ad Deum conſeruari, ſicut à negotio in tenebris ambulante, ita & à ruinà & à dæmonio meridiano. Sicut enim in noctis tenebris, ſic ſimiliter in medio meridie pluriores dæmonum tentationes ſe demonſtrant, quàm ceteris temporibus.*] Et poſtea introducit Iob negantem ventum illum à Deo excitatum, ſed ipſum dæmonem, mentito vento, hæc patraſſe: *Tu videlicet & Spiritus ab eremo veniens, tu quatuor angulos domus tetigiſti. &c.* Secundò igitur à tempeſtate diei dicitur meridianus, eo quod hoc genus dęmonum meridiano tempore & apparere ſolitum, & homines crudeliùs acriuſq; infeſtare; tum ſpirituali tentatione ac prælio, maximè luxuriæ & acediæ ſtimulis, quæ duo peccata vrgent vehementiùs hominem cibis diſtentum plenumq;, vt rectè Nicetas *in Nazian. orat. citatam*, & Euthy. ac Theodoret. *in Pſal.* tum etiā corporeis afflictionibus, quod poteſt colligi ex veterum gentilium opinione; qui Pana (dæmonum meridianorum hic vnus) tum maximè iracundum & formidabilem credebant, vt teſtatur Theocritus *eidyl. 1.* & colligitur ex hiſtoriis. In Ruſſiâ Orientali ſub meridiem meſſis tempore ſolitus erat obambulare rura dæmon, habitu viduę lugentis, operariiſq; niſi protinùs viſo ſpectro in terram proni venerarentur,

brachia

brachia cruraque frangebat [a]: Teſtes quoque ſctiptorum libti ſunt, ſpectra terrifica ſolete apparete, quotieſcunque peſtilentiæ, aut alia huiuſmodi mala inuadunt, quòd luculentet comprobaui Commen. in Oedipum *v. 172. & 174.* Addo, quod huc maximè pertinet. In ſalinis Peruanis ponè flumen Conſatam Indis apparuiſſe ſpectrum giganteâ mole, ſed ventre ſecto & euiſcerato, vlnis geſtans binos infantulos, & dita denuncians euanuiſſe, contemplere rudes populi, eo quòd ſole lucente apparuiſſet: ſed minas ſecuta hotrenda lethi lues confirmauit. *ſic Chieza p. 1. Hiſt. Peru. c. 24.* Addo & aliud à Procopio, cùm ingentem illam & admirandam luem, quæ Coſdrois & Iuſtiniani tempore orbem totum depopulata, deſcribit, traditum; viſos in humanâ ſpecie dęmones verſari in publicis priuatiſq; locis, & obuios percutere, quoſque percuſſiſſent, eos confeſtim morbo correptos (*virulento nimirum & ardenti afflatu, vnde Hebræi hos dæmones vocant* Meririm & Rheſſaphim, *exitiales, & ardentes ſeu ignitos:*] & aliquibus vigilantibus claro die, (*en meridianum dæmonium,*) aliquib. in ſomnis noctu (*en nocturnum*) id contigiſſe [b]. Dæmonium meridianum, cum Empusâ confundit Scholiaſtes Ariſtophanis [c], Empuſam exponens *δαιμόνιον μεσημβρινόν*. Ego Empuſam puto, etiam nocturnum fuiſſe ſpectrum: ſed, cum noctu apparebat, *Hecaten*; cùm meridie, *dæmonium meridianum* vocatam. illa ſe in omnes formas mutabat: fiebat, vt ait Epicharmus, *in Hebes nuptijs*, planta, bos, vipera, lapis, muſca, femina; addit Atiſtophanes mulam, & ingentem belluam; alii; vnicum crus æneum, alii aſininum, vel crus vel membrum tribuunt, hinc vocata *ὀνόχολος*, inde *ὀνοκενταῦρος*. Theodoretus in Iſaiã; *Onocentauros veteres quidem ἐμπούσας, qui autē nunc viuunt appellant ὀνοσκελίδες.* cui conſentit Scholiaſtes Ariſtophanis. Denique fiebat Empuſa quicquid cupiebat, quicquid illi expediebat, vt ait Epicharmus. Hæc de meridiano: de *nocturnis dæmonibus* conſtat, noctem quaſi proprium eſſe ſcamma ſpectorum, & dæmonum; vnde & *Principes tenebrarum* dicuntur, & legimus; *poteſtatem tenebrarum*. Seneca [d] diurno tempote, graſſante peſte, dixit, viſa,

Vaga per lucos ſimulachra virum,
Maiora viris:

nocturno verò (ſic hæc diuidenda) illud;

Quin Tænarij vincula ferri
H *Rupiſſe canem fama, & noſtris*
Erraſſe locis. Planè pleraq; ſpectra & terriculamenta dæmonum nocte robur habete; manè vaneſcete; ex plurimis ſctiptoribus, alias docui [e]; & Pſellum dæmones quoſdam agnoſcere *Lucifugos*, tenebratum incolas & amatores: Antagoniſtam verò Pattiatchę Iacobi, [f] bonum fuiſſe Angelum, non dæmonem, vt cenſuere quidam apud Procopium, & homo præceps nimis ac temerarius Fran. Georg. [g] *in Problematibus SS.* Ex his nocturnis eſt, princeps *Succuborum* dæmonum, quam Hebræi vocant *Lilith*, hoc eſt apparitionem nocturnam, à *Laila* (hoc eſt nox:) quia non ſolent tales dæmones vitis eſſe infeſti, niſi nocte. Vnde Eccleſia cum Ambtoſio, contra eos ptecatut:

Procul recedant ſomnia
Et noctium phantaſmata,
Hoſtemq; noſtrum comprime
Ne polluantur corpora.

Incubui dæmones etiam intetdiu graſſantut, quotum *Pana* Principem veteres conſtituebant: eum Hebræi; *Haza*, noſtti pet excellentiam nominant *Incubum*; Gloſſar. *Incubus*, *πᾶν*, vocatur & *Inuus*, vt ego arbittot, non ab Hebræo; *aánas* (affligere;) quod longè peritum, ſed à verbo Latino *ineundi*. Ardere enim hunc dæmonem, & ei ſubditos, amore imptobo feminarum veteres cenſue-

[a] *Pet. Greg. d. repub. libr. 12. c. 20.*
[b] *ſic Procop. lib. 2. de bello Perſico.*
[c] *in Ranis.*
[d] *in Oedip.*
[e] *in Herc. Furent. com. ver. 123 ex Virg. Horat. Proper. Statio, & Catul. & Ioſepho atq; Hebræis.*
[f] *Gen. 32. v. 24.*
[g] *tom. 1. ſect. 3. problem. 234.*

a D. *Aug. lib. 15. de ciu. Dei c. 23. Iſidor. li. extremo O. ſtauo Origen. Macrob. libr. 1. Saturn. 22.*
b *collat. 7. c. 32*

cenſuerunt a: non quòd delectentur concubitu, ſed quòd gaudeant ab hominibus Deum offendi, & genus humanum tam fœdè contaminari. Sic intelligendus Abbas Serenus apud Caſſianum b, dum dicit *dæmonum quoſdam eſſe truculentiores efferatioreſq̃, qui bellis cædibuſque ſunt inſatiabiles & in tranſeuntes irruunt, & eos crudeli morte conantur interimere: (quale videtur meridianum dæmonium, & illa, de quibus in Euangelio D. Matthæus cap. 8. verſ. 28. & Pſeudo. Abdias lib. 3. in vitâ. D. Andreæ) alios vero eſſe, qui Fauni dicantur, ſeductores & ioculatores; & hos certa quadam loca ſeu vias obſidere, & nequaquam tormentis eorum, quos prætereuntes potuerint decipere, delectari; ſed deriſu tantùm & illuſione contentos, fatigare eos potius quàm nocere; & hos interdum innocuis incubationibus hominum excubare.*] quibus in verbis duo ſunt obſeruanda, illud; *non delectari eos tormentis hominum*, accipiendum comparatiuè, non æquè delectari atque alii illi crudeliores delectantur. Veriùs enim eſt omnes omnino dæmones optare, quàm grauiſſima mala hominibus inferre, ſi Deus permittat. docet enim Diuus Antonius, apud Athanaſium, cunctis dæmonibus hoſtile odium in homines eſſe, grauius in Chriſtianos, atrociſſimum in religioſos & virgines Deo dicatas: ſingulos tamen, non niſi, quantum Deus permittit, nocere. Si ampliùs non ſinantur, gaudere hominum deriſu & deceptione, & illicio in aliquod Veniabile ſaltem peccatum; vt ocioſæ ſpectationis, vel locutionis, riſus ſolutioris, diſtractionis in oratione, & huiuſmodi aliorum; in quæ vel boni facillimè pertrahuntur. alterum, quod vltimo loco poſuit, de incubationibus dæmonum, quo non aſſerit omnem huiuſmodi oppreſſionem & quaſi ſuffocationem naſci à dæmonibus: conſtat enim aliquando à morbi Melancholici ſpecie illâ oriri, quã

c *lib. 12. epiſt.*
d *lib 3. c. 15.*

Flandri vocant, *Mare*; Galli, *Coquemare*; Hiſpani, *Peſadilla*; Themiſon c *πνιγαλίων*, alii *Ephialten* vocant, & copioſè deſcribitur à Paullo Eginetâ medico: d aliquando duntaxat non corporis mala affectio eſt, ſed nuda ac mera dæmonis infeſtatio, vt docui *ſup. q. 15* Pergamus ad alia.

e *in Phocaic.*

Nono igitur, Pauſanias e deſcribit nobis dæmonem quendam *Eurynomum*, longis & prominulis dentibus, & corpore liuido ac cadaueroſo formidabilem, pelle vulpinâ veſtitum; cadaueribus mortuorum veſci ſolitum, eaq; ad oſſa vſq; deuorantem. Quibuſdam videtur hæc *Mortis* deſcriptio: crediderim potiùs, quando ſpectrum aliquod aliquâ formâ veteribus apparuerat, ſtatim eos nomen certum illi indidiſſe, & ſacrificia vel expiationes illi auertendo inſtituiſſe: vnde & orta ſequentia muliebrium ſpectrorum ſiue oſtentorum nomina, fictioneſq;. Nam

Decimo loco occurrunt *Sphinx* illa Thebana, de qua Strabo *lib. 9.* Apollodor. *lib 3. bibliothec.* Higynus *in Fabulis ca. 151.* Natalis Comes *lib 9. mythol. cap. 8.* & Lilius Gerald. *in Ænigmatib.* quæ ſi fuit, dæmon fuit: qui formam illius ſpeciei Simiarum aſſumpſit, quæ *Sphinges* vocantur, de quibus lege Pierium *lib. 6. Hierogly.* & Solinum, *cap. 30.* Secundò *Harpyiæ*, de quibus Heſiod. *in Theogonia*, Apollon. *lib. 2. Argonaut.* Orpheus, *in Argonaut.* Apollodor. *libro 1. Biblioth.* Euſtath. *in Odyſſ. μ.* & Izacius *in Lycophr.* Tertiò, *Gorgones tres*, de quarum formâ & genere, dictum fusè *Commen. in Medeam Sen. v. 831.* Quartò, *Sirenes tres*, de quibus egi, quæ neceſſaria hoc loco, *Aduerſar. in Sen. Medeam v. 355.* & de his mentio, apud noſtrum interpretem vulgatum Eſai. *13. v. 21.* vt & LXX. verterunt, & teſte Euſebio, tres interpretes; non tamen eiuſdem verbi Hebræi loco, quo noſter: Theodoretus vult *Sirenas* fuiſſe dæmones ad voluptatẽ incitantes. Quintò *Erinnyes* ſiue *Eumenides*, quas Latini *Pœnas* vocauere, & ipſæ tres; de quarum habitu & conditione multa congeſſimus eiuſdem Commen. in Medeã *v. 13. & ſeqq. & v. 960.* Vltimò, *Nymphæ*; quarum quædam aëtiæ, vt Sibylla de qua Plutarch. *lib. de ſerâ num. vind.* quædam terreſtres, vt Oreades, Napeæ, Dryades

Hamadryades; quædam aquaticæ, vt Nereides & Naiades, illæ maris, hæ fluuiorum: quas omnes dæmonum ſpectra fuiſſe conſtat; & ſi non conſtaret, inde probaretur, quòd aſpectus earum irararum de recto mentis ſtatu deiiceret (quod dæmonum proprium) vt docent ex Gręcis Scholiaſt. Theocriti & Heſychius, ex Latinis Varro & Feſtus. ſic affectos nos *lymphatos*, quaſi Nymphatos: Gręci vocant *νυμφολήπτας*. tales, viſâ Cerere, *ceriti*: viſo quoq; Fauno in meridie, *mente attoniti*: audito Pane territi *Panico pauore*, dicuntur vexari vano metu; quanquã hoc nomen etiã hydrophobiâ laborantib. & cereris illis, poſſit accommodari latè ſumpta voce. vide quæ dixi Comment. in Herc. Oeteũ *v.246*.

K Vndecimum ſpectrotum genus eſt, id quo nutrices ſoliræ infantes metu incuſſo, quietare. de hoc genere primum eſt *Acco*, *Alphito*, & *Mormo*, deſumpta puto nomina, ab perſonis Tragicis ſeu Comicis terrorem adferentibus deformitate: de *Mormo*, id Theocritus & Ariſtophanis Scholiaſtes docuere. *Acco* à vetulà illâ, quę ſui adſpectu in ſpeculo ad inſaniam redacta, & facta terror puerorum, originem habuit; *de quà Rhodiginus libr. 17. A. L. cap. 2. & Adagiographus in* Acciſare. *de Alphito*, idem teſtatur Plutatch. Deinde & *Gello*, de qua adagium *Γελλῶ παιδοφιλοτέρα*: hanc aiunt virginem virâ deceſſiſſe, & eius ſpectrum in Leſbo oberrare, & immaturam pueris necem adferre. volunt eius meminiſſe Sapphonem. Alia fuit *Gilo*, de qua ſic Nicephorus; vbi commemorat ea, quæ Mauricio imperium portenderunt, inter cetera: *Mater verò ipſa partus tempore, è terra nouum quendam & variantem ſuauitatis odorem redditum eſſe, dixit: illud inſuper, quod anicularum eſt, & mihi propè incredibile, addens perſapè eam, qua* Empuſa *vocatur, alius verò* Gilo *dixerit; infantem ex cubiculo, veluti eũ deuoraturã extuliſſe: nihil tamen detrimenti ei adferre potuiſſe.*] ſed quicquid ille dicat, veriſimilius eſt ſtrigem hanc ſiue Lamiam fuiſſe quæ pueto, angeli cuſtodia benè munito, fruſtrà inſidiabatur. Prudẽtior Euagrius *l.5.c.21*. nihil de *Gilo*, neq; de anicularum commentis addidit, iudicium totum lectori permittens. Quiddam anicularis deliramenti hîc fuit, quiddam non delirium, ſed verè verum. delirium erat & abſonum à ratione, putare corpora hatum feminarum ſic extenuari, vt clauſis oſtiis ingredi poſſent, & corpora quantitate prædita per ianuas ſe penetrarent: (vide quæ dicta ſunt à nobis q 17.) verum erat, has malas mulierculas ope dæmonis nonnunq̃ in cubicula hæc introduci ſolitas, citra quantitatis corporũ immutationẽ vel ſolidorũ penetrationẽ, & ibi infantulis perniciem moliri. Quare diligenrer intet hæc eũ diſtinguere iudicẽ oportet, qui in his nec credulitate nec incredulitate volet decipi. Et in iudicatarum rerum præiudiciis omnes circumſtantiæ accuratiſſimè ſunt examinandæ. fieri enim poteſt, vt iudex ex vno reum capite, quod in accuſationem deductum, vaniraris deprehenſum ſir, abſoluat; quem tamen condemnaſſet ſi aliter accuſatio fuiſſet inſtituta. Verbi gratiâ, ſtrix aliqua accuſatur, quod clauſis ianuis ſit ingreſſa, & corpus eius in ſpiritum immutatũ, & ita iam non corporea pueros interemerit. Nullus iudex adeò bardus erit, vt huic accuſationi fidem adhibear; ſed ſi neget rea, & alioquin necatos illos infantes vel læſos non conſtet, neq; id accuſator aliter, quã ex illa fabula Metamor. ꝓbet, proculdubio ꝑ ſententiã abſoluetur. Si diligẽter legas vitã Taraſii ab Ignatio monacho deſcriptã, nõ difficile fuerit deprehẽdere hunc ſtatũ cauſę fuiſſe mulierculatũ illarũ à Georgio (non à Philippo, vt quidam vocant) p̃fecto vrbis abſolutarũ, & Iſauri Leonis ſęuitiã ac inſcitiã in eo poſitam fuiſſe; q, incredibili quo erat ſtupore mulierculas illas in ſpiritũ cõuerti crederet. Accipite verba Ignatii: *pauperculæ quadã mulierculæ accuſatæ fuerant cadẽ feciſſe lactentiũ infantiũ per foramẽ* domorum vel portis etiã clauſis ſubeuntes, & ex improuiſo infantes necantes. Quæ etiã trahebantur in iudiciũ ab ÿs qui credebant fabulis* (de paganis loquitur, à quib. illud de *Gello* antiquitus

lib.18. hiſt.c.9.

** Sic vocat anguſtas rimas aut fiſſuras corporis earũ non capaces.*

tiquitus confictum) *& nolebant* CHRISTI *Dei noſtri ſequi doctrinam, quæ ſimulachris & phantaſmatibus nequaquam decipitur* (nimirum quia ſpiritum à corpore nouit optimè diſcernere) *Eſt enim apud Græcos in fabulis fœmina quædam, Gello nomine; quæ dicitur, cùm immatura morte vitam abrupiſſet, quibuſdam ſpectris acceſſiſſe ad recens natos infantes, & eos interfeciſſe.* (en fabulam, quod mortua rediſſet & infanticidia patraſſet) *huius fabulæ improbo pellecti ac decepti ſpiritu, qui ea dicebant probabiliter, conantur ad mulierculas transferre hoc exſecrandum ſcelus, & eis adſcribere in ſpiritum conuerſis, cauſam eorum qui moriebantur ante tempus.* (vides lector accuſationis fundamentum, Gello mortua necaſſe legitur infantulos: nunc multi reperiuntur ſubitò ſublati: probabile itaq; eſt ab his mulierculis, depoſita mole corporis, & in ſpiritum conuerſis, atq; ſic ſe per ſolida corpora vel tenues fiſſuras immittentibus, necatos. Nonne meritò ſcriptor iſte contra tales accuſatores exclamat, verbis ſequentibus?) *ò ſtuporem! ò cordis oculorum cæcitatem! Si corpus longitudine, profunditateq́; & latitudine compactum ac conſtipatum, in ſpiritum diſſolutum procedit, & hæc facere conceditur: CHRISTVS ergo, qui eſt ipſa veritas, dicens: Spiritus carnem & oſſa non habet: reputatus eſt phantaſma ab ÿs, qui hæc aſſerunt* (ſcilicet fœminas has tum, non corporales ſed ſpiritus fuiſſe, ſeu ſpiritali hac vi penetrandi præditas fuiſſe) *Quinetiam* CHRISTVS *quoq; qui veram carnem accepit, & ſpiritum carnem & oſſa non habere verè affirmauit diſcipulis, nulla re circumſcribetur, quæ obſtet quominus ſit phantaſia. Sic ergo cenſens & citrà dubitationem iudicans Georgius, fœminas abſoluit à criminibus.*] hæc Ignatius ille, non ſatis peritè ſpectrum, ſpiritum, phantaſiam pro iiſdem ſumens, ſcilicet pro phantaſmate, ſeu corpore tantùm apparente; & nihil de ſtrigum verarum crimine attingens vel agens, contra quas, & quæ de illis tradidimus, nihil argumentatio eius virium habet, vt qui rem intelligunt facilè primo intuitu perſpiciunt.

Tertio loco occurrunt *Lamiæ*, de quibus etiam ſacri Vates Ieremias & Eſaias [a]; quas vera dæmonum ludibria ſiue ſpectra fuiſſe, cùm Apollonius Thyanæus, tum D. Hieronym. & alii patres docuerunt; de quibus & Strigibus (quas ab eſu carnis opinor humanæ veteres magiſtri in Gloſſar: *Leſtrygonas* vocarunt) quia ex profeſſo tractaui copiosè Commen. in Medeam Sen *v. 732.* ne actum agere videar, eò te lector optimè malo ablegare; quàm eadem repetere. Germani inferiores vocant Aluen / & Aluinnen; Gothi, *Eluas* [b] videtur meminiſſe D. Hieronym. cùm dicit ſæpè bimulos ac trimulos ad vbera materna lactantes à dæmonio corrumpi [c].

[a] *Eſai. 13. v. vlt & Thren. c. 4.*
[b] *Olaus lib. 3. c. 11.*
[c] *ad Paull. de obitu Bleſillæ.*

Duodecimum quando apparet in formâ *hirci* (vnde ab Iſaia & Moſe vocari piloſum, ſeu *Zahir* cōtendunt Iarrhius & Kimchi.) vel *Leonis*, vnde templis gentilium effigi ſolita capita leonina, quod rider Arnob. *lib. 6. contr. gent.* vel *ſerpentis*, vt cùm Æſculapius Romam aduectus: & anachoretæ de quo B. Nilus *libr. de orat. ad Deum ca. 102. & 103.* vel *noctua*, vt apud Virgil. extremo Æneid. vel *muſcæ*, vt apparuit Laoduni in Energumenâ, & ſollet apparere Anabaptiſtis, vnde & vocatus *Baalzebub*, Dominus muſcæ; *vel porci, lupi, aut alterius animalis*, cuiuſcūq;; nā in omnium ferè formis aggreſſus eſt DD. Antoniū, Macarium, & ceteros ſanctos monachos deſerti incolas. Recentius vnum, ſed cui vix ſimile inuenias, proditū fuit memoriæ à Gaguino Hiſtor. Francorum ſcriptore; Philippo Bello Rege, quendam laicum ſiue conuerſum (vt vocant) monaſterii vallis Sarnariæ; nomine Adamum, paullò ante Natalitia Feſta, ſummo mane ad monaſterii negotia peragenda, vnà cum famulo ſe in viam dediſſe equitem. ei ſe in via offert arbor ingens gelu & pruinis obſita, ad ipſum properans, quaſi conferre gradum & corpus cupida. equus expauefactus caput retrorſum flectit, & viam remetiri, quam peregerat, conatur. Adamus ingenti labore iumentū retinet, & calcibus porrò cogit. propinquior vt arbori fuit, illa confe- L

ſtim

ſtim euanuit ex oculis,odore terro atque ſulphureo relicto. Argumentum inde ducit Adamus,dæmonicum eſſe ſpectrum, ſeque Deo precibus commendare ſatagit,nec iter intermittit. Paullò poſt reſpiciens, videt nigrum quendam virũ equo inſidentem ſpadici ſe ſubſequi. cui ſubiratus; *Quomodo*(inquit) *infelix & damnate,audes me his technis aggredi? An neſcis fratres meos;qui domi ſunt,pro me,ſaluteque mea ſupplices ad Deum preces fundere? Abi,quantum potes.nulla tibi mei curatio, nihil in me poſſides.* Abit malus: ſed ecce mox redit,ſimilis viro, gracile& protenſum habenti collum. Adamus,tot moleſtias pertæſus, gladium, qui ad ephippium ligatus, ſtringit, & enſe ter quaterúe per aërem vibrato, aëreque propter celerem diuiſionem ſibili ſonum edẽte, conatur abigere ſpectrũ. hoc verò ſubitò perſonam mutat;& ſiſtit ſe ſtatura mediocris viri,cui caput cappâ & ſcapulario monachi corpus ornarũ, oculi ſcintillantes inſtar chalybis vel æris radiis ſolaribus oppoſiti. Adam punctim aliquoties hoſtem petit,ſed irritis & caſſis ictibus,aëreq; cedente. Tum,maiori deſpectu & irriſione,dæmon induit formam aſini. Perterritus famulus,hero ſuadet,gladio circulum in terra ducere,& in circuli medio crucem Dominicam efformare. Adamus conſilium exſequitur: verùm veterator non deſinit. Mutat auriculas aſini in cornua,& ſic minabundus irrumpere in circulum ſe velle ſimulat. Denique luſus iam ſatur,in rotam ſe vertit,& ſe ipſum voluens monachum inuadit,ſuperque illũ continua latus rotatione(*ſic videbatur*)tranſit circulum, & monacho prorsùs illæſo conſpectum fugit. Fidem rei fecêre,longa famuli terrorem conſecuta ægritudo,& diuturnus fætor veſtium Adami,& raucedo eiuſdem atque difficilis reſpiratio,à quibus ægrè conualuit;equi denique ſubita mutatio;qui ex manſueto & cicure,poſt viſionem hanc ferox,ſternax,calcitroſuſque eſſe cœpit. Addamus rariora quædam genera ſpectrorum.

M *Decimum tertium* genus eſt, cohortium,acierum, caſtrorum militarium. a *Gen. 32. in*
ſicut enim bonorum angelorum acies viſæ bis in ſacris litteris [a]; ſic &, ſimiæ *princ. & 4.*
Dei,diaboli ſæpè ſe in militum confertorum ſpecie oſtendunt hominibus. In *Reg. 6. v. 17.*
vita S. Norberti *cap. 26.* leguntur ſpecie armatorum militum in quoſdam religioſos dæmonia incurriſſe: vt & in vita S. Guthlaci Anachoretæ, *apud Surium, menſe Aprili.* In chron. Hirſgauienſ. Trithemii legimus ſub annum 1168. Monacho cuidam Limpurgio, propè Wormatiam, viſam multitudinem maximam equitum peditumque, ordinatarum more acierum, quaſi ad prælium procedentem: cùmque monachus audacter, quinam forent, interrogaſſet; illos reſpondiſſe; ſe non veros viuoſque milites eſſe, ſed animas militum, & non ita pridem his ipſis in locis principi cuidam ſtipendiatos occubuiſſe: veſtes,arma,&equos,quę viuis peccandi fuerant inſtrumenta,nunc mortuis indicia ſuppliciorum eſſe: quæ circũ illos videret omnia nihil niſi ignẽ eſſe, quo
comburantur. ſe precibus atque ſuffragiis adiuuari poſſe. Leloyherius [b] huic b *lib. 4. c. 6.*
religioſo inſultat, quòd temerè animas defunctorum eſſe crediderit: cuius contrarium tamen rationes & argumenta eius non conuincunt. Ait, *dæmones fingunt ſe animas eſſe.* ſæpè, non ſemper. *ſtrepitum edidere diſcedentes & fragorem.* poſſunt & ſpiritus mortuorum. *Flammis veſtes & arma circumdata, dæmones eſſe probabant.* Non hoc aſſerit hiſtoria,ſed ea ipſa, quæ aſpicientibus, veſtes & arma videbantur & equi;ipſis flammas combuſtrices fuiſſe. Deinde & flammæ fuerint;nonne profitebantur ſe ſpiritus eſſe, qui adhuc expiabantur? Denique Virgilianum illud;

. . . *quæ cura nitentes*
Paſcere equos,eadem ſequitur tellure repoſtos;

tantùm probat, dæmones imitari quoque diuina iudicia; quibus frequenter; *in quo quis peccauerit in eo punitur.* poſſet igitur hoc exemplũ ad præcedentẽ

de anima-

de animabus quæſtionem reduci. Sanè arbitror eamdem hiſtoriam eſſe, cum eâ; quam iiſdem locis, ſed anno 1123. contigiſſe, in eamdem ſententiam narrat Abbas Vrſpergenſ. fol. 281. Sequentia ad iſtam cenſeo pertinere, quia miſcentur, quædam vana curioſaque, nec ſuffragia petuntur. Ioannes Cæſarius au-

a l. 12. c. 16. & 17.

ctor eſt a, ſequenti nocte, quando exercitus Ducis Brabantiæ à Leodienſibus occiſus eſt, ſeruum quendam Comitis Loſſenſis propè Montenake, locum occiſionis, circa noctis initium, vidiſſe maximum torneamentum dæmoniorum; Sacerdotem quoque quendam Hiſpanum, propè eiuſdem Comitis caſtrum, dum in crepuſculo noctis de villâ in villam tranſiret, vidiſſe haſtiludiũ maximum mortuorum validè clamantium; *D. VValtere de Milene, D. VValthere de Milene.* qui Walterus, famoſus militiâ, nuper erat defunctus: hancque viſionem addit ſæpiùs ea nocte & euanuiſſe, & iterum apparuiſſe. Ioan. Nideri-

b l. vlt. Formicarii.

us narrat b. *cùm propter hæreſes regnum Bohemiæ tumultu ac cædibus concuteretur; circa metas regni præfati, nocturno tempore, versùs vallem quandam, auditos clamores & congreſſiones equeſtrium virorum; qui & coloribus varys induti ſæpius ſunt viſi. Fuerunt tunc duo armigeri audaces ſatis, in caſtro non multum diſtanti à loco monſtrorum; qui omnino ſcire volentes, quid veritatis ſibi viſa portenderent, nocte quandam verſus vallem, vbi ſolita videri conſpexerant, iter arripiunt. Antequam autem ys appropinquare auderent, compunctus vnus, dixit alteri: Sufficiat nobis iſta vidiſſe, ego ys non approximabo. dictum eſt veterum; Cum talibus nullum debere iocari. Quem alter, velut pauidum, increpans, equum pupugit, & cum eo congreſſu omnibus antedictis exercitibus appropinquauit: de quibus vnus egrediens caput illi amputauit, & ad ſuos redyt: quo viſo ille, qui timidus ſubſtiterat, fugam inyt & funeſta noua nunciauit. In craſtino autem truncatus reperitur, & caput quidem in valle, vbi acies viſa fuerant, nullius autem hominis vel equi veſtigium repertum eſt: ſed tantummodò, in lutoſis locis, ſigna quædam & veſtigia auium viſa ſunt.*] Idem & aliud addit, ſibi ab Archiepiſcopo Moguntino, viro magnæ induſtriæ & fide digno, narratũ: *Nominauit* (ait) *nobis quendã Rheni ſibi benè notũ militẽ, cuius pro tunc filius viuebat; qui miles ſuper oẽs penè inferioris Alemaniæ nobiles ſemper exſtiterat nimis in rebus bellicis imperterritus: gerebat autem & patiebatur nonnunquam, propter ſuam animoſitatem vel fortitudinem, ab aliis graues guerras; propter quas non ſemper de die, ſed nocturno tempore, ad loca ſibi commodoſa equitare ſolebat. Hic igitur quadam nocte coaſſumptis famulis per ſiluam circa Rhenum equitare voluit, & principium eiuſdem intrauit. Antequam verò finem ſiluæ haberent. vltra quam campus latus iaceret, prout moris eſt eorum qui verentur inſidias; præmiſit famulum, vt in termino ſiluæ videret, anne in campo inſidiæ aliquæ eſſent. Luna inſplendente, vel aſtris lucentibus hæc videri poterant. Famulus igitur, cùm per arborum ramos exploraret, commiſſum; vidit per campi longitudinem exercitum ſatis mirabilem appropinquare in equis: quo viſo, conſiderata nunciauit militi, qui ait: Stemus ad modicum, quia veriſimile eſt, pro huius exercitus cuſtodia ſubſecuturos alios: ad hos properabimus, & an inimici ſint, qui præceſſerũt, an amici experiemur, nec paucos timebimus. Deinde, morula tranſacta, de ſilua miles cum ſuis recedit, in campum venit, & neminem niſi quendam equeſtrem in equo ſedentem, & in manu alium ducentem equum, eminus ſequentem ſuos intuitus eſt. Ad hunc cum miles veniſſet; quis eſſet quæſiuit in hæc verba: Numquid tu cocus meus es? ita enim ſibi à longinquo videbatur, paullò etiam antea cocus eiuſdem militis vitâ functus fuerat. Qui reſpondit Sum Domine. cui miles; Quid, ait, hic facis? & qui ſunt hi, qui præceſſerunt? Cui defunctus reſpondit; Domine, hi qui præceſſerunt, ſunt nobiles & armigeri tales & tales (multos enim expreſſit nomine proprio) quos oportet, & me cum eis iſta nocte eſſe Hieroſolymis. quia hæc pœna noſtra eſt. Et miles iterum; Quid ſibi vult equus iſte, quem ducis nullo inſedente? Ad veſtrum, reſpondit, obſequium erit; ſi mecum ad terram ſanctam venire velitis. Securus eſto. te, per fidem Chriſtianam, recedendo & reuertendo viuũ reducam, ſi meis obtemperabitis monitis. Tunc miles ait, Diebus meis mira attentaui, his hoc addam etiã mirabile. Diſſua-*

k. Diſſuadentibus igitur illud famulis, de equo proprio miles deſilijt, defuncti equum aſcendit, & ab oculis famulorum vterque equeſter ſubtractus eſt. Sequenti autem die famulis, iuxta condictum exſpectantibus; miles & defunctus redierunt ad locum, vbi primùm conuenerant. Tunc defunctus militi ait; Ne phantaſma omnino fictum iſta fuiſſe credatis; duo, quæ vobis do rara, reſeruate in mei memoriam: inde protulit mappulam paruam de ſalamandra, & cultellum in vagina. Primùm, inquit, cùm immundum fuerit igne purgate: alterum cautè tractetis, quia ab eo vulneratus, intoxicatus erit.] In his multa ſunt indicio fuiſſe viſionem dæmonicam, maximè donum hoc cultelli; quo multis exitium, ipſi quoque donatario, parabatur.

Cromerus diligens ſcriptor [a]; *Naclum*, inquit, *arcem Pomeranorum munitiſ-* a l.5. hiſt. Pol.
ſimam Vladislaus 1. Polonorum rex obſidebat. Ibi noctu lucente lunà aſpiciebantur crebrò ab excubitoribus quaſi armatorum hoſtium acies, ex apertis campis ad Polonorum ſtatiua adequitantes & incurſantes. Cum id ſæpius accideret, indignati Poloni inquietari ſeſe, nec vſquam in apertum certamen prodire hoſtes; nocte quadam, cùm ibidem hoſtes adeſſe nunciarentur, fremabundi agminatim è caſtris ſeſe proripuere, diffugienteſq; caſſo labore longius proſecuti ſunt. Obſeſſi, tumultu Polonorũ exaudito, & excurſione è caſtris animaduerſà, erumpunt ſubitò, & ignẽ in opera atq; tuguria militum ſtramine arũdineq; cõtecta coniiciunt; quo celeriter pluribus in locis ſe diffundente, paucis, qui in caſtris manſerant, ſe defẽdẽtibus, facilè opera cum magna caſtrorum parte conflagrarunt. Nocturnas vmbras illas fuiſſe autumant, quæ hoſtilis exercitus ſpeciem oſtentantes, Polonos ita diuino permiſſu exagitarunt: propterea quod ſolemne omnibus Chriſtianis quadraginta dierum ieiunium, priore expeditione, promiſcuo ac temerario eſu carnis & lactariorum, moribus & inſtitutis Eccleſiæ Catholicæ contemptis, temerauerant.] Hæc ille. res clamat ſpectra fuiſſe Diabolorum; vt & illa de quibus Antoninus Hiſt. p. 3. quam auorum memoria ſolebant vocare *Familiam Hellequini*: cuiuſmodi cuncta, illuſiones dæmonum eſſe, iampridem docuit Guilh. Pariſienſis *p. vlt. de Vniu. c. 24.* Tales exercitus poſſent Magi multos exhibere; ſi ex pacto, quod cum dæmone ſuperiore habent, dæmones illi ſubditos euocarent: nunquam tamen Deus legitur permiſiſſe, vt talis militia vltra incuſſionem inanis terriculamenti procederet. Nam ſi lędere, occidere, munitiones capere, vel hoſtiũ inuadere caſtra ſinerentur: nulla illis humana poteſtas valeret reſiſtere, vt prudenter idem Guilhelmus. Huc refero pugnas illas Regum Septentrionalium & victorias partas, contra magorum dæmonumq; cuneos, apud Olaum Magnum [b]. b lib. 3. c. 12.

N *Decimo quartò* dæmones ſunt ſub illo ſpectrorũ genere; quo in nemoribus & aliis amænis locis ſeſe oſtentant inſtar puellarum aut matronarum, in veſte candidâ; interdum in ſtabulis cum luminaribus cereis, ex quibus etiam diſtillatæ guttæ, poſtmodum in equorum iubis, quas ſedulò pexuerunt & nexuerunt, ſolent ab hominibus inueniri, talis illa vidua Ruſſiana in meridie obambulans, de qua paullò ante mentionem feci: tales, quas vocant *Sibyllas ſeu Nymphas albas, Dominas nocturnas, Dominas Bonas*, & earũ *Regina Habundia*; quarum aduentu multum proſperitatis, & rerum omniũ copiam putant ſuperſtitioſę anus domibus contingere, quas frequentarint; & ideo domi ſuę illis epulas inſtruunt, eſcariis lancibus & vaſis vinariis omnibus apertis ac diſcoopertis, neq; d illis ad ſumendũ morę obiiciatur: quę planè idolatrica eſſe, docet prædicto loco idem Epiſc. Pariſ. vt & Nicol. Cuſanus *lib. 2. excitationum.* Huc refero tres illas quæ viſæ Machabæo Banckoni, a quo ſtuartorum genus; quæ venantibus viſæ regnum illi prænunciarunt. *Boeth. lib. 12. Scot. hiſt.* Harum bonarum Dominarum, quas Gentiles *Parcas* vocauere mentio habetur & conuiuii illis præparati, in vita D. Germani Epiſcopi, & apud D. Antoninum *pag. 2. Hiſtor. tit. 11. §. 5.* Tales etiam *fatales Sorores*, ſeu *nymphæ*, falsò putatæ bellorum præſides & Victoriarũ largitrices, quæ Hothero Regi familiares in Septem-

trionis

trionis Hiſtoria a. Itali vocant; *Fatas*, Galli; *Fees* quales finguntur Meluſina, Alcina, Morga.

[a] *Olai l.3.c.10.*

Decimoquinto huius generis ſpectra ſunt, per quæ Deus aliquando denunciat futura bella, peſtem, mutationes regnorum & ſimilia. pauca commemorabo exempla. Nocte quæ ſeditionem Antiochenorum præceſſit, viſa mulier ingens & formidabili adſpectu, aërem ſcuticâ tam fortiter verberans, vt tota ſonus Vrbe exaudiretur [b]. Gennadio Patriarchæ Conſtantinopol. nocturno tempore accedenti ad altare templi, vt Deum pro ſalure publicâ deprecaretur; horrendum ſpectrum ſe obtulit; quod cùm ille ſacro ritu coniuraſſet, reſpondit; quamdiu Gennadius viueret, ſibi non licere damna, quæ imminebant, Eccleſiæ illius inferre; ſed eo mortuo ſæuiſſimè ſe in illam graſſaturum [c]. Priuſquàm Hunnericus perſecutionem in Catholicos Aphricæ inchoaret, ſuper cacumine montis Ziqueni homo giganteæ ſtaturæ viſus, & auditus clamare; *Egredimini, Egredimini*: & in æde Fauſti, quæ Carthagini eſt, viſa multitudo Æthiopum ſanctos Eccleſiæ fugans, & antè ſe impellens. [d] *Alia multa huiuſmodi ſuggerunt, Carda. lib. 14. de variet. rer. & Fulgoſ. tit. de prodig. lib. 1.* O

[b] *Sozomen. l. 7. c. 28.*

[c] *Theodor. Lector libr. 1. Collectan.*

[d] *Victor. Vticenſ. l. 2. de perſecut. Vandal*

Decimo ſexto loco hîc occurrunt illa ſpectra; quæ certis temporibus & locis aut domibus ſolent tumultus & vexationes varias exhibere; cuius rei prætermittam exempla eo quod notiſſima res ſit, & legi poſſint, qui attulere veteres recentioreſque; vt *de Temeſio dæmone*, Strabo & Pauſanias citati, & Ælianus libr. 8. var. Hiſtor. *de pueris nigris cirratis* Auguſtinus, libr. 22. de Ciuitat. Dei cap. 8. *de Datio Epiſcopo Mediolanenſi* Gregorius lib. 3. Dialog. cap. 4. *de vocibus & ſonis auditis in Marathone poſt pugnam cum Perſis*, Pauſan. in Attic. *& ante pugnam Leuctricam in templo Herculis*, apud Ciceron. de diuinat. *antè pugnam cum Cimbris* apud Plinium libr. 2. cap. 59. *ante bellum ciuile Syllanum in eadem Italiâ*, apud Appian. de bello ciuil. libr. 1. *ante primum prælium Pharſalicum Antiochiæ*, apud Cæſ. libr. 3. de bello ciuili; *ante mortem Cæſaris Dictatoris domi eius*, apud Dionem; *recentiora ſunt* apud Niderium *libr. vltim. formicarij*, Guilh. Pariſ. *d. cap. 24.* Torquemadam *Horti florum coll. 3.* Alexand. ab Alexand. *libr. 5. Gen. dier. cap. 23.* & confirmat praxis Forenſis Hiſpaniæ; qua licitum conductori, qui antè id ignorabat, ſpectrorum ſic inquietantium causâ domos relinquere conductas, vt poſt Portium cenſuit Couart. [e] Solent huiuſmodi infeſtationes iuberi, vel permitti à Deo, ob pœnam peccatorum, vel ad exercitium bonorum, vel ob aliam cauſam occultam. Interdum iſta peragunt dæmones maleficorum immiſſione, vt contigit B. Antonio [f], & nobili Aquitano, qui Pariſienſem ſtudioſum iure ſuo per vim ſpoliarat [g]; ſæpiùs ſpontè faciunt ſuâ, tantum vt homines falsâ quapiam reuelatione decipiant aut perſuaſione fallaci; ſicut apud D. Auguſt. illi baptiſmum diſſuadebant: contenti ſunt aliquando ſolâ vexatione, & inquietatione, nullo cum corporis damno, vt ioculator ille ſpiritus, de quo Guilhel. Pariſienſis, qui vaſorum colliſione & lapidum iactu ſomnum diſturbabat, & culcitrâ ſubtracta de lecto deturbabat, & Salmantinus ille Torquemadæ, qui grandibus ſaxis quoſuis petebat, irrito tamen & innocuo contingens ictu: quod Marcus Magus, apud Pſellum [h], proprium dicit eſſe dæmonũ ſubterraneorum, de quibus mox agemus. Quo vero pacto dæmones lapides iacere queant & alia huiuſmodi operari, quæ videntur manus & corporata inſtrumenta requirere, Scholaſtici diſputant. aſſentior iis, qui præſente per ſubſtantiam ſuam eo loci dæmone, & imperio voluntatis aërem lapidi proximum mouente, & ſic lapidem impellente, hæc fieri cenſent; quando nullum ipſe corpus induit: ſi vero corpus formatum, vel cadauer aſſumeret, nulla foret difficultas [i]. P

[e] *li. 4. variar. reſolut. c. 6.*

[f] *Caſſianus collat. 8. c. 18.*

[g] *Froiſſard. in Chron.*

[h] *l. de dæmon.*

[i] *Vide D. Tho. quodl. 6. Duran. Capreol. & alios in 2. d. 7.*

In

In locum *decimumſeptimum* veniant ſpectra illa Boruſſiæ, de quibus quadam epiſt. ſcribit Ioan. Meletius; *In Sarmatia coli ſpiritus quoſdam viſibiles, qui lingua Ruthenica, coltri, Germanica,* Koboldi, *dicantur, quos credunt habitare in occultis ædium locis, vel in congerie lignorum, nutriuntq́; eos lautè omni ciborum genere; eo quod, adferre ſoleant nutritoribus ſuis frumentum, ex alienis horreis furto ſublatum. Cùm verò alicubi illi ſpiritus habitare & nutriri cupiunt, hoc modo ſuam erga patremfamilias voluntatem declarant: in domum congerunt noctu ſegmenta lignorum, & mulctrii imponunt lacte plenis varia ſtercora animalium: quod vbi paterfamilias animaduerterit, nec diſſipauerit ſegmenta, nec ſtercora è mulctris eiecerit, ſed de inquinato lacte cũ omni familia ſua comederit, tunc illi apparere, & permanere ibi dicuntur.*] Idẽ iudicium de ſpectris *virunculorum* ac *femellarum* breuitudine ac ſpeciè pigmæi vel pumilionis, olim in multorũ domib. frequentiũ, & domeſtica ferè cuncta miniſteria ſolitorum obire, equos curare, domũ verrere, ligna & lympham adferre, & ſimilia facere: de quibus Olaus Magnus [a]. Galli vocant *des Gobelins*; Teutones **Rabbautermanneckens** / & **Gutelkens** / & Suecones, *Trullas* appellant. An ex hoc genere fuerint *Eros* & *Anteros*; qui, vt infantuli, in balneo, iubenti Iamblico apparuerunt [b], id cogitandũ relinquo. Sanè huc pertinent *Montani* illi, quorum nobis Hiſtoriam Georg. Agricola prodidit [c]; *In metallicis* (ait) *fodinis inueniuntur, & truculenti quidem, vel ſolo aſpectu terribiles, plerumque metallicis infeſti atque inimici ſunt. Talis fuit* Annebergius *dæmon, qui operarios amplius duodecim flatu interfecit, in ſpecu qui* corona roſacea *appellatur, eo nomine relictus, quantumuis argento diues eſſet. Flatum verò emittebat ex rictu, cũ equi ſpecie habentis procerum collum & truces oculos appareret. Eiuſmodi etiam fuit* Snebergius, *nigro cucullo veſtitus; qui in fodina Georgiana operarium è terra ſublatum, in ſuperiore loco maxima illius concauitatis, quondam feracis argenti collocauit, non ſine corporis attritu. Quæſtuoſam admodum fodinam deſerere apud Turcas cogebatur Iudæus à dæmone metallico, hominibus frequenter in forma capræ aurea cornua gerentis apparente. At ſedatos illos, Germanorum alij; vt etiam Græci;* Cobalos *vocant, quod hominum ſint imitatores. Nam quaſi lætitia geſtientes rident, & multa videntur facere, nihil interim efficiẽtes. Alij* virunculos montanos *vocant, quia plerũq́; apparẽt nani, tres dodrantes longi. videntur autẽ eſſe ſeneciones, & veſtiti more metallicorũ; id eſt vitteto, induſio, & corio circũ lumbos dependente. Innoxij ſunt hi metallicis, etſi interdũ glareis operarios laceſſunt, rariſſimè tamen eos lædunt; niſi cachinno vel maledicto laceſſiti. Potiſſimũ opus facere videntur in his ſpecub. in quib. metalla iam effodiuntur, vel ea effodi poſſe ſpes eſt.*] cetera rectè. illud minùs, quod animantium nomine dæmones comprehendat. Scio ſic locutos veteres non paucos: ſed & ſcio id ex lacte Platonicorum bibiſſe, & quia ambigui erant, num anima & corpore conſtarent. Nunc quia Catholicis ſatis definitum [d], nec anima nec corpore perfectas ſubſtantias illas ſeparatas componi; vitanda nobis huiuſmodi locutio, parùm cauta, parũ propria. Damnandus verò prorsùs Paracelſi error, dæmonum hæc genera, ad hominum ſpecies reducentis. Nam; *Epiſt. ad Athenienſes, ſiue de occultà philoſophià*; quaſi veriſſimum axioma, nihil veritus fuit conſtanter aſſeuerare, Deum præter homines Adami poſteros; alia quatuor hominum genera, carne, & oſſibus, & ratione prædita creaſſe, eoſque in ſingulis elementis ad inhabitandum collocaſſe; in quibus ſinguli ſuam haberent remp. & ex negociatione, ac laboribus victum & amictum ſibi comparare, & eos homines, qui in terræ viſceribus habirant, vocari *Pigmeos* & *Gnomos*; qui in aquis, *Nymphas & Vndenas*; qui in aëre, *Silphos & Meluſinas*, quos ſolos cum hominibus Adami poſteris commercium habere, & ex mutuâ commixtione liberos gignere; Qui in igne ſunt; *Vulcanos* & *Salamandras* appellari: Et incertum adhuc eſſe; cuinam generi horum hominum vera fides in Deum ſit data, & via ad ſalutem patefacta.] Hæc ille prout eum citant Godelmannus & alii: in lib.

[a] *lib. 3. cap. 11. & 12.*

[b] *Eunapius in Iamblico.*

[c] *c. de anim. ſubterran.*

tamen fragmentorum, inuenio Paracelſum dubitanter induci loquentem; ſed arbitror Latinum Interpretem, hoc ſuum aſſuiſſe, vt magiſtri occultaret impietatem. Nam dictis illis nihil nugacius, nihil blaſphemius, nihil à rectâ fide dici poteſt alienius. ergo mutila & manca S. S. quæ de vno tantum hominum genere nos inſtruxerit? ergo dubia ſalus noſtra? ergo dubia redemptio? non ergo ſecundus Adam Chriſtus; vt nos; qui in primo mortui, in ſecundo viuificaremur? ſi hoc dubium; nonne ruunt veteris teſtamenti promiſſiones, concidit exhibitio & repræſentatio Noui? Et ſunt qui tales libros nugis, mendaciis, blaſphemiis refertos, in Latinum vertant ſermonem? ſunt qui pulcris formis cudant recudantque? ſunt, qui ament Paracelſiſtæ vocari? ſed ad inſtitutum redeamus.

Vltimo loco ſeſe offerunt ſpectra dæmonum theſauros cuſtodientium. Cabades rex Perſarum cùm accepiſſet in collimitio Perſiæ & Indiæ; in munitiſſimâ arce Zudaderenſi, pretioſiſſimorum lapidum, auri, & argenti, theſaurum maximum à dæmonibus aſſeruari, qui mortales omnes aditu arcerent; eò cum exercitu profectus caſtrum vi conatus occupare, fortiter propugnantibus dæmonibus, repulſus fuit. confugit ergo ad Iudæorum & Magorum artes, quæ & ipſæ irritæ fuerunt. *Ergo cùm ei perſuaſum* (ait Cedrenus) *fuiſſet, Chriſtianorum ad DEVM precibus hoc potiri poſſe; auxilium à quodam Chriſtianorum in Perſide degentium Epiſcopo petijt. Is indicto Chriſtianis ieiunio, precibus & Synaxi, diuina peregit myſteria, & ad locum accedens coniuratos dæmones ibi degentes exegit, caſtrumque Cabadæ nullo labore potiendum tradidit.*] *Glycas pag. 4. Annal. & Cedrenus in Anaſtaſio.* Talis etiam dæmon ille Baſileenſis, de quo dixi *ſup. q. 12.* & hinc factum, vt Dracones fingerentur cuſtodes theſaurorum, vt hortiHeſperidum, & Aurei velleris: hinc porrò factum, vt theſauris addere ſint ſoliti Serpentem aureum; quemadmodum refert Aſcanius Centorius *lib. 4. Commentar. bellor. Tranſſiluan.* de theſauro, inuento propè Deuam vrbem Tranſſiluaniæ, circa annum 1550. Nota etiam Hiſtoria Magi Germanici, qui cùm ſpecum ingreſſus eſſet, vbi theſaurus reconditus, ſocio in veſtibulo manente, vidiſſetque incubantem arcæ nigerrimum canem, nihilominùs, cupiditate metum pellẽte, porrò progreſſus, ruente terrâ, in ſpecu fuit tumulatus. Plura vide *d. q. 12.* Prætermitto quædam iam vulgaria, vt quod in Indiis ſepultarum cũ maritis vxorum animas mentiuntur, vt ſic perſuadeant has coniugi ſuo conuiuere, quæ ſponte illis commoriuntur: quod non vno loco teſtatur Pet. Chieza *p. 1. Hiſt. Peruu.* R

Viſis ſpectrorum generibus, quæri poterat; quo illa pacto repelli & vinci queant? ſed quia deciſio communis eſt omnibus malis; quæ per dæmones inferuntur; ideo de hac re diſſerendum mihi putaui, quæſtione de remediis contra maleficia, *huius operis lib. vltimo.* Quo pacto dæmones apparere ſic queant, nunc accuratius inueſtigemus: quam quæſtionem indeciſam reliquit D. Auguſtin. *Enchirid. ad Laurent. cap. 59.*

QVÆSTIO XXIIX.

Quomodo poſſit dæmon ſe corporeis oculis, cùm ſit incorporeus, viſibilem præbere?

CONſtat non poſſe corporaliter, niſi aſſumpto corpore. Certum enim eſt dictum B. Ignatii *ep. ad Smyrnenſ.* incorporea videri à corporeis non poſſe; quia incorporeorum nec ſpecies, nec figura eſt, aut particula animalis vllius formam habentis, ob naturam quam habent ſimplicem. Conſtat etiam eos corpus vel ex elementis ſibi coaptare, vel ſubingredi & aſſumere cadauer. A

de vtroq;

de vtroq; modo, quæ dicenda hucuſq; diſtuli, repræſentabo liberaliter. Dixi (corporaliter) nam phantaſticè poſſunt apparere, turbatâ phantaſiâ.

SECTIO I.

ALiquando igitur cadauer aliquod aſſumunt humanum vel ferinum, & illud mouent ac impellunt motu non vitali, ſed locali tantum, ſicut aërē poſſunt impellere; & hoc corpus, præſertim nondum valdè diſſolutū, puto, ſi Deus permittat, poſſe illos ita attemperare, vt ſenſum tactus omnino fallant. Nec video quidquam ab homine docto ac pio, in medium allatum, quod me ab hac ſententia deducat. Inprimis quod ex D. Lucâ, proponitur dictum Domini, quo ſe verè corporatum, & non phantaſticum ſpiritū eſſe probabat; *Palpate & videte, quia ſpiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere:* id ad rem non multū facit, certè non vrget. Solùm enim Dominus probare voluit, poſſe illos contactu ſentire, & diiudicare, viſu ſe non decipi; corpus enim ipſum habere, verum, quia tangibile: & proinde nudum phantaſma, & fictitio corpore indutum non eſſe. Nulla verò hic erat cogitatio, de cadauere aſſumpto. Hoc enim carnem & oſſa habere manifeſtum eſt; quo argumento Christus probat, ſe ſpiritum non eſſe: Quod illi exiſtimabant, quia videbant ianuis clauſis ingreſſum; quod corporeę rei repugnabat, tam viuę, quam mortuæ. Et quia, palpatione tantum poterant, corpus eſſe, cognoſcere, non verò, cuius eſſet corpus: ideò iubet etiam oculorum vti ſenſu & *videre* (nam propriè hic vox ſumenda, vt textus indicat (*manus & pedes*; ex quorum vulneribus reliquis, certò deprehenderent ipſum illum eſſe, qui triduò ante fuerat crucifixus [b]. Ex quibus patet verba Domini veram certamque ſcientiam habere; etiamſi corpus diceremus â dæmone aſſumptum, ſic ab eo temperari poſſe, vt tactus ſenſum fallat. Quid, quæſo? nonne dæmon longè admirabiliora efficit quotidiè; quā, ſint ſimulate carnis molliciem, oſſis duritiem, teporem ac ſuauem calorem qui corporis attactu percipitur, & ceteras tangendi qualitates? Dico has eum ſimulare poſſe, non dico veras exhibere poſſe. vera illa & vitalia, ſunt corporis viui, & ab anima informante procedunt: ſimulata, & proximè adumbrantia non requirunt animam informantem, & â ſubſtantiâ intellectuali, (eatenus vt externo ſentienti talia appareant) poterunt perfici. Quod adferunt de cadauere hominis recenter mortui; in eo etiam adhuc calido deprehendi, deeſſe qualitates illas ſuauis ac vitalis teporis, facilitatem mouendorum membrorum, & pro mollitie rigorem quendam ſucceſſiſſe: id totum concedimus. Negamus autem. quod inde ad cadauera per malignum ſpiritum aſſumpta argumentantur. Eſto illic eadem ſit corporis ſubſtantia; quæ & hic adeſt; eſto adſint qualitates plures eædem, vtpote calor ille reſiduus. Tamen adhuc deeſt huic cadaueri non aſſumpto, quod ſimulet illa reliqua quæ diximus. At in noſtra viſione, dæmon ineſt cadaueri, cuncta illa ſimulans. Minùs eſt adfabrè ſimulare, quàm verè efficere. Quare nec illud ſequeretur, non poteſt corpus adhuc calidum illa per ſe ſolum præſtare atque efficere; ergo nequit dæmon in cadauere aſſumpto illa eadem tam callidè & artificioſè ſimulare, vt tactum fallat. Cur, qui ſenſum principem (nempe viſum) poteſt decipere; non queat tactum, ſenſum maximè terreſtrem, & viliſſimum, minimeque ſpiritualem? Quod verò quidam hæc cadauera adſumpta, vt & aërea corpora formata, deprehenderint eſſe tactu frigida & horrida, vt illi apud Alexand. *Genial. dier. lib. 2. cap. 9.* & apud Cardanum *lib. 16. de rer. varietat. cap. 93.* & alii, de quibus poſtea: id inde prouenit, quia vel dæmon teporem illum non vult adumbrare, vel quia non permittitur id â Deo facere: quo ſenſu etiam accipiendū, quod refert Caietan [c]. cuidam de hoc frigore & horrore corporis querenti,

a c. vlt. v. 39.

b *Sic optimè Ioan. Maldonat. ibi.*

c *in 2. 2. q. 95. a. 3.*

dæmonem reſpondiſſe, *ſe non poſſe melius facere.* videlicet, Deo obſiſtente, vel ſaltem non concedente. Si quis exempla requirat harum apparitionum; legete poterit apud Guilh. Pariſienſem *P. vlt. de Vniuerſo*, aliquando aſſumpto beſtiæ cadauere deluſiſſe militem; qui cùm putaret ſe formoſa potitum virgine, inuenit ſe in amplexu cadaueris belluini tabe ſoluti, fætidiſſimè iacentem. De Polycriti apparitione, & ſpectro filium deuorante, iam ſcripſimus non vno loco. Fabulæ ſimile videtur, quod Phlegon [a] retulit, ille tamen oculata ſe fide Trallis teſtatur cognouiſſe. rem ſic narrat, vt vtar compendio: *Philinnium Damoſtrati hoſpitis & Charitus filia, Machatem hoſpitem amare cæpit. indignè id ferentibus parentibus, mærore mortua, & publicè fuit funerata. Sexto poſt obitum menſe, cùm eo reuertiſſet Machates, ingreſſa ad illum Philinnium hoſpiti ſe; poſt longa colloquia commiſcuit non ſemel illo veſperi; quo, & cum eo cænam ſumpſit; & annulum ferreum & poculũ inauratum à Machate dono accepit, ipſi viciſſim annulum aureum & faſciam pectoralem dedit. Nutrix, dum pergit ſedula, ne quid hoſpiti deſit, ſatagere; videt cum eo in lectulo iacentem alumnam. Læta parentibus id indicat. Illi ſtupentes accurrunt & altero die vtrumq. deprehendunt, &, cum eiulatu, dormientem cum hoſpite filiam amplectuntur. Sed toruis in eos intuens Philinnium; ò vos crudeles* (ait) *in filiam parentes! ergone vos inuidiſſe mihi meo Machata, paterna in domo vel triduum ſolidum frui! Magno vobis dolore hæc, ſiue curioſitas, ſiue duritia ſtabit. Renouabitis dolores præteritos, & filiam iteratò ſepelietis. His dictis, expalluit & concidit cadauer mortuo iterum ſimile, ſeu potius (vt erat) mortuum. Concidere ſimul oppreſſi mærore parens vterq. Re populus & magiſtratus intellecta, iubent ſepulcrum aperiri: vacuum id corpore repertum. Erant in eo dumtaxat anulus ferreus, & ſcyphus auratus, dona Machatæ: ſed in cubiculo & lectulo, inuentum cadauer Philinnij; & Hilli cuiuſdam auguris conſilio, vt prodigium, eiectum extra vrbis limites, auibus ac feris deuorandum. Ipſe Machates, à ſpectro videns ſe deluſum, ſibi paullò poſt manus, ignominiam non ferens, conſciuit.*] hæc â Phlegonte fuſiùs narrantur; illo Phlegonte, cuius auctoritate & Iuriſconſultus Paullus [b], & Otigenes [c], ad probandam Eclypſim, quæ Chtiſto accidit motiente, vtuntur. In hiſtotia quoque Laodunenſis energumenæ Nic. de Obry, legimus Diabolum Baltazum, aſſumpto ſuſpendioſi corpote, conatum abigete ab ea exotciſtam.

[a] *lib. de mirabilib. & longæuis.*

[b] *l. antiqui. D. ſi pars hæred. pet.*

[c] *cont. Celſ. & tracta. 29. in Matth.*

Agrippæ facinus non abſimile habes infra *quæſt. 29. ſect. 1.* addam nunc, quæ de eadem re Cæſarius Monachus Eiſterbacenſis *libr. 12. Miraculor. cap. 3.* ſctibit; cuiuſdam Principis Germani mortui corpus, integro priuſquam ſepeliretur anno, dæmonem geſtaſſe, & ita texiſſe, quaſi illud vegetaret (ita namque intelligendum quod ſcribit; ſpiritum illud loco animæ vegetaſſe.) non enim potuit informando, nec in eſſentiam eius illabendo; ſed dumtaxat vt in loco exiſtens vitales eius actiones pet illud imitando: vt docet multis Toſtatus *in Exod. cap. 7. quæſt. 13. cum ſeqq.* Subdit Cæſarius ſimilia legi in vita S. Patricii Hibernorum Apoſtoli, de quodam homine, in cuius corpore multis annis Diabolus habitans pro anima, ad nutum viri ſancti tandem exiuit, corpus verò cotruit, & in puluerem redactũ fuit. Et *cap. 4.* clericus (ſcribit) quidam adeò dulcem vocem habebat, vt audire eum deliciæ putarentur: donec religioſus quidam vit ſuperueniens, monuit hominis vocem non eſſe, ſed diaboli; dæmonemque adiurauit; quo diſcedente, cadauer corruit planiſſimè fœtens.

Denique multæ falſæ reſurrectiones gentilium huc ſunt referendæ: & conſtat cum ſagis vt plurimùm induto cadauere diabolum ſiue incubum, ſiue ſuccubum, rem habere; vnde & in hoc genete hominum, cadaueroſus quidã fætor graueolentiæ, cernitur.

SECTIO II.

B ALiquando ſibi elementare corpus diabolus circumdat, idque efformatum, qua pollet induſtria, vnit ſibi, non aliter; quàm motori intus exiſtenti corpus mobile & inanimum vnitur. An poſſit ex ſolo aëre materiam deſumere equidem ambigo, & puto, ſic aërem condenſari nō poſſe locum, vt quid ſolidum exhibeat: ſed ſiue poſſit, ſiue non poſſit; ſolet quod faciliùs, partes aëri (quo maximam partem vtitur) commiſcere terreas, & aqueas, nubium, vaporum, exhalationumue, vt & colores faciliùs hac mixtione exprimat, & faciliùs membra conglutinet, & condenſet; quæ ſententia Lud. Molinæ eſt, & antiquiorum [a]: nec argumentum, quo quidam vtuntur [b] ad probandū ſolo ex aëris elemento corpus aſſumere, nos ſtringit; cum tantum probet, eos ab aëre partem potiſſimā mutuari. Hinc alii cenſent corpus hoc tale fore nunquā; vt nequeat tactu deprehendi, verum corpus non eſſe. Sed rationes, hac ipſa quæſtione diſcuſſi. Chriſti Domini dictum [c], oſtendi alium habere ſenſum, quam ipſi arbitrati. Addo, quod in libro Geneſis legimus [d] de Angelis Abrahamo apparentibus, quorū pedes abluti, nec deprehenſi tactu; id ab ipſis eludi potiùs, quàm diſſolui: aiunt deceptum Patriarcham, præoccupatione opinionis; eo quòd viros putaret. quæro, cur non igitur, quicumq; viros putant, hac præiudicata ſententia iudicent viros eſſe? An ſolus Abraham ceteris imprudentior? Ipſe ille, quo nituntur, Caietan. [e] fatetur verorum oſſium & carnium ſimilitudinem, non modò viſibilem, ſed etiam palpabilem, & ſolidam exhibere. *Solidam*, ait, non inſtar aëris diffluentem, aut duritiei dumtaxat aliquid modicū habentem. Quod verò *lib. 3. c. 6.* apud Cæſarium diabolus dicit, quando corpora à dæmonibus ſic aſſumuntur ea dorſo carere: ludebat puellam mendaciſſimus. Quod dixi elementorum aliquâ opus commixtione, nec Maro ignorauit, cùm cecinit [f].

Tum Dea nube caua tenuem, ſine viribus, umbram
In faciem Æneæ, viſu mirabile monſtrum,
Dardanijs ornat telis. &c.

Ecce non aëre ſolo, ſed nube mixtâ. De vapore Sprengerus *in Malleo* docet, viſas veſte ſubducta in agris mulierculas, corpus motitantes, criſſantesq; ſolas; & adſpectum mox dæmonem vaporis ſiue exhalationis atræ habitu, recedentem. Mantenſes magi, Mirabellius & ſocii, Pariſiis combuſti, in iudiciaria cōfeſſione dicebant, ad hanc corporū aſſumptionē dæmoni duo eſſe neceſſaria, ventū ſecundū, & lunam plenā. nam ſi ventus ſit aduerſus, non poſſe corpus coaleſcere; ſi verò ſit luna decreſcens vel corniculans, non poſſe defectu materię formare corpus niſi valdè puſillū, & pro lunæ augmento maius, maiuſq;. Placet hoc Creſpeto *l. de odio Satanæ diſc. 27.* ſed mihi ridiculū videtur: quaſi nequeat dæmon, Deo non impediente ventū ſedare aut excludere; & defectū illū lunaris influxus ſupplere. Scilicet aer & nubes de oſtrino genere ſūt, quæ Lunę augmēta conſequi ſolet, & decremēta imitari. Dęmonis apparitio in corpore elemētari fuit illa frequens viſio fratrū Tarquiniorū apud Dion. Halycar. [g]; talis
C Athenodori apud Pliniū [h], quicquid dicat Fran. Picus *l. 1. de prænot.* illud. n. puto axioma & regulā ſtatui verè ac tutò poſſe; In gentiliū & dānatorū (quia fidei expertes) apparitionib. non animā (niſi ſpeciali Dei priuilegio, de quo vnde conſtat in Athenodori viſione?) defuncti apparuiſſe, ſed eius loco cacodæmonū quempiam. Tales etiam putarim oēs apparitiones ſpirituū, ocioſa cū hominibus & varia multipliciaque colloquia miſcentium. teſtatur de Faceio patre ſuo Cardanus; & meritò omnes ſuſpectum habent Sortilegii, ſiue pacti cum dæmone. Teſtatur Melanchton (*lib. de anima*) ſe & colloquia & diſputationes cum pluribus ſpectris inſtituiſſe. ſanctitas hæc, curioſitas nuda, an

[a] *vide Molin. 1. p. q. 51. ar. 2. diſp. 2.*
[b] *Anglez in 2. d. 8. q. 2. diffic. 8.*
[c] *Luc. vlt. v. 39.*
[d] *Gen. 19.*
[e] *d. a. 3.*
[f] *Æneid. 10.*
[g] *libr. 5.*
[h] *lib. 7. epiſt.*

occultum pactum? nihil iudico, rem in medio relinquo. Tale hautdubiè ſpectrum inceſtuoſi Perſæ, cuius ſemper cadauer terra eiiciebat, de quo prolixa commemoratio apud Agariam reperitur *libr. 2. belli Perſici extremo.* tales viſiones fuere Gentilium Idolorum, vt Caſtoris & Pollucis ad lacum Iururnæ [a]; vt L. Domitii Aënobarbi [b], vt Amytis Perſæ [c]; vt quod apparuit Dioni Siracuſano [d], vt Curtio Ruffo [e], vt Imperatori Pertinaci, apud Capirolinum, vt Tacito Imp. apud Vopiſcum, vt Conſtantio & Iuliano apud Ammianum [d], Valenti apud Zozimum, & apud eumdem Serenæ vxori Stilichonis: alia præter hæc congeſſit Pet. Thyræ. *lib. 1. de apparit. ſpirit. cap. 9.* Et talia ſemper ſpectra, quæ ſubitò euaneſcunt. poteſt enim elementaris ſubſtantiæ ſubitâ nimiáque rarefaćtione ſe ſubducere oculis.

a *Symmach. lib. 1. epiſt. 29.*
b *Sueton. in Nerone c. 1.*
c *Cteſias, in fragment.*
d *Plutar. in vita Dionis.*
e *Tacit. li. 11. annal. & Pli. Iun. l. 7. epiſt.*
f *Capitolin. in Pertina. Vopiſcus in Tacito. Ammian. li. 21. & 25. Zoz. libr. 4. & 5.*

Illud diſcrimen nunc occurrit, cùm in cadauere apparent; non poſſunt vel alteri viuenti corpori cadauer illud circumdare, vel ipſi ſic induti corpus vllum ſubire. repugnat enim corporis ratio, quia nequeunt dimenſiones quãtitatiuæ inuicem, ſine vero miraculo, penetrare. Sed quando apparent in aſſumpto corpore elementari; licet, vel omnino nequeant, vel difficillimè queanr (prius opinor) aliud corpus ſiue cadauer ſubire; poſſunt tamen vero & viuenri corpori, elementare iſtud circumdare, vt homo ſic indutus, vel aliud animal, multo maius, immò & giganteum videatur. Nihil video obſtare, cur nequeant. Suadet etiam aëreæ ſubſtantiæ facilitas ad dilatandum, ſiue rarefaciendum, & ſpiſſandum denſandumque; quam meritò Pſellus cauſam tradidit; cur ſpectra, tam breui ſpacio, creſcere & decreſcere videantur.

Tertium genus inuenio rariuſculum dæmoniacarum apparitionum, per figmenta quædam ſeu ſtatunculas, de quibus exhibebo quæ didici à Thoma Brabanrino *lib. 2. de bono Vniuerſ. cap. 57. pag. 21.* vbi ſcribit in hanc ſententiam; *Guuerchena Brabantia villa eſt ſolleunis & nota: in hac quidam iuuenis puellam virginem adamauit: cumq́; pro eius nuptijs parentibus eius loqueretur, & illi renuerẽt: puella medio tempore incidit in febrem acutam, qua ingraueſcente omnibus mori viſa eſt. Luctu ergo facto, campana quaſi pro mortua pulſata ſunt. Nec mora, inuenis amator puellæ de villa eadem in crepuſculo noctis tranſibat ad aliam, & cum per dumeta pergeret, audiuit vocem quaſi feminæ lamentantis: ſollicitè ergo diſcurrens, & quærens auditam, inuenit puellam, quam mortuam æſtimabat, cui & dixit: Mortuam te plangunt tui, & huc vnde veniſti? Ecce ait, vir ante me vadit, qui deduxit me. Stupefactus ad hoc iuuenis, cùm neminem alium niſi puellam videret; audacter rapit eam, & in domum extra villam protinus occultauit. Hinc regreſſus in villam amicis ſuis loquitur. ingreditur ad patrem puellæ cum amicis ſuis ſedentem ad funus: quærit ſi filiam ſuam ſibi daret, quam quaſi mortuam deplangebat. Cui pater admiratus reſpondit: Numquid pro Deo mihi es, vt mortuam reſuſcites & accipias in vxorem? Cui iuuenis, Tantum (ait) libens ſpondeas, vt filiam tuam habeam in vxorem, ſi viuam reddidero & ſanatam. Cui pater conſentiens, dictũ coram omnibus confirmauit. Mox iuuenis reuelato linteo, quo cooperta putabatur; figmentum mirabile, quale à nullo hominum fieri potuit, inuenerunt. Dicitur autem ab his, qui figmenta huiuſmodi diabolica inſpexerunt; eſſe interius putrido ligno ſimilia, leuique exterius pellicula circumducta. Hinc reducta puella eſt, & patri reddita: ſanaque poſt dies aliquot dictum iuuenem maritum accepit, & vſque ad tempora noſtra incolumis perdurauit. Simili propè modo, cùm quidam in confinio Flandriæ ſororem languidam & mortuam putatam; ſub eadem die, antequam ſepeliretur figmentum, inter arundineta iuxta maris litora inueniſſet; reduxit eam ad propria; & ingreſſus domum, vbi ab amicis quaſi mortua plangebatur; diſcopertũ figmentum extracto gladio in fruſta concidit; horrentibus cunctis & clamantibus, Cur in funus ſororis, tanta crudelitate ſæuiret. Et mox ſubridens, crudelis, inquit, videor in ſororem? Non eſt illud ſororis corpus, ſed figmentum & illuſio dæmonum. Et hæc dicens ſecum cunctos accepit, & adduxit ad domum*

propriam

propriam, & eis ſororem reductam oſtendit. Et hæc vſq; ad tempora noſtra permanſit.] Si quæras, quid de his ſentiã; dicã cum Alb. Magno, & Cantipratenſe, mihi nõ liquere. Fieri poſſent à dęmone Deo permittente: Sed arbitror in his duob. exẽplis, illud primũ procũ, & in ſecũdo hãc fortè virginẽ Satanę partiarios fuiſſe.

SECTIO III.

VVlgaris perſuaſio eſt, ſemper in his corporibus aſſumptis aliquid obuium oculis, quo deprehendatur dæmonicũ eſſe ſpectrũ. facilè crediderim, ſic contingere. Sed puto, ſi maiore poteſtate non impediantur dæmones, poſſe quâ velint apparere formâ, humanamq; perfectã, & omni ex parte pulchram, pulcherrimãq; exhibere. Qualem ſe forraſſis exhibuit B. Alberto Carmelitę, à quo crucis ſigno obiecto fuit fugatus, vt narratur à Io. Mariâ Compoſtellano, *initiò vitæ B. Alberti*. *Litterâ Romana.* Verum ſolet ei obſtare Dei voluntas, quæ vt ſemper aliquid adſit, quo detegatur impietas & impoſtura: ne quam mortales ignorãtiæ iuſtam excuſationem prætexant; certis animalium formis dęmonia nondum vti permiſit, vt columbæ, ſeu ouiculæ, ſeu agni: fortè quod agn⁹ verus ſit Chriſtus Paſtor bonus veruſq;; & in columbæ ſpecie Spiritus ſanctus ſolitus ſit apparere, & quia hæc animalia dolo carent, & nullum inferre ſolent damnũ, vt docet Tyræus ſup. Libentiùs induit animalia, in quib. aliqua ſunt quæ meritò culpes. Hirci forma ſeu capri valdè ei antiqua eſt: & quia hircus Numen Ægyptium eſt, cenſet Moyſes Maymon *in ductore dubitantium*, iuſſos Hebræos in ſacrificiis hircum offerre. Et olim Iuppiter Hãmon in Hirci formà colebatur: dictus *Hammon*, quaſi *Chammon*, à Cham inuentore Magiæ. Hodie etiam ſollemne illi, quando pactum expreſſum init, offerre ſe conſpicuum formà virili: poſt pactum, quãdo adorandus, ſemper in formà hirci, vt ſibi accidiſſe fatebatur Ioan. ille Stapulenſis, & obſcuriùs innuitur in confeſſione Doctoris Edelini apud Iaqueriũ *c. 4.* & habetur apertiſſimè in ſententiæ Auinionenſis breuiculo, quod verbotenùs dabo *lib. 5. ſect. 15. circ. fin.* Aliquando à facientibus homagium non cernitur, vt narrat Meierus *Chron: Flandriæ anno 1459*. quando tamen ſe adorandum proponit, ſemper id in formà caprarum mariti, & quidem fœdi aſpectu, atri, olidiq;. Huius rei variæ cauſæ redduntur. vna quoniam, ob reuerentiam verbi incarnati, Deus non patitur eũ tunc aſſumere humanum ſchema. Et hoc ſenſu Sebaſtian. Michaël *ſchol. 10. Pneumalog.* arbitratur ad litteram accipiendum, quod *Apoc. 13. v. 4.* traduntur impii beſtiam adoraturi, hoc eſt Diabolum in beſtiæ formà. Sed cum beſtia illic vocetur ipſe Antichriſtus, iuxta D.D. Hippolytum, Methodium, Iræneum, Aretham & alios; conſtat hunc ſenſũ nõ eſſe litteralẽ. Illud veriùs, quia coluerunt olim diabolũ in formà hirci, ideò dęmones; vocari SAHIRIM hoc eſt piloſos, ſeu hirſutos, vt ſolet aliquã- שעירים do D. Hieron. vertere, *vide c. 17. Leuit. & c. 13. Eſai. v. 21. & c. 34. verſ. 14.* Nam *Sahir* Hebręis *hircus*, quaſi *hirtus* dicitur, vt Latinis, à pilis & horrore; vnde fors etiã *Satyri* nomen deductum. Confirmat Kimchi *in radicum libro* dum ſcribit; *Sahir* vocari diabolum, quia ſolitus hirci effigie ſe conſpiciendũ præbere. Illud etiam notat Michaëlis, *d. c. 17. v. 7. Leuit. LXX.* non temerè vertiſſe *ματαίους*, quaſi dicant *Fatuellos*, vnde deducta vox Longobardica *Matous*, litteræ omiſſione; quos Galli ad verbum vocant, *Folletons*; & alii per abbreuiationem, *Follons*, quia riſum excitant riſu, tripudio, ſibilo, cantu, &c. quod dæmonem feciſſe conſtat ex vitâ D. Antonii, & D. Thomà, *1. 2 q. 89. a. 4. in arg. 3.* Ego tamen illud *ματαίοις*, pro vanis potiùs acceperim; vt reſpexerint ad *Elilim*, nomen idolorum. Nam idolis ſacrificare eo loco prohibeatur, hoc eſt dæmonibus qui vanà idolorum ſpecie colebantur.

Alia cauſa reddi poteſt, animalis huius ſalacitas, ſuperbia, & alia vitia, quæ moribus & actionibus ſuis dæmones ſtudioſè imitantur, vt multis oſten-

dit Remigius *lib.1.c.24.* Denique hircum ſeu capram; *vt legimus in vitâ S. Radegundis lib.2. quem ſcripſit Baudomina Sanctimonialis eius coætanea*; induit, quia hircorum, qui à ſiniſtris locandi eſt caput: ſanè hac vt plurimùm formâ adoratur. vt exemplo Edelini Doctoris Sorbonici probat Gaguinus [a], & aliis Torquemada: idque ab antiquiſſimis Theſei temporibus manaſſe cenſet Remigius; equidem priùs ex ſacris opinor prophetarum teſtimoniis id deduci poſſe, in quibus *Zairim* vocantur, vt docui. Quando vult familiaritatis & fidei ſpecimẽ præbere, catti, vel canis ſumit effigiem. de cattis, quotidiana Lamiarum confeſſio fidem facit; de cane, Agrippa Cornelius, & Simon Magus, tales nacti paredrios. Si quis aliquo deuehendus, equũ induit. teſtis de Hadingo Olaus, de Comite Matiſconenſi Petrus Cluniacenſis, & Hugo Floriacenſis [b]: ſi per locum anguſtũ vel rimam ſubiturus, vel cuſtodibus illuſurus, veſpertilio, muſculus, vel muſtela fit [c]. Si qui præſentes ſint, colloquium impedituri, vel quos velit latere, muſcam induit, & partes auribus vicinas occupans, quæ vult, inſuſurrat [d]: ſi vt gregem laceret, vt ſęuiat in animantes hominesue; induit lupũ: [e] ſi quos terrere velit aut turbare; vt Gallus gallinaceus magnus & ferociens Pachomio, (*Metaphraſt. apud Surium menſe Maio*) vt coruus aut vultur S. Romualdo, (*Damian. in eius vitâ*) vt vulpecula verò apparet Hilarioni [f]; vt canis Dunſtano [*apud Sur. in eius vitâ menſe Maio;*] vt Serpens, Leonardo Corbeiacenſi; [g] vt draco, D. Margaretæ, & Ferdi. Gunzaluo, Caſtellę Comiti, eiuſq; exercitui: [h] Si ad malum, ſpecie boni, velit inducere; apparet formâ Chriſti, vt D. Martino apud Seuerum; vel in formà Dei, vt Theodoræ viduæ; vel in formà angeli, vt D. Iulianæ [i]. Deniq; formam capit, quæ inſtituto maximè ſit accommodata: &, quia ad omnia ferè idonea eſt humana, hanc vt plurimùm effingit, non eodẽ modo. Scribit vetuſtus ſcriptor in vitâ. S. Roberti Abbatis; *Nocte quadam vir ſanctus vidit malignum ad chori aditum conſiſtere, & conari quidem ſæpius ingredi, ſed fruſtra tamen. Habebat formam ruſtici præcincti, nudis longiſque tibijs ferentis à tergo ſportulam, & ad pectus lignum funibus innexum. Cæpit porrò producto collo circuire chorum, oculos in fratres attentè conijcere: ſi quid poſſet forſitan gratum ſibi in aliquo cernere. At viro Dei inſtantiùs orante, & fratres à torpore excitante, improbus explorator diu fruſtrà expectans: cùm nil ſe proficere videret, indignabundus ad chorum fratrum conuerſorum ſe contulit: illic quoq; cunctos curioſè contemplans: ſi quos videret ſomnolentos, cachinnans ſpreuit: ſi noxijs cogitationibus occupatos, mirum in modum tripudians applauſit. Tandem inter nouicios reperit iuuenem quendam animo ad illicita euagantem, nec niſi ſolo corpore illic præſentem, imò etiam clandeſtinam fugam meditantem. animaduertens igitur illum ſuæ ſortis eſſe, fuſcinula apprehenſum, in fiſcellam ſuam proiecit, & celeriter inde ſe proripuit. Cernens id vir ſanctus multùm pro ſalute illius anxius & ſollicitus, manè diligenter iuſſit illum inquiri. Sed ille, ante auroram vagus & profugus, excuſſo ſuaui iugo Chriſti, ſecutus erat inimicum. Adiunxit autem ſe hominibus ſceleratis, deditusque latrociniis, non diu poſt captus eſt, & capite plexus, miſerrimè è vita exceſſit.* Eidem in Nuptiarum pompà dæmon apparuit calamiſtratus, procaci vultu, & actioſus *vide Sur. tom.3. Iun.7.* Maximo Rhegienſi apparuit, vt nauis & nautæ recens appulſi: Euagrio, vt clericus hæreticus: Macario, ſemel vt meſſor, ſemel vt pharmacopola: Nathanaeli ſemel vt agazo agens aſinum, ſemel vt ſeruus lorarius: quæ Marulus & Sabellicus, ex vetuſtioribus, teſtãtur [k]. Apelli apparuit, vt pulchra, & comta, & illecebroſa mulier: ſed hic prudenter eum ferro, quod verſabat, candente abegit [l]. Sed quantumuis ille velit, pulcherrimam hominis ſimilitudinem repræſentare: quæ Dei bonitas eſt, tantum ſolet aſſumere, quam & qualem Deus permittit, teſte D. Chryſoſt. *hom. 4. de Lazaro*: & ideo vel ipſo inuito fieri videmus, vt qui non obeſæ nimium mentis ſint; ſemper, ſi attendant, fucum queant deprehẽdere. Aut enim ſe oſtendunt dęmones humano

corpote

[a] *lib.10. hiſt. Franc. Torquema dial. 3. Remig. lib.1 dæmonol. ca. 13.*

[b] *Olaus lib. 3. Pet. Clun. lib. de miraculis, Hugo in Chron.*

[c] *Cyrill. in vitâ S. Daniel. Apulei. in Milesia.*

[d] *Io. Nider. li. vlt. Formicar*

[e] *Remig d. c. 13.*

[f] *D. Hier. in Hilarione.*

[g] *Marulus lib 5. c. 7.*

[h] *Rodericus Sancius p.3. hiſt. Hiſpan. c. 21.*

[i] *Marul ſup.*

[k] *Marulus d. c.7. Sabel. lib. 10. exempl. c.3.*

[l] *Soſomen. lib. 6. c. 28.*

corpore atro,illuuioſo,ſqualido,fætente,tetro,ac formidabili:aut ſaltem ob-
ſcuro,nigro,fædoq; vultu;naribus vel deformiter ſimis,vel immane aquilis;o-
ris rictu ſparſo,profundoq;,luminibus valdè abditis flammantibuſque, mani-
bus pedibuſque obuncis ac vulturinis, ſtrigoſis brachiis cruribuſque, & ad-
modum villoſis,caprinis etiam vel aſininis tibiis;vno vel vtroque pede bifido
corneoque,interdum & ſolidungulo;interdum mutili pede altero, vel vtro-
que demum ſtaturâ corporis nunquam iuſtâ ac decorâ; ſed cui ſemper adſit
aliquid inſolitæ notæ, & deformitatem prauitatemque dæmonis prodentis.
probant iſta veteribus recentibuſque exemplis alii [a]: & nos iam multa in me-
dium attulimus. Sanè moritutis ſolet maximè terrificâ apparere ſpecie, vt B.
Martino apud Seuer. Sulpitium : vt Florentio illi, cui viſus ore vaſtam flam-
mam,naribus fumum fundens ſulphureum [*Blaſius Melaneſius,in vitâ S.Ioan.
Gualberti.*] vt B.Oportunæ ferociens in ſpecie nigerrimi Æthiopis, capilli &
barba ſtillabant quaſi picem calidam & liquidam, oculi ferrum ignitum &
ſtricturas ſcintillans.[*Adelelinus Epiſcopus in eius vitâ apud Sur.menſe Aprilis*]cuius
rei rationem Angelus reddidit B. Aichadro, hoc à Deo permitti, vt hic ipſe
terror tam terribilis viſionis expiet in ſanctis, ſi quid adhuc expiandum in il-
lis eſſet reliquùm; vt ſcribit Fulbertus, *in vitâ Aichadri, apud Surium menſe Se-
ptemb.*

In hoc aſſumpto corpore loqui illos poſſe,& ſolere, teſtatur omnis anti-
quitas;quæ & oraculorum ab eis fuſorum,&antrorum,quercuum,ſtatuarum-
que loquentium(de quibus actum alibi)meminit: eoque pertinent etiam cal-
uariæ ſeu capita mortuorum Gentilium, in quibus dæmones locuti;vt caput
filii Policriti,de quo Plethon [b] ex Hierone Alexandrino;caput Publii,de quo
idem Plethon ex Antiſthene;caput Gabinii,de quo Plinius Senior [c]; & cra-
nium Magi,de quo Franciſc.Picus [d];& alterius Magi,de quo Melchior Flaui-
nus Minorita. [e] Sciendum quod omnes vitales actiones dæmonibus natura
denegauit,quia propriè carent corpore.& ideo,non magis quàm Angeli, pu-
tandi verè comedere,vel bibere potum eſcamue corpoream: qua de re dubi-
tare(videtur Origenes dubitaſſe Dialo.3.de Chriſto homine) vt cenſeo, non
philoſophicum nec Catholicum eſt,ſed delirium ſequi recentiotum Rabbi-
norum.philoſophicum non eſſe norunt omnes philoſophi,& optimè probat
Toſtat.q.11.in Exo.c.7.Catholicum non eſſe confirmat S.S.Tobiæ 12.verſic.
23.Rabbinicum eſſe patet ex Auoth Natani,vbi homo demens,ſcribit dæmo-
nes tria cum hominibus habere communia,edere ac bibere,venere vti & pro-
lem gignere,& mortales eſſe. Quis non rideat hæc hodie etiam inculcari ab
homine Caluiniſtâ; cui Tobiæ liber non eſt Sacroſanctus? cùm itaque loqui
ſit actio vitalis, ſequitur loqui cùm videntur dæmones, non loqui propriè, &
vitali actione,ſed producendo ſonum in aëre humanæ voci ſimilem, & adſtã-
E tium auribus inſonantem; vt notat Gregoras [f]: ad eum fermè modum,quo
quis artificioſè quopiam inſtrumento; puta tibiâ vel tubâ: ſonum vocis hu-
manæ exprimat:vel quo modo cauæ valles exceptam ac repercuſſam vocem,
articulatè admodum reciprocant:vel,vt,criſpi numeratione pectinis,organa
pneumatica in varios accentus ac tonos ſonum diſcriminant. *lege ſi lubet To-
ſtatum in d.c.7.q.15.* Sermone vt plurimùm vtuntur,quo regionis illius incolæ,
vt Pſellus tradidit [g]. Sed(quod notandũ.nam & hinc fucum queas deprehen-
dere) vtuntur voce ſtridulà, ſubſibilante, confusà, obſcurà, debili,puſillà,&
quaſi ex dolio, vel per teſtam rimoſam: docent hoc Sagarum confeſſiones
plurimæ,apud Remigiũ [h]. Poteſt aũt diabol', quãdo in aſſumpto corpore ap-
paret,videri:& quando loquitur, audiri,à quib.tantũ vult,ceteros verò latere
idq; naturaliter.Si nempe quoad nonnullos, & non quoad alios, ex parte or-
gani

[a] *Sebaſt. Michaelis Pneumalog. c. 4. Tyræus lib. 1. de apparit. ſpirit. c. 9. Binſfeld. de confeſſ. maleſ. preelud. 12. Remigius lib. 1. dæmonol. c. 7. 8. 10. 14. & 13. & lib. 3. c. 10.* [e] *Ananias lib. 3. de Nat. dæmon.*

[b] *lib. de mirabil.*

[c] *lib. 7. c. 52.*

[d] *lib. 7. de prænot. c. 10.*

[e] *lib. de ſtatu animarum. poſt obitum.*

[f] *lib. 5. hiſt. Byzantinæ ſub fin.*

[g] *lib. de dæmonib.*

[h] *lib. 1. dæmonolat. c. 8.*

gani vel obiecti adferat aliquod impedimentum, vt ſi medium impediat ira, vt per illud ſpecies ad oculum vel auditum non perferantur, vel ſi ipſas ſimilitudines prohibeat, vel quos latere vult in extaſim rapiat: ad alios verò, à quibus audiri & videri vult, ſinat ſimulachra & ſonos libere commeare, & imaginationem eorum ad alia nulla abducat [a].

SECTIO VLTIMA.

PRocurare deniq́, vt dæmones nobis appareant; vel, vt defunctorum animas nobis repræſentent (quod illi facere reverà nequeunt) nullo modo licet, immo Mortale eſt peccatum.] Nam, vt ſocios, vocare non poſſumus; quibuſcum omnis familiaritas nobis eſt interdicta; docent D. Auguſtin.[b] & D. Tho. Non vult Apoſtolus, *Nos ſocios fieri dæmoniorum* [c]. Amicè ab illis & precariò petere, vel recipere; eſt in adverſarii caſtra ſe recipere, & transfugere à Chriſti Eccleſiâ. Per modum imperii & compulſionis non poſſumus eos adigere; niſi quatenùs ſumus ad hoc à Deo delegati per exorciſticam dignitatem, in cuius exercitio diuinum imperium operatur [d]. Denique etiamſi liceret, ſtultum id foret: quia nihil à dæmone exſpectandum boni vel vtilitatis: nihil boni confert in homines, niſi maiori permixtum malo; nihil docet, niſi merè curioſum & futile; non obſequitur, niſi vt perdat, & æterno exitio inuolutos diræ ſuæ ſubdat tyrannidi. Ex his apparitionibus dæmonum oriri poſſet alicui dubium, Cur illi antiquis patribus viſibiles apparuerint adeò frequenter, nobis hodie non item? Hanc quæſtionem olim Sanctus Ioannes Briglinronius propoſuit S. Guilhelmo Shleghtholmenſi, qui reſpondit; *Antiquorum patrum animos non fallax ſplendor & inanis gloria, ſed diuina gratia illuſtrarat. Itaque facile illi fraudulentas inimici machinationes peruidentes, ſeu pugiles inuicti, illum fortiter expugnarunt. Quod ille ſuperbus non ferens, difficillima tentationum certamina illis obyciebat, monſtroſas formas, & teterrimos impetus eis ingerens, vt vi illos protruderet in peccata. Nos verò, qui facile ei obedimus, occultis tentationum iaculis, citò proſternit, etiamſi nullam nobis tetram ſpeciem repræſentet.*] Hactenus illius temporis ſcriptor, *apud Surium Octob. 10.* Addo, tum id Deum permiſiſſe, quia minùs curioſitatis tum erat, & minùs periculi ab illuſione imminebat.

[a] *Alber. & Rich in 2. d. 8. Anglez. q. vnic. de dæmon. ar. 4. dub. vlt. Ananias d. lib. 3. & alii.*
[b] *libr. 2. de doctr. Chriſtia. c. 23. & Thom. 2. 2. q. 90. a. 2.*
[c] *1. Cor. 10. v. 20.*
[d] *vid: Tyræum, lib. 1. c. 15.*

QVÆSTIO XXIX.

An diabolus poſſit facere vt homo verè reſurgat?

EMpedocles apud Laërt. *lib. 8.* & ceteri magi, contendunt eſſe quaſdã herbas, quibus mortui ad vitam reuocantur. Xanthus hiſtoricus narrat herbâ Bali, Tillonem quendam, & draconem vitæ reſtituros: & Iuba refert Arabicâ quadam herba ſuſcitatum alium. Sed Archimagus noſtri temporis cenſet, de homine, non poſſe id dæmonem; de ceteris animantibus, poſſe. Sic enim naturaliter muſcas ſubmerſas reuiuiſcere, ſi in cineribus tepidis ponantur; apes A ſimiliter, ſi ſucco nepetæ perfundantur: anguillas defectu aquæ mortuas, ſi integræ iniiciantur in acetum, & permiſceatur ſanguis vulturis, & ſub fimo recondantur: intra paucos dies omnes vitæ reddi: Pellicanum pullos mortuos, propriò ſanguine, ad vitam reuocare: Leunculum quoque defunctum voce & ſpiritu parentis reſuſcitari: idem muſtelæ iuris eſſe in catulos. De pellicano & Leone, ſcio veteres multos graues auctores conſentire. *Vicicilinum* auem paruulam vocant reſuſcitarum Indi, quia putant hieme emori, vere ſuſcitari, vt tradit Fran. Gomara *c. 23. Hiſt. Mexicanæ.* ſed bonà cum illorum veniâ:

1. *Cenſeo, quæ ex putrefactione quoque naſcuntur animalia, ea poſſe cùm vitam amiſerint, naturalibus remedys à dæmone viuificari.*] quia nouit vim caloris putredinalis, & cetera ad hoc requiſita. Notandum tamen, nõ fore hoc idem animal

numero

numero,quia licet materia poſſit adhuc eſſe eadem,ſi corrupta nondum erat: tamen anima,quæ ex eius potentiâ educetur, de nouo, non erit eadem cum eâ numero,quæ perierat.Soliuſque Dei eſt priuilegium poſſe,quod periit,iterum idem numero reproducere: quam ſententiam ceterorum, diſſentiente Scoto,veriorem puto. Scotus enim & Richard. cenſent etiam per naturales cauſas id fieri nonnunquam poſſe [a]. Contra Dur.& Marſil. neq; Deum id facere poſſe [b].Scotum refellunt recentiores [c], & meritò, cùm à priuatione ad habitum non ſit poſſibilis regreſſus iuxta Ariſtot. *5. Phyſic. & 2. de generat.* D. Dionyſ.(*c.6.de diu.nom.*) Ambr.Lact.& alii Patres,ſemper de hac re,vt de vero miraculo,loquuntur. Durandum iidem Sotus, Sonci. Suar. & alii citati, tam copiosè & fortiter refellunt; vt qui eum adhuc defendere niratur;is peruicaciæ, & temeritatis notam certè nequeat effugere. Hinc vlterius infero, cùm reſurrectio requirat numericam identitatem rei reſurgentis, tum quo ad formam,tum quo ad materiam,earumque vnionem;eandem ſaltem ſpecificam; ſolum hominem propriè dici reſurgere.huius enim ſolius,quia immortalis, eadem perdurat forma:cetera animantia,ſi quando viuificentur, impropriè dicuntur reſuſcitari [d]. *Quare ſimpliciter loquendo,nec vt inſecta quidem reſurgant, Satan poterit efficere.*

Cenſeo 2. *animantia perfectiora, & quæ ex putrefactione non naſcuntur, ea naturaliter ab eo vita reddi non poſſe.*]quia requirunt perfectiores quaſdam diſpoſitiones,accuratioremq; organorum ſingulorum præparationem,quæ non,niſi naturali ſeminis virtute,poſſunt confici.Et hoc apud Simeonem Metaphr. *in vitâ S.Silueſtri* fatetur Zambre Magus Iudæus; qui taurum verbis in aurem ſubmurmuratis occiderat,eum viuificari,niſi à Deo non poſſe. Quare ſi qua talia nonnunquam viſa ſunt reuiuiſcere, penitùs mortua non fuêre, ſed mortuis tantum ſimilia:ſicut animantia, quæ certis anni temporibus immota iacent,& q.mortua, poſteà vere ineunte excitantur,& videntur vitæ redditæ; vt accidit gliribus,vrſis,& paſſeri vitulino(*h.vicecilino*)apud Mexicũ,teſte Card. [e]

Cenſeo 3. *non poſſe dæmonem efficere,vt anima vnius bruti,aliud corpus animet.*] quia ſingulæ huiuſmodi animæ ex potentiâ materiæ eductæ, ſi à materiâ ſuâ ſepares,emoriuntur. Sed quid de homine?

B Cenſeo 4.*minimam,vel nullam dæmonis eſſe poteſtatem.*hoc explico. Non poteſt facere vt homo à mortuis reſurgat:ſiue non poteſt facere,vt anima hominis ſuum corpus ſubintret,& illud viuificet, informetque. hæc concluſionis pars,eſt fide tenenda [f], & eſt philoſophiæ innixa;quia definitum,à perfectâ priuatione & totali,non dari ad habitum naturalem regreſſum. miraculoſa itaque eſt hæc res,quare & Deo propria. Non poteſt dæmon ipſe illud corpus informare:quia ipſe eſt ſubſtantia perfecta & completa, cui repugnat aliam ſubſtantiam,vt partem,componere. Non poteſt dæmon animam humanam à corpore ſeparatam iterùm illi immittere,vt eam informet:probo, quia vnicus modus eſt naturalis vniendi animam corpori, per generationem corporis,& creationem infuſionemque animæ. Sed hîc corpus non generatur. ergo hîc non eſt naturalis vniendi modus. Supernaturalis verò modus, qualis interuenit in reſurrectione, ſoli Deo competit. Poſſet dæmon,ſi Deus permitteret,cogere animam damnatam ſubire corpus, vt illud moueat, & in illo actiones aliquas demonſtret; quia ſic ipſe poteſt ſubire, & hanc animam inuitam cruciatu ad hoc poſſet compellere. Poſſunt etiam Magi(ex pacto)per ſuperiores dæmones cogere inferiores;vt cadauer ingreſſi,illud geſtent, moueant,ceteraque ad tempus faciant,quibus videantur viuere. Vt factum Louanii à Corn. Agrippâ. Is commenſalem habebat nimis curioſum. ſemel profectus aliquo Agrippa,vxori,quam poſtea repudiauit,claues muſæi ſui tradidit, additâ

[a] *Scot in 4. d. 43.q.3.& Richar.ibid.a.3. q.1.*

[b] *Dur.d.43. q.3. Marſil. ibid.q.20.*

[c] *Capreol.in 4. d.43.q.1.in arg.contra ſecundam Soncin.5. Metap. q.6. Sotus d. 43.q.1.a.3. Tolet.2.de gener.q.vlt. Bannes.& alii,ibi Suar. in 3 p.q.53. ſect.6.*

[d] *vid: Soarẽ d q.53.ſect.1. & 2.*

[e] *lib. 7. de varietat.c.36.*

[f] *vide Soar.& Sot.ſup.*

additâ prohibitione,ne quẽ ingredi ſineret.Inconſultus iſte adoleſcens,opor-tunè,importunè non deſtitir mulierculam deprecari, ſibi copiam ingtediendı vt faceret,donec impetrauit. Muſæum ingteſſus, incidit in *libellum Coniurationum*,legit : en illi pulſatio ad ianuam.turbatur : ſed pergit legere. pulſat iterum neſcio quis; &, nihil reſpondente rudi harum rerum iuuene, dæmon ingreditur.quærit,cur vocatus ? quid fieri iubeat? iſti metus vocem intercludit, fauces dæmon.ſic miſer luit pœnam nefariæ curioſitatis. Redit interea domum atchimagus. videt exſultantes ſuper eam dæmones. vtitur ſolitis artib. adſunt vocati; nartanr rem, vr geſta.ille homicidæ iubet cadauer ingredi, & per forum(vbi ceteri ſolebant ſtudioſi frequentiùs conuenite) aliquoties obambulate,tandemque corpus deſerere. Ambulauit ille ter quaterue,tum corpus concidit,diffugiente eo qui tegebat. Creditum diù,hunc ſubitâ correptũ morte concidiſſe: ſed indicia ſuffocationis initiò rem ſuſpectam fecere; poſtea tempus omnia diuulgauit,& Agrippa,quas pectore occuluerat hæreſes, in Lotaringiam profugus,cœpit euomere.

SECTIO II.

OBiiciuntur nobis multæ Gentilium narrationes, non poëtarum modò; C de ſuſcitatis ope Æſculapii,Tindareo,Glauco, Admeto & ſimil. Sed & grauiorum ſcriptorum. de Ere Armeno narrat Plato;de Gabieno & aliis Plinius,de Zaclâ Ægyptio Apuleius,de ſuſcitatis ab Apollonio Philoſtratus, de ſuſcitatis à Simone Mago Clemens,& Egeſippus [a]. Mirum illud Plutarchi, apud quem Enarchus à medicis pro mortuo habitus & relictus, non multò poſt viſus ad vitam redire; ſe dicebat verè reſurrexiſſe; illoſque dæmones, qui eum vitâ eduxerant, grauiter ab ipſorum Principe increpitos fuiſſe, quod eum, pro Nicaudâ cotiario, rapuiſſent; qui eodem die & hora febre correptus, cùm in lecto iaceret, eo morbo deceſſit: Neque hac re contentus, ad teſtandam reſurrectionem ſuam, Plutarcho, qui tunc laborabat, breui incolumem eum fore prædixit: atque ita contigit.] Polychronici auctor Ranulphus [b] narrat, Comitem Richardum quadam nocte ſolum, orationis gratiâ, ingreſſum in templum; inueniſſe ibi mortui capulum, in quo cadauer erat repoſitum. *Dum autem Comes oraret, ſubitò mortuus ille magno cum ſtrepitu è feretro exſiliijt, ac extenſis brachijs, quaſi in amplexus eius ruiturus, ad Comitem acceſſit. Quem cùm Comes ſignum crucis fronti ſuæ imprimens, fruſtrà intenſiùs, vt recederet adiuraret, ſtricto gladio illum diſſecuit: & exinde ſtatuit per totam terram circa funera vigilias celebrari.*] Vtroque admirabilius eſt, quod ex Guaguini, deſcriptione Moſcouiæ, nunc adiiciam; *Populos* ſcribit *quoſdam in Lucomoriâ, regione Ruſſia, habitantes, quotannis vigeſimaſeptimâ menſis Nouembris die, vt ſolent hirundines & ranæ; ſic & ipſos præ frigoris brumalis magnitudine mori: poſteà redeunte vere, vigeſimâ quartâ Aprilis die denuò reuiuiſcere. Addit hos, cùm ſibi mortem imminere ſentiunt; merces ſuas certis in locis deponere; quas Gruſtenſij & Serponovutzy vicini populi, ſuis mercibus interim æquiualentibus eodem loco relictis, auferunt. Illi reuiuiſcentes eas merces, ſi iuſta videantur, pro ſuis accipiunt: ſin minùs, eaſdem repetunt. Vnde lites & bella ſæpiſſimè inter eos oriri dicuntur.*] Verùm idem nartans Sigiſmundus liber Baro *fol. 86. Moſcouiæ* habet pro fabulâ.

[a] Plato lib. 10. de repub. Plin lib.7.c.52. Apuleius in Mileſiâ li. 2. Philoſtrat.lib.6. de vitâ Apollon. D Clemens in Itinerario, & Egeſip.lib.3. de excid. Hieroſ. c.2. Plutarch. lib. de animâ.

[b] lib.6.c.7.

Quare his omnib. & ſimilib. exemplis ſuccinctè reſpondendum. *Multas ſolere eſſe illuſiones dæmonum circa huiuſmodi.* Aliquando corpora mortuorum furatur, & ſubſtituit alia aërea; quę mouet inſtar viuentium: ſic abſtuliſſe eum corpus Romuli ſcimus ex Liuio, & Cleomedis ſcimus: & Alcmenæ, quam etiam Rhadamanto datam fingunt vxorem; & Ariſteæ Proconneſij, ex Plutarcho, & Herodoto; item Aſpalidis & Creſyllæ, virginum, ex Antonino Liberali [c]. Sic alios ad tempus ſubſtituit, pro Glauco, Tyndareo, Ero & ſimilibus, vel ipſe ſubiuit eorum exuuias.

[c] Liuius lib. 1. Plut. in Romulo. Herodot. lib. 4. Antoninus Liberalis in Trãsforma.

Nam

Nam aliquando etiam, vt quæ verè cadauera ſunt, fingat viuere, ipſe illa ſubingreditur; &, ſicut nauta ſolet mouere nauim, ſic ipſe illa mouet, & viuentium ſimilia cogit opera geſtuſq; imitari. huc referendum illud Simonis Magi factum, quod obiiciunt; huc illud de Richardo Comite; huc illud de Ero Pamphylio ſeu Armenio; niſi hoc potiùs à Platone confictum, vt metu inferorum homines à peccando deterreret, vt Iuſtinus Martyr cenſuit, *in Paraneſi*; huc illa de Gabinii, Polycriti, Publii capitibus fatidicis; huc illud Apuleii de Socrate, cuius abſciſſum caput veratrix copa, cùm amputaſſet, iterumque iniectâ ſpongiâ coniunxiſſet corpori; poſtridie miſer, dum contra iuſſum in flumine bibit, excidente ſpongiâ, caput amiſit. Nam huic verè caput præſciſſum fuerat, ſimulatè duntaxat redditum: huc pertinet, quod de Agrippæ omeotrapezo narraui; huc alia tria quæ narrat Nicolaus Remigius *lib. 2. dæmonolatr. c. 1.* huc quod à Philoſtrato, *Heroicor. Dialog. 1.* narratur Phrygios Paſtores, cùm pecudes peſtilitate abſumerentur, in Sigæo, ad Aiacis Telamonii ſepulchrum congregatos, variis maledictis defunctum lacetaſſe: vnum ceteris petulantiorem Homeri verſus [a], quibus Aiacis fuga deſcribitur, cantillare cœpiſſe, *ἄιας δ' οὐκ ἔτι μίμνεν*: tum vocem truculentam è monumento erupiſſe, *ἄλλου ἱμείμενον*, & paſtores perterritos in fugam egiſſe. vocis enim auctor hîc dæmon: huc denique pertinet; de Germano iuuene admirandum, quod ſequente quæſtione narrabitur. Niſi quòd illic finxit occidi, qui occiſus non erat, ſed abſtractus à ſenſibus decollari ſe putabat, ceteri quoque præſtrictis oculis idem arbitrabantur. Nec enim illi caput præſciſſum fuit, nec teſtitutum, ſed omnia fuere præſtigioſa.

a *Iliad.* ό.

Hoc modo fictæ reſurrectionis exemplum ſubdam vnum, quo antiquitas nullum nec certiùs, nec mirificentiùs prodidit. Hiſtoria Dalhemii accidit in Lotharingiâ anno 1581. inter Petronium Armentarium, & Abrahelem ſuccubam. quo pacto ab hac ille perductus ſit primùm in nefarios amplexus, deinde in proprii filioli parricidium; deniq; ex mœrore & deſperatione, & fictâ filioli reſurrectione, ad idololatriam; & quo pacto dæmon viuo ſimilem præſtiterit anno integro, deinde cadauer deſtituerit, eleganti imprimis carmine graphicè admodum exhibuit vir præſtans, Nicol. Remigius *lib. 2. Periochâ 1.* quod aſcribam eò libentiùs, quo æquiùs meliùs; quia (malo more, nec ferendo nuperi typographi, detractis carminum libris, mutilum eius de dæmonolatriâ opus ediderunt) faciliùs ſeruabitur, quo pluribus locis legetur:

Eſt Vaſti regni medÿs in finibus ora,
Inter arenoſi ſinuoſa fluenta Moſella,
Et Sarra rectos immoto litore curſus:
Pagus in hac celebri non multum nomine Dalhem,
Illic dum paſcit ſemotà in valle bubulcus
Armentum, & varios curarum corde volutat *Cauſa.*
Fluctus; fortè rei anguſta pertaſus iniquam
Sortem; aut vltrices meditans ardentiùs iras,
Illatum ob damnum, aut inimica iurgia lingua: *Agreſſio, & corpus aſſumptum.*
Ecce inopina vltrò ſeſe infert ſuccuba multùm
Virgineo pellax vultu, geſtuſq; decore *Inductio.*
Tota ementitis caput exornata ſmaragdis,
Inq; orbes vtrimq; comas intorta nitentes:
Solatur mæſtum: vocat in ſpem ſe potiundi,
Atq; inopum votis fruſtrà tam ſæpè vocatas
Spondet opes, vel quas auritus poſcere Iacchum
Rex nolit: ſua ſi non ire in verba recuſet.

Z *Qualis*

Qualis ab alternis animatus follibus ignis
Lambit anhelando dum fiat ductile ferrum:

Pactum.

Vt facilem monitis, & ad omnia iuſſa paratum
Trux habeat, nullas ſuadendi neglegit artes.
Iam placet alterius tam blandâ lege ſubire

Concubitus.

Imperium, pactoq; fides firmatur vtrimq;.
Itur in horrendos amplexus, iungitur impar
Abſurdo coitu venus. irredimiua nefandos
Extemplò moritur libertas inter amores.
Ac veluti infeſto ſerpentum ſaucia morſu
Membra ſequax ſpargunt ſic toto in corpore virus
Ipſa ſalus ſeſe ſatis opportuna ſaluti
Vt dare non poſſit, vel ſi ſe exporrigat omnem:
Integrum amatorem ſic occupat Abrahel iſtâ
Illuuie (indiderat namq; hoc ſibi peſſima nomen)

** Durè dictũ, & falso. niſi interpreteris, de vehementi ac violentâ perſuaſione, & durâ ſeruitute, lib. rã tamen ma ẽ e humani arbitrii libertate.*

In quaſuis domitum leges, vt flectere poſſit,
*Arbitrio penitùs nullo * fandi atq; nefandi.*
Nec mora, confeſtim ſpoliata præmia poſcit
Prima pudicitiæ. fac pari, ait, vt ſit amoris
Æqua mihi tecum. Nulla conſtare magis re
Poſſe id, quàm facinus ſi patret victa furori
Quo natura nouo patrium ſubmittat amorem.
Ergo cùm ſera iam luce coëgerit omnem
In ſua teſta gregem, & ſe lare deniq; paruo
Condiderit: primùm vt ſe dulcis ad oſcula natus
Inualida innixus concedet brachia collo,

Veneficium.

Depromptum pera (quam dum is perquirere geſtit
Rure reuertenti ſæpe eſt expertus inanem)
Exporgat malum hoc. vix primis morſibus illud
Attigerit, cùm, dente fremens, offenſus acire,
Liuidus extremis labijs titubanter abibit,
Ponè premens refugam conſtrato corpore terram.
Hac aquis oculis ea dum mandata faceſſit,
Si ſpectare queat eo demùm pignore amorem,
Qui nouus hæret adhuc, teſtatum firmiter iri.
Tale horrere nefas primùm, dubiaq; furorem,
Naturamq; inter ſeſe committere pugna:
Sed qui hoſtem firmum vacuam intromiſit in arcem,
Hic eius dubitet mandata capeſſere fruſtra:
Cum prece ſi blanda primò nil impetret, audax
Imperio, actutum in violentam tranſeat iram,
Sitq; illi ſemper præſens pro lege voluntas.
Iam reducem veſper, qui tanti conſcius eſſe
Debebat ſceleris, gurguſti in limine diris
Stiterat innexum patrem: cùm filius vltrò
Obuius amplexu multam de more ſalutem.

Parricidium.

Ingeminat, pedibusq; micans & blæſulus ore:
Nil magus ille inhibet tamen impia vota, ſed audens
Pergit crudelis feralia munera lethi
Porrigere. Infandi ſit natus victima amoris,
Non horrente manu propriâ mactare parente.

Ex-

Extemplò, quæ ſe concludi paſſa latebris
Abdiderat natura ſuis vehementior exit,
Inſurgitq́; potens luctu; quem quæſtibus ægris
Atq́; inconſulto fletu dum paſcitur; adſtat Deſperatio.
Momentò cadis monitrix, ſolatur, & vnà
Lucem inſtaurandam puero, rediuiuaq́; fata
Spondet, ſi ex animo ſupplex id ſe oret adorans.
Verſuram facilis, quantumuis fœnore iniquo, Idololatria.
Admittis, totum qui ſe decoxerat ante:
Ac fœdà nati maculatos ſede penates
Dum cupit inconſtans quauis ratione piare,
Conſcelerat magis & funeſtat acerbiùs illos.
Nam primò genibus ſe aduoluens dæmonis, illum
Seu præſens Numen veneratur. deinde puellum,
Si modò vitales iterùm ſibi poſtumius auras
Eius carpat ope, acceptum illi ſpondet habere:
Qualis vbi irato glomorantes prælia venti Ficta reſurrectio pueri verè mortui.
Incumbunt pelago, tremit artus nauita, multùm
Ambiguus vitæ, & votorum prodigus omnes
Ordine ſollicitat Diuos, precibusq́; fatigat.
Reſtabat tumulo proiectum terga cadauer,
Extremum fugiens vbi vita reliquerat illud,
Et maturabat funus tardiſſima mater:
Ecce manus inter tractantis viſa moueri
Membra, ſuoq́; iterùm: ſenſim ſuperare calore,
Lumina ſemianimes deiectis qualia ocellis
Monſtrant, vel quæ vix ſomno ſe merſa reſoluunt.
Hæc inſtaurata præter ſpem ſigna ſalutis
Arripiunt animis hilares, quantaq́; fouendo
Sedulitate queunt, proſtratos viribus artus
Nunc hos, nunc illos reuocant ad munia vitæ.
Surgit inq́; pedes ſe extemplò dat puer, infert
Deinde gradum, & notà compellat voce parentes:
Solum ab eo varius, quem ſe monſtrauerat olim,
Quod turpi contracta cutis macie offerat ora,
Quodq́; recedentes oculos ſtupor occupat ater.
Hac igitur ſpecie deſertos hoſpita ſenſus
Vita animat rurſum ſuetasq́; redintegrat auras:
(Virbius vt quondam interceptà eſt luce potitus)
Sed non mens eadem ſedet, & non qui ante fouebat
Spiritus officio vitam molitur eodem.
Verùm agitat pigram vitæ ſub imagine molem
Organicus dæmon, moresq́; imitatur agendo;
Spirans quos olim præ ſe natura ferebat.
Tandem quoque ſeſe in ſua terga reuoluerat annus,
Momento & ſolidum curſu compleuerat orbem Fraus detecta
Deſertà vacuas ſedes ſtatione relinquens,
Sulphureo nidore fugam, ſtrepituq́; fragoſo
Prodidit, atq́; olidas pulſans erupit in auras.
Tum ruit auerſum geminatà morte cadauer.
Conſequitur putris tantaq́; grauedine fœtor;

Qualis inoffenſo ſenſu hunc oblimet inertem
Quantumuis ſtupor, & latè vim excludat odorum,
Non queat humanis admitti naribus. ergo
Raptatur tectis impacto mordicus vnco,
Atq; inhonoratus puro ſub ceſpite terræ
Conditur exſequijs, ipſum ſe horrente parente,
Naturam probro quæ ſic pudefecerat amens.

Denique fingit mortuos, qui reuerà non mortui ſunt. ad hoc vtitur non D
rarò commoditate morborum naturalium; quos ἀφώνους vocant; veluti ſi ſint apoplectici, ſiderati, vel attoniti: qui cerebro communi neruorum principio vehementer afflicto, iacturam faciunt ſenſus ac motus membrorum omniũ, & ſic ſenſu motuq; defecti, quaſi mortui concidunt iacentq;. 2. ſi καρᾶ corripiantur, quę eſt capitis quędam percuſſio, cum debili febre, humoribus ſic cerebrum infeſtantib. vt totius inde corporis ſtupor & immobilitas conſequatur; quam comitante profundo ſomno, fit vt homo clauſis oculis demortui ſpecie, longiſſimo quandoq; tempore ſic iaceat, ac ſi mortuus eſſet. 3. ſi patiantur λειποθυμίαν, ſeu ſyncopen & animæ deliquium; qui morbus, ad ea quæ diximus, addit aliquando motûs arteriæ, pulsûſque amiſſionem; quæ paſſio reddit hominem vero mortuo quamſimillimum, & durat donec frigidorum humorum intemperantia & impetus diſſipetur. tali morbo laborans (*teſte in Elog. Ionio.*) Io. Duns Scotus, viuus pro mortuo ſepultus interiit. Tali morbo cenſuerim laboraſſe Euarchum illum Plutarchi, nec quidquam momenti habet prędictio illa, quæ ex humanâ etiam prudentiâ, & criſi medicâ, potuit manare. 4. Si feminę ſint, quę matricis ſtrãgulationes, & ictericas paſſiones ſuſtinẽt, ob quas multum aliquando tempus, velut mortuæ ſolent iacere [a]; talem fuiſſe Apollonii illam puellam, deprehenditur ex ipſomet Philoſtrato, & Euſebio *lib. cont. Hierocl.* talis etiam fuit puella Heraclidis. In Auiolâ & Tuberone, vis ignium frigidos ſyncopes humores diſcuſſit. De Lucumoriæ incolis, fortaſſis verè reſponderim, ab ipſo auctore ex aliorum tantum relatione, vt fabellam narrari: ideò toties repetit verbum *dicitur*. Si tamen res vera narratur, referenda ad dæmonum præſtigia: quæ partib. illis valdè graſſantur (vt patet de Neurorum Lycanthropiâ) & incolę putãdi interea ſomno cõſopiti, vt glires ac vrſi ſolent.

[a] *Teſtes Aetius, Celſus, ipſeq; Plin. l. 7. c. 52.*

Ex prædictis illis dæmonis fraudibus nata perſuaſio ſtrigum quædam valdè ridicula; credunt enim aliquando boues vel arietes, quos occiderunt, & elixos aſſoſué comederunt, eoſdem poſteà numero à dęmone ſuſcitari. Huius dæmonicæ technæ modos haud eſt difficile varios deprehendere. Primò id facere poteſt præſtrictis oculis intuentium; immiſſo nempe in organum humore, vel aliâ impreſſione, aut commotione ſpirituum, ab imaginatione ortâ, & perductâ ad ſenſum communem, & organa ſenſuum externorum; quo ſolent deſcendere ſimulacra & ſpecies impreſſæ cõmotione & obiecto rei ſenſibilis: & ibi ſolent hæ ſpecies conſeruari, atq; adeo ſæpè mouere ipſum apprehenſionis principiũ, vt ſenſus exterior ſibi æquè affici videatur, ac ſi ab obiecto exteriore verè immutaretur. Vt ſolet in ſomnis accidere dormienti: poteſtq; Diabolus id etiam in vigilantib. efficere; quia res iſtæ corporeæ ſubſtantiis incorporeis, quo ad localem motum obediunt. Hic modus eſt iuxta ſententiam D. Thomæ, *quem lege de malo, q. 16. ar. 11. Secundò* poteſt hoc fieri ſuppoſitione. quid enim prohibet dæmonem; ne bouem mortuum cum pelle & oſſib. alio deferat, & bouem ſimilem huic viuum ſupponat quam celerrimè, ita vt mutationis ſubitatio lateat aſtantes? & interea, dum cadauer aufert, & bouem alium reponit, poteſt per interpoſitionẽ alicuius nubis, vel præſtigii alterius, efficere, ne aſtantes videant locum eſſe vacuũ & bouem ablatũ. *Tertiò*

poteſt

poteſt (quòd ait Spineus ſtriges nonnulli confitentur) perficere vt quando Rex vel Regina curſus ſeu conuentus virgâ corium,in quo collecta & congeſta ſunt oſſa,percutit,tunc confeſtim dæmon aliquis pellem illam ſubeat, cõiungat,compingat,& figuræ bouis adaptet,molemq́; ſic erigat regatq́;, vt verus idem bos ſuſcitatus videatur. *Quartò* poteſt corpus bouinum ex aëre efformare totum cum nouâ pelle,& nouis oſſibus; vel aliud corpus aëreum compaginare illis oſſibus reliquis, & inſerere relictæ pelli, & ad tempus quoad opus,ſub illâ pelle conſeruare ac mouere, & facere vt ambulet, ac mugiat: & cùm neceſſe illud poſtea deſerens, videbitur bos mortua corruere. *Vnde* (ait Spineus) *à ſtrigibus communiter aſſeritur,quod reducti tales boues,ſuſcitati vt ſibi videtur,ad ſtabula dominorum ſuorum,ex mandato Domini vel Dominæ curſus, infra triduum moriuntur,quaſi macie in horas deſiccantur ex toto: & tremulat a poſtmodum,quæ videbantur carnes in praiacentem materiam* (ſcil.aëris) *cito reſoluuntur.*] vide Bart. Spineum q. de Strigibus c.7.

E Sed vt ad morbos illos reuertamur, CHRISTI Domini, & ſanctorum virorum miraculoſæ ſuſcitationes, facilè à morborum illorum ceſſationibus diſcernuntur. quia in fidei teſtimonium, ſolo iuſſu, aut prece ad Deum fuſâ, nullo temporis diſcrimine,aut morâ, pattabantur: quandoq; etiam corpore per rabem diſſoluto, fætenteque, vt contigit in Lazaro; in morbis verò iſtis corpus abſque corruptione & fætore perſeuerat: quandoque redinregratum corpus planè diſſectum, diſcerptum,diſiectumque [a]; aliquando poſt longiſſimum tempus,vt D.Maurilius puerum à ſeptennio mortuum [b];& triennio exacto S.Stanislaus Petricum quendam ad ferendum veritati teſtimonium pro Eccleſiæ iure contra Boleslaum [c]. vide plura de hac re apud Michaël. Medinam *lib.2.de fid.c.7.*

[a] *D. Stanislai vita, apud Sur.Mal.8. tom.7.*
[b] *Fulgoſ.lib.6. c.9. Marulus lib.4.c.10. & lib.2.c.12.*
[c] *Dubranius lib 8.& 10. Longin. d. 10. 7.Surus,c.15.*

QVÆSTIO XXX.

Quid Magia poſſit in ipſos cacodæmones?

A PEriere libri veterum quorundam hac de re perſcripti: ſcripſerat enim Batriades librũ *de Paredris*, & Campeſtres opus *de Catabolicis infernalibusq́;* quos citat Fulgentius *expoſitione Morali in Virgil.* ex aliis ergo ſubſidia nobis ſunt petenda,maximè ex veritatis lapide Lydio,ſacrâ Theologiâ,& ex Hiſtoriis probatis.

Conſtare arbitror cuiuis Catholico,nihil Magis virium eſſe in bonos angelos, vel animas beatorum:in malos verò nihil etiam poteſtatis habere,niſi ex pacto. fingunt itaque dæmones ſe à Magis cogi,quibus ſponte obtemperant, vt plures irretiant & retineãt irretitos. Quod nunc eſt paullo enucleatiùs declarandum.

Si de bonis ſpiritib. ſiue angelis quæras;iis competere etiam naturâ vim aliquam arbitror malos cogendi, vel ſaltem compeſcendi; non tamen promiſcuè. Naturaliter quidem id poſſe,quoad dæmones, qui ſunt inferioris ordinis & hierarchiæ;non tamen exercere hanc vim,niſi Deo iubente vel permittente: quoad æqualis verò hierarchiæ atque ordinis dæmones, vel etiam ſuperioris,nullam habent vim cogendi naturalem, ſed tantum accipiunt aliquando peculiari Dei conceſſione, & quaſi delegatione. Idem dicendum de malorum vi in malos,(quos inuenio diſtingui in *Pythonicos*, hoc eſt vaticinatores;in *Paredrios* hoc eſt familiares ſeu acceſſores; in *Catabolicos*, hoc eſt à quibus obſeſſi dirè affliguntur & in terram eliduntur,qualis erat ille de quo in Euang. [d] & in *Oniropompos*,vt vocat Irenæus non ſemel, hoc eſt malorum ſomniorum auetruncatores,vel oſtentatores bonorum;omnia enim hæc genera fingunt ſe Magis obtemperare;& in his omnibus commune eſt,aliquos eſſe ſuperiores,aliquos inferiores. Sed vt Angeli boni ſibi ſuperioribus ſpontè,

[d] *Luc.9.v.38. & 42. Irenæus lib.1.de hæreſi Simon.& de hæreſ.Carpocratis.*

&alacriter obtemperant:ſic è contrariò cacodæmones ſuperioribus ſuis; vt
praua mancipia duris dominis, aut imbecilliot tyranno porentiori; non niſi
inuiti & malo domiti obediunt. Quare, quæ inter dæmones ordinum, ex qui-
bus exciderunt, adhuc tatio habetur; illa ſanè non eſt vera atque propria ſub-
ordinatio. nam ei deeſt ordinis ratio formalis atque perfectio; quæ, per media
ſubordinata, in vnum vltimumque finem dirigitur. Quo ſenſu veriſſimè Io-
[a] c. 9. v. 22. — bus negauit [a], vllum apud infetos ordinem tepetiri. Otdinum duntaxat
quædam imperfecta, ſiue materialis, vt vocant, ibi diſtinctio reliqua, quæ vſ-
[b] *Caſſian. collat. 8. c. 14. & 16. D. Tho. 1. p. q. 109. art. 1. & 2. Paludan. & alii.* — que ad mundi finem dutatura. Hoc ſenſu cum Caſſiano Theologi [b] ordines
dæmonum agnoſcunt. qnod non obſcurè confirmat Apoſtolus ſcribēs ad E-
pheſios. *Aduerſus principes & poteſtates:* cap. vlt. verſ 12. vbi vides choros duos no-
minari, cum de dæmonibus agat. Ex hoc naturali robote & ordinis dæmonũ
præcellentiâ, naſcitur quoque Magorum quorundam in alios Magos vis atq; B
poteſtas, quâ vel effectus aliorum impediunt, vel inuicem arte ſuâ male mul-
ctant, & necant, Deo permittente. hæc enim ipſorum concertatio, eſt quaſi
quidam conflictus dæmonum, quibuſcum illi Magi certantes ſunt fæderati.
Vnum certamen in Burgundià petactum, narraui præcedenti libro. Alterum
accipite compettum telatione fidorum. Concurrerant in aulam Anglicanæ
Reginæ duo magi, iucundum exhibituri ſpectaculum. paciſcuntur ſingularē,
vnâ in re ſibi inuicem patendi, neceſſitarem. prior iubet alterum per feneſtrā
deſpicere; quod cum facit, enatis ſubitò ceruinis ex capite cornibus, cuncto-
rum ſannis & ludibriis diù fuit appetitus. Quare, quàm impotens iniuriæ, tam
cupiens vindictæ arrocioris, pingit carbone humanam in paricte effigiem,
tum priori Mago imperat, ſubire effigiem illam, & patietem ceſſurum ingre-
di. mortem ſibi cernens præſenrem horrete hic, & deprecari. Vrgere alter cō-
uenra: ſubit ergo coactus, & viſus corpori paries locum dare ingredienti: ſed
ingreſſus nuſquam poſtea compatuit. videlicet ſupetiot dæmon eum occide-
rat, & corpus in deſerrum, vel ſpeluncam alicubi abdiderat. Tettium adſcri-
[c] *N. lib. 1. de Lamiis c. 3. n. 19.* — bam I. C. Germani verbis, vt rem compettam ſibi nartantis; *Sicuti* (inquit) A
*præſtigiator quidam nobilis, in diuerſorio publico in N. Hoſpitis famulum, ita petentib. re-
liquis conuiuis, decollauit, cùm autem ei rursùs caput imponere vellet, animaduertit adeſſe
alium Magum, qui eum in hoc propoſito impediret. Regat hic eum, ne hoc faceret. Verùm
cùm admonitioni repetitæ alter non pareret; præſtigiator in menſa lilium creſcere fecit, cui
cũ caput & flores amputaſſet, concidit ſtatim abſq; capite de menſà Magus ille, qui alterum
impediuerat, & præſtigiator abſque vllo impedimento famulo caput impoſuit è veſtigio, &
ex hoſpitio vrbeque, ne à magiſtratu, propter commiſſum homicidium, deprehenderetur,
aufugit.*] Hic præſtigium fuit in ſimulatâ capitis primi abſciſſione, & etiam re-
poſitione; item in lilii productione & detruncatione. certamen fuit inter ma-
gorum dæmones, quotum inferior ſatis fortis erat, ad impediendum vim præ-
ſtigii; potentiori tamen coactus (non opinor inuitus) cedere in clientuli ſui
nece, qui verè intetemptus. Quartũ ſit de Zytone Bohemo, illo mirifico præ-
[d] *Ioan. Dubrau. Epiſco. Olmuzienſis rerum Boemicar. lib. 23.* — ſtigiatore cum Bauaticis contendente. rem geſtam natrat Ioan. Dubrauius [d];
VVenceſlaus (inquit) *Imp. & Boëmorũ rex, affinitatem cum Principe Bauariæ Ioanne iniit,
ducta in vxorem filià eius Sophià. Socer, vbi generum ludicris ſpectaculis & magicis præſti-
giis delectari cognouit, plenum ludionum & præſtigiatorum plauſtrum ſecum Pragam ve-
xit. Ibi dum præſtantiſſimus artificum ludibria artis ad permulcendos oculos explicat; adeſt
inter ſpectatores Zyto VVenceſlai Magus, ore vſque ad aures dehiſcento, accedenſque pro-
pius, artificem illum Bauari cum omni apparatu protinùs deuorat, ſolos duntaxat cal-
ceos, quia luto obſiti videbantur, expuens: ſeceſſumque inde petens, ventrem, inſolità
eſcà grauem, in ſolium aquà plenum exonerat, præſtigiatoremque adhuc madidum ſpecta-
toribus reſtituit, paſſim deridendum adeò, vt ceteri quoque eius ſocii à ludo deſiſterent.*]

potentior

potentior hic fuir dæmon Zytonis, illud de deuorarione merum præſtigium fuit; ſed verè abreptus miſer, in ſolium aquæ fuit iniectus à dæmone, non per alui vias egeſtus. Quinctum erit ex Olao *li.3.cap.* 20. apud quem *magus quidam Gilbertus cum Catillo præceptore de artis præſtantia contendens, cùm exiguum bacillum characteribus Gothicis vel Ruthenicis inſcriptum, à præceptore proiectum, manibus apprehendiſſet, ſtatim obriguit; & in inſulà lacus*, Veter *dicti, apud Oſtrogothos in cauerna ſubterranea fertur ligatus.*] Sextũ ſuggerit Saxo Grammat. Hiſt. Danicæ *li.1.* de ſene quodam, quem magum fuiſſe ſummum, vel inde probatur; quod Biarmenſes, huius artis fiducia feroces, vnus omnes ſuperarit. prolixa narratio eſt, ideo legere volenti, ad Saxonem, indicem intendi, vbi ille prælium Hadingi & Thuningi deſcribit. Huc lubens retulerim certamen Calchantis & Mopſi vatum; quod Calchanti exitium attulit victo. narrant Græci [a]. hæc ergo dæmonum in dæmones, & magorum in eoſdem poteſtas.

[a] *Strabo Geogr. li. 14. & Euſtach. in Homeri Iliad primum.*

SECTIO II.

C SAncti verò homines frequentiſſimè coërcendi dæmones poteſtatem à Deo admirabilem acceperunt*, vt innumera teſtantur miracula, quib. illi malos hos vicerũt & profligarunt. *Eadem vis Sacramentis, Sacramentalibus, & exorciſmis Eccleſiæ ſemperCatholicæ competijt, neque extra illam vis iſta reperitur* [b]. Videntur noſtris exorciſmis, olim quidã ſimiles à Salomone inſtituti, viguiſſe apud Hebręos probatur id non ex Ioſepho tantum [d], & Origine, & D. Epiphanio [e]; ſed & ex Saluatoris noſtri verbis, Iudæos refellentis, quòd dicerent eum dæmones in Beelzebub eiicere [f], *Filij* (inquit) *veſtri in quo dæmonia eijciunt*? quod, quàm ad Apoſtolos, rectiùs referri ad ordinarios Iudæorum exorciſtas, meritò viri docti cenſuerunt. Nondum enim, cùm hæc dicebantur, Apoſtoli ad prædicandum miſſi fuerant; & hæc poteſtas illis poſtmodùm conceſſa [g]. Et diſcipuli eandem quã magiſter calumniã ſũt paſſi, vt eis IESVS prædixit, apud Matthæum [h]. Quare non ſatis efficaciter apoſtolorum vel diſcipulorum ſuorum exemplo Dominus fuiſſet vſus: quia ſtatim Iudæi reſpondiſſent, in eodem ipſos, in quo magiſter, nomine, hæc efficere. Crediderim Salomonem hos exorciſmos inſtituiſſe, quo tempore adhuc Deo adhærebat: ideoque in illis virtutem diuinam fuiſſe operatam, & fortaſſis vim aliquam ex ipſa Dei inſtitutione habebant; non tantam opinor, quantam hodie Catholicæ Eccleſiæ exorciſmi. Quod ſi contendas cõpoſitos à Salomone, cùm eſſet idololatra; tunc neceſſariò illos annumerare cogeris, cum D. Thomâ & Victoriâ, Magorum incantamentis; quorum vis omnis poſita in pacto cum dæmone. Sed magis placet prior ſententia.

[b] *vide hoc docentes Pet. Tyræ. diſſ. de dæmonia. c. 3. Boſium de Not. Eccl. Bellarm. & alios, contra Nouatores.*
[c] *l. br. 8. antiquit. c. 2.*
[d] *Orig. hom. 35. in Matth. Epiphan. in hæreſi Ebionitarum.*
[e] *Luc. 11. v 19.*
[g] *Matth. 10. in princ.*
[g] *d. c. 10. v. 15.*
[h] *li. 10. de ciuitat. Dei c. 9.*

Itaque cùm vis omnis magorum in dæmones, pendeat & oriatur ex fœdere cum iis inito; ſequitur ſanè, ſi Magus pactum habeat cum dæmone ſuperiore, non poſſe Magum vim facere huic dæmoni ſuperiori; poſſe tamen per ipſum dæmonem ſuperiorem, ex pacto famulantem, iuuantemq́;, inferiores cogere, ad aliquid faciendum, omittendumúe, & impedire ne perficiant, quæ alias potuiſſent: vt probatur ex Caldæi illius Magi querela apud D. Auguſtinum, [i] qui *conquerebatur, purgandæ animæ magno molimine fruſtratos ſibi eſſe ſucceſſus, eo quod vir ad eadem potens, tactus inuidia, adiuratas ſacris precibus potentias alligaſſet, ne poſtulata concederent.*] ligauit ergo vnus dæmon, quod alius ſoluere nequiuit. idem docet Euſebius [k]; & apertiſſimè Cynops magus apud (quiſquis ille fuit) Prochorum [l]; vbi *cùm D. Ioannes dæmones interrogaret, cur Cynopi parerent; vnus eorum reſpondit: quia omnis virtus Satanæ in eo habitat, & fœdus ac pactum habet cum vniuerſis Principibus noſtris: & nos cum eo pariter pactum habemus. nam & nobis obſequitur Cynops, & nos illi.*] citra tale pactum inutilis eſt omnis magorum in malos genios conatus. cùm ex pacto (vt doctum q. 2) tantum operentur [l].

[i] *lib. 6. contra Hierocl.*
[k] *In vita D. Ioan. c. 14.*
[l] *vide D. Aug. l. 2. ſup. Gen. ad litt. & Fr. de Victor. de Magia n. 24.*

Hinc infertur primò vanam eſſe iactantiam Magorum, de poteſtate dęmonum ſpectrorumque eliciendorum, nec vllam eius vim eſſe herbæ Cyno- D cephalææ ſiue Oſiriti, vt nugabatur Appion a; vanam etiam Numæ iactantiã & cerimonias b; fictas etiam, vt ex meto pacto, citrà vim cogendi, natas alias Siciditæ Magi apud Nicetam, & Theodori Santabirini apud Zonaram c, & Ioannis Teutonici viſiones: de hoc vltimo, adſcribam, quod legitur apud auctorem Adagiorum Germanicorum d, quia quorumdam iactantiæ; qui quæ ipſi non fecerunt, & fumoſas imagines maiorum crepant, ipſi degeneres, retundendæ idoneũ, nec illepidum. Scribunt ergò eum licet nothum, eruditionis titulo clarum, ad Halberſtadenſem Canonicatum euectum, qui non niſi nobilibus concedi ſolitus. commune nobilitatis malum, ſuperbia faciebat eum contemptum collegis. moleſtum id ei, randemque mederi malo conſtituit. collegas inuitat ad conuiuium, & lautiſſimè excipit. inter cereras conuiuiales feſtiuitates, iniicit mentionem acroamatis magici, & quærit, num ſuos ſinguli parentes adſpicere cupiant? Illi ardere ſtudio videndi, tandem elicit iſte malo carmine vmbras deformes coqui, ſtabularii, morionis, ruſtici perſonâ; quorum facies in paternis ædibus illi aliquando vidiſſe ſe fatebantur. ſuum quoq; patrem exhibuit habitu canonici, pingui aqualiculo. Dimiſſis vmbris, *Eia*, inquit, *dicite fide bona, eccuius patrem nobiliorem iudicatis?* metu perterriti, & pudore ſuffuſi, ſuam quiſq; domum repetiere, nec vltra Ioanni vitium ſanguinis exprobrauere. Item ſequitur, idem iudicium eſſe debere de veterum Deorum ex vrbibus ſolemni euocatione; cuius formulam Sammonicus Serenus apud Macrobium tradidit e. Sanctis hominibus hanc à Deo poteſtatem non rarò conceſſam ſcio: ceteros mitto, S. Stephanus Epiſcopus Dienſis, *dæmonibus, qui populum auertebant ne illi auſcultaret, præcepit; vt palam ſe eis viſendos exhiberent: iſti parent & apparent procera ac immani ſtatura, nigerrimi, cornuti, fætorem & flammas ſpirantes.*] *Surius in eius vita Sept. menſe.*

a Plin. li. 30. c. 2.
b Plutarch. in Numa.
c Nicetas Chron. lib. 4. & Zonaras tom. 3.
d In Adag. Qui quæ volt dicit, quæ non volt audit.
e Macrob. li. 3. Satur. c. 9.

SECTIO III.

INfertur ſecundò *nulla verba*, (qua in re lapſus videtur Grilland. q. 3. nu. 23. qui coactionẽ agnoſcit) *nullaſque res corporales habere facultatem directè &. per ſe* E *dæmonem cogendi, vt appareat, accedat, fugiat, aliquid faciat, vel facere deſinat.*] Nulle namque corporalia robur ſubſtantiarum ſpiritualium ac ſeparatarum poſſunt æquare f: Ideo nihil ab his naturaliter dæmones pati poſſunt, licet queant ſupernaturaliter. Quare non aſſentimur magis, cùm varia producunt remedia naturalia contra dæmones; vt Hermes, qui ſuffumigatione ex ligno aloës, vel ceti ſpermate dæmones congregari; ſuffumigatione ex ſulfure fugari, tradidit; vt Porphyrius, & Proclus, qui ſimilia multa; & quidam apud Hippocratem g, qui adhuc inaniora, nugantur. Non aſſentior hæreticis, qui exorciſmis, & cunctis rebus conſecratis ac benedictis vim ſupernaturalem omnem detrahunt, contra quos alii egerunt h. Nec placet catholicorum quorumdã credulitas vel ſuperſtitio; qui rebus etiam non conſecratis, vt hypericonti, rutæ, cornibus ſtercorique caprino, balneis item & flagellationibus eam vim adſcribunt; vt putent ipſum his dæmonem malè affici, irritari, vel exagitari. flagellationibus huiuſmodi, dũ corpus obſeſſi nimìs affligitur, morbus magis accenditur & augetur; quare & deteriùs æger afficitur, & ex irâ atq; triſtitia cumulantur diſpoſitiones atrabiliariæ dæmoni optatæ. ſic ſtulti dum dæmoni nocere volunt; eum iuuant. nec aliud quidquam hic inuenias dæmoni moleſtum; quam quod in alio ſe quaſi flagellari æſtimet, & qua eſt ſuperbiâ doleat. Sed hoc vnum, verè tanti apud hos plagoſos eſſe non deberet. fecere id Sancti aliquando, ſed horum flagra, vt & voces, & ſola pręſentia, dæmonem miraculoſè cruciabant. Balnea melancholico humori purgando conducunt.

f D. Tho. in 4. d. 7. ar. vlt. & in c. 41. Iob. lect. 3.
g l. de morbo ſacro.
h Tyræus d. p. 3. c. 45.

Rutæ

Rutæ & Hypericonis foliola flatus abſumunt, & humorũ perturbationi, quæ à flatib. prouenit, ſedandæ mirè proſũt [a]. Stercus & cornu caprinum acri ſuffitu eadẽ diſcutiunt, & ringitur ẽt ſuperbus ille ſe in alio rideri ac ludũ fieri. Optimè igitur animaduerſũ à Conrado Wimpinâ, & Fr. Valeſio [b], frequẽtiùs à dæmonib. inuadi eos, in quibus bilis atræ maior eſt copia. quia ſuccus iſte cũprimis idoneus eſt, vt homines in furorẽ & inſaniã vertantur, quod dæmones optant ſummoperè, quare & atrabiliariis maximè inſidiãtur, & morbos vt plurimũ inferunt melancholicos. Vnde conſequitur q̃ cùm corporalẽ materiam non poſſint trãſmutare, niſi actiua paſſiuis applicent; malè illos habere, ſi corporeis huiuſmodi reb. adhibitis, diſpoſitiones eorũ malitiæ ac dolis aptæ expellantur, & contrarię prorsùs introducantur. Igitur quæcunq; res corporeæ inducunt in corpus patientis diſpoſitionẽ contrariã diſpoſitioni requiſitæ ad actionẽ dæmonis, illæ corporeos humores purgant directè, & corporeã ægritudinẽ pellunt naturaliter: cur verò dæmon fugiat, & corpus illud deſerat, sũt ſolũmodò cauſæ indirectæ, & ſine quibus non. Et hac mente licebit obſeſſis à dęmone, petras vel herbas naturà efficaces, abſq; vlla tamen incantatione, habere & geſtare [c], quę cõmunis eſt ſententia. His quędam ſolent obiici. 1. quod Eleazarus apud Ioſephum *l. 8. Antiqu. c. 2.* radice quadam dæmonium extraxit. *Reſpondeat* aliquis, hanc fortè à Salomone inſtitutam, cũ exorciſmis, & ſic potuiſſe Deum ſupernaturaliter in herba operari. Verùm id, iam Chriſtianiſmo introducto & Euangelio promulgato; parũ veriſimile eſt. Potiùs crediderim Eleazarum Magum, ſic per ſignum pacti operatum, quod prudenti lectori circumſtantiæ à Ioſepho additæ facilè perſuadebunt. videtur eiuſdem generis virtus illa radicis, tam ſuperſtitiosè effodiendæ, de qua ſcribit *l. 7. de bello Iudai c. 25.* 2. loc° Tobiæ [d], his verbis; *cordis eius* (piſcis Callyonimi) *particulã, ſi ſuper carbones ponas, fumus eius extricat omne genus dæmoniorum*: quod & poſtea factum legimus [e]. *Reſp.* Suffumigatio hæc indirectè dæmonem pellebat: ſed Angelus Raphaël directè dęmonẽ expulit, & in deſerto religauit: quare & actio tota poſtmodum Raphaeli tribuitur [f]: *dæmonium ab ea ipſe* (Raphaël) *compeſcuit*. Tribuitur autẽ vis illa cordi, vt ei inſita, nõ litterali, ſed prophetico & allegorico ſenſu. referendũ enim hoc ad Chriſtũ Dominũ. qui & Magdalenã à dæmonibus, à quibus poſſeſſa, & nos tyrannide diaboli, liberauit. Non meũ hoc eſt, ſed B. Proſperi [g]. latè ipſe & multis, ſed inter cetera illud: *ſatiat ex ſeipſo in litore diſcipulos, & toti offerens ſe mundo* ἰχθῦν. *Namq; Latinè piſcẽ ſacris litteris, maiores noſtri hoc interpretati ſunt, ex Sibyllinis verſibus colligentes, quod eſt* IESVS *Chriſtus filius Dei Saluator, piſcis in ſua paſſione decoctus; cuius ex interioribus remediys, quotidiè illuminamur & paſcimur.*] obſcuriùs hoc dictũ, intelliges ſi legeris D. Aug. [h] à quo illa deſumpſit. Sanè ἰχθὺς vocatur etiam Chriſtus à Tertull. [i]: *ſed nos piſciculi ſecundum* ἰχθῦν *noſtrũ in aqua naſcamur. nec aliter quã in aqua manẽdo ſalui ſumus.*] 3. Ad cytharã Dauidis [k] nos inuitant: ſed fruſtrà. Nã illic non dulce melos directè dæmonẽ fugauit: ſed dũ taxat cytharã feriente Dauide, leniùs Saul habebat. quoniã, rege concẽtu muſices delinito, nõnihil ſedabãtur humores, quibus agitabatur, & propterea vexationi dæmonis minùs idonei reddebãtur. Ideo malus ille tunc tẽporis recedebat; non q̃ muſica vel delectaretur, vel offẽderetur; ſed q̃ ægre ferret hãc ſui domicilii ſibi quaſi turbari poſſeſſionem, per huiuſmodi humorum temperiem meliorem. ſententiam hanc R. Moſis Ægyptii ex noſtris multi ſequuntur [l], Vana enim de propenſione dæmonis in harmoniam quorundam eſt opinatio; vnde nata Magorum nugamenta, Saturno lugubrem cantum, ceteris planetis hilarem ac lætum offerendum, quod iampridem Guilhel. Pariſ. [m] refutauit. Alii ad allegoricum ſenſum confugiunt, & aſſerunt, verè fugatum dæmonem pulſu cytharæ; ſed id virtute ac merito crucis Chriſti, cuius figura fuit illa cithara [n].

Infertur

[a] *Hippocra. l. de flatibus.*
[b] *vvimp. l. 2. de ſuperſtit. c. 10. 11. 12. & Valeſ. ſacra. philo. c. 15. & 18.*
[c] *c. vl. 26. q. 7. Alb. Magnus in Luc. c. 9. Spreng. p. 2. c. 5. remedior. Nider. libr. 5. Formicar. ca. vl. Mengus flagel. dæmon. c. 3. Valerius Polydor. in pract. exorciſtar. & dicam plura li. 6. c. 2. ſect. 2.*
[d] *Tob. 6. v. 8.*
[e] *c. 8. v. 2.*
[f] *c. 12. v. 3.*
[g] *de prædict. p. 2. c. 39.*
[h] *l. 18. ciuit. Dei, c. 23.*
[i] *de baptiſ. c. 1.*
[k] *1. Reg. 16. v. vlt.*
[l] *R. Moſes in l. de 13. articulis, & in Ductore dubitãt. Lyran. & Abulens. ad d. ca. 16. & q. 41. & Anglez ſupra diff. 6.*
[m] *p. 3. de vniuer. c. 8.*
[n] *ſic Feliſ. in. 2. d. 8. & illo. prior. D. Proſper 2. p. promiſſ. & prædict. c. 25.*

Infertur 3. falſam eſſe perſuaſionem poëtarum, Palingenii hæretici *libr. 10. ſeu Capricorno*; & Pet. Ronhardi Catholici, *libr. de dæmonibus* poſſe dæmones à F
Magis ligari (vt ſolent in cippo vel mala manſione facinoroſi) in phialis ſpeculis, annulisùe, ſemper enim vel ſuperior atq; potentior eos illic cogit adeſſe, & imperio ſuo retinet, vel ipſi ſpontè ſuâ, & ex pacto adſunt, ibiq; ſe continent, quare vehemẽter improbanda Hermetis cõmentatio, qua ſic ligãdi dæmones præcepta prodidit. Quod dixi, ex Patrum a & Scholaſticorũ dictum ſententiâ. Suntque hac de re aureis digna litteris, *in Gen.* verba Henrici de Haſſiâ; ipſe ſimulat ſe captum, vt te capiat; ſe vinctum, vt te vinciat; ſe tuo imperio ſubditũ, vt te ſibi ſubdat à te incluſum, vt contra te finaliter concludat: fingit ſe tuâ arte, vel imagini vel lapidi alligatũ, vt funibus peccatorũ religatũ, ad infernum te perducat.] plura quibus hæc confirmantur, habes apud Fran. Picum *lib. 7. de prænot. cap. 4.*

a *Euſebii li. 5. de præparat. c. 6. D. Aug. li. 21. de ciuit. Dei, c. 6. Alp. de Caſtro l. 1. de iuſt. hæret. punit. Victor. ſupra n. 31. Sibyllam pereg. qq. Decade 3. c. 8. q. 1. qui citat verba Haſſia.*

Solidè autem licet verboſè Toſtadus, etiam redditâ ratione hoc demonſtrat his verbis; *Impoſſibile eſt, quod minor poteſtas ſibi ſubijciat maiorem: & tamen non eſt poteſtas ſuper terram, quæ comparatur poteſtati dæmonum,* Iob 40. c. *ideo non erit aliquid naturale vel cerimoniale, per quod dæmones poſſint ab homine cogi, vt veniant, aut reſpondeant, aut aliquid operentur. Niſi obiiciatur de Eccleſiaſticis exorciſmis: Sed tunc dicendum eſt, quod coguntur ad aliquid, ſcilicet ad recedendum de corporibus obſeſſorum, vel ad non nocendum: ſed hoc fit per DEVM, in quantum ipſe inſtituit id, quod ab Eccleſia fit: & eſt ibi virtus diuina latens operatrix, ſicut eſt in operatione ſacramentorum. Attamen in operibus maleficiorum, quibus dæmones cogere volunt, non operatur DEVS, cùm potius contraria ſint diuino honori: ideo non poſſunt malefici cogere dæmones ad aliquid, ſed ipſi dæmones mentiuntur, & ſimulant ſe cogi. quia in hoc ſtat maxima virtus ſuaſionis eorum. Nam ſi ipſi non poſſent cogi à nobis ad veniendum aut reſpondendum vel agendum aliquid; ſed quicquid agerent voluntariè agerent; deſperarent homines de eorum conuerſatione, quaſi nihil mediantibus eis poſſent, & ita diſtraherentur ab eis: cùm verò illis ſimulantibus putant homines, quod poſſunt cogere illos, afficiuntur nimis ad maleficia, quaſi per hæc compotes efficiantur omnium quæ velint: & hoc dæmones efficere cupiunt, vt per talem errorem & affectum cathenatos ſibi teneant animos hominum. Et tamen verè non poſſunt dæmones cogi ab hominibus per maleficia: imo ſi cogi poſſent non docerent ipſi hominibus modum, quo eos cogerent, quia per hoc dæmones miſeriores efficerentur, ſi verè hominibus ſubiicerentur. fingunt ergo ſe ſubditos vt fallant, cùm tamen non ſubdantur. Sed ad tempus cùm placuerit ſpontè ſeruiant. Verè autem ſubdi hominibus pro nullo lucro dæmones vellent.*] Nihil hoc dicto verius. Quam verò periculoſum ſit huiuſmodi captiuos carcere incluſos penès ſe habere, conuincitur variis exemplis. ſuffecerit vnum commemoratum à Iohanne Nidetio b, his verbis; *In minori Baſileà paullo ante præſens generale concilium, domicilium habuit quidam vir de mala vita, & fortè de maleficiis ſatis ſuſpectus: filiam hic habuit, quam in domo iuueni cuidam nuptui tradidit; & tandem ſenex pater ægrotare cæpit; & ad filiam & filiaſtrum, demonſtrato quodam ſcrinio dixit: hoc vaſculum non moueatis, alioquin pænitentia ducemini; ſed in loco ſtare permittite vſq; poſt meũ deceſſum, & ita in breui vetulus expirauit. Tranſacto autem tempore plurimo, nec filia nec eius maritus magnipendit patris iuſſum: ſed de domo priore in aliam domunculam ſe tranferentes, ſcrinium, quod ſatis modicum fuit, portauit extra domum versùs nouum hoſpitium; ſed in ipſo itinere tanti ponderis eſſe cæpit, vt in ipſo viriles artus deficerent, & exinde vxorem pro adiutorio inuocauit. Hæc autem vxor, an poſtea in domo ſcrinium aperuerit, vel quo alio modo incautè ſe circa vas habuerit obliuioni tradidi. Vnum conſtat, quod in domum nouam cum infantulo quem genuerant parentes prædicti venerunt: & ecce ſubitò vxor, velut rabida, ſuper cunas irruit eum necare volens. quod maritus intuens, vi vxorem inuaſit, & eam à dæmone obſeſſam*

poſſent, *vſurpat proſineret.* & voluntariè *pro non ad lubitum alienum,* & agerent, *pro agere fingerent.*

b *l. 5. Formic.*

obſeſſam eſſe didicit. qui cum exorciſaretur, minatus eſt dæmon, ſe non exiturum, niſi eam necaret. & ita factum eſt ſuper exorciſtæ manibus. Altera die maritus per viam ſtratæ incedens publicè, caſum lapidis recepit inopinatiſſimè de ſuperiore parte cuiuſdam canalis cadentis, & in facie, cooperatione, vt videbatur dæmonis, percuſſus eſt tam deformiter, vt vix homo videretur eſſe.] de his incluſis multa Creſpetus; docet quod ſuis Dominis ſe aliquando ſiſtant præſentes; quoſdam eſſe Saturninos, alios louiales, alios venereos, aut mercuriales &c. colendos certo ritu, ſtatis vicibus noctu poſſeſſorem ſuum excitare, & nonnunquam, niſi malum malinr, ab eo alloquendos; in Franciâ & Italiâ vænales reperiri, ac ſemper ſuis emproribus exitio eſſe. hæc ille fuſius *li. 1. de odio Satanæ diſcur.* XII. S S. tamen viri non rarò dæmones certis rebus vel incluſere, vel aſtrinxere; vt S. Lupus Senonen. ipſum ſiti affligentem & aquæ frigidæ, quam adferri præceperat ſe inferentem, incluſit vaſculo eiulantem, & ſe quis eſſer prodentem: incluſit autem cùm ſignatum cruce puluinar ſtrictìm ad os vaſculi applicaſſet. *Sic vetuſtus ſcriptor vitæ eius apud Sur. menſe Septemb.*

Sic legimus Aſmodeum ab Archangelo Raphaële ligatum in deſetto (*Tob. 8. v. 2.*) quatuor etiam angelos ligatos in magno flumine Euphrate, & iuſſu Dei ſolutos (*Apocal. 9. v. 14. & 15.*) & ab angelo ligatum diabolum cathenâ per annos mille, & miſſum in abyſſum, (*Apocal. 20. v. 2.*) Aſmodæum cacodæmonem eſſe nemo negat. Quaruot illos angelos, malos ſpiritus rectiſſimè Tichonius hom. 7. Andr. Cæſarienſis, & Beda *illie* aſſeruerunt. Alligatio porro ad certum locum referenda eſt, non verò myſticè dumtaxat ad impiorum corda, ſicuti tandem conuictus fatetur Ambroſius his verbis; *Alligationem ergo Diaboli ſecundum litteram intelligendam puto, vt in aliquo abyſſi locō virtute diuina ligatus teneatur, vel certe in inferno, vſque ad diē ſolutionis ſuæ.* idem D. Greg. cùm litterę adhærer, faretur *li. 4. moral. c. 12.* & Andræas Cæſarienſ. addens rectiſſimè; *cathenā* ad noſtrā intelligentiā vocari, operationem potentiorē qua dęmonis malicia coercebatur: hęc enim ſunt vincula & rudentes, vt alibi vocarur. *2. Pet. 2. v. 4. & in Canon. Iudæ v. 6.* Quod apud Cæſarium quidam dæmon in obſeſſi corpore incluſus, exorciſmo coactus faretur; tria dicens eſſe verba in Miſſæ canone, quibus vt vinculis Lucifer in inferno ſit religatus, ſcilicet; PER IPSVM & CVM IPSO & IN IPSO. *lege lib. 5. miraculor. cap. 13.* Poſſunt autem ſancti ſic dæmones vincire; primò vt Dei miniſtri, metu iniecto & minis intentatis, quas dæmon ſcit irritas eſſe non ſolere. deinde ſubtractione diuini concurſus à Deo impetrata, quaſi vt nequeant dæmones loco moueri, quod alias poſſent. deniq; impreſſa dæmonibus ſpiritali quapiam qualitate, & vi detentiua; cuiuſmodi illa eſt, qua inuiti in inferno detinentur; & igne corporeo ſpiritus incorporei torquentur. Docent nos id primùm vſus & formulæ ſacrorum exorciſmorum, quibus interdum dæmon excommunicatur (hoc eſt proſcribitur, & quaſi relegatur in peſſimam inferni manſionem) & ſic illi loco quaſi alligatur, vnde Diuus Auguſtinus, voce Honorarii edicti vſus, nuncupauit interdictum, *libr. 20. de Ciuitat. Dei ca. 7.* & exemplum habemus *libr. 2. vita Diui Bernardi cap. 6.* Secundi modi meminit Palladius in vita B. Macarii, vbi agit de ſepulcro Iamnes & Mambres, *Hiſt. Lauſia. c.* 20. Tertius modus frequentior eſt, communis omnibus dęmonibus quo ad eorum pœnam æternam, de quo lege D. Thomam. *1. pag. q. 64. a. 4. ad. 3. & lib. 4. ſumma contra gent. cap. 90.* & Epiſcopum Abulenſ. *in 25. cap. Matthæi q. 506.*

Nonnulla tamen reperio, quæ videntur etiam maleficis hanc vim tribuere; ſed penitius conſiderata ſolum indicant pacto per Magum inito cum potentiore dæmone, dæmonis inferiotis actionem & poteſtatem impediri,

Infertur 3. falſam eſſe perſuaſionem poëtarum, Palingenii hæretici *libr. 10. ſeu Capricorno*; & Pet. Ronhardi Catholici, *libr. de dæmonibus* poſſe dæmones à Magis ligari (vt ſolent in cippo vel mala manſione facinoroſi) in phialis ſpeculis, annulisùe, ſemper enim vel ſuperior atq; potentior eos illic cogit adeſſe, & imperio ſuo retinet, vel ipſi ſpontè ſuâ, & ex pacto adſunt, ibiq; ſe continent, quare vehemẽter improbanda Hermetis cõmentatio, qua ſic ligãdi dæmones præcepta prodidit. Quod dixi, ex Patrum a & Scholaſticorũ dictum ſententiâ. Suntque hac de re aureis digna litteris, *in Gen.* verba Henrici de Haſſiâ; ipſe ſimulat ſe captum, vt te capiat; ſe vinctum, vt te vinciat; ſe tuo imperio ſubditũ, vt te ſibi ſubdat à te incluſum, vt contra te finaliter concludat: fingit ſe tuâ arte, vel imagini vel lapidi alligatũ, vt funibus peccatorũ religatũ, ad infernum te perducat.] plura quibus hæc confirmantur, habes apud Fran. Picum *lib. 7. de prænot. cap. 4.*

a *Euſebii li. 5. de præparat. c. 6. D. Aug. li. 21. de ciuit. Dei, c. 6. Alp. de Caſtro l. 1. de inſt. hæret. puniт. Victor. ſupra n. 31. Sibyllam pereg. qq. Decade 3. c. 8. q. 1. qui citat verba Haſſia.*

Solidè autem licet verboſè Toſtadus, etiam redditâ ratione hoc demonſtrat his verbis; *Impoſſibile eſt, quod minor poteſtas ſibi ſubijciat maiorem: & tamen non eſt poteſtas ſuper terram, quæ comparatur poteſtati dæmonum*, Iob 40. c. *ideo non erit aliquid naturale vel cerimoniale, per quod dæmones poſſint ab homine cogi, vt veniant, aut reſpondeant, aut aliquid operentur. Niſi obiiciatur de Eccleſiaſticis exorciſmis: Sed tunc dicendum eſt, quod coguntur ad aliquid, ſcilicet ad recedendum de corporibus obſeſſorum, vel ad non nocendum: ſed hoc fit per DEVM, in quantum ipſe inſtituit id, quod ab Eccleſia fit: & eſt ibi virtus diuina latens operatrix, ſicut eſt in operatione ſacramentorum. Attamen in operibus maleficiorum, quibus dæmones cogere volunt, non operatur DEVS, cùm potius contraria ſint diuino honori: ideo non poſſunt malefici cogere dæmones ad aliquid, ſed ipſi dæmones mentiuntur, & ſimulant ſe cogi. quia in hoc ſtat maxima virtus ſuaſionis eorum. Nam ſi ipſi non poſſent cogi à nobis ad veniendum aut reſpondendum vel agendum aliquid; ſed quicquid agerent voluntariè agerent; deſperarent homines de eorum conuerſatione, quaſi nihil mediantibus eis poſſent, & ita diſtraherentur ab eis: cùm verò illis ſimulantibus putant homines, quod poſſunt cogere illos, afficiuntur nimis ad maleficia, quaſi per hæc compotes efficiantur omnium quæ velint: & hoc dæmones efficere cupiunt, vt per talem errorem & affectum cathenatos ſibi teneant animos hominum. Et tamen verè non poſſunt dæmones cogi ab hominibus per maleficia: imo ſi cogi poſſent non docerent ipſi hominibus modum, quo eos cogerent, quia per hoc dæmones miſeriores efficerentur, ſi verè hominibus ſubiicerentur. fingunt ergo ſe ſubditos vt fallant, cùm tamen non ſubdantur. Sed ad tempus cùm placuerit ſpontè ſeruiant. Verè autem ſubdi hominibus pro nullo lucro dæmones vellent.*] Nihil hoc dicto verius. Quam verò periculoſum ſit huiuſmodi captiuos carcere incluſos penès ſe habere, conuincitur variis exemplis. ſuffecerit vnum commemoratum à Iohanne Niderio b, his verbis; *In minori Baſileà paullò ante præſens generale concilium, domicilium habuit quidam vir de mala vita, & fortè de maleficiis ſatis ſuſpectus: filiam hic habuit, quam in domo iuueni cuidam nuptui tradidit; & tandem ſenex pater ægrotare cæpit; & ad filiam & filiaſtrum, demonſtrato quodam ſcrinio dixit: hoc vaſculum non moueatis, alioquin pœnitentia ducemini; ſed in loco ſtare permittite vſq; poſt meũ deceſſum, & ita in breui vetulus expirauit. Tranſacto autem tempore plurimo, nec filia nec eius maritus magnipendit patris iuſſum: ſed de domo priore in aliam domunculam ſe tranferentes, ſcrinium, quod ſatis modicum fuit, portauit extra domum verſùs nouum hoſpitium; ſed in ipſo itinere tanti ponderis eſſe cæpit, vt in ipſo viriles artus deficerent, & exinde vxorem pro adiutorio inuocauit. Hæc autem vxor, an poſtea in domo ſcrinium aperuerit, vel quo alio modo incautè ſe circa vas habuerit oblinioni tradidi. Vnum conſtat, quod in domum nouam cum infantulo quem genuerant parentes prædicti venerunt: & ecce ſubitò vxor, velut rabida, ſuper cunas irruit eum necare volens. quod maritus intuens, vi vxorem inuaſit, & eam à dæmone obſeſſam*

poſſent, *vſurpat pro ſinorerit.* &, voluntariè *pro non ad lubitum alienum*, & agerent, *pro agere fingerent.*

b *l. 5. Formic.*

obſeſſam eſſe didicit. qui cum exorciſaretur, minatus eſt dæmon, ſe non exiturum, niſi eam necaret. & ita factum eſt ſuper exorciſtæ manibus. Altera die maritus per viam ſtratæ incedens publicè, caſum lapidis recepit inopinatiſſimè de ſuperiore parte cuiuſdam canalis cadentis, & in facie, cooperatione, vt videbatur dæmonis, percuſſus eſt tam deformiter, vt vix homo videretur eſſe.] de his incluſis multa Creſpetus; docet quod ſuis Dominis ſe aliquando ſiſtant præſentes; quoſdam eſſe Saturninos, alios Iouiales, alios venereos, aut mercuriales &c. colendos certo ritu, ſtatis vicibus noctu poſſeſſorem ſuum excitare, & nonnunquam, niſi malum malint, ab eo alloquendos; in Franciâ & Italiâ vænales reperiri, ac ſemper ſuis emptoribus exitio eſſe. hæc ille fuſius *li. 1. de odio Satanæ diſcur.* XII. S S. tamen viri non rarò dæmones certis rebus vel incluſere, vel aſtrinxere; vt S. Lupus Senonen. ipſum ſiti affligentem & aquæ frigidæ, quam adferri præceperat ſe inferentem, incluſit vaſculo eiulantem, & ſe quis eſſet prodentem: incluſit autem cùm ſignatum cruce puluinar ſtrictìm ad os vaſculi applicaſſet. *Sic vetuſtus ſcriptor vitæ eius apud Sur. menſe Septemb.*

Sic legimus Aſmodeum ab Archangelo Raphaële ligatum in deſerto (*Tob. 8. v. 2.*) quatuor etiam angelos ligatos in magno flumine Euphrate, & iuſſu Dei ſolutos (*Apocal. 9. v. 14. & 15.*) & ab angelo ligatum diabolum cathenâ per annos mille, & miſſum in abyſſum. (*Apocal. 20. v. 2.*) Aſmodæum cacodæmonem eſſe nemo negat. Quatuor illos angelos, malos ſpiritus rectiſſimè Tichonius hom 7. Andr. Cæſarienſis, & Beda *illic* aſſeruerunt. Alligatio porro ad certum locum referenda eſt, non verò myſticè dumtaxat ad impiorum corda, ſicuti tandem conuictus fatetur Ambroſius his verbis; *Alligationem ergo Diaboli ſecundum litteram intelligendam puto, vt in aliquo abyſſi loco virtute diuina ligatus teneatur, vel certe in inferno, vſque ad diē ſolutionis ſuæ.* idem D. Greg. cùm litterę adhæret, fatetur *li. 4. moral. c. 12.* & Andræas Cæſarienſ. addens rectiſſimè; *cathenā* ad noſtrā intelligentiā vocari, operationem potentiorē qua dęmonis malicia coercebatur: hęc enim ſunt vincula & rudentes, vt alibi vocatur. *2. Pet. 2. v. 4. & in Canon. Iudæ v. 6.* Quod apud Cæſarium quidam dæmon in obſeſſi corpore incluſus, exorciſmo coactus fatetur; tria dicens eſſe verba in Miſſæ canone, quibus vt vinculis Lucifer in inferno ſit religatus, ſcilicet; PER IPSVM & CVM IPSO & IN IPSO. *lege lib. 5. miraculor. cap. 13.* Poſſunt autem ſancti ſic dæmones vincire; primò vt Dei miniſtri, metu iniecto & minis intentatis, quas dæmon ſcit irritas eſſe non ſolere. deinde ſubtractione diuini concurſus à Deo impetrata, quaſi vt nequeant dæmones loco moueri, quod alias poſſent. deniq; impreſſa dæmonibus ſpiritali quapiam qualitate, & vi detentiua; cuiuſmodi illa eſt, qua inuiti in inferno detinentur; & igne corporeo ſpiritus incorporei torquentur. Docent nos id primùm vſus & formulæ ſacrorum exorciſmorum, quibus interdum dæmon excommunicatur (hoc eſt proſcribitur, & quaſi relegatur in peſſimam inferni manſionem) & ſic illi loco quaſi alligatur, vnde Diuus Auguſtinus, voce Honorarii edicti vſus, nuncupauit interdictum, *libr. 20. de Ciuitat. Dei ca. 7.* & exemplum habemus *libr. 2. vitæ Diui Bernardi cap. 6.* Secundi modi meminit Palladius in vita B. Macarii, vbi agit de ſepulcro Iamnes & Mambres, *Hiſt. Lauſia. c. 20.* Tertius modus frequentior eſt, communis omnibus dęmonibus quo ad eorum pœnam æternam, de quo lege D. Thomam. *1. pag. q. 64. a. 4. ad. 3. & lib. 4. ſumma contra gent. cap. 90.* & Epiſcopum Abulenſ. *in 25. cap. Matthæi q. 506.*

Nonnulla tamen reperio, quæ videntur etiam maleficis hanc vim tribuere; ſed penitius conſiderata ſolum indicant pacto per Magum inito cum potentiore dæmone, dæmonis inferioris actionem & poteſtatem impediri,

additâ prohibitione,ne quẽ ingredi ſineret. Inconſultus iſte adoleſcens,opportunè,importunè non deſtitit mulierculam deprecari, ſibi copiam ingrediendi vt faceret,donec impetrauit. Muſæum ingreſſus, incidit in *libellum Coniurationum*,legit: en illi pulſatio ad ianuam. turbatur: ſed pergit legere. pulſat iterum neſcio quis; &, nihil reſpondente rudi harum rerum iuuene, dæmon ingreditur. quærit,cur vocatus? quid fieri iubeat? iſti metus vocem intercludit, fauces dæmon. ſic miſer luit pœnam nefariæ curioſitatis. Redit interea domum archimagus. videt exſultantes ſuper eam dæmones. vtitur ſolitis artib. adſunt vocati; narrant rem, vt geſta. ille homicidæ iubet cadauer ingredi, & per forum(vbi ceteri ſolebant ſtudioſi frequentiùs conuenire) aliquoties obambulare,tandemque corpus deſerere. Ambulauit ille ter quaterue,tum corpus concidit,diffugiente eo qui regebat. Creditum diù,hunc ſubitâ correptũ morte concidiſſe: ſed indicia ſuffocationis initiò rem ſuſpectam fecere; poſtea tempus omnia diuulgauit,& Agrippa,quas pectore occuluerat hæreſes, in Lotaringiam profugus,cœpit euomere.

SECTIO II.

OBiiciuntur nobis multæ Gentilium narrationes, non poëtarum modò; C de ſuſcitatis ope Æſculapii,Tindareo,Glauco, Admeto & ſimil. Sed & grauiorum ſcriptorum. de Ere Armeno narrat Plato;de Gabieno & aliis Plinius,de Zaclâ Ægyptio Apuleius,de ſuſcitatis ab Apollonio Philoſtratus, de ſuſcitatis à Simone Mago Clemens,& Egeſippus [a]. Mirum illud Plutarchi, apud quem Enarchus à medicis pro mortuo habitus & relictus, non multò poſt viſus ad vitam redire; ſe dicebat verè reſurrexiſſe; illoſque dæmones, qui eum vitâ eduxerant, grauiter ab ipſorum Principe increpitos fuiſſe, quod eum,pro Nicaudâ coriario,rapuiſſent;qui eodem die & hora febre correptus, cùm in lecto iaceret,eo morbo deceſſit: Neque hac re contentus,ad teſtandam reſurrectionem ſuam,Plutarcho,qui tunc laborabat, breui incolumem eum fore prædixit: atque ita contigit.] Polychronici auctor Ranulphus [b] narrat,Comitem Richardum quadam nocte ſolum, orationis gratiâ, ingreſſum in templum; inueniſſe ibi mortui capulum, in quo cadauer erat repoſitum. *Dum autem Comes oraret,ſubitò mortuus ille magno cum ſtrepitu è feretro exſiliÿt,ac extenſis brachÿs,quaſi in amplexus eius ruiturus,ad Comitem acceſſit. Quem cùm Comes ſignum crucis fronti ſuæ imprimens, fruſtrà intenſiùs, vt recederet adiuraret, ſtricto gladio illum diſſecuit: & exinde ſtatuit per totam terram circa funera vigilias celebrari.*] Vtroque admirabilius eſt, quod ex Guaguini, deſcriptione Moſcouiæ, nunc adiiciam; *Populos* ſcribit *quoſdam in Lucomoriâ, regione Ruſſiæ, habitantes, quotannis vigeſimaſeptimâ menſis Nouembris die, vt ſolent hirundines & ranæ; ſic & ipſos præ frigoris brumalis magnitudine mori: poſteà redeunte vere, vigeſimâ quartâ Aprilis die denuò reuiuiſcere. Addit hos, cùm ſibi mortem imminere ſentiunt; merces ſuas certis in locis deponere; quas Gruſtenſij & Serponovutzij vicini populi, ſuis mercibus interim æquiualentibus eodem loco relictis, auferunt. Illi reuiuiſcentes eas merces, ſi iuſtæ videantur, pro ſuis accipiunt: ſin minùs, eaſdem repetunt. Vnde lites & bella ſæpiſſimè inter eos oriri dicuntur.*] Verùm idem narrans Sigiſmundus liber Baro *fol. 86. Moſcouiæ* habet pro fabulâ.

[a] *Plato lib. 10. de repub. Plin lib. 7. c. 52. Apuleius in Mileſiâ li. 2. Philoſtrat. lib. 6. de vitâ Apollon. D Clemens in Itinerario, & Egeſip lib. 3. de excid. Hieroſ. c. 2. Plutarch. lib. de animâ.*

[b] *lib. 6. c. 7.*

Quare his omnib. & ſimilib. exemplis ſuccinctè reſpondendum. *Multas ſolere eſſe illuſiones dæmonum circa huiuſmodi.* Aliquando corpora mortuorum furatur, & ſubſtituit alia aërea; quę mouet inſtar viuentium: ſic abſtuliſſe eum corpus Romuli ſcimus ex Liuio, & Cleomedis ſcimus: & Alcmenæ, quam etiam Rhadamanto datam fingunt vxorem; & Ariſteæ Proconneſij, ex Plutarcho, & Herodoto; item Aſpalidis & Cteſyllæ, virginum, ex Antonino Liberali [c]. Sic alios ad tempus ſubſtituit, pro Glauco, Tyndareo, Ero & ſimilibus, vel ipſe ſubiuit eorum exuuias.

[c] *Liuius lib. 1. Plut. in Romulo. Herodot. lib. 4. Antoninus Liberalis in Trãsforma.*

Nam

Nam aliquando etiam, vt quæ verè cadauera ſunt, fingat viuere, ipſe illa ſubingreditur; &, ſicut nauta ſolet mouere nauim, ſic ipſe illa mouet, & viuentium ſimilia cogit opera geſtuſq; imitari. huc referendum illud Simonis Magi factum, quod obiiciunt; huc illud de Richardo Comite; huc illud de Ero Pamphylio ſeu Armenio; niſi hoc potiùs à Platone confictum, vt metu inferorum homines à peccando deterreret, vt Iuſtinus Martyr cenſuit, *in Paræneſi*; huc illa de Gabinii, Polycriti, Publii capitibus fatidicis; huc illud Apuleii de Socrate, cuius abſciſſum caput veratrix copa, cùm amputaſſet, iterumque iniectâ ſpongiâ coniunxiſſet corpori; poſtridie miſer, dum contra iuſſum in flumine bibit, excidente ſpongiâ, caput amiſit. Nam huic verè caput præſciſſum fuerat, ſimulatè duntaxat redditum: huc pertinet, quod de Agrippæ omeotrapezo narraui; huc alia tria quæ narrat Nicolaus Remigius *lib. 2. dæmonolatr. c. 1.* huc quod à Philoſtrato, *Heroicor. Dialog. 1.* narratur Phrygios Paſtores, cùm pecudes peſtilitate abſumerentur, in Sigæo, ad Aiacis Telamonii ſepulchrum congregatos, variis maledictis defunctum laceraſſe: vnum ceteris petulantiorem Homeri verſus [a], quibus Aiacis fuga deſcribitur, cantillare cœpiſſe, *αἴας δ' οὐκ ἔτι μίμνεν*: tum vocem truculentam è monumento erupiſſe, *ἀλλ' οὐ ἱέμενον*, & paſtores perterritos in fugam egiſſe. vocis enim auctor hîc dæmon: huc denique pertinet; de Germano iuuene admirandum, quod ſequente quæſtione narrabitur. Niſi quòd illic finxit occidi, qui occiſus non erat, ſed abſtractus à ſenſibus decollari ſe putabat, ceteri quoque præſtrictis oculis idem arbitrabantur. Nec enim illi caput præſciſſum fuit, nec reſtitutum, ſed omnia fuere præſtigioſa.

a *Iliad. ο.*

Hoc modo fictæ reſurrectionis exemplum ſubdam vnum, quo antiquitas nullum nec certiùs, nec mirificentiùs prodidit. Hiſtoria Dalhemii accidit in Lotharingià anno 1581. inter Petronium Armentarium, & Abrahelem ſuccubam. quo pacto ab hac ille perductus ſit primùm in nefarios amplexus, deinde in proprii filioli parricidium; deniq; ex mœrore & deſperatione, & fictâ filioli reſurrectione, ad idololatriam; & quo pacto dæmon viuo ſimilem præſtiterit anno integro, deinde cadauer deſtituerit, eleganti imprimis carmine graphicè admodum exhibuit vir præſtans, Nicol. Remigius *lib. 2. Periochà 1.* quod aſcribam eò libentiùs, quo æquiùs meliùs; quia (malo more, nec ferendo nuperi typographi, detractis carminum libris, mutilum eius de dæmonolatriâ opus ediderunt) faciliùs ſeruabitur, quo pluribus locis legetur:

Eſt Vaſti regni mediis in finibus ora,
Inter arenoſi ſinuoſa fluenta Moſellæ,
Et Sarra rectos immoto litore curſus:
Pagus in hac celebri non multum nomine Dalhem,
Illic dum paſcit ſemotà in valle bubulcus
Armentum, & varios curarum corde volutat — *Cauſa.*
Fluctus; fortè rei anguſta pertæſus iniquam
Sortem; aut vltrices meditans ardentiùs iras,
Illatum ob damnum, aut inimicæ iurgia linguæ:
Ecce inopina vltrò ſeſe infert ſuccuba multùm — *Agreſſio, & corpus aſſumptum.*
Virgineo pellax vultu, geſtuſq; decore
Tota ementitis caput exornata ſmaragdis, — *Inductio.*
Inq; orbes vtrimq; comas intorta nitentes:
Solatur mæſtum: vocat in ſpem ſe potiundi,
Atq; inopum votis fruſtrà tam ſæpè vocatas
Spondet opes, vel quas auritus poſcere Iacchum
Rex nolit: ſua ſi non ire in verba recuſet.

Qualis ab alternis animatus follibus ignis
Lambit anhelando dum fiat ductile ferrum:
Pactum. *Vt facilem monitis, & ad omnia iuſſa paratum*
Trux habeat, nullas ſuadendi negligit artes.
Iam placet alterius tam blandâ lege ſubire
Concubitus. *Imperium, pactoq; fides firmatur vtrimq;.*
Itur in horrendos amplexus, iungitur impar
Abſurdo coitu venus. irrediuiua nefandos
Extemplò moritur libertas inter amores.
Ac veluti infeſto ſerpentum ſaucia morſu
Membra ſequax ſpargunt ſic toto in corpore virus
Ipſa ſalus ſeſe ſatis opportuna ſaluti
Vt dare non poſſit, vel ſi ſe exporrigat omnem:
Integrum amatorem ſic occupat Abrahel iſtâ
Illuuie (indiderat namq; hoc ſibi peſſima nomen)
In quaſuis domitum leges, vt flectere poſſit,
*Arbitrio penitùs nullo * fandi atq; nefandi.*
Nec mora, confeſtim ſpoliata præmia poſcit
Prima pudicitiæ fac pars, ait, vt ſit amoris
Æqua mihi tecum. Nulla conſtare magis re
Poſſe id, quàm facinus ſi patret victa furori
Quo natura nouo patrium ſubmittat amorem.
Ergo cùm ſera iam luce coegerit omnem
In ſua teſta gregem, & ſe lare deniq; paruo
Condiderit: primùm vt ſe dulcis ad oſcula natus
Inualida innixus concedet brachia collo,
Veneficium. *Depromptum pera (quam dum is perquirere geſtit*
Rure reuertenti ſæpe eſt expertus inanem)
Exporgat malum hoc. vix primis morſibus illud
Attigerit, cùm, dente fremens, offenſus acire,
Liuidus extremis labijs titubanter abibit,
Ponè premens refugam conſtrato corpore terram.
Hæc aquis oculis ea dum mandata faceſſit,
Si ſpectare queat eo demùm pignore amorem,
Qui nouus hæret adhuc, teſtatum firmiter iri.
Tale horrere nefas primùm, dubiaq; furorem,
Naturamq; inter ſeſe committere pugna:
Sed qui hoſtem firmum vacuam intromiſit in arcem,
Hic eius dubitet mandata capeſſere fruſtra:
Cum prece ſi blanda primò nil impetret, audax
Imperio, actutum in violentam tranſeat iram,
Sitq; illi ſemper præſens pro lege voluntas.
Iam reducem veſper, qui tanti conſcius eſſe
Debebat ſceleris, gurguſti in limine diris
Stiterat innexum patrem: cùm filius vltrò
Obuius amplexu multam de more ſalutem.
Parricidium. *Ingeminat, pedibusq; micans & blaſulus ore:*
Nil magus ille inhibet tamen impia vota, ſed audens
Pergit crudelis feralia munera lethi
Porrigere. Infandi fit natus victima amoris,
Non horrente manu propriâ mactare parente.

* Durè dictũ, & falso. niſi interpreteris, de vehementi ac violentâ perſuaſione, & durâ ſeruitute, lib. râ tamen ma . ẽ- t humani arbitrij libertate.

Digitized by Google

Extemplò, qua ſe concludi paſſa latebris
Abdiderat natura ſuis vehementior exit;
Inſurgitq; potens luctu; quem quaſtibus agris
Atq; inconſulto fletu dum paſcitur; adſtat Deſperatio.
Momentò cadis monitrix, ſolatur, & vnà
Lucem inſtaurandam puero, rediuiuaq; fata
Spondet, ſi ex animo ſupplex id ſe oret adorans.
Verſuram facilis, quantumuis fœnore iniquo,
Admittit, totum qui ſe decoxerat ante: Idololatria.
Ac fœdà nati maculatos ſede penates
Dum cupit inconſtans quauis ratione piare,
Conſcelerat magis & funeſtat acerbius illos.
Nam primò genibus ſe aduoluens dæmonis, illum
Seu præſens Numen veneratur. deinde puellum,
Si modò vitales iterùm ſibi poſtumus auras
Eius carpat ope, acceptum illi ſpondet habere:
Qualis vbi irato glomorantes prælia venti
Incumbunt pelago, tremit artus nauita, multùm Ficta reſurrectio pueri verè mortui.
Ambiguus vita, & votorum prodigus omnes
Ordine ſollicitat Diuos, precibusq; fatigat.
Reſtabat tumulo proiectum terga cadauer,
Extremum fugiens vbi vita reliquerat illud,
Et maturabat funus tardiſſima mater:
Ecce manus inter tractantis viſa moueri
Membra, ſuoq; iterùm: ſenſim ſuperare calore,
Lumina ſemianimes deiectis qualia ocellis
Monſtrant, vel qua vix ſomno ſe merſa reſoluunt.
Hac inſtaurata præter ſpem ſigna ſalutis
Arripiunt animis hilares, quantaq; fouendo
Sedulitate queunt, proſtratos viribus artus
Nunc hos, nunc illos reuocant ad munia vita.
Surgit inq; pedes ſe extemplò dat puer, infert
Deinde gradum, & notà compellat voce parentes:
Solum ab eo varius, quem ſe monſtrauerat olim,
Quod turpi contracta cutis macie offerat ora,
Quodq; recedentes oculos ſtupor occupat ater.
Hac igitur ſpecie deſertos hoſpita ſenſus
Vita animat rurſum ſuetasq; redintegrat auras:
(Virbius vt quondam interceptà eſt luce potitus)
Sed non mens eadem ſedet, & non qui ante fouebat
Spiritus officio vitam molitur eodem.
Verùm agitat pigram vita ſub imagine molem
Organicus dæmon, moresq; imitatur agendo;
Spirans quos olim præ ſe natura ferebat.
Tandem quoque ſeſe in ſua terga reuoluerat annus,
Momento & ſolidum curſu compleuerat orbem Fraus detecta
Deſertà vacuas ſedes ſtatione relinquens,
Sulphureo nidore fugam, ſtrepituq; fragoſo
Prodidit, atq; olidas pulſans erupit in auras.
Tum ruit auerſum geminatà morte cadauer.
Conſequitur putris tantaq; grauedine fœtor;

Qualis inoffenſo ſenſu hunc oblimet inertem
Quantumuis ſtupor, & latè vim excludat odorum,
Non queat humanis admitti naribus. ergo
Raptatur tectu impacto mordicus vnco,
Atq; inhonoratis puro ſub ceſpite terræ
Conditur exſequys; ipſum ſe horrente parente,
Naturam probro qui ſic pudefecerat amens.

Denique fingit mortuos, qui reuetà non mortui ſunt. ad hoc vtitur non raro commoditate morborum naturalium; quos ἀφώνες vocant; veluti ſi ſint apoplectici, ſiderati, vel attoniti: qui cerebro communi neruotum principio vehementer afflicto, iacturam faciunt ſenſus ac motus membrorum omniũ, & ſic ſenſu motuq; defecti, quaſi mortui concidunt iacentq;. 2. ſi καρᾶ corripiantur, quę eſt capitis quędam percuſſio, cum debili febre, humoribus ſic cerebrum infeſtantib. vt totius inde corporis ſtupor & immobilitas conſequatur; quam comitante profundo ſomno, fit vt homo clauſis oculis demortui ſpecie, longiſſimo quandoq; tempore ſic iaceat, ac ſi mortuus eſſet. 3. ſi patiantur λειποθυμίαν, ſeu ſyncopen & animæ deliquium; qui morbus, ad ea quæ diximus, addit aliquando motùs arteriæ, pulsûſque amiſſionem; quæ paſſio reddit hominem vero mortuo quamſimillimum, & durat donec frigidorum humorum intemperantia & impetus diſſipetur. tali morbo laborans (*teſte in Elog. Iouio.*) Io. Duns Scotus, viuus pro mortuo ſepultus interiit. Tali morbo cenſuerim laboraſſe Euarchum illum Plutarchi, nec quidquam momenti habet prędictio illa, quæ ex humanà etiam prudentià, & criſi medicà, potuit manare. 4. Si feminę ſint, quę matricis ſtrãgulationes, & ictericas paſſiones ſuſtinẽt, ob quas multum aliquando tempus, velut mortuæ ſolent iacere[a]; talem fuiſſe Apollonii illam puellam, deprehenditur ex ipſomet Philoſtrato, & Euſebio *lib. cont. Hierocl.* talis etiam fuit puella Heraclidis. In Auiolà & Tuberone, vis ignium frigidos ſyncopes humores diſcuſſit. De Lucumoriæ incolis, fortaſſis verè reſponderim, ab ipſo auctore ex aliorum tantum relatione, vt fabellam narrari: ideò toties repetit verbum *dicitur.* Si tamen res vera narratur, referenda ad dæmonum præſtigia: quæ partib. illis valdè graſſantur (vt patet de Neurorum Lycanthropià) & incolę purãdi interea ſomno cõſopiti, vt glites ac vrſi ſolent. D

a Teſtes Aetius, Celſus, ipſeq; Plin.d. c.52.

Ex prædictis illis dæmonis fraudibus nata perſuaſio ſtrigum quædam valdè ridicula; credunt enim aliquando boues vel arietes, quos occiderunt, & elixos aſſoſué comederunt, eoſdem poſteà numero à dęmone ſuſcitari. Huius dæmonicæ technæ modos haud eſt difficile varios deprehendere. Primò id facere poteſt præſtrictis oculis intuentium; immiſſo nempe in organum humore, vel aliâ impreſſione, aut commotione ſpirituum, ab imaginatione ortâ, & perductâ ad ſenſum communem, & organa ſenſuum externorum; quo ſolent deſcendere ſimulacra & ſpecies impreſſæ cōmotione & obiecto rei ſenſibilis: & ibi ſolent hæ ſpecies conſeruari, atq; âdeo ſæpè mouere ipſum apprehenſionis principiũ, vt ſenſus exterior ſibi æquè affici videatur, ac ſi ab obiecto exteriore verè immutaretur. Vt ſolet in ſomnis accidere dormienti: poteſtq; Diabolus id etiam in vigilantib. efficere; quia res iſtæ corporeæ ſubſtantiis incorporeis, quo ad localem motum obediunt. Hic modus eſt iuxta ſententiam D. Thomæ, *quem lege de malo, q.16. ar. 11.* *Secundò* poteſt hoc fieri ſuppoſitione. quid enim prohibet dæmonem; ne bouem mortuum cum pelle & oſſib. alio deferat, & bouem ſimilem huic viuum ſupponat quam celerrimè, ita vt mutationis ſubitatio lateat aſtantes? & interea, dum cadauer aufert, & bouem alium reponit, poteſt per interpoſitionẽ alicuius nubis, vel præſtigii alterius, efficere, ne aſtantes videant locum eſſe vacuũ & bouem ablatũ. *Tertiò*

poteſt

poteſt (quòd ait Spineus ſtriges nonnulli confitentur) perficere vt quando Rex vel Regina curſus ſeu conuentus virgâ corium, in quo collecta & congeſta ſunt oſſa, percutit, tunc confeſtim dæmon aliquis pellem illam ſubeat, cõiungat, compingat, & figuræ bouis adaptet, molemq; ſic erigat regatq;, vt verus idem bos ſuſcitatus videatur. *Quartò* poteſt corpus bouinum ex aëre efformare totum cum nouâ pelle, & nouis oſſibus; vel aliud corpus aëreum compaginare illis oſſibus reliquis, & inſerere relictæ pelli, & ad tempus quoad opus, ſub illâ pelle conſeruare ac mouere, & facere vt ambulet, ac mugiat: & cùm neceſſe illud poſtea deſerens, videbitur bos mortua corruere. *Vnde* (ait Spineus) *à ſtrigibus communiter aſſeritur, quod reducti tales boues, ſuſcitati vt ſibi videtur, ad ſtabula dominorum ſuorum, ex mandato Domini vel Dominæ curſus, infra triduum moriuntur, quaſi macie in horas deſiccantur ex toto: & tremulatæ poſtmodum, quæ videbantur carnes in præiacentem materiam* (ſcil. aëris) *cito reſoluuntur.*] vide Bart. Spineum q. de Strigibus c. 7.

E Sed vt ad morbos illos reuertamur, CHRISTI Domini, & ſanctorum virorum miraculoſæ ſuſcitationes, facilè à morborum illorum ceſſationibus diſcernuntur. quia in fidei teſtimonium, ſolo iuſſu, aut prece ad Deum fusâ, nullo temporis diſcrimine, aut motâ, patrabantur: quandoq; etiam corpore per tabem diſſoluto, fætenteque, vt contigit in Lazaro; in morbis verò iſtis corpus abſque corruptione & fætore perſeuerat: quandoque redintegratum corpus planè diſſectum, diſcerptum, diſiectumque [a]; aliquando poſt longiſſimum tempus, vt D. Maurilius puerum à ſeptennio mortuum [b]; & triennio exacto S. Stanislaus Petricum quendam ad ferendum veritati teſtimonium pro Eccleſiæ iure contra Boleslaum [c]. vide plura de hac re apud Michaël. Medinam *lib. 2. de fid. c. 7.*

[a] *D. Stanislai vita, apud Sur. Mal. 8. tom. 7.*

[b] *Fulgoſ. lib. 6. c. 9. Marulus lib. 4. c. 10. & lib. 2. c. 12.*

[c] *Dubrauius lib 8. &* Io. *Longin. d. to. 7. Surius, c. 15.*

QVÆSTIO XXX.

Quid Magia poſſit in ipſos cacodæmones?

A PEriere libri veterum quorundam hac de re perſcripti: ſcripſerat enim Battiades librũ *de Paredris*, & Campeſtres opus *de Catabolicis infernalibuſq;*; quos citat Fulgentius *expoſitione Morali in Virgil.* ex aliis ergo ſubſidia nobis ſunt petenda, maximè ex veritatis lapide Lydio, ſacrâ Theologiâ, & ex Hiſtoriis probatis.

Conſtare arbitror cuiuis Catholico, nihil Magis virium eſſe in bonos angelos, vel animas beatorum: in malos verò nihil etiam poteſtatis habere, niſi ex pacto. fingunt itaque dæmones ſe à Magis cogi, quibus ſpontè obtemperant, vt plures irretiant & retineãt irretitos. Quod nunc eſt paullo enucleatiùs declarandum.

Si de bonis ſpiritib. ſiue angelis quæras; iis competere etiam naturà vim aliquam arbitror malos cogendi, vel ſaltem compeſcendi; non tamen promiſcuè. Naturaliter quidem id poſſe, quoad dæmones, qui ſunt inferioris ordinis & hierarchiæ; non tamen exercere hanc vim, niſi Deo iubente vel permittente: quoad æqualis verò hierarchiæ atque ordinis dæmones, vel etiam ſuperioris, nullam habent vim cogendi naturalem, ſed tantum accipiunt aliquando peculiari Dei conceſſione, & quaſi delegatione. Idem dicendum de malorum vi in malos, (quos inuenio diſtingui in *Pythonicos*, hoc eſt vaticinatores; in *Paredrios* hoc eſt familiares ſeu acceſſores; in *Catabolicos*, hoc eſt à quibus obſeſſi dirè affliguntur & in terram eliduntur, qualis erat ille de quo in Euang. [d] & in *Oniropompos*, vt vocat Irenæus non ſemel, hoc eſt malorum ſomniorum auerruncatores, vel oſtentatores bonorum; omnia enim hæc genera fingunt ſe Magis obtemperare; & in his omnibus commune eſt, aliquos eſſe ſuperiores, aliquos inferiores. Sed vt Angeli boni ſibi ſuperioribus ſpontè,

[d] *Luc. 9. v. 38. & 42. Irenæus lib. 1. de hæreſi Simon. & de hæreſ. Carpocratis.*

& alacriter obtemperant: ſic è contrariò cacodæmones ſuperioribus ſuis; vt praua mancipia duris dominis, aut imbecillior tyranno potentiori; non niſi inuiti & malo domiti obediunt. Quare, quæ inter dæmones ordinum, ex quibus exciderunt, adhuc ratio habetur; illa ſanè non eſt vera atque propria ſubordinatio. nam ei deeſt ordinis ratio formalis atque perfectio; quæ, per media ſubordinata, in vnum vltimumque finem dirigitur. Quo ſenſu veriſſimè Iobus negauit [a], vllum apud inferos ordinem reperiri. Ordinum duntaxat quædam imperfecta, ſiue materialis, vt vocant, ibi diſtinctio reliqua, quæ vſque ad mundi finem duratura. Hoc ſenſu cum Caſſiano Theologi [b] ordines dæmonum agnoſcunt. quod non obſcurè confirmat Apoſtolus ſcribẽs ad Epheſios. *Aduerſus principes & poteſtates*: cap. vlt. verſ. 12. vbi vides choros duos nominari, cum de dæmonibus agat. Ex hoc naturali robore & ordinis dæmonũ præcellentiâ, naſcitur quoque Magorum quorundam in alios Magos vis atq; B poteſtas, quâ vel effectus aliorum impediunt, vel inuicem arte ſuâ male mulctant, & necant, Deo permittente. hæc enim ipſorum concertatio, eſt quaſi quidam conflictus dæmonum, quibuſcum illi Magi certantes ſunt fœderati. Vnum certamen in Burgundiâ peractum, narraui præcedenti libro. Alterum accipite compertum relatione fidorum. Concurrerant in aulam Anglicanæ Reginæ duo magi, iucundum exhibituri ſpectaculum. paciſcuntur ſingularẽ, vnâ in re ſibi inuicem parendi, neceſſitatem. prior iubet alterum per feneſtrã deſpicere; quod cum facit, enatis ſubitò ceruinis ex capite cornibus, cunctorum ſannis & ludibriis diù fuit appetitus. Quare, quàm impotens iniuriæ, tàm cupiens vindictæ atrocioris, pingit carbone humanam in pariete effigiem; tum priori Mago imperat, ſubire effigiem illam, & parietem ceſſurum ingredi. mortem ſibi cernens præſentem horrere hic, & deprecari. Vrgere alter cõuenta: ſubit ergo coactus, & viſus corpori paries locum dare ingredienti: ſed ingreſſus nuſquam poſtea comparuit. videlicet ſuperior dæmon eum occiderat, & corpus in deſertum, vel ſpeluncam alicubi abdiderat. Tertium adſcribam I.C. Germani [c] verbis, vt rem compertam ſibi narrantis; *Siculi* (inquit) *præſtigiator quidam nobilis, in diuerſorio publico in N. Hoſpitis famulum, ita petentib. reliquis conuiuis, decollauit, cùm autem ei rurſus caput imponere vellet, animaduertit adeſſe alium Magum, qui eum in hoc propoſito impediret. Rogat hic eum, ne hoc faceret. Verùm cùm admonitioni repetitæ alter non pareret; præſtigiator in menſa lilium creſcere fecit, cui cũ caput & flores amputaſſet, concidit ſtatim abſq́; capite de menſâ Magus ille, qui alterum impediuerat, & præſtigiator abſque vllo impedimento famulo caput impoſuit è veſtigio, & ex hoſpitio vrbeque, ne à magiſtratu, propter commiſſum homicidium, deprehenderetur, aufugit.*] Hic præſtigium fuit in ſimulatâ capitis primi abſciſſione, & etiam repoſitione; item in lilii productione & detruncatione. certamen fuit inter magorum dæmones, quorum inferior ſatis fortis erat, ad impediendum vim præſtigii; potentiori tamen coactus (non opinor inuitus) cedere in clientuli ſui nece, qui verè interemptus. Quartũ ſit de Zytone Bohemo, illo mirifico præſtigiatore cum Bauaricis contendente. rem geſtam narrat Ioan. Dubrauius [d]; *VVenceſlaus* (inquit) *Imp. & Boëmorũ rex, affinitatem cum Principe Bauariæ Ioanne iniit, ducta in vxorem filia eius Sophiâ. Socer, vbi generum ludicris ſpectaculis & magicis præſtigiis delectari cognouit, plenum ludionum & præſtigiatorum plauſtrum ſecum Pragam vexit. Ibi dum præſtantiſſimus artificum ludibria artis ad permulcendos oculos explicat; adeſt inter ſpectatores Zyto VVenceſlai Magus, ore vſque ad aures dehiſcente, accedenſque propius, artificem illum Bauari cum omni apparatu protinus deuorat, ſolos duntaxat calceos, quia luto obſiti videbantur, expuens: ſeceſſumque inde petens, ventrem, inſolitâ eſcâ grauem, in ſolium aquâ plenum exonerat, præſtigiatoremque adhuc madidum ſpectatoribus reſtituit, paſſim deridendum adeò, vt ceteri quoque eius ſocii a ludo deſiſterent.*]

potentior

[a] c. 9. v. 22.

[b] Caſſian. coll. 8. c. 14. & 16 D. Tho. 1. p. q. 109. art. 1. & 2 Paludan & alii.

[c] N. lib. 1. de Lamiis c. 3. n. 19.

[d] Ioan. Dubrau. Epiſco. Olmutzenzis rerum Boëmicar. lib. 23.

potentior hic fuit dæmon Zytonis, illud de deuoratione merum præſtigium fuit; ſed verè abreptus miſer, in ſolium aquæ fuit iniectus à dæmone, non per alui vias egeſtus. Quinctum erit ex Olao *li.3.cap.* 20. apud quem *magus quidam Gilbertus cum Catillo præceptore de artis præſtantia contendens, cùm exiguum bacillum characteribus Gothicis vel Ruthenicis inſcriptum, à præceptore proiectum, manibus apprehendiſſet, ſtatim obriguit; & in inſulà lacus*, Veter *dicti, apud Oſtrogothos in cauerna ſubterranea fertur ligatus.*] Sextũ ſuggerit Saxo Grammat. Hiſt. Danicæ *li.1.* de ſene quodam, quem magum fuiſſe ſummum, vel inde probatur; quod Biarmenſes, huius artis fiducia feroces, vnus omnes ſuperarit. prolixa narratio eſt, ideo legere volenti, ad Saxonem, indicem intendi, vbi ille prælium Hadingi & Thuningi deſcribit. Huc lubens retulerim certamen Calchantis & Mopſi vatum; quod Calchanti exitium attulit victo. narrant Græci a. hæc ergo dæmonum in dæmones, & magorum in eoſdem poteſtas.

SECTIO II.

C S*ancti verò homines frequentiſſimè coërcendi dæmones poteſtatem à Deo admirabilem acceperunt*, vt innumera teſtantur miracula, quib. illi malos hos vicerũt & profligarunt. *Eadem vis Sacramentis, Sacramentalibus, & exorciſmis Eccleſiæ ſemper Catholicæ competyt, neque extra illam vis iſta reperitur* b. Videntur noſtris exorciſmis, olim quidã ſimiles à Salomone inſtituti, viguiſſe apud Hebrços probatur id non ex Ioſepho tantum d, & Origine, & D. Epiphanio e; ſed & ex Saluatoris noſtri verbis, Iudæos refellentis, quòd dicerent cum dæmones in Beelzebub eiicere f, *Fily* (inquit) *veſtri in quo dæmonia eÿciunt*? quod, quàm ad Apoſtolos, rectiùs referri ad ordinarios Iudæorum exorciſtas, meritò viri docti cenſuerunt. Nondum enim, cùm hæc dicebantur, Apoſtoli ad prædicandum miſſi fuerant; & hæc poteſtas illis poſtmodùm conceſſa g. Et diſcipuli eandem quã magiſter calumniã sũt paſſi, vt eis IESVS prædixit, apud Matthæum h. Quare non ſatis efficaciter apoſtolorum vel diſcipulorum ſuorum exemplo Dominus fuiſſet vſus: quia ſtatim Iudæi reſpondiſſent, in eodem ipſos, in quo magiſter, nomine, hæc efficere. Crediderim Salomonem hos exorciſmos inſtituiſſe, quo tempore adhuc Deo adhærebat: ideoque in illis virtutem diuinam fuiſſe operatam, & fortaſſis vim aliquam ex ipſa Dei inſtitutione habebant; non tantam opinor, quantam hodie Catholicæ Eccleſiæ exorciſmi. Quod ſi contendas cõpoſitos à Salomone, cùm eſſet idololatra; tunc neceſſariò illos annumerare cogeris, cum D. Thomâ & Victoriâ, Magorum incantamentis; quorum vis omnis poſita in pacto cum dæmone. Sed magis placet prior ſententia.

Itaque cùm vis omnis magorum in dæmones, pendeat & oriatur ex fædere cum iis inito; ſequitur ſanè, ſi Magus pactum habeat cum dæmone ſuperiore, non poſſe Magum vim facere huic dæmoni ſuperiori; poſſe tamen per ipſum dæmonem ſuperiorem, ex pacto famulantem, iuuantemq́;, inferiores cogere, ad aliquid faciendum, omittendumúe, & impedire ne perficiant, quæ alias potuiſſent: vt probatur ex Caldæi illius Magi querela apud D. Auguſtinum, i qui *conquerebatur, purgandæ animæ magno molimine fruſtratos ſibi eſſe ſucceſſus, eo quod vir ad eadem potens, tactus inuidia, adiuratas ſacris precibus potentias alligaſſet, ne poſtulata concederent.*] ligauit ergo vnus dæmon, quod alius ſoluere nequiuit. idem docet Euſebius k; & apertiſſimè Cynops magus apud (quiſquis ille fuit) Prochorum l; vbi *cùm D. Ioannes dæmones interrogaret, cur Cynopi parerent; vnus eorum reſpondit: quia omnis virtus Satanæ in eo habitat, & fœdus ac pactum habet cum vniuerſis Principibus noſtris: & nos cum eo pariter pactum habemus. nam & nobis obſequitur Cynops, & nos illi.*] citra tale pactum inutilis eſt omnis magorum in malos genios conatus. cùm ex pacto (vt doctum q. 2) tantum operentur l.

a Strabo Geogr. li. 14. & Euſtach. in Homeri Iliad primum.

b vide hoc docentes Pet. Tyræ. diſſ. de dæmonia. l. 3. Boſium d. Not. Eccl. Bellarm. & alios, contra Nouatores.

c libr. 8. antiquit. c. 2.

d Orig. hom. 35. in Matth.

Epiphan. in hæreſi Ebionitarum.

e Luc. 11. v. 19.

g Matth. 10. in princ.

g d. c. 10. v. 15.

h li. 10. de ciuitat. Dei c. 9.

i lib. 6. contra Hierocl.

k In vita D. Ioan. c. 14.

l vide D. Aug. l. 2. ſup. Gen. ad litt. & Fr. de Victor. de Magia a. n. 24.

Hinc infertur primò vanam eſſe iactantiam Magorum, de poteſtate dę- D
monum ſpectrorumque eliciendorum, nec vllam eius vim eſſe herbæ Cynocephalææ ſiue Oſiriti, vt nugabatur Appion [a]; vanam etiam Numæ iactantiã & cerimonias[b]; fictas etiam, vt ex meto pacto, citrà vim cogendi, natas alias Sicidítæ Magi apud Nicetam, & Theodori Santabirini apud Zonaram [c], & Ioannis Teutonici viſiones: de hoc vltimo, adſcribam, quod legitur apud auctorem Adagiorum Germanicorum [d], quia quorumdam iactantiæ; qui quæ ipſi non fecerunt, & fumoſas imagines maiorum crepant, ipſi degeneres; retundendæ idoneũ, nec illepidum. Scribunt ergò eum licet nothum, eruditionis titulo clarum, ad Halberſtadenſem Canonicatum euectum, qui non niſi nobilibus concedi ſolitus. commune nobilitatis malum, ſuperbia faciebat eum contemptum collegis. moleſtum id ei, tandemque mederi malo conſtituit. collegas inuitat ad conuiuium, & lautiſſimè excipit. inter ceteras conuiuiales feſtiuitates, iniicit mentionem acroamatis magici, & quærit, num ſuos ſinguli patentes adſpicere cupiant? Illi ardere ſtudio videndi, tandem elicit iſte malo carmine vmbras deformes coqui, ſtabularii, morionis, ruſtici perſonâ; quorum facies in paternis ædibus illi aliquando vidiſſe ſe fatebantur. ſuum quoq; patrem exhibuit habitu canonici, pingui aqualiculo. Dimiſſis vmbris, *Eia*, inquit, *dicite fide bona, eccuius patrem nobiliorem iudicatis?* metu perterriti, & pudore ſuffuſi, ſuam quiſq; domum repetiere, nec vltra Ioanni vitium ſanguinis exprobrauere. Item ſequitur, idem iudicium eſſe debere de veterum Deorum ex vrbibus ſolemni euocatione; cuius formulam Sammonicus Serenus apud Macrobium tradidit [e]. Sanctis hominibus hanc à Deo poteſtatem non raro conceſſam ſcio: ceteros mitto, S. Stephanus Epiſcopus Dienſis, *dæmonibus, qui populum auertebant ne illi auſcultaret, præcepit; vt palam ſe eis viſendos exhiberent: iſti parent & apparent procera ac immani ſtatura, nigerrimi, cornuti, fætorem & flammas ſpirantes.*] *Surius in eius vita Sept. menſe.*

[a] Plin. li. 30. c. 2.
[b] Plutarch. in Numa.
[c] Nicetas Coron. lib. 4. & Zonaras tom. 3.
[d] In Adag.
Qui quæ vult dicit, quæ non vult audit.
[e] Macrob. li. 3. Satur. c. 9.

SECTIO III.

INfertur ſecundò *nulla verba*, (qua in re lapſus videtur Grilland. q. 3. nu. 23. qui coactionẽ agnoſcit) *nullaſque res corporales habere facultatem directè & per ſe* E
dæmonem cogendi, vt appareat, accedat, fugiat, aliquid faciat, vel facere deſinat.] Nulle namque corporalia robur ſubſtantiarum ſpiritualium ac ſeparatarum poſſunt æquare [f]: Ideo nihil ab his naturaliter dæmones pati poſſunt, licet queant ſupernaturaliter. Quare non aſſentimur magis, cùm varia producunt remedia naturalia contra dæmones; vt Hermes, qui ſuffumigatione ex ligno aloës, vel ceti ſpermate dæmones congregari; ſuffumigatione ex ſulfure fugari, tradidit; vt Porphyrius, & Proclus, qui ſimilia multa; & quidam apud Hippocratem [g], qui adhuc inaniora, nugantur. Non aſſentior hæreticis, qui exorciſmis, & cunctis rebus conſecratis ac benedictis vim ſupernaturalem omnem detrahunt, contra quos alii egerunt [h]. Nec placet catholicorum quorumdã credulitas vel ſuperſtitio; qui rebus etiam non conſecratis, vt hypericonti, rutæ, cornibus ſtercorique caprino, balneis item & flagellationibus eam vim adſcribunt; vt putent ipſum his dæmonem malè affici, irritari, vel exagitari. flagellationibus huiuſmodi, dũ corpus obſeſſi nimis affligitur, morbus magis accenditur & augetur; quare & deteriùs æger afficitur, & ex irâ atq; triſtitia cumulantur diſpoſitiones atrabiliariæ dæmoni optatæ. ſic ſtulti dum dæmoni nocere volunt; eum iuuant. nec aliud quidquam hic inuenias dæmoni moleſtum; quam quod in alio ſe quaſi flagellari æſtimet, & qua eſt ſuperbiâ doleat. Sed hoc vnum, verè tanti apud hos plagoſos eſſe non deberet. fecere id Sancti aliquando, ſed horum flagra, vt & voces, & ſola pręſentia, dæmonem miraculosè cruciabant. Balnea melancholico humori purgando conducunt.

[f] D. Tho. in 4. d. 7. ar. vlt. & in c. 41. Iob. lect. 3.
[g] l. de morbo ſacro.
[h] Tyræus d. p. 3. c. 45.

Rutæ & Hypericonis foliola flatus abſumunt, & humotũ petturbationi, quæ à flatib. prouenit, ſedandæ mirè proſũt [a]. Stercus & cornu caprinum acri ſuffitu eadẽ diſcutiunt, & ringitur ẽt ſuperbus ille ſe in alio rideri ac ludũ fieti. Optimè igitur animaduerſũ à Conrado Wimpinâ, & Fr. Valeſio[b], frequẽtiùs à dæmonib. inuadi eos, in quibus bilis atræ maior eſt copia. quia ſuccus iſte cũprimis idoneus eſt, vt homines in furotẽ & inſaniã vettantur, quod dæmones optant ſummoperè. quare & atrabiliariis maximè inſidiãtut, & morbos vt plurimũ inferunr melancholicos. Vnde conſequitur ꝗ cùm corporalẽ materiam non poſſint trãſmutare, niſi actiua paſſiuis applicent; malè illos habere, ſi corpoteis huiuſmodi reb. adhibitis, diſpoſitiones eorũ malitiæ ac dolis aptæ expellantur, & contrariç ptorsùs introducantur. Igitur quæcunq; res corporeæ inducunt in cotpus patientis diſpoſitionẽ contrariã diſpoſitioni tequiſitæ ad actionẽ dæmonis, illæ corporeas humotes purgant directè, & cotpoteã ægritudinẽ pellunt naturaliret: cur verò dæmon fugiat, & corpus illud deſerat, ſũt ſolũmodò cauſæ indirectæ, & ſine quibus non. Et hac mente licebit obſeſſis à dçmone, petras vel hetbas naturà efficaces, abſq; vlla tamen incantatione, habere & geſtare[c], quç cõmunis eſt ſententia. His quçdam ſolent obiici. 1. quod Eleazarus apud Ioſephum *l. 8. Antiqu. c. 2.* radice quadam dæmonium extraxit. *Reſpondeat* aliquis, hanc fortè à Salomone inſtitutam, cũ exorciſmis, & ſic potuiſſe Deum ſupetnaturaliter in hetba operari. Verùm id, iam Chriſtianiſmo introducto & Euangelio promulgato; parũ vetiſimile eſt. Potiùs ctedidetim Eleazarum Magum, ſic per ſignum pacti operatum, quod prudenti lectori citcumſtantiæ à Ioſepho additæ facilè perſuadebunt. videtut eiuſdem generis virtus illa tadicis, tam ſupetſtitiosè effodiendæ, de qua ſcribit *l. 7. de bello Iudai. c. 25.* 2. loc[a] Tobiæ[d], his vetbis; *cordis eius* (piſcis Callyonimi) *particulã, ſi ſuper carbones ponas, fumus eius extricat omne genus dæmoniorum*: quod & poſtea factum legimus[e]. *Reſp.* Suffumigatio hæc indirectè dæmonem pellebat: ſed Angelus Raphaël directè dçmonẽ expulit, & in deſetto religauit: quare & actio tota poſtmodum Raphaeli tribuitur[f]: *dæmonium ab ea ipſe* (Raphaël) *compeſcuit*. Tribuitut autẽ vis illa cordi, vt ei inſita, nõ littetali, ſed ptophetico & allegorico ſenſu. refetendũ enim hoc ad Chriſtũ Dominũ. qui & Magdalenã à dæmonibus, à quibus poſſeſſa, & nos tytannide diaboli, libetauit. Non meũ hoc eſt, ſed B. Proſperi[g], latè ipſe & multis, ſed inter cetera illud: *ſatiat ex ſeipſo in litore diſcipulos, & toti offerens ſe mundo ἰχθῦν. Namq; Latinè piſcẽ ſacris litteris, maiores noſtri hoc interpretati ſunt, ex Sibyllinis verſibus colligentes, quod eſt* I E S V S *Chriſtus filius Dei Saluator, piſcis in ſua paſſione decoctus; cuius ex interioribus remediis, quotidiè illuminamur & paſcimur.*] obſcutiùs hoc dictũ, intelliges ſi legeris D. Aug.[h] à quo illa deſumpſit. Sanè ἰχθὺς vocatut etiam Chriſtus à Tertull.[i]: *ſed nos piſciculi ſecundum ἰχθῦν noſtrũ in aqua naſcamur. nec aliter quã in aqua manẽdo ſalui ſumus.*] 3. Ad cytharã Dauidis[k] nos inuitant: ſed fruſtrà. Nã illic non dulce melos ditectè dæmonẽ fugauit: ſed dũ taxat cytharã feriente Dauide, leniùs Saul habebat. quoniã, rege concẽtu muſices delinito, nõnihil ſedabãtur humores, quibus agitabatur, & proptereà vexationi dæmonis minùs idonei reddebãtur. Ideo malus ille tunc tẽporis recedebat; non ꝗ muſica vel delectaretur, vel offẽderetur; ſed ꝗ ægre ferret hãc ſui domicilii ſibi quaſi tutbari poſſeſſionem, per huiuſmodi humorum temperiem meliorem. ſententiam hanc R. Moſis Ægyptii ex noſtris multi ſequuntut[l], Vana enim de ptopenſione dæmonis in harmoniam quorundam eſt opinatio; vnde nata Magorum nugamenta, Saturno lugubtem cantum, ceteris planetis hilarem ac lætum offetendum, quod iampridem Guilhel. Pariſ.[m] refutauit. Alii ad allegoricum ſenſum confugiunt, & aſſerunt, verè fugatum dæmonem pulſu cytharæ; ſed id virtute ac merito crucis Chriſti, cuius figura fuit illa cithara[n].

Infertur

[a] *Hippocra. l. de flatibus.*
[b] *vvimp. l. 2. de ſuperſtit. c. 10. 11. 12. & Valeſ. ſacra. philo. c. 15. & 18.*
[c] *c. vl. 26. q. 7. Alb. Magnus in Luc. c. 9. Spreng. p. 2. c. 5. remedior. Nider. libr. 5. Formicar. ca. vl. Mengus flagel. dæmon. c. 3. Valerius Polydor. in pract. exorciſtar. & alii plura l. 6. c. 2. ſect. 2.*
[d] *Tob. 6. v. 8.*
[e] *c. 8. v. 2.*
[f] *c. 12. v. 3.*
[g] *de prædict. p. 2. c. 39.*
[h] *l. 18. ciuit. Dei, c. 23.*
[i] *de baptiſ. c. 1.*
[k] *1. Reg. 16. v. vlt.*
[l] *R. Moſes in l. de 13. articulis, & in Duce dubitãt. Lyran. & Abulens. ad d. ca. 16. q. 41. & Angle? ſupra diff. 6.*
[m] *p. 3. de vniuer. c. 8.*
[n] *ſic Feliſ. in. 2. d. 8. & illo. prior. D. Proſper 2. p. promiſſ. & prædict. c. 25.*

Infertur 3. falſam eſſe perſuaſionem poëtarum, Palingenii hæretici *libr. 10. ſeu Capricorno*; & Pet. Ronhardi Catholici, *libr. de dæmonibus* poſſe dæmones à Magis ligari (vt ſolent in cippo vel mala manſione facinoroſi) in phialis ſpeculis, annulisùe, ſemper enim vel ſuperior atq; potentior eos illic cogit adeſſe, & imperio ſuo retinet, vel ipſi ſpontè ſuâ, & ex pacto adſunt, ibiq; ſe continent, quare vehemẽter improbanda Hermetis cõmentatio, qua ſic ligãdi dæmones præcepta prodidit. Quod dixi, ex Patrum a & Scholaſticorũ dictum ſententiâ. Suntque hac de re aureis digna litteris, *in Gen.* verba Henrici de Haſſiâ; ipſe ſimulat ſe captum, vt te capiat; ſe vinctum, vt te vinciat; ſe tuo imperio ſubditũ, vt te ſibi ſubdat à te incluſum, vt contra te finaliter concludat: fingit ſe tuâ arte, vel imagini vel lapidi alligatũ, vt funibus peccatorũ religatũ, ad infernum te perducat.] plura quibus hæc confirmantur, habes apud Fran. Picum *lib. 7. de prænot. cap. 4.*

a Euſebii li. 5. de præparat. c. 6. D. Aug. li. 21. de ciuit. Dei, c. 6. Alp. de Caſtro l. 1. de inſt. hæret. punit. Victor. ſupra n. 31. Sibyllam pereg. qq. Decade 3. c. 8. q. 1. qui citat verba Haſſia.

Solidè autem licet verboſè Toſtadus, etiam redditâ ratione hoc demonſtrat his verbis; *Impoſſibile eſt, quod minor poteſtas ſibi ſubijciat maiorem: & tamen non eſt poteſtas ſuper terram, quæ comparatur poteſtati dæmonum*, Iob 40. c. *ideo non erit aliquid naturale vel cerimoniale, per quod dæmones poſſint ab homine cogi, vt veniant, aut reſpondeant, aut aliquid operentur. Niſi obiiciatur de Eccleſiaſticis exorciſmis: Sed tunc dicendum eſt, quod coguntur ad aliquid, ſcilicet ad recedendum de corporibus obſeſſorum, vel ad non nocendum: ſed hoc fit per DEVM, in quantum ipſe inſtituit id, quod ab Eccleſia fit: & eſt ibi virtus diuina latens operatrix, ſicut eſt in operatione ſacramentorum. Attamen in operibus maleficiorum, quibus dæmones cogere volunt, non operatur DEVS, cùm potius contraria ſint diuino honori: ideo non poſſunt malefici cogere dæmones ad aliquid, ſed ipſi dæmones mentiuntur, & ſimulant ſe cogi. quia in hoc ſtat maxima virtus ſuaſionis eorum. Nam ſi ipſi non poſſent cogi à nobis ad veniendum aut reſpondendum vel agendum aliquid; ſed quicquid agerent voluntariè agerent; deſperarent homines de eorum conuerſatione, quaſi nihil mediantibus eis poſſent, & ita diſtraherentur ab eis: cùm verò illis ſimulantibus putant homines, quod poſſunt cogere illos, afficiuntur nimis ad maleficia, quaſi per hæc compotes efficiantur omnium quæ velint: & hoc dæmones efficere cupiunt, vt per talem errorem & affectum cathenatos ſibi teneant animos hominum. Et tamen verè non poſſunt dæmones cogi ab hominibus per maleficia: imo ſi cogi poſſent non docerent ipſi hominibus modum, quo eos cogerent, quia per hoc dæmones miſeriores efficerentur, ſi verè hominibus ſubiicerentur. fingunt ergo ſe ſubditos vt fallant, cùm tamen non ſubdantur. Sed ad tempus cùm placuerit ſpontè ſeruiant. Verè autem ſubdi hominibus pro nullo lucro dæmones vellent.*] Nihil hoc dicto verius. Quam verò periculoſum ſit huiuſmodi captiuos carcere incluſos penès ſe habere, conuincitur variis exemplis. ſuffecerit vnum commemoratum à Iohanne Niderio b, his verbis; *In minori Baſileà paullò ante præſens generale concilium, domicilium habuit quidam vir de mala vita, & fortè de maleficiis ſatis ſuſpectus: filiam hic habuit, quam in domo iuueni cuidam nuptui tradidit; & tandem ſenex pater ægrotare cæpit; & ad filiam & filiaſtrum, demonſtrato quodam ſcrinio dixit: hoc vaſculum non moueatis, alioquin pænitentia ducemini; ſed in loco ſtare permittite vſq; poſt meũ deceſſum, & ita in breui vetulus expirauit. Tranſacto autem tempore plurimo, nec filia nec eius maritus magnipendit patris iuſſum: ſed de domo priore in aliam domunculam ſe tranſferentes, ſcrinium, quod ſatis modicum fuit, portauit extra domum verſùs nouum hoſpitium; ſed in ipſo itinere tanti ponderis eſſe cæpit, vt in ipſo viriles artus deficerent, & exinde vxorem pro adiutorio inuocauit. Hæc autem vxor, an poſtea in domo ſcrinium aperuerit, vel quo alio modo incautè ſe circa vas habuerit obliuioni tradidi. Vnum conſtat, quod in domum nouam cum infantulo quem genuerant parentes prædicti venerunt: & ecce ſubitò vxor, velut rabida, ſuper cunas irruit eum necare volens. quod maritus intuens, vi vxorem inuaſit, & eam à dæmone obſeſſam*

poſſent, *vſurpat pro ſineret.* & volũtariè *pro non ad lubitum alienum,* & agerent, *pro agere fingerent.*

b l. 5. Formic.

obſeſſam eſſe didicit. qui cum exorciſaretur,minatus eſt dæmon, ſe non exiturum,niſi eam necaret. & ita factum eſt ſuper exorciſta manibus. Altera die maritus per viam ſtratæ incedens publicè, caſum lapidis recepit inopinatiſſimè de ſuperiore parte cuiuſdam canalis cadentis, & in facie, cooperatione, vt videbatur dæmonis, percuſſus eſt tam deformiter, vt vix homo videretur eſſe.] de his incluſis multa Creſpetus; docet quod ſuis Dominis ſe aliquando ſiſtant præſentes; quoſdam eſſe Saturninos, alios Iouiales, alios venereos, aut mercuriales &c.colendos certo ritu, ſtatis vicibus noctu poſſeſſorem ſuum excitare, & nonnunquam, niſi malum malint, ab eo alloquendos; in Franciâ & Italiâ vænales reperiri, ac ſemper ſuis emptoribus exitio eſſe.hæc ille fuſius *li.1. de odio Satanæ diſcur.*XII.S S. tamen viri non rarò dæmones certis rebus vel incluſere, vel aſtrinxere; vt S. Lupus Senonen. ipſum ſiti affligentem & aquæ frigidæ, quam adferri præceperat ſe inferentem, incluſit vaſculo eiulantem, & ſe quis eſſet prodentem: incluſit autem cùm ſignatum cruce puluinar ſtrictim ad os vaſculi applicaſſet. *Sic vetuſtus ſcriptor vita eius apud Sur. menſe Septemb.*

Sic legimus Aſmodeum ab Archangelo Raphaële ligatum in deſerto (*Tob.8.v.2.*)quatuor etiam angelos ligatos in magno flumine Euphrate, & iuſſu Dei ſolutos (*Apocal.9. v. 14. & 15.*) & ab angelo ligatum diabolum cathenâ per annos mille, & miſſum in abyſſum. (*Apocal.20.v. 2.*) Aſmodæum cacodæmonem eſſe nemo negat. Quatuor illos angelos, malos ſpiritus rectiſſimè Tichonius hom.7. Andr. Cæſarienſis,& Beda *illic* aſſeruerunt. Alligatio porro ad certum locum referenda eſt, non verò myſticè dumtaxat ad impiorum corda, ſicuti tandem conuictus fatetur Ambroſius his verbis; *Alligationem ergo Diaboli ſecundum litteram intelligendam puto, vt in aliquo abyſſi loco virtute diuina ligatus teneatur, vel certe in inferno, vſque ad diē ſolutionis ſuæ.* idem D. Greg. cùm litteræ adhæret,fatetur *li.4.moral. c. 12.* & Andræas Cæſarienſ. addens rectiſſimè; *cathenā* ad noſtrā intelligentiā vocari,operation em potentiorē qua dęmonis malicia coercebatur:hęc enim ſunt vincula & rudentes,vt alibi vocatur. *2.Pet.2.v.4.& in Canon. Iudæ v. 6.* Quod apud Cæſarium quidam dæmon in obſeſſi corpore incluſus, exorciſmo coactus fatetur; tria dicens eſſe verba in Miſſæ canone, quibus vt vinculis Lucifer in inferno ſit religatus, ſcilicet; PER IPSVM & CVM IPSO & IN IPSO. *lege lib. 5. miraculor. cap.13.* Poſſunt autem ſancti ſic dæmones vincire; primò vt Dei miniſtri, metu iniecto & minis intentatis, quas dæmon ſcit irritas eſſe non ſolere. deinde ſubtractione diuini concurſus à Deo impetrata, qua fit vt nequeant dæmones loco moueri,quod alias poſſent. deniq; impreſſa dæmonibus ſpiritali quapiam qualitate,& vi detentiua;cuiuſmodi illa eſt,qua inuiti in inferno detinentur;& igne corporeo ſpiritus incorporei torquentur. Docent nos id primùm vſus & formulæ ſactorum exorciſmorum, quibus interdum dæmon excommunicatur (hoc eſt proſcribitur, & quaſi relegatur in peſſimam inferni manſionem) & ſic illi loco quaſi alligatur, vnde Diuus Auguſtinus, voce Honorarii edicti vſus, nuncupauit interdictum, *libr. 20. de Ciuitat. Dei ca. 7.* & exemplum habemus *libr. 2. vita Diui Bernardi cap. 6.* Secundi modi meminit Palladius in vita B. Macarii, vbi agit de ſepulcro Iamnes & Mambres,*Hiſt.Lauſia.c.* 20.Tertius modus frequentior eſt, communis omnibus dęmonibus quo ad eorum pœnam æternam, de quo lege D. Thomam. *1.pag. q. 64. a. 4. ad. 3. & lib.4.ſumma contra gent. cap.90.* & Epiſcopum Abulenſ. *in 25. cap. Matthai q.506.*

Nonnulla tamen reperio, quæ videntur etiam maleficis hanc vim tribuere; ſed penitius conſiderata ſolum indicant pacto per Magum inito cum potentiore dæmone, dæmonis inferioris actionem & poteſtatem impediri,

impediri, & ſic eum interdum per magos cogi velit nolit, obedire; ſed idà mago fit vi vicariâ fortioris dæmonis, ſeu ope potius eius vtente. Sic apud D. Hieronymum *in Hilarione* quæritur dæmon ſe licio & lamina conſtrictum teneri. Sic Iamnes & Mambres dicto loco multos dæmones religarant. Sic intelligendus D. Auguſtinus cùm ſcribit, dæmones iuſſis ſuperioribus ligari, fugari, abſtrahi, & alienari à certis locis ac rebus, *de diuinat. dæmon. c. 7.* Sic capio Euſebium, cùm fatetur dæmones ab hominibus poſſe detineri *l. 5. de præparat. c. 6.* Nec aliter Albertus, victoria, & reliqui Catholici Theologi cenſent eos annulis includi (quod aiunt) quam ex pacto, idq; vi potentioris dæmonis, detineri, ſi verè aſtricti detinentur: vel ſponte ſuâ fingere ſe detineri, quando dæmon potentior illis ſe non immiſcuit.

Infertur quartò omninò ſponte ſeruire hominibus ſpiritus illos, quos vulgus *Familiares*, ſeu *Martinellos*, ſeu *Magiſtellos*, vocat; Græci, quòd adſint aſſiduè, *παρέδρους*; de quibus Irenæus & Tertullianus egêre. tale fuiſſe dæmonium Socratis aliqui cenſuerunt [a]. talem Simoni Mago tribuit D. Clemens, & Cynopi Prochorus, talem Thaſio cuidam Ariſtoteles [b]; talem nomine Crotonem ſtudioſo cuidam, & poſtea equiti Aquitano, tribuit Froſſardus *in Chronic.* talem fuiſſe Cornelii Agrippæ canem, etſi diſcipulus eius Wierus neget, G
cæteri veriùs affirmant. Memini me apud Ioan. Cæſarium legere [c], cuiuſdam Paredri exemplum dignum memoriâ; in quo tamen illud admirandum, dæmonem illum pro mercede quinq; ſolidos exegiſſe, & iuſſiſſe ex illis pauperi cuidam Eccleſiæ campanam emi; qua diebus Dominicis fideles, ad diuinum officium conuocarentur. Haut dubiè latebat fraudis aliquid, & ſpes lucri maioris adfulgebat. Mirandum quoque nihil mali intuliſſe militi. Vix vnquam Paredri ſine Dominorum noxâ ſolent recedere. Vt plurimùm paciſcitur dæmon, pro certo tempore; quo finito vel alium illi prior herum reperiat; vel ipſe dæmoni necandus cedat, vt refert & exemplo illuſtrat Nicolaus Remigius *lib. 1. dæmonolat.* Sed hæc ſufficiant de *Magia*. Pergamus ad *Maleficium*.

[a] *Maxim. Tyrius ſer. 26. & 27.*
[b] *D. Clem. li. 2. recogn. Prochorus in vita D. Io. Euangeliſtæ. Ariſtot. de admira. auditton.*
[c] *l. 5. c. 36.*

FINIS LIB. I.

TYPOGRAPHI MONITIVNCVLA

Significarat per litteras Auctor, vt in libro 1. c. 4. q. 4. pagina 48. verba hæc, Vnus tamen, *& quæ ad capitis eius finem porriguntur, delerentur omnia. Sed fuit litteris illis prælum velocius. Ne tamen de conſtante Auctoris ſententia & voluntate neſcires, hoc te, Lector volui.*

INDEX

INDEX RERVM ET VERBORVM.

ABACVC tranſlatio. 153 C
Abaddon, ſeu Apollyon. 243 F
Abaris Schyta. 153 D
Abathara ſeu Albandar. 176. C
Abraxas idolum. 91. D
Abuſus bonitatem rei non tollere. 227. T
Acco. 247. K
Achates. 110. C
Achimenis. ibid. C
Achillis equus. 168. B
Acoarium. 53. C
Acilius Glabrio. 168. B
Adamus an ſcripſerit de alchimia. 50. A
Adamantis & magnetis diſſidium. 116. B
Adamantida Armenſia & Cappadocia vis. 180. A
Aduis Gall. 117. C
Ægyptij Magi an veros fecerint Serpentes. 100. C
eorum impotentia. 102. D
Ægyptiorum libri alchymici comburi iuſſi à Diocletiano. 50. B
Æthalide memoria. 181. B
Æthnæ incendia niuibus parcentia. 118. D
Æſon. 177. A
Æeta. 176. A
Æthyopis. 110. C
Aerem & aquam tabidare magi ſolent. 124. E
Afflatus ſeu inhalationis verborum quæ vis. 44. F. G
Africani confeſſores elingues locuti. 167. A
ἄγαλμα. 195. B
Agens naturale an valeat agere in diſtans. 97. A
Agni Dei cerea effigies. 44. B
Agninæ fides rumpuntur iuncta lupinis. 20. D
Agrippa. 131. G
Alaſtores. 243. F
Alba Magia an vlla. 86. B
Albertus Magnus multa narrat non credenda. 26. H
Alberti Magni caput aeneum. 27. A
Alberto Magno attributus liber falſo. 8. B
Alchimia quid. 48. A
Alchimia an licita in foro fori. 65. A
Alchimia in foro conſcientiæ ferè ſemper & cunctis prohibita cenſenda. 66. B
Alchimia quibus perſonis illicita in foro conſcientiæ. 68. F
Alchimia indicium magiæ, & in quibus faciat. 67. D
Alchimia ad quam Magiæ ſpeciem pertineat. 63. A
Alchimia aurum producit. 59. A
Alchimia quibus licita. 69. K
Alchimiæ abuſus ratione finis, & quis finis licitus. 66. C
Alchimiæ ars ſeu Chryſopeia an ſit mechanica. 63. A
Alchimiæ dæmoniacæ exemplum. 64. B
Alchimia lex optima, vt nemini liceat exercere, niſi permiſſione principis. 69. I
Alchimiæ nomen explicatum, & origo artis. 48. A
Alchimiæ ſcriptores veteres quidam. 50. E
Alchimici ſæpe Magi. 67. D
Alchimici an valeant aurum facere. 51. cum ſeqq.
Alchimici quando lethaliter peccent, & quando neganda his abſolutio. 69. H
Alchimicorum inepta methodus, phraſis, & diſſenſiones. 52. A
Alchimicorum ſuperſtitiones, blaſphemiæ, pictura nefaria, ſectura temporis, & alia peccata. 67. D E. 69. H
Alchimicorum variæ fraudes & exempla. 64. B
Alchimicos dæmon ludificatus. ibid. B
Alchimiſtarum libri fictitij, Moſis, Adami, &c. 50. D
Alcippe. 137. B
Aldebert & Clemens heretici Germani. 48. D
Alectoria. 110. C
Alexandrum Magnum qui genuit. 253. B
Allobrogum comes Magnum promittentem victoriam negari iuſſit. 129. E
Almadel ars: 86. B
Alphito. 247. K
Alterationes requiſitæ ad aurum poſſibiles ſunt calori naturali & artificiali. 59. A
Alumnenberg. 240. F
Amoris quæ vera cauſa, & quid ad eum viſio. 17. B
Amphiaraus. 183. D
Amuleta. 45. A
Amuleta Magica Germanor. militum. 47. C
Anabaptiſtas diabolus S. S. docet. 182. C
Anagnini ſerui tunica. 117. C
Anamiſia. 175. A
Anaſtaſius Imp. Alchimicum decipit. 64. B
Anates ex arboribus vel putrido ligno natæ. 60. B
And. Caſalp. quid ſentiat de procreatione animalium. 139. D
Angeli quo pacto res corporeas mouere poſſint. 160. G
Angelicæ apparitionis exempla. 205. I
Angelorum nomina quæ vera, quæ magica. 47. D
B. Angela de Fulgino tentatio. 186. E
Angliæ regum curatio ſupernaturalis. 23. E
Anima eſſe poteſt, & eſt in loco ſeparata. 196. C & quo modo ibid. & 196. etiam in locis pluribus. ibid. C
Anima ſeparata ſe loco mouere poteſt, & quo pacto. ibid. C
Anima cur pro lubito ſuum corpus aſſumere aut ad nos redire non poſſit. 196. C
Anima è corpore non migrat in raptu contra Bodinum. 188. B.

Anima non poteſt transformari, nec poteſt quoduis corpus informare. 163.B
Anima ſeparata num poſſit corpus loco mouere. 199.F
Anima quo pacto ſubire queat corpus. ibid.
Anima noſtra tota immortalis. 191.C
Animam informantem quo pacto afficere aut cogere queat magica. 180.A
Anima beatorum ab Angelis quomodo dignoſcenda. 202.I. cum ſeq.
Anima figura an Spherica. 197.D
Anima an aſſumant cadauera. 198.E
Anima corpus ſuum amant & inuita ſeparantur. 200.G
Anima immortalitas probata. 224.T
Anima ſeu ſpiritus quo pacto poſſint corporeis oculis ſe viſibiles exhibere. 197.D
Animarum damnatarum, & expiantium exempla. 217.R. & ſeq.
Animarum apparit. qui ſcriptores agnouerint. 203. K. tota Eccleſ. 205. & ſeq.
Animarum reuocandarum ritus. 294.B
Animas apparere decens & vtile eſt. 199.G
Animas mortuorum apparere ſolere. 193.A. cum ſeqq. fol.
Animas mortuorum dæmones non fieri. 230.Y
Animas nequeunt magi oſtendere. 231. cum ſeq.
Animas occiſorum peremptoribus inf. ſtas eſſe. 194.B
S. Anno. 221.V
Annulorum vis. 29.A. 31. C.D
Anſelmi ars ſeu curatio. 20.E
Antechriſti miracula falſa futura. 103.B
Antichriſto diabol. theſauros aſſeruat. 132.G
Anton. Mizaldus. 8.B
D. Antonini Epiſc. amuletum. 45.B
Anton. Taruiſini alchimia. 61.A
Antuerpiæ obſidio. 224.X
Anus Pindari. 183.D
AOVOTH Hebr. 3.D
Aphereſia differt ab ecſtaſi. 188.B
Apologus lepidus Calcagnini. 87.E
Apollonius Tianæus. 127.A
Apollonius magus. 110.A
Apollonius inuiſibilis. 162.C
Apollonius fruſtra theſauros quæſiuit. 132.G
Apollonij memoria. 181.B
Apollonij Tianei magia. 8.B
Apoſtata monachus à Diabolo in corbem palam iniectus. 260.C
Apollonij leo. 168.C. *hirundo ſeu paſſer.* ibid.D
Apuleius magus tempore Domitiani. 110.B
Apparitio philoſophi apud Auguſtin. 107.E
Apparitiones ſingulorum ſæculorum à fol. 207. cum ſeqq.
Apparitionum tria genera explicata. 197.D
Apparitionum in diuerſis ſimul locis ratio. 161.A
Apparitionum ad vindictam peccatorum exempla. 205.L
Apparitionibus mortuorum multi Smcriani ad fidem conuerſi. 216.R
Appetitus ſenſitiuus quo à dæmone pacto vexari queat. 180.A
Applicando actiua paſſiuis ſiue per alterationem quid & quo modo diabol. operetur. 105.B
Appoſitione corporis alterius quomodo oculus decipiatur. 106.C
Apuleius cur animalia ignita eſſe dixerit. 236.F
Aqua benedicta dæmonem fugans. 118.D
Aquæ mutantes colorem ouium. 136.B
Aquila iuuenta renouatur. 177.A
Aquilina penna alias conſumunt. 19.D
Arbagthel, libri auctor. 8.B
Arbagthel liber confutatus. 30.B
Arboris vitæ vis. 179.D
Archemenidon herba. 180.A
Archimedis Sphæra, & Specula. 27.A
Archytæ columba. ibid.A
Ardoinus, & Poncetus. 8.B
Areſcon. 157.A
Argentum viuum impedit incantationes. 71.A
Argiui cuiusdam vaſania. 234.D
Argumenta aduerſariorum contra apparitiones ſoluta. 227. cum ſeq.
Argus carina. 168.B
Aries in agnum. 177.A
Arimanes ſeu Pluto. 6.A
Ariſteas. 122.D
Ariſteas Proconneſius. 188.B
Arnol. de Villanoua. 8.B
Arnol. Villanouanus verum aurum produxit. 61.A
Ars an natura potentior. 55.E
Artificialia opera. 41.B
Aſinus iuuenta poculum perdidit. 177.A
Aſini lunam epotantis fabula. 120.A
Aſmodeus ab Archangelo in deſerto ligatus. 275.
Aſpis ſurda. 110.C
Aſtrologia damnatur à Patribus. 11.D
Aſtrorum & cœlorum analogia nulla qualem fingunt aſtrologi cum ætatibus, vel partibus corporum. 10.D
Aſtyrij fides. 104.A
Attilij Reguli tolerantia. 170.B
Auerroiſtici errores paganorum. 192.D
Augurelli iactantia de ſua alchimia. 66.A
D. Auguſtini viſio, pueri &c. 202.I
Aurium morbi & deceptiones. 233.D
Auribus humanis ſacci impleti. 129.E
Aurum an ſit ſolum perfectum metallum. 56.F
Aurum cur rarius quam cætera metalla. ibid. F
Aurum in venis terræ cur non niſi longiſſimo tempore queat generari; in fornaculis vero breuiori. 58.G
Aurum alchimicum aliquando factum. 61.A
Aurum potabile. 49.C
Auri ſemen. 59.H

Auri

Auri efficiens cauſa & materia quæ. 54.C
Auripigmentum. 60.B
Auripigmentum mutatum in aurum. 50.E
Auri agens principale quod ſit. 59.H
Auri materia remota & proxima. 54.D
Auro alchimico an liceat uti ad commercia vel in cudenda moneta. 66.C
Automatum variorum miranda. 232.B

B

BAcchin nutrices. 177.A
Badudus Rex. 153.& 163.D
Baianus Bulgar. rex magus. 109.A.164.
Bambergenſis puella mira impragnatio. 144.F
Barbelina ſaxeta. 156.D
Barnabas Cyprius. 88.B
Baro de Rais. 130.F
Bartholomæi de Homate viſio. 159.F
Baſiliſci viſus. 18.B
Baſileenſis crypta, theſaurus, demon. cuſtos. 132.H
Baſilidiani. 33.c.92.D
Bauari uxor poſt mortem redux & mater liberorum. 143.E
Belga quidam creditus vaccæ filius. 138.D
Beli Sacerdotum præſtigiæ. 27.B
Benedictus XI. qualis viſus poſt mortem. 221.V
Beneuentana ruſtica. 176.A
Benno Cardinalis. 130.F
S. Benno. 221.V
Ben-Syra vnde natus. 144.F
Berengarius heret. & magus. Proloq.F
Berengarius Turonenſis. 153.D
D. Bernardo auunculus apparuit. 221.V
Bernardi Oliuerij narratio. 172.B
Bern. Treuiſani alchymia. 61.A
Bernicles. 137.A
Biarmenſes. 129.E
Bodini error. 147. A. ipſius libri ſcatent erroribus. 9.B
Boema ſaga in prælio necata. 129.E
Boetij automata. 27.A
Bonica fons. 178.B
Brachium dextrum ardens & lucens ſine damno. 118.D
Brachmanum dolia. 120. A menſa. 125.A
Bractearij. 49.B
Bragadini alchimia & ſupplicium. 61.A
Baſileenſe monſtrum. 137.B
Bruchi, athei. Proloq.F
Bruta non aſſequi nec intelligere finem propter quem operantur, & de duplici in his fine, naturæ & bruti. 170.B
Bruta non habent prudentiam. ibid.B
Bruta an incantentur. 169.A
Brutorum mira præſtigia in Africa. 27.B
Bulgarorum Victoria contra Anaſt. 128.E
Burgenſis virgo Ecſtatica. 190.D
Buſcoducenſe monſtrum. 15.B

C

CAbadis cum dæmonibus certamen. 254.R
Cadauer cur coram occiſore ſanguinet. 20.D
Cadauera mutata in ſtatuas. 60.B 166.D
Cadauerum mira quædam poſſunt à magis procurari, ſanguinis fluxus, incorrupta diu ſeruare, 192. E. comburi nequeant, & comam barbamue alant. ibid.E
Cælum non eſt animatum. 10.C
Cæli & aſtrorum influentia an vlla. 10.D
Cæli adſpectus & influxus nihil facere ad Magica. 9.A
Caneus & Canis. 175.A 176.C
Cæſaraugustana virgo. 188.B
Cæſarij Eiſterbacenſis narratio. 256.
Cairi aſinus. 168.C
Calchitis mutatur in miſin. 60.B
Caligula auaritia per alchimiam deluſa. 51.E
Callionymi piſcis felle cæcitas curata Tobiæ. 7.A
Caloris vis. 59.A
Caluariæ loquaces. 167.A.B
Caluaria locuta multis locis. 261.D
Caluiniſmus Magiam per Belgium propagauit. Proloq.F
Caluiniſtæ tollunt virginit. Deiparæ. 143.F
Caluiniſtæ iniurij in Deitatem Christi, & viam ſtruunt Turciſmo Paganiſmoq; 162.C
Caluiniſtarum furor. 193.E
Calx aqua non oleo accenditur. 7.A
Cambiones pueri. 143.E
Campani æris vis ad magica diſſipanda. 153.D
Campana pulſus ad Angelicam ſalutionem ſalutaris contra terriculamenta tartarea. 226.X
Camiſia inferni. 172.A
Canes terreſtres ſeu feræ. 235.F
Canes leporarij. 137.A
Canidia. 113.C
Caprinum cornu & ſtercus. 272.E
Captiuos magi an carcere poſſint eripere. 127.A
Cara morbus. 268.D
Cardanus de varietat. & ſubtilit. 8.B
Carmenta ſeu Canens. 111.C
Carolus Pacificus Neap. rex. 129.E
Carolus V. oſor magiæ, & Auſtriacorum laus. 134.H
Carpocratiani heretici & Magi, Proloq. 92. F.D
Caryſtium linum. 116.B
Caſtores ſeu Dioſcuri. 117.D
Caſtrum Oui Neapol. 129.E
S. Catarina Gentiles. 20.E
Catabolici. 269.A
Caupona mirabilis ſaga. 110.B
Cauſius flumen. 168.B
Cayri pulli excluduntur fornaculis. 60.B
Cerberus. 242.F
Cercydas. 167.B
Ceres Benedicti contra ſpectra. 226.X
Certamen duorum magorum. 101.D
Certamina magorum varia. 270.B

Ceruſſa productio. 54.C
CHARAR quid Hebr. 4.D
Chalamiſch. 54.C
Cham propagator Magiæ, dictus Zoroaſter. 6.A
Charondæ narratio. 172.B
Charon. 242.F
Characterum vis. 29.A 31.D
CHARTVMMIM quid Heb. 4.D
CHASAPH quid Hebr. 4.D
Chelidonia oculat cæcos. 7.A
Chilperici Regis damnatio. 217.R
Chorea ſagarum. 152.
Chriſt⁹ Domin⁹ an à diabolo trāſlatus. 148.A. 153.C
Chriſtus cur ἰχθυς. 273.E
Chriſti & ſanctorum ſuſcitationis quo ſigno diſcernantur à putatitijs. 269.E
Chriſtus verè clauſis ianuis ingreſſus contra Caluinum: verè natus clauſo matris virginali, verè clauſo ſepulcro reſurgens contra Bezam. 162.C
Chriſti apparitiones. 207.N
Chriſto Domino alapam qui incuſſit damnatus. 216.R
Chriſti miracula corporis eius tribuere temperamento blaſphemum eſt. 162.B
Chriſtianorum imperia in dæmones. 95.F
Chymicæ laus. 49.C
Chryſamme venefica. 128.E
Chryſanij magi filius. 183.D
Chryſopœiæ origo. 50.D
Chryſoplynta, & Chryſoplyſium. 61.A
Chryſulca aquæ vis. ibid. A
Cianitæ Indi vt pluuiam eliciant. 122.D
Cicchus de Eſculo. 8.B
Cicindula Indica. 232.A
Circe. 111.C
Circenſibus magica in vſu ad equorum incantationem. 136.B
Circulatoris cuiuſdam præſtigiæ miræ. 108.F
Circulatorum & mirabiliariorum peccata & qua cautela permittendi à magiſtratibus. 29.C
Cithararum ſimiliter tenſarum, vna pulſa, concentus. 9.A
Claudiæ Zona quomodo nauim traxerit. 106.D
Claudius Choteius. 155.D
Cleonis nubes procurabantur. 120.A
Climactericus annus. 32.B
Cliuenſium ducum origo. 141.C
Cnopi victoria de Erythreis. 128.E
Colchorum vellus aureum an alchimicum. 50.A
Columbæ effigies negata dæmoni. 203.I
Columba, vel agni ſpecie nondum apparuit dæmō. 259.C
Comitium Pictauenſium & Andegauenſium origo. 143.E
Complexio ſeu temperatura corporis non eſt cauſa effectuum admirandorum. 12.B
Concilium Romanum ſub Zacharia. 47.D
Concupiſcentiæ motus ſolos non eſſe peccatū. 181.A
Confeſſio integrè facienda docetur miro exemplo. 225.X
Confeſſio facta à capite abſceſſo. 167.A
Confeſſionis violatæ pœna. 225.X
Conſatenſe ſpectrum. 245.G
Conſtellatio non adfert vim ſanandi. 24.F
Conuentus ſagarum nocturni quales. 146.A cum ſeqq. maxime. 149.
Conuiuia manica. 147.A
Corecotton. 141.C
Cornel. Agrippa mortuo dæmonem immiſit, & videretur viuere. 263.B
Cornel. Agrippæ canis. 276.F
Cor non poteſt comburi intoxicatorum vel cardiacorum. 193.E
Corpus vnum in duobus locis, aut duo in vno loco an poſſit dæmon collocare. 160. A & ſeq.
Corpora aerea quo pacto dæmones forment. 257.B
Corporum, vti ianuarum, penetratio nec Angelis poſſibilis. 162.B
Corui candidi. 178.A
Cratiſtares. 29.
Critici dies. 32.B
Croton dæmon. 276.G
Crucis ſignum maleficia impedit. 127.D
Culina mortuorum. 195.B
Cultus indebitus. 2.D
Curioſitatis peccatum. 97.C. & 264.
Cynops magus. 271.C
Cynoſura quæ iis bis ſequenda. 9.B

D

DÆmones an queant eodem tempore plures tentare vel obſidere. 160.A
Dæmon apparens in corpore aſſūpto tantū videtur à quib. vult. 261. E. procurare vt appareat non licet. ibi. cur veteribus ſæpius apparuerint quam nobis. ibid.
Dæmon gaudet atrabile. 272.E
Dæmon in aſſūpto corpore an loqui, comedere, & ſimilia vitæ opera poſſit facere. 261. D. & quomodo. ibid. E.
Dæmō includi nō poſſ. 275. F. quā periculoſū. 274. quomodo ligetur ab angelis & ſanctis. 275.F
Dæmon in forma arboris & rotæ. 248.L
Dæmon qua magis polliceatur 93. E. cur paciſcatur & obediat magis. 94.F
Dæmon an poſſit in conuentibus magorum innoxiorum perſonam aſſumere. 126.B
Dæmon ſemper aliquo indicio agnoſcitur, Deo id permittente. 260.D
Dæmonis actiones q̄ circa res corporeas. 115 & 116.A
Dæmonis ſpecie natum monſtrum. 15.B
Dæmones quo pacto videri oculis corporeis poſſint. 255.A. cum ſeqq.
Dæmones poſſūt pducere animalia in pfecta. 60.B
Dæmones an exerceant cum magis ſodomiam, & de criminis atrocitate. 144.F
Dæmones non animantes. 253.Q
Dæmones non habent indiuidui propagationem. 141.B
Dæmones omnino ſunt incorporei & carent ſemine. ibidem
Dæmones in quorum brutorum ſpecie ſoleant apparere. 248.L

Dæmones eſſe. 85.A
Dæmones metallici ſaui. 253.Q
Dæmonum nocturna ſpectra. 241.G.& 245.H
Dæmonum apparitio quomodo deprehendenda. 201.H
Dæmonum ſpectra tempore peſtis. 245.F
Dæmonum varia diſtinctiones à muneribus 269. A. inter eos an ſit ordo ullus & qualis. ibidem.
Dæmonum genera & ſpectra multiplicia. 235. F. nomina ibid. latiſſime. 240. & ſeqq.
Dæmonium meridianum quale. 243. F. cum ſeqq.
Dæmonica ſpectra varia enumerata. 232. A cũ ſeq.
Dammis miraculi plena imago crucifixi. 193. E
Damnatorum animæ an appareant. 202. I
Dardanus, à quo Dardanarij. 125. A
Deceptiones variæ circa lycanthr. 163. C
Deceptionum magicarum exempla. 106. cum ſeqq.
Denarius quomodo appareat in ſumma ſuperficie aquæ. 106. D
Deus quomodo ſit intellectus. 191. D. an tantum operetur cognoſcendo. ibid.
Deus cur non permittat magos ditari. 132. G
Deus quomodo concurrat ad generationem in cõmiſtione dæmonum incuborum. 14. D
Deus extra ſe multa cognoſcit. 191. D. nec tamen perficitur. 192. B
Deus non eſt formaliter omnia. 191. D
Deus an mundũ per angelos cõdere potuerit. 131. G
Dei ſolius eſt ditare quos vult. 134. G. & cur? ibi.
Dei ſapiens prouidentia. 171. B
Diabolus virium naturalium aut ſcientiæ nihil amiſit. 98. A
Diabolus cur nolit ditari magos. 132. G.
Diabolus poteſt pecuniam facere & metalla producere. ibid.
Diabolus nihil poteſt niſi permittat Deus. 104. E
Diabolus quo pacto efficiat mira. 104. A. cum ſeqq.
Diabolus hominum malis gaudet. 132. G
Diabolum cur videant morituri. 261. D
Diaboli pertinax odium in homines, & multiplex dolus. Proloq. A
Dictamus. 7. A
Dies critici & eorum cauſa. 11. D
Dignitates & honores an arte magica parari queant, aut vnq̃ parti. 130. F. cur Deus permittat. ibi.
Diuitias & theſauros an poſſit dæmon magis ſuis largiri, contra Damhouder. 131. F
Doctoralis promotio ſagarum & ritus. 182. C
Domina Bona. 251. N
Domin. Mirabilius magus. 240
Dolani lycanthropi. 164. C
Dormire de mortuis. 228. P
Dorotheus falſo inſimulatus. 127. A
D. Dorotheæ roſa. 202. I
Doſitheus. 109 A
Dux Brabantiæ. 250. M

E

Ebriorum illuſiones quoad ſpectra. 233. D
Ebulenſis puella. 176. A
Eccleſiæ illata damna mortui vlciſcuntur. 221. V
Eclipſis cauſa. 120. A
Echineis quid. 20. D
Echo. 9. A. & 37. E
Effectus naturalis quomodo diſcernatur a magico 98. B. item artificialis. & in his cautela ibid.
Effectus magici aliquando veri, & quomodo hi diſtinguendi à præſtigioſis & horum exempla. 98. A. 99. B. 100. C
Eleazarus exorciſta. 273. E
Elephantorum ſolertia. 169. E
Eleemoſyna centuplũ miraculo approbatũ. 214. Q
Elizabeth anglorũ regina ſanat à ſtrumis. 22. E & 103. A
Empedocles. 120. & 169. A
Empedoclis mira. 110. C
Empuſa. 242. F. & 245. G
Eonis hæretica præſtigiæ. 107. F
ἐπαοιδὰς. 5. E
Epheſiorum nota magica. 128. E
Ephialtes morbus. 246. H
Epidaurius ſerpens. 168. C
Epimenides Cretenſis. 178. C
Epulæ ſagarum. 151. B
Equa falſa apud Palladium. 164. C
Eres Armenius. 188. B
Ericus Rex Sueciæ. 128. E. 110. A
Ericus Rex, Pileus ventoſus. 110. A. & 153. D
Erinnyes, ſeu Eumenides. 246. I
Eriſichto. 195. C
Erneſtus Marchio Badenſis deceptus. 64. B
Eruca hæretici. Proloq. P
Eryngium gregem ſiſtit. 19. D
Eſdras an alchimiæ meminerit. 50. B
Eteſiæ. 122. D. 110. C
Euages. 183. B
Euarchus. 268. B
Eun Britannus hæreticus & magus Proloq. F
Eunus præſtigiator. 28. C
S. Euphemiæ mart. reliquiarum miraculum. 218. T
Eurycles, quid Græcè. 4. C
Eurynomus, ſeu Mors. 246. I
S. Euſtochij. Datani. 126. B
Excommunicati martyris apparitio. 222. X
Execrationes parentum quã vim habeant. 17. A
Exercitus quomodo poſſint magi exhibere. 215. M
Exercituum ſeu militum ſpectra nocturna varia 249. M. cum ſeqq.
Exorciſtarum quidam abuſus. 272. E. & 273.
Exſtaſis an in inſtanti fiat. 191 D
Exſtaſis ſubiectum quod. 190. C
Exſtaſis & raptus differant. 190. C
Exſtaſis diuinæ à magica diſcrimen. 189. C
Exſtaſis cauſa formalis, finalis, efficiens. ibid.
Exſtaſim ſeu raptum quomodo procuret diabolus. 186. A
Exſtaſim quomodo Deus efficiat contra Mocenigum. 191. B
Exſtaſis inutiis quomodo contingunt. ibid. D

Exterminator. 243.F

F

F*Acies quomodo appareant formidanda.* 106.D
item aſinina. ibi.
Facius Cardanus. 192.E
Famulis apprehenſio ad tranſlationẽ magicã. 155.D
Fama nocent quomodo magi. 126.A
Familiares demones. 276.F
Fantaſia laſa varia deceptiones. 234.D
Φαρμακεύς. 5.D
Faſcinatio qualis. 125.A
Faſcinent ne vetule aſpectu ſuo? 18.B
Fatum non eſt cauſa monſtrorum. 138.D
Fatales ſorores. 251.N
Fatuelli. 259.C
Faunus. 243.F
Fauſtus magus. 131.G
Febrium diuerſi termini vnde. 11.D
Femina ex demone qua pepererint. 141.C
Femine in viros mutari poſſunt & exempla varia. 175. A *Cum ſeq. cauſa.* 176.C
Feralia. 195.B
Ferdinandi Regis Neapolitani ſpectrum. 223.X
Fernelij alchimia. 62.A
Ferrum aque supernatãs quomodo fiat. 31.D
Ficus arbor alligatum taurum manſuefacit. 20.D
Fides vis qua in incantatione. 42.C
Fides vnius cithara ad pulſum alterius mouẽtur. 20.D
Figuras, imagines, characteres vim nullam habere oſtenditur. 9.A
Figure vis qua. 30 B
Figurarũ in quibus demon apparet cauſa. 259.C
Finni & Lappones. 261.D
Flagellatio, balnea & alia cur ab exorciſtis adhibeantur. 272.E
Flamme loquentes. 119.D
Flumen quo appareat modo vbi nullum eſt. 107.E
Folia. 113.C
Folletons. 259.C
Fr. Pici poſitiones magica ſuppoſititia. 1 B
Franciſca Senenſis. 168.B
Franciſca & Carola Guarna. 176. A
Francorum reges à ſtruma ſanant contactu. 23.E
Fridericus dux Auſtria captus à Bauaro noluit ope demonum liberari. 127.A
Fridericus Stuphius crematus. 129.E 130.F.131.G
Frigidum cur ſentiatur à demone aſſumptum cadauer. 255.A
Fulmine icti non putreſcunt. 192.E

G

G*Abriel Archangelus.* 207.N
Galazophylaca. 120.A
Galeatij Sfortia apparitio. 223.X
Galena. 60.B
Galgalus cur aſpectu ſanet ictericum. 18.B
Gallecus mendicus demonem circumgiſtans figura infantis paralytici. 143.E
Gallus Sacerdos. 174.D
Giber non eſt inuentor alchimia. 51.B
Gebhardus Trucſeſius Apoſtata. 86.B
Gelo ſeu Empuſa. 99. B *Mauritium Imper. vexans.* ibid.
Gello & Gilo. 247.& 248.K
Gemina quomodo res appareant. 107.E
Gemma cur in gemmas nõ poſſint mutari, metalla vero poſſint in alia metalla. 58.H
Genij. 195.B
Giuſiorum orgia ſimilia Magicis. 92.D
Germani clerici oblitio. 181.B
GHONEM Heb. quid. 4.D
Gigantes vtrum vi magica naſcantur. 144.F
Gladij acies carmine retunditur. 171.A
Gnoſtici. 23.C
Goetia ſpecies magia. 87. G. *imo omnis magia.* 88.A
Γοὴς. 5.E
D. Gammari viſio. 202.I
Gorgones. 246.I
Gothicorum Regum origo ab vrſo. 138.D
Gratia ſeu miraculoſa opera qua. 41.B
Gregorius VII. 130.F
Grimoyria ars. 87. D. *liber* 88.B
Guido Iuliacus Flandria Imperator cacodemones conſuluit. 129.E
Guil. Conſtantinus. 64.B
Guil. Aragoſij alchimia. 62.A
Gygis annulus. 162.C
Gymnoſophiſtarum vlmus. 168.B

H

H*Abundia Rigina.* 251.N
Hadingus. 128.E
Haritici vt plurimũ magi, & hereſim magia comitari conſueuit, fusè probatũ rationibus. proloq. F
Heretici domicilium demon. vt idola. ibid.
Hareticorum manſio tartarea oſtenſa. 216.S
Hareticorum idem ſpiritus blaſphemus & Sycophanticus & fictor miraculorum. 108.F
Hereticis demon vtitur vt meretricibus compoſitis ad animas decip. Proloq. F
Hereticis ſolitus demon ſtigma imprimere. 91.D
Hereſis neceſſario, ſi non reſipiſcat, in atheiſmum vel in magiam deſinit. Proloq. F
Hereſis eſt fames verbi Dei. Proloq. F
Hereſis abiuratio ſedat tempeſtatem quam pertinacia excitarat. 213. Q
Hereſis meretrix in S.S. Proloq. F
Hereſim curioſa artes, vt famem peſtis ſequuntur. Proloq. F
Haquinus Noruegus. 128.E
Harpyia. 246.I
Hecate 242.F
Hecates canes. 114.C
Heliotropia. 163. C *facit inuiſibiles.* 7.A
Helitropij grana. 33.B
Helliquini familia. 251.M

Helvetij à VValdenſibus peſte magica taminati. Proloq. F
Herba magica. 99. B
Herbarum magicarum vis. 110. C
Hermes Triſmegiſtus an alchymicus. 50. A
Hermetis ars vana. 274. F
Hermotimus Clazomenius. 189. B
Herodias an appareat. 148. A
Hiſpanorum ignis. 122. D
Hirci ſpecies dæmoni frequens. 259. C
Hiſpanorum faſcinus, Higa dictus. 45. B
Homo non poteſt produci per alchymiam. 69. H
Hominum quatuor genera Paracelſi. 253. Q
Humana ſpecies an habeat vim lapidis planeanæ. 21. E
Humana figura cur dæmon ſæpè appareat. 253. Q
Humidum naturale an ſemper conſeruari vel reſtaurari arte poſſit. 179. C
Humorum origo. 141. C
Huſsitæ & Lutherani Magicam ſparſerunt per Bohemiam & Germaniam. Proloq. F
Hydrophoborum error. 235. E
Hyena. 110. C
Hypermneſtra. 177. C
Hyperbole in SS. 10. C
Hypericon. 20. D

I

Iacobi Melſtinks heretici ſe Chriſtum fingentis pſeudomiracula & ſycoſthantia. 108. F
Iamnes & Mambres. 276. D
Ianuis clauſis vel per parietes aut tenues rimas ſagatranſire nequeunt. ibid. B
Iatrica paſſio. 268. D
Iaſon. 177. A
IDDE GHONI Hebr. 3. D
Idolum. 2. D
Idolorum ficti amores. 27. B
Idololatria quid. 2. D
Idololatria expreſſa & tacita. 2. D
Idololatriæ tacitæ nomen cur Magiæ prohibitæ attributum. 3. C
Idiota ſubito Theologus. 181. B
Ieiunij & precum & Synaxis vis. 254. R
Ieiunij Quadragenarij violati pœna. 249. M
IESV & MARIAE nomen impedit maleficia. 154. D
Iezabel an malefica. 5. D
Ignatius Loyola ſuperat & deprehendit phantaſticam dæmonis illuſionem. 138. C
Ignatij Loyolæ precum efficacia. 235. F
Ignis genera ſeu partes. flamma & pruna. 117. C
Ignis fatui natura & mira. ibid.
Ignes & luces nocturnæ varij generis. 232. A
Illuſiones oculorum, aurium que & alia multa quæ pro ſpectris habita narrantur ibidem A cum ſeqq.
Imagines in fluuium raptandi ritus magic⁹ 124. E
Imagines aſtrologicæ ficta. magicæ vero vaniſſima deſcribuntur. 9. A 10. B 11. F
Imagines huiuſmodi magicas nihil poſſe definitum 10. D
Imaginum magicarum vel aliarum vis 29. A earundem genera. 30. B
Imaginum oſor diabolus. 124. E
Imaginationis vis quid & quantum valeat ad effectus miros. 12. A
Imaginoſus morbus quid, & eius duæ ſpecies 234. D
Imperfecta qualibet an monſtra? 57. F
Incubi & ſuccubæ dæmones an ſint, & an gignant, & quæ huc ſpectant 140. A cum ſeqq.
Indus Nobilis Neſtor huius æui. 178. B
Inediæ longæ exempla, & cauſſa, & poſſe hãc a dæmone procurari. 124. D
Infans locutus. 221. V
Infantes cur occidunt ſagæ & quomodo decoquant 182. C
Influentiæ an & quales. 10. D
Influentiarum quæ vis in corporea & animã ibi.
In inſtanti docere nequit dæmon. 185. E
Innocentij Papæ factum præclarum. 129. E
Inuus & Incubus Pan. 245. H
Inſecta a re e gigni poſſe varia. 60. B
Inſepultorum animæ vagæ. 211. Q
Inſulæ natantes. 232. A
Inſtrumentorum naturalium quæ vis ex parte dæmonis applicantes, fusè oſtenditur. 105. B
Intellectus ſolus nequit cauſa ecſtaſis, ſed tantum & Dei inſtrumentum. 191. D
Intellectui q̃d conferre & nocere queat dæmõ. 182. B
Intelligentiam diſcurſiuam ſeu ratiocinationem brutis dæmon nequit largiri. 169. A cum ſeq.
Intelligantne beſtiæ inuicem, aut magi voces beſtiarũ. 166. A *an id magi poſſint facere* 168 B ibi. E
Inuiſibile corpus an dæmon queat facere. 162. C
Ioannes. 8. & 130. F
Ioannes ab Honbach ad dæmonum conuentus deductus. 150.
Ioannis c. Canon ſpondent; non fuit vſu receptus. 65. A
Ioan. Maldonati laus. Proloq. F
Ioann. Duns Scoti mors. 268. D
Ioan. Picus Mirandulanus apparuit. 224. X
Ioan. Baptiſta à Porta. 8. B
Ioannis de Vaulx mirum ſtigma. 173. B
Ioannis Teuthonicus Magus. 272. D
Iouis Apamenſ fanum exuſtum. 119. B
Iouis ſimulacrum locutum. 168. B
Ireue filia Spiridionis. 167. A
Iſabella Bardaa ob ſortilege crimen comprehenſa. 173. B
D. Iſiodorus. 221. V
Iudæ Apoſtoli ſententia de mortuorum apparitione. 213. Q
Iudæi filolus in fornace accenſa ſeruatus. 216. R
Iulianus Chaldæus magus. 110. B
Iuliani Apoſtatæ amore. 209. P
Iuli Capelli. 117. B
Iupiter Hammon in viridi forma colebatur. 259.
Izdigerdes rex. 124. E

K

KAbbanterkens. 253.Q
KISEM Hebr. quid. 4.D
Klakis. 137.A
Kunegundis regina calumniam paſſa. 126.A

L

LAc ex pariete ſcaturiens. 126.A
LACHAZ quid Hebr. 4.D
Lacrymarum tranſitus qua oculi parte. 18.B
Lamia Baſileenſis. 133.A
Lamiæ. 5.E 247.K
Lamiæ & Menippi nuptiæ. 99.B
Lamiæ ſcientiam Magicam diſcunt potiuncula & quali. 122.C
Lapidis philoſophici nomina, & materia 52.A
Lapides in æs liquari. 54.C
Lappiorum exſtaſes. 188.A
Larois. 194.B
Larina oppidum à Magis liberatum. 129.E
Laruæ. 195.B
Latacc. 110.C
Latronum ſpectra. D. Germano apparentia. 211.Q
Laude Dei magica diſſipantur. 154.D
D. Laurentij Iuſtiniani viſio. 202.I
Lauretana ſpectrorum infeſtatio. 235.F
Liberis ſerpentum. 178.A
Lemures. 195.B
Lemuria ſeu Remuria. ibid.B
Leo cur metuit gallinacei cantum. 19.B
Leo Iſaurus punitus. 218.T
S. Leonis amuletum. 46.C
Leonis Imper. auicula. 27.A
D. Leonis vel Caroli Magni ſpuria orationes. 171.A
S. Leonis epiſtola correcta à B. Petro. 215.Q
Lepus marinus quam venenoſus. 20.D
Lernum. 195.A
Leſtrygones. 248.K
Leucippe Galateæ filia. 177.C
Lignum ſæpe lapideſcit. 60.B
Lilith Succuborum dæmonum præſes. 245.H
Lineæ confuſæ quo pacto ſpeciem picturæ pulcræ præbeant. 106.C
Lipothimia. 268.D
Littera & ſyllaba nulla cum cœlo cognatio. 43.D
Locum quo occupet modo angelus. 114.B
Loca conſtituta & ſolemnia ſagarum, in ditione Beneuentana 154.D.220.T. in ditione vltraie-ctina. 157.D
Localis tranſlatio ſagarum vera. 146.A
Localium tranſlationũ falſarum exẽpla 146. cum ſeq. A. verarum exempla 154. & 155. D cum ſeq.
Locuſta ſignificat dæmonem. Proloq.F.
Locutiones miraculoſæ quo fiant modo. 166.A
Loqui beſtias an faciant magi. ibid.
Lothi vxor quomodo in ſtatuam verſa 166.D
Luctatores dæmones. 242.F
Lucomorij an quotannis reſurgant. 264.C
L. Coſſitius. 175.A
L. Marcius. 117.C
Ludouici Alodiſij Imolenſis tyranni ſpectrum patris. 223.X
Ludouicus Bauarus Imp. 127.A
Luna cœlo non deducitur. 120.A
S. Lupus Senonenſis. 276.F
Lupus an ei quem prior videt rancedinem adferat. 18.B
Lupos dæmones eſſe. 125.A
Luſitana mulier ex ſimio duos filios peperit. 137.B
Luſitaniæ Regum inſignia vnde nata 221.V.
Lutherus ex incubo genitus. 141.C
Lutheri mathæologi meteorologia. 117.D
Lutgardis cautio. 231.Z
Lycaon morbus, lupina inſania, & chatrab. 164.B
Lycanthropi qui & quomodo 164. A cum ſeqq.
Lyncei. 19.C

M

MAcedonius moriens citat Anaſtaſiũ ad iudiciũ, ſed irrito conatu quia ſchiſmatic⁹. 216.R
Marianus Craculus. 132.H
Mahometus hæreticus & Magus Proloq.F
Magdalena Cruccia. 163.B 188.B
Magiæ diſcuſſio quam neceſſaria & difficilis. Proloq. BCDE
Magia quid. 3.A
Magiæ diuiſio. ibid.B
Magiæ inuentor & perfector cacodæmon. 86.C
Magia prohibita quid. 3.C
Mathematica quid & mira eius exempla 27. A artificialis quid & quotuplex. ibid.
Magia duplex Perſarum mala vtraq; & vtriuſq; origo à Satana. 6.A
Magiam dæmoniacam eſſe aliquam. 85.A
Magiæ naturalis diuiſio. 8.B
Magiæ naturalis operatricis ſcriptores, & eorum cenſura, cautioq;. ibid.B
Magiæ ſpecialis genera. 88.A
Magiæ vis in cacodæmone qualis & quanta 269. cum ſeqq.
Magiæ prohibitæ ſpecies quæ. 3.C
Magiæ dæmoniacæ nota, ſeu indicia pacti initi. 97.A.B
Magiæ dæmoniacæ quis primus auctor. 85. A 88.A
Magiæ poteſtas quæ in cœlos, aſtra, & elementa. 119.A
Magiæ dæmoniacæ libri 88.A & B
Magiæ dæmoniacæ ſcriptores vetuſti. 6.A
Magiæ naturalis auctor Deus. 7.A
Magiæ naturalis definitio. ibid.
Magi an queant impedire actiuitatem agentis naturalis & varia exempla. 116.B
Procellas ciere poſſunt. 120. & 121. A
Quid in aquas poſſint. 124.E
Loco mouere quæ valeant. 120.A
Subſtantiales vel accidentarias formas an producant. 115.A

Poſſunt quædæmones nec amplius. e02.E
Quid poſſint in fortunæ bona. 125.A
An amplius poſſint in ſerpentes, quã alia bruta. e37.B
Nequeunt errare, nec quiduis ex quouis facere, nec ex quauis cauſa, vel quouis inſtrumẽto; nec in inſtãti, nec tẽpore nimis breui nec facere vt ſit vacuũ. 115.& 116.A B &c.
Magi pauperes & viles vbiq; cur. 131.G
Magi ſeptentrionales, vt Finni, Biarmii & alii 109.A. *Tartari,* ibid.
Magi tres Euangelici quales. 8.B
Magorum varia nomina apud Hebræos & quid ſingula ſignificent. 4.D
Magorum varia nomina apud Latinos. 5.E
Magorum vetuſtiſſimorũ nomina ex variis. 7.A
Magorũ poteſtas in orbes cæleſtes & ſydera. 119.A
Magis dæmones non ex pacto, ſed ſponte obediunt. 271.C
Magica in Hiſpaniis ſchola per Sarracenos introducta, quando ſublata. Proloq.F
Magici effectus non ſunt gratia gratis data 89. A
nec ſunt effectus bonorum Angelorum ibid. C
nec ſunt effectus animarum. ibid. D
Magica virtutes. 112.& 113.C
Magicarum artium cauſa & genealogia per apologum. 187.E
Magnetis vis. 20 D
Maleficorum cur maior nunc quam olim multitudo. Proloq. E
Mammona. 242.F
Mammon. 241.F
Manes. 195.B
Manes accire. 204.K
Manes & Marciõ vnde hæreſim ſumpſerint. 6. A
Mantenſium magnorum error. 257.B
Manethon magus. 110.A
Manium ſolanum. 180.A
Μάντις. 9.E
Marcus Ieſuita. 118.D
Margulina prior à dæmone occiſus. 133.H
Margareta Eſſingenſis. e68.C
Marcus hæret. & Magus. Proloq. F. & 33.C
Marcos oppidum obſidione liberatum à Mage. 108.F
B. Maria virgo pro mundo intercedit. 221.V. *eiuſdem viſiones.* ibid.
B. Mariæ virginis odium in hæreticos. 215. Q. *eiuſdem varia miracula paginis ſeqq.*
B. Mariæ de columna primum templum. 207. N
Mariæ virginis deuotio quam vtilis exemplo probatum. 167.A
Maria ſoror Moyſis an ſcripſerit de alchimia 50.D
Maria Pacheco mutata in Manuelem. e75.A.
Marſilius Ficinus à morte apparuit. 224.X
Marſi. 7.A
Marſorum virtus an fabuloſa. e35.A
Martinus II. 130.F
Martyres cur Deus permiſerit gladio necari quos ab igne, aqua &c. conſeruarat. 171.A
Martyres quo pacto illæſi ſeruabantur. 116.B
Maruthas Epiſcopus. 124.E
Maſcæ. 6.E
Maſguillon. 163.& 164.A
Matiſconenſis comes. 153.D
Matrona Moſellana ſupplicium. 131.C
Martin. Presbyter Canonicus Legionenſ. 221.V
S. Matthæi Euangelium quando repertum. 215. Q
Mατταιος cur non dæmon. & Gall. Mattõ 259.
MECHAESSEPHIM quid. Hebr. 4.C
Medea. e11.C 112. & 115. ibid. *eius ignes.* 118.D
Melindani. 134.
Meluſina. 143.E. & 252.N
Memoria quid conferre nocere queat dæmon. 181.B
Memphitis lapis. e73. B
Menander hæret. & Magus. Proloq.F
Menſa ſolis. 27.B
Martinus. 141.C
Meſſium & frugum excantatio. 125.A
Metalli definitio. 56.E
Metalla an viuant. 53.B
Metalla cur ductilia. 54.C
Metalla in quæ principia reſoluantur. 55.D
Metallorum materia & conciliata ſententia Peripateticorum & chemicorum. 54.D
Materia proxima an eadem eſſe poſſit. 57.F
Metallorũ omnium an vnica ſpecies perfecta. 56.E
Metamorphoſes variæ, & an corpora per Magos fieri queant. 163.A
Metamorphoſes Gentilium, vt ſociorum Diomedis, Iphigenia, victima Cæſar. 104.A
Metaphora in SS. 10.C
Metonymia in SS. e0.C
Michaelis Sidicita præſtigiæ. 107. F
Militares incantationes & ſuperſtit. 7.A
Milo. 110.C
Miraculum & mirum quid ſint. 102. B
Miracula an fidei efficax probatio. e05.C
Miracula aut mira an magi queãt facere. 102. A e03.D.E
Mithra. 92 C
Mixta an à magis produci queant. 137.A
Modus alchimiæ, ſeu media quæ Leita. 67.D
Mœris. 111.C
Moguntinus dæmon diffamator. 126.A
Monnedrienſis Abbatiſſa. 178.B
Monſtra an de ſuis inferioribus prædicentur. 57 F
Monſtrorum quæ natura ſterilia. 57.F
Monſtrorum origo. 137.B. *cum ſeq.* 138.
Morbi qui faciunt, & quis moriturus videatur. 268.D
Morbi ἄφονοι, ibidem
Morienis fictitius. 51.F
Morituri quibus dexteram porrexerint an appareant poſtea. 231.Z
Morituris quam terribilis dæmon appareat. 261.D
Mormo. 247.K

Moſes quo apparuerit modo. 198.E
Moſes an ſcripſerit de alchimia. 50.D
Motus localis per aerem magicus. 101.D
Motus localis quomodo dæmon vtatur in magicis. 104.A. *quid valeant mouere loco, & quomodo* ibid.
B. *Muſa felix tranſitus.* 217.R
Muſica quomodo moueat. 42.C
Muſtela ex ore militis. 189.B
Muſtela & buffonis odium. 19.B

N

Nabuchodonoſor quomodo in belluam mutatus. 166.D
NACHAZ Hebr. quid. 4.C
Nacli obſidio ſoluta propter ſpectra. 251.M
Napello educata puella veneno imbutura Alexandrum. 20.D
Naſcitur nemo medicus vel faſcinator. 12.B
Natura quo pacto operetur. 42.B
Naturæ leges in magicis etiam vigent. 102.A
Naturæ ordo quotuplex. 42.B
Naturæ leges & vniuerſi ordo mutari nequit à Magicis. 115.A
Nauigantibus litus cur moueri videatur. 106.D
D. *Nazianzeni viſio.* 202.I
Neapolitanus rex vltimus Italus an per magiam deturbatus & an Italus eſſe queat. 130.F
Nectanabus magus. 233.A
Necyomantiæ origo. 194.B
Nemeſis. 243.F
Nero magicen irritam expertus. 104.E
Nicaraguani. 163.
Nicenæ Synodo mortui ſubſcripſere. 209.P
Nigrita. 135.A
Nobile Raymundi. 62.A
Nogeri viſio. 203.I
Noe & Chamus an ſcripſerint alchimia. 50.D
Noema dea Chinenſium. 128.D
Nomina non ſunt radij rerum. 43.D
Nomina ſunt vita expertia. ibid.
Nomina an à Deo rebus indita. 44.E
Nomina vim phyſicam nullam habent. 30.B
Nomina vnius linguæ non plus poſſunt quam alterius: nec Barbara quam Latina. 43.C
Nominum vis nec naſcitur ab imponentis ſanctitate, nec à lingua dignitate. 43.D
Notoria ars. 86.B
Numerus formalis magicus qualis. 33.B
Numerus muſicus quid valeat. 34.B
Numeri imparis vis. 33.C
Numæ Pompilij cœna magica. 109.A
Nimpha muliebris. 176.C
Nympharum variæ ſpecies. 239. & 246.I
Nympholepta. 247.I

O

OBlatio ſacrificij pro mortuis. 218.R
Obſeſſis qua mente herbæ & lapides poſſint alligari. 273.E
Ocimum cum maledictis plantatum vberius. 7.A
Octimeſtris partus ratio. 32.B
Oculorum morbi & formicatio & halabol. 233.D
Oddo Danicus. 127.E
Odoratus deceptio. 234.D
Oenotheis. 180.A
OF. Hebr. quid. 5.C
Olibis Max. vrnula & lucerna inexſtincta. 49.C
Ollerus Suecus. 127.E
Ollerus magus. 110.A
Oniropompi. 269.A
Operis huius occaſio & finis. Proloq. B.C.G
Operum naturalium ſpecies. 41.B
Ophiuſa. 180.A
Orationis vis contra ſpectra. 212.Q
Oratio retrograda an qua talis effectiua. 45.G
Oratores quomodo perſuadent & mouent. 42.C
Ordines vniuerſi quatuor. 41.B
Orichalcum factitium & naturale. 54.C
Origenes damnatus. 216.R
Origen. errores dæmon Magis perſuadet. 93.E
Oromagda ſeu Oromazus. 6.A
Orpheus & Amphion magi. 109.A. & 35.
Orphei caput. 167.B
Othinus dæmon. 128.E

P

PActum magicum duplex, explicitum & implicitum, & vtriuſq; formula atq; ſollemnia. 89.A.90.C.D.92.D
Pactum magicum quale peccatum. 92.D. *vanum & pernitioſum.* 92.D
Pactum tacitum Magicarum quale & quomodo dignoſendum. 93.F
Pactum tacitum quando non mortale. ibid.
Pactum de apparendo. 224.X
Pactum de apparendo poſt mortem an licitum tutumue. 231.Z
Pacto non aſtringitur dæmon: & cur aliquando illi ſtet. 90.C.92.D
Palamne. 135.B
Palea quomodo videatur eſſe trabs. 106.D
Paleæ niues conſeruant & fructus maturant. 7.A
Paleæ quomodo appareant eſſe ſerpentes & ſaltitare. 106.C
Palingenii impietas. 87.B
Pamphile ſaga. 110.B
Pandaura lapis. 36.E
Panduſtus Capuanus. 219.T
Pandoræ poculum an alchimicum. 50.A
Panem & ſalem cur dæmon oderit. 127 B
Panicus terror. 247.I
Papirij Maſſoni malicia & ſtupor. 119.D

Papa-

Παραλαμβάνειν. 153.C
Panaſcenes filiorum vis curandi. 21.E
Paredrij. 269.A
Paredri, qui & exempla 260.G
Parentationes. 195.B
Partus prodigioſus in regno Neapolitano. 104.E
Partus monſtroſi varij in varijs locis. 137.B
Paſetis præſtigia. 99.B
Patres animam cælis tribuentes figuratè locuti. 10.C
S. Pauli Gentiles. 20.E
Paullina ars. 86.B
Pauonis caro neſcia putreſcere. 7.A
Pecunias fictitias dat dæmon & magi. 131.G
Peguſiani ortia cane. 138.D
Penetratio corporearum dimenſionum an dæmonis poſſibilis ſit, & an contra naturam. 161.A
Periapta. 45.A
Pentaphylli herba. 32.B
Perſei clypeus. 161.C
Perſarum cadauera cur non putreſcant. 192.E
Peruani viperas ſine noxa quomodo contrectent: & mira illorum ſollennia. 134.A
Perſarum duo Dij. 6.A
Petitio an potentior quia lamina inſculta. 45.G
Petri de paz tribuni Hiſpani apparitio poſt mortem egregiæ victoriæ cauſa. 224.X
S. Petronella à B. Petro ſanata. 24.F
Phaeton. 92.E
Phetuſa. 175.A
Philippi Diaconi tranſlatio. 153.C
Philotis. 176.A
Philennij ſpectrum mirabile & concubitus cum vina Machata. 253.A
Philoſophi nomen vſurpant alchimici. 68.F
Phreneſis & Mania quid. 234.D
Phylacteria. 45.A
Picus rex. 111.C
Pici herba. 26.H
Pici Mirandulani alchimia. 66.A
Pigmæos fuiſſe & eſſe. 145.A
Pici Martij herbæ vis. 7.A & 26.H
Piloſi. 243.F. & 248.L
Pilularum numerus nupar. 33.B
Piſani mag. 133.
Piſces inuicem mouent. 169.E
Planetaria ars. 86.
Platanus in oleam mutata. 60.B. & 166.D
Platonicorum varia deliria. 32.A.86.B
Plumbo liquato manus loca Venetijs. 7.A
Plutus & Pluto vnde ἅδης. 242.F
Πνεῦμα etiam accipi de anima. 206.M
Pœnitentiam diabolus non poteſt in lamijs impedire. 186.D
Policriti ſpectrum & caput filij loquax. 167.B
Pomponatij lib. de Incantat. 8.B
Potamantis. 180.A
Præfiſcini. 45.A
Præſtantij pater. 164.C
Præſtantij patris deluſio. 107.E
Præſtigia quot modis dæmon operetur. 106.C
Præſtigiatorij effectus quibus regulis cognoſcendi. 107.F
Præſtigiatrix magia, & exempla, & eius fundamenta quædam. 27.B. 28.C. quam pernicioſa auctoribus & principibus fautoribus. 28.C
Præternaturalia opera quæ. 41.B
Principibus quibus licita alchimia. 69.K
Priſcillianus hæreticus & Magus. Proloq. F
Priſcilliani error. 124.E
Proſopopœia in S.S. 10.C
Pſeudochriſti tres Galli, hæretici & Magi. Proloq. F
Pſylli. 7.A. & 26.H
Pſyllorum & Marſorum vis in ſerpentes. 7.A
Publij caput. 167.B
Pueri per diſtans ianuas aperientes. 26.H
Putredinem quæ arceant. 192.E
Pythagoras magus. 168.B
Pythagoræ magica. 109.A
Pythagoræ femur aureum. 50.A.109.A

Q

Qualitatum occultarum neceſſitas. 35.F
Quantitas vt ſic non eſt actiua. 35.F
Quæſtiones & tormenta cur multi magi fortiter ferant. 173.B
Quirini cuiuſdam infœlix exitus. 172.A

R

Rabbinorum errores. 4.C
Renunculi decretorij. 104.E
Raptus cauſa. 190.C. & ſeqq.
Ratio an concedenda brutis. 169.A
Raymundus Lullus. 8.B
Raym Lullus verum aurum produxit. 62.A
Reatinus circulator. 27.B
Reginæ ſagarum olim fuere. 110.B
Regulæ diſcernendorum verorũ effectuum à præſtigioſis. 102.E
Reliquiarum geſtatio. 46.B
Religio Gentilibus pro ſuperſtitione. 1.B
Religio quid Theologis. 2.C
Religionis & ſuperſtitionis differentia. 1.B
Reſurrectionis vera effector ſolus Deus, non dæmon, nec natura. 263.A. cum ſeq. Infectorum imperfecta reſurrectio. ibidem. Gentilium apparentes reſurrectiones explicatæ. 204. B. C. 268. D. Reſurrectionis fictæ mirum exemplum: & de bobus ſtrigum reſurg. 264.C
Reſurgentes cum Chriſto. 199.E
Richardo comiti mirum ſpectrum oblatum. 264.C

S.Roberti viſio. 260.C
Romari Ramirez magi hiſtoria. 183.D
Ruta furtiua fertilior. 7.A

S

Sacrilegus punitus. 219.T
Saga cur fædita. 256.A
Sagæ poſſunt diſcernere an veræ tranſlationes ſint, & quo pacto. 160.F
SAHIR cur dæmon. 259
Sal Agrigentinus aqua induratur, igne liquatur. 7.A
Sal deeſt in conuiuijs magorum. 127.B
Sal, bitumen, atramentum naturalia & artificioſa. 60.B
Salas Regis ſpelunca. 133.H
Salmantica laus. Proloq.F
Salmanticenſis puer ſanans tactu. 24.F
Salomon an diues per alchimiam. 50.D
Salomonis Magica. 88.B
Salomonis exorciſmi quales. 271.C
Salomonis Regis Magia qualis. 8.A
Salutatores Hiſpaniæ an Magi & permittendi. 24.F
Salutatorum mendacia & errores. 24.F
Salutatorum vis non eſt naturalis. 25.H
Samaria infamata Magia. 5.C
Samuel an euocatus per phytoniſſas. 100.C.101.D
Samuelis anima verè apparuit. 204.& ſiq.L
Sancti vim habent coercendi dæmonem. 271. C.& 272.D
Sanctorum reliquiæ contra ſpectrum. 226.X
SS. variorum apparitiones. 207. cum ſeqq.
Sanctorum ieiunia à Deo. 174.D
Sanctorum dormientium duodecim. 174.C
Sandaracha naturalis & factitia. 54.C
Sanitatis donum eſt à Deo. 21.E
Sardos Heroes. 174.C
Sarracenus in Apulia theſauri repertor. 134.H
Satyri. 243.F
Scaſis magi mors. 172.A
Scantiarum aquarum flamma. 117.D
Schiltachium a ſaga crematum. 127.A
Schiſmaticorum fauentis pœna. 218.R
Schola magica in locis diuerſis. 85.A. cum ſeqq.
Scientias & artes quo dæmon pacto docere queat. 182.C
Scorpij Libyci induſtria. 160.E
Scotiæ Regis, contra Pictos ſtratagem. 232.& 233.A
Scottus Parmenſis. 127.A
Scriptura loquens de animatione cæli quo pacto intelligenda regula aliquot. 10.C
Scriptura Pontificia defendi Deo quam gratum. 215.Q
Scorbiculæ ad pluuiam. 123.D
Selenitis. 99.B
Semen humanum quid. 141.B
Semidei & Heroes veterum ex incubis. 141.C
Senectus an in iuuentam queat mutari. 177.A & ſeqq.
Senſum doloris an dæmon homini queat auferre. 171.B
Senſitiua vis quid poſſit pati à Magis. 180.A
Senſus pro ſinus apud veteres. 134.A
Septem granula rixas prouocantia. 7.A
Sepulcro Atatis vox erumpens. 265.C
Serapis. 242.P
Serpens querna fronde necatur, & Ibydis penna ſiſtitur. 19.D
Serpens iuuentam renouat. 178.A
Serpens mutatus in aurum. 166.D
Serpentum incantatio. 100.C.134.A
Seruij Tulli capilli. 117.C
Sibylla an vaticinata de alchimia. 50.A
Sybilla alba. 251.N
Sybilla Nurſina. 240.G
Sigebertus Franc.Rex. 128.E
Sigillorum vis. 30.C.D
Silicernia. 195.B
Silua claſſis ſpeciem præbentes. 232.A
Siluanus Epiſcopus falſo accuſatus. 126.A
Silueſter II. 130.F
Simeonis Sali amuletum. 46.B
Simon Magus qualis. Proloq. F
Simonis Magi præſtigia. 109.A.99.B
Simonis Magi prodigia. ibid.
Simon de Turbag. 181.B
Simonis Magi canis. 109.A.160.D
Simonis Magi volatus. 153.D.& 99.B
Simulacrum & vmbra an ab anima differant. 195.B
Siproeta. 177.C
Sirenes. 239.F
Siſyphus an artis alchimiæ inuentor. 50.D
Socratis dæmonium. 276.G
Sodomitarum aoraſia. 107.F
Somni diuturni varia exempla, & an magicis poſſit conciliari. 173.& 174.C
Soni & voces prodigioſa ſtatuarum, hominũ &c. 232.A
Sopater magus. 120.A
Sortilegi & Sortiarij. 8.E
Soſipatra. 183.D
Spagirica. 49.B
Species imaginarias quas dæmon queat ingerere. 180.A
Specie differentia commiſceri & gignere. 141.C
Spectrum vehit militum Hieroſolymam. 250.M
Spectra portendentia futuras clades & calamitates. 252.O
Spectra quo pacto lapides queant iacere. 252.P
Spectra vel animas nequeunt magi elicere, ſed ſimulantur à dæmonibus. 272.D
Spectra feminea puellarum, matronarumue quã varia. 251.N. cum ſeq.
Spectra artificioſa. 232.B
Spectra vexantia domeſticos, & ſtrepitus cauſa. 252.P.

Spectra

Spectra ficta varia. 233. B. quale peccatum. ibid. C
Spectra contemnens ab iis truncatus. 250. M
Spectrorum dona periculoſa. 251. M
Spectrorum infeſtatio cauſa reſcindendæ locationis. 252. P
Speculum cur vitietur adſpectu menſtruatæ. 18.
Specula incendiaria. 9. A
Sphinx. 246. I
Spirenſis puella. 147. D
S. Spiridionis miraculum. 166. D
Spiritus damnatorum & beatorum non ſubintrant corpora. 202. I
Spirituum apparitiones à quibus exploſa, 193. defenſa, ab auctoritate Gentilium. 194. B
Spirituum ſeu animarum diſcernendarum ratio. 200. H. cum ſeqq.
Spirituum apparitio probata contra Philoſophos ratione. 196. C
Sporus. 177. D
Stallechten. Germ. 117. C
Staniſlaus. 269. E
S. Stephanus Dienſis. 272. D
Stigma Magorum. 92. D
Stigma ſagarum inſenſile qua forma. 173. B
Stomoma. 54. B
Struthiocameli oua non excluduntur aſpectu. 18. B
Stryges. 6. E
Stumph Petter Bebburgenſis. 165. C
Succuba demon an parere queat. 142. E. exempla varia quomodo accipienda. 143. E
Supernaturalia opera quæ. 41. B
Superſtites qui. 1. B
Superſtitio falſi cultus. 2. D
Superſtitio unde dicta. 1. A
Superſtitio indebiti cultus. 2. D
Superſtitio in malo. 2 B.
Synagoga credidit animas apparere. 204. L

T

TActus ſolus non eſt cauſa effectuum mirandorum. 24. F
Tactus ſenſum in corpore aſſumpto poteſt demon fallere. 255. A. & ut alias.
Tactu ſanant nonnulli. 23. E
Tarantulæ venenum. 7. A
Tarentinus ſenex. 178. B
Tardictylis. 180 A
Tartari Polonos arte magica fundunt. 128. D
Taurus verbis domitus. 136. B
Taurominitanorum iuuenum ex ebrietate veſania. 234 E
S. Telmi flamma. 117. D
Temperamentum æqualitatis quod Itali medici quidam confinxerunt impium eſt. 12. A
Tenebras Magi excitant. 124. E
Tentare quantum ſinatur Diabolus. 186. D
Terra opus ſacrum quid Hippocrati. 50. E
Terræmotus cauſare an queant. 120. A
Teſtimonium pauperum an admittendum. 62. B
Teſtimonium domeſticum quando validum. 63. B
Teſtudo quomodo excludat oua. 18. B
Thaumaturgica magia. 27. C
Theangelus. 180. A
Theodorus. 161. A
Theriaca. 37. F
Theodorus monachus. 161. A
Theotecnus magus. 168. B
Theophilus medicus. 234. D
Theophilus Vicedominus. 130. F
Theſauri cuſtodes demones. 254. R. 240. R. & dracones. ibid.
Theſauros quærentes magi à dæmone necati. 133. H
Theurgia impia eſt. 86. B. nulla eſt. 88. A
Thraſyllus. 234. D
Thynicus. 183. D
Tirombus religionum infeſti demones. 235. F
Transmutationes ſagarum in beſtias. 164. C
Torpedo torpefacit manum piſcantis. 19. D
Tranſlationes locales Magiæ quadrup. 160. D
Tranſuectiones corporum à demonibus factæ aliquando ſunt circa defatigationem maleficarum. 160 G. exempla. 153. D. & ſeqq.
Treuirenſis ruſtici factum. 123. D
Treuirenſi ditioni unde labes ſagarum. Proloq. F
Triſcalinus parochum diffamans. 125. B
Triticum & ſiligo mutantur in inuicem. 60. B
Triticum, lolium ſiligo an ſpecie differant ibid.
Trithemii Steganographia. 88. B
Tuſciæ veſtalis cribrum aquiferum. 118. D
Tympanum ex pelle lupina ſonitu rumpit tympanum agnina ex pelle tenſum. 7. A
Tyreſias. 177. D
Tyreſias & Melampus non intellexêre voces auium. 168. D

V

VDo Magdeburg. Epiſcopus. 223. X 220. V
Vagiones. 143. E
Varus. 113. C
Vellus aureum. 50. A. 254. R
Veneficia. 5. E
Veneris montes. 149. B. & 240. F
Veracrucij quædam refutata. 24. F
Veratrices. 6 E
Verborum ſignificatio an ſit effectiua. 44. E
Verborum complexio an effectiua. 44. F
Verborum inſuſurratorum in aurem tauri vis nulla. 17. A
Verborum & nominum ſeu incantationum vis. 41. B
Vermiculi mutantur in alites. 60. B
Veſpertilio foliis platani abigitur. 19. D
Veſtales Romanorum ſagæ. 127. A
Vicilinus auis. 262. A

Victoriam in bellis an magi largiri valeant; item adverbium expugnationem iuuare & c. 127.D
Vipera arundine icta obſtupeſcit. 19.D
Virgo ut concipiat an dæmon queat efficere. 143. & 144.F
Vir an in feminam poſſit mutari. 177.D
Virunculorum ſpectra. 253.P
Virgam aut alia membra an verè dæmon augeat aut amputet. 163.B
Viſio fit introſuſceptione non emiſſione. 17.B
Viſio & viſus qui differant. 197.D
Viſionum exempla quædam in S. Hiſtor. 198.D
Viſus ſeu aſpectus non eſt efficax ad ſanandum morbos vel alia huiuſmodi mira. 17.B
Vita non pendet à numeris. 178.C
Vitæ periodus an aliqua certa cunctis. 178.C
Vitam perpetuare homini non poteſt dæmō. 179.D
Vitales actiones tribuere dæmoni in corpore aſſumpto error. 261.D
Vlrici Molitoris error. 146.A. & 153.F
Vmbra quid. 195.B
Vnguenta cur adhibeat dæmon in tranſlatione. 152.C
Voce ſola morbi & vulnera ſanari, vel mira alia nequeunt perfici. 17.A
Voces animalium ut in homine audiantur an poſſint magi facere. 168.C. *in uteris prægnantium.* ibid.
Voluntaria & pro libito exſtaſis eſt magica. 88.A
Voluntati an dæmon vim facere & quomodo inducere queat, etiam quoad peccatores. 183.D
Voluptas ne eſſe queat in concubitu cum dæmone. 142.B
Vratiſlai & Gremozιſſæ bellum. 129.E
Vriel, an nomen angeli. 48.D
Vrſariorum amuleta. 47.D
Veter unde ſagi & ſagæ potant ſcientiam. 182.C
Vteri ſtrangulatio. 268.D
Vulnera arceantur ne magicis. 172.A
Vulnerum militaris curatio. 20.E
VValtherus de Milone. 250.M
VVeſtphala diris filiū immobilem reddidit. 17.A
VViſſelkinderen. 143.E

X

Xaca Iaponicis. 141.C

Z

Zabulus. 88.B
Zaluris Hiſpania quales. 19.C
Zamoren. monacho pactum & apparit. 231.Z
Zedechiæ Iudæi præſtigiæ. 107.E
Zelotypiæ poculum. 41.B
Zoroaſter non unus, ſed multi. & qui? 6.A
Zoroaſtri artes. 109.A
Zyto Bohemus. 99.B.270.B
Zytonis Bohemi præſtigiæ. 99.B

S. SCRIPTVRÆ, ET VARIORVM SCRIPTOR. LOCA HIS LIBRIS emendata vel explicata.

Ex veteri Teſtamento.

GEneſis 1.v.16.10.C. & 2.v.9.179.D. & 6.v.3.178.C.6.v.11.10.C.140.A. & 19.107.E.257.B.13. & 32.v.14.245.H
EXODI.7. & 8.100.C. & 13.v.16.45.A. & 22.v.18.4.D
LEVITICI.26.v.28.45.A. & 31.v.2.178.C. & 32.v.1.10.C.32.v.39.121.A.
REGVM.lib.1.c.16.v.ult.273 E. & 1. Reg.28.4.100.K.104 .cum ſequentib. K.2.Reg.14.v.14.228. & 4.Reg.9.v.22.15.D
PARALIP.1,16.v.26.2.D.v.33.10.C
ESDRAE.4.4.v.1.48.D. & eod. lib.4.c.8.v.2.50.B
TOBIAE.6.v.8.273.E. & 7.27.A. & 8.v.2.273.E
IOB.1.v.16. & 19.121.A.244.G. & 7.v.10.229.Y. & 9.v.22.270.A. & 15.v.1.10.C. & 38.v.7.10.C
PSALMOR.32.v.61.10.C. & 57.v.6.100. & 104.C. & 135.B. & 78.v.57.49.A.90.v.5. & 6.243. & 228.v.15.177.A.v.15. & 16.229.Y. & 105.23.29.A. & 113.10.C. & 115.v.15.189.B. & 146.v.4 49.E
PROVERB.23.v.33.223.D
ECCLESIASTICI.3.24.67.C. & 46.v.ult.100.C.205.L
*ESAIAE.1.*Proloq.*E. & 2.v.21.243.F. & 28.v.19.3.B. & 34.v.14.243.F.248.K. & 40.v.ult.244.G*
IEREMIAE.7.v.18.10.C.135.B. & 44.v.17.10.C.Threnor.4.248.K
EZECHIELIS.8.v.3.160.F. & 27.v.11.145.F
DANIELIS.4.v.32.10.C.162.B
*IOELIS.10.*Proloq.*F*
*AMOS.8.*Proloq.*F*
SOPHONIAE.1.v.5.10.C.31.v.25.241.P

EX NOVO TESTAMENTO.

MATTHAEI.4.v.9.153.C.v.8.153. & 11.v.22.10.C.14.v.26.206.M. & 17.205.L. & 23.v.5.45.A
Lucæ 4.v.9.153.C.273.E.269.A.109.L. & 10.v.19.44.E. & 11.v.19.271.C. & 24.v.3.7.206.M & 16.v.26.228 Y. & 19.v 40.10.C & ult.v.30.
Ioannis 8.v.48. & 49.5.D. & 20.v.19.206.M
Actorum 11.15.206.M. & 12.162.B. & 17.v.22.2 B.
1.Corinth.10.v.13.186.D. & 12.v.9.21.E.289.C
2.Corinth.5.v.4.200.G
Epheſ.6.v.6. Proloq. *F. & v.12.* Proloq. *D. & ult.v.12.270.A*
1.Theſſalon.4.v.13.228.Y

Hebræ-